

6. యుద్ధకాండః.....	9
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 1 హనూమత్ప్రశంసనమ్.....	9
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 2 రామప్రోత్సాహనమ్.....	11
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 3 లక్ష్మణదుర్గాదికథనమ్.....	14
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 4 రామాభిషేకనమ్.....	18
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 5 రామవిప్రలబ్ధుః.....	34
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 6 రావణమన్త్రణమ్.....	37
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 7 సచివోక్తిః.....	39
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 8 ప్రహస్తాదివచనమ్.....	42
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 9 విభీషణసమాలోచనమ్.....	45
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 10 విభీషణపథోపదేశః.....	49
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 11 ద్వితీయమన్త్రాధివేశః.....	53
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 12 కుమ్భకర్ణమతిః.....	57
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 13 మహాపార్శ్వవచోభిన్ననమ్.....	63
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 14 ప్రహస్తవిభీషణవివాదః.....	65
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 15 ఇన్ద్రజిద్విభీషణవివాదః.....	71
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 16 విభీషణాక్రోశః.....	74
☐ యుద్ధకాణ్డే సర్గః 17 విభీషణశరణాగతినివేదనమ్.....	78

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 18 విభీషణసంగ్రహనిర్ణయ:.....	86
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 19 సముద్రతరణోపాయ:.....	91
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 20 సుగ్రీవభేదనోపాయ:.....	96
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 21 సముద్రసంక్షోభ:.....	101
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 22 సేతుబంధ:.....	106
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 23 లంకాభిషేకనమ్.....	117
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 24 రావణప్రతిజ్ఞా.....	119
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 25 శుకసారణప్రేషణమ్.....	124
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 26 కపిబలావేక్షణమ్.....	129
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 27 హరాదివానర పరాక్రమాఖ్యానమ్.....	135
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 28 మైన్దాదిపరాక్రమాఖ్యానమ్.....	141
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 29 శార్దూలాదిచారప్రేషణమ్.....	146
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 30 వానరబలసంఖ్యానమ్.....	150
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 31 విద్యుజ్జిహ్వామాయాప్రయోగ:.....	155
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 32 సీతావిలాప:.....	161
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 33 సరమా- సమాశ్వాసనమ్.....	166
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 34 రావణనిశ్చయకథనమ్.....	171
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 35 మాల్యవదుపదేశ:.....	175

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 36 పురద్వారరక్షా.....	180
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 37 రామగుల్మవిభాగః.....	182
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 38 సువేలారోహణమ్.....	187
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 39 లజ్కాదర్శనమ్.....	190
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 40 రావణసుగ్రీవనియుద్ధమ్.....	194
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 41 అజ్గదమాత్యమ్.....	198
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 42 యుద్ధారమ్భః.....	210
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 43 ద్వస్త్వయుద్ధమ్.....	216
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 44 నిశాయుద్ధమ్.....	222
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 45 నాగపాశబంధః.....	227
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 46 సుగ్రీవాద్యనుశోకః.....	231
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 47 నాగబద్ధ రామలక్ష్మణ ప్రదర్శనమ్.....	237
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 48 సీతాశ్వాసనమ్.....	240
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 49 రామనిర్వేదః.....	245
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 50 నాగపాశవిమోక్షణమ్.....	249
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 51 ధూమ్రాక్షాభిషేణనమ్.....	257
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 52 ధూమ్రాక్షవధః.....	262
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 53 వజ్రదంష్ట్రయుద్ధమ్.....	267

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 54 వజ్రదంష్ట్రవధ:.....	271
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 55 అకమ్పనయుద్ధమ్.....	276
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 56 అకమ్పనవధ:.....	280
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 57 ప్రహస్తయుద్ధమ్.....	285
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 58 ప్రహస్తవధ:.....	290
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 59 రావణాభిషేకనమ్.....	298
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 60 కుంభకర్ణప్రబోధ:.....	323
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 61 కుంభకర్ణవృత్తకథనమ్.....	336
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 62 రావణాభ్యర్థనా.....	342
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 63 కుంభకర్ణానుశోక:.....	345
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 64 సీతాప్రలోభనోపయ:.....	352
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 65 కుంభకర్ణాభిషేకనమ్.....	357
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 66 వానరపర్యవస్థాపనమ్.....	364
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 67 కుంభకర్ణవధ:.....	369
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 68 రావణానుశోక:.....	395
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 69 నరాంతకవధ:.....	398
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 70 దేవాంతకాదివధ:.....	412
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 71 అతికాయవధ:.....	422

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 72 రావణమన్యుశల్యావిషాకరః.....	438
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 73 ఇన్ద్రజిన్నాయాయుద్ధమ్	440
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 74 ఔషధిపర్వతానయనమ్	452
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 75 లజ్కాదాహః.....	464
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 76 కమ్పనాదివధః	473
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 77 నికుంభవధః	484
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 78 మకరాక్షాభిషేణనమ్	487
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 79 మకరాక్షవధః	490
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 80 తిరోహితరావణియుద్ధమ్	496
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 81 మాయాసీతావధః.....	501
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 82 హనూమదాదినిర్వేదః.....	506
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 83 రామాశ్వాసనమ్	509
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 84 ఇన్ద్రజిన్నాయావివరణమ్	515
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 85 నికుంభిలాభియానమ్.....	518
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 86 రావణిబలకథనమ్.....	523
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 87 విభీషణరావణి పరస్పరనిన్దా.....	527
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 88 సౌమిత్రిరావణియుద్ధమ్.....	531
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 89 సౌమిత్రిసన్దుక్షణమ్.....	536

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 90 సౌమిత్రిరావణీయుద్ధమ్.....	541
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 91 రావణీవధ:.....	548
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 92 రావణీశస్త్రహతచికిత్సా.....	560
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 93 సీతాహననోద్యమనివృత్తి:.....	564
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 94 గాంధర్వాస్త్రమోహనమ్.....	572
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 95 రాక్షసీవిలాప:.....	577
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 96 రావణాభిషేకనమ్.....	582
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 97 విరూపాక్షవధ:.....	588
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 98 మహోదరవధ:.....	592
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 99 మహాపార్శ్వవధ:.....	597
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 100 రామరావణాస్త్రపరమ్పరా.....	601
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 101 లక్ష్మణశక్తిక్షేప:.....	607
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 102 లక్ష్మణసంజ్ఞీవనమ్.....	615
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 103 ఐంద్రధకేతుపాతనమ్.....	621
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 104 రావణశూలభంజ:.....	625
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 105 దశగ్రీవవిఘ్నార్ణవమ్.....	629
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 106 సారథివిజ్ఞేయమ్.....	633
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 107 ఆదిత్యహృదయమ్.....	637

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 108 శుభాశుభనిమిత్తదర్శనమ్	641
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 109 రావణధ్వజోన్నతనమ్	645
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 110 రావణైకశతశిరశ్చేదనమ్	649
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 111 పౌలస్త్యవధః	654
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 112 విభీషణవిలాపః	658
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 113 రావణాన్తఃపుర పరిదేవనమ్	663
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 114 మన్దోదరీవిలాపః	666
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 115 విభీషణాభిషేకః	680
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 116 మైథిలీప్రియనివేదనమ్	683
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 117 సీతాభర్తృముఖోదీక్షణమ్	689
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 118 సీతావ్రత్యాదేశః	694
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 119 హఠతాశనప్రవేశః!	697
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 120 బ్రహ్మకృతరామస్తవః	701
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 121 సీతావ్రతిగ్రహః	705
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 122 దశరథప్రతిసమాదేశః	708
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 123 ఇన్ద్రవరదానమ్	713
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 124 పుష్పకోపస్థాపనమ్	716
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 125 పుష్పకోత్పతనమ్	719

☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 126 ప్రత్యావృత్తిపథవర్ణనమ్.....	723
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 127 భరద్వాజామన్త్రణమ్	729
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 128 భరతప్రియాఖ్యానమ్.....	732
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 129 హనూమద్భరత సమ్భాషణమ్.....	738
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 130 భరతసమాగమః.....	745
☐	యుద్ధకాణ్డే సర్గ: 131 శ్రీరామపట్టాభిషేకః!	752
☐	పారాయణ సమాపనే అనుసంధేయశ్లోకాః!.....	767

6. యుద్ధకాండ:

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 1 హనూమత్ప్రశంసనమ్

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం యథావ దభిభాషితమ్|

రామః ప్రీతి సమాయుక్తో వాక్య ముత్తర మబ్రవీత్|| 1||

కృతం హనుమతా కార్యం సుమహా ధ్భువి దుష్కరమ్|

మనసాపి యదన్యేన న శక్యం ధరణీతలే 2||

న హి తం పరిపశ్యామి యస్తరేత మహాఽర్ణవమ్|

అన్యత్ర గరుడా ద్వాయో రన్యత్ర చ హనూమతః 3||

దేవదానవయక్షాణాం గన్ధర్వోరగరక్షసామ్|

అప్రధృష్యాం పులీం లంకాం రావణేన సురక్షితామ్ 4||

ప్రవిష్టస్సత్త్వ మాఽశ్రిత్య జీవన్ కో నామ నిప్రమేత్|

కో విశేత్ సుదురాధర్షాం రాక్షసైశ్చ సురక్షితామ్ 5||

యో వీర్యబలసంపన్నో న సమస్యా ధ్ధనూమతః|

భృత్యకార్యం హనుమతా సుగ్రీవస్య కృతం మహత్ 6||

ఏవం విధాయస్వబలం సదృశం విక్రమస్య చ|

యో హి భృత్యో నియుక్తస్సన్ భర్తా కర్మణి దుష్కరే 7||

కుర్యా త్తదనురాగేణ తమాయపః పురుషోత్తమమ్|

నియుక్తో నృపతేః కార్యం న కుర్యా ద్యస్సమాహితః 8||

భృత్యో యుక్తస్సమర్థశ్చ తమాయపః పురుషాధమమ్ 9||

తన్నియోగే నియుక్తేన కృతం కృత్యం హనూమతా|

న చాయత్కా లఘుతాం నీతస్సుగ్రీవశ్చాపి తోషితః|| 10||

అహం చ రఘువంశశ్చ లక్ష్మణశ్చ మహాబలః|

వైదేహ్య దర్శనేనాద్య ధర్మతః పరిరక్షితాః|| 11||

ఇదం తు మమ దీనస్య మనో భూయః ప్రకర్షతి|

యదిహాస్య ప్రియాఖ్యాతు ర్ష కుర్తి సదృశం ప్రియమ్|| 12||

ఏష సర్వస్వభూతస్తు పరిష్వంగో హనూమతః|

మయా కాల మిమమ్ ప్రాప్య దత్తస్తస్య మహాత్మనః|| 13||

ఇత్యుక్త్వా ప్రతిహృష్టాంగో రామస్తం పరిషస్వజే|

హనుమంతం మహాత్మానమ్ కృత కార్య ముపాగతం|| 14||

ధ్యాత్వా పునరువాచేదం వచనమ్ రఘు నందనః|

హరీణా మీశ్వరస్యాపి సుగ్రీవోస్యోపశృణ్వతః|| 15||

సర్వథా సుకృతం తావ త్సీతాయాః పరిమార్గణమ్|

సాగరం తు సమాసాద్య పున ర్షష్టం మనో మమ|| 16||

కథం నామ సముద్రస్య దుష్పారస్య మహామ్బుసః|
 హరయో దక్షిణం పారం గమిష్యన్తి సమాహితాః|| 17||
 యద్యప్యేష తు వృత్తాన్తో వైదేహ్యో గదితో మమ|
 సముద్రపార గమనే హరీణాం కి మివోత్తరమ్|| 18||
 ఇత్యుక్త్వా శోకసంభ్రాన్తో రామ.శ్శత్రునిబర్హణః|
 హనూమన్తం మహాబాహుస్తతో ధ్యాన ముపాగమత్|| 19||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ప్రథమ సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 2 రామప్రోత్సాహనమ్

తం తు శోకపరిద్యూనమ్ రామమ్ దశరథాఽత్మజమ్|
 ఉవాచ వచనంశ్రీమాన్ సుగ్రీవ.శోకనాశనమ్|| 1||
 కిం త్వం సంతప్యసే వీర యథాన్యః ప్రాకృతస్తథా|
 మైవం భూస్యజ సంతాపం కృతఘ్న ఇవ సౌహృదమ్ 2||
 సంతాపస్య చ తేస్థానమ్ న హి పశ్యామి రాఘవ|
 ప్రవృత్తా వుపలబ్ధాయాం జ్ఞాతే చ నిలయే రిపోః 3||
 మతిమాన్ శాస్త్రవిత్ ప్రాజ్ఞః పణ్ణితశ్చాసి రాఘవ|
 త్యజేమం పాపికాం బుద్ధిం కృత్వాఽత్కేవార్థదూషణీమ్ 4||

సముద్రం లంఘయిత్వా తు మహానక్రసమాకులమ్|

లంకాం ఆరోహయిష్యామో హనిష్యామశ్చ తే లిపుమ్

5||

నిరుత్సాహస్య దీనస్య శోకపర్యాకులాఽత్తనః|

సర్వార్థా వ్యవసీదంతి వ్యసనమ్ చాభిగచ్ఛతి 6||

ఇమే శూరా.స్సమర్థాశ్చ సర్వే నో హరియూథపాః|

త్వత్ప్రియార్థం కృతోత్సాహః ప్రవేష్టు మపి పావకమ్|

ఏషాం హర్షేణ జానామి తర్కశ్చాస్తిన్ దృఢో మమ 7||

విక్రమేణ సమానేష్యే సీతాం హత్వా యథా లిపుమ్|

రావణం పాప కర్మాణం తథా త్వం కర్తు మర్హసి 8||

సేతు మత్ర యథా బద్ధ్వా యథా పశ్యేమ తాం పురీమ్|

తస్య రాక్షసరాజస్య తథా త్వం కురు రాఘవ 9||

దృష్ట్వా తాం తు పురీం లంకాం త్రికూటశిఖరేస్థితామ్|

హతం చ రావణం యుద్ధే దర్శనా దుపధారయ|| 10||

అబద్ధ్వా సాగరే సేతుం ఘోరే తు వరుణాఽలయే|

లంకాం న మర్దితుం శక్యా సేంద్రై రపి సురాసురైః|| 11||

సేతుర్బద్ధ.స్సముద్రే చ యావ ల్లంకా సమీపతః|

సర్వం తీర్ణం చ వై సైన్యం జిత మి త్యుపధారయ|| 12||

ఇమే హి సమరే శూరా హరయః కామరూపిణః|

శక్తా లంకాం సమాన్వేతుం సముత్పాట్య సరాక్షసాం|| 13||

తదలం విక్లబా బుద్ధీ రాజన్ సర్వార్థనాశనీ|

పురుషస్య హి లోకేస్త్రిన్ శోకశ్శౌర్యాపకర్షణః|| 14||

య త్తు కార్యం మనుష్యేణ శౌణ్డీర్య మవలమ్బతా|

అస్మిన్ కాలే మహా ప్రాజ్ఞ సత్త్వ మాన్వతిష్ఠ తేజసా|| 15||

శూరాణాం హి మనుష్యాణాం త్వద్విధానాం మహాత్మనామ్|

వినష్టే వా ప్రణష్టే వా శోకస్సర్వార్థనాశనః|| 16||

త్వం తు బుద్ధిమతాంశ్రేష్ఠస్సర్వశాస్త్రార్థకోవిదః|

మద్విధైస్సచివైస్సార్థమలిం జేతు మిహార్హసి|| 17||

న హి పశ్యా మ్యహం కంచి త్త్రిషు లోకేషు రాఘవ|

గృహీత ధనుషో యస్తే తిష్ఠే దభిముఖో రణే|| 18||

వానరేషు సమాసక్తం న తే కార్యం విపత్స్యతే|

అచిరా ద్ధక్ష్యసే సీతాం తీర్త్వా సాగర మక్షయమ్|| 19||

త దలం శోక మాన్వలమ్బ్య క్రోధ మాన్వలమ్బ భూపతే|

నిశ్చేష్టాః క్షత్రియా మన్దాస్సర్వే చణ్డస్య బిభ్యతి 20||

లంఘ నార్థం చ ఘోరస్య సముద్రస్య నదీపతేః|

సహస్రార్కాభి రిహోపేత.సూక్ష్మబుద్ధి ర్విచారయః|

సర్వం తీర్ణం చ మే సైన్యం జిత మి త్యుపధారాయ 21||

ఇమే హి హరయః.శూరా.స్సమరే కామరూపిణః|

తాన్ అలీన్ విధమిష్యన్తి శిలాపాదపవృష్టిభిః 22||

కథంచితన్తం తిరిష్యామస్తే వయమ్ వరుణాఽలయమ్|

హత మిత్యేవ తం మన్యే యుద్ధే సమితి నందన 23||

కి ముక్త్యా బహుధా చాపి సర్వథా విజయీ భవాన్|

నిమిత్తాని చ పశ్యామి మనో మే సంప్రహృష్యతి 24||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వితీయ సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 3 లజ్జాదుర్గాదికథనమ్

సుగ్రీవస్య వచఃశ్రుత్వా హేతుమ త్పరమార్థవత్|

ప్రతిజగ్రాహ కాకుత్స్థో హనూమన్త.మథాబ్రవీత్|| 1||

తరసా సేతుబన్ధేన సాగరోచ్ఛోషణేన వా|

సర్వథా సుసమర్థోఽస్తి సాగరస్యాస్య లంఘనే 2||

కతి దుర్గాణి దుర్గాయా లంకాయా బ్రూహి తాని మే|

జ్ఞాతు.మిచ్ఛామి తత్సర్వం దర్శనా దివ వానర 3||

బలస్య పరిమాణం చ ద్వారదుర్గక్రియా.మపి|

గుప్తి కర్త చ లంకాయా రక్షసాం సదనాని చ4||

యథాసుఖం యథావ చ్చ లంకాయా మసి దృష్టవాన్|

సర్వ.మాచక్ష్య తత్త్వేన సర్వథా కుశలో హ్యసి 5||

శ్రుత్వా రామస్య వచనమ్ హనూమాన్ మారుతాః త్తజః|

వాక్యం వాక్యవిదాంశ్రేష్ఠో రామమ్ పున రథాబ్రవీత్ 6||

శ్రూయతాం సర్వ.మాఖ్యాస్యే దుర్గకర్తవిధానతః|

గుప్తా పులీ యథా లంకా రక్షితా చ యథా బలైః 7||

రాక్ష సాశ్చ యథాస్నిగ్ధా రావణస్య చ తేజసా|

పరాం సమృద్ధిం లంకాయా.స్యాగరస్య చ భీమతామ్|

విభాగం చ బలౌఘస్య నిర్దేశం వాహనస్య చ 8||

ఏవ ముక్తా కపిశ్రేష్ఠః కథయా మాస తత్త్వతః 9||

హృష్టప్రముదితా లంకా మత్తద్విపసమాకులా|

మహతీ రథసంపూర్ణా రక్షోగణసమాకులా|

వాజిభిశ్చ సుసంపూర్ణా సా పులీ దుర్గమా పరైః|| 10||

దృఢబద్ధకవాటాని మహాపరిఘవన్తి చ|

ద్వారాణి విపులా న్యస్యాశ్చత్వారి సుమహాన్తి చ|| 11||

తత్రేషాపయన్త్రాణి బలవన్తి మహాన్తి చ|

ఆగతం పరసైన్యం తు తత్ర ప్రతిహన్యతే|| 12||

ద్వారేషు సంస్కృతా భీమాః కాలాయసమయా.శ్శితాః|

శతశో రోచితా వీరై.శ్శతఘ్నో రక్షసాం గణైః|| 13||

సౌవర్ణశ్చ మహాన్స్తస్యాః ప్రాకారో దుష్పుధర్షణః|

మణివిద్రుమ వైడూర్యముక్తావిచరితాన్తరః|| 14||

సర్వతశ్చ మహాభీమా.శ్శీత తోయా వహాశ్శుభాః|

అగాధా గ్రాహవత్సశ్చ పరిఘా మీనసేవితాః|| 15||

ద్వారేషు తాసాం చత్వార.స్సంక్రమాః పరమాఽయతాః|

యన్తై రుపేతా బహుభి ర్మహద్భి ర్గృహ పంక్తిభిః || 16|

త్రాయన్తే సంక్రమాన్తత్ర పరసైన్యాఽగమే సతి|

యన్తైస్సై రవకీర్యన్తే పరిఘాసు సమన్తతః|| 17||

ఏకస్త్వకమ్ప్యో బలవాన్ సంక్రమస్సుమహా దృఢః |

కాంచనై ర్బహుభి.స్త్తమ్మై ర్వేదికాభిశ్చ శోభితః|| 18||

స్వయమ్ ప్రకృతి సంపన్నో యుయత్సూ రామ రావణః|

ఉత్థితశ్చాప్రమత్తశ్చ బలానా మనుదర్శనే|| 19||

లంకా పులీ నిరాఽలమ్బా దేవదుర్గా భయావహా|

నాదేయమ్ పార్వతం వన్యం కృత్రిమమ్ చ చతుర్విధమ్ 20||

స్థితా పారే సముద్రస్య దూరపారస్య రాఘవ|

నౌపథోశ్చాపి నాస్త్వత్ర నిరాయదేశశ్చ సర్వతః 21||

శైలాగ్ర రచితా దుర్గా సా పూర్దేవపురోపమా|

వాజివారణసంపూర్ణా లంకా పరమదుర్జయా 22||

పరిఘాశ్చ శతఘ్నశ్చ యన్త్రాణి వివిధాని చ|

శోభయన్తి పులిం లంకాం రావణస్య దురాత్మనః 23||

అయుతం రక్షసా మత్ర పశ్చిమ ద్వార మాశ్రితమ్|

శూలహస్తా దురాధర్షా.స్సర్వే ఖడ్గాగ్రయోధినః 24||

నియుతం రక్షసా మత్ర దక్షిణ ద్వారమాశ్రితమ్|

చతురంగేణ సైన్యేన యోధాస్తత్రాప్యనుత్తమాః 25||

ప్రయుతం రక్షసా.మత్ర పూర్వద్వారమాశ్రితమ్|

చర్మఖడ్గధరా.స్సర్వే తథా సర్వాస్త్రకోవిదాః 26||

న్యర్బుదం రక్షసా మత్ర ఉత్తరద్వార మాశ్రితమ్|

రథినశ్చాశ్వవాహాశ్చ కులపుత్రా.స్సుపూజితాః 27||

శతశోధసహస్రాణి మధ్యమంస్కంద మాశ్రితాః|

యాతుధానా దురాధర్షా.స్సాగ్రకోటిశ్చ రక్షసామ్ 28||

తే మయా సంక్రమా భగ్నాః పరిఘాశ్చావపూరితాః।

దగ్ధా చ నగరీ లంకా ప్రాకారాశ్చావసాదితాః 29॥

బలైక దేశః క్షపితో రాక్షసానా మ్మహాత్మనాం 30॥

యేన కేన చ మార్గేణ తరామ వరుణాఽలయమ్।

హతేతి నగరీ లంకాం వానరై రవధార్యతామ్ 31॥

అంగదో ద్వివిదో మైన్దో జామ్బవాన్ పనసో నలః।

నీల.స్సేనాపతిశ్చైవ బలశేషేణ కిం తవ 32॥

ప్లవమానా హి గత్వా తాం రావణస్య మహాపురీమ్।

సపర్వత వనామ్ భిత్వా సఖాతాం సప్రతోరణాం।

స ప్రాకారాం సభవనా మాఽనయిష్యన్తి మైథిలీమ్ 33॥

ఏవ మాజ్ఞాపయ క్షిప్రం బలానాం సర్వసంగ్రహమ్।

ముహూర్తేన తు యుక్తేన ప్రస్థాన.మభిరోచయ 34॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే తృతీయస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 4 రామాభిషేకనమ్

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యం యథావ దనుపూర్వకః।

తతోఽబ్రవీన్ మహాతేజా రామ.స్సత్యపరాక్రమః॥ 1॥

యాం నివేదయసే లంకాం పురీం భీమస్య రక్షసః|

క్షిప్ర మేనాం వధిష్యామి సత్య మేత ద్ధవీమి తే 2||

అస్మిన్ ముహూర్తే సుగ్రీవ ప్రయాణ మభిరోచయే|

యుక్తో ముహూర్తో విజయః ప్రాప్తో మధ్యం దివాకరః

3||

అస్మి న్ముహూర్తే విజయే పాప్తే మధ్యం దివాకరే|

సీతాం హృత్వా తు మే జాతు క్వాసౌ యాస్యతి యాస్యతః

4||

సీతాశ్రుత్వా భయానమ్ మే ఆశా మేష్యతి జీవితే|

జీవితాన్తేమృతంస్పృష్ట్వా పీత్వా విష మివాత్తురః 5||

ఉత్తరా ఫల్గునీ హ్యుద్యశ్యస్తు హస్తేన యోక్ష్యతే|

అభిప్రయామ సుగ్రీవ సర్వానీకసమావృతాః 6||

నిమిత్తాని చ ధన్యాని యాని ప్రాదుర్భవన్తి చ|

నిహత్య రావణం సీతా.మానయిష్యామి జానకీమ్ 7||

ఉపలిష్ట్వా ద్ధి నయనంస్ఫురమాణ మిదం మమ|

విజయమ్ సమనుప్రాప్తం శంసతీవ మనోరథమ్ 8||

తతో వానర రాజేన లక్ష్మణే న చ పూజితః|

ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా పున రప్యర్థ కోవిదః 9॥

అగ్రే యాతు బలస్యాస్య నీలో మార్గ మవేక్షితుమ్|

వృత.శృతసహస్రేణ వానరాణాం తరస్వినామ్॥ 10॥

ఫలమూలవతా నీల శీతకాననవారిణా|

పథా మధుమతా చాఽఽశు సేనాం సేనాపతే నయ॥ 11॥

దూషయేయు ర్దురాత్మానః పథి మూలఫలోదకమ్|

రాక్షసాః పరిరక్షేథాస్తేభ్యస్త్వం నిత్య ముద్యతః॥ 12॥

నిమ్నేషు వనదుర్గేషు వనేషు చ వనౌకసః|

అభిప్లుత్యాభిపశ్యేయుః పరేషాం నిహతం బలమ్॥ 13॥

యచ్ఛ ఫల్గు బలం కించి త్త దత్తై వోపయుజ్యతాం|

ఏత ద్ధి కృత్యం ఘోరం నో విక్రమేణ ప్రయుధ్యతాం॥ 14॥

సాగరౌఘనిభం భీమ మగ్రానీకం మహాబలాః|

కపిసింహాః ప్రకర్షన్తు శతశోఽథ సహస్రశః॥ 15॥

గజశ్చ గిరిసంకాశో గవయశ్చ మహాబలః|

గవాక్షశ్చాగ్రతో యాన్తు గవాం దృప్తా ఇవర్షభాః॥ 16॥

యాతు వానరవాహిన్యా వానరః ప్లవతాం వరః|

పాలయన్ దక్షిణం పార్శ్వ మృషభో వానరర్షభః॥ 17॥

గన్ధహస్తీవ దుర్ధర్షస్తరస్వీ గన్ధమాదనః|

యాతు వానరవాహిన్యా.స్సవ్యం పార్శ్వమభిష్ఠితః|| 18||

యాస్యామి బలమధ్యేహం బలౌఘ.మభిహర్షయన్|

అధిరుహ్య హనూమన్త మైరావత మివేశ్వరః|| 19||

అంగదేనైష సంయాతు లక్ష్మణశ్చాన్తకోపమః|

సార్వభౌమేణ భూతేశో ద్రవిణాభిపతి ర్యథా 20||

జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ వేగదల్కి చ వానరః|

ఋక్షరాజో మహాసత్త్వః కుక్షిం రక్షన్తు తే త్రయః 21||

రాఘవస్య వచ.శ్రుత్వా సుగ్రీవో వాహినీపతిః|

వ్యాదిదేశ మహావీర్యాన్ వానరాన్ వానరర్షభః 22||

తే వానరగణా.స్సర్వే సముత్పత్య యుయుత్సవః|

గుహాభ్య.శ్శిఖరేభ్యశ్చ ఆశు పుష్లవిరే తదా 23||

తతో వానరరాజేన లక్ష్మణేన చ పూజితః|

జగామ రామో ధర్మాత్మా ససైన్యో దక్షిణాం దిశమ్ 24||

శత్రై.శ్యతసహస్రైశ్చ కోటిభి రయుతై రపి|

వారణాభిశ్చ హరిభి ర్యయౌ పరివృతస్తదా 25||

తం యాన్త మనుయాతిస్త్వ మహతీ హరివాహినీ|

హృష్టిః ప్రముదితా.స్సర్వే సుగ్రీవేణాభిపాలితాః 26||

ఆప్లవంతః ప్లవంతశ్చ గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః|

క్షేలన్తో నినదంతశ్చ జగ్ము ర్వే దక్షిణాం దిశమ్ 27||

భక్షయంత.స్సుగన్ధీని మధూని చ ఫలాని చ|

ఉద్వహన్తో మహావృక్షా న్తంజలీపుంజ ధారిణః 28||

అన్యోన్యం సహసా దృష్ట్వా నిర్వహన్తి క్షిపన్తి చ|

పతంతశ్చోత్పతన్త్యన్యే పాతయన్త్యపరే పరాన్ 29||

రావణో నో నిహన్తవ్య.స్సర్వే చ రజనీచరాః|

ఇతి గర్జన్తి హరయో రాఘవస్య సమీపతః 30||

పురన్తా దృషభో వీరో నీలః కుముద ఏవ చ|

పంథానమ్ శోధయన్తిస్త్వ వానరై ర్బహుభిస్సహ 31||

మధ్యే తు రాజా సుగ్రీవో రామో లక్ష్మణ ఏవ చ|

బహుభి ర్బలిభి ర్భీమై ర్వృతా.శ్శత్రు నిబర్హణాః 32||

హరి.శ్శతవలి ర్వీరః కోటీభి ర్దశభి ర్వృతః|

సర్వామ్ ఏకో హ్యవష్టభ్య రరక్ష హరివాహినీమ్ 33||

కోటీశతపలీవారః కేసలీ పనసో గజః|

అర్కశ్చాతిబలః పార్శ్వమ్ ఏకం తస్యాభిరక్షతి 34||

సుషేణో జామ్బవాంశైవ ఋక్షై ర్బహుభి రావృతః|
సుగ్రీవం పురతః కృత్వా జఘనమ్ సంరరక్షతుః 35||

తేషాం సేనాపతి ర్వీరో నీలో వానరపుంగవః|
సంపతన్ పతతాంశ్రేష్ఠస్తద్ బలం పర్యపాలయత్ 36||

దలీముఖః ప్రజంఘశ్చ రంభోఽథ రభసః కపిః|
సర్వతశ్చ యయు ర్వీరాస్త్యరయన్తః ప్లవంగమాన్ 37||

ఏవం తే హరిశార్దూలా గచ్ఛన్తో బలదర్పితాః|
అపశ్యన్స్తేగిరిశ్రేష్ఠం సహ్యం ద్రుమలతాయుతమ్|
సరాంసి చ సుపుల్లాని తటాకాని వనాని చ 38||

రామస్య శాసనమ్ జ్ఞాత్వా భీమ కోపస్య భీతవత్|
వర్జయ న్నగరాభ్యాశాంస్తథా జానపదా నపి 39||

సాగరౌఘ నిభం భీమమ్ త ద్వానరబలం మహాత్|
ఉత్ససర్ప మహాఘోషం భీమవేగ ఇవార్ణవః 40||

తస్య దాశరథేః పార్శ్వే శూరాస్తే కపికుంజరాః|
తూర్ణ మాఽపుష్పపుస్సర్వే సదశ్వా ఇవ చోదితాః 41||

కపిభ్యా ముహ్యమానౌ తౌ శుశుభాతే నరర్షభౌ|
మహద్భ్యా మివ సంస్పృష్టౌ గ్రహాభ్యాం చన్ద్రభాస్కరౌ 42||

తతో వానర రాజేన లక్ష్మణేన పూజితః|

జగామ రామో ధర్మాత్మా ససైన్యో దక్షిణాం దిశం 43|

త మంగదగతో రామమ్ లక్ష్మణ.శ్శుభయా గిరా|

ఉవాచ ప్రతిపూర్ణార్థ.స్సృతిమాన్ ప్రతిభానవాన్ 44||

హృతా మవాప్య వైదేహీం క్షిప్రం హత్వా చ రావణమ్|

సమృద్ధార్థ.స్సమృద్ధార్థా.మయోధ్యాం ప్రతియాస్యసి 45||

మహాన్తి చ నిమిత్తాని దివి భూమౌ చ రాఘవ|

శుభాని తవ పశ్యామి సర్వాణ్యేవార్థసిద్ధయే 46||

అను వాతి శుభో వాయు.స్సేనాం మృదుహిత.స్సుఖః|

పూర్ణవల్గుస్వరాశ్చేమే ప్రవదన్తి మృగద్విజాః 47||

ప్రసన్నాశ్చ దిశ.స్సర్వా విమలశ్చ దివాకరః|

ఉశనాశ్చ ప్రసన్నాల్లి రనుత్వా భార్గవో గతః 48||

బ్రహ్మరాశి ల్విశుద్ధశ్చ శుద్ధాశ్చ పరమర్షయః|

అల్లిష్మన్తః ప్రకాశన్తే ధ్రువం సర్వే ప్రదక్షిణమ్ 49||

త్రిశంకు ల్విమలో భాతి రాజల్ని.స్సపురోహితః|

పితామహవరోఽస్మాక.మిక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్ 50||

విమలే చ ప్రకాశేతే విశాఖే నిరుపద్రవే|

నక్షత్రం పర మస్యాక.మిక్ష్వాకూణాం మహాత్మనామ్ 51||

నైర్మతం నైర్మతానాం చ నక్షత్ర.మభిపద్యతే|

మూలం మూలవతాస్పృష్టం ధూప్యతే ధూమకేతునా 52||

సర్వం చైత ద్విసాశాయ రాక్షసానా ముపస్థితమ్|

కాలే కాలగృహీతానాం నక్షత్రం గ్రహపీడితమ్ 53||

ప్రసన్నా.స్సురసాశ్చైవో వనాని ఫలవన్తి చ|

ప్రవాన్త్యభ్యధికం గన్ధా యథాబుతుకుసుమా ద్రుమాః 54||

వ్యూధాని కపిసైన్యాని ప్రకాశన్తేఽధికం ప్రభో|

దేవానా మివ సైన్యాని సంగ్రామే తారకామయే 55||

ఏవ మార్క సమీక్ష్వేతాన్ ప్రీతో భవితు మర్హసి|

ఇతి భ్రాతర మాశ్వాస్య హృష్ట.స్సామిత్రి రబ్రవీత్ 56||

అథావృత్య మహీం కృత్స్నాం జగామ మహతీ చమూః|

ఋక్షవానరశార్దూలై ర్నఖదంష్ట్రాయుధై ర్వృతా 57||

కరాగ్రైశ్చరణాగ్రైశ్చ వానరై రుద్ధతం రజః|

భీమ మన్తర్ధధే లోకం నివార్య సవితుః ప్రభామ్ 58||

స పర్వత వనాకాశామ్ దక్షిణాం హరి వాహినీ|

ఛాదయన్తి యయౌ భీమా ద్యా మివామ్బుద సంతతిః 59||

ఉత్తరంత్యాం చ సేనాయాం సంతతం బహు యోజనమ్ |
 నదీస్రాతాంసి సర్వాణి సస్యండు ల్విపరీతవత్ 60 ||
 సరాంసి విమలామ్భామ్ని ద్రుమ కీర్ణాంశ్చ పర్వతాన్ |
 సమాన్ భూమి ప్రదేశాంశ్చ వనాని ఫలవంతి చ |
 మధ్యేన చ సమంతాశ్చ తిర్యక్చాధశ్చ సావిశత్ 61 ||
 సమావుత్స మహీం కృత్వాం జగామ మహతీ చమూః 62 ||
 తే హృష్ట మానసస్సర్వే జగ్ను ర్తారుత రంహసః |
 హరయో రాఘవస్యార్థే సమారోపిత విక్రమాః 63 ||
 హర్ష వీర్య బలోద్రేకాన్ దర్శయంతః పరస్పరం |
 యావనోత్సుకజా న్దర్పాన్ వివిధాంశ్చకృ రధ్వని 64 ||
 తత్ర కేచి ద్ధతం జగ్ను రుత్పేతుశ్చ తథాపరే |
 కేచి త్కిలకిలాం చక్రు ర్వానరా వన గోచరాః 65 ||
 ప్రాసోఢటయంశ్చ పుచ్చాని సన్నిజఘ్నుఃపదా న్యపి |
 భుజా న్విక్షిప్య శైలాంశ్చ ద్రుమానన్యేబభంజిరే 66 ||
 ఆరోహంతశ్చ శృంగాణి గిరీణాం గిరి గోచరాః |
 మహా నాదా న్విముచ్చంతి క్షేలా మన్యే ప్రచక్రిరే 67 ||
 ఊరు వేగైశ్చ మమృదు ర్లతా జాలాన్ అనేకశః |

జ్యంభమాణాశ్చ విక్రాంతా విచిత్రీడుశ్శిలా ద్రుమైః 68||

శతైశ్శత సహస్రైశ్చ కోటిభిశ్చ సహస్రశః|

వానరాణాం తు ఘోరాణాంశ్రీమ త్పరివృతా మహీ 69||

సాస్త్ర యాతి దివారాత్రం మహతీ హరివాహినీ|

హృష్టా ప్రముదితా సేనా సుగ్రీవేణాభరక్షితా 70|

వానరాస్త్వలితం యాన్తి సర్వే యుద్ధాభినన్దినః|

ముమోక్షయిషవస్నీతాం ముపహార్తం క్వాపి నాఽసత 71||

తతః పాదపసంబాధం నానామృగసమాయుతమ్|

సహ్య పర్వతమాఽసేదు ర్మలయమ్ చ మహీధరమ్ 72||

కాననాని విచిత్రాణి నదీప్రసవణాని చ|

పశ్యన్నతి యయౌ రామ.స్సహ్యస్య మలయస్య చ 73||

వకులాంస్తిలకాంశ్చాతాన్ అశోకాన్ సిన్ధువారకాన్|

కరవీరాంశ్చ తిమిశాన్ భంజన్తిన్త ప్లవంగమాః 74||

అంకోలాంశ్చ కరంజాంశ్చ ప్లక్ష న్యగ్రోధ తిందుకాన్|

జంబూకాఽమలకా న్నీపాన్ భంజన్తిన్త ప్లవంగమాః 75||

ప్రస్తరేషు చ రమ్యేషు వివిధాః కానన దృమాః|

వాయు వేగ ప్రచలితాః పుష్పై రవకిరన్తి తాన్ 76||

మారుత సుఖ సంస్పర్శో వాతి చందన శీతలః|

షట్పదై రనుకూజద్భి ర్వనేషు మధు గంధిషు 77||

అధికం శైలరాజస్తు దాతుభిస్సువిభూషితః 78||

ధాతుభ్యః ప్రసృతో రేణు ర్వాయు వేగ విఘట్టితః|

సుమహ ద్వానరా నీకం ఛాదయా మాస పర్వతః 79||

గిరి ప్రసేషు రమ్యేషు సర్వతస్సంప్రపుష్పితాః|

కేతక్యస్సింధువారాశ్చ వాసంతస్య మనోరమాః 80|

మాధవ్యో గంధ పూర్ణాశ్చ కుందగుల్కాశ్చ పుష్పితాః|

చిరిబిల్వా మదూకాశ్చ వకులాః ప్రియకాస్తథా 81||

స్ఫూర్జకాస్తిలకాశ్చైవ నాగ వృక్షాశ్చ పుష్పితాః|

చూతాః పాటలయశ్చైవ కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః 82||

ముచులిం దార్జునాశ్చైవ శింశుపాః కుటజాస్తథా|

ధవాశ్శాల్మలయశ్చైవ రక్తాః కురవకాస్తథా 83||

హింతాలాస్తినిశాశ్చైవ చూర్ణకా నీపకాస్తథా|

నీలాశోకాశ్చ వరణా అంకోలాః పద్మకాస్తథా|

ప్లవమానైః ప్లవంగైస్తు సర్వే పర్యాకులీ కృతాః 84||

వాప్యస్తస్త్రిన్ గిరౌ శీతాః పల్వలాని తద్దైవ చ|

చక్రవాకానుచరితాః కారండవ నిషేవితాః 85॥

ప్లవైః క్రౌంచైశ్చ సంకీర్ణా వరాహ మృగ సేవితాః।

ఋక్షైస్తరక్షుభిస్సింహైశ్చార్ధులైశ్చ భయావహైః 86॥

వ్యాలైశ్చ బహుభి ర్భ్రమైస్సేవ్యమానాస్సమంతతః।

పద్మైస్సాగంధికైః పుల్లై కుముదైశ్చోత్పలైస్తథా 87॥

వారిజై వివిధైః పుష్పై రమ్యాస్తత్ర జలాశయాః।

తస్య సానుషు కూజంతి నానా ద్విజ గణాస్తథా 88॥

స్నాత్వా పీతోద్దకా న్యత్ర జలే క్రీడంతి వానరాః।

అన్యోన్యం ప్లావయంతిన్త శైల మాశ్రుహ్య వానరాః 89॥

ఫలాన్యమృతగన్ధీని మూలాని కుసుమాని చ।

బుభుజు ర్వానరాస్తత్ర పాదపానాం మదోత్కటాః 90।

ద్రోణమాత్రప్రమాణాని లమ్బమానాని వానరాః।

యయుః పిబన్తో హృష్టాస్తే మధూని మధుపింగలాః 91॥

పాదపాన్ అవభంజన్తో వికర్షన్తస్తథా లతాః।

విధమన్తో గిరివరాన్ ప్రయయుః ప్లవగర్షభాః 92॥

వృక్షేభ్యోన్యే తు కపయో నర్దన్తో మధుదర్పితాః।

అన్యే వృక్షాన్ ప్రపద్యన్తే ప్రపతన్త్యపి చాపరే 93॥

బభూవ వసుధా తైస్తు సంపూర్ణా హరిపుంగవైః|

యథా కమలకేదారైః పక్వై లివ వసుంధరా 94||

మహేంద్ర మథ సంప్రాప్య రామో రాజీవలోచనః|

అధ్యారోహన్ మహాబాహు.శ్శిఖరం ద్రుమభూషితమ్ 95||

తత.శ్శిఖర మారుహ్య రామో దశరథాఽత్తజః|

కూర్తమీనసమాకీర్ణ.మపశ్య త్సలిలాఽశయమ్ 96||

తే సహ్యం సమతిక్రమ్య మలయమ్ చ మహాగిరిమ్|

ఆసేదు రానుపూర్వ్యేణ సముద్రం భీమ నిస్స్యనమ్ 97||

అవరుహ్య జగామాఽశు వేలావన మనుత్తమమ్|

రామో రమయతాంశ్రేష్ఠ.స్ససుగ్రీవ.స్సలక్షణః 98||

అథ ధౌత ఉపలతలాం తోయౌఘై.స్సహసోత్థితైః|

వేలా మాఽసాద్య విపులాం రామో వచన మబ్రవీత్ 99||

ఏతే వయ మనుప్రాప్తా.స్సుగ్రీవ వరుణాఽలయమ్|

ఇహేదానీం విచింతా సా యా న పూర్వం సముత్థితా|| 100||

అతః పరమతీరోఽయమ్ సాగర.స్సలితాం పతిః|

న చాయ మనుషాయేన శక్యస్తలితు మర్ణవః|| 101||

త బిహైవ నివేశోఽస్తు మన్తః ప్రస్తూయతా.మిహ|

యథేదం వానర బలం పరం పార మవాప్పుయాత్॥ 102॥

ఇతీవ స మహాబాపః.స్నీతాహరణకల్పితః।

రామ.స్నాగర మాఽసాద్య వాస మాఽజ్ఞాపయ త్తదా॥ 103॥

సర్వాస్సేనా నివేశ్యంతాం వేలాయాం హలి పుంగవ।

సంప్రాప్తౌ మన్తకాలో న.స్నాగరస్యేహ లంఘనే॥ 104॥

స్వాంస్వాం సేనాం సముత్స్సజ్య మా చ కశ్చిత్ కుతో వ్రజేత్।

గచ్ఛన్తు వానరా.శ్చూరా జ్ఞేయమ్ ఛన్నం భయమ్ చ నః॥ 105॥

రామస్య వచనమ్ శ్రుత్వా సుగ్రీవ.స్సహలక్షణః।

సేనాం న్యవేశయ త్తీరే సాగరస్య ద్రుమాయుతే॥ 106॥

|

విరరాజ సమీపస్థం సాగరస్య తు త ద్బలమ్।

మధుపాణ్డుజల.శ్చమాన్ ద్వితీయ ఇవ సాగరః॥ 107॥

వేలావనమ్ ఉపాగమ్య తతస్తే హలిపుంగవాః।

వినివిష్టాః పరం పారం కాంక్ష మాణా మహోదధేః॥ 108॥

తేషాం నివిశమాణానాం సైన్య సన్నాహ నిస్స్వనః।

అంతర్దాయ మహా నాద మర్ణవస్య ప్రశుశ్రువే॥ 109॥

సా వానరాణాం ధ్వజినీ సుగ్రీవేణాభిపాలితా।

త్రేధా నివిష్టా మహతీ రామస్యార్థ పరాభవత్॥ 110॥

సా మహార్ణవ మాస్సాద్య హృష్టా వానరవాహినీ।

వాయువేగసమాస్సధూతం పశ్యమానా మహార్ణవమ్॥ 111॥

దూర పార మసంబాధం రక్షోగణనిషేవితమ్।

పశ్యన్తో వరుణాస్సవాసం నిషేదు ర్హరియూధపాః॥ 112॥

చణ్ణనక్రగ్రహం ఘోరం క్షపాస్సదౌ బివసక్షయే।

హసంత మివ ఫేనౌఘై ర్మత్యంత మివ చోల్కభిః॥ 113॥

చన్ద్రోదయ సముద్ధూతం ప్రతిచన్ద్రసమాకులమ్।

(పినష్టీవ తరంగాగై రర్ణవః ఫేన చందనమ్।

తదాస్సదాయ కరై లిందు ల్లపంతీవ బిగంగనాః)।

చణ్ణానిలమహాగ్రాహైః కీర్ణం తిమితిమింగిలైః॥ 114॥

దీప్తై ర్భోగై లివాస్సకీర్ణం భుజంగై ర్వరుణాస్సలయమ్।

అవగాఢం మహాసత్వై ర్శానాశైలసమాకులమ్।

సుదుర్గం దుర్గమార్గం తమగాఢ మసురాలయమ్॥ 115॥

మకరై ర్శాగభోగైశ్చ విగాఢా వాతలోలితాః।

ఉత్పేతుశ్చ నిపేతుశ్చ ప్రవృద్ధా జలరాశయః॥ 116॥

అగ్ని చూర్ణ మివాస్సవిద్ధం భాస్కరామ్బుమహోరగమ్।

సురారివిషయమ్ ఘోరం పాతాల విషమమ్ సదా॥ 117॥
 సాగరం చామ్బర ప్రఖ్య మమ్బరం సాగరోపమమ్।
 సాగరం చామ్బరం చేతి నిర్విశేష మదృశ్యత॥ 118॥
 సంపృక్తం నభసాప్యమ్బు.స్సంపృక్తం చ నభోమ్బుసా।
 తాదృగ్రూపేన్దు దృశ్యేతే తారా రత్నసమాకులే॥ 119॥
 సముత్పత్తితమేఘస్య వీచి మాలాఽకులస్య చ।
 విశేషో న ద్వయో రాసీ త్సాగరస్యామ్బరస్య చ॥ 120॥
 అన్యోన్య మాఽహతా.స్సక్తా.స్సస్వను ర్భ్రమ నిస్స్వనాః।
 ఊర్తయ.స్సిన్ధురాజస్య మహాభేర్య ఇవాఽహవే॥ 121॥
 రత్నోఘజల సన్నాదం విషక్త మివ వాయునా।
 ఉత్పతంత మివ క్రుద్ధం యాదోగణసమాకులమ్॥ 122॥
 దదృశుస్తే మహాత్మానో వాతాఽహతజలాఽశయమ్।
 అనిలోద్ఘాత మాఽకాశే ప్రవల్గంత మివోర్తిభిః॥ 123॥
 తతో విస్తయ మాఽపన్న దదృశు ర్హరయస్తదా।
 భ్రాన్తోర్తిజల సన్నాదం ప్రలోల మివ సాగరమ్॥ 124॥
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుర్థస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 5 రామవిప్రులమ్భః

సా తు నీలేన విభివత్స్వారక్షా సుసమాహితా।

సాగరసోక్యత్తరే తీరే సాధు సేనా నివేశితా॥ 1॥

మైన్దశ్చ ద్వివిధశ్చోభౌ తత్ర వానరపుంగవౌ।

విచేరతుశ్చ తాం సేనాం రక్షార్థం సర్వతో బిశమ్ 2॥

నివిష్టాయాం తు సేనాయాం తీరే నదనదీపతేః।

పార్శ్వస్థం లక్షణం దృష్ట్వా రామో వచన మబ్రవీత్ 3॥

శోకశ్చ కిల కాలేన గచ్ఛతా హ్యపగచ్ఛతి।

మమ చాపశ్యతః కాంతా మహా న్యహాని వర్ధతే 4॥

న మే దుఃఖం ప్రియా దూరే న మే దుఃఖం హ్యతేతి చ।

ఏతదేవానుశోచామి వయోఽస్యా హ్యతివర్ధతే 5॥

వాహి వాత యతః కాంతా తాంస్పృష్ట్వా మా మపిస్పృశ।

త్వయి మే గాత్రసంస్పర్శశ్చన్తే దృష్టిసమాగమః 6॥

త న్నే దహతి గాత్రాణి విషం పీత మివాఽశయే।

హా నాథేతి ప్రియా సా మాం హ్రాయమాణా యదబ్రవీత్ 7॥

తద్వియోగేన్దనవతా తచ్చింతావిపులాలిషా।

రాత్రిం దివం శరీరం మే దహ్యతే మదనాగ్నినా 8॥

అవగాహ్యోర్ణవంస్వప్స్య సౌమిత్రే భవతా వినా|

కథంచిత ప్రజ్వలన్ కామస్సమాసుప్తం జలే దహేత్ 9||

బహ్వేతత్ కామ యానస్య శక్య మేతేన జీవితమ్|

య దహం సా చ వామోరూ రేకాం ధరణిమాఽశ్రితౌ|| 10||

కేదారస్యేవ కేదార.సోదకస్య నిరూదకః|

ఉపన్నేహేన జీవామి జీవన్తిం య చ్ఛ్ఛణోమి తామ్|| 11||

కదా ను ఖలు సుశ్రోణీం శతపత్రాఽయతేక్షణమ్|

విజిత్య శత్రూన్ ద్రక్ష్యామి సీతాంస్ఫీతా మివశ్రియమ్|| 12||

కదా ను చారు బిమ్బాష్టం తస్యాః పద్మమివాఽననమ్|

ఈష దున్నమ్య పాస్యామి రసాయన మివాఽతురః|| 13||

తస్యాస్తు సంహతౌ పీనోస్తనౌ తాల ఫలోపమౌ|

కదా ను ఖలు సోత్కమ్పౌ హసన్త్యా మాం భజిష్యథః|| 14||

సా నూన మసితాపాంగీ రక్షోమధ్యగతా సతీ|

మన్నాథా నాథహీనేవ త్రాతారం నాభిగచ్ఛతి|| 15||

కథం జనకరాజస్య దుహితా సా మమ ప్రియా|

రాక్షసీ మధ్యగా శేతేన్నుషా దశరథస్య చ|| 16||

కదా విక్షోభ్య రక్షాంసి సా విధూయోత్పతిష్యతి|

విధూయ జలదా న్నీలాన్ శశిరేఖా శర త్స్వివ॥ 17॥

స్వభావతనుకా నూనమ్ శోకేనానశనేన చ|

భూయస్తనుతరా సీతా దేశకాలవిపర్యయాత్॥ 18॥

కదా ను రాక్షసేన్ద్రస్య నిధాయోరసి సాయకాన్|

సీతాం ప్రత్యాఽహరిష్యామి శోకమ్ ఉత్సృజ్య మానసం॥ 19॥

కదా శోక మిమమ్ ఘోరంమైథిలీ విప్రయోగజం|

సహసా విప్రమోక్ష్యామి వాస.శ్శుక్లేతరం యథా 20॥

కదా ను ఖలు మాం సాధ్వీ సీతామరసుతోపమా|

సోత్కణ్ఠా కణ్ఠమాఽలఘ్వు మోక్ష్య త్యాఽనన్దజం జలమ్ 21॥

కదా శోక మిమమ్ ఘోరం మైథిలీ విప్రయోగజమ్|

సహసా విప్రమోక్ష్యామి వాస.శ్శుక్లేతరం యథా 22॥

ఏవం విలపతస్తస్య తత్ర రామస్య భీమతః|

దినక్షయా న్తన్దవపు ర్భాస్కరోఽస్తమ్ ఉపాగమత్ 23॥

ఆశ్వాసితో లక్ష్మణేన రామ.స్సంధ్యా ముపాసత|

స్మర న్కమలపత్రాక్షీం సీతాం శోకాఽకులీకృతః 24॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 6 రావణమన్తణమ్

లంకాయాం తు కృతం కర్మ ఘోరం దృష్ట్వా భయావహమ్।

రాక్షసేన్ద్రో హనుమతా శక్రేణేవ మహాత్మనా।

అబ్రవీ ద్రాక్షసాన్ సర్వాన్ హ్రీయా కించిదవాఙ్ముఖః॥ 1॥

ధర్షితా చ ప్రవిష్టా చ లంకా దుష్ప్రసహా పులి।

తేన వానరమాత్రేణ దృష్టా సీతా చ జానకీ 2॥

ప్రాసాదో ధర్షితశ్చైత్యః ప్రవరా రాక్షసా హతాః।

ఆవిలా చ పులి లంకా సర్వా హనుమతా కృతా 3॥

కిం కలిష్యామి భద్రం వః కిం వా యుక్త మనన్తరమ్।

ఉచ్యతాం న.స్సమర్థం యత్యతం చ సుకృతం భవేత్ 4॥

మన్తమూలం హి విజయమ్ ప్రాపఱరాఽర్యా మనస్వినః।

తస్మా ద్స్వ రోచయే మన్తం రామమ్ ప్రతి మహాబలాః5॥

త్రివిధాః పురుషా లోకే ఉత్తమాధమమధ్యమాః।

తేషాం తు సమవేతానాం గుణ దోషం వదామ్యహమ్ 6॥

మన్త్రిభి ర్హితసంయుక్తై.స్సమర్థై ర్మన్తనిర్ణయే।

మిత్రై ర్వాపి సమానార్థై ర్బాన్ధవై రపి వా హితైః 7॥

సహితో మన్తయిత్వా యః కర్మాఽరమ్భాన్ ప్రవర్తయేత్।

దైవే చ కురుతే యత్నం తమాఽపలుః పురుషోత్తమమ్ 8||

ఏకోఽర్థం విమృశే దేకో ధర్మే ప్రకురుతే మనః|

ఏకః కార్యాణి కురుతే తమాఽపలు ర్మధ్యమమ్ నరమ్ 9||

గుణదోషా వనిశ్చిత్వ త్యక్త్వా దైవవ్యపాశ్రియమ్|

కలిష్యామీతి యః కార్యమ్ ఉపేక్షేత్ స నరాధమః|| 10||

యథేమే పురుషా నిత్య ముత్తమాధమమధ్యమాః|

ఏవం మన్తా హి విజ్ఞేయా ఉత్తమాధమమధ్యమాః|| 11||

ఏకమత్య ముపాగమ్య శాస్త్రదృష్టేన చక్షుషా|

మన్త్రిణో యత్ర నిరస్తాస్తమాఽపలు ర్మన్త ముత్తమమ్|| 12||

బహోఽప్యపి మతయో గత్వా మన్త్రిణో హ్యర్థనిర్ణయే|

పున ర్యత్రైకతాం ప్రాప్తాస్స మన్త్రో మధ్యమ.స్సృతః|| 13||

అన్యోన్య మతి మాఽస్థాయ యత్ర సంప్రతిభాష్యతే|

న చైకమత్యేశ్రేయోఽస్తి మన్త్ర.స్సోఽధమ ఉచ్యతే|| 14||

తస్మాత్ సుమన్త్రితం సాధు భవన్తో మతి సత్తమాః|

కార్యం సంప్రతిపద్యంతా మేతత్ కృత్యం మతం మమ|| 15||

వానరాణాం హి వీరాణాం సహస్రైః పరివారితః|

రామోఽభ్యేతి పులీం లంకా.మస్మాక ముపరోధకః|| 16||

తలిష్యతి చ సువ్యక్తం రాఘవ.స్నాగరం సుఖమ్|

తరసా యుక్తరూపేణ సానుజ.స్నబలానుగః|

సముద్ర ముచ్ఛోషయతి వీర్యేణాన్య త్కరోతి వా|| 17||

అస్తి న్నేవంగతే కార్యే విరుద్ధే వానరై.స్సహ|

హితం పురే చ సైన్యే చ సర్వం సంమన్త్యతాం మమ|| 18||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షష్ఠస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 7 సచివోక్తిః

ఇత్యుక్తా రాక్షసేన్ద్రేణ రాక్షసాస్తే మహాబలాః|

ఊచుః ప్రాంజలయ.స్సర్వే రావణం రాక్షసేశ్వరమ్|

ద్విషత్ పక్ష మవిజ్ఞాయ నీతి బాహ్యోస్త్యబుద్ధయః|| 1||

(అవిజ్ఞాయాఽత్త పక్షం చ రాజానమ్ భీషయంతి హి)|

రాజన్ పరిఘశక్త్యుష్ణిశూలపట్టససంకులమ్|

సుమహా న్నో బలం కస్తా ద్విషాదం భజతే భవాన్ 2||

త్వయా భోగవతీం గత్వా నిర్జితాః పన్నగా యుధి |

కైలాసశిఖరావాసీ యక్తై ర్బహుభి రాఽవృతః|

సుమహా త్కదనమ్ కృత్వా వశ్యస్తే ధనదః కృతః 3||

స మహేశ్వరసఖ్యేనశ్లాఘమానస్త్వయా విభో!

నిర్జిత.స్సమరే రోషా ల్లోకపాలో మహాబలః 4||

వినిహత్య చ యక్షాఘాన్ విక్షోభ్య చ విగృహ్య చ|

త్వయా కైలాసశిఖరా ద్విమాన.మిద మాయహృతమ్ 5||

మయేన దానవేన్ద్రేణ త్వ ధ్యయాత్ సఖ్య మిచ్ఛతా|

దుహితా తవ భార్యార్థే దత్తా రాక్షసపుంగవ 6||

దానవేన్ద్రో మధు ర్షామ వీర్యోత్సక్తో దురాసదః|

విగృహ్య వశ మాయనీతః కుమ్భీనస్యా.స్సుఖాయవహః 7||

నిర్జితాస్తే మహాబాహో నాగా గత్వా రసాతలమ్|

వాసుకిస్తక్షక.శృంభో జటీ చ వశ మాయహృతాః 8||

అక్షయా బలవన్తశ్చ శూరా లభవరాః పునః|

త్వయా సంవత్సరం యుద్ధ్వా సమరే దానవా విభో 9||

స్వబలం సముపాయశ్రిత్య నీతా వశ.మరిందమ|

మాయాశ్చాభిగతాస్తత్ర బహవో రాక్షసాభిప|| 10||

(నిర్జితాస్సమరే రోషా ల్లోకపాలా మహాబలాః|

దేవలోక మితో గత్వా శక్రశ్చాపి వినిర్జితః)|| 11|

శూరాశ్చ బలవన్తశ్చ వరుణస్య సుతా రణే|

నిజితాస్తే మహాబాహో చతుర్విధబలానుగాః॥ 12॥

మృత్యుదణ్డమహాగ్రాహం శాల్కలిద్వీపమణ్డతమ్।

కాల పాశ మహా వీచిం యమ కింకర పన్నగం॥ 13॥

అవగాహ్య త్వయా రాజన్ యమస్య బలసాగరమ్।

జయశ్చ విపులః ప్రాప్తో మృత్యుశ్చ ప్రతిషేధితః।

సుయుధేన చ తే సర్వే లోకాస్తత్ర విలోలితాః॥ 14॥

క్షత్రియై ర్బహుభి ర్వీరైశ్శక్రతుల్యపరాక్రమైః।

ఆసీ ద్వసుమతీ పూర్ణా మహద్భి రివ పాదపైః॥ 15॥

తేషాం వీర్యగుణోత్సాహై ర్న సమో రాఘవో రణే।

ప్రసహ్య తే త్వయా రాజన్ హతాః పరమదుర్జయాః॥ 16॥

తిష్ఠ వా కిం మహా రాజశ్రమేణ తవ వానరాన్।

అయ మేకో మహాబాహు లింద్రజిత్ క్షపయిష్యతి॥ 17॥

అనేన హి మహా రాజ మాహేశ్వర మనుత్తమమ్।

ఇష్ట్యా యజ్ఞం వరో లభ్యో లోకే పరమ దుర్లభః॥ 18॥

శక్తి తోమర మీనమ్ చ వినికీర్ణాంత్ర శైవలం।

గజ కచ్ఛప సంబాధం అశ్వ మండూక సంకులం॥ 19॥

రుద్రాఽదిత్య మహా గ్రాహం మరు ద్వసు మహోరగం।

రథాశ్వ గజ తోయాఘం పదాతి పులినమ్ మహాత్ 20|

అనేన హి సమాఽసాద్య దేవానాం బల సాగరం|

గృహీతో దైవ పతి ర్లంకాం చాపి ప్రవేశితః 21|

పితామహ నియోగాచ్చ ముక్తశృంబర వృత్రహా|

గతస్త్రివిష్టపం రాజ స్సర్వ దేవ నమస్కృతః 22||

త మేవ త్వం మహా రాజ విస్స జేంద్రజితం సుతం|

యావ ద్వానర సేనాం తాం సరామాం నయతి క్షయమ్ 23|

రాజన్నాఽపదయుక్తేయ మాఽగతా ప్రాకృతా జ్ఞనాత్|

హృది నైవ త్వయా కార్యా త్వం వభిష్యసి రాఘవమ్ 24||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 8 ప్రహస్తాదివచనమ్

తతో నీలామ్బుదనిభః ప్రహస్తో నామ రాక్షసః|

అబ్రవీత్ ప్రాంజలి ర్వాక్యం శూర.స్సేనాపతిస్తదా|| 1||

దేవదానవగన్ధర్వాః పిశాచపతగోరగాః|

న త్వాం ధర్షయితుం శక్తాః కిం పున ర్వానరా రణే 2||

సర్వే ప్రమత్తా విశ్వస్త్వా వంచితా.స్సౌ హనూమతా|

న హి మే జీవతో గచ్ఛే జీవన్ స వనగోచరః 3॥

సర్వాం సాగరపర్యంతాం సశైలవనకాననామ్|

కరో మ్యువానరాం భూమి.మాజ్ఞాపయతు మాం భవాన్ 4॥

రక్షాం చైవ విధాస్యామి వానరా ద్రజనీచర|

నాఽగమిష్యతి తే దుఃఖం కించి దాఽత్కాపరాధజమ్ 5॥

అబ్రవీ త్తు సుసంక్రుద్ధో దుర్ముఖో నామ రాక్షసః|

ఇదం న క్షమణీయమ్ హి సర్వేషాం నః ప్రధర్షణమ్ 6॥

అయమ్ పరిభవో భూయః పురస్యాంతఃపురస్య చ|

శ్రీమతో రాక్షసేన్ద్రస్య వానరేణ ప్రధర్షణమ్ 7॥

అస్మిన్ ముహూర్తే హత్వైకో నివర్తిష్యామి వానరాన్|

ప్రవిష్టాన్ సాగరం భీమ.మమ్బరం వా రసాతలమ్ 8॥

తతోఽబ్రవీత్ సుసంక్రుద్ధో వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః|

ప్రగృహ్య పరిఘం ఘోరం మాంసశోణితరూషితమ్ 9॥

కిం వో హనుమతా కార్యం కృపణేన తపస్వినా|

రామే తిష్ఠతి దుర్ధర్షే సుగ్రీవే సహలక్ష్మణే॥ 10॥

అద్య రామమ్ ససుగ్రీవం పరిఘేణ సలక్ష్మణమ్|

ఆగమిష్యామి హత్వైకో విక్షోభ్య హరివాహినీమ్॥ 11॥

ఇదం మమాపరమ్ వాక్యం శృణు రాజ న్యదీచ్ఛసి|
ఉపాయ కుశలో హ్యేవ జయే చ్ఛత్రా నతందితః|| 12||

కామ రూప ధరాశూరాస్సుభీమా భీమ దర్శనాః|
రాక్షసా వా సహస్రాణి రాక్షసాభిప నిశ్చితాః|| 13||

కాకుస్థ ముపసంగమ్య బిభ్రతో మానుషం వపుః|
సర్వే హ్యసంభ్రమా భూత్వా బృవంతు రఘు సత్తమమ్|
ప్రేషితా భరతేన స్త బ్రాత్రా తవ యవీయసా|| 14||

(తవాఽగమన ముద్దిశ్య కృత్య మాత్యయికం త్వితి) |
స హి సేనాం సముత్థాప్య క్షిప్ర మేవోపయాస్యతి|| 15||

తతో వయ మితస్తూర్ణం శూల శక్తి గదా ధరాః|
చాప బాణాసి హస్తాశ్చ త్వరితాస్తత్ర యామ హా|| 16||

ఆకాశే గణ శస్థిత్యా హత్వా తాం హరి వాహినీం|
అశ్చ శస్త్ర మహా వృష్ట్వా ప్రాపయామ యమ క్షయమ్|| 17||

ఏవం చే దుపస్సర్పేతా మనయమ్ రామ లక్ష్మణౌ|
అవశ్య మపనీతేన జహతా మేవ జీవితం|| 18||

కౌమ్భకర్ణిస్తతో వీరో నికుమ్భా నామ వీర్యవాన్|
అబ్రవీ త్పరమ కృద్ధో రావణం లోకరావణమ్|| 19||

సర్వే భవంతస్తిష్ఠన్తు మహారాజేన సంగతాః|

అహమ్ ఏకో హనిష్యామి రాఘవం సహలక్షణమ్|

సుగ్రీవం చ హనూమంతం సర్వా నేవ చ వానరాన్ 20||

తతో వజ్రహను రామ రాక్షసః పర్వతోపమః|

క్రుద్ధః పరిలిహన్ వక్త్రం జిహ్వయా వాక్య మబ్రవీత్ 21||

స్వైరం కుర్వన్తు కార్యాణి భవన్తో విగతజ్వరాః|

ఏకోఽహం భక్షయిష్యామి తాన్ సర్వాన్ హరియూధపాన్ 22||

స్వస్థాః క్రీడన్తు నిశ్చింతాః పిబన్తు మధువారుణీమ్|

అహమ్ ఏకో హనిష్యామి సుగ్రీవం సహలక్షణమ్|

అంగదం చ హనూమన్తం రామమ్ చ రణకుంజరమ్ 23||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టమస్కంధః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 9 విభీషణసమాలోచనమ్

తతో నికుమ్భో రభసఃసూర్యశత్రు ర్మహాబలః|

సుప్తఘ్నో యజ్ఞహా రక్షో మహాపార్శ్వో మహోదరః|| 1||

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః|

ఇన్ద్రజి చ్చ మహాతేజా బలవాన్ రావణాఽత్మజః 2||

ప్రహస్తోఽథ విరూపాక్షో వజ్రదంష్ట్రో మహాబలః |
 ధూమ్రాక్షశ్చాతికాయశ్చ దుర్ముఖశ్చైవ రాక్షసః 3||
 పరిఘాన్ పట్టసాన్ ప్రాసాన్ శక్తిశూలపరశ్వధాన్ |
 చాపాని చ సబాణాని ఖడ్గాంశ్చ విపులాన్ శితాన్ 4||
 ప్రగృహ్య పరమక్రుద్ధాఃస్సముత్పత్య చ రాక్షసాః |
 అబ్రువన్ రావణం సర్వే ప్రదీప్తా ఇవ తేజసా 5||
 అద్య రామమ్ వభిష్యామ.స్సుగ్రీవం చ సలక్షణమ్ |
 కృపణం చ హనూమంతం లంకా యేన ప్రధర్షితా 6||
 తాన్ గృహీతాః యుధాన్ సర్వాన్ వారయిత్వా విభీషణః |
 అబ్రవీత్ ప్రాంజలి ర్వాక్యం పునః ప్రత్యుపవేశ్య తాన్ 7||
 అప్యుపాయైస్త్రిభిస్తాత యోఽర్థః ప్రాప్తుం న శక్యతే |
 తస్య విక్రమకాలాంస్తాన్ యుక్తాన్ ఆహు ర్మనీషిణః 8||
 ప్రమత్తే ష్యభియుక్తేషు దైవేన ప్రహతేషు చ |
 విక్రమాస్తాత సిద్ధ్యన్తి పరీక్ష్య విభినా కృతాః 9||
 అప్రమత్తం కథం తం తు విజిగీషుం బలేస్థితమ్ |
 జిత రోషం దురాధర్షం ప్రధర్షయితు మిచ్ఛథ || 10||
 సముద్రం లంఘయిత్వా తు ఘోరం నదనదీపతిమ్ |

కృతం హనుమతా కర్త దుష్కరం తర్కయేత వా|| 11||

బలాన్యపరిమేయాని వీర్యాణి చ నిశాచరాః|

పరేషాం సహసావజ్ఞా న కర్తవ్యా కథం చన|| 12||

కిం చ రాక్షసరాజస్య రామేణాపకృతం పురా|

ఆజహార జనస్థానా ద్యస్య భార్యాం యశస్వినః|| 13||

ఖరో యద్యతివృత్తస్తు రామేణ నిహతో రణే|

అవశ్యం ప్రాణినాం ప్రాణా రక్షితవ్యా యథా బలమ్|| 14||

అయశస్య మనాయుష్యం పర దారాభిమర్శనమ్|

అర్థ క్షయ కరం ఘోరం పాపస్య చ పునర్భవం|| 15||

తన్నిమిత్తం వైదేహీ భయమ్ న.స్సుమహా ధ్వేత్|

ఆహృతా సా పరిత్యాజ్యా కలహార్థే కృతే న కిమ్|| 16||

న నః క్షమమ్ వీర్యవతా తేన ధర్మానువర్తినా|

వైరం నిరర్థకం కర్తుం దీయతా.మస్య మైథిలీ|| 17||

యావ న్న సగజాం సాశ్వాం బహురత్నసమాకులామ్|

పులీం దారయతే బాణై ర్దీయతా.మస్య మైథిలీ|| 18||

యావత్ సుఘోరా మహతీ దుర్గర్షా హరివాహినీ|

నావస్కన్ధతి నో లంకా తావత్ సీతా ప్రదీయతామ్|| 19||

వినశ్యే ద్ధి పురీ లంకా శూరా.స్సర్వే చ రాక్షసాః।

రామస్య దయితా పత్నీస్వయమ్ న యది దీయతే 20॥

ప్రసాదయే త్వాం బన్ధుత్వాత్ కురుష్వ వచనమ్ మమ।

హితం పథ్యం త్వహం బ్రూమి దీయతా.మస్య మైథిలీ 21॥

పురా శరత్సూర్యమరీచి సన్నిభాన్।

నవాగ్రపుంఖాన్ సుదృఢాన్ నృపాః త్తజః।

స్యజ త్యమోఘాన్ విశిఖాన్ వధాయ తే।

ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ 22॥

త్యజస్వ కోపం సుఖధర్తనాశనమ్।

భజస్వ ధర్తం రతికీర్తివర్ధనమ్।

ప్రసీద జీవేమ సపుత్రబాన్ధవాః।

ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ 23॥

విభీషణ వచశ్చుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః।

విసర్జయిత్వా తాన్ సర్వాన్ ప్రవివేశస్వకం గృహం 24॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే నవమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 10 విభీషణపథోపదేశః

తతః ప్రత్యుషసి ప్రాప్తే ప్రాప్త ధర్మార్థ నిశ్చయః॥

రాక్షాసాభిపతే ర్వేత్ భీమ కర్మా విభీషణః ॥ 1॥

శైలాగ్ర చయ సంకాశం శైల శృంగ మివోన్నతం॥

సువిభక్త మహా కక్ష్యం మహాజన పరిగ్రహం 2॥

మతిభి ర్మహా మాత్రై రనురక్తై రభిష్ఠితం॥

రాక్షసైశ్చాప్త పర్యాప్తై సర్వతః పరిరక్షితం 3॥

మత్త మాతంగ నిశ్వాసై ర్వాకులీ కృత మారుతం॥

శంఖ ఘోష మహా ఘోషం తూర్య నాదానునాదితం 4॥

ప్రమాదా జన సంబాధం ప్రజల్పిత మహా పథం॥

తప్త కాంచన నిరూపాం భూషణోత్తమ భూషితం 5॥

గంధర్వాణా మివాఽవాస మాఽలయమ్ మరుతా మివ॥

రత్న సంచయ సంబాధం భవనమ్ భోగినా మివ 6॥

తం మహాభ్ర మివాఽదిత్యస్తేజో విస్తృత రశ్మిమాన్॥

అగ్రజస్యాఽలయమ్ వీరఃప్రవివేశ మహా ద్యుతిః 7॥

పుణ్యాన్ పుణ్య ఘోషాంశ్చ వేదవిద్భి రుదాహృతాన్॥

శుశ్రావ స మహా తేజా భ్రాతుర్విజయ సంశ్రితాన్ 8॥

పూజితాన్ దధి పాత్రైశ్చ సర్పిర్నిస్సుమనోక్షతైః|

మంత్ర వేదం విదో విప్రాన్ దదర్శ సుమహా బలః 9||

స పూజ్యమానో రక్షోభి ర్ద్రీప్యామానస్వ తేజసా|

ఆసనస్థం మహాబాహు ర్వవందే ధనదానుజం|| 10||

స రాజ దృష్టి సంపన్న మాఽసనమ్ హేమ భూషితం|

జగామ సముదాఽఽచారం ప్రయుజ్వాఽఽచార కోవిదం|| 11||

సరావణం మహాత్మానమ్ విజనే మంత్రీ సన్నిధౌ|

ఉవాచ హిత మత్యర్థం వచనమ్ హేతు నిశ్చితం|| 12||

ప్రసాద్య భ్రాతరం జ్యేష్ఠం సాంత్యే నోపస్థిత క్రమః|

దేశ కాలార్థ సంవాదీ దృష్ట లోక పరావరః|| 13||

యదా ప్రభృతి వైదేహీ సంప్రా ప్తేమాం పులీ మిమాం|

తదా ప్రభృతి దృశ్యంతే నిమిత్తా న్య శుభాని నః|| 14||

సస్ఫులింగస్సధూమార్చిస్సధూమ కలుషోదయః|

మంత్ర సంధుక్షితోప్యగ్ని ర్న సమ్యగభి వర్ధతే|| 15||

అగ్నిష్ఠే ష్యగ్ని శాలాసు తథా బ్రహ్మస్థలీషు చ|

సలీ స్పృషాణి దృశ్యంతే హవ్యేషు చ పిపీలికాః|| 16||

గవాం పయాంసిస్కన్నాని విమదా వీర కుంజరాః|

దీన మశ్వాః ప్రహేషంతే న చ గ్రాసాభి నందినః॥ 17॥

ఖరో వ్రాశ్వతరా రాజన్ భిన్న రోమా.స్సవంతి నః।

నస్వభావేవ తిష్ఠన్తే విధానై రపి చిన్తితాః॥ 18॥

వాయసా సంఘశః క్రూరా వ్యాహరంతి సమంతతః।

సమవేతాశ్చ దృశ్యంతే విమానాగ్రేషు సంఘశః॥ 19॥

గృధ్రాశ్చ పరిలీయంత పులీ ముపలి పిండితాః।

ఉపపన్నాశ్చ సంధ్యే ద్వే వ్యాహరంత్యశివం శివాః 20॥

క్రవ్యాదానాం మృగాణాం చ పుర ద్వారేషు సంఘశః।

శ్రూయంతే విపులా ఘోషాస్సవిస్ఫూర్జ్జ ధునిస్వనాః 21॥

త దేవం ప్రస్తుతే కార్యే ప్రాయశ్చిత్త మిదం క్షమమ్।

రోచతే యది వైదేహీ రాఘవాయ ప్రదీయతాం 22॥

ఇదం చ యది వా మొహా ల్లోభా ద్వా వ్యాహృతం మయా।

తత్రాపి చ మహా రాజ నదోషం కర్తు మర్హసి 23॥

అయమ్ చ దోషస్సర్వస్య జనస్యాప్యప లక్షతే।

రక్షసాం రాక్షసీనాం చ పురస్యాంతః పురస్య చ 24॥

శ్రావణే చాస్య మంత్రస్య నివృత్తాస్సర్వ మంత్రీణః।

అవశ్యం చ మయా వాచ్యం య ద్దృష్ట మపి వాశ్రుతం।

సంప్రధార్య యథా న్యాయమ్ తద్భవాన్ కర్తు మర్హతి

ఇతిస్స మంత్రిణాం మధ్యే భ్రాతా భ్రాతర మూచివాన్|

రావణం రాక్షసశ్రేష్ఠం పథ్య మేత ద్విభీషణః 26||

హితం మహార్థం మృదు హేతు సంహితం|

వ్యతీత కాలాయతి సంప్రతి క్షమమ్|

నిశమ్య త ద్వాక్య ముపస్థిత జ్వరః|

ప్రసంగ వానుత్తర మేత దబ్రవీత్ 27||

భయమ్ న పశ్యామి కుతశ్చ దప్యహం|

న రాఘవః ప్రాప్స్యతి జాతు మైథిలీం|

సురైస్సహేనై రపి సంగతఃకథం|

మమాగ్రత.స్నాస్యతి లక్ష్మణాగ్రజః 28||

ఇతీద ముక్త్వా సుర సైన్య నాశనో|

మహా బలస్సంయతి చండ విక్రమః|

దశాననో భ్రాతర మాప్త వాదినమ్|

విసర్జయా మాస తదా విభీషణం 29||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే దశమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 11 ద్వితీయమస్తాభివేశః

స బభూవ కృతో రాజా మైథిలీ కామ మోహితః|

అసంమానాచ్చ సుహృదాం పాపః పాపేన కర్తృణా|| 1||

అతీత సమయే కాలే తస్మిన్ వై యుధి రావణః|

అమాత్యైశ్చ మహాద్భిశ్చ మంత్ర కాల మమన్యత 2||

స హేమ జాల వితతమ్ మణి విద్రుమ భూషితం|

ఉపగమ్య వినీతాశ్వ మాఽఽరురోహ మహారథం 3||

తమాఽస్థాయ రథశ్రేష్ఠం మహా మేఘ సమస్వనమ్|

ప్రయయా రాక్షసశ్రేష్ఠో దశగ్రీవస్సభాం ప్రతి 4||

అసి చర్త ధరా యోధాస్సర్వాఽఽయుధ ధరాస్తథా|

రాక్షసా రాక్షసేన్ద్రస్య పురతస్సంప్రతస్థిరే 5||

నానా వికృత వేషాశ్చ నానా భూషణ భూషితాః|

పార్శ్వతః పృష్ఠతశ్చైనమ్ పరివార్య యయుస్తతః 6||

రథైశ్చాతిరథాశ్శీఘ్రం మత్తైశ్చ వర వారణైః|

అనూత్పేతు ర్దశగ్రీవ మాఽక్రీడద్భిశ్చ వాజిభిః 7||

గదా పరిఘ హస్తాశ్చ శక్తి తోమర పాణయః|

పరశ్వథ ధరాశ్చాన్యే తథాన్యే శూల పాణయః 8||

తతస్సూర్య సహస్రాణాం సంజజ్ఞే నిస్వనో మహాన్|

తుములశ్శంఖ శబ్దశ్చ సభాం గచ్ఛతి రావణే 9||

స నేమి ఘోషేణ మహా న్సహసాభి నాదయన్|

రాజ మార్గశ్రియా జుష్టం ప్రతిపేదే మహా రథః|| 10||

విమలం చాఽతపత్రాణాం ప్రగృహీత మశోభత|

పాండరం రాక్షసేంద్రస్య పూర్ణస్తారాభివో యథా|| 11||

హేమ మంజలి గర్భే చ శుద్ధస్ఫటిక విగ్రహే|

చామర వ్యజనే చాస్య రేజతుస్సవ్య దక్షిణే|| 12||

తం కృతాంజలయస్సర్వే రథస్థం పృథివీస్థితాః|

రాక్షసా రాక్షసశ్రేష్ఠం శిరోభిస్తం వవందిరే|| 13||

రాక్షసైస్తూయమానస్సన్ జయాఽశీర్భి రలిందమః|

ఆససాద మహాతేజా సభాం సువిహితాం శుభాం|| 14||

సువర్ణ రజతస్థూణాం విశుద్ధస్ఫటికాంతరాం|

విరాజమానో వపుషా రుక్త పట్టోత్తర ఛదాం|| 15||

తాం పిశాచ శత్రై ష్శ్చిరభిగుప్తాం సదా శుభాం|

ప్రవివేశ మహాతేజాస్సుకృతాం విశ్వకర్షణా|| 16||

తస్యాం తు వైడూర్య మయమ్ ప్రియకాజిన సంవృతం|

మహతోపాశ్రయమ్ భేజే రావణః పరమాస్సనం॥ 17॥

తతశ్శశాసేశ్వర వద్దూతాన్ లఘు పరాక్రమాన్।

సమాస్నయత మే క్షిప్రం మిహైతాన్ రాక్షసా నితి ।

కృత్యమస్తి మహ జ్ఞాతంసమర్థ్య మిహ నో మహత్॥ 18॥

రాక్షసాస్త ద్వచశ్శ్వాత్వా లంకాయాం పరిచక్రముః॥ 19॥

అనుగేహ మవస్థాయవిహార శయనేషు చ।

ఉద్యానేషు చ రక్షాంసి చోదయాంతో హ్యభీతవత్ 20॥

తే రథాన్ రుచిరా నేకే దృప్తా నేకే పుధక్ హయాన్।

నాగా నన్యేభిరురుపల ర్జగ్నుశ్చైకే పదాతయః 21॥

సా పులీ పరమాకీర్ణా రథ కుంజర వాజిభిః।

సంపతత్తి ల్వరురుచే గరుత్కద్భి లివామ్బరం 22॥

తే వాహనా వ్యవస్థాప్య యానాని వివిధాని చ।

సభాం పద్భిఃప్రవివిశుస్సింహా గిరి గుహా మివ 23॥

రాజ్ఞః పాదౌ గృహీత్వా తు రాజ్ఞా తే ప్రతిపూజితాః।

వీరే ష్వన్యే బృసీ ష్వన్యే భూమౌ కేచి దుపావిశన్ 24॥

తే సమేత్య సభాయాం వై రాక్షసా రాజ శాసనాత్।

యథార్హ ముపతస్థస్తే రావణం రాక్షసాభిపం 25॥

మంత్రిణశ్చ యథా ముఖ్యా నిశ్చయార్థేషు పండితాః|

అమాత్యాశ్చ గుణోపేతాస్సర్వజ్ఞా బుద్ధి దర్శనాః|

సమేయుస్తత్ర శతశః శూరాశ్చ బహవస్తదా 26||

సభాయాం హేమ వర్ణాయాం సర్వార్థస్య సుఖాయ వై|

రామ్యాయాం రాక్షసేన్ద్రస్య సమేయుస్తత్ర సంఘశః 27||

(రాక్షసా రాక్షసశ్రేష్ఠం పరివార్యోప తస్థిరే) |

తతో మహాత్మా విపులం సుయుగ్యం|

వరం రథం హేమ విచిత్రితాంగం|

శుభం సమాస్థాయ యయౌ యశస్వీ|

విభీషణస్సంసద మగ్రజస్య 28||

స పూర్వజాయావరజశ్శశంస|

నామాధపశ్చా చ్చరణౌ వవందే|

శుకః ప్రహస్తశ్చ తదైవ తేభ్యో|

దదౌ యథార్హం పృథగాస్సనాని 29||

సువర్ణ నానా మణి భూషణానాం|

స వాససాం సంసది రాక్షసానాం|

తేషాం పరార్థ్యగరు చందనానాం|

స్రజ్జ గంధాఞ్చ వపుస్సమంతాత్ 30॥

న చక్రుశు రాన్వత మాహా కశ్చిత్|

సభాసదో నైవ జజల్పు రుచ్చైః|

సంసిద్ధార్థాస్సర్వ ఏవోగ్రవీర్యా|

భర్తుస్సర్వే దద్రుశుశ్చాననమ్ తే 31॥

స రావణశ్శస్త్ర భృతాం మనస్వినాం|

మహా బలానాం సమితౌ మనస్వీ|

తస్యాం సభాయాం ప్రభయా చకాశే|

మధ్యే వసూనా మివ వజ్ర హస్తః 32॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకాదశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 12 కుమ్భకర్ణమతిః

స తాం పరిషదం కృత్వాం సమీక్ష్య సమితింజయః|

ప్రచోదయా మాస తదా ప్రహస్తం వాహినీ పతిః॥ 1॥

సేనాపతే యథా తేస్యః కృత విద్యాశ్శతుర్విధాః|

యోధా నభిక రక్షాయాం తథా వ్యాదేష్టు మర్హసి 2॥

స ప్రహస్తః ప్రణీతాత్మా చిక్రీర్షన్ రాజ శాశనమ్|

వినిక్షిపత్ బలంస్వర్వం బహి రంతశ్చ మందిరే 3||

తతో వినిక్షిప్య బలం పృథక్ నగర గుప్తయే|

ప్రహస్తః ప్రముఖే రాజ్ఞో విషసాద జగాద చ 4||

నిహితం బహి రంతశ్చబలం బలవతస్తవ|

కురుష్వావిమనాః క్షిప్రం యదభిప్రేత మస్తు తే 5||

ప్రహస్తస్య వచ.శ్చుత్వా రాజా రాజ్య హితే రతః|

సుఖేప్పుస్సుహృదాం మధ్యే వ్యాజహార స రావణః 6||

ప్రియాప్రియే సుఖం దుఃఖం లాభాలాభౌ హితాహితౌ|

ధర్మ కామార్థ కృచ్ఛేషు యూయ మర్హ ధ వేదితుం 7||

సర్వ కృత్యాని యుష్కైభిస్సమా రబ్ధాని సర్వదా|

మంత్ర కర్మ నియుక్తాని న జాతు విఫలాని మే 8||

స సోమ గ్రహ నక్షత్రై ర్మరుద్భి రివ వాసవః|

భవద్భి రహ మత్యర్థం వృత.శ్చియ మవాప్పుయాం 9||

అహం తు ఖలు సర్వా న్వస్సమర్థయితు ముద్యతః|

కుమ్భకర్ణస్య తుస్వప్నా న్నేమ మర్థ మచోదయమ్|| 10||

అయమ్ హి సుప్త ష్షణ్కాసాన్ కుంభకర్ణో మహా బలః|

సర్వశ శస్త్రభృతాం ముఖ్యస్య ఇదానీం సముత్థితః|| 11||

ఇయమ్ చ దండకారణ్యా ద్రామస్య మహిషీ ప్రియా|

రక్షోభిశ్చలితా ద్వేషా దానీతా జనకాఽత్తజా|| 12||

సా మేన శయ్యా మాఽరోధు మిచ్ఛ త్యలస గామినీ|

త్రిషు లోకేషు చాన్యా మే న సీతా సదృశీ మతా|| 13||

తను మధ్యా పృథుశ్రోణీ శారదేందు నిభాఽననా|

హేమ బింబ నిభా సౌమ్యా మాయేవ మయ నిర్మితా|| 14||

సులోహిత తలొశ్లక్ష్ణాచరణౌ స ప్రతిష్ఠితౌ|

దృష్ట్వా తామర నఖౌ తస్యా దీప్యతే మే శరీరజః|

పఠతాగ్ని రల్చ సంకాశా మేనాం సౌరీ మివ ప్రభాం|| 15|

(దృష్ట్వా సీతాం విశాలాక్షీం కామస్య వశ మేయివాన్) |

ఉన్నసం వదనమ్ వల్గు విపులం చారు లోచనమ్|

పశ్యంస్తదావశస్తస్యాః కామస్య వశ మేయివాన్|| 16||

క్రోధ హర్ష సమానేన దుర్వర్ణ కరణేన చ|

శోక సంతాప నిత్యేన కామేవ కలుషీ కృతః|| 17||

సా తు సంవత్సరం కాలం మా మయాచత భామినీ|

ప్రతీక్షమాణా భర్తారం రామ మాఽయత లోచనా|| 18||

త న్నయా చారు నేత్రాయాః ప్రతిజ్ఞాతం వచశ్శుభః|

శ్రాంతోహమ్ సతతం కామా ద్యాతో హయ ఇవాధ్వని॥ 19॥

కథం సాగర మక్షోభ్య ముత్తరంతి వనౌకసః।

బహు సత్త్వ సమాకీర్ణం తౌ వా దశరథాఽత్తజౌ 20॥

అథ వా కపి నైకేన కృతం నః కదనమ్ మహత్।

దుర్జేయాః కార్యగతయో బ్రూత యస్య యాథా మతి 21॥

మానుషాన్ మే భయమ్ నాస్తి తథాపి తు విమృశ్యాతాం।

తదా దేవాసురే యుద్ధే యుష్మాభిస్సహితోజయమ్ 22॥

తే మే భావంతశ్చ తథా సుగ్రీవ ప్రముఖాన్ హరీన్।

పరే పారే సముద్రస్య పురస్కృత్య నృపాత్తజౌ23॥

సీతాయాః పదవీం ప్రాప్తౌ సంప్రాప్తౌ వరుణాఽలయమ్ 24॥

అదేయా చ యథా సీతా వధ్యౌ దాశరథాఽత్తజౌ।

భవద్భి ర్మంత్రత్యతాం మంత్రస్సనీతం చాభిదీయతాం 25॥

న హి శక్తిం ప్రపశ్యామి జగత్యన్యస్య కస్యచిత్।

సాగరం వానరైస్తీర్త్వా నిశ్చయేన జయో మమ 26॥

తస్య కామ పరీతస్య నిశమ్య పరిదేవితం।

కుభకర్ణ ః ప్రచుక్రోథ వచనమ్ చేద మబ్రవీత్ 27॥

యదా తు రామస్య సలక్షణస్య।

ప్రసహ్య సీతా ఖలు సా ఇహోఽహృతా|

సకృత్ సమీక్ష్ణేవ సునిశ్చితం తదా|

భజేత చిత్తం యము నేవ యామునమ్ 28||

సర్వ మేత న్తహా రాజ కృత మప్రతిమమ్ తవ|

విధీయేత సహస్రాభిః ఆదావేవాస్య కర్తవ్యః 29||

న్యాయేన రాజ కార్యాణి యః కరోతి దశాఽనన|

న స సంతప్యతే పశ్చాన్నిశ్చితార్థ మతి ర్ఘృపః 30||

అనపాయేన కర్మాణి విపరీతాని యాని చ|

క్రియమాణాని దుష్కృత్యాని హవీం ష్యప్రయతేష్వివ 31||

యః పశ్చాత్ పూర్వ కార్యాణి కర్మాణ్యభి చికిర్షతి|

పూర్వం చాపర కార్యాణి న స వేద నయానయౌ 32||

చపలస్య తు కృత్యేషు ప్రసమీక్ష్యాధికం బలం|

భిద్ర మన్య ప్రపద్యన్తే క్రౌన్ఠస్య ఖ మివ ద్విజాః 33||

త్వ యేదం మహ దాఽరభం కార్య మప్రతి చిన్తితం|

దిష్ట్యా త్వాం నావధీ ద్రామో విష మిశ్ర మివాఽమిషం 34||

తస్మా త్త్వయా సమాఽరభం కర్త వ్యప్రతిమమ్ పరైః|

అహం సమీకలిష్యామి హత్వా శత్రూంస్తవానఘ 35||

అహ ముత్పాదప్యామి హత్వా శత్రూంస్తవ విశాంపతే|

యది శక్ర వివస్వంతౌ యది పావక మారుతౌ|

తా వహం యోధయిప్యామి కుబేర వరుణా వపి 36||

గిరిమాత్ర శరీరస్య మహా పరిఘ యోధినః|

నర్దతస్తీక్ష్ణ దంష్ట్రశ్చ బిభియా ద్వై పురందరః 37||

పునర్తాం స ద్వితీయేన శరేణ నిహనిష్యతి|

తతోహం తస్య పాస్యామి రుభిరం కామ మాఽశ్వస 38||

వధేన వై దాశరథేస్సుఖాఽవహం|

జయమ్ తవాఽహర్తు మహం యతిష్యే|

హత్వా చ రామమ్ సహ లక్ష్మణేన|

ఖాదామి సర్వాన్ హరి యూథ ముఖ్యాన్ 39||

రామస్య కామమ్ పిబ చాగ్ర్య వారుణీం|

కురుష్య కార్యాణి హితాని విజ్వరః|

మయా తు రామే గమితే యమక్షయమ్|

చిరాయ సీతా వశగా భవిష్యతి 40|

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వాదశస్కంధః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః13 మహాపార్శ్వవచోభిన్ననమ్

రావణం కృద్ధ మాఽఽజ్ఞాయ మహాపార్శ్వో మహా బలః|

ముహూర్త మనుసంచిన్త్య ప్రాంజలి ర్వాక్య మబ్రవీత్|| 1||

యః ఖల్వపి వనమ్ ప్రాప్య మృగ వ్యాల సమాకులం|

న పిబ న్నధు సంప్రాప్తం స నరో బాలిశో భవేత్ 2||

ఈశ్వరస్యేశ్వరః కోస్తి తవ శత్రు నిబర్హణ|

రమస్య సహ వైదేహ్య శత్రూ నాఽక్రమ్య మూర్ధసు 3||

బలాత్ కుక్కుట వృత్తేన వర్తస్య సుమహాబల|

ఆక్రమ్యాఽక్రమ్య సీతాం వై తథా భుంక్ష్వ రమస్య చ 4||

లబ్ధ కామస్య తే పశ్చా దాఽగమిష్యతి యద్భయమ్|

ప్రాప్త మప్రాప్త కాలం వా సర్వం ప్రతి సహిష్యసి 5||

కుంభకర్ణస్సహాస్త్వాభిరింద్రజిచ్ఛ మహాబలః|

ప్రతిషేధయితుం శక్తౌ సవజ్జ మపి వజ్జిణం 6||

ఉపప్రదానమ్ సాంత్యం వా భేదం వా కుశలైః కృతం|

సమతిక్రమ్య దండేన సిద్ధి మర్థేషు రోచయ 7||

ఇహ ప్రాప్తాన్ వయమ్ సర్వాం చ్ఛత్రాంస్తవ మహాబల|

వశేవస్త ప్రతాపేన కరిష్యామో న సంశయః 8||

పవ ముక్తస్తదా రాజా మహా పార్శ్వేన రావణః|

స్తస్య సంపూజయ న్వాక్య మిదం వచన మబ్రవీత్ 9||

మహాపార్శ్వ నిబోధ త్వం రహస్యం కించి దాఽత్తనః|

చిర వృత్తం తదాఽఖ్యాస్యే యదవాప్తం మయా పురా|| 10||

పితామహస్య భవనమ్ గచ్ఛంతీం పుంజికస్థలాం|

చంచూర్యమాణా మద్రాక్ష మాఽకాశేగ్నిశిఖా మివ|| 11||

సా ప్రసహ్య మయా భుక్తా కృతా వివసనా తతః|

స్వయమ్ భూ భవనమ్ ప్రాప్తా లోలితా నలినీ యథా|| 12||

తస్య తచ్చ తదా మన్యే జ్ఞాత మాఽసీ న్తహాత్తనః|

అథ సంకుపితో దేవో మా మిదం వాక్య మబ్రవీత్|| 13||

అద్య ప్రభృతి యా మన్యాం బలా న్నారీం గమిష్యసి|

తదా తే శతథా మూర్ధా ఫలిష్యతి న సంశయః|| 14||

ఇత్యహం తస్య శాపస్య భీతః ప్రసభ మేవ తాం|

నాఽరోపయేత బలాత్ సీతాం వైదేహీం శయనే శుభే|| 15||

సాగరస్యేవ మే వేగో మారుతస్యేవ మే గతిః|

నైత ధ్దాశారఖి ర్వేద హ్యేఽసాదయతి తేన మాం|| 16||

యస్తు సింహ మివాఽసీనమ్ సుప్తం గిరి గుహాఽశయే|

క్రుద్ధం మృత్యు మివాఽసీనమ్ ప్రబోధయితు మిచ్ఛతి॥ 17॥

న మత్ తో నిశితాన్ బాణాన్ ద్విజిహ్వోనివ పన్నగాన్।

రామః పశ్యతి సంగ్రామే తేన మా మభిగచ్ఛతి॥ 18॥

క్షిప్రం వజ్రోపమై ర్బాణైశ్శతథా కార్ముక చ్యుతైః।

రామ మాఽదీపయిష్యామి ఉల్కాభి రివ కుంజరం॥ 19॥

త చ్ఛాస్య బల మాఽదాస్యే బలేన మహతా వృతః।

ఉదయే సవితా కాలే నక్షత్రాణా మివ ప్రభాం 20॥

న వాసవే నాపి సహస్ర చక్షుషా।

యుధాస్తి శక్యో వరుణేన వా పునః।

మయా త్వియమ్ బాహు బలేననిర్జితా।

పులీ పురా వైశ్రవణేన పాలితా 21॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రయోదశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 14 ప్రహస్తవిభీషణవివాదః

నిశాచారేంద్రస్య నిశమ్య వాక్యం।

స కుమ్భకర్ణస్య చ గర్జితాని।

విభీషణో రాక్షస రాజ ముఖ్యం।

ఉవాచ వాక్యం హిత మర్థ యుక్తం॥ 1॥

వృతో హి బాహ్యోన్తర భోగరాశిః।

చింతాఽవిషః సుస్థిత తీక్ష్ణ దంష్ట్రః।

పంచాంగులీ పంచ శిరోతి కాయః।

సీతా మహాహిస్తవ కేన రాజన్ 2॥

యావ న్న లంకాం సమభిద్రవంతి।

వలీముఖాః పర్వత కూట మాత్రాః।

దంష్ట్రాఽయుధాశ్చైవ నఖాఽయుధాశ్చ।

ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైఖిలీ 3॥

యావ న్న గృహ్లాన్తి శిరాంసి బాణాః।

రామేరితా రాక్షస పుంగవనాం।

వజ్రోపమా వాయు సమాన వేగాః।

ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైఖిలీ 4॥

భిత్వా న తావత్ ప్రవిశంతి కాయమ్।

ప్రాణాన్తికాస్తేశని తుల్య వేగాః।

శితాశ్వరా రాఘవ విప్రముక్తాః।

ప్రహస్త తే నైవ వికత్థసే త్వం 5॥

న కుంభకర్ణేంద్రజితౌ న రాజా |
 తథా మహాపార్శ్వ మహోదరౌ వా |
 నికుంభ కుమ్భౌ చ తథాతికాయః |
 స్థాతుం న శక్యా యుధి రాఘవస్య 6 ||
 జీవంస్తు రామస్య న మోక్ష్యసే త్వం |
 గుప్తః సవిత్రాప్యథవా మరుద్భిః |
 న వాసవస్యాంక గతో న మృత్యోః |
 నభో న పాతాల మనుప్రవిష్టః 7 ||
 నిశమ్య వాక్యం తు విభీషణస్య |
 తతః ప్రహస్తా వచనమ్ బభాషే |
 న నో భయమ్ విద్ధ న దైవతేభ్యో |
 న దానవేభ్యో ప్యథ తవా కుతశ్చిత్ 8 ||
 నయక్ష గంధర్వ మహోరగేభ్యో |
 భయమ్ న సంఖ్యే పతగోత్తమేభ్యః |
 కథం ను రామా ధ్భవితా భయమ్ నో |
 నరేంద్ర పుత్రా త్సమరే కదాచిత్ 9 ||
 ప్రహస్త వాక్యం త్వహితం నిశమ్య |

విభీషణో రాజ హితానుకాంక్షీ|

తతో మహాత్మా వచనమ్ బభాషే|

ధర్మార్థ కామేషు నివిష్ట బుద్ధిః|| 10||

ప్రహస్త రాజా చ మహోదరశ్చ|

త్వం కుంభకర్ణశ్చ యథార్థజాతం|

బ్రవీథ రామమ్ ప్రతి త న్న శక్యం|

యథా గతిస్స్వర్గ మధర్మ బుద్ధిః|| 11||

వధస్తు రామస్య మయా త్వయా వా|

ప్రహస్త సర్వై మధర్మ బుద్ధేః|

కథం భవేత్ అర్థ విశారదస్య|

మహోర్ణవం తర్తు మివాప్లవస్య|| 12||

ధర్మ ప్రధానస్య మహో రథస్య|

ఇక్ష్వాకు వంశ ప్రభవస్య రాజ్ఞః|

ప్రహస్త దేవాశ్చ తథా విధస్య|

కృత్యేషు శక్తస్య భవంతి మూఢాః|| 13||

తీక్ష్ణా నతా య త్తవ కంక పత్రా|

దురాసదా రాఘవ విప్రముక్తాః|

భిత్వా శరీరం ప్రవిశంతి బాణాః|

ప్రహస్త తే నైవ వికత్థసే త్వం|| 14||

న రావణో నాతి బలస్త్రిశీర్షో|

న కుంభకర్ణోస్య సుతో నికుంభః|

న చే న్దజిద్దాశరథిం ప్రసోధుం|

త్వం వా రణే శక్ర సమమ్ సమర్థాః|| 15||

దేవాస్తకో వాపి నరాస్తకో వా|

తథాతికాయోతిరథా మహాత్మా|

అకంపనశ్చాద్రి సమాన సారః|

స్థాతుం న శక్తా యుభి రాఘవస్య|| 16||

అయమ్ హి రాజా వ్యసనాభిభూతో |

మిత్రై రమిత్ర ప్రతిమై ర్భవద్భిః|

అన్వాస్యతే రాక్షస నాశనాయ|

తీక్ష్ణః ప్రకృత్యా హ్యసమీక్ష్య కాఠీ|| 17||

అనంత భోగేన సహస్ర మూర్ధ్నా|

నాగేన భీమేన మహా బలేన|

బలా త్పరిక్షిప్త మిమమ్ భవంతో|

రాజాన ముత్తిప్య విమోచయంతు॥ 18॥

యావ ద్ధి కేశ గ్రహణం సుహృద్భిః।

సమేత్య సర్వైః పరిపూర్ణ కామైః।

న గృహ్య రాజా పరిరక్షితవ్యో।

భూతై ర్యథా భీమ బలై ర్గ్రహీతః॥ 19॥

సంహారిణా రాఘవ సాగరేణ।

ప్రచ్ఛాద్యమానస్తరసా భవద్భిః।

యుక్తస్వయమ్ తారయితుం సమేత్య।

కాకున్ధ పాతాల ముఖే పతన్ సః 20॥

ఇదం పురస్యాస్య స రాక్షసస్య।

రాజ్ఞశ్చ పథ్యం ససుహృ జ్ఞనస్య।

సమ్య గ్ధి వాక్యంస్వమతం బ్రవీమి।

నరేంద్ర పుత్రాయ దదామ పత్నీం 21॥

పరస్య వీర్యంస్వబలం చ బుద్ధ్వా।

స్థానమ్ క్షయమ్ చైవ తథైవ వృద్ధిం।

తథాస్య పక్షేప్యనుమృశ్య బుద్ధ్వా।

వదేత్ క్షమంస్వామి హితం చ మంత్రి 21॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుర్దశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 15 ఇన్ద్రజిద్విభీషణవివాదః

బృహస్పతేస్తుల్యమతే ర్వచస్తం|

నిశమ్య యత్నేన విభీషణస్య|

తతో మహాత్మా వచనమ్ బభాషే|

త దిన్ద్రజి న్నైర్మత యోధ ముఖ్యః|| 1||

కిం నామ తే తాత కనిష్ఠ వాక్యం|

అనర్థకం చైవ సుభీత వ చ్చ|

అస్మిన్ కులే యోపి భవే న్న జాతః|

సోపీద్రుశం నైవ వదే న్న కుర్యాత్ 2||

సత్త్వేన వీర్యేణ పరాక్రమేణ|

శౌర్యేణ ధైర్యేణ చ తేజసా చ|

ఏకః కులేస్మిన్ పురుషో విముక్తో|

విభీషణస్తాతకనిష్ఠ ఏవః 3||

కి న్నామ తౌ మానుష రాజ పుత్రౌ|

అస్మాక మేకేన హి రాక్షసేన|

సుప్రాకృతే నాపి రణే నిహన్తుం।

శక్యో కుతో భీషయేస్తు భీరో 4॥

త్రిలోక నాథో న ను దేవ రాజు।

శృక్రో మయా భూమి తలే నివిష్టః।

భయార్థి తాశ్చాపి దిశః ప్రపన్నాః।

సర్వే తథా దేవ గణాస్సమగ్రాః 5।

ఐరావతో విస్వర మున్నదన్।

స నిపాతితో భూమి తలే మయా తు।

వికృష్య దంతౌ తు మయా ప్రసహ్య।

విత్రాసితా దేవ గణాస్సమగ్రా 6॥

సోహమ్ సురాణా మపి దర్ప హన్తా।

దైత్యోత్తమానా మపి శోక దాతా।

కథం నరేంద్రాఽత్తజయో ర్ష శక్రో।

మనుష్యయోః ప్రాకృతయోస్సువీర్యః 7॥

అథేంద్రకల్పస్య దురాసదస్య।

మహౌజస త్త ద్వచనమ్ నిశమ్య।

తతో మహార్థ వచనమ్ బభాషే।

విభీషణశ్శస్త్రభృతాం వరిషః

8||

న తాత మంత్రే తవ నిశ్చయోస్తి|

బాలస్త్య మద్యా ప్యవిపక్వ బుద్ధిః|

తస్మా త్వయా హ్యేత్త్వ వినాశనాయ|

వచోర్థ హీనమ్ బహు విప్రలప్తం 9||

పుత్ర ప్రవాదేనతు రావణస్య|

త్వ మిన్ద్రజి న్నిత్ర ముఖోసి శత్రుః|

యస్యేద్యశం రాఘవతో వినాశం|

నిశమ్య మోహో దనుమన్యసే త్వం|| 10||

త్వ మేవ వధ్యశ్చ సుదుర్మతిశ్చ|

స చాపి వధ్యో య ఇహోఽనయ త్వాం|

బాలం దృఢం సాహసికం చ యోద్య|

ప్రావేశయన్ మంత్ర కృతాం సమీపం|| 11||

మూఢః ప్రగల్భోవినయోపపన్నః|

తీక్ష్ణ స్వభావోల్ప మతి ర్దురాత్మా|

మూర్ఖస్త్య మత్యంత సుదుర్మతిశ్చ|

త్వ మిన్ద్రజి త్బాలతయా బ్రవీషి|| 12||

కో బ్రహ్మాదండ ప్రతిమ ప్రకాశాన్|

అర్చిష్టతః కాల నికాశ రూపాన్|

సహేత బాణాన్ యమ దండ కల్పాః|

సమక్ష ముక్తాన్ యుభి రాఘవేణ|| 13||

ధనాని రత్నాని విభూషణాని|

వాసాంసి దివ్యాని మణీంశ్చ చిత్రాన్|

తాం చ రామాయ నివేద్య దేవీం|

వసేమ రాజన్నిహ వీత శోకాః|| 14||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచదశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 16 విభిషణాక్రోశః

సునివిష్టం హితం వాక్యమ్ ఉక్తవంతం విభిషణమ్|

అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం రావణః కాలచోదితః|| 1||

వసేత్ సహ సపత్నేన క్రుద్ధేనాఽశీవిషేణ వా|

న తు మిత్రప్రవాదేన సంవసే చ్ఛత్రుసేవినా 2||

జానామి శీలం జ్ఞాతీనాం సర్వలోకేషు రాక్షస|

హృష్యన్తి వ్యసనే ష్టేతే జ్ఞాతీనాం జ్ఞాతయ.స్సదా 3||

ప్రధానమ్ సాధనం వైద్యం ధర్మశీలం చ రాక్షసః

జ్ఞాతయో హ్యవమన్యన్తే శూరం పరిభవన్తి చ 4॥

నిత్యమనోన్యసంహృష్టౌ వ్యసనే ష్వాఽతతాయినః

ప్రచ్ఛన్నహృదయా ఘోరా జ్ఞాతయన్తు భయావహాః 5॥

శ్రూయన్తే హస్తిభి ర్గీతాశ్శ్చోకాః పద్మవనే క్వచిత్

పాశహస్తాన్ నరాన్ దృష్ట్వా శృణు తాన్ గదతో మమ 6॥

నాగ్నీ రాన్యాని శస్త్రాణి న నః పాశా భయావహాః

ఘోరాస్సోర్ధప్రయుక్తాన్తు జ్ఞాతయో నో భయావహాః 7॥

ఉపాయమ్ ఏతే వక్ష్యన్తి గ్రహణే నాత్ర సంశయః

కృత్వాన్న ధ్యయాత్ జ్ఞాతిభయమ్ సుకష్టం విదితం చ నః 8॥

విద్యతే గోషు సంపన్నం విద్యతే బ్రాహ్మణే దమః

విద్యతేస్త్రీషు చాపల్యం విద్యతే జ్ఞాతితో భయమ్ 9॥

తతో నేష్టమిదం సౌమ్య య దహం లోకసత్కృతః

విశ్వర్యే ణాభిజాతశ్చ రిపూణాం మూర్ధ్నవస్థితః॥ 10॥

యథా పుష్కర పర్ణేషు పతితాస్తోయ బిందవః

నశ్లేష ముపగచ్ఛన్తి తథానార్యేషు సంగతం॥ 11॥

యథా మధుకరస్తర్షాద్రసం విన్దన్న్ విద్యతే

తథా త్వ మపి తత్రైవ తథానార్యేషు సౌహృదం॥ 12॥

యథా పూర్వం గజస్నోత్వా గృహ్య హస్తేన వై రజః|

దూషయ త్వాత్తనో దేహంస్తథానార్యేషు సౌహృ దం॥ 13॥

యథా శరది మేఘానాం సింఛతా మపి గర్జతాం|

న భవత్యంబు సంక్షేదస్తథానార్యేషు సౌహృదం॥ 14॥

అన్యస్తేవంవిధం బ్రూయా ద్వాక్యమ్ ఏతన్నిశాచర|

అస్మి న్నుపవార్తే న భవే త్త్వాం తు భి క్కులపాంసనమ్॥ 15॥

ఇత్యుక్తః పరుషం వాక్యం న్యాయవాదీ విభీషణః|

ఉత్పపాత గదాపాణిశ్చతుర్భుస్సహ రాక్షసైః॥ 16॥

అబ్రవీ చ్చ తదా వాక్యం జాతక్రోధో విభీషణః|

అంతరిక్షగతః శ్రీమాన్ భ్రాతరం రాక్షసాభిపమ్|

స త్వం భ్రాతాసి మే రాజన్ బ్రూహి మాం య ద్యదిచ్ఛసి॥ 17॥

జ్యేష్ఠోమాన్యః పితృ సమో న చ ధర్మ పథేస్థితః|

ఇదం తు పరుషం వాక్యం న క్షమా మ్యన్యతం తవ॥ 18॥

సునీతం హిత కామేన వాక్య ముక్తం దశానన|

న గృహ్ణా న్త్యకృతాత్మానః కాలస్య వశమాగతాః॥ 19॥

సులభాః పురుషౌ రాజన్ సతతం ప్రియవాదినః|

అప్రియస్య చ పథ్యస్య వక్తాశ్రోతా చ దుర్లభః 20||

బద్ధం కాలస్య పాశేన సర్వభూతాపహారిణా

న నశ్యంతమ్ ఉపేక్షేయమ్ ప్రదీప్తం శరణం యథా 21||

దీప్తపావకసంకాశైశ్శితైః కాంచనభూషణైః|

న త్వా.మిచ్ఛా మ్యహం ద్రష్టుం రామేణ నిహతం శరైః 22||

శూరాశ్చ బలవంతశ్చ కృతాస్తాశ్చ రణాజిరే|

కాలాభిపన్నా సీదంతి యథా వాలుకసేతవః 23||

తన్తర్షయతు య చ్ఛోక్తం గురుత్వా భిత మిచ్ఛతా|

ఆత్మానమ్ సర్వథా రక్ష పులీం చేమాం సరాక్షసామ్ 24||

స్వస్తి త్వేస్తు గమిష్యామి సుఖీ భవ మయా వినా 25||

నూనమ్ న తే రావణ కశ్చిదస్తి|

రక్షో నికాయేషు సుహృ త్సఖా వా|

హితోపదేశస్య స మంత్ర వక్తా|

యోవారయ త్త్వాస్వయ మేవ పాపాత్ 26||

నివార్యమాణస్య మయా హితైషిణా|

న రోచతే తే వచనమ్ నిశాచర|

పలీతకాలా హి గతాఽయుషో నరా|

హితం న గృహ్లాన్తి సుహృద్భి రీరితమ్ 27||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షోడశస్కంధః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః17 విభీషణశరణాగతినివేదనమ్

ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణం రావణానుజః|

ఆజగామ ముహూర్తేన యత్ర రామ.స్సలక్షణః|| 1||

తం మేరుశిఖరాఽకారం దీప్తామివ శతప్రదామ్|

గగనస్థం మహీస్థాస్తే దదృశు ర్వానరాధిపాః 2||

(స హి మేఘాచల ప్రఖ్యో మహేంద్ర సమ విక్రమః|

సర్వాఽయుధ ధరో వీరో దివ్యాఽభరణ భూషితః|

యే చాప్యనుచరాస్తస్య చత్వారో భీమ విక్రమాః|

తేపి సర్వాఽయుధోపేతా భూషణైశ్చాపి భూషితాః) |

త.మాత్మపంచమమ్ దృష్ట్వా సుగ్రీవో వానరాధిపః|

వానరై.స్సహ దుర్ధర్షశ్చింతయామాస బుద్ధిమాన్ 3||

చింతయిత్వా ముహూర్తం తు వానరాంస్తాన్ ఉవాచ హ|

హనూమ త్ప్రముఖాన్ సర్వాన్ ఇదం వచన ముత్తమమ్ 4||

ఏష సర్వాఽయుధోపేతశ్చతుర్భి.స్సహ రాక్షసైః|

రాక్షసోఽభ్యేతి పశ్యధ్వ.మస్మాన్ హస్తుం న సంశయః 5||
 సుగ్రీవస్య వచ.శ్చుత్వా సర్వే తే వానరోత్తమాః|
 సాలాన్ ఉద్యమ్య శైలాంశ్చ ఇదం వచన మబ్రువన్ 6||
 శీఘ్రం వ్యాదిశ నో రాజన్ వధా యైషాం దురాత్మనామ్|
 నిపతన్తు హతాశ్చైతే ధరణ్యా మల్ప తేజసః 7||
 తేషాం సంభాషమాణానా.మనోన్యం స విభీషణః|
 ఉత్తరం తీర.మాసాద్య ఖస్థ ఏవ వ్యతిష్ఠత 8||
 ఉవాచ చ మహాప్రాజ్ఞ.స్సర్వరేణ మహతా మహాన్|
 సుగ్రీవం తాంశ్చ సంప్రేక్ష్య సర్వాన్ వానర యూథపాన్ 9||
 రావణో నామ దుర్వృత్తో రాక్షసో రాక్షసేశ్వరః|
 తస్యాహ.మనుజో భ్రాతా విభీషణ ఇతిశ్రుతః|| 10||
 తేన సీతా జనస్థానా ద్భూతా హత్వా జటాయుషమ్|
 రుద్ధా చ వివశా దీనా రాక్షసీభి.స్సురక్షితా|| 11||
 త.మహం హేతుభి ర్వాక్యై ల్వివిధైశ్చ న్యదర్శయమ్|
 సాధు నిర్యాత్యతాం సీతా రామా యేతి పునః పునః|| 12||
 న చ స ప్రతిజగ్రాహ రావణః కాల చోదితః|
 ఉచ్యమానో హితం వాక్యం విపరీత ఇవౌషధమ్|| 13||

సోఽహం పరుషితస్తేన దాస వచ్ఛావమానితః|

త్యక్త్వా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ రాఘవం శరణం గతః|| 14||

సర్వలోకశరణ్యాయ రాఘవాయ మహాత్మనే|

నివేదయత మాం క్షిప్రం విభీషణమ్ ఉపస్థితమ్|| 15||

ఏత త్తు వచనంశ్రుత్వా సుగ్రీవో లఘువిక్రమః|

లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామమ్ సంరబ్ధమిదమబ్రవీత్|| 16||

రావణస్యానుజో భ్రాతా విభీషణ ఇతిశ్రుతః|

చతుర్భు.స్సహ రక్షోభి ర్భవంతం శరణం గతః|| 17||

మంత్రే వ్యూహే నయే చారేయుక్తో భవితు మర్హసి|

వానరాణాం చ భద్రం తే పరేషాం చ పరంతప|| 18||

అంతర్దాన గతా హ్యేతే రాక్షసాః కామరూపిణః|

శూరాశ్చ నికృతిజ్ఞాశ్చ తేషుజాతు న విశ్వసేత్|| 19||

ప్రణిధీ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య భవే దయమ్|

అనుప్రవిశ్య సోస్తాసు భేదం కుర్యా న్న సంశయః 20||

అథ వాస్వయ మేవైష చ్చిద్ర మాయాసాద్య బుద్ధిమాన్|

అనుప్రవిశ్య విశ్వస్తే కదాచి త్రహారే దపి 21||

మిత్రాటవీ బలం చైవ మౌలం భృత్య బలం తథా|

సర్వ మేతద్బలం గ్రాహ్యం వర్జయిత్వా ద్విషద్బలం 22||

ప్రకృత్యా రాక్షసేన్ద్రస్య భ్రాతామిత్రస్య తే ప్రభో!

ఆగతశ్చ రిపోః సాక్షాత్ కథ మస్మిన్ హి విశ్వసేత్ 23||

రావణేన ప్రణిహితం త.మవేహి విభీషణమ్!

తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే క్షమమ్ క్షమవతాం వర 24||

రాక్షసో జిహ్వాయా బుద్ధ్యా సంబిష్టోఽయమ్ ఉపస్థితః!

ప్రహర్తుం మాయయా ఛన్నో విశ్వస్తే త్వయి రాఘవ 25||

ప్రవిష్టశ్శత్రు సైన్యం హి ప్రాజ్ఞశ్శత్రు రతర్కిత!

నిహన్యా దంతరం లబ్ధ్వా ఉలూక ఇవ వాయసాన్ 26||

వధ్యతామ్ ఏష తీవ్రేణ దణ్డేన సచివైఃస్సహ!

రావణస్య నృశంసస్య భ్రాతా హ్యేష విభీషణః 27||

ఏవ ముక్త్యా తు తం రామమ్ సంరబ్ధో వాహినీ పతిః!

వాక్యజ్ఞో వాక్య కుశలం తతో మౌనమ్ ఉపాగమత్ 28||

సుగ్రీవస్య తు తద్ వాక్యంశ్రుత్వా రామో మహా బలః!

సమీపస్థాన్ ఉవా చేదం హనూమ త్ప్రముఖాన్ హరీన్ 29||

య దుక్తం కపి రాజేన రావణావరజం ప్రతి!

వాక్యం హేతుమ దత్యర్థం భవద్భిరపి త చ్ఛుతమ్ 30||

సుహృదా హ్యర్థ కృచ్ఛేషు యుక్తం బుద్ధిమతా సతా|

సమర్థేనాపి సందేష్టుం శాశ్వతీం భూతిమిచ్ఛతా 31||

ఇత్యేవం పరిపృష్టాస్తేస్వంస్వం మత.మతన్దితాః|

సోపచారం తదా రామమ్ ఉచు ల్హితచిక్రీర్షవః 32||

అజ్ఞాతం నాస్తి తే కించిత్ త్రిషు లోకేషు రాఘవ|

ఆత్మానమ్ పూజయన్ రామ పృచ్ఛస్యస్మాన్ సుహృత్తయా 33||

త్వం హి సత్యవ్రత.శూరో ధార్మికో దృఢ విక్రమః|

పరీక్ష్య కాలీస్త్పతిమాన్ నిస్పృష్టాఽత్మా సుహృత్సు చ 34||

తస్మా దేకైకశస్తావద్భువన్తు సచివాస్తవ|

హేతుతో మతి సంపన్నా.స్సమర్థాశ్చ పునః పునః 35||

ఇత్యుక్తే రాఘవాయాథ మతిమాన్ అంగదోఽగ్రతః|

విభీషణ పరీక్షార్థమ్ ఉవాచ వచనమ్ హరిః 36|

శత్రో.స్సకాశాత్ సంప్రాప్త.స్సర్వథా శంక్య ఏవ హి|

విశ్వాసయోగ్య.స్సహసా న కర్తవ్యో విభీషణః 37||

ఛాదయిత్వాఽత్కభావం హి చరన్తి శరబుద్ధయః|

వ్రహరన్తి చ రన్ధ్రేషు సోఽనర్థ.స్సమహాన్ భవేత్ 38||

అర్థానర్థౌ వినిశ్చిత్త్య వ్యవసాయమ్ భజేత హ|

- గుణత.స్సంగ్రహం కుర్యా ద్దోషతస్తు విసర్జయేత్ 39||
యది దోషో మహాంస్తస్మింస్త్యజ్యతా.మవిశంకితమ్|
- గుణాన్ వాపి బహూన్ జ్ఞాత్వా సంగ్రహః క్రియతాం నృప 40||
శరభస్త్యథ నిశ్చిత్వ సార్థం వచన మబ్రవీత్|
- క్షిప్ర.మస్మిన్ నర వ్యాఘ్రు చారః ప్రతివిధీయతామ్ 41||
ప్రణిధాయ హి చారేణ యథావత్ సూక్ష్మ బుద్ధినా|
- పరీక్ష్య చ తతః కార్యో యథా న్యాయ్యం పరిగ్రహః 42||
జామ్బవాంస్త్యథ సంప్రేక్ష్య శాస్త్ర బుద్ధ్యా విచక్షణః|
- వాక్యం విజ్ఞాపయా మాస గుణవ ద్దోష వర్జితమ్ 43||
బద్ధ వైరా చ్చ పాపా చ్చ రాక్షసేన్ద్రా ద్విభీషణః|
- అదేశ కాలే సంప్రాప్త.స్సర్వథా శంక్యతా మయమ్ 44||
తతో మైన్దస్తు సంప్రేక్ష్య నయాపనయకోవిదః|
- వాక్యం వచనసంపన్నో బభాషే హేతుమత్తరమ్ 45||
వచనమ్ నామ తస్యైష రావణస్య విభీషణః|
- పృచ్ఛ్యతాం మధురేణాయమ్ శనై ర్నర వరేశ్వర 46||
భావమస్య తు విజ్ఞాయ తతస్త్వం కలిష్యసి|
- యది దృష్టో న దుష్టో వా బుద్ధిపూర్వం నరర్షభ 47||

అథ సంస్కార సంపన్నో హనమాన్ సచివోత్తమః|

ఉవాచ వచనంశక్ష్ణ మర్థవ న్నధురం లఘు 48||

న భవంతం మతిశ్రేష్ఠం సమర్థం వదతాం వరమ్|

అతిశాయయితుం శక్తో బృహస్పతి రపి బ్రువన్ 49||

న వాదాన్నాపి సంఘర్షా న్నాధిక్యా న్న చ కామతః|

వక్ష్యామి వచనమ్ రాజన్ యథార్థం రామగౌరవాత్ 50||

అర్థానర్థ నిమిత్తం హి య దుక్తం సచివైస్తవ|

తత్ర దోషం ప్రపశ్యామి క్రియా న హ్యుపపద్యతే 51||

ఋతే నియోగా త్నామర్థ్యమవబోద్ధం న శక్యతే|

సహసా వినియోగో హి దోషవాన్ ప్రతిభాతి మే 52||

చార ప్రణిహితం యుక్తం య దుక్తం సచివైస్తవ|

అర్థస్యాసంభవా త్తత్ర కారణం నోపపద్యతే 53||

అదేశ కాల సంప్రాప్త ఇత్యయమ్ య ద్విభిషణః|

వివక్షా చాత్ర మేఽస్తీయమ్ తాం నిబోధ యథా మతి|

స ఏష దేశః కాలశ్చ భవతీహ యథా తథా 54||

పురుషాత్ పురుషం ప్రాప్య తథా దోష గుణావపి|

దౌరాత్మ్యం రావణే దృష్ట్వా విక్రమమ్ చ తథా త్వయి|

యుక్త మాయగమనమ్ తస్య సదృశం తస్య బుద్ధితః 55||
 అజ్ఞాతరూపైః పురుషైఃస్య రాజన్ పృచ్ఛతామితి|
 యదుక్త మత్ర మే ప్రేక్షా కాచి దస్తి సమీక్షితా 56||
 పృచ్ఛమానో విశంకేత సహసా బుద్ధిమాన్ వచః|
 తత్ర మిత్రం ప్రదుష్యేత మిథ్యపృష్టం సుఖాయగతమ్ 57||
 అశక్యస్సహసా రాజన్ భావో వేత్తుం పరస్య వై|
 అంతస్స్వభావై ర్గీతైస్తి ర్నైపుణ్యం పశ్యతా భృశమ్ 58||
 న త్వస్య బ్రువతో జాతు లక్ష్మ్యతే దుష్టభావతా|
 ప్రసన్నం వదనమ్ చాపి తస్మా న్నే నాస్తి సంశయః 59||
 అశంకితమతిస్స్వస్థో న శరః పరిసర్పతి|
 న చాస్య దుష్టా వాక్చాపి తస్మా న్నాస్తీహ సంశయః 60|
 ఆకారశ్చాద్యమానోఽపి న శక్యో వినిగూహితుమ్|
 బలా బ్ధి వివృణో త్యేవ భావ మన్తర్గతం నృణామ్ 61||
 దేశకాలోపపన్నం చ కార్యం కార్యవిదాం వర|
 స్వ ఫలం కురుతే క్షిప్రం ప్రయోగేణాభిసంహితమ్ 62||
 ఉద్యోగం తవ సంప్రేక్ష్య మిథ్యావృత్తం చ రావణమ్|
 వాలినశ్చ వధంశ్రుత్వా సుగ్రీవం చాభిషేచితమ్|

రాజ్యం ప్రార్థయమానశ్చ బుద్ధిపూర్వమిహోఽగతః 63॥

ఏతావ త్తు పురస్కృత్య యుజ్యతే త్వస్య సంగ్రహః।

యథాశక్తి మయోక్తం తు రాక్షసస్యాఽర్జవం ప్రతి।

త్వం ప్రమాణం తు శేషస్యశ్రుత్వా బుద్ధిమతాం వర 64॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తదశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 18 విభీషణసంగ్రహనిర్ణయః

అథ రామః ప్రసన్నాత్పాశ్రుత్వా వాయుసుతస్య హా।

ప్రత్యభాషత దుర్ధర్షశ్శ్రుతవాన్ ఆత్మనిస్థితమ్॥ 1॥

మమాపి తు వివక్షాస్తి కాచిత్ ప్రతి విభీషణమ్।

శ్రుతమిచ్ఛామి త త్సర్వం భవద్భిశ్చేయసిస్థితైః॥ 2॥

మిత్రభావేన సంప్రాప్తం న త్యజేయమ్ కథం చన।

దోషో యద్యపి తస్యస్యాత్ సతామ్ ఏత దగల్హితమ్ 3॥

సుగ్రీవస్త్వథ త ద్వాక్య మభాష్య చ విమృశ్య చ।

తతః శుభతరం వాక్యం ఉవాచ హరి పుంగవః।

సుదుష్టో వా ప్యదుష్టో వా కి మేష రజనీచరః॥ 4॥

ఈదృశం వ్యసనమ్ ప్రాప్తం భ్రాతరం యః పరిత్యజేత్ ।

కో నామ స భవే త్తస్య య మేష న పరిత్యజేత్ |
 వానరాభిపతే ర్వాక్యంశ్రుత్వా సర్వాన్ ఉదీక్ష్య చ 5||
 ఈషదుత్సూయమానస్తు లక్షణం పుణ్య లక్షణం |
 ఇతి హోవాచ కాకుస్థో వాక్యం సత్య పరాక్రమః 6||
 అనభీత్య చ శాస్త్రాణి వృద్ధా ననుప సేవ్య చ |
 న శక్య మీద్రుశం వక్తుం య దువాచ హలీశ్వరః 7||
 అస్తి సూక్ష్మ తరం కించిదత్ర యత్ ప్రతిభాతి మే |
 ప్రత్యక్షం లౌకికం వాపి విద్యతే సర్వ రాజసు 8||
 అమిత్రా సత్కులీనాశ్చ ప్రాతిదేశ్యాశ్చ కీర్తితాః |
 వ్యసనేషు ప్రహర్తారస్తస్మా దయమిహాఽగతః 9||
 అపాపా సత్కులీనాశ్చ మానయంతిస్వకా న్హితాన్ |
 ఏష ప్రాయో నరేన్ద్రాణాం శంకనీయస్తు శోభనః || 10||
 యస్తు దోషస్త్వయా ప్రోక్తో హ్యేదానేరి బలస్య చ |
 తత్ర తే కీర్తయిష్యామి యథా శాస్త్ర మిదం శృణు || 11||
 న వయమ్ తత్ కులీనాశ్చ రాజ్య కాంక్షీ చ రాక్షసః || 12||
 పండితా హి భవిష్యంతి తస్మా ద్ధాహ్యో విభీషణ ః || 13||
 అవ్యగ్రాశ్చ ప్రమృష్టాశ్చ న భవిష్యంతి సంగతాః |

ప్రవాదశ్చ మహా నేష తతోస్య భయ మాఽగతం।

ఇతి భేదం గమిష్యంతితస్మా ద్ధాహోఽ విభీషణః॥ 14॥

న సర్వే భ్రాతరస్మాత భవంతి భరతోపమాః।

మద్విధా వా పితుః పుత్రాస్సుహృదో వా భవద్విధాః॥ 15॥

ఏవ ముక్తస్తు రామేణ సుగ్రీవస్సహ లక్ష్మణః।

ఉత్థా యేదం మహా ప్రాజ్ఞః ప్రణతో వాక్య మబ్రవీత్॥ 16॥

రావణేన ప్రణిహితం తం అవేహి విభీషణం।

తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే క్షమమ్ క్షమవతాం వర॥ 17॥

రాక్షసో జిహ్వాయా బుద్ధ్యా సందిచ్చోయమిహాఽగతః।

ప్రహర్తుం త్వయి విశ్వస్తే ప్రచ్ఛన్నో మయివానఘ ॥ 18॥

లక్ష్మణే వా మహా బాహో స వధ్యస్సచివైస్సహ।

రావణస్య స్మశంసస్య భ్రాతా హ్యేష విభీషణః॥ 19॥

ఏవ ముక్త్యా రఘుశ్రేష్ఠం సుగ్రీవో వాహినీ పతిః।

వాక్యజ్ఞో వాక్య కుశలం తతో మౌన ముపాగమత్ 20॥

సుగ్రీవస్య తు త ద్వాక్యం రామ.శ్చుత్వా విమృశ్య చ।

తతః శుభతరం వాక్య మువాచ హరి పుంగవం 21॥

సుదుష్టో వాప్యదుష్టో వా కిమేష రజనీచరః।

సూక్ష్మ మప్యహితం కర్తుం మమాశక్తఃకథంచన 22॥

పిశాచాన్ దానవాన్ యక్షాన్ పృథివ్యాం చైవ రాక్షసాన్।

అంగుల్యగ్రేణ తాన్ హన్యా మిచ్ఛన్ హరి గణేశ్వర 23॥

శ్రూయతే హి కపోతేన శత్రుశ్శరణ మాయగతః।

అర్చితశ్చ యథా న్యాయంస్త్వైశ్చ మాంసై ర్నిమంత్రితః 24॥

స హితం ప్రతిజగ్రాహ భార్యా హర్తార మాయగతం।

కపోతో వానరశ్రేష్ఠ కిం పున ర్భుద్విధో జనః 25॥

ఋషేః కణ్వస్య పుత్రేణ కండునా పరమర్షిణా।

శృణు గాథాం పురా గీతాం ధర్మిష్ఠాం సత్య వాదినీం 26॥

బద్ధాంజలి పుటం దీనమ్ యాచంతం శరణాయగతం।

న హన్యా దాన్యశంసార్థ మపి శత్రుం పరంతప 27॥

ఆర్తో వా యది వా దృప్తః పరేషాం శరణాగతః।

అపి ప్రాణాన్ ప్పలిత్యజ్య రక్షితవ్యః కృతాత్మనా 28॥

న చే ధ్భయా ద్వా మోహో ద్వా కామా ద్వాపి న రక్షతి।

స్వయా శక్త్యా యథా సత్త్వం త త్పాపం లోక గర్హితం 29॥

వినష్టః పశ్యతస్తస్యా రక్షిణశ్శరణాయగతః।

ఆదాయ సుకృతం తస్య సర్వం గచ్ఛే దరక్షితః 30॥

ఏవం దోషో మహా నత్ర ప్రపన్నానా మరక్షణే|

అస్వర్గ్యం చాయశస్యమ్ చ బల వీర్యశ్చ నాశనమ్ 31||

కలిష్యామి యథార్థం తత్ కండో ర్వచన ముత్తమమ్|

ధర్మిష్ఠం చ యశస్యం చ స్వర్గ్యం స్యాత్తు ఫలోదయమ్ 32||

సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్తీతి చ యాచతే|

అభయమ్ సర్వ భూతేభ్యో దదా మ్యేత ద్ద్రవతం మమ 33||

ఆనయైనమ్ హరిశ్రేష్ఠ దత్త మస్యాభయమ్ మయా|

విభీషణో వా యది వా రావణస్స్వయమ్ 34||

రామస్య వచనంశ్రుత్వా సుగ్రీవః ప్లవగేశ్వరః|

ప్రత్యభాషత కాకుత్స్థం సాహార్దేనాఽభిచోదితః 35||

కి.మత్ర చిత్రం ధర్మజ్ఞ లోకనాథశిఖామణే|

యత్త్వమాఽర్యం ప్రభాషేథా.స్సత్త్వవాన్సపథేస్థితః 36||

మమ చాప్యన్తరాఽత్కాయమ్ శుద్ధిం వేత్తి విభీషణమ్|

అనుమనా చ్చ భావా చ్చ సర్వత.స్సుపరీక్షితః 37||

తస్మాత్ క్షిప్రం సహాస్మాభిస్తుల్యో భవతు రాఘవ|

విభీషణో మహాప్రాజ్ఞ.స్సఖిత్యం చాభ్యుపైతు నః 38||

తతస్తు సుగ్రీవ వచో నిశమ్య|

త ధ్ధరీశ్వరేణాభిహితం నరేశ్వరః।

విభీషణే నాఽశు జగామ సంగమమ్।

పతత్రి రాజేన యథా పురందరః 39॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టాదశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 19 సముద్రతరణోపాయః

రాఘవేణాభయే దత్తే సన్నతో రావణానుజః।

విభీషణో మహా ప్రాజ్ఞో భూమిం సమవలోకయన్॥ 1॥

ఖా త్వపాతావనిం హృష్ట్యో భక్తై రనుచరైఃసహ।

పాదయోశ్శరణాన్వేషీ చతుర్భిస్సహ రాక్షసైః 2॥

అబ్రవీ చ్చ తదా రామమ్ వాక్యం తత్ర విభీషణః।

ధర్మయుక్తం చ యుక్తం చ సామ్ప్రతం సంప్రహర్షణమ్ 3॥

|

అనుజో రావణస్యాహం తేన చాప్యవమానితః।

భవంతం సర్వ భూతానాం శరణ్యం శరణాఽగతః 4॥

పరిత్యక్తా మయా లంకా మిత్రాణి చ ధనాని చ।

భవద్గతం మే రాజ్యం చ జీవితం చ సుఖాని చ 5॥

తస్య త ద్వచనంశ్రుత్వా రామో వచన మబ్రవీత్|
 వచసా సాంతయి త్వేనమ్ లోచనాభ్యాం పిబన్నివ 6||
 ఆఖ్యాహి మమ తత్త్వేన రాక్షసానాం బలాబలం 7||
 ఏవ ముక్తస్తదా రక్షో రామేణాక్లిష్ట కర్త॒ణా|
 రావణస్య బలం సర్వం ఆఖ్యాతు ముపచక్రమే 8||
 అవధ్యస్సర్వ భూతానాం గంధర్వాసుర రక్షసాం|
 రాజ పుత్ర దశగ్రీవో వర దానా త్స్వయంభువః 9||
 రావణోనంతరో భ్రాతా మమ జ్యేష్ఠస్య వీర్యవాన్|
 కుమ్భకర్ణో మహాతేజాశ్శక్త ప్రతిబలో యుధి|| 10||
 రామ సేనాపతిస్తస్య ప్రహస్తో యది వాశ్రుతః|
 కైలాసే యేన సంగ్రామే మాణిభద్రః పరాజితః|| 11||
 బద్ధ గోధాంగులిత్రాణస్త్వవధ్య కవచో యుధి|
 ధనురాఽదాయ తిష్ఠన్ స త్వద్భ్రూహ్యో భవ తీన్ద్రజిత్|| 12||
 సంగ్రామ సమయ వ్యూహే తర్పయిత్వా పఋతాశనమ్|
 అంతర్ధాన గతశ్శత్రూన్ ఇంద్రజిద్ధంతి రాఘవ|| 13||
 మహోదర మహాపార్శ్వో రాక్షసా ప్యకంపనః|
 అనీకస్థాస్తు తస్యైతే లోకపాల సమా యుధి|| 14||

దశ కోటి సహస్రాణి రక్షసాం కామరూపిణాం
 మాంస శోణిత భక్షాణాం లంకా పుర నివాసినాం
 స తైస్తు సహితో రాజా లోకపాలా నయోధయత్|| 15||
 సహ దేవైస్తు తే భగ్నా రావణేన మహాత్మనా|| 16||
 విభీషణ వచశ్శ్చత్వా రామో దృఢ పరాక్రమః|
 అన్వీక్ష్య మనసా సర్వ మిదం వచన మబ్రవీత్|| 17||
 యాని కర్తాపదానాని రావణస్య విభీషణ|
 ఆఖ్యాతాని చ తత్త్వేన హ్యవగచ్ఛామి తాన్యహం|| 18||
 అహం హత్వా దశగ్రీవం సప్రహస్తం సబాన్ధవం|
 రాజానమ్ త్వా కలిష్యామి సత్య మేత ధ్రువీమి తే|| 19||
 రసాతలం వా ప్రవిశే త్పాతాలం వాపి రావణః|
 పితామహ సకాశం వా న మే జీవన్ విమోక్ష్యతే 20||
 అహత్వా రావణం సంఖ్యే సపుత్ర బల బాంధవం|
 అయోధ్యాం న ప్రవేక్ష్యామి త్రిభిస్తై ర్భ్రాతృభిశ్శపే 21||
 శ్చత్వా తు వచనమ్ తస్య రామస్యాక్లిష్ట కర్మణః|
 శిరసా వంద్య ధర్మాత్మా వక్తు మేవో పచక్రమే 22||
 రాక్షసానాం వధే సాహ్యాం లంకాయాశ్చ ప్రధర్షణం|

కరిష్యామి యథాప్రాణం ప్రవేక్ష్యామి చ వాహినీమ్ 23||

ఇతి బ్రువాణం రామస్తు పరిష్వజ్య విభీషణమ్|

అబ్రవీల్లక్ష్మణం ప్రీత.స్సముద్రా జ్జలమాన్వనయ 24||

తేన చేమమ్ మహాప్రాజ్ఞ.మభిషించ విభీషణమ్|

రాజానమ్ రక్షసాం క్షిప్రం ప్రసన్నే మయి మానద 25||

ఏవ ముక్తస్తు సౌమిత్రి రభ్యషించ ద్విభీషణమ్|

మధ్యే వానరముఖ్యానాం రాజానమ్ రామశాసనాత్ 26||

తం ప్రసాదం తు రామస్య దృష్ట్వా సద్యః ప్లవంగమాః|

ప్రచుక్రుశు ర్మహాత్మానమ్ సాధు సాద్భితి చాబ్రువన్ 27||

అబ్రవీ చ్చ హనూమాంశ్చ సుగ్రీవశ్చ విభీషణమ్|

కథం సాగర.మక్షోభ్యం తరామ వరుణాన్వలయమ్|

సైన్యైః పరివృతాస్సర్వే వానరాణాం మహశౌజసాం 28||

ఉపాయం నాభిగచ్ఛామో యథా నదనదీపతిమ్|

తరామ తరసౌ సర్వే ససైన్యా వరుణాన్వలయమ్ 29||

ఏవ ముక్తస్తు ధర్మజ్ఞః ప్రత్యువాచ విభీషణః|

సముద్రం రాఘవో రాజా శరణం గన్తు మర్హతి 30||

ఖానిత.స్సగరేణాన్వయ.మప్రమేయో మహోదభిః|

కర్తుమర్హతి రామస్య జ్ఞాత్వా కార్యం మహోదధిః 31||

ఏవం విభీషణే నోక్తో రాక్షసేన విపశ్చితా|

ఆజగా మాధ సుగ్రీవో యత్ర రామస్సలక్ష్మణః 32||

తతశ్చాఖ్యాతు మాఽరేభే విభీషణ వచశ్శుభం|

సుగ్రీవో విపుల గ్రీవస్సాగరస్యోపవేశనం 33||

ప్రకృత్యా ధర్మశీలస్య రాఘవస్యాప్యరోచత|

స లక్ష్మణం మహాతేజా.స్సుగ్రీవం చ హరీశ్వరమ్ 34||

సత్కియార్థం క్రియాదక్ష.స్నిత పూర్వ మువాచ హ 35||

విభీషణస్య మన్త్రోయమ్ మమ లక్ష్మణ రోచతే|

బ్రూహి త్వం సహసుగ్రీవస్తవాపి యది రోచతే36||

సుగ్రీవః పణ్డితో నిత్యం భవాన్ మన్త్రవిచక్షణః|

ఉభాభ్యాం సంప్రధార్యార్థం రోచతే య త్త దుచ్యతామ్ 37||

ఏవమ్ ఉక్తౌ తు తౌ వీరా వుభౌ సుగ్రీవలక్ష్మణౌ|

సముదాచార సంయుక్త.మిదం వచన మూచతుః 38||

కిమర్థం నౌ నరవ్యాఘ్ర న రోచిష్యతి రాఘవ|

విభీషణేన య చ్ఛోక్త.మస్మిన్ కాలే సుఖావహామ్ 39||

అబద్ధ్వా సాగరే సేతుం ఘోరోస్మిన్ వరుణాఽలయే|

లంకాం నాఽసాదితుం శక్యా సేనై రపి సురాసురైః 40॥

విభీషణస్య శూరస్య యథార్థం క్రియతాం వచః|

అలం కాలాత్యయమ్ కృత్వా సముద్రోఽయమ్ నియుజ్యతామ్|

యథా సైన్యేన గచ్ఛామః పులీ రావణ పాలితాం 41॥

ఏవ ముక్తః కుశాఽస్తీర్ణే తీరే నదనదీపతేః|

సంవివేశ తదా రామో వేద్యా మివ పఠతాశనః 42॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 20 సుగ్రీవభేదనోపాయః

తతో నివిష్టాం ధ్వజినీం సుగ్రీవే ణాభిపాలితాం|

దదర్శ రాక్షసోభ్యేత్య శార్దూలో నామ వీర్యవాన్॥ 1॥

చారో రాక్షస రాజస్య రావణస్య దురాత్మనః|

తాం దృష్ట్వా సర్వతోవ్యగ్రం ప్రతిగమ్య స రాక్షసః|

ప్రవిశ్య లంకాం వేగేన రావణం వాక్య మబ్రవీత్ 2॥

ఏష వానర ఋక్షాఘో లంకాం సమభివర్తతే|

అగాఢశ్చాప్రమేయశ్చ ద్వితీయ ఇవ సాగరః 3॥

పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ భ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ|

ఉత్తమా యుధ సంపన్నో సీతాయాః పద మాగతౌ 41

ఏతౌ సాగర మా సాద్య సన్నివిష్టౌ మహా ద్యుతీ|

బల మా కాశ మావృత్య సర్వతో దశ యోజనమ్ 5||

తత్త్వభూతం మహా రాజ క్షిప్రం వేదితు మర్హసి|

తవ దూతా మహా రాజ క్షిప్ర మర్హం త్యవేక్షితుం 6||

ఉపప్రదానమ్ సాంత్యంవా భేదో వాత్ర ప్రయుజ్యతాం 7||

శార్దులస్య వచః శృత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః|

ఉవాచ సహసౌ వ్యగ్రస్సంప్రదార్యార్త మాత్మనః|

కం నామ తదా రక్షో వాక్య మర్థవిదాం వరం 8||

సుగ్రీవం బ్రూహి గత్వా త్వం రాజానమ్ వచనా న్తమ|

యథా సందేశ మక్లిబంశ్లక్ష్ణ యా పరయా గిరా 9||

త్వం వై మహా రాజ కులం ప్రసూతో|

మహాబలశ్చ ర్షరజస్సుతశ్చ|

న కశ్చి దర్థస్తవ నాస్త్యనర్థః|

తథా హి మే భ్రాత్రు సమో హలీశ|| 10||

అహం యద్య హరం భార్యాం రాజ పుత్రస్య ధీమతః|

కిం తత్ర తవ సుగ్రీవ కిష్కిన్దాం ప్రతిగమ్యతాం|| 11||

న హీయం హరిభర్తంకా శక్యా ప్రాప్తుం కథంచన।

దేవైరపి సగంధర్వైః కిం పునర్నర వానరైః॥ 12॥

స తథా రాక్షసేంద్రేణ సంభిష్టో రజనీచరః।

శుకో విహంగమో భూత్వా తూర్ణ మాఘ్లత్య చామ్బరం॥ 13॥

స గత్వా దూర మధ్వాన ముపర్యుపరి సాగరం।

సంస్థితో హ్యంబరే వాక్యం సుగ్రీవ మిద మబ్రవీత్ ।

సర్వ ముక్తం యథాఽఽభిష్టం రావణేన దురాత్మనా॥ 14॥

తం ప్రాపయంతం వచనమ్ తూర్ణ మాఘ్లత్య వానరాః।

ప్రాపద్యంత దివం క్షప్తం లోప్తుం హంతుం చ ముష్టిభిః॥ 15॥

స తైః ప్లవంగైః ప్రసభం నిగృహీతో నిశాచరః।

గగనాత్ భూతలే చాశు పరిగృహ్య నిపాతితః॥ 16॥

వానరైః పీడ్యమానస్తుశుకో వచన మబ్రవీత్।

న దూతాన్ ఘ్నన్తి కాకుస్థ వార్యంతాం సాధు వానరాః॥ 17॥

యస్తు హిత్వా మతం భర్తుస్స్వమతం సంప్రభాషతే।

అనుక్త వాదీ దూతస్సన్ స దూతో వధ మర్హతి॥ 18॥

శుకస్య వచనమ్ శృత్వా రామస్తత్ పరిదేవితం।

ఉవాచ మా వభిషేతి ఘ్నతశ్శాఖా మృగర్షభాన్॥ 19॥

స చ పత్ర లఘు ర్భూత్వా హరిభి ర్ద్ధితే భయే।
అంతరిక్షస్థితో భూత్వా పునర్వచన మబ్రవీత్ 20॥

సుగ్రీవ సత్త్వ సంపన్న మహా బల పరాక్రమ।
కిం మయా ఖలు వక్తవ్యో రావణో లోక రావణః 21॥

న మేసి మిత్రం న తథానుకంప్యో।
న చోపకర్తాసి న మే ప్రియోసి।
అరిశ్చ రామస్య సహానుబంధః ।
స మేసి వాలీవ వధార్హ వధ్యః 23॥

నిహన్త్యహం త్వాం స సుతం స బన్ధుం।
స జ్ఞాతి వర్గం రజనీచరేశ।
లంకాం చ సర్వాం మహతా బలేన।
క్షిప్రం కరిష్యామి సమేత్య భస్మ 24॥

న మోక్ష్యసే రావణ రాఘవస్య।
సురైస్సహేంద్రై రపి మూఢ గుప్తః।
అంతర్హిత సూర్య పథం గతో వా।
తద్దైవ పాతాల మనుప్రవిష్టః 25॥

తస్య తే త్రిషు లోకేషు న పిశాచం న రాక్షసం।

త్రాతార మనుపశ్యామి న గంధర్వం న చాసురం।

అవధీః య జరా వృద్ధ మక్షమమ్ కిం జటాయుషం 26॥

కిన్న తే రామ సాన్నిధ్యే సకాశే లక్షణస్య వా।

హృతా సీతా విశాలాక్షీ యాం త్వం గృహ్య న బుద్ధ్యసే 27॥

మహా బలం మహాత్మానమ్ దుర్ధర్ష మమరై రపి ।

న బుద్ధ్యసే రఘుశ్రేష్ఠం యస్తే ప్రాణా హరిష్యతి 28॥

తతోబ్రవీత్ వాలి సుతస్త్వంగదో హరి సత్తమః 29॥

నాయమ్ దూతో మహారాజ చారికః ప్రతిభాతి మే।

తులితం హి బలం సర్వ మనేనాత్రైవ తిష్ఠతా।

గృహ్యతాం మా యగమ ల్లంకా మేత ద్ధి మమ రోచతే 30॥

తతో రాజ్ఞా సమా యదిష్టాః సముత్పూ త్య వలీముఖాః।

జగృహుశ్చ బబంధుశ్చ విలపంత మనాథ వత్ 31॥

శుకస్తు వానరైశ్చండైస్తత్ర తైస్సంప్రపీడితః।

వ్యాక్రోశ మహాత్మానమ్ రామమ్ దశరథా యత్తజం।

లుప్యతేమే బలాత్పక్షౌ భిద్యతే చ తథాక్షిణీ 32॥

యాం చ రాత్రిం మరిష్యామి జాయే రాత్రిం చ యా మహం।

ఏతస్మిన్నంతరే కాలే య న్తయా హ్యశుభం కృతం 33॥

సర్వం తదు పపద్యేథా జహ్యం చే ద్యది జీవితం 34||

నాఘాతయ త్తథా రామ శృత్వా త త్పలిదేవనమ్|

వానరా నబ్రవీ ద్రామో ముచ్యతాం దూత ఆగతః 35||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 21 సముద్రసంక్షోభః

తతస్సాగర వేలాయాం దర్భానాఽఽస్తీర్య రాఘవః|

అంజలిం ప్రాఙ్ముఖః కృత్వా ప్రతిశిశ్యే మహోదధేః|| 1||

బాహుం భుజగ భోగాభ ముపథాయాలి సూదనః|

జాత రూప మయైశ్చైవ భూషణైర్భూషితం పురాః 2||

వర కాంచన కేయూర ముక్తా ప్రవర భూషణైః|

భుజైః పరమ నారీణా మభిముష్ట మనేకథా 3||

చందనాఽఽగరుభిశ్చైవ పురస్తా దధివాసితం|

బాల సూర్య ప్రతీకాశైశ్చందనై రుపశోభితం 4||

శయనే చోత్తమాంగేన సీతాయాశ్శోభితం పురా|

తక్షకస్యేవ సంభోగం గంగా జల నిషేవితం 5||

సంయుగే యుగ సంకాశం శత్రూణాం శోక వర్ధనం 6||

సుహృదానందనమ్ దీర్ఘం సాగరాంత వ్యపాశ్రయమ్|

అస్యతా చ పునస్సవ్యం జ్యాఘాత విగత త్వచం 7||

దక్షిణో దక్షిణం బాహుం మహా పరిఘ సన్నిభం|

గో సహస్ర ప్రదాతార ముపధాయమహద్భుజం 8||

అద్య మే మరణం నాథ తరణం సాగరస్య వా|

ఇతి రామో మతిం కృత్వా మహాబాహు ర్మహోదభిం|

అభి శిశ్యే స విభివ త్ప్రయతో నియతో మునిః 9||

తస్య రామస్య సుప్తస్య కుశాస్త్రిరే మహీతలే|

నియమా దప్రమత్తస్య నిశాస్తిస్రోఽతిచక్రముః|| 10||

స త్రిరాత్రోషితస్తత్ర న యజ్ఞో ధర్మ వత్సలః|

ఉపాసత తదా రామస్సాగరం సరితాం పతిం|| 11||

న చ దర్శయతే మన్దస్తదా రామస్య సాగరః|

ప్రయతేనాపి రామేణ యథార్హ మభిపూజితః|| 12||

సముద్రస్య తతః క్రుద్ధో రామో రక్తాంతలోచనః|

సమీపస్థమ్ ఉవాచేదం లక్షణం శుభలక్షణమ్|

అవలేపస్సముద్రస్య న దర్శయతి య త్వయమ్|| 13||

పశ్య తావ దనార్యస్య పూజ్యమానస్య లక్షణం|

అసామర్థ్యం ఫలస్త్యేతే నిర్గుణేషు సతాం గుణాః॥ 14॥

ఆత్మప్రశంసినమ్ దుష్టం ధృష్టం విపరిధావకమ్|

సర్వత్రోత్స్పష్టదణ్డం చ లోకస్సత్కురుతే నరమ్॥ 15॥

న సామ్నా శక్యతే కీర్తి ర్న సామ్నా శక్యతే యశః|

ప్రాప్తుం లక్షణ లోకేస్సిన్ జయో వా రణమూర్ధని॥ 16॥

అద్య మద్భాణనిర్భిన్నై ర్నకరై ర్నకరాఽలయమ్|

నిరుద్ధతోయమ్ సామిత్రే ప్లవద్భిః పశ్య సర్వతః॥ 17॥

మహాభోగాని మత్స్యానాం కరిణాం చ కరాన్ ఇహ|

భోగినాం పశ్య నాగానాం మయా చిన్నాని లక్షణా॥ 18॥

సశంఖు శుక్తికా జాలం సమీనమకరం శరైః|

అద్య యుద్ధేన మహతా సముద్రం పరిశోషయే॥ 19॥

క్షమయా హి సమాయుక్తం మా మయమ్ మకరాఽలయః|

అసమర్థం విజానాతి భిక్ క్షమామ్ ఈద్యశే జనే 20॥

న దర్శయతి సామ్నా మే సాగారో రూప మాఽత్తనః 21॥

చాప.మానయ సామిత్రే శరాంశ్చాఽశీవిషోపమాన్|

సాగరం శోషయిష్యామి పద్భ్యాం యంతు ప్లవంగమాః|

అద్యాక్షోభ్య మపి క్రుద్ధః క్షోభయిష్యామి సాగరమ్ 22॥

వేలాసు కృతమర్యాదం సహసోర్తిసమాకులమ్ |
 నిర్మర్యాదం కలిష్యామి సాయకై ర్వరుణాలయమ్ 23||
 మహాఽర్ణవం క్షోభయిష్యే మహా దానవ సంకులం 24||
 ఏవ ముక్త్యా ధనుష్యాణిః క్రోధవిస్ఫోలితేక్షణః |
 బభూవ రామో దుర్ధర్షో యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్ 25||
 సంపీడ్య చ ధను ర్ఘోరం కమ్పయిత్వా శరై ర్జగత్ |
 ముమోచ విశిఖా నుగ్రాన్ వజ్రాణీవ శతక్రతుః 26||
 తే జ్వలన్తో మహావేగాస్తేజసా సాయకోత్తమాః |
 ప్రవిశన్తి సముద్రస్య సలిలం త్రస్తపన్నగమ్ 27||
 తోయ వేగ.స్సముద్రస్య సనక్రమకరో మహాన్ |
 సంబభూవ మహాఘోర.స్సమారుత రవస్తదా 28||
 మహోర్తిమాలావితత.శృంఖ శుక్తిసమాకులః |
 సధామపరివృత్తోర్తి.స్సహసాఽసీ న్నహోదభిః 29||
 వ్యభితాః పన్నగాశ్చాఽసన్ దీప్తాఽస్యా దీప్తలోచనాః |
 దానవాశ్చ మహా వీర్యాః పాతాల తలవాసినః 30||
 ఊర్తయ.స్సిన్ధురాజస్య సనక్రమకరాస్తదా |
 విన్ద్యమన్దరసంకాశా.స్సముత్పేతు.స్సహస్రశః 31||

ఆఘూర్ణితతరంగౌఘ.స్సంభ్రాన్తోరగరాక్షసః|

ఉద్వర్ణిత మహాగ్రాహ.స్సంవృత్త.స్సలిలాఽశయః 32||

తతస్తు తం రాఘవ ముగ్ర వేగం|

ప్రకర్షమాణం ధనురప్రమేయమ్|

సౌమిత్రి రుత్పత్య సముచ్ఛ్వసంతం|

మామేతి చోక్త్వా ధనురాఽలలమ్భే 33||

(ఏత ద్విసాపి హ్యుదధేస్త వాద్య|

సంపత్యతే వీరతమస్య కార్యం|

భవ ద్విధాః కోప వశం న యాన్తి|

దీర్ఘం భవాన్ పశ్యతు సాధు వృత్తం 34||

అంతర్హితైశ్చైవ తథాన్తరిక్షే|

బ్రహ్మర్షిభిశ్చైవ సురర్షిభిశ్చ|

శబ్దః కృతః కష్ట మితి బృవద్భిః|

మా మేతి చోక్త్వా మహతాస్వరేణ) 35||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 22 సేతుబన్ధః

అథోవాచ రఘుశ్రేష్ఠస్సాగరం దారుణం వచః|

అద్య త్వాం శోషయిష్యామి సపాతాలం మహోర్ధవ|| 1||

శర నిర్దగ్ధ తోయస్య పరిశుష్కస్య సాగర|

మయా శోషిత సత్వస్య పాంసు రుత్పద్వ్యత మహాన్ 2||

మ త్కార్ముక విస్ఫుట్టేన శర వర్షేణ సాగర|

పారం తేద్య గమిష్యంతి పద్భి రేవ ప్లవంగమాః 3||

విచిన్వ న్నాభి జానాసి పౌరుషం వాపి విక్రమమ్|

దానవాయలయ సంతాపం మత్తో నాభి గమిష్యసి 4||

బ్రాహ్మే ణాస్త్రేణ సంయోజ్య బ్రహ్మ దండ నిభం శరం|

సంయోజ్య ధనుషిశ్రేష్ఠే విచకర్ష మహా బలః 5||

తస్మిన్ వికృష్టే సహసా రాఘవేణ శారాయసనే|

రోదసీ సంపఫాలేన పర్వతాశ్చ చకమ్పిరే 6||

తమశ్చ లోక మాయవవ్రే బిశశ్చ న చకాశిరే|

పరిచుక్షుభిరే చాశు సరాంసి సరితస్తథా 7||

తిర్య క్ష సహ నక్షత్రైస్సంగతౌ చంద్ర భాస్కరౌ|

భాస్క రాంశుభి రాయబీప్తం తమసా చ సమావృతం 8||

ప్రచకాశే తదా యకాశ ములూక శతముదీపితం |
 అంతరిక్షా చ్చ నిర్ఘాతా నిర్జగ్ను రతులస్వనాః |
 పుస్ఫురుచ్ఛ ఘనా దివ్యా దివి మారుత పంక్తయః 9 ||
 బభంజ చ తదా వృక్షా జలదా నుద్వహాన్నివ |
 ఆరుజంశైవ శైలాగ్రా నిఖిరాణి ప్రభంజనః || 10 ||
 దివిస్ఫురో మహా మేఘాః సంగతాస్సమహాస్వనాః |
 ముముచు ర్వైద్యుతానగ్నీంస్తే మహాశనయస్తదా || 11 ||
 యాని భూతాని దృశ్యాని చుక్యశుశ్చాస్సనేస్సమమ్ |
 అదృశ్యాని చ భూతాని ముముచు ర్భైరవస్వనమ్ || 12 ||
 శిశ్యిరే చాపి భూతాని సంత్రస్తా న్యుద్విజంతి చ |
 సంప్రవివ్యధిరే చాపి న చ పస్పందిరే భయాత్ || 13 ||
 సహ భూతైస్స తోయోర్లిస్స నాగస్సహ రాక్షసః |
 సహసాభూ త్తతో వేగా భీమ వేగో మహోదధి ః || 14 ||
 యోజనమ్ వ్యతి చక్రామ వేలా మన్యత్ర సంప్లవాత్ |
 తం తదా సమతిక్రాంతంనాతి చక్రామ రాఘవః |
 సముద్ధత మమిత్రఘ్నో రామో నద నదీపతిం || 15 ||
 తతో మధ్యాత్ సముద్రస్య సాగరస్స్వయమ్ ఉత్థితః |

ఉదయన్ హి మహాశైలా న్నేరో రివ దివాకరః॥ 16॥

పన్నగై.స్సహ దీప్తాస్సై.స్సముద్రః ప్రత్యద్యశ్యత|

స్సిగ్ధవైడూర్యసంకాశో జామ్బూనదవిభూషితః॥ 17॥

రక్తమాల్యామ్బరధరః పద్మపత్రనిభేక్షణః|

సర్వ పుష్ప మయీం దివ్యాం శిరసా ధారయన్సజం॥ 18॥

జాతరూప మయైశ్చైవ తపనీయ విభూషితైః|

ఆత్మజానాం చ రత్నానాం భూషితో భూషణోత్తమై॥ 19॥

ధాతుభి ర్మండితశ్చైలో వివిధై ర్హిమవా నివ|

ఏకావలీ మధ్య గతం తరలం పాటల ప్రభం 20|

విపులే నోరసా భిభ్ర త్కౌంస్తుభస్య సహోదరం|

అఘూర్ణిత తరంగౌఘః కాలికానిల సంకులః 21॥

ఉద్వర్ణిత మహా గ్రాహస్సంభ్రాంతో రగ రాక్షాసః|

(దేవతానాం సురూపాణాం నానారూపాభిలీశ్వరః|

గంగా సింధు ప్రధానాభిఃఆపగాభిః సమావృతః) |

సాగర.స్సముపక్రమ్య పూర్వ.మామస్త్య వీర్యవాన్|

అబ్రవీత్ ప్రాంజలి ర్వాక్యం రాఘవం శరపాణినమ్ 22॥

ప్యథివీ వాయు రాకాశ.మాపో జ్యోతిస్త రాఘవ|

స్వభావే సౌమ్య తిష్ఠన్తి శాశ్వతం మార్గ మాఽశ్రితాః 23॥

త త్స్వభావో మమా ప్యేష య దగాధోఽహ మప్లవః|

వికారస్తు భవే ద్గాధ ఏత త్తే ప్రవదా మ్యహమ్ 24॥

న కామా న్న చ లోభా ద్వా న భయాత్ పార్థివాఽత్తజ|

గ్రాహనక్రాఽకుల జలంస్తమ్భయేయమ్ కథంచన 25॥

విధాస్యే రామ యేనాపి విషహిష్యే హ్యాహం తథా|

గ్రాహం న ప్రహరిష్యన్తి యావ త్సేనా తరిష్యతి|

హరీణాం తరణే రామ కలిష్యామి యథాస్థలం 26॥

త మబ్రవీత్ త్తదా రామ ఉద్యతో హి నదీపతే|

అమోఘోయమ్ మహా బాణః కస్మిన్ దేశే నిపాత్యతాం 27॥

రామస్య వచనమ్ శృత్వా తం చ దృష్ట్వా మహా శరం|

మహోదధి ర్మహాతేజా రాఘవం వాక్య మబ్రవీత్ 28॥

ఉత్తరేణాఽవకాశోస్తి కశ్చి త్పుణ్యతమో మమ|

దృమకుల్య ఇతి ఖ్యాతో లోకే ఖ్యాతో యథా భవాన్ 29॥

ఉగ్ర దర్శన కర్తాణో బహవస్తత్ర దస్యవః|

ఆభీర ప్రముఖాః పాపాః పిబంతి సలిలం మమ 30|

తైస్తు సంస్పర్శనమ్ పాపైః న సహే పాప కర్తృభిః|

అమోఘః క్రియతాం రామ తత్ర తేషు శరోత్తమః 31||

తస్య తద్వచనమ్ శృత్వా సాగరస్య స రాఘవః|

ముమోచ తం శరం దీప్తం వీరస్సాగర దర్శనాత్ 32||

తేన తన్దురు కాంతారం పృథివ్యాం ఖలు విశ్రుతం|

విపాతితశ్శరో యత్ర వజ్రాశని సమ ప్రభః 33||

ననాద చ తదా తత్ర వసుధా శల్య పీడితా|

తస్మా త్తత్ బాణ పాతేన తు అపః కుక్షిఘ అశోషయత్ 34||

స బభూవ తదా కూపో వ్రణ ఇత్యభిశ్రుతః|

సతతం చోత్థితం తోయమ్ సముద్రస్యేవ దృశ్యతే|

అవదారణ శబ్దశ్చ దారుణస్సమపద్యత 35||

తస్మాద్బాణ పాతేన త్వపః కుక్షి ష్షశోషయత్|

విఖ్యాతం త్రిషు లోకేషు మరు కాంతార మేవ తత్ 36||

శోషయిత్వా తతః కుక్షిం రామో దశరథాఽత్తజః|

వరం తస్మై దదౌ విద్వాన్ మరవేమర విక్రమః 37||

పశవ్యశ్చాల్ప రోగశ్చ ఫల మూల రసాఽయుతః|

బహుస్నేహో బహు క్షీరస్సుగంధి ల్వివిధౌషధః 38||

ఏవ మేతై ర్గుణై ర్యుక్తో బహుభిస్సతతం మరుః|

రామస్య వర దానా చ్చ శివః పంథా బభూవ హా 39||

తస్మిన్ దగ్ధే తదా కుక్షౌ సముద్రస్సరితాం పతిః|

రాఘవం సర్వ శాస్త్రజ్ఞం ఇదం వచన మబ్రవీత్ 40||

అయమ్ సౌమ్య నలో నామ తనుజో విశ్వకర్మణః|

పిత్రా దత్తవరః శ్రీమాన్ ప్రతిమో విశ్వకర్మణః 41||

ఏష సేతుం మహోత్సాహః కరోతు మయి వానరః|

తమహం ధారయిష్యామి తథా హ్యేష యథా పితా 42||

ఏవమ్ ఉక్త్వోదధిర్మష్టస్సముత్థాయ నలస్తదా|

అబ్రవీద్ వానరశ్రేష్ఠో వాక్యం రామమ్ మహాబలః 43||

అహం సేతుం కలిష్యామి విస్తీర్ణే వరుణాఽలయే|

పితుస్సామర్థ్య మాస్థాయ తత్త్వ మాఽహ మహోదధిః 44||

దండ ఏవ పరో లోకే పురుషస్యేతి మే మతిః|

దిక్ క్షమా మకృతజ్ఞేషు సాంత్వ దాన మథాపి వా 45||

అయమ్ హి సాగరో భీమస్సేతు కర్త బిదృక్షయా|

దదౌ దండ భయాద్గాఢం రాఘవాయ మహోదధిః 46||

మమ మాతు ర్వరో దత్తో మన్దరే విశ్వకర్మణా|

ఔరసస్తస్య పుత్రోఽహం సద్యో విశ్వకర్మణా 47||

స్కారితోప్యహ మేతేన తత్త్వ మాఽహ మహోదధిః |
న చాప్యహ మనుక్తో వై ప్రబ్రూయామాఽత్తనో గుణాన్ 48||

సమర్థ చాప్యహం సేతుం కర్తుం వై వరుణాఽలయే |
కామ మద్వైవ బద్ధన్తు సేతుం వానరపుంగవాః 49||

తతోతిస్సృష్టా రామేణ సర్వతో హరియూధపాః |
అభిపేతు ర్మహారణ్యం హృష్టాశ్శతసహస్రశః 50|

తే నగా న్నగసంకాశాశ్శాఖామృగగణర్షభాః |
బభంజు ర్వానరాస్తత్ర ప్రచకర్షుశ్చ సాగరమ్ 51||

|
తే సాలైశ్చాశ్వకర్ణైశ్చ ధవై ర్వంశైశ్చ వానరాః |
కుటజై రర్జునైస్తాలైస్తిలకైస్తిమిశై రపి 52||

బిల్వకైస్సప్తపర్ణైశ్చ కర్ణికారైశ్చ పుష్పితైః |
చూతైశ్చాశోకవృక్షైశ్చ సాగరం సమపూరయన్ 53||

సమూలాంశ్చ విమూలాంశ్చ పాదపాన్ హరిసత్తమాః |
ఇన్ద్రకేతూ నివోద్యమ్య ప్రజప్రూః హరయస్తరూన్ 54||

తాలాన్ దాడిమ గుల్కాంశ్చ నారికేలాన్ నివృభితకాన్ |
వకులాన్ ఖదిరా నిమ్బాన్ సమాఽజప్రూస్సమంతతః 55||

హస్తి మాత్రాన్ మహా కాయాః పాషాణాంశ్చ మహాబలాః।

పర్వతాంశ్చ సముత్పాట్య యంత్రైః పరివహంతి చ 56॥

ప్రక్షిప్యమాణై రచలైఃస్సహసా జలమ్ ఉద్ధతమ్।

సముత్పత్తిత.మాకాశ.మపాసర్పత్ తతస్తతః 57॥

సముద్రం క్షోభయా మాసుః వానరాశ్చ సమంతతః।

సూత్రాణ్యన్యేప్రగృహ్ణంతి వ్యాయతాం శత యోజనమ్ 58॥

నలశ్చక్రే మహాసేతుం మధ్యే నదనదీపతేః।

స తథా క్రియతే సేతు ర్వానరై ర్ఘోర కర్తృభిః 59॥

దండాన్యన్యే ప్రగృహ్ణంతి విచిన్వంతి తథాపరే।

వానరా శతశస్త్ర రామస్యాఽఙ్గా పురస్సరాః60।

మేఘాఽభైః పర్వతాగ్రైశ్చ తృణైః కాష్ఠై ర్బబంధిరే।

పుష్పితాగ్రైశ్చ తరుభిః సేతుం బద్నంతి వానరాః 61॥

పాషాణాంశ్చ గిరి ప్రఖ్యాన్ గిరీణాం శిఖరాణి చ।

దృశ్యంతే పరిధావంతో గృహ్యా వారణ సన్నిభాః 62॥

శిలानాం క్షిప్యమాణానాం శైలీనాం తత్ర నిపాత్యతామ్।

బభూవ తుముల.శ్శబ్దస్తదా తస్మిన్ మహోదధౌ 63॥

కృతాని ప్రథమే నాహ్నా యోజనాని చతుర్దశ।

ప్రహృష్టై ర్గజ సంకాశైస్త్వరమాణైః ప్లవంగమైః 64||
 ద్వితీయేన తథా చాహ్నో యోజనాని తు వింశతిః|
 కృతాని ప్లవగైస్తూర్ణం భీమ కాయై ర్మహాబలైః 65||
 ఆహ్నో తృతీయేన తథా యోజనాని కృతాని తు|
 త్వరమాణై ర్మహా కాయై రేక విమ్మతి రేవ చ 66||
 చతుర్థేన తథా చాహ్నో ద్వా వింశతి తథాపి చ|
 యోజనాని మహా వేగైః కృతాని త్వరితైస్తు తైః 67||
 పంచమేన తథా చాహ్నో ప్లవగైః క్షిప్రకారిభిః|
 యోజనాని త్రయో వింశ త్సువేల మధికృత్య వై 68||
 స వానర వరశ్చమాన్ విశ్వకర్మా కృతో బలీ|
 బబంధ సాగరే సేతుం యథా చాస్యపితా తథా 69||
 స నలేన కృత.సేతు.స్సాగరే మకరాఽలయే|
 శుశుభే సుభగ.శ్చమాన్వాన్వాతీపథ ఇవామ్బరే 70||
 తతో దేవా.స్సగన్ధర్వా.స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః|
 ఆగమ్య గగనే తస్థు ర్లప్తు కామాస్తదద్భుతం 71||
 దశ యోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మాఽయతం|
 దద్యుశు ర్దేవ గంధర్వా నల సేతుం సుదుష్కరం 72||

|

ఆప్లవన్తః ప్లవన్తశ్చ గర్జన్తశ్చ ప్లవంగమాః 73||

తదచిన్త్య మసహ్యం చ అద్భుతం రోమహర్షణమ్|

దదృశు.స్సర్వభూతాని సాగరే సేతుబన్ధనమ్ 74||

తాని కోటిసహస్రాణి వానరాణాం మహాజసామ్|

బద్ధన్త.స్సాగరే సేతుం జగ్ముః పారం మహోదధేః 75||

విశాల.స్సుకృత.శ్చమాన్ సుభూమి.స్సుసమాహితః|

అశోభత మహాసేతు.స్సీమన్త ఇవ సాగరే 76||

తతః పారే సముద్రస్య గదాపాణి ల్విభీషణః|

పరేషా.మభిఘాతార్థ.మతిష్ఠత్ సచివై.స్సహ 77||

సుగ్రీవస్తు తతః ప్రాహ రామ సత్య పరాక్రమమ్|

హనుమంతం త్వమాఽరోహ అంగదం చాపి లక్షణః 78||

అయమ్ హి విపులో వీర సాగరో మకరాఽలయమ్|

వైహాయసౌ యువా మేతౌ వానరౌ తారయిష్యతః 79||

అగ్రతస్తస్య సైన్యస్యశ్రీమాన్ రామ.స్సలక్షణః|

జగామ ధన్వీ ధర్మాత్మా సుగ్రీవేణ సమన్వితః 80||

|

అన్యే మధ్యేన గచ్ఛన్తి పార్శ్వతోఽన్యే ప్లవంగమాః|

సలిలే ప్రపతన్త్యన్యే మార్గ మన్యే న లేభిరే|

కేచి ద్వైహాయస గతా.స్సుపర్ణా ఇవ పుష్పవుః 81||

ఘోషేణ మహతా తస్య సిన్ధో ర్ఘోషం సముచ్చితమ్|

భీమ.మన్తర్దధే భీమా తరన్తి హరివాహినీ 82||

వానరాణాం హి సా తీర్ణా వాహినీ నల సేతునా|

తీరే నివివిశే రాజ్ఞా బహుమూలఫలోదకే 83||

తదద్భుతం రాఘవ కర్త దుష్కరం|

సమీక్ష్య దేవా.స్సహ సిద్ధచారణైః|

ఉపేత్య రామమ్ సహితా మహర్షిభిః|

సమభ్యషించన్ సుశుభై ర్జలైః పృథక్ 84||

జయస్య శత్రూన్ నరదేవ మేదినీం|

ససాగరాం పాలయ శాశ్వతీస్సమాః|

ఇతీవ రామమ్ నరదేవసత్కృతం|

శుభైర్వచోభి ల్వివిధై రపూజయన్ 85||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వా వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 23 లజ్జాభిషేణనమ్

నిమిత్తాని నిమిత్తజ్ఞో దృష్ట్వా లక్షణ పూర్వజః|

సౌమిత్రిం సంపలిష్యజ్య ఇదం వచన మబ్రవీత్|| 1||

పరిగృహ్యోదకం శీతం వనాని ఫలవంతి చ|

బలౌఘం సంవిభ జ్యేమమ్ వ్యూహ్యా తిష్ఠేమ లక్షణ 2||

లోక క్షయకరం భీమమ్ భయమ్ పశ్యా మ్యుపస్థితం|

నిబర్హణం ప్రవీరాణా మృక్ష వానర రక్షసాం 3||

వాతాశ్చ కలుషా వాంతి కంపతే చ వసుంధరా|

పర్వతాగ్రాణి వేపంతే పతంతి చ మహీరుహాః 4||

మేఘాః క్రవ్యాద సంకాశాః పరుషాఃపరుషస్వనాః|

క్రూరాః క్రూరం ప్రవర్షంతి మిశ్రం శోణిత బిందుభిః 5||

రక్త చందన సంకాశా సంధ్యా పరమ దారుణా|

జ్వలతః ప్రపత త్యేత దాఽదిత్యా దగ్ని మండలం 6||

దీనా దీనస్వరాః క్రూరాస్సర్వతో మృగ పక్షిణః|

ప్రత్యాఽదిత్యం వినర్దంతి జనయంతో మహద్భయమ్|

రాజన్యా మప్రకాశస్తు సంతాపయతి చంద్రమాః 7||

కృష్ణ రక్తాంశు పర్వంతో లోక క్షయ ఇవోదితః|

పూసోఽపి రూక్షోప్రశస్తశ్చ పరివేషస్సులోహితః 8॥

ఆదిత్యే విమలే నీలం లక్ష్మలక్ష్మణ దృశ్యతే 9॥

రాజసా మహతా చాపి నక్షత్రాణి హతాని చ|

యుగాంత మివ లోకానాం పశ్య శంసతి లక్ష్మణ॥ 10॥

కాకాశ్యేనాస్తథా గృధ్రా నీచైః పరిపతంతి చ|

శివాశ్చాప్యశివా న్నాదా న్నదంతిస్సుమహాభయాః॥ 11॥

శైలైశ్చూలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ విస్ఫుష్టైః కపి రాక్షసైః|

భవిష్యత్యాఽవృతా భూమి ర్కాంస శోణిత కర్దమా॥ 12॥

క్షిప్ర మద్యైవ దుర్ధర్షాం పులీం రావణ పాలితాం|

అభయామ జవే నైవ సర్వతో హరిభిర్వృతాః ॥ 13॥

ఇత్యేవ ముక్త్యా ధర్మాత్కా ధన్వీ సంగ్రామ హర్షణః|

ప్రతస్థే పురతో రామో లంకా మభిముఖో విభుః॥ 14॥

సవిభీషణ సుగ్రీవాస్తతస్త్వే వానరర్షభాః|

ప్రతస్థిరే వినర్దంతో నిశ్చితా ద్విషతాం వధే॥ 15॥

రాఘవస్య ప్రియార్థం తు ధృతానాం వీర్యశాలినాం|

హలీణాం కర్మ చేష్టాభిస్తుతోష రఘు నందనః॥ 16॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రయో వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 24 రావణప్రతిజ్ఞా

సా వీర సమితి రాజ్ఞా విరరాజ వ్యవస్థితా|

శశినాశుభ నక్షత్రా పౌర్రమాసీవ శారదీ|| 1||

ప్రచాచాల చ వేగేన త్రస్తా చైవ వసుంధరా|

వీడ్యమానా బలౌఘేన తేన సాగర వర్షసా 2|

తతః శుశృవుః ఆకృష్టం లంకాయాం కాననౌకసః|

భేరీ మృదంగ సంఘుష్టం తుములం రోమహర్షణం 3||

బభూవుస్తేన ఘోషేణ సంహృష్టా హరి యూథపాః|

అమృష్యమాణాస్తం ఘోషం వినేదు ర్ఘోషవత్తరం 4||

రాక్షసాస్తు ప్లవంగానాం శుశ్రువుశ్చాపి గర్జితం|

నర్దతా మివ దృష్టానాం మేఘానా మంబరేస్వనమ్ 5||

దృష్ట్వా దాశరథి ర్లంకాం చిత్రధ్వజ పతాకినీం|

జగామ మనసా సీతాం దూయమానేన చేతసా 6||

అత్ర సా మృగశాబాక్షీ రావణే నోపరుద్యతే|

అభిభూతా గ్రహేణేవ లోహితాంగేన రోహిణీ 7||

దీర్ఘ ముష్ణం చ నిస్స్వస్య సముద్వీక్ష్య చ లక్షణం|

ఉవాచ వచనమ్ వీరస్త త్కాల హిత మాత్మనః 8||

ఆలిఖంతీ మివాయకాశ ముత్థితాం పశ్య లక్షణా|

మనసేవ క్రుధాం లంకాం నాగా విశ్వకర్షణా 9||

విమానై బహుభి ర్లంకా సంకీర్ణా భువి రాజతే|

విష్ణోః పద మివాయకాశం ఛాదితం పాండురై ర్షనైః|| 10||

పుష్పితైశ్శోభితా లంకా వనైశ్చైత్ర రథోపమైః|

నానా పతంగ సంఘుష్టైః ఫల పుష్పోపగైశ్శుభ్రైః|| 11||

పశ్య మత్త విహంగాని ప్రలీన భ్రమరాణి చ|

కోకిలాయకుల ఖండాని దోధవీతి శివోనిలః|

ఇతి దాశరథి రామో లక్షణం సమభాషత|| 12||

బలం చ తద్వై విభజన్ శాస్త్ర దృష్టేన కర్షణా|| 13||

శశాస కపి సేనాయా బల మాయదాయ వీర్యవాన్|

అంగదస్సహ నీలేన తిష్ఠేదురసి దుర్జయః|| 14||

తిష్ఠే ద్వానర వాహిన్యా వానరౌఘ సమావృతః|

ఆశ్రిత్య దక్షిణం పార్శ్వ మృషభో వానరర్షభః|| 15||

గంధ హస్తీవ దుర్దర్షః తరస్వీ గంధమాదనః|

తిష్ఠే ద్వానర వాహిన్యాస్సవ్యం పార్శ్వం సమాశ్రితః|| 16||

జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ వేగదర్శి చ వానరః|

ఋక్ష ముఖ్యా మహాత్మానః కుక్షిం రక్షంతు తే త్రయః॥ 17॥

జఘనమ్ కపి సేనాయాః కపి రాజోభి రక్షతు|

పశ్చార్థ మివ లోకస్య ప్రచేతాస్తేజసా వృతః॥ 18॥

సువిభక్త మహా వ్యూహా మహా వానర రక్షితా|

అనీకినీ సా విబభౌ యథా ద్యౌస్సాభ్ర సంప్లవా॥ 19॥

ప్రగృహ్య గిరి శృంగాణి మహతశ్చ మహీరుహాన్|

ఆసేదు ర్వానరా లంకాం విమర్దయిషవో రణే 20॥

శిఖరై ల్వికిరా మైనాం లంకాం ముష్టిభి రేవ వా|

ఇతిస్మ దభిరే సర్వే మనాంసి హరిసత్తమాః 21॥

తతో రామో మహా తేజాస్సుగ్రీవ మిద మబ్రవీత్|

సువిభక్తాని సైన్యాని శుక ఏష విముచ్యతాం 22॥

రామస్య వచనంశ్రుత్వా వానరేంద్రో మహా బలః|

మోచయామాస తం దూతం శుకం రామస్య శాసనాత్ 23॥

మోచితో రామ వాక్యేన వానరైశ్చాభిపీడితః|

శుకః పరమ సంత్రస్తో రక్షోభిప ముపాగమత్ 24॥

రావణః ప్రహస న్నేవ శుకం వాక్య మభాషత 25॥

కి మిమౌ తే సితౌ పక్షౌ లూన పక్షశ్చ దృశ్యసే|

కచ్చి న్నానేక చిత్తానాం తేషాం త్వం వశ మాయగతః26॥

తతస్స భయ సంవిగ్నస్తదా రాజ్ఞాభిచోదితః|

వచనమ్ ప్రత్యువా చేదం రాక్షసాభిప ముత్తమం 27॥

సాగరస్యోత్తరే తీరేబృవంస్తే వచనమ్ తథా|

యథా సందేశ మక్లిష్టం సాంత్యయంశక్ష్ణయా గిరా 28॥

కృద్దైస్తై రహ ముత్సుత్వ దృష్టమాత్రైః ప్లవంగమైః|

గృహీతోస్త్వపి చాఽరబ్ధో హంతుం లోపుం చ ముష్టిభిః 29॥

నైవ సంభాషితుం శక్యాస్సంప్రశోత్ర లభ్యతే|

ప్రకృత్యా కోపనాస్తీక్ష్ణా వానరా రాక్షసాభిప 30॥

స చ తం హంతా విరాధస్య కబంధస్య ఖరస్య చ|

సుగ్రీవ సహితో రామస్సీతాయాః పద మాయగతః 31॥

స కృత్వా సాగరే సేతుం తీర్త్వా చ లవణోదధిం |

ఏష రక్షాంసి నిర్ఝాయ ధన్వీ తిష్ఠతి రాఘవః 32॥

ఋక్ష వానర ముఖ్యానా మనీకాని సహస్రశః|

గిరి మేఘ నికాశానాం ఛాదయంతి వసుంధరాం 33॥

రాక్షనాం బలౌఘస్య వానరేంద్ర బలస్య చ|

నైతయో ల్విద్యతే సంభి ర్దేవ దానవయో లివ 34॥

పుర ప్రాకార మాయాంతి క్షిప్రమేకతరం కురు।
 సీతాం వాస్తై ప్రయచ్ఛాశు సుయుద్ధం వా ప్రదీయతాం 35॥
 శుకస్య వచనంశ్రుత్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్।
 రోష సంరక్త నయనో నిర్దాహాన్నివ చక్షుషా 36॥
 యది మాం ప్రతి యుద్ధ్యేరన్ దేవ గంధర్వ దానవాః।
 నైవ సీతాం ప్రయచ్ఛామి సర్వ లోక భయాదపి 37॥
 కదా సమభిధావంతి రాఘవం మామకాశ్యరాః।
 వసంతే పుష్పితం మత్తా భ్రమరా ఇవ పాదపం 38॥
 తదా తూణీ శయై ర్ద్రిష్టై ర్గణశః కార్ముక చ్యుతైః।
 శరై రావదీపయా మ్యేన ముల్కాభి రివ కుంజరం 39॥
 త చ్ఛాస్య బల మాయదాస్యే బలేన మహతా వృతః।
 జ్యోతిషా మివ సర్వేషాం ప్రభా ముద్యన్ దివాకరః 40॥
 సాగరస్యేవ వేగో మే మారుతస్యేవ మే గతిః।
 న హి దాశరథి ర్వేద తేన మాం యోద్ధు మిచ్ఛతి 41॥
 న మే తూణీ శయాన్ బాణాన్ సవిషా నివ పన్నగాన్।
 రామమ్ పశ్యతి సంగ్రామే తేన మాం యోద్ధు మిచ్ఛతి।
 న జానాతి పురా వీర్యం మమ యుద్ధే స రాఘవః 42॥

మమ చాప మయీం వీణాం శర కోణైః ప్రవాదితాం।

జ్యా శబ్ద తుములం ఘోరా మాయర్త భీత మహాస్వనాం 43॥

నారాచ తల సన్నాదాం తాం మమాహిత వాహినీం।

అవగాహ్య మహా రంగం వాదయిష్యా మ్యహం రణే 44॥

న వాసవే నాపి సహస్ర చక్షుషా।

యథాస్మి శక్యో వరుణేన వాస్వయమ్।

యమేన వా ధర్షయితుం శరాగ్నీనా।

మహాహవే వైశ్రవణేన వా పునః 45॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుర్వింశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 25 శుకసారణప్రీషణమ్

సబలే సాగరం తీర్ణే రామే దశరథాయత్తజే।

అమాత్యౌ రావణః శ్శుమాన్ అబ్రవీచ్ఛుకసారణౌ॥ 1॥

సమగ్రం సాగరం తీర్ణం దుస్తరం వానరం బలమ్।

అభూతపూర్వం రామేణ సాగరే సేతుబన్ధనమ్ 2॥

సాగరే సేతు బన్ధం తు నశ్రద్ధధ్యాం కథంచన।

అవశ్యం చాపి సంఖ్యేయమ్ త న్తయా వానరం బలమ్ 3॥

భవంతౌ వానరం సైన్యం ప్రవిశ్యానుపలక్ష్మితౌ|

పరిమాణం చ వీర్యం చ యే చ ముఖ్యాః ప్లవంగమాః 4||

మన్త్రిణో యే చ రామస్య సుగ్రీవస్య చ సమ్మతాః|

యే పూర్వ మభివర్తంతే యే చ శూరాః ప్లవంగమాః 5||

స చ సేతు ర్యథా బద్ధస్యాగరే సలిలాఽర్ణవే|

నివేశం యద్యథా తేషాం వానరాణాం మహాత్మనామ్ 6||

రామస్య వ్యవసాయమ్ చ వీర్యం ప్రహరణాని చ|

లక్ష్మణస్య చ వీరస్య తత్త్వతో జ్ఞాతుమర్హథః 7||

కశ్చ సేనాపతిస్తేషాం వానరాణాం మహాజనామ్|

ఏతత్ జ్ఞాత్వా యథాతత్త్వం శీఘ్ర మాఽగన్తు మర్హథః 8||

ఇతి ప్రతిసమాఽదిష్టౌ రాక్షసౌ శుకసారణౌ|

హరిరూపధరౌ వీరౌ ప్రవిష్టౌ వానరం బలమ్ 9||

తతస్తద్వాఽనరం సైన్య మచిన్త్యం రోమహర్షణమ్|

సంఖ్యాతుం నాధ్యగచ్ఛేతాం తదా తౌ శుకసారణౌ|| 10||

సంస్థితం పర్వతాగ్రేషు నిర్దరేషు గుహాసు చ|

సముద్రస్య చ తీరేషు వనేషూపవనేషు చ|| 11||

తరమాణం చ తీర్ణం చ తర్తుకామమ్ చ సర్వశః|

నివిష్టం నివిశ చైవ భీమనాదం మహాబలమ్|

త ద్బలాఽఽర్ణవ మక్షోభ్యం దద్యుశాతే నిశాచరౌ|| 12||

తౌ దదర్శ మహాతేజాః ప్రచ్ఛన్నౌ చ విభీషణః|

ఆచచక్షేఽథ రామాయ గృహీత్వా శుకసారణౌ|| 13||

తస్యేమౌ రాక్షసేన్ద్రస్య మంత్రిణౌ శుక సారణౌ|

లంకాయా.స్సమనుప్రాప్తౌ చారౌ పరపురంజయ|| 14||

తౌ దృష్ట్వా వ్యభితౌ రామమ్ నిరాశౌ జీవితే తదా|

కృతాంజలిపుటౌ భీతౌ వచనమ్ చేద మూచతుః|| 15||

ఆవా మిహాఽగతౌ సౌమ్య రావణ ప్రహితా వుభౌ|

పరిజ్ఞాతుం బలం కృత్స్నం తవేదం రఘునన్దన|| 16||

తయోస్తద్ వచనంశ్రుత్వా రామౌ దశరథాఽత్తజః|

అబ్రవీత్ ప్రహస న్వాక్యం సర్వభూతహితే రతః|| 17||

యది దృష్టం బలం కృత్స్నం వయమ్ వా సుపరీక్షితాః|

యథోక్తం వా కృతం కార్యం ఛన్దతః ప్రతిగమ్యతామ్|| 18||

అథ కించి దదృష్టం వా భూయస్త ద్రష్టు మర్హథః|

విభీషణో వా కార్తేఽస్యన భూయస్సందర్శయిష్యతి|| 19||

న చేదం గ్రహణం ప్రాప్య భేత్తవ్యం జీవితం ప్రతి|

స్యస్త శస్త్రా గృహీతౌ వా న దూతౌ వధ మర్వధః 20||
 పృచ్ఛమానౌ విముం చైతౌ చారౌ రాత్రించరా ఉభౌ|
 శత్రు పక్షస్య సతతం విభీషణ వికర్షణౌ 21||
 ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం భవద్భ్యాం ధనదాన్ముజః|
 వక్తవ్యో రక్షసాం రాజా యథోక్తం వచనమ్ మమ 22||
 యద్బలం చ సమాన్ శ్రిత్య సీతాం మే హృతవాన్ అసి|
 త ద్ధర్మయ యథాకామమ్ ససైన్యస్సహబాన్ధవః 23||
 శ్వఃకాల్యే నగరీం లంకాం సప్రాకారాం సతోరణామ్|
 రాక్షసం చ బలం పశ్య శరై ర్విధ్వంసితం మయా 24||
 క్రోధం భీమ మహాం మోక్ష్యే బలం ధారయ రావణ|
 శ్వః కాల్యే వజ్రవాన్ వజ్రం దానవే ప్షివ వాసవః 25||
 ఇతి ప్రతిసమాన్దిష్టౌ రాక్షసౌ శుకసారణౌ 26||
 జయేతి ప్రతినంద్యే తౌ రాఘవం ధర్మ వత్సలం|
 ఆగమ్య నగరీం లంకాం అబ్రూతాం రాక్షసాభిపమ్ 27||
 విభీషణగృహీతౌ తు వధారౌ రాక్షసేశ్వర|
 దృష్ట్వా ధర్మాత్మనా ముక్తౌ రామేణామితతేజసా 28||
 ఏకస్థానగతా యత్ర చత్వారః పురుషర్షభాః|

లోకపాలోపమా.శ్చూరాః కృతాస్త్రా దృఢవిక్రమాః 29||

రామో దాశరథిః శ్చూమాన్ లక్ష్మణశ్చ విభీషణః|

సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా మహేన్ద్రసమవిక్రమః 30||

ఏతే శక్తాః పులిం లంకాం సప్రాకారాం సతోరణామ్|

ఉత్పాట్య సంక్రామయితుం సర్వే తిష్ఠన్తు వానరాః 31||

యాద్యశం తస్య రామస్య రూపం ప్రహరణాని చ|

వభిష్యతి పులిం లంకాం ఏకస్తిష్ఠన్తు తే త్రయః 32||

రామలక్ష్మణగుప్తా సౌ సుగ్రీవేణ చ వాహినీ|

బభూవ దుర్ధర్షతరా సేంద్రై రపి సురాసురైః 33||

(వ్యక్తస్సేతుస్తథా బద్ధో దశ యోజన విస్తృతః|

శత యోజన మాయామస్తీర్ణా సేనా చ సాగరం|

వివిష్టో దక్షిణే తీరే రామస్య నదీపతేః|

తీర్ణస్య తరమాణస్య బలస్యాంతో న విద్యతే) |

ప్రహృష్టరూపా ధ్వజినీ వనౌకసాం|

మహాత్మనాం సంప్రతి యోద్ధు మిచ్ఛతామ్|

అలం విరోధేన శమో విభీయతాం|

ప్రదీయతాం దాశరథాయ మైథిలీ 34||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచవింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 26 కపిబలావేక్షణమ్

తద్వచః పథ్య మక్లీబం సారణేనాభిభాషితమ్|

నిశమ్య రావణో రాజా ప్రత్యభాషత సారణమ్|| 1||

యది మా.మభియుంజీరన్ దేవగన్ధర్వదానవాః|

నైవ సీతాం ప్రదాస్యామి సర్వలోక భయా దపి 2||

త్వం తు సౌమ్య పరిత్రస్తో హరిభి ర్నిర్జితో భృశమ్|

ప్రతిప్రదాన.మద్యైవ సీతాయా.స్సాధు మన్యసే 3||

కో హి నామ సపత్నో మాం సమరే జేతు.మర్హతి 4||

ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణో రాక్షసా భిపః|

ఆరురోహ తత.శ్చమాన్ ప్రాసాదం హిమపాణ్డరమ్|

బహుతాలసముత్సేధం రావణోఽథ దిదృక్షయా 5||

తాభ్యాం చరాభ్యాం సహితో రావణః క్రోధమూర్ఛితః|

పశ్యమాన.స్సముద్రం చ పర్వతాంశ్చ వనాని చ|

దదర్శ పృథివీదేశం సుసంపూర్ణం ప్లవంగమైః 6||

తదపారమసంఖ్యేయమ్ వానరాణాం మహద్బలమ్|

ఆలోక్య రావణో రాజా పరిపప్రచ్ఛ సారణమ్ 7॥

ఏషాం వానరముఖ్యానాం కే శూరాః కే మహాబలాః।

కే పూర్వమభివర్తన్తే మహోత్సాహాస్సమన్తతః 8॥

కేషాం శృణోతి సుగ్రీవః కే వా యూథపయూథపాః।

సారణాఽచక్ష్వ మే సర్వం కే ప్రధానాః ప్లవంగమాః 9॥

సారణో రాక్షసేన్ద్రస్య వచనమ్ పరిపృచ్ఛతః।

ఆచచక్షేఽథ ముఖ్యజ్ఞో ముఖ్యాన్స్తాన్స్తాన్ వనౌకసః॥ 10॥

ఏష యోఽభిముఖో లంకాం నర్దన్తిష్ఠతి వానరః।

యూథపానాం సహస్రాణాం శతేన పరివారితః॥ 11॥

యస్య ఘోషేణ మహతా సప్రాకారా సతోరణా।

లంకా ప్రావేపతే సర్వా సశైలవనకాననా॥ 12॥

సర్వశాఖామృగేన్ద్రస్య సుగ్రీవస్య మహోత్కనః।

బలాగ్రే తిష్ఠతే వీరో నీలో నామైష యూథపః॥ 13॥

బాహూ ప్రగృహ్యాయః పద్భ్యాం మహీం గచ్ఛతి వీర్యవాన్।

లంకామభిముఖః కోపా దభీక్ష్యం చ విజృమ్భతే॥ 14॥

గిరిశృంగ ప్రతీకాశః పద్మకింజల్క సన్నిభః।

సోఘ్టయ త్యభిసంరబ్ధో లాంగూలం చ పునః పునః॥ 15॥

యస్య లాంగూలశబ్దేనస్వనస్తీవ దిశో దశ|

ఏష వానరరాజేన సుగ్రీవేణాభిషేచితః|| 16||

యౌవరాజ్యేఽంగదో నామ త్వా.మాహ్వాయతి సంయుగే|

వాలినస్సదృశః పుత్రః సుగ్రీవస్య సదా ప్రియః|| 17||

రాఘవార్థే ప్రాక్రాంతశ్శక్తార్థే వరుణో యథా|| 18||

ఏతస్య సౌ మతిస్సర్వా య ద్ధృష్టా జనకాఽత్తజా|

హనూమతా వేగవతా రాఘవస్య హితైషిణా|| 19||

బహూని వానరేంద్రేణ మేష యూథాని వీర్యవాన్|

పరిగృహ్యోభియాతి త్వాంస్వేనానీకేన దుర్జయః 20||

అనువాలి సుతస్యాపి బలేన మహతా వృతః|

వీరస్తిష్ఠతి సంగ్రామే సేతు హేతు రయమ్ నలః 21||

యే తు విష్టభ్య గాత్రాణి క్షేలయన్తి నదన్తి చ|

ఉత్థాయ చ విజృమ్భన్తే క్రోధేన హరిపుంగవాః 22||

ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరాశ్చణ్డాశ్చణ్డపరాక్రమాః|

అష్టౌ శతసహస్రాణి దశకోటిశతాని చ 23||

య ఏన.మనుగచ్ఛన్తి వీరాశ్చన్దనవాసినః|

ఏషై వాఽశంసతే లంకాం స్వేనానీకేన మర్దితుమ్ 24||

శ్వేతో రజతసంకాశః చపలో భీమవిక్రమః|

బుద్ధిమాన్ వానరోవీరస్త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః 25||

తూర్ణం సుగ్రీవ.మాగమ్య పునర్ గచ్ఛతి వానరః|

విభజన్ వానలీం సేనా.మనీకాని ప్రహర్షయన్ 26||

యః పురా గోమతీతీరే రమ్యం పర్యేతి పర్వతమ్|

నామ్నా సంకోచనో నామ నానానగయుతో గిరిః|

తత్ర రాజ్యం ప్రశాస్త్యేష కుముదో నామ యూథపః 27||

యోఽసౌ శతసహస్రాణాం సహస్రం పరికర్షతి|

యస్య వాలా బహువ్యామా దీర్ఘా లాంగూల మాఽశ్రీతాః|

తామ్రాః పీతా.స్నితా.శ్వేతాః ప్రకీర్ణా ఘోరకర్తవః 28||

అదీనో రోషణశ్చణ్డ.స్సంగ్రామ.మభికాంక్షతి|

ఏషోఽప్యాఽశంసతే లంకాం స్వేనానీకేన మర్ధితుమ్ 29||

యస్త్యేష సింహసంకాశః కపిలో దీర్ఘకేసరః|

నిభృతః ప్రేక్షతే లంకాం దిధక్షన్నివ చక్షుషా 30||

విన్ద్యం కృష్ణగిరిం సహ్యాం పర్వతం చ సుదర్శనమ్|

రాజా సతత.మధ్యాస్తే రమ్భో నామైష యూథపః 31||

శతం శతసహస్రాణాం త్రింశ చ్చ హరియూథపాః|

యే మేతే వానరాశ్శూరాశ్చండాశ్చండ పరాక్రమాః|

పరివార్యానుగచ్ఛన్తి లంకాం మర్దితుమోజసా 32||

యస్తు కర్ణౌ వివృణుతే జృమ్భతే చ పునః పునః|

న చ సంవిజతే మృత్యో ర్న చ యుద్ధా ద్విధావతి 33||

ప్రకంపతే చ రోషణే తిర్య క్చ పునలీక్షతే|

పశ్య లాంగూల మపి చ క్షేలతే చ మహా బలః 34||

మహా జవో వీతభయో రమ్యం సాల్వేయ పర్వతమ్|

రాజ సతత.మధ్యాస్తే శరభో నామ యూధపః 35||

ఏతస్య బలిన.స్సర్వే విహారా నామ యూధపాః|

రాజా శతసహస్రాణి చత్వారింశ త్తథైవ చ 36||

యస్తు మేఘ ఇవాఽకాశం మహాన్ ఆవృత్య తిష్ఠతి|

మధ్యే వానరవీరాణాం సురాణా.మివ వాసవః 37||

భేలీణా.మివ సన్నాదో యస్యైషశ్రూయతే మహాన్|

ఘోర.శ్శాఖామృగేన్ద్రాణాం సంగ్రామ.మభికాంక్షతామ్ 38||

ఏష పర్వత.మధ్యాస్తే పారియాత్ర.మనుత్తమమ్|

యుద్ధే దుష్టుసహో నిత్యం పనసో నామ యూధపః 39||

ఏనమ్ శతసహస్రాణాం శతార్థం పర్యుపాసతే|

యూథపా యూథపశ్రేష్ఠం యేషాం యూథాని భాగశః 40||
 యస్తు భీమాం ప్రవల్గన్తీం చమూం తిష్ఠతి శోభయన్|
 స్థితాం తీరే సముద్రస్య ద్వితీయ ఇవ సాగరః 41||
 ఏష దర్దరసంకాశో వినతో నామ యూథపః|
 పిబంశ్చరతి పర్ణాసాం నదీనామ్ ఉత్తమాం నదీమ్ 42||
 షష్టిశ్శతసహస్రాణి బలమస్య ప్లవంగమాః 43||
 త్వామాహ్వాయతి యుద్ధాయ క్రథనో నామ యూథపః|
 విక్రాంతా బలవంతశ్చ యథా యూథాని భాగశః 44||
 యస్తు గైరికవర్ణాభం వపుః పుష్పతి వానరః|
 అవమాత్య సదా సర్వా న్వానరా బల దర్పితాన్ 45||
 గవయో నామ తేజస్వీ త్వాం క్రోధా దభివర్తతే|
 ఏనమ్ శతసహస్రాణి సప్తతిః పర్యుపాసతే 47||
 ఏషై వాఽఽశంసతే లంకాంస్వీనానీకేన మర్దితుమ్|
 ఏతే దుష్ప్రసహా ఘోరా బలినః కామరూపిణః 48||
 యూథపా యూథపశ్రేష్ఠా యేషాం యూథాని భాగశః 49||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షడ్వింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 27 హారాదివానర

పరాక్రమాఖ్యానమ్

తాంస్తు తేహం ప్రవక్ష్యామి ప్రేక్షమాణస్య యూథపాన్|

రాఘవార్థే పరాక్రాంతా యే న రక్షన్తి జీవితమ్|| 1||

స్నిగ్ధా యస్య బహుశ్యామా వాలా లాంగూల మాశ్రితాః|

తామ్రాః పీతా.స్నితా.శ్వేతాః ప్రకీర్ణా ఘోరకర్తవః 2||

ప్రగృహీతాః ప్రకాశన్తే సూర్యస్యేవ మలీచయః|

పృథివ్యాం చానుకృష్యన్తే హరో నామైష యూథపః 3||

యమ్ పృష్ఠతోనుగచ్ఛన్తి శతశోథ సహస్రశః|

ద్రుమాన్ ఉద్యమ్య సహసా లంకాఽరోహణతత్పరాః4||

(ఏష కోటి సహస్రేణ వానరాణాం మహాజసామ్|

ఆకాంక్షంతే త్వాం సంగ్రామే జేతుం పరపురంజయ) |

యూథపా హరి రాజస్య కింకరాస్సమవస్థితాః 5||

నీలా నివ మహామేఘాంస్తిష్ఠతో యాంస్తు పశ్యసి|

అసితాంజనసంకాశాన్ యుద్ధే సత్యపరాక్రమాన్ 6||

అసంఖ్యేయాన్ అనిర్దేశ్యాన్ పరం పార.మివోదధేః|

పర్వతేషు చ యే కేచి ద్విషమేషు నదీషు చ 7||

ఏతే త్వా.మభివర్తన్తే రాజన్ ఋక్షాః సుదారుణాః|

ఏషాం మధ్యేస్థితో రాజన్ భీమాక్షో భీమదర్శనః|

పర్జన్య ఇవ జీమూతై.స్సమంతాత్ పరివారితః 8||

ఋక్షవన్తం గిరిశ్రేష్ఠ.మధ్యాస్తే నర్మదాం పిబన్|

వానరాణా మభిపతి ర్ఘామ్రో నామైష యూథపః 9||

యవీయాన్ అస్య తు భ్రాతా పశ్యేనమ్ పర్వతోపమమ్|

భ్రాత్రా సమానో రూపేణ విశిష్టస్తు పరాక్రమైః|| 10||

స ఏష జామ్బవాన్ నామ మహాయూథపయూథపః|

ప్రశాన్తో గురు వర్తీ చ సంప్రహారేష్వమర్షణః|| 11||

ఏతేన సౌహ్యం సుమహా త్కృతం శక్రస్య భీమతా|

దేవాసురే జామ్బవతా లబ్ధాశ్చ బహవో వరాః|| 12||

ఆరుహ్య పర్వతాగ్రేభ్యో మహాభ్రవిపులా.శ్శిలాః|

ముంచన్తి విపులాకారా న్న మృత్యో రుద్విజన్తి చ|| 13||

రాక్షసానాం చ సదృశాః పిశాచానాం చ లోమశాః|

ఏతస్య సైన్యా బహవో విచరన్త్యగ్నితేజసః|| 14||

యమ్ త్వేన.మభిసంరబ్ధం ప్లవమాన మివస్థితమ్|

ప్రేక్షన్తే వానరా.స్సర్వేస్థితం యూధపయూధపమ్॥ 15॥

ఏష రాజన్ సహస్రాక్షం పర్యుపాస్తే హలీశ్వరః।

బలేన బలసంపన్నో రమ్భో నామైష యూధపః॥ 16॥

య.స్థితం యోజనే శైలం గచ్ఛన్ పార్శ్వేన సేవతే।

ఊర్ధ్వం తదైవ కాయేన గతః ప్రాప్నోతి యోజనమ్॥ 17॥

యస్మా న్న పరమమ్ రూపం చతుష్పాదేషు విద్యతే।

శ్రుత.స్సన్నాదనో నామ వానరాణాం పితామహః॥ 18॥

యేన యుద్ధం పురా దత్తం రణే శక్రస్య భీమతా।

పరాజయశ్చ న ప్రాప్తస్సోఽయమ్ యూధపయూధపః॥ 19॥

యస్య విక్రమమాణస్య శక్రస్యేవ పరాక్రమః।

ఏష గన్ధర్వకన్యాయా ముత్పన్నః కృష్ణ వర్తనః 20॥

పురా దేవాసురే యుద్ధే సాహ్యర్థం త్రిదివౌకసామ్ 21॥

యస్య వైశ్రవణో రాజా జమ్బూమ్ ఉపనిషేవతే।

యో రాజా పర్వతేన్ద్రాణాం బహు కిన్నరసేవినామ్।

విహార సుఖదో నిత్యం భ్రాతుస్తే రాక్షసాభిప 22॥

తత్రైష వసతిశ్రీమాన్ బలవాన్ వానరర్షభః।

యుద్ధే ష్యకత్థనో నిత్యం క్రథనో నామ యూధపః 23॥

వృతః కోటిసహస్రేణ హరీణాం సముపస్థితః।

ఏషైవాఽశంసతే లంకాం స్వేనానీకేన మర్ద్ధతుమ్ 24॥

యో గంగా.మను పర్యేతి త్రాసయన్ హస్తియూథపాన్।

హస్తినాం వానరాణాం చ పూర్వవైర.మనుస్త్వరన్ 25॥

ఏష యూథపతి ర్షేతా గచ్ఛన్ గిరిగుహాఽశయః।

గజాన్ యోథయతే వన్యాన్ గిలీంశైవ మహీరుహాన్ 26॥

హరీణాం వాహినీ ముఖ్యో నదీం హైమవతీ మను।

ఉశీర బీజ.మాశ్రిత్య పర్వతం మన్దరోపమమ్ 27॥

రమతే వానరశ్రేష్ఠో దివి శక్ర ఇవస్వయమ్।

ఏనమ్ శత సహస్రాణాం సహస్ర మనువర్తతే 28॥

వీర్య విక్రమ దృప్తానాం నర్దతాం బల శాలినాం।

న ఏష నేతా చై తేషాం వానరాణాం మహాత్మనాం 29॥

స ఏష దుర్ధరో రాజన్ ప్రమాథీ నామ యూథపః।

వాతేనేవోతం మేఘం యమ్ ఏన.మనుపశ్యసి 30॥

అనీక మపి సంరబ్ధం వానరాణాం తరస్వినాం।

ఉద్ధూత మరుణాఽభాసం పవనేన సమంతతః।

వివర్తమానమ్ బహుశో యత్రైత ద్భహులం రజః 31॥

ఏతేఽ సితముఖా ఘోరా గోలాంగూలా మహాబలాః|

శతం శతసహస్రాణి దృష్ట్వా వై సేతుబద్ధనమ్ 32||

గోలాంగూలం మహావేగం గవాక్షం నామ యూథపమ్|

పరివార్యాభివర్తన్తే లంకాం మర్దితుమ్ ఓజసా 33||

భ్రమరాచరితా యత్ర సర్వకామఫలద్రుమాః|

యమ్ సూర్యస్తుల్యవర్ణాభ.మనుపర్యేతి పర్వతమ్ 34||

యస్య భాసా సదా భాన్తి తద్వర్ణా మృగపక్షిణః|

యస్య ప్రస్థం మహాత్మానో న త్యజన్తి మహార్షయః 35||

సర్వ కామ ఫలా వృక్షాస్సదా ఫల సమన్వితాః|

మధూని చ మహార్హాణి యస్మిన్ పర్వత సత్తమే 36||

తత్రైష రమతే రాజన్ రమ్యే కాంచనపర్వతే|

ముఖ్యో వానరముఖ్యానాం కేసరీ నామ యూథపః 37||

షష్ఠి ల్లిరిసహస్రాణాం రమ్యాః కాంచనపర్వతాః|

తేషాం మధ్యే గిరివరస్త్వ.మివానఘ రక్షసామ్ 38||

తత్రైతే కపిలా.శ్వేతాస్తామ్రాఽఽస్యా మధుపింగలాః|

నివసన్తుత్తమగిరౌ తీక్ష్ణ దంష్ట్రానఖాఽఽయుధాః 39||

సింహా ఇవ చతుర్దంష్ట్రా వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః|

సర్వే వైశ్వానరసమా జ్వలితాఽశీవిషోపమాః 40॥

సుదీర్ఘాంఛితలాంగూలా మత్తమాతంగ సన్నిభాః।

మహాపర్వతసంకాశా మహాజీమూతనిస్స్వనాః 41॥

వృత్త పింగల రక్తాక్షా భీమ భీమగతిస్వరాః।

మర్దయన్తీవ తే సర్వే తస్థు ర్లంకాం సమేత్య తే 42॥

ఏష చైషా.మభిపతి ర్మధ్యే తిష్ఠతి వీర్యవాన్।

జయార్థీ నిత్య మాఽదిత్య ముపతిష్ఠతి బుద్ధిమాన్ 43॥

నామ్నా పృథివ్యాం విఖ్యాతో రాజన్ శతవలీతి యః।

ఏషైవాఽశంసతే లంకాంస్వేనానీకేన మర్దితుమ్ 44॥

విక్రాంతో బలవాన్ శూరః పౌరుషేస్వే వ్యవస్థితః।

రామ ప్రియార్థం ప్రాణానాం దయాం న కురుతే హరిః 45॥

గజో గవాక్షో గవయో నలో నీలశ్చ వానరః।

ఏకైక ఏవ యూథానాం కోటిభి ర్దశభి ర్స్వతః 46॥

తథాన్యే వానరశ్రేష్ఠా విన్ద్యపర్వతవాసినః।

న శక్యన్తే బహుత్వా త్తు సంఖ్యాతుం లఘువిక్రమాః 47॥

సర్వే మహారాజ మహాప్రభావాః।

సర్వే మహాశైలనికాశకాయాః।

సర్వే సమర్థాః పృథివీం క్షణేన।

కర్తుం ప్రవిధ్వస్తవికీర్ణశైలామ్ 48॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త వింశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 28 మైన్దాదిపరాక్రమాఖ్యానమ్

సారణస్య వచ.శ్చుత్వా రావణం రాక్షసాభిపమ్।

బలమాదిశ్యత త్సర్వం శుకో వాక్య.మథాబ్రవీత్॥ 1॥

స్థితాన్ పశ్యసి యా.నేతాన్ మత్తాన్ ఇవ మహాద్విపాన్।

న్యగ్రోధాన్ ఇవ గాంగేయాన్ సాలాన్ హైమవతానివ 2॥

ఏతే దుష్టుసహా రాజన్ బలినః కామరూపిణః।

దైత్యదానవసంకాశా యుద్ధే దేవపరాక్రమాః 3॥

ఏషాం కోటిసహస్రాణి నవ పంచ చ సప్త చ।

తథా శంఖ సహస్రాణి తథా బృన్దశతాని చ 4।

ఏతే సుగ్రీవసచివాః కిష్కిన్దానిలయా.స్సదా।

హరయో దేవగన్ధర్వై రుత్పన్నాః కామరూపిణః 5॥

యా తౌ పశ్యసి తిష్ఠంతౌ కుమారౌ దేవరూపిణౌ।

మైన్దశ్చ ద్వివిదశ్చోభౌ తాభ్యాం నాస్తి సమో యుధి 6॥

బ్రహ్మణా సమనుజ్ఞాతా వమృత ప్రాశినా వుభౌ |
 ఆశంసేతే యుధా లంకాం ఏతౌ మర్దితు మోజసా 7||
 యా వేతా వేతయోః పార్శ్వస్థితౌ పర్వత సన్నిభౌ |
 సుముఖో దుర్ముఖశ్చైవ మృత్యు పుత్రౌ పితుస్సమా |
 ప్రేక్షతౌ నగరీ లంకాం కోటిభి ర్దశభి ర్వృతౌ 8 |
 యమ్ తు పశ్యసి తిష్యంతం ప్రభిన్నమివ కుంజరమ్ |
 యో బలాత్ క్షోభయేత్ క్రుద్ధస్సముద్ర మపి వానరః 9||
 ఏషోఽభిగంతా లంకాయా వైదేహ్యస్తవ చ ప్రభో |
 ఏనమ్ పశ్య పురా దృష్టం వానరం పున రాఽగతమ్ || 10||
 జ్యేష్ఠః కేసరిణః పుత్రో వాతాఽత్తజ ఇతిశ్రుతః |
 హనూమాన్ ఇతి విఖ్యాతో లంఘితో యేన సాగరః || 11||
 కామరూపీ హరిశ్రేష్ఠో బలరూపసమన్వితః |
 అనివార్యగతిశ్చైవ యథా సతతగః ప్రభుః || 12||
 ఉద్యంతం భాస్కరం దృష్ట్వా బాలః కిల పిపాసితః |
 త్రియోజనసహస్రం తు అధ్వానమవతీర్య హి || 13||
 ఆదిత్యమాహరిష్యామి న మే క్షుత్ ప్రతియాస్యతి || 14||
 ఇతి సంచింత్య మనసా పురా ఏష బలదర్శితః |

అనాధ్యప్యతమమ్ దేవ మపి దేవర్షిదానవైః॥ 15॥

అనాసాద్వైవ పతితో భాస్కరోదయనే గిరా|

పతితస్య కపే రస్య హను రేకా శిలాతలే॥ 16॥

కించి బ్ధిన్నా దృఢహనో ర్హనూమా.నేష తేన వై|

సత్య మాఽగమయోగేన మమైష విదితో హరిః॥ 17॥

నాస్య శక్యం బలం రూపం ప్రభావో వానుభాషితుమ్|

ఏష ఆశంసతే లంకాం ఏకో మర్దితు మోజసా॥ 18॥

యశ్చైషోఽనన్తర.శూర.శ్యామః పద్మనిభేక్షణః|

ఇక్షావకూణా మతిరథో లోకే విఖ్యాత పారుషః॥ 19॥

యస్మి న్న చలతే ధర్మో యో ధర్మం నాతివర్తతే|

యో బ్రాహ్మ మస్తం వేదాంశ్చ వేద వేదవిదాం వరః 20॥

యో భిన్ద్యా ధగనమ్ బాణైః పర్వతాంశ్చాపి దారయేత్|

యస్య మృత్యో లివ క్రోధ.శ్శక్రస్యేవ పరాక్రమః21॥

యస్య భార్యా జనస్థానా త్సీతా చాపహృతా త్వయా|

స ఏష రామస్త్వాం యోద్ధం రాజన్ సమభివర్తతే 22॥

యశ్చైష దక్షిణే పార్శ్వే శుద్ధజామ్బూనదప్రభః|

విశాలవక్షాస్తామ్రాక్షో నీల కుంచితమూర్ధజః 23॥

ఏషోఽస్య లక్ష్మణో నామ భ్రాతా ప్రాణసమః ప్రియః।
 నయే యుద్ధే చ కుశలస్సర్వశాస్త్రవిశారదః 24॥
 అమల్షీ దుర్జయో జేతా విక్రాంతో బుద్ధిమాన్ బలీ।
 రామస్య దక్షిణో బాహు ర్నిత్యం ప్రాణో బహిశ్చరః 25॥
 న హ్యేష రాఘవస్యార్థే జీవితం పరిరక్షతి।
 ఏషైవాఽశంసతే యుద్ధే నిహన్తుం సర్వరాక్షసాన్ 26॥
 య స్తు సవ్య మసౌ పక్షం రామస్యాఽశ్రిత్య తిష్ఠతి।
 రక్షోగణ పరిక్షిప్తౌ రాజా హ్యేష విభీషణః 27॥
 శ్రీమతా రాజరాజేన లంకాయా మభిషేచితః।
 త్వా మేవ ప్రతిసంరబ్ధో యుద్ధాయైషోఽభివర్తతే 28॥
 యమ్ తు పశ్యసి తిష్ఠన్తం మధ్యే గిరి మివాచలమ్।
 సర్వ శాఖామృగేన్ద్వాణాం భర్తార మపరాజితమ్ 29॥
 తేజసా యశసా బుద్ధ్యా జ్ఞానేనాభిజనేన చ।
 యః కపీ నతి బభ్రాజ హిమవా నివ పర్వతాన్ 30॥
 కిష్కిన్దాం యస్సమధ్యాస్తే గుహం సగహనద్రుమామ్।
 దుర్గాం పర్వతదుర్గస్థాం ప్రధానైస్సహ యూథపైః 31॥
 యస్యైషా కాంచనీ మాలా శోభతే శతపుష్కరాః।

కాంతా దేవమనుష్యాణాం యస్యాం లక్ష్మీః ప్రతిష్ఠితా 32||
 ఏతాం చ మాలాం తారాం చ కపిరాజ్యం చ శాశ్వతమ్|
 సుగ్రీవో వాలినమ్ హత్వా రామేణ ప్రతిపాదితః 33||
 శతం శత సహస్రాణాం కోటి మాహు ర్ననీషిణః|
 శతం కోటి సహస్రాణాం శంఖ ఇత్యభిధీయతే 34||
 శతం శంఖ సహస్రాణాం మహాశంఖ ఇతిస్త్తుతః|
 మహా శంఖ సహస్రాణాం శతం బృంద మితిస్త్తుతం 35||
 శతం బృంద సహస్రాణాం మహా బృంద మితిస్త్తుతం|
 మహా బృంద సహస్రాణాం శతం పద్మ మితి స్త్తుతం 36||
 శతం పద్మ సహస్రాణాం మహా పద్మ మితిస్త్తుతం|
 మహా పద్మ సహస్రాణాం శతం ఖర్వ మి హోచ్యతే 37||
 శతం ఖర్వ సహస్రాణాం మహా ఖర్వ మితిస్త్తుతం|
 మహా ఖర్వ సహస్రాణాం సముద్ర మభిధీయతే 38||
 శతం సముద్ర సాహస్ర మోఘ ఇత్యభిధీయతే|
 శత మోఘ సహస్రాణాం మహాఘ ఇతి విశ్రుతః 39||
 ఏవం కోటిసహస్రేణ శంఖానాం చ శతేన చ|
 మహా శంఖ సహస్రేణ తథా బృంద శతేన చ 40||

మహా పద్మ సహస్రేణ తథా పద్మ శతేన చ |
 మహాపద్మ సహస్రేణ తథా ఖర్వ శతేన చ 41||
 సముద్రేణ శతే నైవ మహశౌఘేన తద్దైవ చ |
 ఏష కోటి మహశౌఘేన సముద్ర సదృశేన చ 42||

విభీషణేన సచివైః రాక్షసైః పరివారితః |
 సుగ్రీవో వానరేష్టస్త్వాం యుద్ధార్థ మభివర్తతే |
 మహా బల వృతో నిత్యం మహా బల పరాక్రమః 43||

ఇమాం మహారాజసమీక్ష్య వాహినీమ్ |
 ఉపస్థితాం ప్రజ్వలితగ్రహోపమామ్ |
 తతః ప్రయత్నః పరమో విభీయతాం |
 యథా జయస్యాన్న పరైః పరాజయః 45||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టా వింశస్సర్గః |

• **యుద్ధకాణ్డే సర్గః 29 శార్దులాదిచారప్రేషణమ్**

శుకేన తు సమాఖ్యాతాంస్తాన్ దృష్ట్వా హరియూథపాన్ |
 సమీపస్థం చ రామస్య భ్రాతరంస్వం విభీషణమ్ || 1 ||
 లక్ష్మణం చ మహావీర్యం భుజం రామస్య దక్షిణమ్ |

సర్వవానరరాజం చ సుగ్రీవం భీమవిక్రమ్ 2||

(గజం గవాక్షం గవయమ్ మైందం ద్వివిద మేవ చ|

అంగదం చైవ బలినమ్ వజ్రహస్తాత్త జాత్తజం|

హనూమంతం చ విక్రాంతం జామ్బవంతం చ దుర్జయమ్|

సుషేణం కుముదం నీలం నలం చ ప్లవగర్షభం) |

కించి దాఽవిగ్నహృదయో జాతక్రోధశ్చ రావణః|

భర్త్యయా మాస తౌ వీరౌ కథాన్తే శుకసారణౌ 3||

అధోముఖౌ తౌ ప్రణతా వబ్రవీ చ్చుకసారణౌ|

రోషగద్గదయా వాచా సంరబ్ధః పరుషం వచః4||

న తావత్ సదృశం నామ సచివై రుపజీవిభిః|

విప్రియమ్ నృపతే ర్వక్తుం నిగ్రహప్రగ్రహే ప్రభోః 5||

లిపూణాం ప్రతికూలానాం యుద్ధార్థమభివర్తతామ్|

ఉభాభ్యాం సదృశం నామ వక్తుమప్రస్తవేస్తవమ్ 6||

ఆచార్యా గురవో వృద్ధా వృథా వాం పర్యుపాసితాః|

సారం య ద్రాజశాస్త్రాణామనుజీవ్యం న గృహ్యతే|

గృహీతో వా న విజ్ఞాతో భారో జ్ఞానస్య వోహ్యతే 7||

ఈదృశైస్సచివై ర్యుక్తో మూర్ఖైర్లిప్యై ధరా మ్యహమ్ 8||

కిం ను మృత్యో ర్భయమ్ నాస్తి వక్తుం మాం పరుషం వచః|
 యస్య మే శాసతో జిహ్వో ప్రయచ్ఛతి శుభాశుభమ్ 9||
 అప్యేవ దహనంస్పృష్ట్యా వనే తిష్ఠన్తి పాదపాః|
 రాజదోషపరామృష్టాస్తిష్ఠన్తే నాపరాధినః|| 10||
 హన్యా మహమ్ త్విమౌ పాపౌ శత్రుపక్షప్రశంసకౌ|
 యది పూర్వోపకారై ర్నే న క్రోధో మృదుతాం వ్రజేత్|| 11||
 అపద్ధ్వంసత గచ్ఛద్ధ్వం సన్నికర్షా దితో మమ|
 న హి వాం హన్తు.మిచ్ఛామిస్మరన్ ఉపకృతాని వామ్|
 హతా వేవ కృతఘ్నా తౌ మయిన్నేహపరాఙ్ముఖౌ|| 12||
 ఏవ ముక్తౌ తు సవ్రీడౌ తా వుభౌ శుకసారణౌ|
 రావణం జయశబ్దేన ప్రతినన్ద్యాభి నిస్సృతౌ|| 13||
 అబ్రవీ త్తు దశగ్రీవ.స్సమీపస్థం మహోదరమ్|
 ఉపస్థాపయ శీఘ్రం మే చారాన్ నీతివిశారదాన్|| 14||
 మహోదరస్త దోక్తస్తు శీఘ్ర మాఙ్గాపయ చ్చరాన్|| 15||
 తతశ్చారా.స్సంత్వలితాః ప్రాప్తాః పార్థివశాసనాత్|
 ఉపస్థితాః ప్రాంజలయౌ వర్ధయిత్వా జయాః శిషా|| 16||
 తాన్ అబ్రవీత్ తతో వాక్యం రావణో రాక్షసాధిపః|

చారాన్ ప్రత్యాయితాన్ శూరాన్ భక్తాన్ విగతసాధ్వసాన్॥ 17॥

ఇతో గచ్ఛత రామస్య వ్యవసాయమ్ పరీక్షథ|

మన్తేష్వంభ్యన్తరా యేస్య ప్రీత్యా తేన సమాగతాః॥ 18॥

కథంస్వపితి జాగర్తి కిమన్య చ్చ కరిష్యతి|

విజ్ఞాయ నిపుణం సర్వ.మాగన్తవ్య.మశేషతః॥ 19॥

చారేణ విదిత.శ్శత్రుః పణ్ణితై ర్వసుధాభిపైః|

యుద్ధేస్వల్పేన యత్నేన సమాసాద్య నిరస్యతే॥20॥

చారాస్తు తే తథే త్యుక్త్వా ప్రహృష్టా రాక్షసేశ్వరమ్|

శార్దుల మగ్రతః కృత్వా తతశ్చక్రుః ప్రదక్షిణం 21॥

తతస్తే తం మహాత్మానమ్ చారా రాక్షస సత్తమమ్|

కృత్వా ప్రదక్షిణం జగ్ము ర్యత్ర రామ.స్సలక్షణః॥22॥

తే సువేలస్య శైలస్య సమీపే రామలక్షణౌ|

ప్రచ్ఛన్నా దదృశు ర్గత్వా ససుగ్రీవవిభీషణౌ|

ప్రేక్షమాణాశ్చమూం తాం చ బభూవు ర్భయ విక్లబాః 23|

తే తు ధర్మాత్మనా దృష్టా రాక్షసేన్ద్రేణ రాక్షసాః 24॥

విభీషణేన తత్రస్థా నిగృహీతా యదృచ్ఛయా|

శార్దులో గ్రాహితస్త్యేకః పాపోయ మితి రాక్షసః 25॥

మోచితస్సోపి రామేణ వధ్యమానః ప్లవంగమైః|
ఆన్యశంస్యేన రామస్య మోచితా రాక్షసాః పరే 26||

వానరై రర్థితాస్తే తు విక్రాంతై ర్లఘువిక్రమైః|
పున ర్లంకాం అనుప్రాప్తాశ్చ్యవసంతో నష్టచేతసః 27||

తతో దశగ్రీవ ముపస్థితాస్తు తే|
చారా బహిర్నిత్యచరా నిశాచరాః|
గిరే.స్సువేలస్య సమీపవాసినమ్|
న్యవేదయన్ భీమబలం మహాబలాః 28||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధకాండే ఏకోన త్రింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 30 వానరబలసంఖ్యానమ్

తతస్త మక్షోభ్య బలం లంకాభిపతయే చరాః|
సువేలే రాఘవం శైలే నివిష్టం ప్రత్యవేదయన్|| 1||
చారాణాం రావణశ్చుత్వా ప్రాప్తం రామమ్ మహాబలమ్|
జాతోద్వేగో భవత్ కించి చ్ఛార్దూలం వాక్యమబ్రవీత్ 2||
అయథావచ్ఛ తే వర్ణో దీనశ్చాసి నిశాచర|
నాసి కచ్చి దమిత్రాణాం క్రుద్ధానాం వశమాఽగతః 3||

ఇతి తేనానుశిష్టస్తు వాచం మన్దముదీరయత్|
 తదా రాక్షసశార్దూలం శార్దూలో భయవిహ్వలః|
 న తే చారయితుం శక్యా రాజన్ వానరపుంగవాః 4||
 విక్రాంతా బలవన్తశ్చ రాఘవేణ చ రక్షితాః|
 నాపి సంభాషితుం శక్యా.స్సంప్రశ్నోఽత్ర న లభ్యతే 5||
 సర్వతో రక్ష్యతే పన్థా వానరైః పర్వతోపమైః|
 ప్రవిష్టమాత్రే జ్ఞాతోఽహం బలే తస్మి న్నచారితే 6||
 బలా ధృహీతో బహుభి ర్బహుధాన్తి విచాలితః|
 జానుభి ర్ముష్టిభి ర్దన్తైస్తలైశ్చాభిహతో భృశమ్ 7||
 పరిణీతోఽస్మి హరిభి ర్బలవద్భి రమర్షణైః|
 పరిణీయ చ సర్వత్ర నీతోఽహం రామసంసదమ్ 8||
 రుభిరాదిగ్గసర్వాంగో విహ్వలశ్చలితేన్ద్రియః|
 హరిభి ర్వధ్యమానశ్చ యాచమానః కృతాంజలిః 9||
 రాఘవేణ పరిత్రాతో జీవామి హ యద్యచ్ఛయా|| 10||
 ఏష శైలై.శ్శిలాభిశ్చ పూరయిత్వా మహోఽర్ణవమ్|
 ద్వార.మాశ్రిత్య లంకాయా రామస్తిష్ఠతి సాయుధః|| 11||
 గరుడవ్యూహ.మాసాయ సర్వతో హరిభి ర్స్వతః|

మాం విస్సజ్య మహాతేజా లంకా మేవాభివర్తతే॥ 12॥

పురా ప్రాకార మాయాతి క్షిప్రమ్ ఏకతరం కురు

సీతాం వాస్తి ప్రయచ్ఛాశు సుయుద్ధం వా ప్రదీయతామ్॥ 13॥

మనసా తం తదా ప్రేక్ష్య త ఛ్యుత్వా రాక్షసాభిపః

శార్దులంసుమహ ద్వాక్య మథోవాచ స రావణః॥ 14॥

యది మాం ప్రతియుధ్యేరన్ దేవగన్ధర్వదానవాః

నైవ సీతాం ప్రదాస్యామి సర్వలోక భయాదపి॥ 15॥

ఏవ ముక్త్యా మహాతేజా రావణః పున రబ్రవీత్

చారితా భవతా సేనా కేత్ర శూరాః ప్లవంగమాః॥ 16॥

కీదృశా కింప్రభావాశ్చ వానరా యే దురాసదాః

కస్య పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ త త్వ మాఖ్యాహి రాక్షస॥ 17॥

తథాత్ర ప్రతిపత్స్యామి జ్ఞాత్వా తేషాం బలాబలమ్

అవశ్యం బల సంఖ్యానమ్ కర్తవ్యం యుద్ధ మిచ్ఛతాం॥ 18॥

అథైవ ముక్తశ్శార్దులో రావణేనోత్తమశ్చరః

ఇదం వచన మారేభే వక్తుం రావణసన్నిధౌ॥ 19॥

అథర్ష రజసః పుత్రో యుధి రాజన్ సుదుర్జయః

గద్గదస్యాథ పుత్రోత్ర జామ్బవాన్ ఇతి విశ్రుతః

20॥

గద్గదస్యైవ పుత్రోఽన్యో గురుపుత్రశ్శతక్రతోః|
 కదనమ్ యస్య పుత్రేణ కృత మేకేన రక్షసామ్ 21||
 సుషేణశ్చాపి ధర్మాత్మా పుత్రో ధర్మస్య వీర్యవాన్|
 సౌమ్యసోమాయత్తజశ్చాత్ర రాజన్ దధిముఖః కపిః 22||
 సుముఖో దుర్ముఖశ్చాత్ర వేగదర్శి చ వానరః|
 మృత్యు ర్వానరరూపేణ నూనమ్ సృష్టస్స్వయమ్భువా 23||
 పుత్రో పఠతవహస్యాథ నీలస్సేనాపతిస్స్వయమ్|
 అనిలస్య చ పుత్రోఽత్ర హనూమాన్ ఇతి విశ్రుతః 24||
 నస్తా శక్రస్య దుర్ధరోఽ బలవాన్ అంగదో యువా|
 మైన్దశ్చ ద్వివిదశ్చోభౌ బలినా వశ్యిసంభవౌ 25||
 పుత్రా వైవస్వతస్యాత్ర పంచ కాలాన్తకోపమాః|
 గజో గవాక్షో గవయశ్శరభో గన్ధమాదనః 26||
 దశ వానర కోట్యస్తు శూరాణాం యుద్ధ కాంక్షిణాం|
 శ్రీమతాం దేవ పుత్రాణాం శేషం నాఖ్యాతు ముత్యహే 27||
 పుత్రో దశరథస్యైష సింహ సంహననో యువా|
 దూషణో నిహతో యేన ఖరశ్చ త్రిశిరస్తథా 28||
 నాస్తి రామస్య సదృశో విక్రమే భువి కశ్చన|

విరాధో నిహతో యేన కబంధశ్చాంతకోపమః 29||

వక్తుం న శక్తో రామస్య నరః కశ్చి ద్గుణాన్ క్షితౌ|

జనస్థాన గతా యేన యావంతో రాక్షసా హతాః 30||

లక్ష్మణశ్చాత్ర ధర్మాత్మా మాతంగానా మివ ర్షభః|

యస్య బాణ పథం ప్రాప్య న జీవే దపి వాసవః 31 |

శ్వేతో జ్యోతిర్ముఖశ్చాత్ర భాస్కరస్యాత్మసంభవౌ|

వరుణస్య చ పుత్రోఽన్యో హేమశైలః ప్లవంగమః 32||

విశ్వకర్మసుతో వీరో నలః ప్లవగసత్తమః|

విక్రాంతో బల వాన్ అత్ర వసుపుత్రస్సుదుర్ధరః 33||

రాక్షసానాం వలిష్ఠశ్చ తవ భ్రాతా విభీషణః|

పరిగృహ్యా పులీం లంకాం రాఘవస్య హితే రతః 34||

ఇతి సర్వం సమాఖ్యాతం తవేదం వానరం బలమ్|

సువేలేఽభిషి తం శైలే శేషకార్యే భవాన్ గతిః 35||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 31

విద్యుజ్జిహ్వామాయాప్రయోగః

తతస్త మక్షోభ్యబలం లంకాయాం నృపతేశ్చరాః।

సువేలే రాఘవం శైలే నివిష్టం ప్రత్యవేదయన్॥ 1॥

చారాణాం రావణశ్చుత్వా ప్రాప్తం రామమ్ మహాబలమ్।

జాతోద్వేగోఽభవత్ కించిత్ సచివాంశ్చేద మబ్రవీత్ 2॥

మన్త్రిణశ్శీఘ్ర మాఽయాన్తు సర్వే వై సుసమాహితాః।

అయమ్ నో మన్తకాలో హి సంప్రాప్త ఇతి రాక్షసాః 3॥

తస్య త చ్ఛాసనంశ్చుత్వా మన్త్రిణోఽభ్యాగమన్ ద్రుతమ్।

తతస్సమ్మన్తయా మాస సచివై రాక్షసైఃసహ 4॥

మన్తయిత్వా స దుర్ధర్షః క్షమమ్ యత్ సమనన్తరమ్।

విసర్జయిత్వా సచివాన్ ప్రవివేశస్వమాఽలయమ్ 5॥

తతో రాక్షసమాపరాయ విద్యుజ్జిహ్వాం మహాబలమ్।

మాయావిదం మహామాయః ప్రావిశ ద్యత్ర మైథిలీ 6॥

విద్యుజ్జిహ్వాం చ మాయాజ్ఞమబ్రవీ ద్రాక్షసాభిపః।

మోహయిష్యామహే సీతాం మాయయా జనకాఽత్తజామ్ 7॥

శిరో మాయామయమ్ గృహ్య రాఘవస్య నిశాచరః

త్వం మాం సముపతిష్ఠస్వ మహా చ్చ సశరం ధనుః 8॥

ఏవ ముక్తస్తథే త్వాఽహ విద్యుజ్జిహ్వో నిశాచరః

తస్య తుష్ట్యోఽభవద్ రాజా ప్రదదౌ చ విభూషణమ్ 9॥

అశోకవనికాయాం తు ప్రవివేశ మహాబలః

నైరృతానా మభిపత్సింఽవివేశ మహా బలః॥ 10॥

తతో దీనా.మదైన్యార్హాం దదర్శ ధనదాఽనుజః

అధోముఖీం శోకపరామ్ ఉపవిష్టాం మహీతలే॥ 11॥

భర్తారమ్ ఏవ ధ్యాయన్తీ.మశోకవనికాం గతామ్

ఉపాస్యమానాం ఘోరాభీ రాక్షసీభిలితస్తతః॥ 12॥

(రాక్షసీభి ర్ఘ్ఘాం సీతాం పూర్ణ చంద్ర నిభాఽననాం

ఉత్పాత మేఘ జాలాభిశ్చంద్ర రేఖా మివా వృతాం

భూషణై రుత్తమైః కైశ్చిర్దంగలార్థ మలంకృతాం

చరంతీం మారుతో ద్ఘాతాం క్షిప్తాం పుష్ప లతా మివ

హర్ష శోకాంతరే మగ్నాం విషాదస్య విలక్షణాం

స్తిమితా మివ గాంభీర్యా న్నదీం భాగీరథీ మివ) ।

ఉపసృత్య తత.స్సీతాం ప్రహర్షం నామ కీర్తయన్

ఇదం చ వచనమ్ ధృష్ట మువాచ జనకాఽత్తజామ్॥ 13॥

సాన్త్వ్యమానా మయా భద్రేయ ముపాఽశ్రిత్య వల్గసే।

ఖర హన్తా స తే భర్తా రాఘవ.స్సమరే హతః॥ 14॥

ఛిన్నం తే సర్వతో మూలం దర్పస్తే నిహతో మయా।

వ్యసనేనాఽత్తన.స్సీతే మమ భార్యా భవిష్యసి॥ 15॥

విస్య జేమాం మతిం మూఢే కిం మృతేన కలిష్యసి।

భవస్య భద్రే భార్యాణాం సర్వాసా మీశ్వరీ మమ॥ 16॥

అల్పపుణ్యే నివృత్తార్థే మూఢే పణ్ణితమానిని।

శృణు భర్తృ వధం సీతే ఘోరం వృత్రవధం యథా॥ 17॥

సమాఽయాత.స్సముద్రాంతం మాం హన్తుం కిల రాఘవః।

వానరేన్ద్రప్రణీతేన బలేన మహతా వృతః॥ 18॥

సన్నివిష్ట.స్సముద్రస్య తీర మాఽసాద్య దక్షిణమ్।

బలేన మహతా రామో వ్రజ త్యస్తం దివాకరే॥ 19॥

అథ అధ్వని పరిశ్రాంత.మర్ధరాత్రేస్థితం బలమ్।

సుఖ సంసుప్త మాఽసాద్య చారితం ప్రథమమ్ చరైః 20॥

తత్ ప్రహస్తప్రణీతేన బలేన మహతా మమ।

బలమస్య హతం రాత్రౌ యత్ర రామ.స్సలక్షణః 21॥

పట్టసా న్పరిఘాన్ఢాంశక్రా న్దణా న్నహాయసాన్|
 బాణజాలాని శూలాని భాస్వరాన్ కూటముద్గరాన్ 22||
 యష్టిశ్చ తోమరాన్ శక్తిశ్చక్రాణి ముసలాని చ|
 ఉద్య మోద్యమ్య రక్షోభి ర్వానరేషు నిపాతితాః 23||
 అథ సుప్తస్య రామస్య ప్రహస్తేన ప్రమాథినా|
 అసక్తం కృతహస్తేన శిరశ్చిన్నం మహాసినా 24||
 విభీషణ.స్సముత్పత్య నిగృహీతో యద్యచ్ఛయా|
 దిశః ప్రవ్రాజిత.స్సర్వై ర్లక్షణః ప్లవగై.స్సహ 25||
 సుగ్రీవో గ్రీవయా శేతే భగ్నయా ప్లవగాభిపః|
 నిరస్తహనుక.శ్యేతే హనూమాన్ రాక్షసై ర్హతః 26||
 జామ్బవా నథ జానుభ్యా ముత్పతన్నిహతో యుధి|
 పట్టసై ర్బహుభిశ్చిన్నో నికృతః పాదపో యథా 27||
 మైన్దశ్చ ద్వివిదశ్చోభా నిహతౌ వానరర్షభౌ|
 నిశ్వసంతౌ రుదంతౌ చ రుభిరేణ పరిప్లుతౌ|
 అసినా వ్యాయతౌ ఛిన్నౌ మధ్యే లిపు నిషాదనౌ 28||
 అనుతిష్ఠతి మేదిన్యాం పనసః పనసో యథా 29||
 నారాచై ర్బహుభిశ్చిన్న.శ్యేతే దర్యాం దలీముఖః|

కుముదస్తు మహాతేజా నిషూజ న్నాయకైర్వతః 30||

అంగదో బహుభిశ్చిన్నశ్శరైః ఆసాద్య రాక్షసైః|

పతితో రుభిరోద్ధారీ క్షితౌ నిపతితాఽంగదః 31||

హరయో మథితా నాగై రథజాతైస్తథాపరే|

శాయితా మృదితాశ్చాశ్చైః వాయు వేగై రివామ్బుదాః 32||

ప్రహృతాశ్చాపరే త్రస్తౌ హన్యమానా జఘన్యతః|

అభిద్రుతాస్తు రక్షోభిస్సింహై రివ మహాద్విపాః 33||

సాగరే పతితాః కేచిత్ కేచి ధగన మాఽశ్రితాః|

ఋక్షా వృక్షా నుసారూథా వానరీం వృత్తి మాఽశ్రితాః 34||

సాగరస్య చ తీరేషు శైలేషు చ వనేషు చ|

పింగలాస్తే విరూపాక్షై ర్బహుభి ర్బహవో హతాః 35||

ఏవం తవ హతో భర్తా ససైన్యో మమ సేనయా|

క్షతజాఽర్థం రజోధ్వస్తమిదం చాస్యాఽహృతం శిరః 36||

తతః పరమదుర్ధరోష్ఠి రావణో రాక్షసేశ్వరః|

సీతాయామ్ ఉపశృణ్వన్త్యాం రాక్షసీ మిద మబ్రవీత్ 37||

రాక్షసం క్రూర కర్మాణం విద్యుజ్జిహ్వాం త్వ మాఽనయ|

యేన త ద్రాఘవశిరస్సంగ్రామా త్వయ మాఽహృతమ్ 38||

విద్యుజ్జిహ్వస్తతో గృహ్య శిరస్తత్ సశరాయసనమ్|

ప్రణామమ్ శిరసా కృత్వా రావణస్యాగ్రత.స్థితః 39||

త మబ్రవీ త్తతో రాజా రావణో రాక్షసంస్థితమ్|

విద్యుజ్జిహ్వం మహాజిహ్వం సమీపపలివర్తినమ్ 40||

అగ్రతః కురు సీతాయా.శ్శీఘ్రం దాశరథే.శ్శిరః|

అవస్థాం పశ్చిమాం భర్తుః కృపణా సాధు పశ్యతు 41||

ఏవ ముక్తం తు తద్రక్ష.శ్శిరస్తత్ ప్రియదర్శనమ్|

ఉపనిక్షిప్య సీతాయాః క్షిప్ర మన్తరథీయత 42||

రావణశ్చాపి చిక్షేప భాస్వరం కార్ముకం మహత్|

త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం సీతా.మిదమ్ ఉవాచ హ 43||

ఇదం తత్ తవ రామస్య కార్ముకం జ్యాసమన్వితమ్|

ఇహ ప్రహస్తేనానీతం హత్వా తం నిశి మానుషమ్ 44||

స విద్యుజ్జిహ్వేన సహైవ త చ్ఛిరో|

ధనుశ్చ భూమౌ వినికీర్య రావణః|

విదేహరాజస్య సుతాం యశస్వినీం|

తతోఽబ్రవీ త్తాం భవ మే వశాననుగా 45||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక త్రింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 32 సీతావిలాపః

సా సీతా త చ్ఛిరో దృష్ట్వా త చ్చ కార్ముక ముత్తమమ్ |

సుగ్రీవప్రతిసంసర్గ.మాఖ్యాతం చ హనూమతా || 1 ||

నయనే ముఖవర్ణం చ భర్తుస్తత్ సదృశం ముఖమ్ |

కేశాన్ కేశాన్తదేశం చ తం చ చూడామణిం శుభమ్ 2 ||

ఏతై.స్సర్వై రభిజ్ఞానై రభిజ్ఞాయ సుదుఃఖితా |

విజగర్హేఽథ కైకేయాం క్రోశన్తి కురలీ యథా 3 ||

సకామా భవ కైకేయి హతోఽయమ్ కులనన్దనః |

కులమ్ ఉత్సాదితం సర్వం త్వయా కలహశీలయా 4 ||

ఆర్యేణ కిం తే కైకేయా కృతం రామేణ విప్రియమ్ |

య ద్గృహో చ్ఛీరవసనస్తయా ప్రస్థాపితో వనమ్ 5 ||

ఏవ ముక్త్యా తు వైదేహీ వేపమానా తపస్వినీ |

జగామ జగతీం బాలా ఛిన్నా తు కదలీ యథా 6 ||

సా ముహూర్తాత్ సమాశ్వస్య ప్రతిలభ్య చ చేతనామ్ |

త చ్ఛీర.స్సముపాఘ్రాయ విలలాపాఽయతేక్షణా 7 ||

హో హతాన్తి మహాబాహో వీరవ్రత మనువ్రతా |

ఇమాం తే పశ్చిమావస్థాం గతాన్తి విధవా కృతా 8 ||

ప్రథమమ్ మరణం నార్యా భర్తుర్వైగుణ్యముచ్యతే |
 సువృత్త.స్నాధువృత్తాయా.స్సంవృత్తస్త్యం మమాగ్రతః 9||
 దుఃఖా ద్దుఃఖం ప్రపన్నాయా మగ్నాయా.శోకసాగరే |
 యో హి మా ముద్యతస్త్రాతుం సోఽసి త్వం వినిపాతితః|| 10||
 సాశ్వత్రూ ర్మమ కౌసల్యా త్వయా పుత్రేణ రాఘవ |
 వత్సేనేవ యథా ధేను ర్వివత్సా వత్సలా కృతా|| 11||
 ఆదిష్టం దీర్ఘ మాఽయుస్తే యై రచిన్త్యపరాక్రమ |
 అన్యతం వచనమ్ తేషా మల్పాఽయురసి రాఘవ|| 12||
 అథ వా నశ్యతి ప్రజ్ఞా ప్రాజ్ఞస్యాపి స తస్తవ |
 పచ త్యేనమ్ తథా కాలో భూతానాం ప్రభవో హ్యాయమ్|| 13||
 అదృష్టం మృత్యు మాపన్నః కస్మాత్ త్వం నయశాస్త్రవిత్ |
 వ్యసనానామ్ ఉపాయజ్ఞః కుశలో హ్యసి వర్జనే|| 14||
 తథా త్వం సంపరిష్వజ్య రౌద్రయాతినృశంసయా |
 కాలరాత్ర్యా మయాచ్ఛిద్య హృతః కమలలోచనః|| 15||
 ఉపశేషే మహాబాహో మాం విహాయ తపస్వినీమ్ |
 ప్రియా.మివ సమాశ్లిష్య పృథివీం పురుషర్షభ|| 16||
 అర్చితం సతతం యత్తత్ గన్ధమాల్యై ర్మయా తవ |

ఇదం తే మత్ప్రియమ్ వీర ధనుః కాంచన భూషణమ్॥ 17॥

పిత్రా దశరథేన త్వంశ్వశురేణ మమానఘ|

సర్వైశ్చ పితృభి.స్సార్థం నూనంస్వర్గే సమాగతః॥ 18॥

దివి నక్షత్రభూతస్త్యం మహాత్ కర్మ కృతం ప్రియమ్|

పుణ్యం రాజర్షివంశం త్వ.మాత్మన.స్సముపేక్షసే॥ 19॥

కిం మాం న ప్రేక్షసే రాజన్ కిం మాం న ప్రతిభాషసే|

బాలాం బాలేన సంప్రాప్తాం భార్యాం మాం సహచారిణీమ్20॥

సంశ్రుతం గృహ్ణతా పాణిం చరిష్యా మీతి య త్వయా|

స్మర త న్మమ కాకుత్స్థ నయ మా మపి దుఃఖితామ్21॥

కస్మా న్మా.మపహాయ త్వం గతో గతిమతాం వర|

అస్మా ల్లోకా దిమం లోకం త్యక్త్వా మామిహ దుఃఖితామ్ 22॥

కల్యాణై రుచితం య త్తత్ పరిష్పక్తం మయైవ తు|

క్రవ్యాదై స్త చ్ఛరీరం తే నూనమ్ విపరికృప్యతే 23॥

అగ్నిష్టోమా.దిభి ర్యజ్ఞై రిష్టవాన్ ఆప్తదక్షిణైః|

అగ్నిహోత్రేణ సంస్కారం కేన త్వం తు న లప్స్యసే 24॥

ప్రవ్రజ్యామ్ ఉపపన్నానాం త్రయాణామ్ ఏక.మాగతమ్|

పరిప్రక్ష్యతి కౌసల్యా లక్షణం శోకలాలసా 25॥

స తస్యాః పరిపృచ్ఛన్త్యా వధం మిత్రబలస్య తే|
 తవ చాఽఖ్యాస్యతే నూనమ్ నిశాయాం రాక్షసై ర్వధమ్ 26||
 సౌ త్వాం సుప్తం హతంశ్రుత్వా మాం చ రక్షోగృహం గతామ్|
 హృదయే నాఽవదీర్ణేన న భవిష్యతి రాఘవ 27||
 మమ హేతో రనాఽర్యాయా హ్యనర్హ పార్థివాఽత్తజః|
 రామస్సౌగర ముత్తీర్య సత్త్వవాన్ గోష్పదే హతః 28||
 అహం దాశరథే నోథా మోహో త్స్వకుల పాంసనీ|
 ఆర్య పుత్ర రామస్య భార్యా మృత్యు రజాయత 29||
 నూన మన్యాం మయా జాతిం వారితం దాన ముత్తమమ్|
 యాహ మద్యేహ శోచామి భార్యా సర్వాఽతిథే రపి 30||
 సౌధు పాతయ మాం క్షిప్రం రామస్యోపరి రావణ|
 సమాఽనయ పతిం పత్న్యా కురు కల్యాణ ముత్తమమ్ 31||
 శిరసా మే శిరశ్చాస్య కాయమ్ కాయేన యోజయ|
 రావణానుగమిష్యామి గతిం భర్తు ర్మహాత్మనః 32||
 (ముహూర్త మపి నేచ్ఛామి జీవితం పాపజీవితా|
 శ్రుతం మయా వేదవిదాం బ్రాహ్మణానాం పితృ ర్గృహే|
 యాసాంస్త్రీణాం ప్రియో భర్తా తాసాం లోకా మహోదయాః|

క్షమా యస్మిన్ దమస్త్వాగ.స్సత్యం ధర్మః కృతజ్ఞతా|

అహింసా చైవ భూతానాం తం ఋతే కా గతి ర్ము|

ఇతి సా దుఃఖసంతప్తా విలలాపాః యతేక్షణా|

భర్తుశ్శిరో ధనుస్తత్ర సమీక్ష్య చ పునఃపునః 33||

ఏవం లాలప్యమానాయాం సీతాయాం తత్ర రాక్షసః|

అభిచక్రామ భర్తార మనీకస్థః కృతాంజలిః 34||

విజయస్వాః సర్వపుత్రేతి సోఽభివాద్య ప్రసాద్య చ|

న్యవేదయ దనుప్రాప్తం ప్రహస్తం వాహినీపతిమ్ 35||

అమాత్యై.స్సహిత.స్సర్వైః ప్రహస్త.స్సముపస్థితః|

తేన దర్శన కామేన వయమ్ ప్రస్థాపితాః ప్రభో 36||

నూన మస్తి మహా రాజ రాజభావాత్ క్షమాన్వితం |

కించి దాఽత్యయికం కార్యం తేషాం త్వం దర్శనమ్ కురు 37|

ఏత చ్చుత్వా దశగ్రీవో రాక్షసప్రతివేదితమ్|

అశోకవనికాం త్యక్త్వా మన్త్రిణాం దర్శనమ్ యయా 38||

స తు సర్వం సమర్థైవ మన్త్రిభిః కృత్య మాఽత్తనః|

సభాం ప్రవిశ్య విదధే విదిత్వా రామ విక్రమ్ 39||

అన్తర్ధానమ్ తు త చ్చీర్షం త చ్చ కార్ముక ముత్తమమ్|

జగామ రావణస్యైవ నిర్యాణసమనంతరమ్ 40॥

రాక్షసేన్ద్రస్తు తైస్సార్ధం మన్త్రిభి ర్భీమవిక్రమైః॥

సమర్థయా మాస తదా రామకార్యవినిశ్చయమ్ 41॥

అవిదూరస్థితాన్ సర్వాన్ బలాధ్యక్షాన్ హితైషిణః॥

అబ్రవీ త్కాలసదృశో రావణో రాక్షసాఽఽభిపః 42॥

శీఘ్రం భేరీనినాదేనస్ఫుటకోణాఽఽహతేన మే॥

సమాఽఽనయధ్వం సైన్యాని వక్తవ్యం చ న కారణమ్ 43॥

తతస్తథేతి ప్రతిగృహ్య త ద్వచో॥

బలాభిపాస్తే మహ దాఽఽత్మనో బలమ్॥

సమాఽఽనయంశ్చైవ సమాగతం చ తే॥

న్యవేదయన్ భర్తరి యుద్ధకాంక్షిణి 44॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వా త్రింశస్సర్గః॥

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 33 సరమా- సమాశ్వాసనమ్

సీతాం తు మోహితాం దృష్ట్వా సరమా నామ రాక్షసీ॥

ఆససాదాఽఽశు వైదేహీం ప్రియాం ప్రణయినీ సఖీం॥ 1॥

మోహితాం రాక్షసేంద్రేణ సీతాం పరమ దుఃఖితాం॥

ఆశ్వాసయా మాస తదా సరమా మృదు భాషిణీ 2||

సా హి తత్ర కృతా మిత్రం సీతయా రక్ష్యమాణయా|

రక్షన్తీ రావణాఽఽదిష్టా సానుక్రోశా దృఢవ్రతా 3||

సా దదర్శ తతస్సీతాం సరమా నష్టచేతనామ్|

ఉపావృత్యోత్థితాం ధ్వస్తాం బడబా.మివ పాంసులాం 4||

తాం సమాఽఽశ్వాసయా మాస సఖీస్నేహేన సువ్రతా5||

సమాఽఽశ్వసిహి వైదేహి మా భూ తే మనసో వ్యథా|

ఉక్తా య ద్రావణేన త్వం ప్రత్యుక్తం చస్వయమ్ త్వయా|

సఖీస్నేహేన త భీరు మయా సర్వం ప్రతిశ్రుతమ్ 6||

లీనయా గగనే శూన్యే భయమ్ ఉత్సృజ్య రావణాత్|

తవ హేతో ర్విశాలాక్షి న హి మే జీవితం ప్రియమ్ 7||

స సంభ్రాంతశ్చ నిష్క్రాంతో యత్యుతే రాక్షసాభిపః|

త చ్చ మే విదితం సర్వమభినిష్క్రమ్య మైఖిలి 8||

న శక్యం సౌప్తికం కర్తుం రామస్య విదితాత్మనః|

వధశ్చ పురుష వ్యాఘ్రే తస్మి న్నై వోపపద్యతే 9||

న చైవ వానరా హన్తుం శక్యాః పాదపయోభినః|

సురా దేవ ఋషభేణేవ రామేణ హి సురక్షితాః|| 10||

దీర్ఘవృత్తభుజః శ్శుమాన్ మహోరస్కః ప్రతాపవాన్ |

ధన్వీ సంహననోపేతో ధర్మాత్మా భువి విశ్రుతః || 11 ||

విక్రాంతో రక్షితా నిత్య మాత్మనశ్చ పరస్య చ |

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా కుశలీ నయశాస్త్రవిత్ || 12 ||

హన్తా పరబలౌఘానా మచిన్త్య బలపౌరుషః |

న హతో రాఘవః శ్శుమాన్ సీతే శత్రునిబర్హణః || 13 ||

అయుక్తబుద్ధికృత్యేన సర్వభూతవిరోధినా |

ఇయమ్ ప్రయుక్తా రౌద్రేణ మాయా మాయావిదా త్వయి || 14 ||

శోకస్తే విగతస్సర్వః కల్యాణం త్వామ్ ఉపస్థితమ్ |

ధ్రువం త్వాం భజతే లక్ష్మీః ప్రియమ్ ప్రీతికరం శృణు || 15 ||

ఉత్తీర్య సాగరం రామః సహ వానరసేనయా |

సన్నివిష్టః సముద్రస్య తీర మాసాద్య దక్షిణమ్ || 16 ||

దృష్టో మే పరిపూర్ణార్థః కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః |

సహితైః సాగరాంతస్థై ర్బలైస్తిష్ఠతి రక్షితః || 17 ||

అనేన ప్రేషితా యే చ రాక్షసా లఘువిక్రమః |

రాఘవస్తీర్ణ ఇత్యేవ ప్రవృత్తిస్ తై రిహౌహృతా || 18 ||

స తాంశ్రుత్వా విశాలాక్షి ప్రవృత్తిం రాక్షసాభిపః |

పష మస్త్రయతే సర్వైస్సచివైస్సహ రావణః॥ 19॥

ఇతి బ్రువాణా సరమా రాక్షసీ సీతయా సహ।

సర్వోద్యోగేన సైన్యానాం శబ్దం శుశ్రావ భైరవమ్ 20॥

దండ నిర్ఘాతవాదిన్యాశ్చుత్వా భేర్యా మహాస్వనమ్।

ఉవాచ సరమా సీతామిదం మధురభాషిణీ 21॥

సన్నాహ జననీ హ్యేషా భైరవా భీరు భేరికా।

భేలీనాదం చ గమ్భీరం శృణు తోయదనిస్వనమ్ 22॥

కల్పన్తే మత్తమాతంగా యుజ్యన్తే రథవాజినః।

హృష్యన్తే తురగా రూఢాః ప్రాస హస్తాస్సహస్రశః 23॥

తత్ర తత్ర చ సన్నద్ధాస్సంపతన్తి పదాతయః।

ఆపూర్యన్తే రాజమార్గాస్సైన్యై రద్భుతదర్శనైః।

వేగవద్భి ర్నదద్భిశ్చ తోయోఘై రివ సాగరః 24॥

శాస్త్రాణాం చ ప్రసన్నానాం చర్మణాం వర్మణాం తథా।

రథవాజిగజానాం చ భూషితానాం చ రక్షసామ్ 25॥

ప్రభాం విస్ఫుజితాం పశ్య నానావర్ణాం సముత్థితామ్।

వనమ్ నిర్దహతో ఘర్షే యథారూపం విభావసోః 26॥

ఘంటానాం శృణు నిర్ఘోషం రథానాం శృణు నిస్స్వనమ్।

హయానాం హేషమాణానాం శృణు తూర్యధ్వనిం యథా 27||

ఉద్యతాఽఽయుధహస్తానాం రాక్షసేన్ద్ఘానుయాయినామ్|

సంభ్రమో రక్షసా మేష తుములో రోమహర్షణః 28||

శ్రీస్వాంఁష భజతి శోకఘ్నీ రక్షసాం భయ మాఽగతమ్ 29||

రామః కమలపత్రాక్షో దైత్యానా.మివ వాసవః|

వినిర్జిత్య జితక్రోధస్త్వా మచిన్త్యపరాక్రమః|

రావణం సమరే హత్వా భర్తా త్వాభిగమిష్యతి 30||

విక్రమిష్యతి రక్షస్సు భర్తా తే సహలక్షణః|

యథా శత్రుషు శత్రుఘ్నో విష్ణునా సహ వాసవః 31||

ఆగతస్య హి రామస్య క్షిప్ర మంక గతాం సతీమ్|

అహం ద్రక్ష్యామి సిద్ధార్థాం త్వాం శత్రో వినిపాతితే 32||

అశ్రూ ణ్యాఽనన్దజాని త్వం వర్తయిష్యసి శోభనే|

సమాగమ్య పరిష్యక్తా తస్యోరసి మహోరసః 33||

అచిరా న్శ్చేక్ష్యతే సీతే దేవి తే జఘనమ్ గతామ్|

ధృతా మేతాం బహూన్ మాసాన్ వేణీం రామో మహాబలః 34||

తస్య దృష్ట్వా ముఖం దేవి పూర్ణ చన్ద మివోదితమ్|

మోక్ష్యసే శోకజం వారి నిర్మోక మివ పన్నగీ 35||

రావణం సమరే హత్వా న చిరా దేవ మైథిలి|

త్వయా సమగ్రం ప్రియయా సుఖార్హో లప్స్యతే సుఖమ్ 36||

సమాగతా త్వం రామేణ మోదిష్యసి మహాత్మనా|

సువర్షేణ సమాయుక్తా యథా సస్యేన మేదినీ 37||

గిరివర మభితోఽనువర్తమానో|

హయ ఇవ మణ్డలమాఽశు యః కరోతి|

త మిహ శరణ మభ్యుపేహి దేవి|

దివస కరం ప్రభవో హ్యాయమ్ ప్రజానామ్ 38||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రయస్త్రింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 34 రావణనిశ్చయకథనమ్

అథ తాం జాతసంతాపాం తేన వాక్యేన మోహితామ్|

సరమా హ్లాదయా మాస పృథివీం ద్యౌ రివామ్భసా|| 1||

తతస్తస్యా హితం సఖ్యాశ్చిక్రీర్షన్తి సఖీ వచః|

ఉవాచ కాలే కాలజ్ఞాస్తి తపూర్వాభిభాషిణీ 2||

ఉత్సహేయ మహం గత్వా త్వ ద్వాక్య మసితేక్షణే|

న హి మే క్రమమాణాయా నిరాఽలంబే విహాయసి 3||

సమర్థో గతి మన్వేతుం పవనో గరుడోపి వా 4||
 ఏవం బ్రువాణాం తాం సీతా సరమాం పున రబ్రవీత్|
 మధురంశ్లక్ష్మయా వాచా పూర్వశోకాభిపన్నయా 5||
 సమర్థా గగనమ్ గన్తు మపి వా త్వం రసాతలమ్|
 అవగచ్ఛా మ్యకర్తవ్యం కర్తవ్యం తే మదన్తరే 6||
 మత్ప్రియమ్ యది కర్తవ్యం యది బుద్ధిస్స్థి రా తవ|
 జ్ఞాతు మిచ్ఛామి త్వం గత్వా కిం కరోతీతి రావణః 7||
 స హి మాయా బలః క్రూరో రావణశ్శత్రురావణః|
 మాం మోహయతి దుష్టాత్మా పీతమాత్రేవ వారుణీ 8||
 సంత్రాసయతి మాం నిత్యం భర్తాపయతి చాసకృత్|
 రాక్షసీభి.స్సుఘోరాభి ర్వా మాం రక్షన్తి నిత్యశః 9||
 ఉద్విగ్నా శంకితా చాస్మి న చస్వస్థం మనో మమ|
 త ద్భయా చ్ఛాహ ముద్విగ్నా అశోక వనికాం గతా|| 10||
 యా హి నామ కథా తస్య నిశ్చితం వాపి య ద్భవేత్|
 నివేదయేథాస్సర్వం తత్ పరో మేస్యా దనుగ్రహః|| 11||
 సా త్వేవం బ్రువతీం సీతాం సరమా వల్గుభాషిణీ|
 ఉవాచ వచనమ్ తస్యాస్స్పృశన్తి బాష్పవిక్లబమ్|| 12||

ఏష తే య ద్యభిప్రాయస్తస్మా ధ్గచ్ఛామి జానకి|
 గృహ్య శత్రో రభిప్రాయ ముపావృత్తాం చ పశ్య మామ్|| 13||
 ఏవ ముక్త్యా తతో గత్వా సమీపం తస్య రక్షసః|
 శుశ్రావ కథితం తస్య రావణస్య సమన్వితః|| 14||
 సాశ్రుత్వా నిశ్చయమ్ తస్య నిశ్చయజ్ఞా దురాత్మనః|
 పున రేవాగమత్ క్షిప్రమశోకవనికాం తదా|| 15||
 సా ప్రవిష్టా పునస్తత్ర దదర్శ జనకాత్మజామ్|
 ప్రతీక్షమాణాంస్వా మేవ భ్రష్ట పద్మా మివశ్రియమ్|| 16||
 తాం తు సీతా పునః ప్రాప్తాం సరమాం వల్గుభాషిణీమ్|
 పరిష్వజ్య చ సుస్నిగ్ధం దదౌ చస్వయ మాసనమ్|| 17||
 ఇహోసీనా సుఖం సర్వమాఖ్యాహి మమ తత్త్వతః|
 క్రూరస్య నిశ్చయమ్ తస్య రావణస్య దురాత్మనః|| 18||
 ఏవ ముక్తా తు సరమా సీతయా వేపమానయా|
 కథితం సర్వ మాచప్తే రావణస్య సమన్వితః|| 19||
 జనన్యా రాక్షసేన్ద్రో వై త్వన్తోక్షార్థం బృహద్వచః|
 అవిద్ధేన చ వైదేహి మన్త్రివృద్ధేన బోధితః 20||
 దీయతామభిసత్కృత్య మనుజేన్ద్రాయ మైథిలీ|

నిదర్శనమ్ తే పర్యాప్తం జనస్థానే యదద్భుతమ్ 21||

లంఘనమ్ చ సముద్రస్య దర్శనమ్ చ హనూమతః|

వధం చ రక్షసాం యుద్ధే కః కుర్యా న్నానుషో భువి 22||

ఏవం స మన్త్రివృద్ధేన మాత్రా చ బహు భాషితః|

న త్వామ్ ఉత్సహతే మోక్తు మర్థమర్థపరో యథా 23||

నోత్సహ త్యమృతో మోక్తుం యుద్ధే త్వా మితి మైథిలి|

సామాత్యస్య నృశంసస్య నిశ్చయో హ్యేష వర్తతే 24||

త దేషో నిశ్చితా బుద్ధి ర్భ్రతు్య లోభా దుపస్థితా|

భయా న్న శక్తస్త్వాం మోక్తు మనిరస్తస్తు సంయుగే|

రాక్షసానాం చ సర్వేషామాఽత్తనశ్చ వధేన హి 25||

నిహత్య రావణం సంఖ్యే సర్వథా నిశితైశ్శరైః|

ప్రతినేష్యతి రామస్త్వామయోధ్యామసితేక్షణే 26||

ఏతస్మిన్నంతరే శబ్దో భేరీశంఖ సమాకులః|

శ్రుతో వై వానర సైన్యానాం కమ్పయన్ ధరణీతలమ్ 27||

శ్రుత్వా తు తం వానరసైన్యశబ్దం|

లంకా గతా రాక్షసరాజభృత్యాః|

నష్టాజసో దైన్యపరీతచేష్టాః|

శ్రేయో న పశ్యన్తి నృపస్య దోషే 28॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుస్త్రింశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 35 మాల్యవదుపదేశః

తేన శంఖ విమిశ్రేణభేరీశబ్దేన రాఘవః।

ఉపయాతి మహాబాహవా రామః పరపురంజయః॥ 1॥

తం నినాదం నిశమ్యాథ రావణో రాక్షసేశ్వరః।

ముపహార్తం ధ్యాన మాస్సాయ సచివా నభ్యుదైక్షత 2॥

అథ తాన్ సచివాంస్తత్ర సర్వాన్ ఆభాష్య రావణః।

సభాం సన్నాదయన్ సర్వా మిత్యువాచ మహాబలః।

జగ త్సంతాపనః క్రూరో గర్హయ న్రాక్షసేశ్వరః 3॥

తరణం సాగరస్యాపి విక్రమమ్ బలసంచయమ్।

య దుక్తవనో రామస్య భవంతస్తన్ మయాశ్రుతమ్ 4॥

భవతశ్చా ప్యహం వేద్మి యుద్ధే సత్యపరాక్రమాన్।

తూష్ణీకానీక్షతోన్యోన్యం విదిత్వా రామ విక్రమమ్ 5॥

తతస్తు సుమహాప్రాజ్ఞో మాల్యవా న్నామ రాక్షసః।

రావణస్య వచఃశ్రుత్వా మాతుః పైతామహోఽబ్రవీత్ 6॥

విద్యస్వభివినీతో యో రాజా రాజ న్నయానుగః|

స శాస్తి చిర మైశ్వర్యమలీంశ్చ కురుతే వశే 7||

సందధానో హి కాలేన విగృహ్ణంశ్చ అరిభిస్సహ|

స్వపక్ష వర్ధనమ్ కుర్వన్ మహ దైశ్వర్య మశ్నుతే 8||

హీయమానేన కర్తవ్యో రాజ్ఞా సంభి.స్సమేన చ|

న శత్రు మవమన్యేత జ్యాయాన్ కులీవత విగ్రహమ్ 9||

త న్నహ్యం రోచతే సంభి.స్సహ రామేణ రావణ|

యదర్థ మభియుక్తా.స్సై సీతా తస్మై ప్రదీయతామ్|| 10||

తస్య దేవ ఋషయ.స్సర్వే గన్ధర్వాశ్చ జయైషిణః|

విరోధం మా గమస్తేన సంభిస్తే తేన రోచతామ్|| 11||

అస్మజ ధ్భగవాన్ పక్షౌ ద్వా వేవ హి పితామహః|

సురాణా మసురాణాం చ ధర్మాధర్మౌ తదాఽశ్రయౌ|| 12||

ధర్మో హిశ్రూయతే పక్షోహ్యమరాణాం చ మహాత్మనామ్|

అధర్మో రక్షసాం పక్షో హ్యసురాణాం చ రావణ|| 13||

ధర్మో వై గ్రసతేఽధర్మం తతః కృత మభూ ద్యుగమ్|

అధర్మో గ్రసతే ధర్మం తతస్తిష్యః ప్రవర్తతే|| 14||

త త్త్వయా చరతా లోకాన్ ధర్మో వినిహతో మహాన్|

అధర్మః ప్రగృహీతశ్చ తేనాస్తుద్బలినః పరే॥ 15॥

స ప్రమాదా ద్వివృద్ధస్తేఽధర్మోఽభిర్గతే హి నః।

వివర్ణయతి పక్షం చ సురాణాం సురభావనః॥ 16॥

విషయేషు ప్రసక్తేన యత్కించితాఽరిణా త్వయా।

ఋషీణా.మగ్నికల్పానామ్ ఉద్వేగో జనితో మహాన్॥ 17॥

తేషాం ప్రభావో దుర్ధర్షః ప్రదీప్త ఇవ పావకః॥ 18॥

తపసా భావితాఽత్మానో ధర్మస్యానుగ్రహే రతాః।

ముఖ్యై ర్యజ్జై ర్యజ న్త్యేతే నిత్యం తైస్తి ర్ద్విజాతయః॥ 19॥

జుహ్వా త్యగ్నీంశ్చ విభవ ద్వేదాంశ్చోచ్చై రభీయతే।

అభిభూయ చ రక్షాంసి బ్రహ్మ ఘోషా నుదైరయన్ 20॥

దిశోపి విద్రుతా.స్పర్వా.స్తనయిత్ను రివోష్ణగే।

ఋషీణా.మగ్నికల్పానా.మగ్నిహోత్రసముత్థితః 21॥

ఆదత్తే రక్షసాం తేజో ధూమో వ్యాప్య దిశో దశ।

తేషు తేషు చ దేశేషు పుణ్యేషు చ దృఢవ్రతైః।

చర్యమాణం తపస్తీవ్రం సంతాపయతి రాక్షసాన్ 22॥

దేవ దానవ యక్షేభ్యో గృహీతశ్చ వర త్వయా।

మానుషా వానరా ఋక్షా గోలాంగూలా మహా బలాః 23॥

బలవంత ఇహోఽగమ్య గర్జంతి దృఢ విక్రమాః 24॥
 ఉత్పాతా నివిధా న్ద్వష్ట్యా ఘోరా న్బహువిధాంస్తథా।
 వినాశ మనుపశ్యామి సర్వేషాం రక్షసా.మహమ్ 25॥
 ఖరాభిస్తనితా ఘోరా మేఘాః ప్రతిభయంకరః।
 శోణితేనాభివర్షన్తి లంకామ్ ఉష్ణేన సర్వతః 26॥
 రుదతాం వాహనానాం చ ప్రపత న్త్యస్త్రబిన్దవః।
 ధ్వజా ధ్వస్తా వివర్ణాశ్చ న ప్రభాన్తి యథాపురా 27॥
 వ్యాలా గోమాయవో గృధ్రా వాశ్యన్తి చ సుభైరవమ్।
 ప్రవిశ్య లంకా మనిశం సమవాయాంశ్చ కుర్వతే 28॥
 కాలికాః పాణ్డరై ర్దన్తైః ప్రహస న్త్యగ్రత.స్నితాః।
 స్త్రియ.స్వప్నేషు ముష్ణన్త్యో గృహాణి ప్రతిభాప్య చ 29॥
 గృహాణాం బలికర్కాణిశ్వానః పర్యుపభుంజతే।
 ఖరా గోషు ప్రజాయన్తే మూషికా నకులై.స్సహ 30॥
 మార్జారా ద్వీపిభి.స్సార్ధం సూకరా.శ్శునకై.స్సహ।
 కిన్నరా రాక్షసైశ్చాపి సమేయు ర్కానుషై.స్సహ 31॥
 పాణ్డరా రక్తపాదాశ్చ విహగాః కాలచోదితాః।
 రాక్షసానాం వినాశాయ కపోతా విచరన్తి చ।

చీకీ కూచీతి వాశన్త్య.శ్శారికా వేత్తసుస్థితాః 32॥

పతన్తి గ్రభితాశ్చాపి నిర్జితాః కలహైషిణః॥

పక్షిణశ్చ మృగాస్సర్వే ప్రత్యాఽఽదిత్యం రుదంతి చ 33॥

కరాలో వికటో ముణ్ణః పురుషః కృష్ణపింగలః॥

కాలో గృహాణి సర్వేషాం కాలే కాలేఽన్యవేక్షతే 34॥

ఏతా న్యన్యాని దుష్టాని నిమిత్తా న్యుత్పతన్తి చ॥

విష్టుం మన్యామహే రామమ్ మానుషం రూపమాఽస్థితమ్ 35॥

న హి మానుషమాత్రోఽసౌ రాఘవో దృఢవిక్రమః॥

యేన బద్ధ.స్సముద్రస్య స సేతుః పరమాద్భుతః 36॥

కురుష్య నరరాజేన సంభిం రామేణ రావణ॥

జ్ఞాత్వా ప్రధార్య కార్యాణి క్రియతా మాఽయతిక్షమమ్ 39॥

ఇదం వచస్తత్ర నిగద్య మాల్యవాన్॥

పరీక్ష్య రక్షోఽభిపతే ర్తనః పునః॥

అనుత్తమేషూత్తమపౌరుషో బలీ॥

బభూవ తూష్ఠీం సమవేక్ష్య రావణమ్ 20॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచస్తింశస్సర్గః॥

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 36 పురద్వారరక్షా

త త్తు మాల్యవతో వాక్యం హిత ముక్తం దశాననః।

న మర్షయతి దుష్టాత్మా కాలస్య వశమాగతః॥ 1॥

స బద్ధ్యా భ్రుకుటిం వక్త్రే క్రోధస్య వశమాగతః।

అమర్షాత్ పరివృత్తాక్షో మాల్యవంతమథాబ్రవీత్ 2॥

హిత బుద్ధ్యా య దహితం వచః పరుష ముచ్యతే।

పరపక్షం ప్రవిశ్యేవ నైత చ్ఛోత్రగతం మమ 3॥

మానుషం కృపణం రామ మేకం శాఖామృగాశ్రయమ్।

సమర్థం మన్యసే కేన త్యక్తం పిత్రా వనాలయమ్ 4॥

రక్షసా మీశ్వరం మాం చ దేవతానాం భయంకరమ్।

హీనమ్ మాం మన్యసే కేన అహీనమ్ సర్వవిక్రమైః 5॥

వీరద్వేషేణ వా శంకే పక్షపాతేన వా రిపాః।

త్వయాహం పరుషా ణ్యుక్తః పరప్రోత్సాహనేన వా 6॥

ప్రభవంతం పదస్థం హి పరుషం కోఽభిధాస్యతి।

పణ్డితశ్శాస్త్రతత్త్వజ్ఞో వినా ప్రోత్సాహనా రిపాః 7॥

ఆనీయ చ వనా త్సీతాం పద్మ హీనా మివశ్రియమ్।

కిమర్థం ప్రతి దాస్యామి రాఘవస్య భయాదహమ్ 8॥

వృతం వానరకోటిభి.స్ససుగ్రీవం సలక్షణమ్|

పశ్య కైశ్చిదహోభిస్త్యం రాఘవం నిహతం మయా 9||

ద్వన్ద్వో యస్య న తిష్ఠన్తి దైవతా న్యపి సంయుగే|

స కస్మా ద్రావణో యుద్ధే భయ మాఽహోరయిష్యతి|| 10||

ద్విధా భజ్యేయ మప్యేవం న నమేయమ్ తు కస్య చిత్|

ఏష మే సహజో దోష.స్వభావో దురతిక్రమః|| 11||

యది తావత్ సముద్రే తు సేతు ర్బద్ధో యదృచ్ఛయా|

రామేణ విస్తయః కోఽత్ర యేన తే భయమాఽగతమ్|| 12||

స తు తీర్తార్థవం రామ.స్సహ వానరసేనయా|

ప్రతిజానామి తే సత్యం న జీవ న్ప్రతియాస్యతి|| 13||

ఏవం బ్రువాణం సంరబ్ధం రుష్టం విజ్ఞాయ రావణమ్|

వ్రీడితో మాల్యవాన్ వాక్యం నోత్తరం ప్రత్యపద్యత|| 14||

జయాఽశిషా చ రాజానమ్ వర్ధయిత్వా యథోచితమ్|

మాల్యవాన్ అభ్యనుజ్ఞాతో జగామస్యం నివేశనమ్|| 15||

రావణస్తు సహామాత్యో మన్తయిత్వా విమృశ్య చ|

లంకాయా మతులాం గుప్తిం కారయా మాస రాక్షసః|| 16||

స వ్యాదిదేశ చ పూర్వస్యాం ప్రహస్తం ద్వారి రాక్షసం|

దక్షిణస్యాం మహావీర్యో మహాపార్శ్వ మహోదరౌ॥ 17॥

పశ్చిమాయా మథో ద్వారి పుత్ర మిన్ద్రజితం తథా

వ్యాదిదేశ మహామాయాంర్బహుభీ రాక్షసై ర్ష్వతమ్॥ 18॥

ఉత్తరస్యాం పురద్వారి వ్యాదిశ్య శుకసారణౌ

స్వయమ్ చాత్ర భవిష్యామి మన్త్రిణస్తా నువాచ హా॥ 19॥

రక్షసాం తు విరూపాక్షం మహావీర్యపరాక్రమమ్

మధ్యమేఽస్థాపయ ద్గుల్మే బహుభి.స్సహ రాక్షసైః 20॥

ఏవంవిధానమ్ లంకాయాం కృత్వా రాక్షసపుంగవః

మేనే కృతార్థ మాఽఽత్తానమ్ కృతాన్త వశ మాఽగతః 21॥

విసర్జయా మాస తత.స్స మన్త్రిణో

విధాన మాఽఽజ్ఞాప్య పురస్య పుషకలమ్

జయాఽశిషా మన్తగణేన పూజితో

వివేశ సోఽన్తః పుర మృద్ధిమ న్నహత్ 22॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండేషట్ త్రింశస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 37 రామగుల్మవిభాగః

నరవానరరాజౌ తౌ స చ వాయుసుతః కపిః

జామ్బవాన్ ఋక్షరాజశ్చ రాక్షసశ్చ విభీషణః॥ 1॥

అంగదో వాలిపుత్రశ్చ సౌమిత్రి.శ్శరభః కపిః|

సుషేణ.స్సహదాయాదో మైన్దో ద్వివిద ఏవ చ 2॥

గజో గవాక్షః కుముదో నలోఽథ పనసస్తథా|

అమిత్రవిషయమ్ ప్రాప్తా.స్సమవేతా.స్సమర్థయన్ 3॥

ఇయమ్ సౌ లక్ష్మ్యతే లంకా పులీ రావణపాలితా|

సౌసురోరగగన్ధర్వై రమరై రపి దుర్జయా 4॥

కార్యసిద్ధిం పురస్కృత్య మన్తయధ్వం వినిర్ణయే|

నిత్యం సన్నిహితో హ్యత్ర రావణో రాక్షసాభిపః 5॥

తథా తేషు బ్రువాణేషు రావణావరజోఽబ్రవీత్|

వాక్య మగ్రామ్యపదవత్ పుష్కలార్థం విభీషణః 6॥

అనల.శ్శరభశ్చైవ సంపాతిః ప్రఘసస్తథా|

గత్వా లంకాం మమామాత్యాః పులీం పున లిహోఽగతాః 7॥

భూత్వా శకునయ.స్సర్వే ప్రవిష్టాశ్చ లిపో ర్జలమ్|

విధానమ్ విహితం య చ్చ త ద్ధృష్ట్వా సముపస్థితాః 8॥

సంవిధానమ్ యథాఽపఋస్తే రావణస్య దురాత్మనః|

రామ త ద్భువత.స్సర్వం యథాతత్త్వేన మే శృణు 9॥

పూర్వం ప్రహస్త.స్సబలో ద్వార మాసాద్య తిష్ఠతి |
 దక్షిణం చ మహావీర్యో మహాపార్శ్వమహోదరా || 10 ||
 ఇన్ద్రజిత్ పశ్చిమద్వారం రాక్షసై ర్బహుభి ర్ష్వతః |
 పట్టసాసిధనుష్ఠ్ఠి.శూలముద్గరపాణిభిః |
 నానాప్రహరణై.శూరై రావృతో రావణాత్తజః || 11 ||
 రాక్షసానాం సహస్రైస్తు బహుభి.శ్శస్త్రపాణిభిః |
 యుక్తః పరమసంవిగ్నో రాక్షసై ర్బహుభి ర్ష్వతః |
 ఉత్తరం నగర ద్వారం రావణ.స్స్వయ మాస్థితః || 12 ||
 విరూపాక్షస్తు మహతా శూలఖడ్గధనుష్ఠతా |
 బలేన రాక్షసై.స్సార్ధం మధ్యమమ్ గుల్మ మాస్థితః || 13 ||
 ఏతా నేవం విధాన్ గుల్మాన్ లంకాయాం సముదీక్ష్యతే |
 మామకా.స్సచివా.స్సర్వే శీఘ్రం పున రిహాగతాః || 14 ||
 గజానాం చ సహస్రం చ రథానా.మయుతం పురే |
 హయానా.మయుతే ద్వే చ సాగ్రకోటి చ రక్షసామ్ || 15 ||
 విక్రాంతా బలవంతశ్చ సంయుగే ష్వాతతాయినః |
 ఇష్టా రాక్షస రాజస్య నిత్య మేతే నిశాచరాః || 16 ||
 ఏకైకస్యాత్ర యుద్ధార్థే రాక్షసస్య విశాం పతే |

పరివార.స్సహస్రాణాం సహస్ర ముపతిష్ఠతే॥ 17॥

ఏతాం ప్రవృత్తిం లంకాయాం మన్త్రి ప్రోక్తాం విభీషణః।

ఏవ ముక్త్యా మహా బాహో రక్షసాంస్తా నదర్శయత్।

లంకాయాం సచివైస్సర్వాం రామాయ ప్రత్యవేదయత్॥ 18॥

రామమ్ కమలపత్రాక్ష మిద ముత్తర మబ్రవీత్।

రావణావరజఙ్గామాన్ రామ ప్రియ చికోర్షయా॥ 19॥

కుబేరం తు యదా రామ రావణః ప్రత్యయుధ్యత।

షష్ఠి.శ్శతసహస్రాణి తదా నిర్యాన్తి రాక్షసాః 20॥

పరాక్రమేణ వీర్యేణ తేజసా సత్త్వగౌరవాత్।

సదృశా యోఽత్ర దర్పేణ రావణస్య దురాత్మనః 21॥

అత్ర మన్యు ర్న కర్తవ్యో రోషయే త్వాం న భీషయే।

సమర్థో హ్యసి వీర్యేణ సురాణా మపి నిగ్రహే 22॥

త ధ్భవాంశ్చతురంగేణ బలేన మహతా వృతః।

వ్యూహేష్యదం వానరానీకం నిర్మభిష్యసి రావణమ్ 23॥

రావణావరజే వాక్య మేవం బ్రువతి రాఘవః।

శత్రూణాం ప్రతిఘాతార్థమిదం వచన మబ్రవీత్ 24॥

పూర్వద్వారే తు లంకాయా నీలో వానరపుంగవః।

ప్రహస్త ప్రతియోద్ధాస్యా ద్వానరై ర్భహుభి ర్స్వతః 25||
 అంగదో వాలిపుత్రస్తు బలేన మహతా వృతః|
 దక్షిణే బాధతాం ద్వారే మహాపార్శ్వమహోదరౌ 26||
 హనూమాన్ పశ్చిమద్వారం నిపీడ్య పవనాఽత్తజః|
 ప్రవిశ త్వప్రమేయాఽత్కా బహుభిః కపిభి ర్స్వతః 27||
 దైత్యదానవసంఘానా.మృషీణాం చ మహాత్మనామ్|
 విప్రకారప్రియః క్షుద్రో వరదానబలాఽన్వితః 28||
 పరిక్రామతి య.స్సర్వాన్ లోకాన్ సంతాపయ త్సజాః|
 తస్యాహం రాక్షసేన్ద్రస్యస్వయ మేవ వధే ధృతః 29||
 ఉత్తరం నగర ద్వార మహం సౌమిత్రిణా సహ|
 నిపీడ్యాభిప్రవేక్ష్యామి సబలో యత్ర రావణః 30||
 వానరేన్ద్రశ్చ బలవాన్ ఋక్షరాజశ్చ జామ్బవాన్|
 రాక్షసేన్ద్రానుజశ్చైవ గుల్కే భవతు మధ్యమః 31||
 న చైవ మానుషం రూపం కార్యం హరిభి రాఽహవే|
 ఏషా భవతు సంజ్ఞా నః యుద్ధేఽస్మిన్ వానరే బలే|
 వానరా ఏవ న.శ్చిహ్నాంస్వజనేఽస్మిన్ భవిష్యతి 32||
 వయమ్ తు మానుషేణైవ సప్త యోత్స్యామహే పరాన్|

అహమ్ ఏవ సహ భ్రాత్రా లక్ష్మణేన మహశౌజసా|

ఆత్మనా పంచమశ్చాయమ్ సఖా మమ విభీషణః 33||

స రామః కార్యసిద్ధ్యర్థ మేవ ముక్త్యా విభీషణమ్|

సువేలారోహణే బుద్ధిం చకార మతిమాన్ మతిమ్ 34||

రమణీయతరం దృష్ట్వా సువేలస్య గిరేస్తటం 35||

తతస్తు రామో మహతా బలేన|

ప్రచ్ఛాద్య సర్వాం పృథివీం మహాత్మా|

ప్రహృష్టరూపోఽభిజగామ లంకాం|

కృత్వా మతిం సోఽలివధే మహాత్మా 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త త్రింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 38 సువేలారోహణమ్

జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ ఋషభశ్చ మహా మతిః|

స తు కృత్వా సువేలస్య మతి.మారోహణం ప్రతి|

లక్ష్మణానుగతో రామ.స్సుగ్రీవ.మిద.మబ్రవీత్|| 1||

విభీషణం చ ధర్మజ్ఞ.మనురక్తం నిశాచరమ్|

మన్తజ్ఞం చ విభిజ్ఞం చశక్ష్ణ యా పరయా గిరా 2|

సువేలం సాధు శైలేన్ద్రమిమమ్ ధాతుశతైశ్చితమ్|

అధ్యాఽఽరోహమహే సర్వే వత్స్యామోఽత్ర నిశా మిమామ్ 3||

లంకాం చాఽఽలోకయిష్యామో నిలయమ్ తస్య రక్షసః|

యేన మే మరణాంతాయ హృతా భార్యా దురాత్మనా 4||

యేన ధర్మో న విజ్ఞాతో న వృత్తం న కులం తథా|

రాక్షస్యా నీచయా బుద్ధ్యా యేన త ద్ధర్మితం కృతమ్ 5||

తస్మిన్ మే వర్ధతే రోషః కీర్తితే రాక్షసాధమే|

యస్యాఽపరాధాన్ నీచస్య వధం ద్రక్ష్యామి రక్షసామ్ 6||

ఏకో హి కురుతే పాపం కాలపాశవశం గతః|

నీచేనాత్మాఽపచారేణ కులం తేన వినశ్యతి 7||

ఏవం సంమన్తయ న్నేవ సక్రోధో రావణం ప్రతి|

రామ.స్సువేలం వాసాయ చిత్రసాను ముపారుహాత్ 8||

పృష్ఠతో లక్షణశ్చైన.మన్వగచ్ఛత్ సమాహితః|

స శరం చాప ముద్యమ్య సుమహా ద్విక్రమే రతః|

తమన్వరోహాత్ సుగ్రీవ.స్సామాత్య.స్సవిభీషణః 9||

హనూమా నంగదో నీలో మైన్దో ద్వివిద ఏవ చ|

గజో గవాక్షో గవయ.శ్యరభో గన్ధమాదనః|| 10||

పనసః కుముదశైవ హరో రభుశ్చ యూథపః|

జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ ఋషభశ్చ మహా మతిః|| 11||

దుర్ముఖశ్చ మహా తేజాస్తథా శతవలిః కపిః|

ఏతే చాన్యే చ బహవో వానరాశ్శీఘ్రగామినః|| 12||

తే వాయువేగప్రవణాస్తం గిరిం గిరిచారిణః|

అధ్యారోహంత శతశస్సువేలం యత్ర రాఘవః|| 13||

తే త్వదీర్ఘేణ కాలేన గిరి మాయరుహ్యా సర్వతః|

దదృశుశ్శిఖరే తస్య విషక్తా మివ ఖే పులీమ్|| 14||

తాం శుభాం ప్రవరద్వారాం ప్రాకార పరిశోభితామ్|

లంకాం రాక్షససంపూర్ణాం దదృశుర్హరియూథపాః|| 15||

ప్రాకారచయసంస్థైశ్చ తథా నీలై ర్నిశాచరైః|

దదృశుస్తే హరిశ్రేష్ఠాః ప్రాకార మపరం కృతమ్|| 16||

తే దృష్ట్వా వానరాస్సర్వే రాక్షసా న్యుద్ధకాంక్షిణః|

ముముచు ర్విపులాన్ నాదాంస్తత్ర రామస్య పశ్యతః|| 17||

తతోస్త మగమత్ సూర్యస్సంధ్యయా ప్రతిరంజితః|

పూర్ణచన్ద్రప్రదీప్తా చ క్షపా సమభివర్తతే|| 18||

తతస్స రామో హరివాహినీ పతిః|

విభీషణేన ప్రతినన్ద్య సత్కృతః।

సలక్ష్మణో యూథపయూథసంవృతః।

సువేల పృష్ఠే న్యవస ద్యథాసుఖమ్॥ 19॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టాత్రింశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 39 లజ్ఞాదర్శనమ్

తాం రాత్రి ముషితాస్తత్ర సువేలే హరిపుంగవాః।

లంకాయాం దదృశు ర్వీరా వనా న్యుపవనాని చ॥ 1॥

సమసౌమ్యాని రమ్యాణి విశాలా న్యాఽయతాని చ।

దృష్టిరమ్యాణి తే దృష్ట్వా బభూవు రాజ్జతవిస్మయాః 2॥

చమ్పకాశోక పున్నా గసౌలతాలసమాకులా।

తమాలవనసంఛన్నా నాగమాలాసమావృతా 3॥

హింతాలై రర్జునై ర్షీపైఃస్సప్తపరైశ్చ పుష్పితైః।

తిలకైః కర్ణికారైశ్చ పాటలైశ్చ సమన్తతః 4॥

శుశుభే పుష్పితాగ్రైశ్చ లతాపరిగతై ర్ముఖైః।

లంకా బహువిధై ర్ద్వై ర్యథేన్ద్రస్యామరావతీ 5॥

విచిత్రకుసుమోపేతై రక్తకోమలపల్లవైః।

శాద్వలైశ్చ తథా నీలైశ్చిత్రాభి ర్వనరాజిభిః 6॥

గన్ధాధ్యాన్యభిరమ్యాణి పుష్పాణి చ ఫలాని చ।

ధారయన్త్యగమాస్తత్ర భూషణానీవ మానవాః 7॥

త చైత్రరథసంకాశం మనోజ్ఞం నన్దనోపమమ్।

వనమ్ సర్వర్తుకం రమ్యం శుశుభే షట్పదాయుతమ్ 8॥

నత్యూహకో యష్టిమకై ర్పృత్యమానైశ్చ బల్లిభిః।

రుతం పరభృతానాం చ శుశ్రువే వననిర్ఘరే 9॥

నిత్యమత్తవిహంగాని భ్రమరాచరితాని చ।

కోకిలాఽఽకులషణ్డాని విహంగాభిరుతాని చ॥ 10॥

భృంగ రాజాభిగీతాని భ్రమరైస్సేవితాని చ।

కోణాలకవిఘుష్పాని సారసాభిరుతాని చ॥ 11॥

వివిశుస్తే తతస్తాని వనా న్యుపవనాని చ।

హృష్టాః ప్రముదితా వీరా హరయః కామరూపిణః॥ 12॥

తేషాం ప్రవిశతాం తత్ర వానరాణాం మహశౌజసామ్।

పుష్పసంసర్గసురభి ర్వవౌ ఘ్రాణసుఖోఽనిలః॥ 13॥

అన్యే తు హరివీరాణాం యూథాన్నిప్రమ్య యూథపాః।

సుగ్రీవేణాభ్యనుజ్ఞాతా లంకాం జగ్ముః పతాకినీమ్॥ 14॥

విత్రాసయన్తో విహగాంస్రాకాసయన్తో మృగద్విపాన్|

కమ్పయన్తశ్చ తాం లంకాం నాదైస్సే నదతాం వరాః|

కుర్వన్తస్తే మహా వేగా మహీం చరణపీడితామ్|| 15||

రజశ్చ సహసైవోర్ధ్వం జగామ చరణో త్థితం|| 16||

ఋక్షాస్సింహా వరాహాశ్చ మహిషా వారణా మృగాః|

తేన శబ్దేన విత్రస్తా జగ్ను ల్భితా దిశో దశ|| 17||

శిఖరం తత్ త్రికూటస్య ప్రాంశు చైకం దివిస్పృశమ్|

సమన్తాత్ పుష్పసంచన్నం మహారజత సన్నిభమ్|| 18||

శతయోజనవిస్తీర్ణం విమలం చారుదర్శనమ్|

శక్ష్మంశ్రీమన్ మహా చైవ దుష్ప్రాపం శకునై రపి|

మనసాపి దురాఽరోహం కిం పునః కర్తవ్యం జనైః|| 19||

నివిష్టా తత్ర శిఖరే లంకా రావణపాలితా|

శత యోజన విస్తీర్ణా త్రింశ ద్యోజన మాఽయతా 20||

సా పులీ గోపురై రుచ్చైః పాణ్డరామ్బుద సన్నిభైః|

కాంచనేన చ సాలేన రాజతేన చ శోభితా 21||

ప్రాసాదైశ్చ విమానైశ్చ లంకా పరమభూషితా|

ఘనై రివాఽతపాపాయే మధ్యమమ్ వైష్ణవం పదమ్ 22||

యస్యాంస్తమ్భసహస్రేణ ప్రాసాద.స్సమలంకృతః|

కైలాసశిఖరాఽఽకారో దృశ్యతే ఖ మివోల్లిఖన్ 23||

చైత్యస్స రాక్షసేన్ద్రస్య బభూవ పురభూషణమ్|

శతేన రక్షసాం నిత్యం య.స్సమగ్రేణ రక్ష్యతే 24||

మనోజ్ఞాం కాననవతీంపర్వతై రుపశోభితాం|

నానా ధాతు విచిత్రైశ్చ ఉద్యానై రుపశోభితాం 25||

నానా విహగ సంఘుష్టాం నానా మృగ నిషేవితాం|

నానా కానన సంతానాం నానా రాక్షస సేవితాం 26|

తాం సమృద్ధాం సమృద్ధార్థాం లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణాగ్రజః|

రావణస్య పులీం రామో దదర్శ సహ వానరైః 27||

తాం మహా గృహ సంబాధాం దృష్ట్వా లక్ష్మణ పూర్వజః|

నగలీ మమర ప్రభ్యో విస్వయమ్ ప్రాప వీర్యవాన్ 28|

తాం రత్నపూర్ణాం బహుసంవిధానాం|

ప్రాసాదమాలాభి రలంకృతాం చ|

పులీం మహాయన్త్రకవాటముఖ్యాం|

దదర్శ రామో మహతా బలేన 29||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 40 రావణసుగ్రీవనియుద్ధమ్

తతో రామస్సువేలాగ్రం యోజన ద్వయ మండలం।

ఆరురోహ ససుగ్రీవో హరి యూథప సంవృతః॥ 1॥

స్థిత్యా ముహూర్తం తత్రైవ దిశో దశ విలోకయన్।

త్రికూట శిఖరే రమ్యే నిర్మితం విశ్వకర్మణా।

దదర్శ లంకాం సు న్యస్తాం రమ్య కానన శోభితాం 2॥

తస్యాం గోపుర శృంగస్థం రాక్షసేంద్రం దురాసదం।

శ్వేత చామర పర్యంతం విజయ చ్ఛత్ర శోభితం 3॥

రక్త చందన సంలిప్తం రత్నాఽభరణ భూషితం ।

నీల జీమూత సంకాశం హేమ సంఛాదితాంబరం 4॥

ఐరావత విషాణాగ్రై రుత్కృష్ట కిణ వక్షసం।

శశ లోహిత రాగేణ సంవీతం రక్త వాససా 5॥

సంధ్యాఽతపేన సంవీతం మేఘ రాశి మివామ్బరే 6॥

పశ్యతాం వానరేంద్రాణాం రాఘవస్యాపి పశ్యతః।

దర్శనా ద్రాక్షసేన్ద్రస్య సుగ్రీవస్సహ సోత్థితః 7॥

క్రోధ వేగేన సంయుక్తః సత్వేన బలేన చ।

అచలాగ్రా దధోత్థాయ పుష్పవే గోపురస్థలే 8॥

స్థిత్యా ముహూర్తం సంప్రేక్ష్య నిర్భయే నాన్తరాఽత్మనా|

త్యణీ కృత్య చ తద్రక్షః సోబ్రవీత్ పరుషం వచః

9||

లోక నాథస్య రామస్య సఖా దాసోస్మి రాక్షస|

న మయా మోక్ష్యసేద్య త్వం పార్థివేంద్రస్య తేజసా|| 10||

ఇత్యుక్త్వా సహసోత్పత్య పుష్పవే తస్య చోపరి|

ఆకృష్య మకుటం చిత్రం పాతయిత్వా అపత ధ్భువి|| 11||

సమీక్ష్య తూర్ణ మాఽయాంతం ఆబభాషే నిశాచరః|

సుగ్రీవస్త్వం పరోక్షం మే హీన గ్రీవో భవిష్యసి|| 12||

ఇత్యుక్త్వా త్వోత్థాయ తం క్షిప్రం బాహుభ్యా మాక్షిప త్తలే |

కందువత్ససముత్థాయ బాహుభ్యా మాక్షిప ధ్ధరిః|| 13||

పరస్పరంస్వేద విదగ్ధ గాత్రౌ|

పరస్పరం శోణిత దిగ్ధ దేహసౌ|

పరస్పరంశ్లిష్ట నిరుద్ధ చేష్టౌ|

పరస్పరం శాల్మలి కింశుకౌ యథా|| 14||

ముష్టి ప్రహారైశ్చ తల ప్రహారై|

రరత్ని ఘాతైశ్చ కరాగ్ర ఘాతైః|

తౌ చక్రతు ర్యుద్ధ మసహ్యా రూపం|

మహా బలౌ వానర రాక్షసేంద్రౌ॥ 15॥

కృత్వా నియుద్ధం భృశ ముగ్ర వేగౌ కాలం చిరం గోపుర వేది
మధ్యే॥

ఉత్తిప్యచోక్తిప్య వినమ్య దేహశౌ పాద క్రమా ద్గోపుర వేది లగ్నౌ ।
అన్యోన్య మావిధ్య విలగ్న దేహశౌ తౌ పేతతుస్సౌల నిఖాత
మధ్యే॥ 16॥

ఉత్పేతతు ర్భూ తల మస్పృశంతౌ స్థిత్వా ముపవార్తం త్వభి
నిశ్శ్వసంతౌ॥

ఆలింగ్య చాఽలింగ్య చ బాహు యోక్తైస్సంయోజయా మాసతు
రాఽహవే తౌ 17॥

సంరంభ శిక్షా బల సంప్రయుక్తౌ సుచేరతుః సంప్రతి యద్ధ
మార్కైః॥

శార్దూల సింహా వివ జాత దర్శౌ గజేంద్ర పోతా వివ
సంప్రయుక్తౌ॥ 18॥

సంహత్య చాఽపీడ్య చ తా వురోభ్యాం ।

నిపేతతు ర్వై యుగపత్ ధరణ్యాం॥

ఉద్యమ్య చాన్యోన్య మభి క్షిపంతౌ॥

సంచంక్రమాతే బహు యుద్ధ మార్గైః ॥ 19॥

వ్యాయామ శిక్షా బల సంప్రయుక్తౌ|

క్లమమ్ న తౌ జగ్గుతు రాఽశు వీరౌ|

బాహూతమై ర్వారణ వారణాభైః|

నివారయంతౌ వర వారణాభౌ 20॥

చిరేన కాలేన తు సంప్రయుక్తౌ సంచేరతు ర్మండల మార్గ

మాఽశు 21॥

తౌ పరస్పర మాసాద్య యత్తా వనోన్య సూదనే|

మార్జారా వివ భక్షార్థే వితస్థా తే ముహుర్ముహుః 22॥

మండలాని విచిత్రాణిస్థానాని వివిధాని చ|

గో మూత్రికాణి చిత్రాణి గత ప్రత్యాగతాని చ 23॥

తిరశ్చీన గతా న్యేవ తథా వక్త గతాని చ|

పరిమోక్షం ప్రహారాణాం వర్జనమ్ పరిధావనం 24॥

అభిద్రవణ మాఽప్లావ మాఽస్థానమ్ చ సవిగ్రహం|

పరావృత్త మపావృత్త మవదృత మవప్లుతం 25॥

ఉపన్యస్త మపన్యస్తం యుద్ధ మార్గ విశారదౌ|

తౌ సంచేరతే రనోన్యం వానరేంద్రశ్చ రావణః 26॥

ఏతస్మి న్నన్తరే రక్షో మాయా బల మథాఽత్మనః।

ఆరబ్ధ ముపసంపేదే జ్ఞాత్వా తం వానరాభిపః 27॥

ఉత్పాత తదాఽకాశం జిత కాశీ జిత క్షమః।

రావణస్థిత ఏవత్ర హరి రాజేన వంచితః 28॥

అథ హరి వర నాథ ప్రాప్య సంగ్రామ కీర్తిం।

నిశిచర పతి మాజౌ యోజయిత్వాశ్రమేణః।

గగన మతి విశాలం లంఘయిత్వార్క సూనుః।

హరి వర గణ మధ్యే రామ పార్శ్వం జగామ 29॥

ఇతి సవితృ సూనుస్తత్ర త త్కర్మ కృత్వా।

పవన గతి రనీకం ప్రావిశత్ సంప్రహృష్టః।

రఘు వర నృప సూనో ర్వర్ధయన్ యుద్ధ హర్షం।

తరు మృగ గణ ముఖ్యైః పూజ్యమానో హరింద్రః 30॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చత్వారింశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 41 అఙ్గదదూత్యమ్

అథ తస్మిన్ నిమిత్తాని దృష్ట్వా లక్ష్మణపూర్వజః।

సుగ్రీవం సంపరిష్వజ్య తదా వచన మబ్రవీత్॥ 1॥

అసమ్మంత్ర్య మయా సార్థం త దిదం సాహస కృతం|

ఏవం సాహస కర్తాణి న కుర్వన్తి జనేశ్వరాః 2||

సంశయేస్థాప్య మాం చేదం బలం చ సవిభీషణం|

కష్టం కృత మిదం వీర సాహసం సాహస ప్రియ 3||

ఇదానీం మా కృథా వీర ఏవం విధ మచిన్తితం|

త్వయి కించి త్సమాప్యనే కిం కార్యం సీతయా మమ 4||

భరతేన మహా బాహో లక్ష్మణేన యవీయసా|

శత్రుఘ్నేన చ శత్రుఘ్నస్య శరీరేణ వా పునః 5||

త్వయి చఅనాగతే పూర్వ మితి మే నిశ్చితా మతిః|

జానతశ్చాపి తే వీర్యం మహేంద్ర వరుణోపమ 6||

హత్వాహం రావణం యుద్ధే సపుత్ర బల వాహనమ్|

అభిషిచ్య చ లంకాయాం విభీషణం అథాపి చ 7||

భరతే రాజ్య మావేశ్య త్యక్తే దేహం మహా బల 8||

త మేవం వాదినమ్ రామమ్ సుగ్రీవః ప్రత్యభాషత |

తవ భార్యాపహారారం దృష్ట్వా రాఘవ రావణం|

మర్షయామి కథం వీర జానన్ పౌరుష మాత్మనః 9||

ఇత్యేవం వాదినమ్ వీర మభినంద్య స రాఘవః|

లక్షణం లక్ష్మీసంపన్న.మిదం వచన.మబ్రవీత్|| 10||

పరిగృహోదకం శీతం వనాని ఫలవన్తి చ|

బలౌఘం సంవిభజ్యేమమ్ వ్యూహ్యా తిష్ఠేమ లక్షణా|| 11||

లోకక్షయకరం భీమమ్ భయమ్ పశ్యా మ్యుపస్థితమ్|

నిబర్హణం ప్రవీరాణా.మృక్షవానరరక్షసామ్|| 12||

వాతాశ్చ పరుషా వాన్తి కమ్పతే చ వసుంధరా|

పర్వతాగ్రాణి కంపతే పతన్తి ధరణీ రుహాః|| 13||

మేఘాః క్రవ్యాదసంకాశాః పరుషాః పరుషస్వనాః|

క్రూరాః క్రూరం ప్రవర్షన్తి మిశ్రం శోణితబిన్దుభిః|| 14||

రక్తచన్దనసంకాశా సంధ్యాపరమదారుణా|

జ్వల చ్చ నిపత త్యేత దాఽదిత్యా దగ్నిమణ్డలమ్|| 15||

ఆదిత్య.మభివాశ్యన్తి జనయన్తో మహా ధ్భయమ్|

దీనా దీనస్వరా ఘోరా అప్రశస్తా మృగద్విజాః|| 16||

రజన్యా మప్రకాశశ్చ సంతాపయతి చన్దమాః|

కృష్ణ రక్తాంశుపర్యన్తో యథా లోకస్య సంక్షయే|| 17||

పూసోఽపి రూక్షోఽప్రశస్తశ్చ పరివేష.స్ఫులోహితః|| 18||

ఆదిత్యమణ్డలే నీలం లక్షణ లక్షణ దృశ్యతే|

దృశ్యస్తే న యథావ చ్చ నక్షత్రాణ్యభివర్తతే|

యుగాంత.మివ లోకస్య పశ్య లక్షణ శంసతి|| 19||

కాకా.శ్శ్యానాస్తథా గృధ్రా నీచైః పరిపతన్తి చ|

శివాశ్చాప్యశివా వాచః ప్రవదన్తి మహాస్వనాః 20||

క్షిప్ర మద్య దురాధర్షాం లంకాం రావణపాలితామ్|

అభియామ జవేనైవ సర్వతో హరిభి ర్స్వతాః 21||

ఇత్యేవం తు వదన్ వీరో లక్షణం లక్షణాగ్రజః|

తస్మా దవాతర ఛీఘ్రం పర్వతాగ్రా న్మహాబలః 22||

అవతీర్య తు ధర్మాత్మా తస్మా చ్ఛైలాత్ స రాఘవః|

పరైః పరమదుర్ధర్షం దదర్య బల.మాత్మనః 23||

సన్నహ్య తు ససుగ్రీవః కపిరాజబలం మహత్|

కాలజ్ఞో రాఘవః కాలే సంయుగాయాభ్యచోదయత్ 24||

తతః కాలే మహాబాహు ర్బలేన మహతా వృతః|

ప్రస్థితః పురతో ధన్వీ లంకా మభిముఖః పురీమ్ 25||

తం విభీషణ సుగ్రీవౌ హనూమాన్ జామ్బవాన్ నలః|

ఋక్షరాజస్తథా నీలో లక్షణశ్చ అన్యయుస్తదా 26||

తతః పశ్చాత్ సుమహతీ పృతనా ఋక్ష వనౌకసామ్|

ప్రచ్ఛాద్య మహతీం భూమి.మనుయాతిస్సు రాఘవమ్ 27||
 శైలశృంగాణి శతశః ప్రవృద్ధాంశ్చ మహీరుహాన్|
 జగృహుః కుంజరప్రఖ్యా వానరాః పరవారణాః 28||
 తౌ త్వదీర్ఘేణ కాలేన భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|
 రావణస్య పులీం లంకాం ఆసేదతు రలిందమౌ 29||
 పతాకా మాలినీం రమ్యా ముద్యానవనశోభితామ్|
 చిత్రవప్రాం సుదుష్పాపా ముచ్చైః ప్రాకారతోరణామ్ 30||
 తాం సురై రపి దుర్ధర్షాం రామవాక్యప్రచోదితాః|
 యథానివేశం సంపీడ్య న్యవిశన్త వనౌకసః 31||
 లంకాయాస్తు ఉత్తరద్వారం శైలశృంగ మివోన్నతమ్|
 రామ.స్సహనుజో ధన్వీ జుగోప చ రురోధ చ 32||
 లంకాం ఉపనివిష్టశ్చ రామో దశరథాః త్తజః|
 లక్ష్మణానుచరో వీరః పులీం రావణపాలితామ్|
 ఉత్తరద్వార.మాసాద్య యత్ర తిష్ఠతి రావణః 33||
 నాన్యో రామా భి త ద్ద్వారం సమర్థః పరిరక్షితుమ్|
 రావణాభిష్ఠితం భీమమ్ వరుణేనేవ సాగరమ్ 34||
 సాయుధై రాక్షసై ర్భీమై రభిగుప్తం సమన్తతః|

లఘూనాం త్రాసజననమ్ పాతాల మివ దానవైః 35||

విన్యస్తాని చ యోధానాం బహూని వివిధాని చ|

దదర్శ్యా ఆయుధజాలాని తథైవ కవచాని చ 36||

పూర్వం తు ద్వార మాయసాద్య నీలో హరిచమూపతిః|

అతిష్ఠ త్సహ మైన్దేన ద్వివిదేన చ వీర్యవాన్ 37||

అంగదో దక్షిణద్వారం జగ్రాహ సుమహాబలః|

ఋషభేణ గవాక్షేణ గజేన గవయేన చ 38||

హనూమాన్ పశ్చిమద్వారం రరక్ష బలవాన్ కపిః|

ప్రమాథి ప్రఘసాభ్యాం చ వీరై రన్యైశ్చ సంగతః 39||

మధ్యమే చస్వయమ్ గుల్మే సుగ్రీవ.స్సమతిష్ఠత|

సహ సర్వై ర్హరిశ్రేష్ఠై.స్సపర్ణశ్వసనోపమైః 40||

వానరాణాం తు షట్త్రింశతోఽట్యఃప్రఖ్యాతయూథపాః|

నిపీడ్యోపనివిష్టాశ్చ సుగ్రీవో యత్ర వానరః 41||

శాసనేన తు రామస్య లక్షణ.స్సవిభీషణః|

ద్వారే ద్వారే హరీణాం తు కోటిం కోటిం న్యవేశయత్ 42||

పశ్చిమేన తు రామస్య సుగ్రీవ.స్సహ జామ్బవాన్|

అదూరాన్ మధ్యమే గుల్మే తస్థౌ బహుబలానుగః 43||

తే తు వానరశార్దులా.శార్దులా ఇవ దంష్ట్రీణః।
 గృహీత్వా ద్రుమశైలాగ్రాన్ హృష్టా యుద్ధాయ తస్థిరే 44॥
 సర్వే వికృతలాంగూలా.స్సర్వే దంష్ట్రానఖాయ యుధాః।
 సర్వే వికృతచిత్రాంగాః సర్వే చ వికృతాయననాః 45॥
 దశనాగ బలాః కేచిత్ కేచి ద్దశగుణోత్తరాః।
 కేచి న్నాగసహస్రస్య బభూవుస్తుల్యవిక్రమాః 46॥
 సన్ని చౌఘ బలాః కేచిత్ కేచి చ్చతగుణోత్తరాః।
 అప్రమేయబలాశ్చాన్యే తత్రాస్సన్ హరియాధపాః 47॥
 అద్భుతశ్చ విచిత్రశ్చ తేషా.మాసీ త్సమాగమః।
 తత్ర వానర సైన్యానాం శలభానా మివోద్యమః 48॥
 పరిపూర్ణ.మివాస్య కాశం సంఘ న్నేవ చ మేదినీ।
 లంకామ్ ఉపనివిష్టైశ్చ సంపతద్భిశ్చ వానరైః 49॥
 శతం శతసహస్రాణాం పృథగ్ బుక్షవనౌకసామ్।
 లంకా ద్వారా ణ్యుపాజగ్ను రన్యే యోద్ధం సమంతతః 50॥
 ఆవృతస్స గిరిస్సర్వైస్సైస్సమంతాత్ ప్లవంగమైః।
 అయుతానాం సహస్రం చ పులీం తా మభ్యవర్తత 51॥
 వానరై ర్బలవద్భిశ్చ బభూవ ద్రుమపాణిభిః।

సంవృతా సర్వతో లంకా దుష్టువేశాపి వాయునా 52||

రాక్షసా విన్సయమ్ జగ్తు.స్సహసాభినిపీడితాః|

వానరై ర్మేఘసంకాశై.శ్శక్రతుల్యపరాక్రమైః 53||

మహాన్ శబ్దోఽభవత్ తత్ర బలౌఘస్యాభివర్తతః|

సాగరస్యేవ భిన్నస్య యథాస్యాత్ సలిలస్వనః 54||

తేన శబ్దేన మహతా సప్రాకారా సతోరణా|

లంకా ప్రచలితా సర్వా సశైలవనకాననా 55||

రామలక్ష్మణగుప్తా సా సుగ్రీవేణ చ వాహినీ|

బభూవ దుర్ధర్ష తరా సర్వైరపి సురాసురైః 56||

రాఘవ.స్సన్నివేశ్యేవం సైన్యంస్వం రక్షసాం వధే 57||

సమ్మన్త్య మన్త్రిభి.స్సార్థం నిశ్చిత్య చ పునః పునః|

ఆనన్తర్య మభిప్రేపుః క్రమయోగార్థతత్త్వవిత్ 58||

విభీషణస్యానుమతే రాజధర్మం అనుస్మరన్|

అంగదం వాలితనయమ్ సమాఽపఱాయ ఇద మబ్రవీత్ 59||

గత్వా సౌమ్య దశగ్రీవం బ్రూహి మద్వచనా త్కపే|

లంఘయిత్వా పురీం లంకాం భయమ్ త్యక్త్వా గతవ్యథః 60|

భ్రష్టశ్రీకగతైశ్వర్యముమూర్షో నష్టచేతనః|

ఋషీణాం దేవతానాం చ గన్ధర్వాప్సరసాం తథా 61||

నాగానా మథ యక్షాణాం రాజ్ఞాం చ రజనీచర।

య చ్చ పాపం కృతం మోహో దవలిప్తేన రాక్షస 62||

నూన మద్య గతో దర్పస్వయమ్భూ వరదానజః।

యస్య దణ్డధరస్తేహం దారాహరణకల్పితః।

దండం ధారయమాణస్తు లంకా ద్వారే వ్యవస్థితః 63||

పదవీం దేవతానాం చ మహర్షీణాం చ రాక్షస।

రాజర్షీణాం చ సర్వేషాం గమిష్యసి మయా హతః 64||

బలేన యేన వై సీతాం మాయయా రాక్షసాధమ।

మా మతిక్రామయిత్వా త్వం హృతవాంస్త ద్విదర్శయ 65||

అరాక్షస మిమమ్ లోకం కర్తాస్మి నిశితైశ్శరైః।

న చే చ్చరణ మభ్యేషి మా ముపాదాయ మైథిలీమ్ 66||

ధర్మాత్మా రక్షసాంశ్రేష్ఠస్సంప్రాప్తోయమ్ విభీషణః।

లంకైశ్వర్యం ద్రువంశ్రీమానయమ్ ప్రాప్నో త్యకణ్ణకమ్ 67||

న హి రాజ్య మధర్మేణ భోక్తుం క్షణ మపి త్వయా।

శక్యం మూర్ఖసహాయేన పాపేనావిదితాత్మనా 68||

యుధ్యస్య వా ధృతిం కృత్వా శౌర్య మాఽలమ్భ్య రాక్షస।

మచ్చరైస్త్వం రణే శాన్తస్త్తతః పూతో భవిష్యసి 69||
 య ద్యాఽఽవిశసి లోకాంస్త్రీన్ పక్షిభూతో మనోజవః|
 మమ చక్షుష్పథం ప్రాప్య న జీవ స్త్వతియాస్యసి 70|
 బ్రవీమి త్వాం హితం వాక్యం క్రియతామ్ ఔర్ధ్వదేకికమ్|
 సుదృష్ట్యా క్రియతాం లంకా జీవితం తే మయిస్థితమ్ 71||
 ఇత్యుక్తస్స తు తారేయో రామేణాక్లిష్టకర్తృణా|
 జగామాఽకాశ మాఽఽవిశ్య మూర్తిమా నివ హవ్యవాట్ 72||
 సోఽతిపత్య ముహూర్తేనశ్రీమాన్ రావణమన్దిరమ్|
 దదర్శాఽసీన మవ్యగ్రం రావణం సచివైస్సహ 73||
 తతస్తస్యావిదూరేణ నిపత్య హరిపుంగవః|
 దీప్తాగ్నిసదృశస్తస్థా వంగదః కనకాంగదః 74||
 త ద్రామ వచనమ్ సర్వ మన్యూనాధిక ముత్తమమ్|
 సామాత్యంశ్రావయా మాస నివేద్యాఽత్నాన మాత్మనా 75||
 దూతోఽహం కోసలేన్ద్రస్య రామస్యాక్లిష్టకర్తృణః|
 వాలిపుత్రోఽంగదో నామ యది తేశ్రోత్ర మాఽగతః 76||
 ఆహ త్వాం రాఘవో రామః కౌసల్యాఽనన్దవర్ధనః|
 నిష్పత్య ప్రతియుధ్యస్వ నృశంసం పురుషో భవ 77||

హస్తాస్తి త్వాం సహమాత్యం సపుత్రజ్ఞాతిబాన్ధవమ్|

నిరుద్విగ్నాస్త్రయో లోకా భవిష్యన్తి హతే త్వయి 78||

దేవదానవయక్షాణాం గన్ధర్వోరగరక్షసామ్|

శత్రు మద్యోద్ధరిష్యామి త్వా.మృషీణాం చ కణ్ఠకమ్ 79||

విభీషణస్య చైశ్వర్యం భవిష్యతి హతే త్వయి|

న చేత్ సత్కృత్య వైదేహీం ప్రణిపత్య ప్రదాస్యసి 80|

ఇత్యేవం పరుషం వాక్యం బ్రువాణే హరిపుంగవే|

అమర్ష వశ మాయపన్నో నిశాచరగణేశ్వరః 81||

తతస్స రోషతామ్రాక్ష.శ్శశాస సచివాంస్తదా|

గృహ్యాతామ్ ఏష దుర్వేధా వధ్యతా మితి చ అసకృత్ 82||

రావణస్య వచ.శ్శ్రుత్వా దీప్తాగ్నిసమతేజసః|

జగృహుస్తం తతో ఘోరాశ్చత్వారో రజనీచరాః 83||

గ్రాహయా మాస తారేయస్స్వయ మాత్మాన మాత్మనా|

బలం దర్శయితుం వీరో యాతుధానగణే తదా 84||

స తా న్నాపఘ ద్వయే సక్తా నాయదాయ పతగా నివ|

ప్రాసాదం శైల సంకాశమ్ ఉత్పాతాంగదస్తదా 85||

తేఽన్తలిక్ష్ణా ద్వినిర్దూతాస్తస్య వేగేన రాక్షసాః|

భుమౌ నిపతితాస్సర్వే రాక్షసేన్ద్రస్య పశ్యతః 86॥

తతః ప్రాసాదశిఖరం శైలశృంగ మివోన్నతమ్|

దదర్శ రాక్షసేన్ద్రస్య వాలి పుత్రః ప్రతాపవాన్ 87॥

త త్పఫాల పదాక్రాంతం దశగ్రీవస్య పశ్యతః|

పురా హిమవతశ్శృంగం వజ్జిణేవ విదారితం 88॥

భంక్త్వా ప్రాసాదశిఖరం నామ విశ్రావ్య చాత్తనః|

వినద్య సుమహానాదమ్ ఉత్పపాత విహాయసం 89॥

వ్యథయ న్రాక్షసా న్సర్వా న్హర్షయంశ్చాపి వానరాన్|

స వానరాణాం మధ్యే తు రామ పార్శ్వ ముపాగతః 90|

రావణస్తు పరం చక్రే క్రోధం ప్రాసాదధర్షణాత్|

వినాశం చ ఆత్తనః పశ్యన్ నిశ్వాసపరమోభవత్ 91॥

రామస్తు బహుభి ర్హృష్టై ర్నినదద్భిః ప్లవంగమైః|

వృతో లిపువధాకాంక్షీ యుద్ధాయైవాభ్యవర్తత 92॥

సుషేణస్తు మహావీర్యో గిరికూటోపమో హరిః|

బహుభి.స్సంవృతస్తత్ర వానరైః కామరూపిభిః 93॥

చతుర్ద్వారాణి సర్వాణి సుగ్రీవవచనాత్ కపిః|

పర్యాక్రమత దుర్ధరో నక్షత్రాణీవ చన్దమాః 94॥

తేషా.మక్షౌహిణీశతం సమవేక్ష్య వనౌకసామ్|

లంకాం ఉపనివిష్టానాం సాగరం చాతివర్తతామ్ 95||

రాక్షసా విస్త్వయమ్ జగ్నుస్త్రాసం జగ్నుస్తథాపరే|

అపరే సమరోద్ధర్షా ధర్ష మేవ ప్రపేదిరే 96||

కృత్స్నం హి కపిభి ర్వాప్తం ప్రాకారపరిఘాన్తరమ్|

దదృశూ రాక్షసా దీనాః ప్రాకారం వానలీకృతమ్|

హాహాకారం ప్రకుర్వంతి రాక్షసా భయ మోహితాః 97||

తస్మిన్ మహాభీషణకే ప్రవృత్తే|

కోలాహలే రాక్షసరాజధాన్యామ్|

ప్రగృహ్య రక్షాంసి మహాఽయుధాని|

యుగాన్తవతా ఇవ సంవిచేరుః 98||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 42 యుద్ధారమ్భః

తతస్తే రాక్షసాస్తత్ర గత్వా రావణమన్దిరమ్|

న్యవేదయన్ పులీం రుద్ధాం రామేణ సహ వానరైః|| 1||

రుద్ధాం తాం నగలీంశ్రుత్వా జాతక్రోధో నిశాచరః|

విధానమ్ ద్విగుణంశ్రుత్వా ప్రాసాదం సోఽధ్యరోహత 2||
 స దదర్శాఽఽవృతాం లంకాం సశైలవనకాననామ్|
 అసంఖ్యేయై ర్హరిగణైస్సర్వతో యుద్ధకాంక్షిభిః 3||
 స దృష్ట్వా వానరైస్సర్వాం వసుధాం కబలీ కృతామ్|
 కథం క్షపయితవ్యాస్సుస్యలితి చింతాపరోఽభవత్ 4||
 స చింతయిత్వా సుచిరం ధైర్య మాఽలమ్బ్య రావణః|
 రాఘవం హరియాథాంశ్చదదర్శాఽయతలోచనః 5||
 రాఘవస్సహ సైన్యేన ముదితో నామ పుష్లవే|
 లంకాం దదర్శ గుప్తాం వై సర్వతో రాక్షసై ర్వృతాం 6||
 దృష్ట్వా దాశరథి ర్లంకాం చిత్ర ధ్వజ పతాకినీం|
 జగామ సహసా సీతాం దూయమానేన చేతసా 7||
 అత్ర సా మృగశాబాక్షీ మ త్కృతే జనకాఽత్మజా|
 వీడ్యతే శోక సంతప్తా కృశాస్థండిల శాయినీ 8||
 వీడ్యమానాం స ధర్మాత్మా వైదేహీ మనుచింతయన్|
 క్షిప్ర మాఽజ్ఞాపయా మాస వానరాన్ ద్విషతాం వధే 9||
 ఏవ ముక్తే తు వచనే రామేణాక్లిష్టకర్తృణా|
 సంఘర్షమాణాః ప్లవగాస్సింహ నాదై రనాదయన్|| 10||

శిఖరై ల్వకిరా మైనాం లంకాం ముష్టిభి రేవ వా|
ఇతిస్త్వ దభిరే సర్వే మనాంసి హలి యూథపాః|| 11||

ఉద్యమ్య గిలి శృంగాణి శిఖరాణి మహంతి చ|
తరూంశ్చోత్పాట్య వివిధాంస్త్రిష్టంతి హలి యూథపాః|| 12||

ప్రేక్షతో రాక్షసేన్ద్రస్య తా న్యనీకాని భాగశః|
రాఘవప్రియకామార్థం లంకా మారురుపఘస్తదా|| 13||

తే తామ్రవక్త్రా హేమాభా రామార్థే త్యక్తజీవితాః|
లంకా మేవాభ్యవర్తంత సౌలతాలశిలాఽఽయుధాః|| 14||

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ ముష్టిభిశ్చ ప్లవంగమాః|
ప్రాకారాగ్రాణి చోచ్ఛాని మమంథుస్తోరణాని చ|| 15||

పలిఘాః పూరయన్తిస్త్వ ప్రసన్నసలిలాయుతాః|
పాంసుభిః పర్వతాగ్రైశ్చ తృణైః కాష్ఠైశ్చ వానరాః|| 16||

తతస్సహస్రయూథాశ్చ కోటీ యూథాశ్చ వానారాః|
కోటీశత యూథాశ్చాన్యే లంకా.మారురుపఘస్తదా|| 17||

కాంచనాని ప్రమృద్ధంతస్తోరణాని ప్లవంగమాః|
కైలాసశిఖరాభాణి గోపురాణి ప్రమథ్య చ|| 18||

ఆప్లవన్తః ప్లవన్తశ్చ గర్జన్తశ్చ ప్లవంగమాః|

లంకాం తా.మభిధావన్త మహావారణ సన్నిభాః॥ 19॥

జయ త్యతిబలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః।

రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణాభిపాలితః 20॥

ఇత్యేవం ఘోషయన్తశ్చ గర్జన్తశ్చ ప్లవంగమాః।

అభ్యధావన్త లంకాయాః ప్రాకారం కామరూపిణః 21॥

వీరబాహుస్సుబాహుశ్చ నలశ్చ వనగోచరః।

నిపీడ్యోపనివిష్టాస్తే ప్రాకారం హరియూథపాః।

ఏతస్మి న్నన్తరే చక్రు.స్కన్ధావారనివేశనమ్ 22॥

పూర్వ ద్వారం తు కుముదః కోటిభి ర్దశభి ర్ష్వతః।

ఆవృత్య బలవాన్తస్థౌ హరిభి ర్జితకాశిభిః 23॥

సౌహార్యార్థం తు తస్యైవ నివిష్టః ప్రఘసో హరిః।

పనసశ్చ మహా బాహు ర్వానరై ర్బహుభి ర్ష్వతః 24॥

దక్షిణ ద్వార మాఽగమ్య వీర.శ్శతవలిః కపిః।

ఆవృత్య బలవాన్తస్థౌ వింశత్యా కోటిభి ర్ష్వతః 25॥

సుషేణః పశ్చిమద్వారం గతస్తారా పితా హరిః।

ఆవృత్య బలవాన్తస్థౌ షష్టి కోటిభి రాఽవృతః 26॥

ఉత్తరద్వారమాఽసాద్య రామ.స్సౌమిత్రిణా సహ।

ఆవృత్య బలవాంస్తస్థా సుగ్రీవశ్చ హరీశ్వరః 27||

గోలాంగూలో మహాకాయో గవాక్షో భీమదర్శనః|

వృతః కోట్యా మహావీర్యస్తస్థా రామస్య పార్వతః 28||

ఋక్షాణాం భీమవేగానాం ధూమ్రశ్శత్రునిబర్హణః|

వృతః కోట్యా మహావీర్యస్తస్థా రామస్య పార్వతః 29||

సన్నద్ధస్తు మహావీర్యో గదాపాణి ల్విభీషణః|

వృతో యస్తైస్తు సచివైస్తస్థా తత్ర మహాబలః 30||

గజో గవాక్షో గవయశ్శరభో గన్ధమాదనః|

సమంతాత్ పరిధావంతో రరక్షు ర్వా రివాహినీమ్ 31||

తతః కోపపరీతాత్కా రావణో రాక్షసేశ్వరః|

నిర్యాణం సర్వసైన్యానాం ద్రుత మాఽఽజ్ఞాపయ త్తదా 32||

ఏత చ్ఛ్వుత్వా తతో వాక్యం రావణస్య ముఖోద్గతం|

సహసా భీమ నిర్ఘోష ముద్ఘుష్టం రజనీచరైః 33||

తతః ప్రచోదితా భేర్యశ్చంద్ర పాండర పుష్కరాః|

హేమ కోణాఽహతా భీమా రాక్షసానాం సమంతతః 34||

వినేదుశ్చ మహా ఘోషాశ్శంఖాశ్శత సహస్రశః|

రాక్షసానాం సుఘోరాణాం ముఖ మారుత పూరితాః 35||

తే బభూవుశ్శుభ నీలాంగాస్సశంఖా రజనీచరాః|

విద్యుత్తండల సన్నద్ధాస్సబలకా ఇవామ్బుదాః 36||

నిష్పతన్తి తతస్సైన్యా హ్యష్టా రావణచోదితాః|

సమయే పూర్యమాణస్య వేగా ఇవ మహోదధేః 37||

తతో వానర సైన్యేన ముక్తో నాదస్సమంతతః|

మలయః పూరితో యేన స సాను ప్రస్థ కందరః 38||

శంఖ దుందుభి సంఘుష్టస్సింహా నాదస్తరస్వినాం|

ప్యథివీం చాంతరిక్షం చ సాగరం చైవ నాదయన్ 39||

గజానాం బృంహితైస్సార్థం హయానాం హేషితైరపి|

రథానాం నేమి ఘోషైశ్చ రక్షసాం వదనస్వనః 40||

ఏతస్మిన్నంతరే ఘోరస్సంగ్రామస్సమవర్తత|

రక్షసాం వానరాణాం చ యథా దేవాసురే పురా 41||

తే గదాభిః ప్రదీప్తాభిశ్శక్తిశూలపరశ్వదైః|

నిజఘ్నూ ర్వానరాన్ ఘోరాః కథయన్తస్స్వవిక్రమాన్ 42||

(వానరాశ్చ మహా వీర్య రాక్షసాన్ జఘ్నూరాఽహవే|

జయ త్యతి బలో రామో లక్ష్మణశ్చ మహా బలః|

రాజా జయతి సుగ్రీవ ఇతి శబ్దో మహానభూత్ 43||

రాజన్ జయ జయే త్యుక్త్వాస్వస్వ నామ కథాం తతః|

తథా వృక్షై ర్మహాకాయాః పర్వతాగ్రైశ్చ వానరాః|

నిజఘ్నుస్తాని రక్షాంసి నఖై ర్దంతైశ్చ వేగితాః 44||

రాక్షసాస్త్యపరే భీమాః ప్రాకారస్థా మహీగతాన్|

భిణ్ణివాలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ శూలైశ్చైవ వృదారయన్ 45||

వానరాశ్చాపి సంక్రుద్ధాః ప్రాకారస్థాన్ మహీగతాః|

రాక్షసాన్ పాతయా మాసు.స్సమాఽఘ్నత్య ప్లవంగమాః 46||

స సంప్రహారస్తుములో మాంసశోణితకర్దమః|

రక్షసాం వానరాణాం చ సంబభూవాద్భుతోపమః 47||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్విచత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 43 ద్వన్ద్వయుద్ధమ్

యుధ్యతాం తు తతస్తేషాం వానరాణాం మహాత్మనామ్|

రక్షసాం సంబభూవాథ బలకోప.స్సుదారుణః|| 1||

తే హయైః కాంచనాపీడై ర్ధ్వజైశ్చాగ్ని శిఖోపమైః|

రథైశ్చాఽదిత్యసంకాశైః కవచైశ్చ మనోరమైః 2||

నిర్యయౌ రాక్షసవ్యాఘ్రా నాదయన్తో దిశో దశ|

రాక్షసా భీమకర్మాణో రావణస్య జయైషిణః 3||
 వానరాణా మపి చమూ ర్మహతీ జయ మిచ్ఛతామ్|
 అభ్యధావత తాం సేనాం రక్షసాం కామరూపిణామ్ 4||
 ఏతస్మిన్ అన్తరే తేషా.మనోన్య మభిధావతామ్|
 రక్షసాం వానరాణాం చ ద్వన్ద్వయుద్ధమవర్తత 5||
 అంగదేనేన్ద్రజిత్ సార్థం వాలిపుత్రేణ రాక్షసః|
 అయుధ్యత మహాతేజాస్త్యంబకేణ యథాంతకః 6||
 ప్రజ్ఞేన చ సంపాతి ర్నిత్యం దుర్మర్షణో రణే|
 జమ్బూమాలిన.మారభ్ధో హనూమాన్ అపి వానరః 7||
 సంగత.స్సుమహాక్రోధో రాక్షసో రావణానుజః|
 సమరే తీక్ష్ణ వేగేన మిత్రఘ్నేన విభీషణః 8||
 తపనేన గజ.స్సార్థం రాక్షసేన మహాబలః|
 నికుమ్భేన మహాతేజా నీలోఽపి సమయుధ్యత 9||
 వానరేన్ద్రస్తు సుగ్రీవః ప్రఘసేన సమాగతః|
 సంగత.స్సుమరేశ్రీమాన్ విరూపాక్షేణ లక్ష్మణః|| 10||
 అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః|
 సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ రామేణ సహ సంగతాః|| 11||

వజ్రముష్టిస్తు మైన్దేన ద్వివిదేనాశనిప్రభః|

రాక్షసాభ్యాం సుఘోరాభ్యాం కపిముఖ్యా సమాగతౌ|| 12||

వీరః ప్రతపనో ఘోరో రాక్షసో రణదుర్ధరః|

సమరే తీక్ష్ణ వేగేన నలేన సమయుధ్యత|| 13||

ధర్మస్య పుత్రో బలవాన్ సుషేణ ఇతి విశ్రుతః|

స విద్యున్నాలినా సార్థ.మయుధ్యత మహాకపిః|| 14||

వానరాశ్చాపరే భీమా రాక్షసై రపరై.స్సహ|

ద్వన్ద్వం సమీయు ర్బహుధా యుద్ధాయ బహుభిస్సహ|| 15||

తత్రాఽఽసీత్ సుమహద్ యుద్ధం తుములం రోమహర్షణమ్|

రక్షసాం వానరాణాం చ వీరాణాం జయ మిచ్ఛతామ్|| 16||

హరిరాక్షసదేహేభ్యః ప్రస్సృతాః కేశశాద్వలాః|

శరీరసంఘాటవహాః ప్రసుస్రు.శ్శోణితాఽపగాః|| 17||

ఆజఘానేన్ద్రజిత్ క్రుద్ధో వజ్రేణేవ శతక్రతుః|

అంగదం గదయా వీరం శత్రుసైన్యవిదారణమ్|| 18||

తస్య కాంచనచిత్రాంగం రథం సాశ్వం ససారథిమ్|

జఘాన సమరేశ్రీమాన్ అంగదో వేగవాన్ కపిః|| 19||

సంపాతిస్తు త్రిభి ర్బాణైః ప్రజఙ్ఘేన సమాహతః|

నిజఘానాశ్వకర్ణేన ప్రజంఘం రణమూర్ధని 20||

జమ్బూమాలీ రథస్థస్తు రథశక్త్యా మహాబలః|

బిభేద సమరే క్రుద్ధో హనూమంతంస్తనాంతరే 21||

తస్య తం రథ మాయస్థాయ హనూమాన్తారుతాయత్తజః|

ప్రమమాధ తలేనాయశు సహ తేనైవ రక్షసా 22||

భిన్నగాత్రశ్శరైస్తీక్ష్ణైః క్షిప్రహస్తేన రక్షసా|

గ్రసంతమివ సైన్యాని ప్రఘసం వానరాభిపః 23||

సుగ్రీవస్సప్తపర్ణేన నిర్బిభేద జఘాన చ 24||

(ప్రవీడ్య శరవర్షేణ రాక్షసం భీమదర్శనమ్|

నిజఘాన విరూపాక్షం శరేణైకేన లక్షణః) |

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధర్షో రశ్మికేతుశ్చ రాక్షసః|

సుప్తఘోషో యజ్ఞకోపశ్చ రామమ్ నిర్బిభిదుశ్శరైః 25||

తేషాం చతుర్ణాం రామస్తు శిరాంసి నిశితైః శరైః|

క్రుద్ధశతుర్బిభిచ్ఛేద ఘోరై రగ్నిశిఖోపమైః 26||

వజ్రముష్టిస్తు మైన్దేన ముష్టినా నిహతో రణే|

పపాత సరథస్సాశ్వః పురాట్ట ఇవ భూతలే 27||

నికుమ్భస్తు రణే నీలం నీలాంజన చయ ప్రభమ్|

నిర్బభేద శరైస్తీకైః కరై ర్మేఘ మివాంశుమాన్ 28||

పునఃశ్శర శతేనాథ క్షిప్రహస్తా నిశాచరః|

బిభేద సమరే నీలం నికుమ్భః ప్రజహాస చ 29||

తస్యైవ రథ చక్రేణ నీలో విష్ణు రివాహవే|

శిరశ్చిచ్ఛేద సమరే నికుమ్భస్య చ సారథేః 30|

వజ్రాశనిసమస్పర్శో ద్వివిదోఽప్యశనిప్రభమ్|

శరై రశని సంకాశైస్స వివ్యాధాశని ప్రభః 31||

స శరై రతివిద్ధాంగో ద్వివిదః క్రోధ మూర్ఛితః|

సాలేన సరథం సాశ్వం నిజఘా నాశని ప్రభమ్ 32||

(నదన్ ప్రతపనో ఘోరో నలం సోప్యన్య ధావత|

నలః ప్రతపన త్యాశు పాతయా మాస చక్షుషీ|)

విద్యున్నాలీ రథస్థస్తు శరైః కాంచనభూషణైః|

సుషేణం తాడయా మాస ననాద చ ముహు ర్ముహుః 33||

తం రథస్థమథో దృష్ట్వా సుషేణో వానరోత్తమః|

గిరిశృంగేణ మహతా రథ మ్మాశు న్యపాతయత్ 34||

లాఘవేన తు సంయుక్తో విద్యున్నాలీ నిశాచరః|

అపక్రమ్య రథా త్తూర్ణం గదాపాణిః క్షితౌస్థితః 35||

తతః క్రోధసమావిష్ట.స్సుషేణో హరిపుంగవః|

శిలాం సుమహతీం గృహ్య నిశాచర మభిద్రవత్ 36||

త.మాపతంతం గదయా విద్యున్నాలీ నిశాచరః|

వక్షస్యభిజగా నాఽశు సుషేణం హరిసత్తమమ్ 37||

గదాప్రహారం తం ఘోర.మచిన్త్యప్లవగోత్తమః|

తాం శిలాం పాతయా మాస తస్యోరసి మహామృధే 38||

శిలాప్రహారాభిహతో విద్యున్నాలీ నిశాచరః|

నిష్పిష్టహృదయో భూమౌ గతాసు ల్నిపపాత హ 39||

ఏవం తై ర్వానరై.శూరై.శూరాస్తే రజనీచరాః|

ద్వన్ద్వో విమృదితాస్తత్ర దైత్యా ఇవ దివౌకసైః 40||

భగ్నైః ఖడ్గై ర్గదాభిశ్చ శక్తితోమర పట్టసైః|

అపవిద్దేశ్చ భిన్నశ్చ రథై.స్సాంగ్రామికై ర్హయైః 41||

నిహతైః కుంజరై ర్మత్తైస్తథా వానరరాక్షసైః|

చక్రాక్షయగదణైశ్చ భగ్నై ర్ధరణిసంశ్రితైః|

బభూవాయోధనమ్ ఘోరం గోమాయుగణ సంకులమ్ 42||

కబన్ధాని సముత్పేతు ల్దిక్ష్వు వానరరక్షసామ్|

విమర్దే తుములే తస్మిన్ దేవాసురరణోపమే 43||

విదార్యమాణా హరిపుంగవైస్తదా|

నిశాచరా.శ్శోణితదిగ్ధగాత్రాః|

పున.స్సుయుద్ధం తరసా సమాస్థితా|

దివాకరస్యాస్తమయాభికాంక్షిణః 44||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రిచత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 44 నిశాయుద్ధమ్

యుధ్యతామేవ తేషాం తు తదా వానరరక్షసామ్|

రవి రస్తం గతో రాత్రిః ప్రవృత్తా ప్రాణహారిణీ|| 1||

అన్యోన్యం బద్ధ వైరాణాం ఘోరాణాం జయ మిచ్ఛతామ్|

సంప్రవృత్తం నిశా యుద్ధం తదా వానర రక్షసామ్ 2||

రాక్షసోఽసీతి హరయో హరిశ్చాసీతి రాక్షసాః|

అన్యోన్యం సమరే జఘ్నుస్తస్త్విన్స్తమసి దారుణే 3||

జహి దారయ చైతీతి కథం విద్రవసీతి చ|

ఏవం సుతుముల.శ్శబ్దస్తస్త్విన్స్తమసి శుశ్రువే 4||

కాలాః కాంచనసన్నాహస్తస్త్విన్స్తమసి రాక్షసాః|

సంప్రాద్యశ్యంత శైలేన్ద్రా దీప్తాషభివనా ఇవ 5||

తస్మింస్తమసి దుష్పారే రాక్షసాః క్రోధమూర్ఛితాః।
 పరిపేతు ర్మహావేగా భక్షయంతః ప్లవంగమాన్ 6॥
 తే హయాన్ కాంచనాపీడాన్ ధ్వజాంశ్చాగ్నిశిఖోపమాన్।
 ఆఘ్రత్య దశనైస్తీక్ష్ణైః లీమకోపా వ్యదారయన్ 7॥
 వానరా బలినో యుద్ధే క్షోభయన్ రాక్షసీ చమూం।
 కుంజరాన్ కుంజరాః రోహిన్ పతాకాధ్వజినో రథాన్।
 చకర్షుశ్చ దదంశుశ్చ దశనైః క్రోధమూర్ఛితాః 8॥
 లక్ష్మణశ్చాపి రామశ్చ శరై రాశీవిషోమపైః।
 దృశ్యాదృశ్యాని రక్షాంసి ప్రవరాణి నిజఘ్నతుః9॥
 తురంగఖురవిధ్వస్తం రథనేమిసముద్ధతమ్।
 రురోధ కర్ణనేత్రాణి యుధ్యతాం ధరణీరజః॥ 10॥
 వర్తమానే తథా ఘోరే సంగ్రామే రోమహర్షణే।
 రుభిరోదా మహావేగా నద్యస్తత్ర ప్రసుస్రువుః॥ 11॥
 తతో భేలీమృదంగానాం పణవానాం చ నిస్వనః।
 శంఖ వేణుస్వనోన్మిత్రస్సంబభూవాద్భుతోపమః॥ 12॥
 హతానాంస్తనమానానాం రాక్షసానాం చ నిస్వనః।
 శస్త్రానాం వానరాణాం చ సంబభూవాతిదారుణః॥ 13॥

హతై ర్వానర వీరైశ్చ శక్తి శూల పరశ్వధైః|

నిహతైః పర్వతాగ్రైశ్చ రాక్షసైః కామ రూపిభిః|| 14||

శస్త్రపుష్పోపహారా చ తత్రాఽసీ ద్యుద్ధమేదినీ|

దుర్జ్జయా దుర్నివేశా చ శోణితాస్రావకర్దమా|| 15||

సా బభూవ నిశా ఘోరా హరిరాక్షసహరిణీ|

కాల రాత్రీవ భూతానాం సర్వేషాం దురతిక్రమా|| 16||

తతస్తే రాక్షసాస్తత్ర తస్మింస్తమసి దారుణే|

రామ మేవాభ్యవర్తన్త సంహృష్టా శరవృష్టిభిః|| 17||

తేషా మాఽపతతాం శబ్దః క్రుద్ధానా మభిగర్జతామ్|

ఉద్వర్త ఇవ సప్తానాం సముద్రాణా.మభూ త్స్వనః|| 18||

తేషాం రామ.శ్వరైః షడ్భిః షడ్జఘాన నిశాచరాన్|

నిమేషాన్తరమాత్రేణ శితై రగ్నిశిఖోపమః|| 19||

యమ శత్రుశ్చ దుర్ధరోష్ఠ మహాపార్శ్వమహోదరౌ|

వజ్రదంష్ట్రౌ మహాకాయస్తౌ చోభౌ శుకసారణౌ 20||

తే తు రామేణ బాణౌఘైః సర్వమర్కసు తాడితాః|

యుద్ధా దపస్యతాస్తత్ర సావశేషాఽయుషోఽభవన్ 21||

తతః కాంచనచిత్రాంగైః శరైః అగ్నిశిఖోపమైః|

దిశశ్చకార విమలాః ప్రదిశశ్చ మహాబలః 22॥

(రామ నామాంకితై ర్బాలై ర్వాస్తం త ద్రణ మండలం)।

యే త్వస్యే రాక్షసా భీమా రామస్యాభిముఖేస్థితాః।

తేఽపి నష్టాఃస్సమాసాద్య పతంగా ఇవ పావకమ్ 23॥

సువర్ణపుంఖై ర్విశిఖైఃస్సంపతద్భిఃస్సహస్రశః।

బభూవ రజనీ చిత్రా ఖద్యోతై రివ శారదీ 24॥

రాక్షసానాం చ నినదై ర్హ్రీణాం చాపి నిస్వనైః।

సా బభూవ నిశా ఘోరా భూయో ఘోరతరా తదా 25॥

తేన శబ్దేన మహతా ప్రవృద్ధేన సమస్తతః।

త్రికూటః కన్దరాకీర్ణః ప్రవ్యాహర దివాచలః 26॥

గోలాంగూల మహాకాయాస్తమసా తుల్యవర్చసః।

సంపరిష్వజ్య బాహుభ్యాం భక్షయన్ రజనీచరాన్ 27॥

అంగదస్తు రణే శత్రుం నిహన్తుం సముపస్థితః।

రావణిం నిజఘానాఽశు సారథిం చ హయా నపి 28॥

వర్తమానే తదా ఘోరే సంగ్రామే భృశ దారుణే 29॥

ఇన్ద్రజి త్తు రథం త్యక్త్వా హతాశ్వో హతసారథిః।

అంగదేన మహా కాయస్తత్రైవాన్తరభీయత 30॥

త త్కర్మ వాలి పుత్రస్య సర్వే దేవాస్సహర్షిభిః|

తుష్టువుః పూజనార్హస్య తౌ చో భౌ రామ లక్ష్మణౌ 31||

ప్రభావం సర్వ భూతాని విదు లింద్రజితో యుభి|

(అదృశ్య సర్వ భూతానాం యోభవ ద్యుభి దుర్జయః)|

తేన తం మహాత్మానమ్ తుష్టా దృష్ట్యా ప్రధర్షితం 32||

తతః ప్రహృష్టా కపయః స సుగ్రీవ విభీషణా|

సాధు సాధ్వితి నేదుశ్చ దృష్ట్యా శత్రుం ప్రధర్షితం 33||

ఇంద్రజిత్తు తదా తేన నిర్జితో భీమ కర్మణా|

సంయుగే వాలి పుత్రేణ క్రోధం చక్రే సుదారుణం|

ఏతస్మి న్నన్తరే రామో వానరా వాక్య మబ్రవీత్ 34||

సర్వే భవంతస్తిష్ఠంతః కపి రాజేన సంగతాః 35||

స బ్రహ్మణా దత్త వరః త్రైలోక్యం బాధతే భ్రుశం|

భవతా మర్థ సిద్ధ్యర్థం కాలేన స సమాగతః|

అద్వైవ క్షమితవ్యం మే భవంతో విగత జ్వరాః 36||

సోఽన్తర్ధాన గతః పాపా రావణీ రణకర్మశః|

అదృశ్యో నిశితాన్ బాణాన్ ముమోచాశనివర్షసః 37||

స రామమ్ లక్ష్మణం చైవ ఘోరై ర్నాగమయైశ్శరైః|

బిభేద సమరే క్రుద్ధస్సర్వగాత్రేషు రాక్షసః 38॥

మాయయా సంవృతస్తత్ర మోహయన్ రాఘవౌ యుధి|

అదృశ్యస్సర్వ భూతానాం కూట యోధీ నిశాచరః|

బబంధ శర బంధేన భ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ 39॥

తౌ తేన పురుష వ్యాఘ్రౌ కృద్ధేనాఽశీవిషైశ్శరైః|

సహసా నిహతౌ వీరౌ తదా పైక్షంత వానరాః 40॥

ప్రకాశ రూపస్తు యదా న శక్తః|

తౌ బాధితుం రాక్షస రాజ పుత్రః|

మాయాం ప్రయోక్తుం సముపాజగామ|

బబంధ తౌ రాజ సుతౌ మహాత్మా 41॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండేచతుశ్చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 45 నాగపాశబంధః

స తస్య గతి మన్విచ్ఛన్ రాజపుత్రః ప్రతాపవాన్|

బిదేశాతిబలో రామౌ దశవానరయూథపాన్॥ 1॥

ద్వౌ సుషేణస్య దాయాదౌ నీలం చ ప్లవగర్షభమ్|

అంగదం వాలిపుత్రం చ శరభం చ తరస్వినమ్ 2॥

వినతం జామ్బవంతం చ సానుప్రస్థం మహాబలమ్|

ఋషభం చర్షభస్కన్ధ.మాబిదేశ పరంతపః 3||

తే సంప్రహృష్టా హరయో భిమాన్ ఉద్యమ్య పాదపాన్|

ఆకాశం వివిశు.స్సర్వే మార్గామాణా దిశో దశ4||

తేషాం వేగవతాం వేగ.మిషుభిర్ వేగవత్తరైః|

అస్త్రవిత్ పరమాస్త్రైస్తు వారయా మాస రావణిః5||

తం భీమవేగా హరయో నారాచైః క్షతవిగ్రహాః|

అన్ధకారే న దద్యశు ర్తేఘై.స్సూర్య మివావృతమ్ 6||

రామలక్ష్మణయో రేవ సర్వ దేహ భిద.శ్శరాన్|

భృశ మావేశయా మాస రావణి.స్సమితింజయః 7||

నిరన్తరశరీరౌ తు భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|

క్రుద్ధేనేంద్రజితా వీరౌ పన్న.గౌశ్శరతాం గతైః 8||

తయోః క్షతజమార్గేణ సుస్రావ రుభిరం బహు|

తా వుభౌ చ ప్రకాశేతే పుష్పితా వివ కింశుకౌ9||

తతః పర్యన్తరక్తాక్షో భిన్నాంజనచయోపమః|

రావణి ర్భ్రాతరౌ వాక్య మన్తర్థానగతో.బ్రవీత్|| 10||

యుధ్యమాన మనాలక్ష్మ్యం శక్రో.పి త్రిదశేశ్వరః|

ద్రష్టు మాఽసాదితుం వాపి న శక్తః కిం పున ర్యువామ్॥ 11॥

ప్రావృతా విషుజాలేన రాఘవౌ కంకపత్రిణా

ఏష రోషపలీతాత్మా నయామి యమసాదనమ్॥ 12॥

ఏవ ముక్త్యా తు ధర్మజ్ఞౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ

నిర్బిభేద శితై ర్బాణైః ప్రజహర్ష ననాద చ॥ 13॥

భిన్నాంజనచయశ్యామో విస్ఫోర్య విపులం ధనుః

భూయో భూయ శ్యరాన్ ఘోరాన్ విససర్జ మహామృధే॥ 14॥

తతో మర్తసు మర్తజ్ఞో మజ్జయన్ నిశితాన్ శరాన్

రామలక్ష్మణయౌ ర్హిరో ననాద చ ముహు ర్ముహుః॥ 15॥

బద్ధౌ తు శర బన్ధేన తా వుభౌ రణమూర్ధని

నిమేషాంతరమాత్రేణ న శేకతు రుదీక్షితుమ్॥ 16॥

తతో విభిన్నసర్వాంగౌ శరశల్య ఆచితా వుభౌ

ధ్వజా వివ మహేన్ద్రస్య రజ్జుముక్తౌ ప్రకమ్పితౌ॥ 17॥

తౌ సంప్రచలితౌ వీరౌ మర్మభేదేన కల్పితౌ

నిపేతతు ర్మహేష్వాసౌ జగత్యాం జగతీపతీ॥ 18॥

తౌ వీరశయనే వీరౌ శయానౌ రుభిరోక్షితౌ

శరవేష్పితసర్వాంగా వాఽర్తౌ పరమపీడితౌ॥ 19॥

న హ్యవిధం తయో రాత్రం బభూవాంగుల మన్తరమ్|

న అనిల్భిన్నం న చ అస్తబ్ధంఆకర అగ్రా దజిహ్మగైః 20||

తౌ తు క్రూరేణ నిహతౌ రక్షసౌ కామరూపిణా|

అస్య క్సుస్రువతుస్తీవ్రం జలం ప్రసవణా వివ 21||

పపాత ప్రథమమ్ రామో విద్ధో మర్కసు మార్గణైః|

క్రోధా దిన్దజితా యేన పురా శక్రో వినిర్జితః 22||

రుక్ష్ పుంఖైః ప్రసన్నాగై రధో గతిభి రాఽశుగైః|

నారచై రర్థనారాచై ర్భలై రంజలికై రపి|

వివ్యాధ వత్ సదన్తైశ్చ సింహదంష్ట్రైః క్షురైస్తథా 23||

స వీరశయనే శిశ్యే విజ్య మాఽదాయ కార్ముకమ్|

భిన్నముష్టిపలీణాహం త్రిణతం రుక్ష్భూషితమ్ 24||

బాణపాతాన్తరే రామమ్ పతితం పురుషర్షభమ్|

స తత్ర లక్షణో దృష్ట్వా నిరాశో జీవితేఽభవత్ 25||

రామమ్ కమల పత్రాక్షం శర బంధ పరిక్షతం|

శుశోచ భ్రాతరం ద్రుష్ట్వా పతితం ధరణీ తలే 26||

హరయశ్చాపి తం దృష్ట్వా సంతాపం పరమమ్ గతాః 27||

బద్ధౌ తు వీరౌ పతితౌ శయానౌ|

తౌ వానరా.స్సంపరివార్య తస్థుః|

సమాగతా వాయుసుతప్రముఖ్యా|

విషాద మాఽఽర్తాః పరమమ్ చ జగ్తుః 28||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 46 సుగ్రీవాద్యనుశోకః

తతో ద్యాం పృథివీం చైవ వీక్షమాణా వనౌకసః|

దద్యుశు.స్సంతతౌ బాణై ర్భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|| 1||

వృష్ట్వీవోపరతే దేవే కృతకర్తృణి రాక్షసే|

ఆజగామాథ తం దేశం ససుగ్రీవో విభీషణః 2||

నీలద్వివిదమైన్దాశ్చ సుషేణసుముఖాంగదాః|

తూర్ణం హనుమతా సార్థమన్వశోచన్త రాఘవౌ 3||

నిశ్చేష్టౌ మన్త నిశ్శ్వాసౌ శోణితౌఘపరిఘ్నతౌ|

శరజాలాచితౌస్తబ్ధౌ శయానౌ శర తల్పయోః 4||

నిశ్శ్వసన్తౌ యథా సర్పౌ నిశ్చేష్టౌ మన్తవిక్రమౌ|

రుభిరస్రావదిగ్గాంగౌ తాపనీయా వివ ధ్వజౌ 5||

తౌ వీరశయనే వీరౌ శయానౌ మన్తచేష్టితౌ|

యూధపైస్తైః పరివృతౌ బాష్పవ్యాకులలోచనైః 6||

రాఘవౌ పతితౌ దృష్ట్వా శరజాలసమావృతౌ|

బభూవు ర్వ్యభితా.స్సర్వే వానరా.స్సవిభీషణాః 7||

అన్తరిక్షం నిలీక్షన్తీ దిశ.స్సర్వాశ్చ వానరాః|

న చైనమ్ మాయయా ఛన్నం దదృశూ రావణీం రణే 8||

తం తు మాయా ప్రతిచ్ఛన్నం మాయయైవ విభీషణః|

వీక్షమాణో దదర్శాథ భ్రాతుః పుత్ర మవస్థితమ్ 9||

త.మప్రతిమ కర్మాణ.మప్రతిద్వన్ద్వమాహవే|

దదర్శాన్తర్హితం వీరం వరదానా ద్విభీషణః|

తేజసా యశసా చైవ విక్రమేణ చ సంయుతం|| 10||

ఇన్ద్రజి త్త్వాత్కనః కర్మ తౌ శయానౌ సమీక్ష్య చ|

ఉవాచ పరమప్రీతో హర్షయన్ సర్వనైర్పతాన్|| 11||

దూషణస్య చ హన్తారౌ ఖరస్య చ మహాబలౌ|

సౌదితౌ మామకై ర్భాణై ర్భాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|| 12||

న ఇమౌ మోక్షయితుం శక్యోపతస్మా దిషుబన్ధనాత్|

సర్వై రపి సమాగమ్య సన్నిసంఘైః సురాసురైః|| 13||

యత్యతే చిన్తయానస్య శోకార్తస్య పితు ర్మమ|

అస్పృష్ట్యా శయనమ్ గాత్రైస్త్రియామా యాతి శర్వతీ॥ 14॥

కృత్స్నేయమ్ యత్యతే లంకా నదీ వర్షాస్వివ ఆకులా

సోఽయమ్ మూలహరోఽనర్థస్సర్వేషాం నిహతో మయా॥ 15॥

రామస్య లక్షణస్యాపి సర్వేషాం చ వనౌకసామ్

విక్రమా నిష్ఫలాస్సర్వే యథా శరది తోయదాః॥ 16॥

ఏవముక్త్యా తు తాన్ సర్వాన్ రాక్షసాన్ పరిపార్శ్వతః

యాథపాన్ అపి తాన్ సర్వాంస్తాడయా మాస రావణిః॥ 17॥

నీలం నవభి రాయహత్య మైందం చ ద్వివిదం తథా

త్రిబిస్త్రిభి రమిత్రఘ్నస్తతాప ప్రవరేషుభిః॥ 18॥

జామ్బవంతం మహేష్వాసో విధ్వా బాణేన వక్షసి

హనూమతో వేగవతో విససర్జ శరాన్ దశ॥ 19॥

గవాక్షం శరభం చైవ ద్వా వప్యమిత తేజసా

ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం మహా వేగో వివ్యాధ యుభి రావణిః 20॥

గోలాంగూలేశ్వరం చైవ వాలిపుత్రం అథాంగదమ్

వివ్యాధ బహుభి ర్బాణైస్త్వరమాణోధ రావణిః 21॥

తాన్ వానర వరాన్ భిత్వా శరై రగ్ని శిఖోపమైః

ననాద బలవాన్స్త్ర మహా సత్త్వస్స రావణిః 22॥

తాన్ అర్థయిత్వా బాణోఽఘైస్త్రాసయిత్వా చ వానరాన్|

ప్రజహాస మహాబాహు ర్వచనమ్ చేద మబ్రవీత్ 23||

శరబన్ధేన ఘోరేణ మయా బద్ధౌ చమూముఖే|

సహితౌ భ్రాతరా వేతౌ నిశామయత రాక్షసాః 24||

ఏవముక్తాస్తు తే సర్వే రాక్షసాః కూటయోధినః|

పరం విస్తయ మాఽఽజగ్నుః కర్షణా తేన తోషితాః 25||

వినేదుశ్చ మహానాదాన్ సర్వే తే జలదోపమాః|

హతో రామ ఇతి జ్ఞాత్వా రావణిం సమపూజయన్ 26||

నిష్పన్నౌ తు తదా దృష్ట్వా తా వుభౌ రామలక్ష్మణౌ|

వసుధాయాం నిరుచ్ఛ్వాసౌ హతా విత్యన్వమన్యత 27||

హర్షేణ తు సమాఽవిష్ట ఇన్ద్రజిత్ సమితింజయః|

ప్రవివేశ పురీం లంకాం హర్షయన్ సర్వ రాక్షసాన్ 28||

రామలక్ష్మణయౌ ర్దృష్ట్వా శరీరే సాయకైశ్చితే|

సర్యాణి చాంగో పాంగాని సుగ్రీవం భయమాఽవిశత్ 29||

తమ్ ఉవాచ పరిత్రస్తం వానరేన్ద్రం విభీషణః 30||

సబాష్పవదనమ్ దీనమ్ శోకవ్యాకులలోచనమ్|

అలం త్రాసేన సుగ్రీవ బాష్పవేగో నిగృహ్యతామ్ 31||

ఏవం ప్రాయాణే యుద్ధాని విజయో నాస్తి నైష్ఠికః|

సశేషభాగ్యతాస్యాకం యది వీర భవిష్యతి 32||

మోహ మేతౌ ప్రహాస్యేతే భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|

పర్యవస్థాపయాత్తాన మనాథం మాం చ వానర 33||

సత్యధర్మానురక్తానాం నాస్తి మృత్యుకృతం భయమ్|

ఏవ ముక్త్వా తతస్తస్య జలక్లిన్నేన పాణినా 34||

సుగ్రీవస్య శుభే నేత్రే ప్రమమార్జ విభీషణః|

తత్ సలిల మాదాయ విద్యయా పరిజప్య చ 35||

సుగ్రీవ నేత్రే ధర్మాత్మా సమమార్జ విభీషణః|

ప్రమృజ్య వదనమ్ తస్య కపిరాజస్య భీమతః 36||

అబ్రవీ త్కాలసంప్రాప్త మసంభ్రమ మిదం వచః|

న కాలః కపిరాజేన్ద్ర వైక్లబ్య మనువర్తితుమ్|

అతిస్నేహోఽప్యకాలేఽస్మిన్ మరణాయోపపద్యతే 37||

తస్మా దుత్సృజ్య వైక్లబ్యం సర్వకార్యవినాశనమ్|

హితం రామ పురోగాణాం సైన్యానాంఅనుచిన్త్యతామ్ 38||

అథ వా రక్ష్యతాం రామో యావత్ సంజ్ఞా విపర్యయః|

లబ్ధసంజ్ఞౌ హి కాకుత్స్థౌ భయమ్ నోప్యపనేష్యతః 39||

నైతత్ కించన రామస్య న చ రామో ముమూర్షతి |
 న హ్యేనమ్ హాస్యతే లక్ష్మీ ర్దుర్లభా యా గతాఽయుషామ్ 40 ||
 తస్మా దాఽశ్వాసయాఽత్మానమ్ బలం చాఽశ్వాసయస్వకమ్ |
 యావ త్కార్యాణి సైన్యాని పున.స్సంస్థాపయా మ్యహమ్ 41 ||
 ఏతే హిపుల్లనయనాస్త్రాసా దాఽగతసాధ్యసాః |
 కర్ణే కర్ణే ప్రకథితా హరయో హరిపుంగవ 42 ||
 మాం తు దృష్ట్వా ప్రధావంత.మనీకం సంప్రహర్షితుమ్ |
 త్యజన్తు హరయస్త్రాసం భుక్త పూర్వా మివస్రజమ్ 43 ||
 సమాఽశ్వాస్య తు సుగ్రీవం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః |
 విద్రుతం వానరానీకం తత్ సమాఽశ్వాసయ త్పునః 44 ||
 ఇన్ద్రజి త్తు మహామాయ.స్సర్వసైన్యసమాఽవృతః |
 వివేశ నగరీం లంకాం పితరం చాభ్యుపాగమత్ 45 ||
 తత్ర రావణ మాఽసీన.మభివాద్య కృతాంజలిః |
 ఆచచక్షే ప్రియమ్ పిత్రే నిహతౌ రామలక్ష్మణౌ 46 ||
 ఉత్పపాత తతో హృష్టః పుత్రం చ పరిషస్వజే |
 రావణో రక్షసాం మధ్యేశ్రుత్వా శత్రూ నిపాతితౌ |
 ఉపాఘాయ స మూ ర్ధ్వేనమ్ పప్రచ్ఛ ప్రీతమానసః 47 ||

పృచ్ఛతే చ యథావృత్తం పిత్రే సర్వం న్యవేదయత్|
యథా తౌ శర బంధేన నిచ్ఛేష్టౌ నిష్ప్రభౌ కృతౌ 48||

స హర్షవేగానుగతాంతరాఽత్తా|

శ్రుత్వా వచస్తస్య మహారథస్య|

జహౌ జ్వరం దాశరథే.స్సముత్థితం|

ప్రహృష్య వాచాభిననన్త పుత్రమ్ 49||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షట్ చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 47 నాగబద్ధ రామలక్ష్మణ

ప్రదర్శనమ్

ప్రతిప్రవిష్టే లంకాం తు కృతార్థే రావణాఽత్తజే|

రాఘవం పరివార్య ఆర్తా రరక్షు ర్వానరర్షభాః|| 1||

హనూమా నంగదో నీల.స్సుషేణః కుముదో నలః|

గజో గవాక్షో గవయ.శ్శరభో గన్ధమాదనః|

జామ్బవాన్ ఋషభ.స్కంన్దో రమ్భ.శ్శతవలిః పృథుః 2||

వ్యూధానీకాశ్చ యతాశ్చ ద్రుమా నాఽదాయ సర్వతః 3||

వీక్షమాణా దిశ.స్సర్వాస్తిర్య గూర్హ్వం చ వానరాః|

తృణే ష్యపి చ చేష్టతుస్య రాక్షసా ఇతి మేనిరే 4॥

రావణశ్చాపి సంహృష్టో విస్మయేన్ద్రజితం సుతమ్|

ఆజుహోవ తతస్సీతా రక్షణీ రాక్షసీస్తదా|

రాక్షస్యస్త్రిజటా చాపి శాసనా త్తమ్ ఉపస్థితాః 5॥

తా ఉవాచ తతో హృష్టో రాక్షసీ రాక్షసాభిపః 6॥

హతా విన్ద్రజితాఽఽఖ్యాత వైదేహ్యో రామలక్ష్మణౌ|

పుష్పకం చ సమారోప్య దర్శయధ్వం హతౌ రణే 7|

యద్ ఆశ్రయాద్ అవష్టభో నేయమ్ మామ్ ఉపతిష్ఠతి|

సోఽస్యా భర్తా సహ బ్రాత్రా నిరస్తౌ రణమూర్ధని 8॥

నిర్విశంకా నిరుద్విగ్నా నిరపేక్షా చ మైథిలీ|

మా ముపస్థాస్యతే సీతా సర్వాఽభరణభూషితా 9॥

అద్య కాలవశం ప్రాప్తం రణే రామమ్ సలక్ష్మణమ్|

అవేక్ష్య వినివృత్తాఽశా నాన్యాం గతిమపశ్యతీ॥ 10॥

నిరపేక్షా విశాలాక్షీ మా ముపస్థాస్యతేస్వయమ్|

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా రావణస్య దురాత్మనః॥ 11॥

రాక్షస్యస్తాస్తథే త్యుక్త్వా ప్రజగ్గు ర్యత్ర పుష్పకమ్|

తతః పుష్పక మాదాయ రాక్షసోఽ రావణాఽజ్ఞయా॥ 12॥

అశోకవనికాస్థాం తాం మైథిలీం సముపానయన్|

తా.మాదాయ తు రాక్షసోఽభర్తుశోకపరాజితామ్|| 13||

సీతా మాయరోపయా మాసు ల్విమానమ్ పుష్పకం తదా|

తతః పుష్పక మారోఽప్య సీతాం త్రిజటయా సహ|| 14||

జగ్తు ర్దర్శయితుం తస్యై రాక్షసోఽ రామ లక్ష్మణౌ|

రావణోఽకారయల్లంకాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్|| 15||

ప్రాఘోషయత హృష్టశ్చ లంకాయాం రాక్షసేశ్వరః|

రాఘవో లక్ష్మణశ్చైవ హతా విన్దజితా రణే|| 16||

విమానేనాపి సీతా తు గత్వా త్రిజటయా సహ|

దదర్శ వానరాణాం తు సర్వం సైన్యం నిపాతితమ్|| 17||

ప్రహృష్టమనసశ్చాపి దదర్శ పిశితాశనాన్|

వానరాంశ్చాపి దుఃఖాన్ రాన్ రామలక్ష్మణపార్శ్వతః|| 18||

తతస్సీతా దదర్శోభా శయానౌ శర తల్పయోః|

లక్ష్మణం చైవ రామమ్ చ విసంజ్ఞౌ శరపీడితౌ|| 19||

విధ్వస్తకవచౌ వీరౌ విప్రవిద్ధశరాయసనౌ|

సాయకైశ్చిన్నసర్వాంగౌ శరస్తమ్భమయా క్షితౌ|| 20||

తౌ దృష్ట్వా భ్రాతరౌ తత్ర వీరౌ సౌ పురుషర్షభౌ|

శాయానౌ పుండరీకాక్షౌ కుమారా వివ పావకీ 21||

శర తల్ప గతౌ వీరౌ తథో భౌ తౌ నర ర్షభౌ|

దుఃఖాఽఽర్తా సుభృశం సీతా కరుణం విలలాప హ 22||

భారతార మనవ ద్యాంగీ లక్షణం చాసితేక్షణా|

ప్రేక్ష్య పాంసుషు వేష్టంతౌ రురోద జనకాఽత్తజా 23|

సౌ బాష్పశోకాభిహతా సమీక్ష్య|

తౌ భ్రాతరౌ దేవసమప్రభావౌ|

వితర్కయన్తీ నిధనమ్ తయో.స్సౌ|

దుఃఖాన్వితా వాక్య మిదం జగాద 24||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త చత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 48 సీతాశ్వాసనమ్

భరతారం నిహతం దృష్ట్వా లక్షణం చ మహాబలమ్|

విలలాప భృశం సీతా కరుణం శోకకల్కితా|| 1||

ఊచుర్లక్షణినో యే మాం పుత్రిణ్యవిధవేతి చ|

తేఽస్య సర్వే హతే రామేఽజ్ఞానినోఽన్యతవాదినః 2||

యజ్ఞినో మహిషీం యే మామ్ ఊచుః పత్నీం చ సత్రిణః|

తేఽద్య సర్వే హతే రామేఽజ్ఞానినోఽన్యతవాదినః 3||

వీరపార్థివపత్నీ త్వం యే ధన్వేతి చ మాం విదుః|

తేఽద్య సర్వే హతే రామేఽజ్ఞానినోఽన్యతవాదినః 4||

ఊచు.స్సంశ్రవణే యే మాం ద్విజాః కార్తాన్తికా.శ్శుభామ్|

తేఽద్య సర్వే హతే రామేఽజ్ఞానినోఽన్యతవాదినః 5||

ఇమాని ఖలు పద్మాని పాదయోర్ యైః కిలస్త్రియః|

అభిరాజ్యేఽభిషిచ్యన్తే నరేన్దైః పతిభి.స్సహ 6||

వైధవ్యం యాన్తి యై ర్షార్యోఽలక్షణై ర్భాగ్యదుర్లభాః|

నాఽత్తనస్తాని పశ్యామి పశ్యన్తి హతలక్షణా 7||

సత్యానీమాని పద్మానిస్త్రీణామ్ ఉక్త్వాని లక్షణే|

తా న్యద్య నిహతే రామే వితథాని భవన్తి మే 8||

కేశా.స్సూక్ష్మా.స్సమా నీలా భ్రువౌ చాసంగతే మమ|

వృత్తే చారోమశే జంఘే దన్తాశ్చావిరలా మమ 9||

శంభే నేత్రే కరౌ పాదౌ గుల్ఫౌ ఊరూ చ మే చితౌః|

అనువృత్తా నఖా.స్సిన్ధిగ్ధా.స్సమాశ్చాంగులయౌ మమ|| 10||

స్తనౌ చావిరలౌ పీనౌ మమేమౌ మగ్నచూచుకౌ|

మగ్నా చోత్సంగినీ నాభిః పార్శ్వోరస్మా చ మే చితౌః|| 11||

మమ వర్ణో మణి నిభో మృదూన్యంగ రుహాణి చ|
 ప్రతిష్ఠితాం ద్వాదశభి ర్మామ్ ఊచు.శ్శుభలక్షణామ్|| 12||
 సమగ్రయవ.మచ్ఛిద్రం పాణిపాదం చ వర్ణవత్|
 మన్దస్తితే త్యేవ చ మాం కన్యాలక్ష్మిణీనోద్విజాః|| 13||
 అధిరాజ్యేఽభిషేకో మే బ్రాహ్మణైః పతినా సహ|
 కృతాన్త కుశలైః ఉక్తం త త్సర్వం వితథీకృతమ్|| 14||
 శోధయిత్వా జనస్థానమ్ ప్రవృత్తి ముపలభ్య చ|
 తీర్త్వా సాగర మక్షోభ్యం భ్రాతరౌ గోష్పదే హతౌ|| 15||
 న ను వారుణ మాఽగ్నేయమ్ ఐన్ద్రం వాయవ్య మేవ చ|
 అన్త్రం బ్రహ్మశిరశ్చైవ రాఘవౌ ప్రత్యపద్యతామ్|| 16||
 అదృశ్యమానేన రణే మాయయా వాసవోపమౌ|
 మమ నాథా వనాథాయా నిహతౌ రామలక్ష్మణౌ|| 17||
 న హి దృష్టిపథం ప్రాప్య రాఘవస్య రణే లిపుః|
 జీవన్ ప్రతినివర్తేత యద్యపిస్యా న్ననోజవః|| 18||
 న కాలస్యాతిభారోఽస్తి కృతాన్తశ్చ సుదుర్జయః|
 యత్ర రామ.స్సహ భ్రాత్రా శేతే యుధి నిపాతితః|| 19||
 న శోచామి తథా రామమ్ లక్ష్మణం చ మహా బలం|

నాఽఽత్మానమ్ జననీ చాపి యథాశ్వత్థ్రాం తపస్వినీమ్ 20||
 సా ను చిన్తయతే నిత్యం సమాప్త వ్రత మాఽగతమ్|
 కదా ద్రక్ష్యామి సీతాం చ లక్ష్మణమ్ చ స రాఘవం|
 పరిదేవయమానాం తాం రాక్షసీ త్రిజటాబ్రవీత్ 21||
 మా విషాదం కృథా దేవి భర్తాయమ్ తవ జీవతి 22||
 కారణాని చ వక్ష్యామి మహాన్తి సద్యశాని చ|
 యథేమౌ జీవతో దేవి భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ 23||
 న హి కోపపరీతాని హర్షపర్యుత్సుకాని చ|
 భవన్తి యుభి యోధానాం ముఖాని నిహతే పతౌ 24||
 ఇదం విమానమ్ వైదేహి పుష్పకం నామ నామతః|
 దివ్యం త్వాం ధారయే న్నైవం య ద్యేతౌ గత జీవితౌ 25||
 హతవీరప్రధానా హి హతోత్సాహా నిరుద్యమా|
 సేనా భ్రమతి సంఖ్యేషు హత కర్ణేవ నౌ ర్జలే 26||
 ఇయమ్ పున రసంభ్రాన్తా నిరుద్విగ్నా తరస్వినీ|
 సేనా రక్షతి కాకుత్స్థో మాయయా నిర్జితౌ రణే 27||
 సా త్వం భవ సువిస్రబ్ధా అనుమానైఃసుఖోదయైః|
 అహతౌ పశ్య కాకుత్స్థో స్నేహా దేత ద్భవీమి తే 28||

అన్యతం నోక్తపూర్వం మే న చ వక్ష్యే కదా చన।

చారిత్రసుఖశీలత్వాత్ ప్రవిష్టాసి మనో మమ 29॥

నేమా శక్యో రణే జేతుం సేనై రపి సురాసురైః।

ఏతయోః ఆననమ్ దృష్ట్వా మయా చాఽవేదితం తవ।

ఇదం చ సుమహా చ్ఛిహ్నాం శనైః పశ్యన్వ మైథిలీ 30॥

నిస్సంజ్ఞా వప్యభా వేతా నైవ లక్ష్మీ ర్వియుజ్యతే।

ప్రాయేణ గతసత్త్వానాం పురుషాణాం గతాఽయుషామ్।

దృశ్యమానేషు వక్త్రేషు పరం భవతి వైకృతమ్ 31॥

త్యజ శోకం చ దుఃఖం చ మోహం చ జనకాఽత్మజే।

రామలక్ష్మణయో రర్థే నాద్య శక్య మజీవితుమ్ 32॥

శ్రుత్వా తు వచనమ్ తస్యాస్సీతా సురసుతోపమా।

కృతాంజలిః ఉవా చేదమ్ ఏవ మస్త్వితి మైథిలీ 33॥

విమానమ్ పుష్పకం తత్ తు సన్నివర్త్య మనోజవమ్।

దీనా త్రిజటయా సీతా లంకామ్ ఏవ ప్రవేశితా 34॥

తతస్త్రిజటయా సార్థం పుష్పకా దవరుహ్యా సా।

అశోకవనికామేవ రాక్షసీభిః ప్రవేశితా 35॥

ప్రవిశ్య సీతా బహువృక్షషణ్డాం।

తాం రాక్షసేన్ద్రస్య విహారభూమిమ్|

సంప్రేక్ష్య సంచిన్ద్య చ రాజపుత్రా|

పరం విషాదం సముపాజగామ 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టాచత్వారింశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 49 రామనిర్వేదః

ఘోరేణ శరబన్ధేన బద్ధౌ దశరథాఽత్తజౌ|

నిశ్వసన్తౌ యథా నాగౌ శయానౌ రుభిరోక్షితౌ|| 1||

సర్వే తే వానరశ్రేష్ఠాఃస్ససుగ్రీవా మహాబలాః|

పరివార్య మహాత్మానౌ తస్థుఃశ్శోకపరిఘ్నతాః 2||

ఏతస్మిన్ అన్తేరే రామః ప్రత్యబుధ్యత వీర్యవాన్|

స్థిరత్వాత్ సత్త్వయోగా చ్చ శరైఃస్సందానితోఽపి సన్ 3||

తతో దృష్ట్వా సరుభిరం విషణ్ణం గాఢ మల్పితమ్|

భ్రాతరం దీన వదనమ్ పర్యదేవయ దాఽతురః 4||

కిం ను మే సీతయా కార్యం కిం కార్యం జీవితేన వా|

శయానమ్ యోఽద్య పశ్యామి భ్రాతరం యుభి నిర్జితమ్ 5||

శక్యా సీతా సమా నారీ ప్రాప్తుం లోకే విచిన్దతా|

న లక్ష్మణసమో భ్రాతా సచివ.స్సామ్పరాయికః6॥

పరిత్యక్త్యా మ్యహం ప్రాణాన్ వానరాణాం తు పశ్యతామ్|

యది పంచత్వ మాపన్న.స్సుమిత్రానన్దవర్ధనః 7॥

కిం ను వక్ష్యామి కౌసల్యాం మాతరం కిం ను కైకయామ్|

కథ మమ్బాం సుమిత్రాంచ పుత్రదర్శనలాలసామ్ 8॥

వివత్సాం వేపమానాం చ క్రోశన్తిం కురలీ.మివ|

కథ.మాశ్వాసయిష్యామి యది యాస్యామి తం వినా|

కథం వక్ష్యామి శత్రుఘ్నం భరతం చ యశస్వినమ్ 9॥

మయా సహ వనమ్ యాతో వినా తేనాగతః పునః|

ఉపాలమ్బం న శక్యామి సోధుం బత సుమిత్రయా॥ 10॥

ఇహైవ దేహం త్యక్త్యామి న హి జీవితుమ్ ఉత్సహే॥ 11॥

ధి జ్ఞాం దుష్కృతకర్మాణ మనార్యం యత్యుతే హ్యసౌ|

లక్ష్మణః పతిత.శ్శేతే శరతల్పే గతాసువత్॥ 12॥

త్వం నిత్యం సువిషణ్ణం మా మాశ్వాసయసి లక్ష్మణ|

గతాసుర్ నాద్య శక్నోషి మా మార్త మభిభాషితుమ్॥ 13॥

యేనాద్య నిహతా యుద్ధే రాక్షసా వినిపాతితాః|

తస్యామేవ క్షితౌ వీర.స్స శేతే నిహతః పరైః॥ 14॥

శయాన.శ్శరతల్పేఽస్త్రిన్వస్వశోణితపరిఘ్నతః|

శరజాలైశ్చితో భాతి భాస్కరోఽస్త మివ వ్రజన్|| 15||

బాణాభిహతమర్హత్వా న్న శక్నో త్యభివీక్షితుమ్|

రుజా చాబ్రువతో హ్యస్య దృష్టిరాగేణ సూచ్యతే|| 16||

యధైవ మాం వనమ్ యాన్త మనుయాతో మహాద్యుతిః|

అహ మప్యనుయాస్యామి తధైవైనమ్ యమక్షయమ్|| 18||

ఇష్టబన్ధజనో నిత్యం మాం చ నిత్య.మనువ్రతః|

ఇమా మద్య గతోఽవస్థాం మమానార్యస్య దుర్ణయైః|| 19||

సురుష్టేనాపి వీరేణ లక్ష్మణేనా న సంస్మరే|

పరుషం విప్రియమ్ వాపిశ్రావితం న కదా చన 20||

విససరైకవేగేన పంచ బాణశతాని యః|

ఇష్వస్త్రే ష్వభికస్తస్మాత్ కార్తవీర్యా చ్చ లక్ష్మణః 21||

అస్టైః అస్మాణి యో హన్యా చ్చక్రస్యాపి మహాత్మనః|

సోఽయ ముర్వ్యాంహత.శ్శేతే మహార్హ.శయనోచితః 22||

త చ్చ మిథ్యా ప్రలప్తం మాం ప్రధక్ష్యతి న సంశయః|

య న్తయా న కృతో రాజా రాక్షసానాం విభీషణః 23||

అస్మి న్నుపవార్తే సుగ్రీవ ప్రతియాతు మితోఽర్హసి|

మత్వా హీనమ్ మయా రాజన్ రావణోఽభిద్రవే ద్భవీ 24॥

అంగదం తు పురస్కృత్య ససైన్యస్ససుహృజ్జనః|

సాగరం తర సుగ్రీవ నీలేన చ నలేన చ 25॥

కృతం హనుమతా కార్యం య దన్యై ర్దుష్కరం రణే|

ఋక్షరాజేన తుష్యామి గోలాంగూలాభిపేన చ 26॥

అంగదేన కృతం కర్త మైన్దేన ద్వివిదేన చ|

యుద్ధం కేసరిణా సంఖ్యే ఘోరం సంపాతినా కృతమ్ 27॥

గవయేన గవాక్షేణ శరభేణ గజేన చ|

అన్యైశ్చ హరిభి ర్యుద్ధం మదార్థే త్యక్తజీవితైః|

న చాతిక్రమితుం శక్యం దైవం సుగ్రీవ మానుషైః 28॥

య త్తు శక్యం వయస్యేన సుహృదా వా పరంతప|

కృతం సుగ్రీవ తత్ సర్వం భవతాధర్తభీరుణా 29॥

మిత్ర కార్యం కృత మిదం భవద్భి ర్వానరర్షభాః|

అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే యథేష్టం గన్తు మర్హథ 30॥

శుశ్రువుస్తస్య తే సర్వే వానరాః పరిదేవనమ్|

వర్తయాం చక్రు రశ్రూణి నేత్రైః కృష్ణేతరేక్షణాః 31॥

తతస్సర్వా ణ్యనీకానిస్థాపయిత్వా విభీషణః|

ఆజగామ గదాపాణిస్త్యలితో యత్ర రాఘవః 32॥

తం దృష్ట్వా త్వలితం యాంతం నీలాంజనచయోపమమ్।

వానరా దుద్రువు.స్సర్వే మన్యమానాస్తు రావణిమ్ 33॥

(నిశ్చేష్టా విగత జ్ఞానౌ రణ రేణు సముత్థితౌ।

శయనౌ శర తల్పస్థౌ ద్రఘ్ణంఆయాద్విభీషణ।

తం రాక్షసేంద్రాఽత్తజ శంకయా తే।

నిపాతితౌ రాజ సుతౌ చ దృష్ట్వా।

విభీషణం వివ్యధిరే చ దృష్ట్వా।

మేఘా యథా వాయు హతాః ప్లవంగాః) ।

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన పంచాశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 50 నాగపాశవిమోక్షణమ్

అథోవాచ మహాతేజా హరిరాజో మహాబలః।

కి మియమ్ వ్యభితా సేనా మూఢవాతేవ నౌ ర్జలే॥ 1॥

సుగ్రీవస్య వచ.శ్రుత్వా వాలిపుత్రోఽంగదోఽబ్రవీత్।

న త్వం పశ్యసి రామమ్ చ లక్ష్మణం చ మహాబలమ్ 2॥

శరజాలాచితౌ వీరా వుభౌ దశరథాఽత్తజౌ।

శర తల్పే మహాత్మానౌ శయానౌ రుభిరోక్షితౌ 3||

అథాబ్రవీ ద్వానరేన్ద్రస్సుగ్రీవః పుత్ర మంగదమ్|

నానిమిత్త మిదం మన్యే భవితవ్యం భయేన తు 4||

విషణ్ణ వదనా హ్యేతే త్యక్తప్రహరణా దిశః|

ప్రపలాయన్తి హరయన్త్రాసా దుత్ఫుల్లలోచనాః 5||

అన్యోన్యస్య న లజ్జన్తే న నిలీక్షన్తి పృష్ఠతః|

విప్రకర్షన్తి చాన్యోన్యం పతితం లంఘయన్తి చ 6||

ఏతన్తి న్నన్తరే వీరో గదాపాణి ర్విభీషణః|

సుగ్రీవం వర్ధయా మాస రాఘవం చ నిరైక్షత 7||

విభీషణం తం సుగ్రీవో దృష్ట్వా వానరభీషణమ్|

ఋక్షరాజం సమీపస్థం జామ్బవన్త మువాచ హ 8||

విభీషణోఽయమ్ సంప్రాప్తో యమ్ దృష్ట్వా వానరర్షభాః|

విద్రవన్తి పరిత్రస్తా రావణాఽత్సజశంకయా 9||

శీఘ్ర మేతాన్ సువిత్రస్తాన్ బహుధా విప్రధావితాన్|

పర్యవస్థాపయాఽఖ్యాహి విభీషణ ముపస్థితమ్|| 10||

సుగ్రీవేణైవమ్ ఉక్తస్తు జామ్బవాన్ ఋక్షపార్థివః|

వానరాన్ సాన్త్వయా మాస సన్నివర్త్య ప్రధావతః|| 11||

తే నివృత్తాః పునఃస్సర్వే వానరాస్త్యుక్తసంభ్రమాః|

ఋక్షరాజవచఃశ్రుత్వా తం చ దృష్ట్వా విభీషణమ్|| 12||

విభీషణస్తు రామస్య దృష్ట్వా గాత్రం శరైశ్చితమ్|

లక్ష్మణస్య చ ధర్మాత్మా బభూవ వ్యథితేన్ద్రియః|| 13||

జలక్లిన్నేన హస్తేన తయో ర్నేత్రే ప్రమృజ్య చ|

శోకసంపీడితమనా రురోద విలలాప చ|| 14||

ఇమా తౌ సత్త్వసంపన్నౌ విక్రాంతౌ ప్రియసంయుగౌ|

ఇమా మవస్థాం గమితౌ రాకస్యైః కూటయోధిభిః|| 15||

భ్రాతుః పుత్రేణ మే తేన దుష్పుత్రేణ దురాత్మనా|

రాక్షస్యా జిహ్వాయా బుద్ధ్యా చలితౌ ఋజువిక్రమౌ|| 16||

శరై రిమౌ అలం విదౌ రుధిరేణ సముక్షితౌ|

వసుధాయా మిమౌ సుప్తౌ దృశ్యేతే శల్యకా వివ|| 17||

యయో ర్వీర్య ముపాశ్రిత్య ప్రతిష్ఠౌ కాంక్షితా మయా|

తా వుభౌ దేహనాశాయ ప్రసుప్తౌ పురుషర్షభౌ|| 18||

జీవన్నద్య విపన్నోఽస్తి నష్టరాజ్యమనోరథః|

ప్రాప్తప్రతిజ్ఞశ్చ రిపుఃస్సకామౌ రావణః కృతః|| 19||

ఏవం విలపమానమ్ తం పరిష్యజ్య విభీషణమ్|

సుగ్రీవ.స్సత్త్వసంపన్నో హరిరాజోఽబ్రవీదిదమ్ 20||
 రాజ్యం ప్రాప్స్యసి ధర్మజ్ఞ లంకాయాం నాత్ర సంశయః|
 రావణ.స్సహ పుత్రేణ స రాజ్యం నేహ లప్స్యతే 21||
 న రుజా పీడితా వేతా వుభౌ రామ లక్ష్మణౌ|
 త్యక్త్వా మోహం వధిష్యేతే సగణం రావణం రణే 22||
 త మేవం సాన్త్వయిత్వా తు సమాఽఽశ్వాస్య చ రాక్షసం|
 సుషేణంశ్వశురం పార్శ్వే సుగ్రీవస్త మువాచ హ 23||
 సహ శూరై ర్హరిగణై ర్లబ్ధసంజ్ఞా వలిందమౌ|
 గచ్ఛ త్వం భ్రాతరౌ గృహ్య కిష్కిన్ధాం రామలక్ష్మణౌ 24||
 అహం తు రావణం హత్వా సపుత్రం సహబాన్ధవమ్|
 మైథిలీ మాఽనయిష్యామి శక్రో నష్టౌ మివశ్రియమ్ 25||
 శ్రు త్వైత ద్వానరేన్ద్రస్య సుషేణో వాక్య మబ్రవీత్ 26||
 దైవాసురం మహా యుద్ధ మనుభూతం సుదారుణమ్|
 తదాస్త్వ దానవా దేవా శరసంస్పర్శకోవిదాః|
 నిజఘ్న.శ్శస్త్రవిదుషశ్చాదయన్తో ముహు ర్ముహుః 27||
 తాన్ ఆర్తాన్ నష్టసంజ్ఞాన్శ్చ పరాసూన్శ్చ బృహస్పతిః|
 విద్యాభి ర్నన్తయుక్తాభిః ఓషధీభిశ్చికిత్సతి 28||

తా న్యోషధాన్ ఆనయితుం క్షీరోదం యాన్తు సాగరమ్|

జవేన వానరా.శ్రీఘ్రం సంపాతి పనసా యదయః|

హరయన్తు విజానన్తి పార్వతీ తే మహాషభి 29||

సంజీవకరణీం దివ్యాం విశల్యాం దేవనిర్మితామ్ 30||

చన్ద్రశ్చ నామ ద్రోణశ్చ పర్వతౌ సాగరోత్తమే|

అమృతం యత్ర మభితం తత్ర తే పరమౌషభి|

తే తత్ర నిహితే దేవైః పర్వతే పరమౌషభి 31||

అయమ్ వాయుసుతో రాజన్ హనూమాన్స్తత్ర గచ్ఛతు 32||

ఏతస్మి న్నన్తరే వాయు ర్నేఘాన్శ్చాపి సవిద్యుతః|

పర్వస్యన్ సాగరే తోయమ్ కమ్పయన్ ఇవ మేదినీమ్ 33||

మహతా పక్షవతేన సర్వే ద్విపమహాద్రుమాః|

నిపేతు ర్భగ్నవిటపా.స్సమూలా లవణామ్భుసి 34||

అభవన్ పన్న గాన్తస్తా భోగినస్తత్రవాసినః|

శ్రీఘ్రం సర్వాణి యాదాన్సి జగ్నుశ్చ లవణాన్న్రవమ్ 35||

తతో ముహూర్తా ధరుడం వైనతేయమ్ మహాబలమ్|

వానరా దదృశు.స్సర్వే జ్వలన్త.మివ పావకమ్ 36||

|

తమాఽగత మభిప్రేక్ష్య నాగాస్తే విప్రదుద్రువుః|
 యైస్తౌ సత్పురుషౌ బద్ధౌ శరభూతై ర్మహాబలౌ 37||
 తత.స్సుపర్ణః కాకుత్స్థౌ దృష్ట్వా ప్రత్యభినన్ద్య చ|
 విమమర్శ చ పాణిభ్యాం ముఖే చన్ద్రసమప్రభే 38||
 వైనతేయేన సంస్పృష్ట్వాస్తయో.స్సంరురుహు ర్వ్రణాః|
 సువర్ణే చ తనూస్నిగ్ధే తయో రాఽశు బభూవతుః 39||
 తేజో వీర్యం బలం చౌజ ఉత్సాహశ్చ మహాగుణాః|
 ప్రదర్శనమ్ చ బుద్ధిశస్త్రుత్తిశ్చ ద్విగుణం తయోః 40||
 తా వుత్థాప్య మహావీర్యౌ గరుడో వాసవోపమా|
 ఉభౌ తౌ సస్వజే హృష్టౌ రామశ్చైన మువాచ హ 41||
 భవత్ప్రసాదా ద్వ్యసనమ్ రావణిప్రభవం మహాత్|
 ఆవా.మిహ వ్యతిక్రాంతౌ శీఘ్రం చ బలినౌ కృతౌ 42||
 యథా తాతం దశరథం యథాజం చ పితామహమ్|
 తథా భవన్త.మాసాద్య హృదయమ్ మే ప్రసీదతి 43||
 కో భవాన్ రూపసంపన్నో దివ్యస్రగనులేపనః|
 వసానో విరజే వస్త్రే దివ్యాఽభరణభూషితః 44||
 తమ్ ఉవాచ మహాతేజా వైనతేయో మహాబలః|

పతత్రిరాజః ప్రీతాఽఽత్తా హర్షపర్యాఽఽకులేక్షణః 45॥

అహం సఖా తే కాకుత్స్థః ప్రియః ప్రాణో బహిష్ఠరః।

గరుత్మాన్ ఇహ సంప్రాప్తో యువయో.స్సాహ్యకారణాత్ 46॥

అసురా వా మహావీర్యా దానవా వా మహాబలాః।

సురాశ్చాపి సగన్ధర్వాః పురస్కృత్య శతక్రతుమ్ 47॥

నేమమ్ మోక్షయితుం శక్తా.శ్శరబన్ధం సుదారుణమ్।

మాయా బలాదిన్ద్రజితా నిర్మితం క్రూరకర్మణా 48॥

ఏతే నాగాః కాద్రవేయాస్తీక్ష్ణ దంష్ట్రావిషోల్బణాః।

రక్షోమాయా ప్రభావేన శరా భూత్వా త్వదాఽఽశ్రితాః 49॥

సభాగ్యశ్చాసి ధర్మజ్ఞ రామ సత్యపరాక్రమ।

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సమరే లిపుఘాతినా 50॥

ఇమంశ్రుత్వా తు వృత్తాన్తం త్వరమాణోఽహ.మాగతః।

సహసా యువయో.స్సేహాత్ సఖీత్వ.మనుపాలయన్ 51॥

|

మోక్షితౌ చ మహా ఘోరా దస్మాత్ సాయకబన్ధనాత్।

అప్రమాదశ్చ కర్తవ్యో యువాభ్యాం నిత్య మేవ హి 52॥

ప్రకృత్యా రాక్షసా.స్సర్వే సంగ్రామే కూటయోధినః।

శూరాణాం శుద్ధభావానాం భవతా.మార్జవం బలమ్ 53॥

తన్న విశ్వసితవ్యం వో రాక్షసానాం రణాజిరో

ఏతేనైవోపమానేన నిత్యజిహ్వే హి రాక్షసాః 54॥

ఏవ ముక్త్యా తతో రామమ్ సుపర్ణ.స్సుమహాబలః

పరిష్వజ్య సుహృత్సిగ్ధ.మాప్రప్టుమ్ ఉపచక్రమే 55॥

సఖే రాఘవ ధర్మజ్ఞ రిపూణా మపి వత్సల

అభ్యనుజ్ఞాతు మిచ్ఛామి గమిష్యామి యథాఽగతమ్ 56॥

న చ కౌతూహలం కార్యం సఖీత్వం ప్రతి రాఘవ

కృత కర్తా రణే వీర సఖీత్వ మనువేత్స్యసి 57॥

బాలవృద్ధావశేషాం తు లంకాం కృత్వా శరోల్లిభిః

రావణం చ రిపుం హత్వా సీతాం సముపలప్స్యసే 58॥

ఇత్యేవ ముక్త్యా వచనమ్ సుపర్ణ.శ్రీఘ్రవిక్రమః

రామమ్ చ విరుజం కృత్వా మధ్యే తేషాం వనౌకసామ్ 59॥

ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా పరిష్వజ్య చ వీర్యవాన్

జగామాఽకాశ.మావిశ్య సుపర్ణః పవనో యథా 60॥

విరుజౌ రాఘవౌ దృష్ట్వా తతో వానరయూథపాః

సింహనాదాంస్తదా నేదు ర్లాంగూలం దుధువుస్తథా 61॥

తతో భేరీ.స్సమాఽజఘ్న ర్భృదంగాంశ్చ వ్యనాదయన్|
దఘ్న.శ్శంఖా సంప్రహృష్టాః క్షేలన్త్యపి యథాపురమ్ 62||

ఆసోఢ్ఘ్ట్యాసోఢ్ఘ్ట్య విక్రాంతా వానరా నగయోభినః|
ద్రుమాన్ ఉత్పాట్య వివిధాంస్తస్థు.శ్శతసహస్రశః 63||

విస్సృజన్తో మహానాదాంస్త్రాసయన్తో నిశాచరాన్|
లంకా ద్వారా ణ్యుపాజగ్ను ర్యోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః 64||

తతస్తు భీమస్తుములో నినాదో|
బభూవ శాఖామృగయూథపానామ్|
క్షయే నిదాఘస్య యథా ఘనానాం|
నాద.స్సుభీమో నదతాం నిశీథే 65||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 51 ధూమ్రాక్షాభిషేణనమ్

తేషాం సుతుములం శబ్దం వానరాణాం తరస్వినామ్|
నర్దతాం రాక్షసై.స్సార్ధం తదా శుశ్రావ రావణః|| 1||
స్నిగ్ధగమ్భీరనిర్ఘోషంశ్రుత్వా స నినదం భృశమ్|
సచివానాం తతస్తేషాం మధ్యే వచన మబ్రవీత్ 2||

యథాసౌ సంప్రహృష్టానాం వానరాణాం సముత్థితః।
 బహూనాం సుమహా న్నాదో మేఘానామివ గర్జతామ్ 3॥
 వ్యక్తం సుమహతీ ప్రీతిః ఏతేషాం నాత్ర సంశయః 4॥
 తథా హి విపులైః నాదైశ్చక్షుభే వరుణాయలయః 5॥
 తౌ తు బద్ధౌ శరైస్తీక్ష్ణై ర్భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ।
 అయమ్ చ సుమహా న్నాదశృంకాం జనయతీవ మే6॥
 ఏత త్తు వచనమ్ చోక్త్యా మన్త్రిణో రాక్షసేశ్వరః।
 ఉవాచ నైరృతాంస్తత్ర సమీపపరివర్తినః7॥
 జ్ఞాయతాం తూర్ణంఏతేషాం సర్వేషాం వనచారిణామ్।
 శోకకాలే సముత్పన్నే హర్షకారణ ముత్థితమ్ 8॥
 తథోక్తాస్తేన సంభ్రాంతాః ప్రాకార మధిరుహ్యా తే।
 దదృశుః పాలితాం సేనాం సుగ్రీవేణ మహాత్మనా 9॥
 తౌ చ ముక్తౌ సుఘోరేణ శరబద్ధేన రాఘవౌ।
 సముత్థితౌ మహాభాగౌ విషేదుః ప్రేక్ష్య రాక్షసాః॥ 10॥
 సంత్రస్త హృదయా సర్వే ప్రాకారా దవరుహ్యా తే।
 విషణ్ణవదనాస్సర్వే రాక్షసేన్ద్రమ్ ఉపస్థితాః॥ 11॥
 తదప్రియమ్ దీనముఖా రావణస్య నిశాచరాః।

కృత్స్నం నివేదయా మాసుఃయథావద్వాక్యకోవిదాః॥ 12॥
 యో తా వింశజితా యుద్ధే భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ
 నిబద్ధౌ శరబన్ధేన నిష్పకమ్పభుజౌ కృతౌ॥ 13॥
 విముక్తౌ శరబన్ధేన తౌ దృశ్యేతే రణాజరే
 పాశా నివ గజౌ ఛిత్వా గజేన్ద్రసమవిక్రమా॥ 14॥
 తచ్చుత్వా వచనమ్ తేషాం రాక్షసేన్ద్రో మహాబలః
 చిన్తాశోకసమాఽక్రాన్తో విషణ్ణవదనోఽబ్రవీత్॥ 15॥
 ఘోరై ర్దత్తవరై ర్బద్ధౌ శరైః ఆశీవిషోమపైః
 అమోఘైఃసూర్యసంకాశైః ప్రమథ్యేన్ద్రజితా యుధి॥ 16॥
 తదస్త్ర బన్ధ మాఽసౌద్య యది ముక్తౌ లిపూ మమ
 సంశయస్థ మిదం సర్వ మనుపశ్యా మ్యహం బలమ్॥ 17॥
 నిష్పలాః ఖలు సంవృత్తాశ్శరా వాసుకితేజసః
 ఆదత్తం యైస్తు సంగ్రామే లిపూణాం మమ జీవితమ్॥ 18॥
 ఏవమ్ ఉక్త్వా తు సంక్రుద్ధో నిశ్వసన్ ఉరగో యథా
 అబ్రవీ ద్రక్షసాం మధ్యే ధూమ్రాక్షం నామ రాక్షసం॥ 19॥
 బలేన మహతా యుక్తో రక్షసాం భీమ విక్రమః
 త్వం వధాయాభినిర్యాహి రామస్య సహ వానరైః 20॥

పవమ్ ఉక్తస్తు ధూమ్రాక్షో రాక్షసేన్ద్రేణ భీమతా|

కృత్వా ప్రణామమ్ సంహృష్టో నిర్జగామ నృపాలయాత్ 21||

అభినిష్క్రమ్య తద్ద్వారం బలాధ్యక్షమ్ ఉవాచ హ|

త్వరయస్వ బలం తూర్ణం కిం చిరేణ యుయుత్సతః 22||

ధూమ్రాక్షస్య వచ.శ్చుత్వా బలాధ్యక్షో బలానుగః|

బలమ్ ఉద్యోజయా మాస రావణస్యాఽఙ్జయా ద్రుతమ్ 23||

తే బద్ధఘ్నా బలినో ఘోరరూపా నిశాచరాః|

విగర్జమానా.స్సంహృష్టా ధూమ్రాక్షం పర్యవారయన్ 24||

వివిధాఽయుధహస్తాశ్చ శూలముద్గరపాణయః 25||

గదాభిః పట్టసై ర్దణైః ఆయసైః ముసలైః భృశమ్ 26||

పరిఘై ర్భణ్ణివాలైశ్చ భల్లైః ప్రాసైః పరశ్వధైః|

నిర్యయా రాక్షసా ఘోరా నర్దనో జలదా యథా 27||

రథైః కవచినస్త్యన్యే ధ్వజైశ్చ సమలంకృతైః|

సువర్ణజాలవిహితైః ఖరైశ్చ వివిధాఽననైః 28||

హయైః పరమశీఘ్రైశ్చ గజేనైశ్చ మదోత్కటైః|

నిర్యయా రాక్షసవ్యాఘ్రా వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః 29||

వృకసింహముఖై ర్యుక్తం ఖరైః కనకభూషణైః|

ఆరురోహ రథం దివ్యం ధూమ్రాక్షః ఖరనిస్వనః 30||

స నిర్యాతో మహావీర్యో ధూమ్రాక్షో రాక్షసై ర్ష్వతః|

ప్రహసన్ పశ్చిమద్వారం హనూమాన్ యత్ర యూథపః 31||

రథ ప్రవర మాస్థాయ ఖర యుక్తం ఖరస్వనమ్ 32||

ప్రయాంతం తు మహాఘోరం రాక్షసం భీమదర్శనమ్|

అంతరిక్షగతాః క్రూరాశ్శకునాః ప్రత్యవారయన్ 33||

రథశీర్షే మహాభీమో గృధ్రశ్చ నిపపాత హ|

ధ్వజార్ద్రే గ్రథితాశ్చైవ నిపేతుః కుణపాశనాః 34||

రుథిరాస్థ్రో మహాన్వేతః కబంధః పతితో భువి|

విస్వరం చోత్స్నజన్ నాదం ధూమ్రాక్షస్య సమీపతః 35||

వవర్ష రుథిరం దేవస్సంచచాల చ మేదినీ 36||

ప్రతిలోమమ్ వవౌ వాయు ర్నిర్ఘాతసమనిస్వనః|

తిమిరౌఘావృతాస్తత్ర దిశశ్చ న చకాశిరే 37||

స తూత్పాతాంస్తతో దృష్ట్వా రాక్షసానాం భయావహాన్|

ప్రాదుర్భూతా స్సుఘోరాంశ్చ ధూమ్రాక్షో వ్యథితోఽభవత్ 38||

ముముహూ రాక్షసాస్సర్వే ధూమ్రాక్షస్య పురస్సరాః 39||

తతస్సుభీమో బహుభి ర్నిశాచరైః|

వృతోఽభినిష్కమ్య రణోత్సుకో బలీ|

దదర్శ తాం రాఘవబాహుపాలితాం|

సముద్రకల్పాం బహువానలీం చమూమ్ 40||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక పంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 52 ధూమ్రాక్షవధః

ధూమ్రాక్షం ప్రేక్ష్య నిర్యాంతం రాక్షసం భీమ విక్రమమ్|

వినేదు ర్వానరా.స్సర్వే ప్రహృష్టా యుద్ధకాంక్షిణః|| 1||

తేషాం సుతుములం యుద్ధం సంజజ్ఞే హరిరక్షసామ్|

అన్యోన్యం పాదపై ఝోరై ల్నిఘ్నాం శూలముద్గరైః 2||

ఘోరైశ్చ పరిఘైశ్చిత్రై స్త్రిశూలైశ్చాపి సంహతైః|

రాక్షసై ర్వానరా ఘోరా వినికృత్తా.స్సమంతతః 3||

వానరై రాక్షసాశ్చాపి దృమై ర్భూమౌ సమీకృతాః|

రాక్షసాశ్చాపి సంక్రుద్ధా వానరాన్ నిశిత్రై.శ్శరైః 4||

వివృధు ఝోరసంకాశైః కంకపత్రైః అజిహ్మగైః|

తే గదాభిశ్చ భీమాభిః పట్టసైః కూటముద్గరైః 5|

ఘోరైశ్చ పరిఘైశ్చిత్రైస్త్రిశూలైశ్చాపి సంశిత్రైః|

విదార్యమాణా రక్షోభి ర్వానరాస్తే మహాబలాః 6॥

అమర్షా జ్జనితోద్ధర్షాశ్చక్రుః కర్షా ణ్యభీతవత్|

శరనిర్భిన్నగాత్రాస్తే శూలనిర్భిన్నదేహినః 7॥

జగృహుస్తే ద్రుమాంస్తత్ర శిలాశ్చ హరియూథపాః|

తే భీమవేగా హరయో నర్దమానాస్తతస్తతః 8॥

మమన్థూ రాక్షసాన్ భీమాన్ నామాని చ బభాషిరే|

త ద్భూవాద్భుతం ఘోరం యుద్ధం వానరరక్షసామ్ 9॥

శిలాభి ల్వవిధాభిశ్చ బహుశాఖైశ్చ పాదపైః|

రాక్షసా మభితాః కేచి ద్వానరైర్జితకాశిభిః॥ 10॥

వవమూ రుభిరం కేచి న్నుఖై రుభిరభోజనాః|

పార్శ్వేషు దారితాః కేచిత్ కేచి ద్రాశీకృతా ద్రుమైః॥ 11॥

శిలాభిశ్చార్ణితాః కేచిత్ కేచి ద్దస్తై ల్వదారితాః|

ధ్వజై ల్వమభితై ర్భగ్నైః ఖరైశ్చ వినిపాతితైః॥ 12॥

రథై ల్వధ్వంసితైశ్చాపి పతితై రజనీచరైః|

గజేంద్రైః పర్వతాఃకారైః పర్వతాగ్రై ర్వనౌకసాం॥ 13॥

మభితై ర్వాజిభిః కీర్ణం సాఽరోహై ర్వసుధా తలం|

వానరై ర్భీమ విక్రాంతైః ఆపుత్యాఽపుత్య వేగితైః॥ 14॥

రాక్షసాః కరజైస్తీక్తైః ముఖేషు వినికర్తితాః|

వివర్ణవదనా భూయో విప్రకీర్ణశిరోరుహాః|| 15||

మూఢాఃశ్శోణితగన్ధేన నిపేతు ర్ధరణీతలే|

అన్యే పరమ సంక్రుద్ధా రాక్షసా భీమ నిస్స్వనాః|| 16||

తలై రేవాభిధావన్తి వజ్రస్పర్శసమై ర్హ్రీన్|

వానరైఃఆపతంతస్తే వేగితా వేగవత్తమైః|| 17||

ముష్టిభిశ్చరణై ర్దంతైః పాదపైశ్చావపోభితాః|

వానరై ర్హన్యమానాస్తే రాక్షసా విప్రదుద్యవుః|| 18||

సైన్యం తు విద్రుతం దృష్ట్వా ధూమ్రాక్షో రాక్షసర్షభః|

క్రోధేన కదనమ్ చక్రే వానరాణాం యుయుత్సతామ్|| 19||

ప్రాసైః ప్రమథితాః కేచి ద్వానరాఃశ్శోణితస్రవాః|

ముద్గరైః ఆహతాః కేచిత్ పతితా ధరణీతలే 20||

పరిమైః మథితాః కేచి బ్ధిణ్ణిపాలై ర్విదాలితాః|

పట్టసైః ఆహతాః కేచి ద్విహ్వాలన్తో గతాసవః 21||

కేచి ద్వినిహతాశ్శూలైః రుభిరాఽఽర్థా వనౌకసః|

కేచి ద్విద్రావితా నష్టాఃసంక్రుద్ధై రాక్షసై ర్యుధి 22||

విభిన్నహృదయాః కేచి దేకపార్శ్వేన దాలితాః|

విదారితాస్త్రిశూలైశ్చ కేచి దాఽన్తై ర్వినిస్సృతాః 23॥

తత్ సుభీమమ్ మహాద్ యుద్ధం హరిరాక్షస సంకులమ్ |

ప్రబభౌ శబ్ద బహులం శిలాపాదపసంకులమ్ 24॥

ధనుర్జ్వాతన్త్రిమధురం హికా తాల సమన్వితమ్ |

మన్త్వస్తనితసంగీతం యుద్ధ గాన్ధర్వ మాఽబభౌ 25॥

ధూమ్రాక్షస్తు ధనుష్పాణి ర్వానరాన్ రణమూర్ధని |

హసన్ విద్రావయా మాస దిశస్తాన్ శరవృష్టిభిః 26॥

ధూమ్రాక్షేణార్ద్రితం సైన్యం వ్యథితం దృశ్య మారుతిః |

అభ్యవర్తత సంక్రుద్ధః ప్రగృహ్య విపులాం శిలామ్ 27॥

క్రోధా ద్విగుణతామ్రాక్షః పితృతుల్యపరాక్రమః |

శిలాం తాం పాతయా మాస ధూమ్రాక్షస్య రథం ప్రతి 28॥

ఆపతన్తిం శిలాం దృష్ట్వా గదా ముద్యమ్య సంభ్రమాత్ |

రథా దాఽఘ్నత్య వేగేన వసుధాయాం వ్యతిష్ఠత 29॥

సౌ ప్రమథ్య రథం తస్య నిపపాత శిలాభువి |

సచక్రకూబరం సౌశ్యం సద్భజం సశరాఽసనమ్ 30॥

స భంక్త్వా తు రథం తస్య హనూమా న్నారుతాఽత్కజః |

రక్షసాం కదనమ్ చక్రే సస్కన్ధవిటపై ర్ముమామైః 31॥

విభిన్నశిరసో భూత్వా రాక్షసా.శ్శోణితోక్తితాః|

ద్రుమైః ప్రమథితాశ్చాన్యే నిపేతు ర్ధరణీతలే 32||

విద్రావ్య రాక్షసం సైన్యం హనూమాన్ మారుతాః త్తజః|

గిరే.శ్శిఖర మాదాయ ధూమ్రాక్ష మభిదుద్రవే 33||

త మాపతంతం ధూమ్రాక్షో గదామ్ ఉద్యమ్య వీర్యవాన్|

వినర్దమాన.స్సహసా హనూమంత.మభిద్రవత్ 34||

తతః క్రుద్ధస్తు వేగేన గదాం తాం బహుకణ్ణకామ్|

పాతయా మాస ధూమ్రాక్షో మస్తకే తు హనూమతః 35||

తాడిత.స్స తయా తత్ర గదయా భీమరూపయా|

స కపి ర్కారుతబలస్తం ప్రహార మచింతయన్ 36||

ధూమ్రాక్షస్య శిరో మధ్యే గిరిశృంగ మపాతయత్|

స విహ్వలితసర్వాంగో గిరిశృంగేణ తాడితః 37||

పపాత సహసా భూమౌ వికీర్ణ ఇవ పర్వతః|

ధూమ్రాక్షం నిహతం దృష్ట్వా హతశేషో నిశాచరాః|

త్రస్తాః ప్రవివిశు ర్లంకాం వధ్యమానాః ప్లవంగమైః 38||

స తు పవనసుతో నిహత్య శత్రుం|

క్షతజవహా.స్సలితశ్చ సన్నికీర్య|

రిపువధజనితశ్రమో మహాత్మా|

ముద మగమ త్కపిభిశ్చ పూజ్యమానః 39||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్విపంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 53 వజ్రదంష్ట్రయుద్ధమ్

ధూమ్రాక్షం నిహతంశ్రుత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః|

క్రోధేన మహతావిష్టో నిశ్వసన్ ఉరగో యథా|| 1||

దీర్ఘ ముష్ణం వినిశ్వస్య క్రోధేన కలుషీ కృతః|

అబ్రవీ ద్రాక్షసం ఘోరం వజ్రదంష్ట్రం మహా బలం 2||

గచ్ఛ త్వం వీర నిర్యాహి రాక్షసై పరివారితః|

జహి దాశరథిం రామమ్ సుగ్రీవం వానరైస్సహ 3||

త థేత్యుక్త్వా ద్రుతతరం మాయావీ రాక్షసేశ్వరం|

నిర్జగామ బలైస్సార్థం బహుభిః పరివారితః 4||

నాగైఃఅశ్వైః ఖరైఃఉష్ణైస్సంయుక్తస్సుసమాహితః|

పతాకా ధ్వజ చిత్రైశ్చ రథైశ్చ సమలంకృతః 5||

తతో విచిత్ర కేయూర మకుటైశ్చ విభూషితః|

తను త్రాణి చ సంరుధ్య సధను ర్నిర్యయౌ ద్రుతం 6||

పతాకాలం కృతం దీప్తం తప్త కాంచన భూషణం।

రథం ప్రదక్షిణం కృత్వా సమాఽరోహా చ్ఛమూ పతిః 7॥

యష్టిభిస్తోమరైశ్చిత్రైశ్శూలైశ్చ ముసలై రపి ।

భిన్ద్వాలైశ్చ పాశైశ్చ శక్తిభిః పట్టసై రపి 8॥

ఖడ్గైశ్చక్రై ర్గదాభిశ్చ నిశితైశ్చ పరశ్వధైః।

పదాతయశ్చ నిర్యాంతి వివిధాః శస్త్ర పాణయః9॥

విచిత్ర వాససస్సర్వే దీప్తా రాక్షస పుంగవాః।

గజా మదోత్కటాశ్శూరాశ్చలంత ఇవ పర్వతాః॥ 10॥

తే యుద్ధ కుశలై రూధాఃతోమర అంకుశ పాణిభిః।

అన్యే లక్షణ సంయుక్తాశ్శూరా రూధా మహా బలాః॥ 11॥

త ద్రాక్షస బలం ఘోరం విప్రస్థిత మశోభత।

ప్రావృట్కాలే యథా మేఘా నర్దమానాస్సవిద్యుతః॥ 12॥

నిస్సృతా దక్షిణ ద్వారా దంగదో యత్ర యూధపః।

తేషాం నిష్కమణ మాణానా మశుభం సమజాయతః॥ 13॥

ఆకాశా ద్విఘనా త్తీవ్రా ఉల్కాశ్చాభ్యపతంస్తథా।

వమంత్యః పావక జ్వాలాశ్శివా ఘోరం వవాశిరే॥ 14॥

వ్యాహరంతి మృగా ఘోరా రక్షసాం నిధనమ్ తదా।

సమాప్తంతో యోధాస్తు ప్రాస్థలన్ భయ మోహితాః॥ 15॥
 ఏతాన్ ఔత్పాతికాన్ దృష్ట్వా వజ్రదంష్ట్రో మహా బలః।
 ధైర్య మాల్లంబ్య తేజస్వీ నిర్జగామ రణోత్సుకః॥ 16॥
 తాంస్తు నిష్క్రమతో దృష్ట్వా వానరా జితకాశినః।
 ప్రణేదుస్సుమహా నాదా పూరయంశ్చ దిశో దశ॥ 17॥
 తతః ప్రవృత్తం తుములం హలీణాం రాక్షసైస్సహ।
 ఘోరాణాం భీమ రూపాణాం అన్యోన్య వధ కాంక్షిణాం॥ 18॥
 నిష్పతంతో మహోత్సాహో భిన్న దేహ శిరో ధరాః।
 రుదిరోక్షిత సర్వాంగా న్యపతన్ జగతీ తలే॥ 19॥
 కేచి దన్యోన్య మాల్లసాద్య శూరాః పరిఘ పాణయః।
 చిక్షిపు ల్వివిధం శస్త్రం సమరేష్వనివర్తినః 20॥
 దృమాణాం చ శిలानాం చ శస్త్రాణాం చాపి నిస్వనః।
 శ్రూయతే సుమహాంస్తత్ర ఘోరో హృదయ భేదనః 21॥
 రథ నేమిస్వనస్తత్ర ధనుషశ్చాపి విస్వనః।
 శంఖ భేరీ మృదంగానాం బభూవ తుములస్వనః 22॥
 కిచి దస్త్రాణి సంస్సృజ్య బాహు యుద్ధ మకుర్వత।
 తలైశ్చ చరణైశ్చాపి ముష్టిభిశ్చ ద్రుమై రపి 23॥

జానుభిశ్చ హతాః కేచి ద్భిన్న దేహశ్చ రాక్షసాః|

శిలాభిశ్చూర్ణితాః కేచి ద్వానరై ర్యుద్ధ దుర్మదైః 24||

వజ్రదంష్ట్రో భ్రుశం బాణై రణే విత్రాసయన్ హలీన్|

చచార లోక సంహారే పాశ హస్త ఇవాన్తకః 25||

బలవంతోస్త విదుషో నానా ప్రహరణా రణే|

జఘ్ను ర్వానర సైన్యాని రాక్షసాః క్రోధ మూర్ఛితాః 26||

నిఘ్న తో రాక్షసాన్ దృష్ట్వా సర్వాన్ వాలి సుతో రణే|

క్రోధేన ద్విగుణాః విప్లస్సంవర్తక ఇవాఽనలః 27||

తాన్ రాక్షస గణాన్ సర్వాన్ వృక్ష ముద్యమ్య వీర్యవాన్|

అంగదః క్రోధ తామ్రాక్షసింహః క్షుద్ర మృగా నివ 28||

చకార కదనమ్ ఘోరం శక్ర తుల్య పరాక్రమః|

అంగదాభిహతాస్తత్ర రాక్షసా భీమ విక్రమాః 29||

విభిన్న శిరసః పేతు ర్విక్రుతా ఇవ పాదపాః|

రథై ర్శ్వై ర్ధ్వజైశ్చిత్రైశ్శలీరై ర్హరి రక్షసాం 30||

రుభిరేణ చ సంఛన్నా భూమి ర్భయకలీ తదా|

హార కేయూర వస్త్రైశ్చ శస్త్రైశ్చ సమలంకృతా|

భూమి ర్భాతి రణే తత్ర శారదీవ యథా నిశా 31||

అంగదస్య చ వేగేన త ద్రాక్షస బలం మహాత్|
 ప్రాకంపత తదా తత్ర పవనే నామ్బుదో యథా 32||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రిపంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 54 వజ్రదంష్ట్రవధః

బలస్య చ నిఘాతేన అంగదస్య జయేన చ|
 రాక్షసః క్రోధ మాఽవిష్టో వజ్రదంష్ట్రో మహా బలః|| 1||
 స విస్ఫోర్య ధను ర్ఘోరం శక్రాశని సమస్యనమ్|
 వానరాణా మనీకాని ప్రాకిర చ్చర వృష్టిభిః 2||
 రాక్షశ్చాపి ముఖ్యాస్తే రథేషు సమవస్థితాః|
 నానా ప్రహరణాశ్శూరాః ప్రాయుధ్యంత తదా రణే 3||
 వానరాణాం తు శూరా యే సర్వే తే ప్లవగర్షభా|
 అయుధ్యంత శిలా హస్తాస్సమవేతాస్సమంతతః 4||
 తత్ర ఆయుధ సహస్రాణి తస్మిన్ అయోధనే భ్రుశం|
 రాక్షసాః కపి ముఖ్యేషు పాతయాం చక్రిరే తదా 5||
 వానరశ్చాపి రక్షస్సు గిరి వృక్షాన్ మహా శిలాః|
 ప్రవీరాః పాతయా మాసు ర్కత్త వారణ సన్నిభాః 6||

శూరాణాం యుధ్యమానానాం సమరే ష్టనివర్తినాం।

త ద్రాక్షస గణానాం చ సుయుద్ధం సమవర్తత 7॥

ప్రభిన్న శిరసః కేచి చ్ఛిన్నైః పాదైశ్చ బాహుభిః।

శస్త్రై రల్పిత దేహాస్తు రుభిరేణ సముక్షితాః 8॥

హరయో రాక్షసాశ్చైవ శేరతే గాం సమాశ్రితాః।

కనక గృధ్ర వలై రాధ్యా గోమాయు గణ సంకులాః 9॥

కబంధాని సముత్పేతు ల్భీరూణాం భీషణానివై।

భుజ పాణి శిరశ్చిన్నాశ్చిన్న కాయాశ్చ భూతలే॥ 10॥

వానరా రాక్షసాశ్చాపి నిపేతుస్తత్ర వై రణే।

తతో వానర సైన్యేన హన్యమానమ్ నిశాచరం॥ 11॥

ప్రాభజ్యత బలం సర్వం వజ్రదంష్ట్రస్య పశ్యతః।

రాక్షసాన్ భయ విత్రస్తాన్ హన్యమానాన్ ప్లవంగమైః॥ 12॥

దృష్ట్వా స రోష తామ్రాక్షో వజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవాన్।

ప్రవివేశ ధనుష్పాణిస్త్రాసయన్ హరి వాహినీం॥ 13॥

శరై ర్విదారయా మాస కంకపత్రై రజిహ్నగైః।

బిభేద వానరాంస్తత్ర సప్తాష్టా నవ పంచ చ॥ 14॥

వివ్యాధ పరం కృద్ధో వజ్రదంష్ట్రః ప్రతాపవాన్।

త్రస్తాస్సర్వే హరిగణాశ్శరైస్సంకృత కంధరా॥ 15॥

అంగదం సంప్రధావంతి ప్రజాపతి మివ ప్రజాః|

తతో హరిగణాన్ భాగ్నాన్ దృష్ట్వా వాలి సుతస్తదా॥ 16॥

క్రోధేన వజ్రదంష్ట్రం త ముదీక్షన్త ముదైక్షత|

వజ్రదంష్ట్రాంగదశ్చోభౌ సంగతౌ హరి రాక్షసౌ॥ 17॥

చేరతుః పరమ క్రుద్ధౌ హరి మత్త గజావివ|

తతశ్శర సహస్రేణ వాలి పుత్రం మహా బలః॥ 18॥

జఘాన మర్క దేశేషు మాతంగ మివ తోమరైః|

రుభిరోక్షిత సర్వాంగో వాలి సూను ర్మహా బలః॥ 19॥

చిక్షేప వజ్రదంష్ట్రాయ వృక్షం భీమ పరాక్రమః|

దృష్ట్వా పతతం తం వృక్ష మసంభ్రాంతశ్చ రాక్షసః 20॥

చిచ్ఛేద బహుధా సోపి నికృతః పతితో భువి|

తం దృష్ట్వా వజ్రదంష్ట్రస్య విక్రమమ్ ప్లవగర్షభః 21॥

ప్రగృహ్య విపులం శైలం చిక్షేప చ నానాద చ|

సమాఽపతంతం తం దృష్ట్వా రథా దాఽఘ్నత్య వీర్యవాన్ 22॥

గదా పాణి రసంభ్రాంతః పృథివ్యాం సమతిష్ఠత|

స అంగదేన గదా క్షిప్త్వా గత్వా తు రణ మూర్ధని 23॥

స చక్ర కూబరం సౌశ్వం ప్రమమాథ రథం తదా
 తతోన్యం గిరి మాఽక్లిప్య విమలం ద్రుమ భూషితం 24॥
 వజ్రదంష్ట్రస్య శిరసి పాతయా మాస సోంగదః।
 అభవ చ్ఛోణితోద్ధారీ వజ్రదంష్ట్రస్సమూర్చితః 25॥
 ముహూర్త మభవ న్నూఢో గదా మాఽలింగ్య నిశ్వసన్।
 స లబ్ధ సంజ్ఞో గదయా వాలి పుత్ర మవస్థితం 26॥
 జఘాన పరమ క్రుద్ధో వక్షో దేశే నిశాచరః।
 గదాం త్యక్త్వా తతస్తత్ర ముష్టి యుద్ధ మవర్తత 27॥
 అన్యోన్యం జఘ్నుతుస్తత్ర తా ఉభౌ హరి రాక్షసౌ।
 రుభిరోద్ధారితౌ తౌ తైః ప్రహారై ర్జనితశ్రమౌ 28॥
 బభూవతుస్సువిక్రాంతా వంగారక బుధా వివ।
 తతః పరం తేజస్వీ అంగదః కపి కుంజరః 29॥
 ఉత్పాట్య వృక్షంస్థితవాన్ బహు పుష్ప ఫలాంచితః।
 జగ్రాహ చాఽర్షభంచర్మ ఖడ్గం చ విపులం శుభం 30॥
 కింకిణీ జాల సంఛన్నం చర్మణా చ పరిష్కృతం।
 విచిత్రాంశ్చేరతు ర్కారాన్ రుషితౌ కపి రాక్షసౌ 31॥
 జఘ్నుతుశ్చ తథాన్యోన్యం నిర్దయమ్ జయ కాంక్షిణౌ।

వ్రణైస్సాస్త్వై రశోభేతాం పుష్పితా వివా కింశుకౌ 32॥

యుద్ధ్యమానౌ పరిశ్రాంతౌ జానుభ్యాం అవనీం గతౌ।

నిమేషాన్తర మాత్రేణ అంగదః కపి కుంజరః 33॥

ఉదతిష్ఠత దీప్తాక్షో దండాఽహత ఇవోరగః।

నిర్మలేన సుధౌతేన ఖడ్గే నాస్య మహా చ్ఛిరః 34॥

జఘాన వజ్ర దంష్ట్రస్య వాలి సూను ర్మహా బలః।

రుభిరోక్షిత గాత్రస్య బభూవ పతితం ద్విధా 35॥

సరోష పరివృత్తాక్షం శుభం ఖడ్గ హతం శిరః।

వజ్రదంష్ట్రం హతం దృష్ట్వా రాక్షసా భయ మోహితాః 36॥

త్రస్తా ప్రత్యపతన్ లంకాం వధ్యమానాః ప్లవంగమైః।

విషణ్ణ వదనా దీనా హ్రీయాకించి దవాఙ్ముఖాః 37॥

నిహత్య తం వజ్రధర ప్రభావః।

వాలి సూనుః కపి సైన్య మధ్యే।

జగామ హర్షం మహితో మహా బలః।

సహస్ర నేత్రస్త్రిదశై రివా వృతః 38॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుః పంచాశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 55 అకమ్పనయుద్ధమ్

- వజ్ర దంష్ట్రం హతంశ్రుత్వా వాలి పుత్రేణ రావణః।
 బలాధ్యక్ష మువాచేదం కృతాంజలి ముపస్థితమ్॥ 1।
- శీఘ్రం నిర్యాన్తు దుర్ధర్షా రాక్షసా భీమవిక్రమాః।
 అకమ్పనమ్ పురస్కృత్య సర్వశస్త్రాస్త్రప్రకోవిదమ్ 2॥
- ఏష శాస్త్రా చ గోప్తా చ నేతా చ యుధి సమ్మతః।
 భూతి కామశ్చ మే నిత్యం నిత్యం చ సమర ప్రియః 3॥
- ఏష జేష్యతి కాకుస్థా సుగ్రీవం చ మహా బలం।
 వానరాంశ్చాపరాన్ ఘోరాన్ హనిష్యతి పరంతపః 4॥
- పలిగృహ్య స తా మాఽఙ్గాం రావణస్య మహా బలః।
 బలం సంత్వరయా మాస తదా లఘు పరాక్రమః 5॥
- తతో నానాప్రహరణా భీమాక్షా భీమదర్శనాః।
 నిష్పేతూ రక్షసా ముఖ్యా బలాధ్యక్షప్రచోదితాః 6॥
- రథ.మాస్థాయ విపులం తప్తకాంచనకుణ్డలః।
 మేఘాభో మేఘ వర్ణశ్చ మేఘస్వన మహాస్వనః7॥
- రాక్షసై.స్సంవృతో ఘోరైస్తదా నిర్యా త్యకమ్పనః।
 న హి కమ్పయితుం శక్య.స్సై రపి మహామ్భధే 8॥

అకమ్పనస్తతస్తేషా.మాదిత్య ఇవ తేజసా|

తస్య నిర్ధావమానస్య సంరబ్ధస్య యుయుత్సయా 9||

అకస్మాద్ దైన్య.మాగచ్ఛద్ధయానాం రథవాహినామ్|

వ్యస్ఫురన్ నయనమ్ చాస్య సవ్యం యుద్ధాభినన్దినః|| 10||

వివర్ణో ముఖవర్ణశ్చ గద్గదశ్చాభవత్స్వరః|

అభవత్ సుదినే చాపి దుర్దినే రూక్షమారుతమ్|| 11||

ఊచుః ఖగా మృగాస్సర్వే వాచః క్రూరా భయావహాః|

స సింహోపచితస్కన్ధ.శ్చార్దులసమవిక్రమః|| 12||

తాన్ ఉత్పాతాన్ అచిన్త్యైవ నిర్జగామ రణాజరమ్|

తదా నిర్గచ్ఛతస్తస్య రక్షస.స్సహ రాక్షసైః|| 13||

బభూవ సుమహాన్ నాదః క్షోభయన్నివ సాగరమ్|

తేన శబ్దేన విత్రస్తా వానరాణాం మహాచమూః|| 14||

ధ్రుమశైలప్రహరణా యోద్ధం సమవతిష్ఠత|

తేషాం యుద్ధం మహారౌద్రం సంజజ్ఞే హలి రక్షసామ్|| 15||

రామరావణయో రథే సమభిత్యక్తజీవినామ్|

సర్వే హ్యతిబలా.శ్చూరా.స్సర్వే పర్వత సన్నిభాః|| 16||

హరయో రాక్షసాశ్చైవ పరస్పర జిఘాంసవః|

తేషాం వినర్దతాం శబ్ద.స్సంయుగేఽతితరస్వినామ్॥ 17॥

శుశ్రువే సుమహాన్ క్రోధా దన్యోన్య మభిగర్జతామ్।

రజశ్చారుణవర్ణాభం సుభీమ.మభవ ద్భృశమ్॥ 18॥

ఉద్ధాతం హరిరక్షోభి.స్సంరురోధ దిశో దశ।

అన్యోన్యం రజసా తేన కౌశేయోద్ధాతపాణ్డనా॥ 19॥

సంవృతాని చ భూతాని దదృశు ర్న రణాజరే।

న ధ్వజో న పతాకావా వర్ష వా తురగోఽపి వా 20॥

ఆయుధంస్యన్దనమ్ వాపి దదృశే తేన రేణునా।

శబ్దశ్చ సుమహాంస్తేషాం నర్దతా మభిధావతామ్ 21॥

శ్రూయతే తుములే యుద్ధే న రూపాణి చకాశిరే।

హలీ నేవ సుసంక్రుద్ధా హరయో జఘ్ను రాఽహవే 22॥

రాక్షసాశ్చాపి రక్షాంసి నిజఘ్నుస్తిమిరే తదా।

పరాంశ్చైవ వినిఘ్నున్త.స్సాంశ్చ వానరరాక్షసాః 23॥

రుభిరాఽర్థం తదా చక్రు ర్మహీం పంకానులేపనామ్।

తతస్తు రుభిరౌఘేణ సిక్తం వ్యపగతం రజః 24॥

శరీరశవసంకీర్ణా బభూవ చ వసుంధరా।

ద్రుమశక్తిశిలాప్రాసై ర్గదాపరిఘతోమరైః 25॥

హారయో రాక్షసాస్తూర్ణం జఘ్ను రన్యోన్య మోజసా|
 బాహుభిః పరిఘాః కారై ర్యుధ్యంతః పర్వతోపమాః 26||
 హారయో భీమకర్తాణో రాక్షసాన్ జఘ్ను రాహవే|
 రాక్షసాశ్చాపి సంక్రుద్ధాః ప్రాసతోమరపాణయః 27||
 కపీన్నిజఘ్నిరే తత్ర శస్త్రైః పరమదారుణైః|
 అకంపనః సుసంక్రుద్ధో రాక్షసానాం చమూపతిః 28||
 సంహర్షయతి తాన్ సర్వాన్ రాక్షసాన్ భీమ విక్రమాన్|
 హరయస్తస్వపి రక్షాంసి మహోద్రుమమహోత్తభిః 29||
 విదారయ స్త్యభిక్రమ్య శస్త్రాణ్యఽఞ్చిద్య వీర్యతః|
 ఏతస్మిన్ అన్తరే వీరా హరయః కుముదో నలః 30||
 మైన్దశ్చ పరమక్రుద్ధాశ్చక్రు ర్వేగ మనుత్తమమ్|
 తే తు వృక్షై ర్మహావేగా రాక్షసానాం చమూముఖే 31||
 కదనమ్ సుమహా చ్చక్రు ల్లీలయా హరియూథపాః|
 మామన్థా రాక్షసాన్ సర్వే వానరా గణశో భ్రుశం 32||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ పంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 56 అకమ్పనవధః

త ద్ద్వష్ట్యా సుమహత్ కర్మ కృతం వానరసత్తమైః।

క్రోధ.మాహారయా మాస యుధి తీవ్ర మకమ్పనః॥ 1॥

క్రోధమూర్ఛితరూపస్తు ధూన్వన్ పరమకార్ముకమ్।

దృష్ట్యా తు కర్మ శత్రూణాం సారథిం వాక్య మబ్రవీత్ 2॥

తత్రైవ తావత్ త్వరితం రథం ప్రాపయ సారథే।

ఏతేఽత్ర బహవో ఘ్నన్తి సుబహవాన్ రాక్షసాన్ రణే 3॥

ఏతేఽత్ర బలవన్తో హి భీమకాయాశ్చ వానరాః।

ద్రుమశైలప్రహరణాస్తిష్ఠన్తి ప్రముఖే మమ 4॥

ఏతాన్ నిహన్తు.మిచ్ఛామి సమరశ్లాఘినో హ్యహమ్।

ఏతైః ప్రమథితం సర్వం దృశ్యతే రాక్షసం బలమ్ 5॥

తతః ప్రజవనాశ్వేన రథేన రథినాం వరః।

హలీన్ అభ్యహనత్ క్రోధాచ్ఛరజాలైః అకమ్పనః 6॥

నస్థాతుం వానరా.శ్వేకుః కిం పున ర్యోద్ధు మాఽహవే।

అకమ్పనశరై ర్భగ్నా.స్సర్వ ఏవ ప్రదుద్రువుః 7॥

తా న్స్తృత్యువశ మాఽపన్నానకమ్పనవశం గతాన్।

సమీక్ష్య హనుమాన్ జ్ఞాతీన్ ఉపతస్థే మహాబలః 8॥

తం మహాప్లవగం దృష్ట్వా సర్వే ప్లవగయూథపాః|
 సమేత్య సమరే వీరా.స్సంహృష్టాః పర్యవారయన్ 9||
 అవస్థితం హనూమంతం తే దృష్ట్వా హరియూథపాః|
 బభూవు ర్బలవన్తో హి బలవన్తమ్ సమాశ్రితాః|| 10||
 అకమ్పనస్తు శైలాభం హనూమన్త.మవస్థితమ్|
 మహేన్ద్ర ఇవ ధారాభి.శ్శరై రభివవర్ష హ|| 11||
 అచిన్తయిత్వా బాణౌఘాన్ శరీరే పతితాన్ శితాన్|
 అకమ్పనవధార్థాయ మనో దధ్రే మహాబలః|| 12||
 స ప్రహస్య మహాతేజా హనూమాన్ మారుతాఃత్తజః|
 అభిదుద్రావ త ద్రక్షః కమ్పయన్ ఇవ మేదినీమ్|| 13||
 తస్యాభినర్దమానస్య దీప్యమానస్య తేజసా|
 బభూవ రూపం దుర్ధర్షం దీప్తస్యేవ విభావసోః|| 14||
 ఆత్మాన మప్రహరణం జ్ఞాత్వా క్రోధసమన్వితః|
 శైలమ్ ఉత్పాటయా మాస వేగేన హరిపుంగవః|| 15||
 తం గృహీత్వా మహాశైలం పాణినైకేన మారుతిః|
 వినద్య సుమహానాదం భ్రామయా మాస వీర్యవాన్|| 16||
 తతస్త మభిదుద్రావ రాక్షసేన్ద్ర.మకమ్పనమ్|

యథా హి నముచిం సంఖ్యే వజ్రేణేవ పురందరః॥ 17॥

అకమ్పనస్తు త ద్ధృష్ట్వా గిరిశృంగం సముద్యతమ్|

దూరా దేవ మహాబాణై రర్థచన్దై ర్వ్యధారయత్॥ 18॥

తత్ పర్వతాగ్ర మాయకాశే రక్షోబాణవిదారితమ్|

విశీర్ణం పతితం దృష్ట్వా హనూమాన్ క్రోధమూర్ఛితః॥ 19॥

సోఽశ్వకర్ణం సమాసాద్య రోషదర్పాన్వితో హరిః|

తూర్ణమ్ ఉత్పాటయా మాస మహాగిరి మివోఽఛ్ఛితమ్ 20॥

తం గృహీత్వా మహాస్కన్ధం సోఽశ్వకర్ణం మహాద్యుతిః|

ప్రహస్య పరయా ప్రీత్యా భ్రామయా మాస సంయుగే21॥

ప్రథావ న్నూరువేగేన ప్రభంజంస్తరసా ద్రుమాన్|

హనూమాన్ పరమక్రుద్ధశరణై రదారయత్ క్షితిమ్ 22॥

గజాంశ్చ సగజాఽరోహన్ సరథాన్ రథినస్తథా|

జఘాన హనుమాన్ భీమాన్ రాక్షసాంశ్చ పదాతిగాన్23॥

త.మంతక.మివ క్రుద్ధం సమరే ప్రాణహారిణమ్|

హనూమంత.మభిప్రేక్ష్య రాక్షసా విప్రదుద్రువుః 24॥

త.మాపతంతం సంక్రుద్ధం రాక్షసానాం భయావహమ్|

దదర్శ అకమ్పనో వీరశ్చక్రోధ చ ననాద చ 25॥

స చతుర్దశభి ర్బాలై.శ్చితై ర్దేహవిదారణైః|
 నిర్బిభేద హనూమంతం మహావీర్య.మకమ్పనః 26||
 స తథా ప్రతివిధస్తు బహ్వీభి.శ్శరవృష్టిభిః|
 హనూమాన్ దదృశే వీరః ప్రరూఢ ఇవ సానుమాన్ 27||
 విరారాజ మహాకాయో మహా వీర్యో మహామనాః|
 పుష్పితాశోక సంకాశో విధూమ ఇవ పావకః 28||
 తతోఽన్యం వృక్ష ముత్పాట్య కృత్వా వేగ మనుత్తమమ్|
 శిరస్యభిజఘానాఽశు రాక్షసేన్ద్రి.మకమ్పనమ్ 29||
 స వృక్షేణ హతస్తేన సక్రోధేన మహాత్మనా|
 రాక్షసో వానరేన్ద్రిణ పపాత చ మమార చ 30||
 తం దృష్ట్వా నిహతం భూమౌ రాక్షసేన్ద్రి.మకమ్పనమ్|
 వ్యథితా రాక్షసా.స్సర్వే క్షితికమ్ప ఇవ ద్రుమాః 31||
 త్యక్తప్రహరణా.స్సర్వే రాక్షసాస్తే పరాజితాః|
 లంకా.మభియయుస్త్రస్తా వానరైస్తే రభిద్రుతాః 32||
 తే ముక్తకేశా.స్సంభ్రాంతా భగ్నమానాః పరాజితాః|
 స్రవచ్ఛమజలై రంగై.శ్శ్వసంతో విప్రదుద్రువుః 33||
 అన్యోన్యం ప్రమమంథుస్తే వివిశు ర్నగరం భయాత్|

పృష్ఠతస్తే సుసమ్మాధాః ప్రేక్షమాణా ముహు ర్ముహుః 34||

తేషు లంకాం ప్రవిష్టేషు రాక్షసేషు మహాబలాః|

సమేత్య హరయ.స్సర్వే హనూమంత.మపూజయన్ 35||

సోఽపి ప్రహృష్టస్తాన్ సర్వాన్ హరీన్ ప్రత్యభిపూజయత్|

హనూమాన్ సత్త్వసంపన్నో యథార్హ మనుకూలతః 36||

వినేదుశ్చ యథా ప్రాణం హరయో జితకాశినః|

చకర్షుశ్చ పునస్తత్ర సప్రాణా నపి రాక్షసాన్ 37||

స వీరశోభా మభజన్ మహాకపిః|

సమేత్య రక్షాంసి నిహత్య మారుతిః|

మహాసురం భీమ మమిత్రనాశనమ్|

యథైవ విష్ణుర్బలినమ్ చమూముఖే 38||

అపూజయన్ దేవగణాస్తదా కపిం|

స్వయమ్ చ రామోఽతిబలశ్చ లక్షణః|

తథైవ సుగ్రీవముఖాః ప్లవంగమా|

విభీషణశ్చైవ మహాబలస్తథా 39||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షట్ పంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 57 ప్రహస్తయుద్ధమ్

అకమ్పనవధంశ్రుత్వా క్రుద్ధో వై రాక్షసేశ్వరః।

కించి దీనముఖశ్చాపి సచివాంస్తాన్ ఉదైక్షత॥ 1॥

స తు ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు మన్త్రిభిఃసంవిచార్య చ।

తతస్తు రావణః పూర్వ దివసే రాక్షసాభిపః 2॥

పులీం పరియయౌ లంకాం సర్వాన్ గుల్కానవేక్షితుమ్।

తాం రాక్షసగణై ర్గుప్తాం గుల్కై ర్బహుభి రావృతామ్ 3॥

దదర్శ నగలీం లంకాం పతాకాధ్వజమాలినీమ్।

రుద్ధాం తు నగలీం దృష్ట్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః 4॥

ఉవాచామర్షతః కాలే ప్రహస్తం యుద్ధకోవిదమ్।

పురస్యోపనివిష్టస్య సహసౌ పీడితస్య చ 5॥

నాన్యం యుద్ధా త్రుపశ్యామి మోక్షం యుద్ధవిశారద।

అహం వా కుమ్భకర్ణో వా త్వం వా సేనాపతి ర్మమ 6॥

ఇన్ద్రజి ద్వా నికుమ్భా వా వహేయు ర్భార మీదృశమ్।

స త్వం బలమితశ్శీఘ్రమాదాయ పరిగృహ్య చ 7॥

విజయాయాభినిర్యాపి యత్ర సర్వే వనౌకసః।

నిర్యాణాదేవ తే నూనమ్ చపలా హరివాహినీ 8॥

నర్దతాం రాక్షసేన్ద్రాణాంశ్రుత్వా నాదం ద్రవిష్యతి|

చపలా హ్యవిసీతాశ్చ చలచిత్తాశ్చ వానరాః 9||

న సహిష్యన్తి తే నాదం సింహనాద.మివ ద్విపాః|

విద్రుతే చ బలే తస్మిన్ రామ.స్సామిత్రిణా సహ|| 10||

అవశస్తే నిరాఽలమ్బః ప్రహస్త వశ మేష్యతి|

ఆపత్సంశయితాశ్రేయో నాత్ర నిస్సంశయా కృతా|| 11||

ప్రతిలోమానులోమమ్ వా య ద్వా నో మన్యసే హితమ్|

రావణే నైవ ముక్తస్తు ప్రహస్తో వాహినీపతిః|| 12||

రాక్షసేన్ద్ర మువాచేద మసురేన్ద్ర మివ ఉశనా|

రాజన్ మన్త్రితపూర్వం నః కుశలై.స్సహ మన్త్రిభిః|| 13||

వివాదశ్చాపి నో వృత్త.స్సమవేక్ష్య పరస్పరమ్|

ప్రదానేన తు సీతాయా.శ్రేయో వ్యవసితం మయా|| 14||

అప్రదానే పున ర్యుద్ధం దృష్ట మేతత్ తథైవ నః|

సోఽహం దానైశ్చ మానైశ్చ సతతం పూజితస్త్వయా|| 15||

సాన్వైశ్చ వివిధైః కాలే కిం న కుర్యాం ప్రియమ్ తవ|

న హి మే జీవితం రక్ష్యం పుత్రదారధనాని వా|| 16||

త్వం పశ్య మాం జుపవాషన్తం త్వ దర్ధం జీవితం యుధి|

ఏవ ముక్త్యా తు భర్తారం రావణం వాహినీపతిః॥ 17॥

ఉవా చేదం బలాధ్యక్షాన్ ప్రహస్తః పురతస్థితాన్|

సమానయత మే శీఘ్రం రాక్షసానాం మహా ధ్బలమ్॥ 18|

మద్బాణాశనివేగేన హతానాం తు రణాజరే|

అద్య తృప్యన్తు మాంసాదాః పక్షిణః కాననౌకసామ్॥ 19॥

ఇత్యుక్తాస్తే ప్రహస్తేన బలాధ్యక్షాః కృతత్వరాః|

బల ముద్యోజయా మాసుస్తస్మిన్ రాక్షసమన్దరే 20॥

సా బభూవ ముపహారేన తిగ్మనానావిధాయుధైః|

లంకా రాక్షసవీరైస్తైర్గజై రివ సమాకులా21॥

పశుతాశనమ్ తర్పయతాం బ్రాహ్మణాంశ్చ నమస్యతామ్|

ఆజ్యగన్ధప్రతివహ.స్ఫురభి ర్కారుతో వవౌ 22॥

స్రజశ్చ వివిధాయకారా జగృహస్త్వభిమన్త్రితాః|

సంగ్రామసజ్జాస్సంహృష్టా ధారయ న్రాక్షసాస్తదా 23॥

సధనుషోః కవచినో వేగా దాప్లుత్య రాక్షసాః|

రావణం ప్రేక్ష్య రాజానమ్ ప్రహస్తం పర్యవారయన్ 24॥

అథాయమన్త్య చ రాజానమ్ భేరీ మాయహత్య భైరవామ్|

ఆరురోహ రథం దివ్యం ప్రహస్త.స్సజ్జకల్పితమ్25॥

హయై ర్మహాజవై ర్మక్తం సమ్య క్నూతసుసంయుతమ్|

మహాజలదనిర్ఘోషం సాక్షా చ్చన్ద్రార్కభాస్వరమ్ 26||

ఉరగధ్వజదుర్ధర్షం సువరూఢంస్వవస్కరమ్|

సువర్ణజాలసంయుక్తం ప్రహసన్త మివశ్రియా 27||

తతస్తం రథ మాస్థాయ రావణార్పితశాసనః|

లంకాయా నిర్వయౌ తూర్ణం బలేన మహతాస్వృతః 28||

తతో దుందుభినిర్ఘోషః పర్జన్యనినదోపమః|

వాదిత్రాణాం చ నినదః పూరయన్నివ సాగరం 29||

శుశ్రువే శంఖ శబ్దశ్చ ప్రయాతే వాహినీపతౌ|

నినదన్తస్స్వరాన్ ఘోరాన్ రాక్షసా జగ్ము రగ్రతః 30||

భీమరూపా మహా కాయాః ప్రహస్తస్య పురస్సరాః|

నరాంతకః కుంభహను ర్మహా నాదస్సమున్నతః 31||

ప్రహస్త సచివా హ్యేతే నిర్వయుః పర్యవార్య తం|

వ్యూఢేనైవ సుఘోరేణ పూర్వద్వారా త్స నిర్వయౌ 32||

గజయూఢ నికాశేన బలేన మహతాస్వృతః|

సాగరప్రతిమోఘేన వృతస్తేన బలేన సః 33||

ప్రహస్తౌ నిర్వయౌ తూర్ణం కాలాన్తక యమోపమః|

తస్య నిర్యాణ ఘోషేణ రాక్షసానాం చ నర్దతామ్ 34||

లంకాయాం సర్వభూతాని వినేదు ల్వకృతైస్స్వరైః|

వ్యభ్ర మాకాశ మావిశ్య మాంసశోణితభోజనాః 35||

మణ్డలా న్యపసవ్యాని ఖగాశక్రూ రథం ప్రతి|

వమన్త్యః పావకజ్వాలాశ్శివా ఘోరా వవాశిరే 36||

అన్తలిక్షాత్ పపాతోల్కా వాయుశ్చ పరుషో వవౌ|

అన్యోన్యమభిసంరబ్ధా గ్రహశ్చ న చకాశిరే 37||

మేఘాశ్చ ఖర నిర్ఘోషా రథస్యోపలి రక్షసః|

వవృషూ రుభిరం చాస్య సిషిచుశ్చ పురస్సరాన్ 38||

కేతుమూర్ధని గృధ్రోన్య నిలీనో దక్షిణాముఖః|

తుద న్నుభయతః పార్శ్వం సమగ్రాం అహరత్ ప్రభాం 39||

సారథే ర్భవశశ్చాస్య సంగ్రామ మవగాహతః|

ప్రతోదో న్యపత ధస్తాత్ సూతస్య హయసాదినః 40||

నిర్యాణశ్రీశ్చ యా అస్య ఆసీద్భాస్వరా చ సుదుర్లభా|

సా ననాశ ముహూర్తేన సమే చస్థలితా హయాః 41||

ప్రహస్తం త్వభినిర్యాన్తం ప్రఖ్యాత బలపౌరుషమ్|

యుభి నానాప్రహరణా కపిసేనాభ్యవర్తత 42||

అథ ఘోష.స్ఫుతుములో హారీణాం సమజాయత|

వృక్షాన్ ఆరుజతాం చైవ గుర్వీ రాఽఽగృహ్లాతాం శిలాః 43||

నదతాం రాక్షసానాం చ వానరాణాం చగర్జతాం|

ఉభే ప్రముదితే సైన్యే రక్షోగణవనౌకసామ్ 44||

వేగితానాం సమర్థానా మనోన్యవధకాంక్షిణామ్|

పరస్పరం చాఽఽహ్వాయతాం నినాద.శ్రూయతే మహాన్ 45||

తతః ప్రహస్తః కపిరాజవాహినీమ్|

అభిప్రతస్థే విజయాయ దుర్వతిః|

వివృద్ధవేగాం చ వివేశ తాం చమూం|

యథా ముమూర్షు.శ్యలభో విభావసుమ్ 46||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త పంచాశస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 58 ప్రహస్తవధః

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం భీమమ్ భీమపరాక్రమమ్|

ఉవాచ సస్త్రితం రామో విభీషణ మలిందమః|| 1||

క ఏష సుమహా కాయో బలేన మహతాఽఽవృతః|

ఆచక్ష్య మే మహా బాహో వీర్యవంతం నిశాచరం 2||

రాఘవస్య వచశ్శ్చత్వా ప్రత్యువాచ విభీషణః|

ఏష సేనాపతిస్తస్య ప్రహస్తో నామ రాక్షసః 3||

లంకాయాం రాక్షసేన్ద్రస్య త్రిభాగ బల సంవృతః|

వీర్యవా నస్త్రవి చ్ఛారః ప్రఖ్యాతశ్చ పరాక్రమే 4||

తతః ప్రహస్తం నిర్యాంతం భీమమ్ భీమ పరాక్రమమ్|

గర్జన్తం సుమహాకాయమ్ రాక్షసై రభిసంవృతమ్ 5||

దదర్శ మహతీ సేనా వానరాణాం బలీయసామ్|

అతిసంజాతరోషాణాం ప్రహస్త మభిగర్జతామ్ 6||

ఖడ్గశక్త్యై స్త్రిబాణాశ్చ శూలాని ముసలాని చ|

గదాశ్చ పరిఘాః ప్రాసా వివిధాశ్చ పరశ్వధాః 7||

ధనూంషి చ విచిత్రాణి రాక్షసానాం జయైషిణామ్|

ప్రగృహీతా న్యశోభన్త వానరా నభిధావతామ్ 8||

జగృహుః పాదపాంశ్చాపి పుష్పితాన్ వానరర్షభాః|

శిలాశ్చ విపులా దీర్ఘా యోద్ధుకామాః ప్లవంగమాః 9||

తేషా మనోన్య మాసాద్య సంగ్రామస్సుమహానభూత్|

బహూనా మశ్చవృష్టిం చ శరవృష్టిం చ వర్షతామ్|| 10||

బహవో రాక్షసా యుద్ధే బహూ న్వానరయూథపాన్|

వానరా రాక్షసాంశ్చాపి నిజఘ్న ర్భహవో బహవాన్॥ 11॥
 శూలైః ప్రమథితాః కేచిత్ కేచిత్ చ్చ పరమా యుధైః।
 పరిమై రాహతాః కేచిత్ కేచి చ్చిన్నాః పరశ్వధైః॥ 12॥
 నిరుచ్ఛాసాః కృతాః కేచిత్ పతితా ధరణీతలే।
 విభిన్న హృదయాః కేచి దిషుసంధానసందితాః॥ 13॥
 కేచి ద్ద్విధాకృతాః ఖడ్గైస్సురన్తః పతితా భువి।
 వానరా రాక్షసైఃశూలైః పార్శ్వతశ్చ విదారితాః॥ 14॥
 వానరైశ్చాపి సంక్రుద్ధై రాక్షసాఘాస్సమన్తతః।
 పాదపై ల్గరిశ్శృంగైశ్చ సంపిష్టా వసుధాతలే॥ 15॥
 వజ్రస్పర్శతలై ర్వాస్తై ర్ముష్టిభిశ్చ హతా భృశమ్।
 వమన్ శోణిత మాస్సేభ్యో విశీర్ణ దశనేక్షణాః॥ 16॥
 ఆర్తస్వరం చస్వనతాం సింహనాదం చ నర్దతామ్।
 బభూవ తుములశ్శబ్దో హరీణాం రక్షసాం యుధి॥ 17॥
 వానరా రాక్షసాః క్రుద్ధా వీరమార్గ మనువ్రతాః।
 వివృత్తనయనాః క్రూరాశ్చక్రూః కర్తా ణ్యభీతవత్॥ 18॥
 నరాన్తకః కుమ్భహను ర్మహనాదస్సమున్నతః।
 ఏతే ప్రహస్త సచివాస్సర్వే జఘ్న ర్వనౌకసః॥ 19॥

తేషా.మాపతతాం శీఘ్రం నిఘ్నతాం చాపి వానరాన్|
 ద్వివిదో గిరిశృంగేణ జఘానైకం నరాన్తకమ్ 20||
 దుర్ముఖః పునః ఉత్పాట్య కపి.స్స విపులద్రుమమ్|
 రాక్షసం క్షిప్రహస్తస్తు సమున్నత మపోధయత్ 21||
 జామ్బవాంస్తు సుసంక్రుద్ధః ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్|
 పాతయా మాస తేజస్వీ మహానాదస్య వక్షసి 22||
 అథ కుమ్భహనుస్తత్ర తారేణాఽసాద్య వీర్యవాన్|
 వృక్షేణాభిహతో మూర్ధ్ని ప్రాణాన్ సంత్యాజయ ద్రణే 23||
 అమృష్యమాణస్తత్ కర్త ప్రహస్తాః రథ మాఽస్థితః|
 చకార కదనమ్ ఘోరం ధనుష్పాణి ర్వనౌకసామ్ 24||
 ఆవర్త ఇవ సంజజ్ఞే ఉభయో.స్సేనయోస్తదా|
 క్షుభితస్యాప్రమేయస్య సాగరస్యేవ నిస్వనః 25||
 మహతా హి శరౌఘేణ ప్రహస్తాః యుద్ధకోవిదః|
 అర్దయా మాస సంక్రుద్ధో వానరాన్ పరమాఽహవే 26||
 వానరాణాం శరీరైశ్చ రాక్షసానాం చ మేదినీ|
 బభూవ నిచితా ఘోరా పతితై రివ పర్వతైః 27||
 సా మహీరుభిరౌఘేణ ప్రచ్ఛన్నా సంప్రకాశతే|

- సంచన్నా మాధవే మాసి పలాశై లవ పుష్పితైః 28||
- హతవీరౌఘవప్రాం తు భగ్నా యుధమహాద్రుమామ్|
- శోణితౌఘమహతోయాం యమసాగరగామినీమ్ 29||
- యకృత్స్నీ హమహాపంకాం వినికీర్ణాన్త్రశైవలామ్|
- భిన్నకాయశిరోమీనా.మంగావయవశాద్వలామ్ 30||
- గృధ్రహంసగణాన్ కీర్ణాం కంక సారససేవితామ్|
- మేధఃఫేనసమాన్ కీర్ణా.మార్తస్తనితనిస్వనామ్ 31||
- తాం కాపురుషదుస్తారాం యుద్ధభూమిమయీం నదీమ్|
- నదీ మివ ఘనాన్ పాయే హంససారససేవితామ్ 32||
- రాక్షసాః కపిముఖ్యాశ్చ తేరుస్తాం దుస్తరాం నదీమ్|
- యథా పద్మరజో ధ్వస్తాం నలినీం గజయూథపాః 33||
- తత.స్సజంతం బాణౌఘాన్ ప్రహస్తంస్యన్దనేస్థితమ్|
- దదర్శ తరసా నీలో వినిఘ్నంతం ప్లవంగమాన్ 34||
- ఉద్ఘాత ఇవ వాయుః ఖం మహదభ్ర బలం బలాత్|
- సమీక్ష్యాభిద్రుతం యుద్ధే ప్రహస్తా వాహినీ పతిః 35||
- రథేనాన్ బిత్వ వర్ణేన నీల మేవాభి దుద్రువే |
- స ధను ర్ధన్వినాంశ్రేష్ఠో వికృప్య పరమాన్ హవే 36||

నీలాయ విస్సజ డ్బాణాన్ ప్రహస్తా వాహినీ పతిః|

తే ప్రాప్య విశిఖా నీలం వినిర్బిధ్య సమాహితాః 37||

మహీం జగ్గుర్తపా వేగా రుశితా ఇవ పన్నాగాః|

నీలశ్శరై రభిహతో నిశితై ర్జ్వలనోపమైః 38||

స తం పరమదుర్ధర్ష మాఽపతంతం మహాకపిః|

ప్రహస్తం తాడయా మాస వృక్ష ముత్పాట్య వీర్యవాన్ 39||

స తేనాభిహతః క్రుద్ధో నదన్ రాక్షసపుంగవః|

వవర్ష శరవర్షాణి ప్లవగానాం చమూపతౌ 40||

తస్య బాణ గణాన్ ఘోరాన్ రాక్షసస్య మహా బలః|

అపారయన్ వారయితుం ప్రత్యగృహ్లాన్ నిమీలితః 41||

యథైవ గో వృషో వర్షం శారదం శీఘ్ర మాఽగతమ్|

ఏవ మేవ ప్రహస్తస్య శరవర్షం దురాసదమ్ 42||

నిమీలితాక్ష.స్సహసా నీల.స్సేహే సుదారుణమ్|

రోషిత.శ్శరవర్షేణ సాలేన మహతా మహాన్ 43||

ప్రజఘాన హయాన్ నీలః ప్రహస్తస్య మనోజవాన్|

తతస్స చాప ముద్ఘ్రహ్య ప్రహస్తస్య మహా బలః 44||

బభంజ తరసా నీలో నానాద చ పునః పునః|

విధనుస్తు కృతస్తేన ప్రహసో వాహినీపతిః 45।

ప్రగృహ్య ముసలం ఘోరంస్యన్దనా దవపుష్లవే।

తా వుభౌ వాహినీముఖ్యా జాతరోషౌ తరస్వినౌ 46॥

స్థితౌ క్షతజదిగ్ధాంగౌ ప్రభిన్నావివ కుంజరౌ।

ఉల్లిఖన్తౌ సుతీక్లాభి ర్దంష్ట్రాభి రితరేతరమ్ 47॥

సింహశార్దులసద్యశౌ సింహశార్దులచేష్టితౌ।

విక్రాంతవిజయౌ వీరౌ సమరే ష్వనివర్తినౌ 48॥

కాంక్ష మాణౌ యశః ప్రాప్తుం వృత్రవాసవయౌ.స్సమౌ।

ఆజఘాన తదా నీలం లలాటే ముసలేన సః 49॥

ప్రహస్తః పరమా యత్తస్తస్య సుస్రౌవ శోణితమ్।

తత.శోణితదిగ్ధాంగః ప్రగృహ్య సుమహాతరుమ్ 50॥

ప్రహస్తస్యోరసి క్రుద్ధో విససర్జ మహాకపిః।

త మచిన్త్యప్రహారం స ప్రగృహ్య ముసలం మహాత్ 51॥

అభిదుద్రావ బలినమ్ బలీ నీలం ప్లవంగమమ్।

త ముగ్రవేగం సంరబ్ధ మాపతన్తం మహాకపిః 52॥

తత.స్సంప్రేక్ష్య జగ్రాహ మహావేగో మహాశిలామ్।

తస్య యుద్ధాభికామస్య మృధే ముసలయోభినః 53॥

ప్రహస్తస్య శిలాం నీలో మూర్ధ్ని తూర్ణ మపాతయత్|

సా తేన కపిముఖ్యేన విముక్తా మహతీ శిలా 54||

బిభేద బహుధా ఘోరా ప్రహస్తస్య శిరస్తదా|

స గతాసు ర్గతశ్రీకో గతసత్వో గతేన్ద్రియః 55||

పపాత సహసా భూమౌ చిన్నమూల ఇవ ద్రుమః|

విభిన్నశిరసస్తస్య బహు సుస్రావశోణితమ్ 56||

శలీరా దపి సుస్రావ గిరేః ప్రస్తవణం యథా|

హతే ప్రహస్తే నీలేన త దకమ్ప్యం మహ ధ్బలమ్ 57||

రక్షసా మప్రహృష్టానాం లంకా.మభిజగామ హా|

న శేకు.స్సమవస్థాతుం నిహతే వాహినీపతౌ 58||

సేతుబద్ధం సమాసాద్య విశీర్ణం సలిలం యథా|

హతే తస్మింశ్చమూముఖ్యే రాక్షసస్తే నిరుద్యమాః 59||

రక్షఃపతిగృహం గత్వా ధ్యానమూకత్వ మాగతాః|

ప్రాప్తాశ్శోకార్ణవం తీవ్రం నిస్సంజ్ఞా ఇవ తేభవన్ 60|

తతస్తు నీలో విజయీ మహాబలః|

ప్రశస్యమాన.స్స్వకృతేన కర్కణా|

సమేత్య రామేణ సలక్షణేన|

ప్రహృష్టరూపస్తు బభూవ యూథపః 61॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టాపంచాశస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 59 రావణాభిషేణనమ్

తస్మిన్ హతే రాక్షససైన్యపాలే।

ప్లవంగమానా.మృషభేణ యుద్ధే।

భీమాఽఽయుధం సాగరతుల్యవేగం।

ప్రదుద్రువే రాక్షసరాజసైన్యమ్॥ 1॥

గత్వా తు రక్షోఽభిపతే.శృశంసుః।

సేనాపతిం పావకసూనుశస్తమ్।

త చ్చాపి తేషాం వచనమ్ నిశమ్య।

రక్షోఽభిపః క్రోధవశం జగామ 2॥

సంఖ్యే ప్రహస్తం నిహతం నిశమ్య।

శోకార్దితః క్రోధపరీతచేతాః।

ఉవాచ తాన్ నైర్మతయోధముఖ్యాన్।

ఇన్ద్రో యథా చామరయోధముఖ్యాన్ 3॥

నావజ్ఞా రిపవే కార్యా యై రిన్ద్రబలసూదనః।

సూదిత.స్సైన్యపాలో మే సానుయాత్ర.స్సకుంజరః 4॥

సోఽహం రిపువినాశాయ విజయాయావిచారయన్ |
 స్వయమ్ ఏవ గమిష్యామి రణ శీర్షం త దద్భుతమ్ 5 ||
 అద్య త ద్వానరానీకం రామమ్ చ సహలక్షణమ్ |
 నిర్దహిష్యామి బాణౌఘై ర్వనమ్ దీప్తైః ఇవాగ్నిభిః 6 ||
 (అద్య సంతర్పయిష్యామి పృథివీం కపి శోణితైః |
 రామమ్ చ లక్షణం చైవ ప్రేషయిష్యే యమ క్షయమ్) |
 స ఏవ ముక్త్యా జ్వలనప్రకాశం |
 రథం తురంగోత్తమరాజయుక్తమ్ |
 ప్రకాశమానమ్ వపుషా జ్వలంతం |
 సమాఽఽరురోహమరరాజశత్రుః 7 ||
 స శంఖ భేరీ పటహ ప్రణాదైః |
 ఆస్ఫోటిత క్షేలితసింహనాదైః |
 పుణ్యైః స్తవైశ్చాప్యభిపూజ్యమానః |
 తదా యయౌ రాక్షసరాజముఖ్యః 8 ||
 స శైలజీమూత నికాశ రూపైః |
 మాంసాశనైః పావకదీప్త నేత్రైః |
 బభౌ వృతో రాక్షసరాజముఖ్యైః |

భూతై ర్స్వతో రుద్ర ఇవాసురేశః 9॥

తతో నగర్యా.స్సహసా మహశౌజా

నిప్రమ్య త ద్వానర సైన్య ముగ్రమ్

మహార్ణవాభ్రస్తనితం దదర్శ

సముద్యతం పాదపశైలహస్తమ్॥ 10॥

త ద్రాక్షసానీక మతిప్రచణ్డమ్

అలోక్య రామో భుజగేన్ద్రబాహుః

విభీషణం శస్త్రభృతాం వరిష్ఠమ్

ఉవాచ సేనానుగతః పృథుశ్రీః॥ 11॥

నానాపతాకాధ్వజశస్త్రజుష్టం

ప్రాసాసిశూలా యుధచక్రజుష్టమ్

సైన్యం నగేన్ద్రోపమనాగజుష్టం

కస్యేద.మక్షోభ్య మభీరుజుష్టమ్॥ 12॥

తతస్తు రామస్య నిశమ్య వాక్యం

విభీషణ.శ్శక్రసమానవీర్యః

శశంస రామస్య బలప్రవేకం

మహాత్మనాం రాక్షసపుంగవనామ్॥ 13॥

యోఽసౌ గజస్కన్ధగతో మహాత్మా।
నవోదితార్కోపమతామ్రవక్త్రుః।
ప్రకమ్పయన్ నాగశిరోఽభ్యుపైతి హి।
అకమ్పనమ్ త్వేన.మవేహి రాజన్॥ 14॥

యోఽసౌ రథస్థో మృగరాజ కేతుః।
ధూన్వన్ ధను.శ్శక్రధనుఃప్రకాశమ్।
కలీవ భాత్యుగ్రవివృత్తదంష్ట్రుః।
స ఇన్ద్ర జిన్నామ వరప్రధానః॥ 15॥

యశ్చైష విన్ధ్యాస్తమహేన్ద్రకల్పో।
ధన్వీ రథస్థోఽతిరథోఽతివీర్యః।
విస్ఫారయంశ్చాప మతుల్యమానమ్।
నామ్నాతికాయోఽతివివృద్ధకాయః॥ 16॥

యోఽసౌ నవార్కోదితతామ్ర చక్షుః।
ఆరుహ్య ఘణ్ణానినదప్రణాదమ్।
గజం ఖరం గర్జతి వై మహాత్మా।
మహోదరో నామ స ఏష వీరః॥ 17॥

యోఽసౌ హయమ్ కాంచనచిత్రభాణ్డమ్।

ఆరుహ్య సంధ్యాభ్రగిరిప్రకాశమ్|

ప్రాసం సముద్యమ్య మలీచినద్ధం|

పిశాచ ఏషోశనితుల్యవేగః|| 18||

యశైష శూలం నిశితం ప్రగృహ్య|

విద్యుత్ప్రభం కింకరవజ్రవేగమ్|

వృషేన్ద్ర మాస్థాయ గిరిప్రకాశమ్|

ఆయాతి సోఽసౌ త్రిశిరా యశస్వీ|| 19||

అసౌ చ జీమూతనికాశ రూపః|

కుమ్భః పృథువ్యూధసుజాతవక్షాః|

సమాహితః పన్నగరాజ కేతుః|

విస్ఫారయన్ భాతి ధనుర్ విధూన్వన్ 20||

యశైష జామ్బూనదవజ్రజుష్టం|

దీప్తం సధూమమ్ పరిఘం ప్రగృహ్య|

ఆయాతి రక్షోబలకేతుభూతః|

సోఽసౌ నికుమ్భాఽద్భుతఘోరకర్తా 21||

యశైష చాపాసిశరౌఘజుష్టం|

పతాకినమ్ పావకదీప్తరూపమ్|

రథం సమాస్థాయ విభాత్యుదగ్రో|

నరాన్తకోఽసౌ నగశృంగ యోధీ 22||

యశ్చైష నానావిధఘోరరూపైః|

వ్యాఘ్రోష్ఠనాగేన్ద్ర మృగాశ్వ వక్త్రైః|

భూతై ర్స్వతో భాతి వివృత్తనేత్రైః|

సోఽసౌ సురాణా మపి దర్పహన్తా 23||

యత్రైత దిన్ద్ర ప్రతిమమ్ విభాతి|

ఛత్రం సితం సూక్ష్మ శలాక మగ్ర్యమ్|

అత్రైష రక్షోఽభిపతి ర్మహాత్మా|

భూతై ర్స్వతో రుద్ర ఇవావభాతి 24||

అసౌ కిరీటీ చలకుణ్డలాఽసోఽ|

నాగేన్ద్రవిన్ధ్యోపమభీమకాయః|

మహేన్ద్రవైవస్వతదర్పహన్తా|

రక్షోఽభిప.సూర్య ఇవావభాతి 25||

ప్రత్యువాచ తతో రామో విభీషణ మరిందమమ్|

అహో దీప్తో మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః 26||

ఆదిత్య ఇవ దుష్ప్రేక్ష్యో రశ్మిభి ర్భాతి రావణః|

సువ్యక్తం లక్షయే హ్యస్య రూపం తేజస్సమావృతమ్ 27||

దేవదానవవీరాణాం వపు ర్నైవంవిధం భవేత్|

యాద్యశం రాక్షసేన్ద్రస్య వపుః ఏతత్ ప్రకాశతే28||

సర్వే పర్వతసంకాశా.స్సర్వే పర్వతయోధినః|

సర్వే దీప్తాఽయుధధరా యోధశ్శాస్య మహౌజసః 29||

భాతి రాక్షసరాజోఽసౌ ప్రదీప్తై ల్భీమవిక్రమైః|

భూతైః పరివృతస్తీక్ష్ణే ర్దేహవద్భి రివాన్తకః 30||

దిప్త్యాయమద్య పాపాత్మామమ దృష్టి పథం గతః|

అద్య క్రోధం విమోక్ష్యామి సీతా హరణ సంభవం 31||

ఏవ ముక్త్వా తతో రామో ధను రాఽదాయ వీర్యవాన్|

లక్ష్మణానుచరస్తస్థౌ సముద్భృత్య శరోత్తమమ్ 32||

తత.స్స రక్షోఽభిపతి ర్మహాత్మా|

రక్షాంసి తా న్యాఽహ మహాబలాని|

ద్వారేషు చర్యాగృహగోపురేషు|

సునిర్వృతాస్తిష్ఠత నిర్విశంకాః 33||

ఇహాఽగతం మాం సహితం భవద్భిః|

వనౌకసశ్చి ద్ర మిదం విదిత్వా|

శూన్యాం పులీం దుష్టుసహాం ప్రమథ్య|

ప్రథర్షయేయుస్సహసా సమేతాః 34||

విసర్జయిత్వా సహసా తతస్తాన్|

గతేషు రక్షస్సు యథానియోగమ్|

వ్యధారయద్వానరసాగరౌఘం|

మహా ర్షుషః పర్ణ మివాఽర్ణవౌఘమ్ 35||

త మాఽపతన్తం సహసా సమీక్ష్య|

దీప్తేషుచాపం యుధి రాక్షసేన్ద్రమ్|

మహాత్ సముత్పాట్య మహీధరాగ్రం|

దుద్రావ రక్షోఽభిపతిం హలీశః 36||

త చ్ఛైలశృంగం బహువృక్షసానుం|

ప్రగృహ్య చిక్షేప నిశాచరాయ|

త మాఽపతన్తం సహసా సమీక్ష్య|

బిభేద బాణైస్తపనీయపుంఖైః 37||

తస్మిన్ ప్రవృద్ధోత్తమసానువృక్షే|

శృంగే వికీర్ణే పతితే పృథివ్యామ్|

మహాహి కల్పం శర మన్తకాభం|

సమాధదే రాక్షసలోకనాథః 38||

స తం గృహీత్వానిలతుల్యవేగం|

సవిస్ఫులింగ జ్వలనప్రకాశమ్|

బాణం మహేన్ద్రాశనితుల్యవేగం|

చిక్షేప సుగ్రీవవధాయ రుష్టః 39||

స సాయకో రావణబాహుముక్తః|

శక్రాశనిప్రఖ్యవపు.శ్శితాగ్రః|

సుగ్రీవ మాసాద్య బిభేద వేగాత్|

గుహేరితా క్రౌంచ మివోగ్రశక్తిః 40||

స సాయకాసర్తో విపరీతచేతాః|

కూజన్ పృథివ్యాం నిపపాత వీరః|

తం ప్రేక్ష్య భూమౌ పతితం విసంజ్ఞం|

నేదుః ప్రహృష్టా యుధి యాతుధానాః 41||

తతో గవాక్షో గవయస్సుదంష్ట్రః|

తథర్షభో జ్యోతిముఖో నలచ్ఛ|

శైలాన్ సముద్యమ్య వివృద్ధకాయాః|

ప్రదుద్రువుస్తం ప్రతి రాక్షసేన్ద్రమ్ 42||

తేషాం ప్రహారాన్ స చకార మేఘాన్|

రక్షోఽభిపాఠ బాణగణైఃశ్శితాగ్రైః|

తాన్ వానరేన్ద్రా నపి బాణ జాలైః|

బిభేద జామ్బూనదచిత్రపుంఖైః 43||

తే వానరేన్ద్రాస్త్రిదశారి బాణైః|

భిన్నా నిపేతు ర్భువి భీమరూపాః|

తతస్తు త ద్వానర సైన్య ముగ్రం|

ప్రచ్ఛాదయా మాస స బాణజాలైః 44||

తే వధ్యమానాః పతితా ప్రవీరా|

నానద్యమానా భయశల్యవిద్ధాః|

శాఖామ్మగా రావణసాయకాఽఽర్తా|

జగ్తుఃశ్శరణ్యం శరణంస్త రామమ్ 45||

తతో మహాత్మా స ధను ర్ధనుష్కాన్|

ఆదాయ రామ.స్సహసా జగామ|

తం లక్ష్మణః ప్రాంజలి రభ్యుపేత్య|

ఉవాచ వాక్యం పరమార్థయుక్తమ్ 46||

కామ మాఽర్య.స్సుపర్యాప్తో వధాయాస్య దురాత్మనః|

విధమిష్యా మ్యహం నీచ.మనుజానీహి మాం ప్రభో 47||

త మబ్రవీన్ మహాతేజా రామ.స్సత్యపరాక్రమః|

గచ్ఛ యత్నపరశ్చాపి భవ లక్షణ సంయుగే 48||

రావణో హి మహావీర్యో రణేఽద్భుతపరాక్రమః|

త్రైలోక్యేనాపి సంక్రుద్ధో దుష్టుసహ్యో న సంశయః 49||

తస్య చ్ఛిద్రాణి మార్గస్వస్వచ్ఛిద్రాణి చ లక్షయ|

చక్షుషా ధనుషా యత్నాద్రక్షాఽత్నానమ్ సమాహితః 50||

రాఘవస్య వచ.శ్రుత్వా సంపరిష్యజ్య పూజ్య చ|

అభివాద్య తతో రామమ్ యయౌ సౌమిత్రి రాఽహవమ్ 51||

స రావణం వారణ హస్తబాహుః|

దదర్శ దీప్తోద్యతభీమచాపమ్|

ప్రచ్ఛాదయంతం శరవృష్టి జాలైః|

తాన్ వానరాన్ భన్నవికీర్ణదేహాన్ 52||

త మాఽలోక్య మహాతేజా హనూమా న్నారుతాఽత్తజః|

నివార్య శరజాలాని ప్రదుద్రావ స రావణమ్ 53||

రథం తస్య సమాఽసౌద్య భుజ ముద్యమ్య దక్షిణమ్|

త్రాసయన్త్రావణం భీమాన్ హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్ 54||

దేవదానవగన్ధర్వై యక్షైశ్చ సహ రాక్షసైః|

అవధ్యత్వం త్వయా ప్రాప్తం వానరేభ్యస్తు తే భయమ్ 55||

ఏష మే దక్షిణో బాహుః పంచ శాఖ.స్సముద్యతః|

విధమిష్యతి తే దేహా ద్భూతాఽత్మానమ్ చిరోషితమ్ 56||

శ్రుత్వా హనూమతో వాక్యం రావణో భీమవిక్రమః|

సంరక్తనయనః క్రోధా దిదం వచన మబ్రవీత్ 57||

క్షిప్రం ప్రహర నిశ్శంకంస్థిరాం కీర్తి మవాప్నుహి|

తతస్త్వాం జ్ఞాత విక్రాంతం నాశయిష్యామి వానర 58||

రావణస్య వచ.శ్రుత్వా వాయుసూను ర్వచోఽబ్రవీత్|

ప్రహృతం హి మయా పూర్వ మక్షంస్కర సుతం తవ 59||

ఏవ ముక్తో మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః|

ఆజఘానానిలసుతం తలేనోరసి వీర్యవాన్ 60|

స తలాభిహతస్తేన చచాల చ ముహు ర్ముహుః|

స్థిత్యా ముహూర్తం తేజస్వీస్తైర్యం కృత్వా మహా మతిః 61||

ఆజఘానాభిసంక్రుద్ధస్తలేనైవామరద్విషమ్|

తతస్తలేనాభిహతో వానరేణ మహాత్మనా 62||

దశగ్రీవ.స్సమాధూతో యథా భూమిచలేఽచలః|

సంగ్రామే తం తథా దృష్ట్వా రావణం తలతాడితమ్ 63||

ఋషయో వానరాస్సిద్ధా నేదు ర్దేవా.స్సహాసురైః|

అథా ఽశ్వాస్య మహాతేజా రావణో వాక్యమబ్రవీత్ 64||

సాధు వానరవీర్యేణశ్లాఘనీయోఽసి మే లిపుః|

రావణేనైవ ముక్తస్తు మారుతి ర్వాక్య మబ్రవీత్ 65||

భి గస్తు మమ వీర్యేణ యస్త్వం జీవసి రావణ|

సకృ త్తు ప్రహరేదానీం దుర్బుధ్ధే కిం వికత్తసే 66||

తతస్త్వాం మామికా ముష్టి ర్నయిష్యామి యథాక్షయమ్|

తతో మారుతివాక్యేన క్రోధస్తస్య తదాజ్వలత్ 67||

సంరక్తనయనో యత్నా న్ముష్టి ముద్యమ్య దక్షిణమ్|

పాతయా మాస వేగేన వానరోరసి వీర్యవాన్ 68||

హనూమాన్ వక్షసి వ్యూఢే సంచచాల హతః పునః|

విహ్వలం తం తదా దృష్ట్వా హనూమంతం మహాబలమ్ 69||

రథేనాతిరథ.శ్శీఘ్రం నీలం ప్రతి సమభ్యగాత్|

రాక్షసానా మభిపతి ర్దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ 70|

పన్నగప్రతిమై ర్భీమైః పరమర్కాభి భేదిభిః|

శరై రా ఽదీపయా మాస నీలం హలిచమూపతిమ్ 71||

స శరౌఘసమాయస్తా నీలః కపిచమూపతిః|

కరణైకేన శైలాగ్రం రక్షోఽభిపతయేఽస్సృజత్ 72||

హనూమా నపి తేజస్వీ సమాఽఽశ్వస్తా మహామనాః|

విప్రేక్షమాణో యుద్ధేఘ్నస్సరోష మిద మబ్రవీత్ 73||

నీలేన సహ సంయుక్తం రావణం రాక్షసేశ్వరమ్|

అన్యేన యుధ్యమానస్య న యుక్త మభిధావనమ్ 74||

రావణోఽపి మహాతేజాస్త చ్ఛృంగం సప్తభిశ్శరైః|

ఆజఘాన సుతీక్ష్ణాగ్రైస్త ద్వికీర్ణం పపాత హ 75||

త ద్వికీర్ణం గిరేశ్శృంగం దృష్ట్వా హరిచమూపతిః|

కాలాగ్ని లివ జజ్వాల క్రోధేన పరవీరహా 76||

సోఽశ్వకర్ణా న్ధవా న్సాలాంశ్చాతాంశ్చాపి సుపుష్పితాన్|

అన్యాంశ్చ వివిధాన్స్పృక్షా న్నీలశ్చిక్షేప సంయుగే 77||

స తాన్ వృక్షాన్ సమాసాద్య ప్రతిచిచ్ఛేద రావణః|

అభ్యవర్ష త్సుఘోరేణ శరవర్షేణ పావకిమ్ 78||

అభివృష్టశ్శరౌఘేణ మేఘేనేవ మహాచలః|

పూస్వం కృత్వా తదా రూపం ధ్వజాగ్రే నిపపాత హ 79||

పావకాఽత్తజ మాఽలోక్య ధ్వజాగ్రే సమవస్థితమ్|

జజ్జాల రావణః క్రోధా త్తతో నీలో ననాద చ 80।

ధ్వజాగ్రే ధనుషశ్చాగ్రే కిరీటాగ్రే చ తం హరిమ్।

లక్ష్మణోఽథ హనూమాంశ్చ దృష్ట్వా రామశ్చ విస్మితాః 81॥

రావణోఽపి మహాతేజాః కపిలాఘవవిస్మితః।

అస్త్ర మాఽహారయా మాస దీప్త మాగ్నేయ మద్భుతమ్ 82॥

తతస్తే చుక్రుశు ర్హృష్టా లబ్ధలక్ష్మ్యాః ప్లవంగమాః।

నీలలాఘవసంభ్రాంతం దృష్ట్వా రావణ మాఽహవే 83॥

వానరాణాం చ నాదేన సంరబ్ధో రావణస్తదా।

సంభ్రమాఽవిష్ట హృదయో న కించిత్ ప్రత్యపద్యత 84॥

ఆగ్నేయేనాథ సంయుక్తం గృహీత్వా రావణశ్శరమ్।

ధ్వజశీర్షస్థితం నీల ముదైక్షత నిశాచరః 85॥

తతోఽబ్రవీ న్మహాతేజా రావణో రాక్షసేశ్వరః।

కపే లాఘవయుక్తోఽసి మాయయా పరయానయా 86॥

జీవితం ఖలు రక్షస్వ యది శక్నోషి వానర।

తాని తా న్యాఽత్క రూపాణి సృజసే త్వ మనేకశః 87॥

తథాపి త్వాం మయా ముక్త.స్నాయకోఽస్త్రప్రయోజితః।

జీవితం పరిరక్షంతం జీవితా ధ్లంశయిష్యతి 88॥

ఏవ ముక్త్యా మహాబాపహ రావణో రాక్షసేశ్వరః।
 సంధాయ బాణ మస్త్రేణ చమూ పతి మతాడయత్ 89॥
 సోఽస్త్రయుక్తేన బాణేన నీలో వక్షసి తాడితః।
 నిర్దహ్యమానస్సహసా నిపపాత మహీతలే 90।
 పితృమాహాత్మ్య సంయోగా దాఽఽత్తనశ్చాపి తేజసా।
 జానుభ్యా మపత ద్భూమౌ న చ ప్రాణై ర్వ్యయుజ్యత 91॥
 విసంజ్ఞం వానరం దృష్ట్వా దశగ్రీవో రణోత్సుకః।
 రథేనామ్బుదనాదేన సౌమిత్రి మభిదుద్రువే 92॥
 ఆసాద్య రణ మధ్యే తం వారయిత్యాస్థితో జ్వలన్।
 ధను ర్విస్ఫారయా మాస కంపయన్నివ మేదినీం 93।
 త మాఽహ సౌమిత్రి రదీనసత్తోఽ।
 విస్ఫారయంతం ధను రప్రమేయమ్।
 అభ్యేహి మామేవ నిశాచరేన్ద్ర।
 న వానరాంస్త్యం ప్రతి యోద్ధు మర్హసి 94॥
 స తస్య వాక్యం పరిపూర్ణఘోషం।
 జ్యాశబ్ద ముగ్రం చ నిశమ్య రాజా।
 ఆసాద్య సౌమిత్రిమవస్థితం తం।

కోపాన్వితం వాక్య మువాచ రక్షః 95||

దిప్త్యాసి మే రాఘవ దృష్టిమార్గం|

ప్రాప్తోఽన్తగామీ విపరీతబుద్ధిః|

అస్మిన్ క్షణే యాస్యసి మృత్యుదేశం|

సంసాద్యమానో మమ బాణజాలైః 96||

త మాఽహ సౌమిత్రి రవిస్సయానో|

గర్జన్త ముద్వృత్తసితాగ్రదంష్ట్రమ్|

రాజన్ న గర్జన్తి మహాప్రభావాః|

వికత్తసే పాపకృతాం వరిష్ఠ 97|

జానామి వీర్యం తవ రాక్షసేన్ద్ర|

బలం ప్రతాపం చ పరాక్రమమ్ చ|

అవస్థితోఽహం శరచాప పాణిః|

ఆగచ్ఛ కిం మోఘవికత్తనేన 98||

స ఏవ ముక్తః కుపిత.స్ససర్జ|

రక్షోఽభిప.స్సప్తశరాన్ సుపుంఖాన్|

తాన్ లక్ష్మణః కాంచన చిత్ర పుంఖైః|

చిచ్ఛేద బాణై ర్నిశితాగ్రధారైః 99||

తాన్ ప్రేక్షమాణ.స్సహసా నికృత్తాన్|
 నికృత్త భోగా నివ పన్నగేన్ద్రాన్|
 లంకేశ్వరః క్రోధవశం జగామ|
 ససర్జ చాన్యాన్ నిశితాన్ పృషత్కాన్|| 100|
 స బాణవర్షం తు వవర్ష తీవ్రం|
 రామానుజః కార్ముకసంప్రయుక్తమ్|
 క్షురార్ధచన్ద్రోత్తమకర్ణిభల్లైః|
 శరాంశ్చ చిచ్ఛేద న చుక్షుభే చ|| 101||
 స బాణ జాలాన్యథ తాని తాని|
 మోఘాని పశ్యన్ త్రిదశారి రాజః|
 విసిన్ధియే లక్ష్మణ లాఘవేన|
 పునశ్చ బాణాన్నిశితాన్ ముమోచ|| 102||
 స లక్ష్మణశ్చాశు శరాన్ శితాగ్రాన్|
 మహేన్ద్రవజ్రాశనితుల్యవేగాన్|
 సంధాయ చాపే జ్వలనప్రకాశాన్|
 ససర్జ రక్షోఽభిపతే ర్వధాయ|| 103||
 స తాన్ ప్రచిచ్ఛేద హి రాక్షసేన్ద్రః|

భిత్వా చ తాన్ లక్ష్మణ మాయజఘాన|

శరేణ కాలాగ్నిసమప్రభేణ|

స్వయమ్బుదత్తేన లలాటదేశే|| 104||

స లక్ష్మణో రావణసాయకాయర్తః|

చచాల చాపం శిథిలం ప్రగృహ్య|

పునశ్చ సంజ్ఞాం ప్రతిలభ్య కృచ్ఛాత్|

చిచ్ఛేద చాపం త్రిదశేన్ద్రశత్రోః|| 105||

నికృత్త చాపం త్రిభి రాయజఘాన|

బాణైస్తదా దాశరథిశ్శితాగ్రైః|

స సాయకాయర్తో విచచాల రాజా|

కృచ్ఛా చ్చ సంజ్ఞాం పున రాయససాద|| 106|

స కృత్తచాపశ్శరతాడితశ్చ|

స్వేదార్ణగాత్రో రుథిరావసిక్తః|

జగ్రాహ శక్తిం సముదగ్రశక్తిః|

స్వయమ్బుదత్తాం యుధి దేవశత్రుః|| 107||

స తాం విధూమానల సన్నికాశాం|

విత్రాసినీం వానరవాహినీనామ్|

చిక్షేప శక్తిం తరసా జ్వలన్తిం|

సామిత్రయే రాక్షసరాష్ట్రనాథః|| 108||

తా.మాపతన్తిం భరతానుజోఽస్త్వైః|

జఘాన బాణైశ్చ పఠతాగ్నికల్పైః|

తథాపి సా తస్య వివేశ శక్తిః|

భుజాన్తరం దాశరథే ల్వశాలమ్|| 109||

స శక్తిమాన్ శక్తి సమాహతస్సన్|

ముపఠః ప్రజజ్జ్వల రఘుప్రవీరః|

తం విహ్వలంతం సహసాభ్యుపేత్స|

జగ్రాహ రాజా తరసా భుజాభ్యాం|| 110||

హిమవాన్ మంథరో మేరుస్తైలోక్యం వా సహా మరైః|

శక్యం భుజాభ్యా ముద్ధర్తుం న శక్యే భరతానుజః|| 111||

శక్త్యా బ్రాహ్మ్యేపి తు సామిత్రీస్తాడితస్తుస్తనాన్తరే|

విష్ణో రచిన్త్వంస్వం భాగ మాఽత్మానమ్ ప్రత్యనుస్తరత్|| 112||

తతో దానవదర్పఘ్నం సామిత్రీం దేవకణ్ణకః|

తం వీడయిత్వా బాహుభ్యా మప్రభు ర్లంఘనేఽభవత్|| 113||

అథైనమ్ వైష్ణవం భాగం మానుషం దేహ మాఽస్థితమ్|

అథ వాయు సుతః కృద్ధో రావణం సమభిద్రవత్॥ 114॥

ఆజఘా నోరసి క్రుద్ధో వజ్ర కల్పేన ముష్టినా|

తేన ముష్టి ప్రహారేణ రావణో రాక్షసేశ్వరః॥ 115॥

జానుభ్యా మపత ద్భూమౌ చచాల చ పపాత చ|

ఆస్యైస్సనేత్రశ్రవణై ర్వవाम రుధిరం బహు॥ 116॥

విఘూర్ణ మానో నిశ్చేష్టో రథోపస్థ ఉపావిశత్|

విసంజ్ఞో మూరచ్ఛితశ్చాయసీ న్న చస్థానమ్ సమాఽలభత్॥ 117॥

విసంజ్ఞం రావణం దృష్ట్వా సమరే భీమవిక్రమమ్|

ఋషయో వానరాస్సర్వే నేదు ర్దేవా.స్సవాసవాః॥ 118॥

హనూమాన్ అపి తేజస్వీ లక్షణం రావణార్ద్రతమ్|

అనయ ద్రాఘవాభ్యాశం బాహుభ్యాం పరిగృహ్య తమ్॥ 119॥

వాయుసూనో.స్సుహృత్వేన భక్త్యా పరమయా చ సః|

శత్రూణా.మప్రకమ్ప్యోపి లఘుత్వ మగమ త్కపేః॥ 120॥

తం సముత్సృజ్య సా శక్తి.స్సామిత్రిం యుభి దుర్జయమ్|

రావణస్య రథే తస్మిన్నా.నమ్ పున రుపాఽగతా॥ 121॥

ఆశ్వస్తశ్చ విశల్యశ్చ లక్షణశ్శత్రు సూదనః|

విష్ణోర్భాగ మమీమాంస్య మాఽత్మా.నమ్ ప్రత్యనుస్మరన్॥ 122॥

రావణోఽపి మహాతేజాః ప్రాప్య సంజ్ఞాం మహాఽహవే |
ఆదదే నిశితాన్ బాణాన్ జగ్రాహ చ మహా ధ్ధనుః || 123 ||

నిపాతితమహావీరాం వానరాణాం మహాచమూమ్ |
రాఘవస్తు రణే దృష్ట్వా రావణం సమభిద్రవత్ || 124 ||

అధైన ముపసంగమ్య హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్ |
మమ పృష్ఠం సమాఽరుహ్య రాక్షసం శాస్తు మర్హసి || 125 ||

విష్ణు ర్యథా గరుత్మంతం బలవంతం సమాహితః |
|

త చ్ఛ్చత్వా రాఘవో వాక్యం వాయుపుత్రేణ భాషితమ్ || 126 ||
ఆరోహ మహా శూరో హనూమంతం మహాకపిమ్ |

రథస్థం రావణం సంఖ్యే దదర్శ మనుజాభిపః || 127 ||
త.మాలోక్య మహాతేజాః ప్రదుద్రావ స రాఘవః |

వైరోచన మివ క్రుద్ధో విష్ణుః అభ్యుద్యతాఽయుధః || 128 ||
జ్యాశబ్దమకరోత్ తీవ్రం వజ్రనిష్పేషనిస్వనమ్ |

గిరా గంభీరయా రామో రాక్షసేన్ద్రమ్ ఉవాచ హా || 129 ||
తిష్ఠ తిష్ఠ మమ త్వం హి కృత్వా విప్రియ మీదృశమ్ |

క్వ ను రాక్షసశార్దూల గతో మోక్ష మవాప్స్యసి || 130 ||

యదీన్ద్రవైవస్వత భాస్కరాన్ వా|
స్వయమ్భువైశ్వానరశంకరాన్ వా|
గమిష్యసి త్వం దశ వా దిశో వా|
తథాపి మే నాద్య గతో విమోక్ష్యసే|| 131||

యశైవ శక్త్యాభిహతస్త్వయాద్య|
ఇచ్ఛన్ విషాదం సహసాభ్యుపేతః|
స ఏష రక్షోగణరాజ మృత్యుః|
సపుత్రదారస్య తవాద్య యుద్ధే|| 132||

ఏతేన చాత్యద్భుత దర్శనాని|
శరై ర్జనస్థాన కృతాలయాని|
చతుర్దశాన్ ఆత్త వరాఽయుధాని|
రక్షస్సహస్రాణి నిఘాదితాని|| 133||

రాఘవస్య వచ.శ్రుత్వా రాక్షసేన్ద్రో మహాకపిమ్|
వాయు పుత్రం మహా వీర్యం వహంతం రాఘవం రణే|
ఆజఘాన శరైస్తీక్ష్ణైః కాలానలశిఖోపమైః|| 134||

రాక్షసేనాఽహవే తస్య తాడితస్యాపి సాయకైః|
స్వభావతేజోయుక్తస్య భూయస్తేజో వ్యవర్ధత|| 135||

తతో రామో మహాతేజా రావణేన కృతవ్రణమ్|

దృష్ట్వా ప్లవగ శార్దూలం క్రోధస్య వశ మేయివాన్|| 136||

తస్యాభిసంక్రమ్య రథం సచక్రం|

సాశ్వధ్యజ్ఞత్రమహాపతాకమ్|

ససారథిం సాశనిశూలఖడ్గం|

రామః ప్రచిచ్ఛేద శరైఃస్సుపుంఖైః|| 137||

అథేన్ద్రశత్రుం తరసా జఘాన|

బాణేన వజ్రాశని సన్నిభేన|

భుజాంతరే వ్యూఢసుజాతరూపే|

వజ్రేణ మేరుం భగవా నివేన్ద్రః|| 138||

యో వజ్రపాతాశని సన్నిపాతాన్|

న చుక్ష్వభే నాపి చచాల రాజా|

స రామబాణాభిహతో భృశాఽఽర్తశః|

చచాల చాపం చ ముమోచ వీరః|| 139||

తం విహ్వలన్తం ప్రసమీక్ష్య రామః|

సమాఽదదే దీప్త మథార్థచన్ద్రమ్|

తేనార్కవర్ణం సహసా కిరీటం|

చిచ్ఛేద రక్షోఽభిపతే ర్మహాత్మా॥ 140॥

తం నిర్విషాఽశీవిష సన్నికాశం॥

శాన్తార్చిషం సూర్య మివాప్రకాశమ్॥

గతశ్రియమ్ కృత్తకిరీటకూటమ్॥

ఉవాచ రామో యుధి రాక్షసేన్ద్రమ్॥ 141॥

కృతం త్వయా కర్మ మహాత్ సుభీమమ్॥

హతప్రవీరశ్చ కృతస్త్వయాహమ్॥

తస్మాత్ పరిశ్రాన్త ఇతి వ్యవస్య॥

న త్వం శరై ర్భృత్యువశం నయామి॥ 142॥

గచ్ఛానుజానామి రణార్దితస్త్వం॥

ప్రవిశ్య రాత్రించర రాజ లంకాం॥

ఆశ్వాస్య నిర్యాహి రథీ చ ధన్వీ॥

తదా బలం ద్రక్ష్యసి మే రథస్థః॥ 143॥

స ఏవ ముక్తో హతదర్పహరోష్ఠి॥

నికృత్త చాపస్సహతాశ్వసూతః॥

శరార్దితః కృత్తమహాకిరీటో॥

వివేశ లంకాం సహసా స రాజా॥ 145॥

తస్మిన్ ప్రవిష్టే రజనీచరేన్ద్రే|

మహాబలే దానవదేవశత్రౌ|

హాలీన్ విశల్యాన్ సహలక్షణేన|

చకార రామః పరమాహవాగ్రే|| 146||

తస్మిన్ ప్రభగ్నే త్రిదశేన్ద్రశత్రౌ|

సురాసురా భూతగణా దిశశ్చ|

ససాగరాస్సర్షిమహోరగాశ్చ|

తథైవ భూమ్యమ్బుచరాశ్చ హృష్టాః|| 147||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 60 కుమ్భకర్ణప్రబోధః

స ప్రవిశ్య పులీం లంకాం రామబాణభయార్ద్రితః|

భగ్నదర్పస్తదా రాజా బభూవ వ్యభితేన్ద్రియః|| 1||

మాతంగ ఇవ సింహేన గరుడేనేవ పన్నగః|

అభిభూతోఽభవ ద్రాజా రాఘవేణ మహాత్మనా 2||

బ్రహ్మాదణ్డప్రకాశానాం విద్యుత్సదృశవర్చసామ్|

స్మరన్ రాఘవబాణానాం వివృథే రాక్షసేశ్వరః 3||

స కాంచన మయమ్ దివ్య మాఽశ్రిత్య పరమాఽసనమ్|

విప్రేక్షమాణో రక్షాంసి రావణో వాక్య మబ్రవీత్ 4||

సర్వం తత్థలు మే మోఘం య త్తప్తం పరమమ్ తపః|

య త్సమానో మహేన్ద్రేణ మానుషేణాస్తి నిజ్జితః 5||

ఇదం త ద్ధృష్టాణో ఘోరం వాక్యం మా మభ్యుపస్థితమ్|

మానుషేభ్యో విజానీహి భయమ్ త్వ మితి త త్తథా 6||

దేవదానవగన్ధర్వై ర్యక్షరాక్షసపన్నగైః|

అవధ్యత్వం మయా ప్రాప్తం మానుషేభ్యో న యాచితమ్ 7||

విదితం మానుషం మన్యే రామమ్ దశరథాఽత్తజం|

ఇక్ష్వాకు కుల నాథేన అనరణ్యేన య త్పురా 8||

ఉత్పత్యతే హి మద్వంశే పురుషో రాక్షసాధమ|

యస్త్వాం సపుత్రం సామాత్యం సబలం సాశ్వ సారథిం 9||

నిహనిష్యతి సంగ్రామే త్వాం కులాధమ దుర్మతే|

శప్తోహం వేదవత్యా చ యదా సా ధర్మితా పురా|| 10||

సేయమ్ సీతా మహా భాగా జాతా జనక నందినీ|

ఉమా నందీశ్వరశ్చాపి రంభా వరుణ కన్యకా|| 11||

యథోక్తాస్తపసా ప్రాప్తం న మిథ్యా ఋషి భాషితం|

ఏత దేవాభ్యుపాగమ్య యత్నం కర్తు మిహోఽర్హథ॥ 12॥

రాక్షసాశ్లాపి తిష్ఠన్తు చర్యాగోపురమూర్ధసు।

స చాప్రతిమగమ్భీరో దేవదానవదర్పహా॥ 13॥

బ్రహ్మశాపాభిభూతస్తు కుమ్భకర్ణో విబోధ్యతామ్।

స పరాజిత మాఽత్మానమ్ ప్రహస్తం చ నిషూదితమ్॥ 14॥

జ్ఞాత్వా రక్షోబలం భీమ మాఽదిదేశ మహాబలః।

ద్వారేషు యత్నః క్రియతాం ప్రాకారాశ్లాభిరుహ్యాతామ్॥ 15॥

నిద్రాఽవశసమాఽవిష్టః కుమ్భకర్ణో విబోధ్యతామ్।

సుఖంస్వపితి నిశ్చింతః కాలోపహత చేతనః॥ 16॥

నవ షట్ సప్త చాష్టౌ చ మాసాన్స్వపితి రాక్షసః।

మన్తయిత్వా ప్రసుప్తాయ మితస్తు నవమేహని॥ 17॥

తం తు బోధయత క్షిప్రం కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్।

స తు సంఖ్యే మహా బాహుః కకుదః సర్వరక్షసామ్॥ 18॥

వానరాన్ రాజపుత్రౌ చ క్షిప్ర మేవ వభిష్యతి।

ఏష కేతుః పరస్సంఖ్యే ముఖ్యో వై సర్వ రక్షసాం॥ 19॥

కుమ్భకర్ణస్సదా శేతే మూఢో గ్రామ్యసుఖే రతః।

రామేణ హి నిరస్తస్య సంగ్రామేఽస్మిన్ సుదారుణే 20॥

భవిష్యతి న మే శోకః కుమ్భకర్ణే విబోధితే|

కిం కలిష్యా మ్యహం తేన శక్రతుల్యబలేన హి 21||

ఈద్యశే వ్యసనే ప్రాప్తే యో న సాహ్యాయ కల్పతే|

తే తు తద్వచనంశ్రుత్వా రాక్షసేన్ద్రస్య రాక్షసాః 22||

జగ్ముః పరమసంభ్రాంతాః కుమ్భకర్ణనివేశనమ్|

తే రావణసమాఽదిష్టా మాంసశోణితభోజనాః 23||

గన్ధమాల్యాంస్తథా భక్ష్యా నాఽదాయ సహసా యయుః|

తాం ప్రవిశ్య మహాద్వారాం సర్వతో యోజనాఽయతామ్ 24||

కుమ్భకర్ణగుహం రమ్యాం సర్వగన్ధప్రవాహినీమ్|

కుమ్భకర్ణస్య నిశ్వాసాదవధూతా మహా బలాః 25||

ప్రతిష్ఠమానాః కృచ్ఛేణ యత్నాత్ ప్రవివిశు ర్గుహామ్|

తాం ప్రవిశ్య గుహం రమ్యాం శుభాం కాంచనకుట్టిమామ్ 26||

దదృశు ర్నైర్మతవ్యాప్తుం శయానమ్ భీమదర్శనమ్|

తే తు తం వికృతం సుప్తం వికీర్ణ మివ పర్వతమ్ 27||

కుమ్భకర్ణం మహానిద్రం సహితాః ప్రత్యబోధయన్|

ఊర్ధ్వరోమాంచితతనుంశ్వసన్త మివ పన్నగమ్ 28||

త్రాసయన్తం మహాశ్వాసైశ్చయానమ్ భీమదర్శనమ్|

భీమనాసాపుటం తం తు పాతాల విపులాయననమ్ 29॥

శయ్యాయాం న్యస్త సర్వాంగం మేదో రుభిర గంభినమ్।

కాంచనాంగద నద్ధాంగం కిలీటిన మరిందమం 30॥

దదృశుర్నైరృతవ్యాఘ్రం కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్।

తతశ్చక్రుర్మహాత్మానః కుమ్భకర్ణాగ్రతస్తదా 31॥

మాంసానాం మేరుసంకాశం రాశిం పరమతర్పణమ్।

మృగాణాం మహిషాణాం చ వరాహాణాం చ సంచయాన్ 32॥

చక్రు ర్నైరృతశార్దూలాః రాశి మన్నస్య చాద్భుతమ్।

తతశ్శోణితకుమ్భాంశ్చ మద్యాని వివిధాని చ 33॥

పురస్తాత్ కుమ్భకర్ణస్య చక్రుస్త్రీదశశత్రవః।

లిలిపుశ్చ పరార్ద్యేన చన్దనేన పరంతపమ్ 34॥

దివ్యైః ఆచ్ఛాదయా మాసుః మాల్యై ర్గనైఃసుగన్ధిభిః।

ధూపం సుగన్ధం సస్మజుస్తుష్టువుశ్చ పరంతపమ్ 35॥

జలదా ఇవ చోన్నేదు ర్యాతుధానాః తతస్తతః।

శంఖాన్ ఆపూరయా మాసుశ్శశాంక సదృశప్రభాన్ 36॥

తుములం యుగప చ్ఛాపి వినేదుశ్చాప్యమర్షితాః।

నేదు రాయసోఽటయా మాసుశ్చిక్తిపుస్తే నిశాచరాః।

కుమ్భకర్ణవిబోధార్థం చక్రుస్తే విపులంస్వనమ్ 37||

సశంఖ భేరీపటహప్రణాదమ్|

ఆసోఢిటిత క్షేలితసింహనాదమ్|

దిశో ద్రవంతస్త్రిదివం కిరంతః|

శ్రుత్వా విహంగా.స్సహసా నిపేతుః 38||

యదా భృశ తై ర్నినదై ర్మహాత్మా|

న కుమ్భకర్ణో బుబుధే ప్రసుప్తః|

తతో ముషుంఠీముసలాని సర్వే|

రక్షోగణాస్తే జగృహు ర్గదాశ్చ 39||

తం శైలశృంగై ర్ముసలై ర్గదాభిః|

వృక్షైస్తలై ర్ముద్గరముష్టిభిశ్చ|

సుఖప్రసుప్తం భువి కుమ్భకర్ణం|

రక్షాంస్యదగ్రాణి తదా నిజఘ్నూః 40||

తస్య నిశ్వాసవారేన కుమ్భకర్ణస్య రక్షసః|

రాక్షసా బలవంతోఽపిస్థాతుం నాశక్నువన్పురః 41||

తతః పరిహితా గాఢం రాక్షసా భీమ విక్రమాః|

మృదంగ పణవాన్ భేరీ.శృంఖ కుంభ గణాంస్తథా 42||

దశరాక్షస సాహస్రం యుగప త్పర్యవాదయన్|

నీలాంజనచయాఽకారం తే తు తం ప్రత్యబోధయన్ 43||

అభిఘ్నో నదంతశ్చ నైవ సంవివిదే తు సః|

యదా చైనమ్ న శేకుస్తే ప్రతిబోధయితుం తదా 44||

తతో గురుతరం యత్క్షం దారుణం సముపాక్రమన్|

అశ్వాన్ ఉష్మాన్ ఖరాన్ నాగాన్ జఘ్ను ర్దండ కశాంకుశైః 45||

భేరీశంఖ మృదంగాంశ్చ సర్వ పాణైః అవాదయన్|

నిజఘ్నుశ్చాస్య గాత్రాణి మహాకాష్ఠకటంకరైః 46||

ముద్గరై ర్ఘ్రుసలైశ్చైవ సర్వప్రాణసముద్యతైః|

తేన శబ్దేన మహతా లంకా సమభిపూరితా 47||

సపర్వతవనా సర్వా సోఽపి నైవ ప్రబుధ్యతే|

తతఃసహస్రం భేరీణాం యుగప త్సమహన్యత 48||

మృష్టికాంచనకోణానామసక్తానాం సమంతః|

ఏవ మప్య అతినిద్రస్తు యదా నైవ ప్రబుధ్యతే 49||

శాపస్య వశ మాఽపన్నస్తతః క్రుద్ధా నిశాచరాః|

మహాక్రోధసమాఽవిష్టాఃసర్వే భీమపరాక్రమాః 50||

త ద్రక్షోబోధయిష్యంతశ్చక్రు రన్యే పరాక్రమమ్|

అన్యే భేరీ.స్సమాఽఽజఘ్ను రన్యే చక్రు ర్మహాస్వనమ్ 51॥

|

కేశాన్ అన్యే ప్రలులుపుః కర్ణా వన్యే దశన్తి చ|

ఉద కుంభ శతా నన్యే సమసిన్చిత కర్ణయోః 52॥

న కుమ్భకర్ణః పస్పన్ద మహానిద్రావశం గతః|

అన్యే చ బలినస్తస్య కూటముద్గరపాణయః 53॥

మూర్ధ్ని వక్షసి గాత్రేఘ పాతయన్ కూటముద్గరాన్|

రజ్జుబన్ధనబద్ధాభి.శ్శతఘ్నీభిశ్చ సర్వతః 54॥

వధ్యమానో మహాకాయో న ప్రాబుధ్యత రాక్షసః|

వారణానాం సహస్రం తు శరీరేఽస్య ప్రధావితమ్|

కుమ్భకర్ణస్తతో బుద్ధ.స్సౌర్కం పర మబుధ్యత 55॥

స పాత్యమానై ర్గిరిశృంగ వృక్షైః|

అచిన్తయంస్తాన్ విపులాన్ ప్రహారాన్|

నిద్రాక్షయాత్ క్షుద్ధయపీడితశ్చ|

విజృమ్భమాణ.స్సహసోత్పపాత 56॥

స నాగభోగాచలశృంగ కల్పౌ|

విక్షిప్య బాపవా గిరిశృంగ సారౌ|

వివృత్య వక్త్రం బడబా ముఖాభం।

నిశాచరోఽసౌ వికృతం జజ్ఞమ్ 57॥

తస్య జాజ్ఞమ్భమాణస్య వక్త్రం పాతాల సన్నిభమ్।

దదృశే మేరుశృంగారే దివాకర ఇవోదితః 58॥

స జ్ఞమ్భమాణోఽతిబలః ప్రతిబుద్ధో నిశాచరః।

నిశ్వాసశ్చ అస్య సంజజ్ఞే పర్వతాదివ మారుతః 59॥

రూప ముత్తిష్ఠతస్తస్య కుమ్భకర్ణస్య త ద్భభౌ।

తపాన్తే సబలాకస్య మేఘస్యేవ వివర్షతః 60।

తస్య దీప్తాగ్నిసదృశే విద్యుత్సదృశవర్చసీ।

దదృశాతే మహానేత్రే దీప్తా వివ మహాగ్రహౌ 61॥

తతస్త్వదర్శయ న్సర్వాన్ భక్త్యాన్కు వివిధా న్బహువాన్।

వరాహాన్ మహిషాంశ్చైవ స బభక్ష మహా బలః 62।

అదన్బుభుక్ష్వితో మాంసం శోణితం తృషితః పిబన్।

మేదః కుమ్భం చ మద్యం చ పపౌ శక్రలిపుస్తదా 63॥

తతస్త్పృష్ట ఇతి జ్ఞాత్వా సముత్పేతు ర్నిశాచరాః।

శిరోభిశ్చ ప్రణమ్యేనమ్ సర్వతః పర్వవారయన్ 64॥

నిద్ర విశద నేత్రస్తు కలుషీ కృత లోచనః।

చారయన్ సర్వతో దృష్టిం తాన్ దదర్శ నిశాచరాన్ 65||

స సర్వాన్ సాన్త్వయా మాస నైరృతాన్ నైరృతర్షభః|

బోధనాద్ విస్తితశ్చాపి రాక్షసాన్ ఇద మబ్రవీత్ 66||

కిమర్థమహమాదృత్య భవద్భిః ప్రతిబోధితః|

కచ్ఛిత్ సుకుశలం రాజ్ఞో భయమ్ వా నేష వా న కిం 67||

అథ వా ధ్రువమన్యేభ్యో భయమ్ పర ముపస్థితమ్|

యదర్థమ్ ఏవ త్వలితై ర్భవద్భిః ప్రతిబోధితః 68||

అద్య రాక్షసరాజస్య భయ ముత్పాటయా మ్యహమ్|

పాతయిష్యే మహేన్ద్రం వా శాతయిష్యే తథానలమ్ 69||

న హ్యల్పకారణే సుప్తం బోధయిష్యతి మాం గురుః|

త దాఽఖ్యాతార్థతత్వేన మత్ప్రబోధనకారణమ్ 70||

ఏవం బ్రువాణం సంరబ్ధం కుమ్భకర్ణమ్ మహా బలం|

యూపాక్షస్సచివో రాజ్ఞః కృతాంజలి రువాచ హ 71||

న నో దేవకృతం కించి ద్భయ మస్తి కదా చన|

మానుషా న్నో భయమ్ రాజంస్తుములం సంప్రభాధతే 72||

న దైత్యదానవేభ్యో వా భయ మస్తి హి తాదృశమ్|

యాదృశం మానుషం రాజన్ భయ మస్మా నుపస్థితమ్ 73||

వానరైః పర్వతాఃకారై ర్లంకేయమ్ పరివారితా।
 సీతాహరణసంతప్తా ద్రామా న్నస్తుములం భయమ్ 74॥
 ఏకేన వానరేణేయమ్ పూర్వం దగ్ధా మహాపులి।
 కుమారో నిహతశ్చాక్ష.స్నానుయాత్ర.స్సకుంజరః 75॥
 స్వయమ్ రక్షోఽభిపశ్చాపి పాలస్త్వో దేవకణ్ణకః।
 వ్రజేతి సంయుగే ముక్తోరామేణాఽదిత్యతేజసా 76॥
 య న్న దేవైః కృతో రాజా నాపి దైత్యై ర్ష దానవైః।
 కృత.స్స ఇహ రామేణ విముక్తః ప్రాణసంశయాత్ 77॥
 స యూపాక్షవచ.శ్రుత్వా భ్రాతు ర్యుధి పరాజయమ్।
 కుమ్భకర్ణో వివృతాక్షో యూపాక్ష.మిద.మబ్రవీత్ 78॥
 సర్వ మద్వైవ యూపాక్ష హరిసైన్యం సలక్షణమ్।
 రాఘవం చ రణే హత్వా పశ్చా ద్ధక్ష్వామి రావణమ్ 79॥
 రాక్షసాంస్తర్పయిష్యామి హలీణాం మాంసశోణితైః।
 రామలక్షణయోశ్చాపిస్వయమ్ పాస్యామి శోణితమ్ 80।
 త త్తస్య వాక్యం బ్రువతో నిశమ్య।
 సగర్వితం రోషవివృద్ధదోషమ్।
 మహోదరో నైర్మతయోధముఖ్యః।

కృతాంజలి ర్వాక్య మిదం బభాషే 81॥

రావణస్య వచ.శ్చుత్వా గుణ దోషా విమృశ్య చ।

పశ్చా దపి మహాబాహో శత్రూన్ యుధి విజేష్యసి 82॥

మహోదరవచ.శ్చుత్వా రాక్షసైః పరివారితః।

కుమ్భకర్ణో మహాతేజా.స్సంప్రతస్థే మహాబలః 83॥

సుప్త ముత్థాప్య భీమాక్షం భీమరూపపరాక్రమమ్।

రాక్షసాస్త్వరితా జగ్ను ర్దశగ్రీవనివేశనమ్ 84॥

తతో గత్వా దశగ్రీవ మాస్సీనమ్ పరమాస్సనే।

ఊచు ర్బద్ధాంజలిపుటా.స్సర్వ ఏవ నిశాచరాః 85॥

ప్రబుద్ధః కుమ్భకర్ణోఽసౌ భ్రాతా తే రాక్షసర్షభ।

కథం తత్రైవ నిర్యాతు ద్రక్ష్యస్యేనమిహాస్యగతమ్ 86॥

రావణస్తవబ్రవీ ధృష్ట్యా రాక్షసాంస్తా నుపస్థితాం ।

ద్రష్టు మేన మిహేచ్ఛామి యథా న్యాయమ్ చ పూజ్యతామ్ 87॥

తథే త్యుక్త్వా తు తే సర్వే పున రాస్యగమ్య రాక్షసాః।

కుమ్భకర్ణ మిదం వాక్య మూచూ రావణచోదితాః 88॥

ద్రష్టుం త్వాం కాంక్షతే రాజా సర్వరాక్షసపుంగవః।

గమనే క్రియతాం బుద్ధి ర్భ్రాతరం సంప్రహర్షయ 89॥

కుమ్భకర్ణస్తు దుర్ధరోష్ణ బ్రాతు రాజ్ఞాయ శాసనమ్|

తథే త్యుక్త్వా మహా బాపః శయనా దుత్పపాత హా 90|

ప్రక్షాల్య వదనమ్ హృష్టస్నోతః పరమభూషితః|

పిపాసుస్త్వరయా మాస పానమ్ బలసమీరణమ్ 91||

తతస్తే త్వరితాస్తస్య రాక్షసా రావణాఽఙ్జయా|

మద్యం కుంభాంశ్చ వివిధాన్ క్షిప్ర మేవోపహారయన్ 92||

పీత్వా ఘట సహస్రేద్వే గమనాయోపచక్రమే|

ఈషత్సముత్కటో మత్తస్తేజోబలసమన్వితః 93||

కుమ్భకర్ణో బభౌ హృష్టః కాలాంతకయమోపమః|

బ్రాతుస్స భవనమ్ గచ్ఛన్ రక్షో గణ సమన్వితః|

కుమ్భకర్ణః పద న్యాసైః అకమ్పయత మేదినీమ్ 94||

స రాజమార్గం వపుషా ప్రకాశయన్|

సహస్రరశ్మిర్ధరణీ మివాంశుభిః|

జగామ తత్రాంజలిమాలయా వృతః|

శతక్రతు ర్గేహ మివస్వయమ్భవః 95||

తం రాజమార్గస్థ మమిత్ర ఘాతినమ్|

వనౌకసస్తే సహసా బహిస్థితాః|

దృష్ట్యాప్రమేయమ్ గిరి శృంగ కల్పం|

వితత్రసుస్తే హరి యూథ పాలాః 96||

కేచి చ్ఛరణ్యం శరణంస్థ రామమ్|

వ్రజన్తి కేచి ద్వ్యభితాః పతన్తి|

కేచి ద్దిశ.స్నో వ్యభితాః ప్రయాన్తి|

కేచి ధ్యాయాన్తా భువి శేరతేస్థ 97||

త మద్రిశృంగ ప్రతిమమ్ కిరీటినమ్|

స్ఫుశన్త మాన్దిత్య మివాన్తత్తేజసా|

వనౌకసః ప్రేక్ష్య వివృద్ధ మద్భుతం|

భయార్దితా దుద్రువిరే తతస్తతః 98||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 61 కుంభకర్ణవృత్తకథనమ్

తతో రామో మహాతేజా ధను రాన్దాయ వీర్యవాన్|

కిరీటినమ్ మహాకాయమ్ కుంభకర్ణం దదర్శ హ|| 1||

తం దృష్ట్యా రాక్షసశ్రేష్ఠం పర్వతాన్కారదర్శనమ్|

క్రమమాణ మివాన్కాశం పురా నారాయణం ప్రభుమ్ 2||

సతోయామ్బుదసంకాశం కాంచనాంగదభూషణమ్ |
 దృష్ట్వా పునః ప్రదుద్రావ వానరాణాం మహాచమూః 3||
 విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా వర్ధమానమ్ చ రాక్షసం |
 సవిస్తయ మిదం రామో విభీషణ మువాచ హ 4||

|
 కోఽసౌ పర్వత సంకాశః కిరీటీ హరిలోచనః |

లంకాయాం దృశ్యతే వీర.స్సవిద్యు దివ తోయదః 5||
 పృథివ్యాః కేతుభూతోఽసౌ మహా నేకోఽత్ర దృశ్యతే |
 యమ్ దృష్ట్వా వానరా.స్సర్వే విద్రవన్తి తతస్తతః 6||

ఆచక్ష్య మే మహాన్ కోఽసౌ రక్షో వా యది వాసురః |
 న మయైవంవిధం భూతం దృష్ట పూర్వం కదాచన 7||

స పృష్టో రాజపుత్రేణ రామేణాక్లిష్ట కర్మణా |
 విభీషణో మహా ప్రాజ్ఞః కాకుత్స్థ మిద మబ్రవీత్ 8||

యేన వైవస్వతో యుద్ధే వాసవశ్చ పరాజితః |
 సైష విశ్రవసః పుత్రః కుమ్భకర్ణః ప్రతాపవాన్ |
 అస్య ప్రమాణా త్సద్భవో రాక్షసోన్యో న విద్యతే 9||

ఏతేన దేవా యుధి దానవాశ్చ |

యక్షా భుజంగాః పిశితాశనాశ్చ|

గన్ధర్వవిద్యాధరకిన్నరాశ్చ|

సహస్రశో రాఘవ సంప్రభగ్నాః|| 10||

శూలపాణిం విరూపాక్షం కుంభకర్ణం మహాబలమ్|

హన్తుం న శేకుస్త్రిదశాః కాలోఽయమితి మోహితాః|| 11||

ప్రకృత్యా హ్యేష తేజస్వీ కుంభకర్ణో మహాబలః|

అన్యేషాం రాక్షసేన్ద్రాణాం వరదానకృతం బలమ్|| 12||

ఏతేన జాతమాత్రేణ క్షుధాఽర్తేన మహాత్మనా|

భక్తితాని సహస్రాణి సత్త్వానాం సుబహూ న్యపి|| 13||

తేషు సంభక్ష్యమాణేషు ప్రజా భయనిపీడితాః|

యాన్తిస్త్వ శరణం శక్రం త మప్యర్థం న్యవేదయన్|| 14||

స కుంభకర్ణం కుపితో మహేన్ద్రో|

జఘాన వజ్రేణ శితేన వజ్రీ|

స శక్రవజ్రాభిహతో మహాత్మా|

చచాల కోపా చ్చ భృశం ననాద|| 15||

తస్య నానద్యమానస్య కుంభకర్ణస్య భీమతః|

శ్రుత్వా నినాదం విత్రస్తా భూయో భూమి ల్వితత్రసే|| 16||

తతః కోపా న్నహేన్ద్రస్య కుమ్భకర్ణో మహాబలః|

వికృష్టైరావతా ధ్ధంతం జఘానోరసి వాసవమ్|| 17||

కుమ్భకర్ణప్రహారాఽర్తో విచచాల స వాసవః|

తతో విషేదు.స్సహసా దేవా బ్రహ్మర్షిదానవాః|| 18||

ప్రజాభి.స్సహ శక్రశ్చ యయాస్థానంస్వయమ్భువః|

కుమ్భకర్ణస్య దౌరాత్మ్యం శశంసుస్తే ప్రజాపతేః|| 19||

ప్రజానాం భక్షణం చాపి దేవానాం చాపి ధర్షణమ్|

ఆశ్రమ ధ్వంసనమ్ చాపి పరస్తీ హరణం భ్రుశం 20||

ఏవం ప్రజా యది త్వేష భక్షయిష్యతి నిత్యశః|

అచిరేణైవ కాలేన శూన్యో లోకో భవిష్యతి 21||

వాసవస్య వచ.శ్చుత్వా సర్వలోకపితామహః|

రక్షాంస్యాఽవాహయా మాస కుమ్భకర్ణం దదర్శ హ 22||

కుమ్భకర్ణం సమీక్ష్యేవ వితత్రాస ప్రజాపతిః|

దృష్ట్వా విశ్వాస్య చై వేదంస్వయమ్భూ లద మబ్రవీత్ 23||

ధ్రువం లోకవినాశాయ పౌలస్త్యేనాసి నిర్మితః|

తస్మాత్ త్వ.మద్య ప్రభృతి మృత కల్ప.శ్శయిష్యసే 24||

బ్రహ్మశాపాభిభూతోఽథ నిపపాతాగ్రతః ప్రభోః|

తతః పరమ సంభ్రాంతో రావణో వాక్య మబ్రవీత్	25
వివృద్ధః కాంచనో వృక్షః ఫలకాలే నికృత్యతే	
న నస్తారంస్వకం న్యాయ్యం శపు మేవం ప్రజాపతే	26
న మిథ్యావచనశ్చ త్వంస్వప్స్య త్యేష న సంశయః	
కాలస్తు క్రియతా మస్య శయనే జాగరే తథా	27
రావణస్య వచ.శ్రుత్వాస్వయమ్భా లిద మబ్రవీత్	
శయితా హ్యేష షణ్ణాసా.నేకాహం జాగరిష్యతి	28
ఏకేనాహ్నీ త్వసౌ వీరశ్చరన్ భూమిం బుభుక్షితః	
వ్యాత్తాఽసోఽభిక్షయే ల్లోకాన్ సంక్రుద్ధ ఇవ పావకః	29
సోఽసౌ వ్యసన మాఽపన్నః కుమ్భకర్ణ మబోధయత్	
త్వత్పరాక్రమభీతశ్చ రాజా సంప్రతి రావణః	30
స ఏష నిర్గతో వీర.శ్శిబిరా భీమవిక్రమః	
వానరా న్భృశసంక్రుద్ధో భక్షయన్ పరిధావతి	31
కుమ్భకర్ణం సమీక్ష్వేవ హరయో విప్రదుద్రువుః	
కథ మేనమ్ రణే క్రుద్ధం వారయిష్యన్తి వానరాః	32
ఉచ్యంతాం వానరా.స్సర్వే యన్త్ర మేతత్ సముచ్చితమ్	
ఇతి విజ్ఞాయ హరయో భవిష్యన్తీహ నిర్భయాః	33

విభీషణవచ.శ్చుత్వా హేతుమత్ సుముఖోద్ధతమ్|

ఉవాచ రాఘవో వాక్యం నీలం సేనాపతిం తదా 34||

గచ్ఛ సైన్యాని సర్వాణి వ్యూహ్యా తిష్ఠస్వ పావకే|

ద్వారా ణ్యాదాయ లంకాయాః చర్యాశ్లాప్య థ సంక్రమాన్

35||

శైలశృంగాణి వృక్షాంశ్చశిలాశ్చా వ్యుప సంహర|

తిష్ఠన్తు వానరా.స్సర్వే సాయుధా.శ్చైలపాణయః 36||

రాఘవేణ సమాదిప్యో నీలో హరిచమూపతిః|

శశాస వానరానీకం యథావత్ కపికుంజరః 37||

తతో గవాక్ష.శ్శరభో హనుమాన్ అంగదస్తదా|

శైలశృంగాణి శైలాభా గృహీత్వా ద్వార మభ్యయుః 38||

రామ వాక్య ముపశ్రుత్య హరయో జితకాశినః|

పాదపై రర్దయన్ స్వీరాః వానరాః పర వాహినీం 39||

తతో హలీణాం తదనీక ముగ్రం|

రరాజ శైలోద్యతవృక్షహస్తమ్|

గిరే.స్సమీపానుగతం యథైవ|

మహాన్ మహామ్భోధర జాల ముగ్రమ్ 40||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక షష్ఠితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 62 రావణాభ్యర్థనా

స తు రాక్షసశార్దులో నిద్రామదసమాఽకులః।

రాజమార్గంశ్రియా జుష్టం యయా విపులవిక్రమః॥ 1॥

రాక్షసానాం సహస్రైశ్చ వృతః పరమదుర్జయః।

గృహేభ్యః పుష్పవర్షేణ కీర్యమాణస్తదా యయా 2॥

స హేమజాలవితతం భానుభాస్వరదర్శనమ్।

దదర్శ విపులం రమ్యం రాక్షసేన్ద్రనివేశనమ్ 3।

స త త్తదా సూర్య ఇవాభ్రజాలం।

ప్రవిశ్య రక్షోఽభిపతే ల్నివేశనమ్।

దదర్శ దూరేఽగ్రజ మాఽసనస్థం।

స్వయమ్భువం శక్ర ఇవాఽసనస్థమ్ 4॥

భ్రాతుస్సభవనమ్ గచ్ఛన్ రక్షో గణ సమన్వితం।

కుంభకర్ణః పద న్యాసై రకంపయత మేదినీం 5॥

సోఽభిగమ్య గృహం భ్రాతుః కక్ష్యా మభివిగాహ్య చ।

దదర్శో ద్విగ్న మాఽసీనమ్ విమానే పుష్పకే గురుమ్ 6॥

అథ దృష్ట్వా దశగ్రీవః కుంభకర్ణ ముపస్థితమ్ |

తూర్ణ ముత్థాయ సంహృష్టస్సన్నికర్ష ముపానయత్ 7||

అథాఽసీనస్య పర్యంకే కుంభకర్ణో మహాబలః |

భ్రాతు ర్వవన్దే చరణాం కిం కృత్య మితి చాబ్రవీత్ 8||

ఉత్పత్య చైనమ్ ముదితో రావణః పరిషస్వజే |

స భ్రాత్రా సంపరిష్వక్తో యథా వ చ్ఛాభినన్దితః 9||

కుంభకర్ణశ్శుభం దివ్యం ప్రతిపేదే వరాఽసనమ్ |

స తదాఽసన మాఽశ్రిత్య కుంభకర్ణో మహాబలః || 10||

సంరక్తనయనః కోపా ద్రావణం వాక్య మబ్రవీత్ |

కిమర్థ మహా మాదృత్య త్వయా రాజన్ విబోధితః || 11||

శంస కస్మా ధ్యయమ్ తేఽస్తి కోఽద్య ప్రేతో భవిష్యతి |

భ్రాతరం రావణః క్రుద్ధం కుంభకర్ణ ముపస్థితమ్ || 12||

ఈష త్తు పరివృత్తాభ్యాం నేత్రాభ్యాం వాక్య మబ్రవీత్ |

అద్య తే సుమహాన్ కాలశ్శయానస్య మహాబల || 13||

సుఖితస్త్వం న జానీషే మమ రామకృతం భయమ్ |

ఏష దాశరథీ రామస్సుగ్రీవసహితో బలీ || 14||

సముద్ఠం సబలస్తీర్త్వా మూలం నః పరికృంతతి |

హస్త పశ్యస్వ లంకాయామ్ వనా న్యుపవనాని చ॥ 15॥

సేతునా సుఖ మాఽగమ్య వానరైకాఽర్ణవం కృతమ్।

యే రక్షసాం ముఖ్యతమా హతాస్తే వానరై ర్యుధి॥ 16॥

వానరాణాం క్షయమ్ యుద్ధే న పశ్యామి కదా చన।

న చాపి వానరా యుద్ధే జిత పూర్వాః కదాచన॥ 17॥

త దేత ధ్యయ ముత్పన్నం త్రాయస్వ మాం మహా బల।

నాశయ త్వంఞమాన్ అద్య తదర్థం బోధితో భవాన్॥ 18॥

సర్వక్షపితకోశం చ స త్వ.మభ్యవపద్య మామ్।

త్రాయస్వేమాం పురీం లంకాం బాలవృద్ధావశేషితామ్॥ 19॥

భ్రాతు రథే మహాబాహో కురు కర్మ సుదుష్కరమ్।

మయైవం నోక్త పూర్వో హి కశ్చి ద్భ్రాతః పరంతప 20॥

త్వ య్యస్తి తు మమన్నేహః పరా సంభావనా చ మే।

దేవాసురేషు యుద్ధేషు బహుశో రాక్షసర్షభ।

త్వయా దేవాః ప్రతివ్రూహ్యా నిర్జితాశ్చాసురా యుధి 21॥

స దేత త్సర్వ మాఽతిష్ఠ వీర్యం భీమ పరాక్రమ।

న హి తే సర్వభూతేషు దృశ్యతే సదృశో బలీ 22॥

కురుష్య మే ప్రియహిత మేత దుత్తమమ్।

యథాప్రియమ్ ప్రియరణబాన్ధవప్రియ|

స్వతేజసా విధమ సపత్నవాహినీం|

శరద్ధనమ్ పవన ఇవోద్యతో మహాన్ 23||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 63 కుమ్భకర్ణానుశోకః

తస్య రాక్షసరాజస్య నిశమ్య పరిదేవితమ్|

కుమ్భకర్ణో బభాషేఽథ వచనమ్ ప్రజహాస చ|| 1||

దృష్టో దోషో హి యోఽస్మాభిః పురా మన్తవినిర్ణయే|

హితేష్వనభియుక్తేన సోఽయ మాఽసాదితస్త్వయా 2||

శీఘ్రం ఖల్వభ్యుపేతం త్వాం ఫలం పాపస్య కర్మణః|

నిరయే ష్వేవ పతనమ్ యథా దుష్కృతకర్మణః 3||

ప్రథమమ్ వై మహారాజ కృత్య మేత దచిన్తిత్వమ్|

కేవలం వీర్యదర్పేణ నానుబన్ధో విచారితః 4||

యః పశ్చాత్ పూర్వకార్యాణి కుర్యా దైశ్వర్య మాఽస్థితః|

పూర్వం చోత్తరకార్యాణి న స వేద నయానయౌ 5||

దేశకాలవిహీనాని కర్మాణి విపరీతవత్|

క్రియమాణాని దుష్యన్తి హవీం ష్యప్రయతే ష్వివ 6||

త్రయాణాం పంచధా యోగం కర్మణాం యః ప్రపశ్యతి|

సచివై.స్సమయమ్ కృత్వా స సభ్యే వర్తతే పథి 7||

యథాగమమ్ చ యో రాజా సమయమ్ విచిక్రీర్షతి|

బుధ్యతే సచివాన్ బుద్ధ్యా సుహృదశ్చానుపశ్యతి 8||

ధర్మమర్థం చ కామమ్ చ సర్వాన్ వా రక్షసాం పతే|

భజతే పురుషః కాలే త్రీణి ద్వన్ద్వాని వా పునః 9||

త్రిషు చైతేషు య చ్ఛేష్ఠంశ్రుత్వా త న్నావబుధ్యతే|

రాజా వా రాజమాత్రో వా వ్యర్థం తస్య బహుశ్రుతమ్|| 10||

ఉపప్రదానమ్ సాన్త్వం వా భేదం కాలే చ విక్రమమ్|

యోగం చ రక్షసాంశ్రేష్ఠ తా వుభౌ చ నయానయా|| 11||

కాలే ధర్మార్థకామాన్ య.స్సమ్మన్త్య సచివై.స్సహ|

నిషేవేత ఆత్మవాన్ లోకే న స వ్యసన మాఘ్నయాత్|| 12||

హితానుబంధ మా లోక్య కార్యాకార్య మిహోత్తనః|

రాజా సహార్థతత్త్వజ్ఞై.స్సచివై.స్స హి జీవతి|| 13||

అనభిజ్ఞాయ శాస్త్రార్థాన్ పురుషాః పశుబుద్ధయః|

ప్రాగల్భ్యా ద్వక్తు మిచ్ఛన్తి మన్తే ష్యభ్యన్తరీకృతాః|| 14||

అశాస్త్ర విదుషాం తేషాం న కార్య మహితం వచః|

అర్థశాస్త్రానభిజ్ఞానాం విపులాంశ్రియ మిచ్ఛతామ్|| 15||

అహితం చ హితాఽకారం ధార్షణ్య జ్వల్పన్తి యే నరాః|

అవేక్ష్య మన్తబాహ్యస్తే కర్తవ్యాః కృత్యదూషణాః|| 16||

వినాశయన్తో భర్తారం సహితాశ్శత్రుభి ర్బుధైః|

విపరీతాని కృత్యాని కారయన్తీహ మన్త్రిణః|| 17||

తాన్ భర్తా మిత్రసంకాశాన్ అమిత్రాన్ మన్తనిర్ణయే|

వ్యవహారేణ జానీయాత్ సచివాన్ ఉపసంహితాన్|| 18||

చపలస్యేహ కృత్యాని సహసానుప్రధావతః|

భిద్ర.మన్యే ప్రపద్యన్తే క్రౌంచస్య ఖ మివ ద్విజాః|| 19||

యో హి శత్రు.మభిజ్ఞాయ నాఽత్మాన.మభిరక్షతి|

అవాప్నోతి హి సోఽనర్థాన్నానా చ్చ వ్యవరోప్యతే 20||

య దుక్త మిహ తే పూర్వం క్రియతా మనుజేన చ|

త దేవ నో హితం కార్యం య దిచ్ఛసి తత్ కురు 21|

తత్తుశ్రత్వా దశగ్రీవః కుమ్భకర్ణస్య భాషితమ్|

భ్రుకుటిం చైవ సంచక్రే క్రుద్ధశైవ మభాషత 22||

మాన్యో గురు రివాఽచార్యః కిం మాం త్వమనుశాసతి|

త మహం నాశయిష్యామి యత్కృతే పరితప్యసే।
 అవశ్యం తు హితం వాచ్యం సర్వావస్థం మయా తవ 32॥
 బన్ధుభావా దభిహితం భ్రాతృస్నేహో చ్చ పౌర్ణివ।
 సదృశం య త్తు కాలేఽస్మిన్ కర్తుంస్మిగ్ధేన బన్ధునా 33॥
 శత్రూణాం కదనమ్ పశ్య క్రియమాణం మయా రణే।
 అద్య పశ్య మహాబాహో మయా సమరమూర్ధని 34॥
 హతే రామే సహ భ్రాత్రా ద్రవన్తీం హరివాహినీమ్।
 అద్య రామస్య త ద్ధృష్ట్వా మయాఽనీతం రణా చ్చిరః 35॥
 సుఖీభవ మహాబాహో సీతా భవతు దుఃఖితా।
 అద్య రామస్య పశ్యన్తు నిధనమ్ సుమహ త్ప్రియమ్ 36॥
 లంకాయాం రాక్షసాఃస్సర్వే యే తే నిహతబాన్ధవాః।
 అద్య శోకపరీతానాంస్వబన్ధువధకారణాత్ 37॥
 శత్రో ర్యుధి వినాశేన కరో మ్యస్తప్రమూర్జనమ్।
 అద్య పర్వత సంకాశం ససూర్య మివ తోయదమ్ 38॥
 వికీర్ణం పశ్య సమరే సుగ్రీవం ప్లవగేశ్వరమ్।
 కథం త్వం రాక్షసై రేభి ర్మయా చ పరిసాంత్యితః 39॥
 జిఘాంసుభి ర్దాశరభిం వ్యథసే త్వం సదా నఘ।

అథ పూర్వం హతే తేన మయి త్వాం హంతి రాఘవః 40||
 నాహ మాత్మని సంతాపం గచ్ఛేయమ్ రాక్షసాభిప|
 కామమ్ త్విదానీ మపి మాం వ్యాదిశ త్వం పరంతప 41||
 న పరః ప్రేషణీయస్తే యుద్ధాయాతుల విక్రమ|
 అహ ముత్సాదయిష్యామి శత్రూంస్తవ మహాబల 42||
 యది శక్రో యది యమో యది పావకమారుతౌ|
 తాన్ అహం యోధయిష్యామి కుబేర వరుణా వపి 43||
 గిరిమాత్రశరీరస్య శితశూలధరస్య మే|
 నర్దతస్తీక్ష్ణ దంష్ట్రస్య బభ్రీయా చ్చ పురందరః 44||
 అథ వా త్యక్తశస్త్రస్య మృద్నతస్తరసా రిపూన్|
 న మే ప్రతిముఖేస్థాతుం కశ్చి చ్చక్రో జిజీవిషుః 45||
 నైవ శక్త్యా న గదయా నాసినా న శితైశ్శరైః|
 హస్తాభ్యా మేవ సంరబ్ధో హనిష్యా మ్యపి వజ్రిణమ్ 46||
 యది మే ముష్టివేగం స రాఘవోఽద్య సహిష్యతి|
 తతః పాస్యన్తి బాణౌఘా రుభిరం రాఘవస్య తు 47||
 చింతయా బాధ్యసే రాజన్ కిమర్థం మయి తిష్ఠతి|
 సోఽహం శత్రువినాశాయ తవ నిర్యాతు ముద్యతః 48||

ముంచ రామా ధ్యయమ్ రాజన్ హనిష్యామీహ సంయుగే|
రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చ మహాబలమ్ 49||
హనుమంతం చ రక్షోఘ్నం లంకా యేన ప్రదీపితా|
హలీంశ్లాపి హనిష్యామి సంయుగే సమవస్థితాన్ 50||
అసాధారణ మిచ్ఛామి తవ దాతుం మహా ద్యశః|
యది చేంద్రా ధ్యయమ్ రాజన్ యది వాపిస్వయంభువః 51||
అపి దేవాః శయిష్యంతే క్రుద్ధే మయి మహీ తలే|
యమమ్ చ శమయిష్యామి భక్షయిష్యామి పావకం 52||
ఆదిత్యం పాతయిష్యామి సనక్షత్రం మహీ తలే|
శతక్రతుం వధిష్యామి పాస్యామి వరుణాలయం 53||
పర్వతాంశ్చార్ణయిష్యామి దారయిష్యామి మేదినీం|
దీర్ఘ కాలం ప్రసుప్తస్య కుమ్భకర్ణస్య విక్రమమ్ 54||
అద్య పశ్యంతు భూతాని భక్త్యమాణాని సర్వశః|
న న్విదం త్రిదివం సర్వ మాహారస్య న పూర్యతే 55||
వధేన తే దాశరథే.స్సుఖావహం|
సుఖం సమాహర్తు మహం వ్రజామి|
నిహత్య రామమ్ సహలక్ష్మణేన|

ఖాదామి సర్వాన్ హరియూథముఖ్యాన్ 56||

రమస్వ కామమ్ పిబ చాగ్ర్యవారుణీం|

కురుష్వ కృత్యాని వినీయతాం జ్వరః|

మయాద్య రామే గమితే యమక్షయమ్|

చిరాయ సీతా వశగా భవిష్యతి 57||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రిషష్టితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 64 సీతాప్రలోభనోపయః

త దుక్త మతికాయస్య బలినో బాహుశాలినః|

కుమ్భకర్ణస్య వచనంశ్రుత్వోవాచ మహోదరః|| 1||

కుమ్భకర్ణకులే జాతో ధృష్టః ప్రాకృతదర్శనః|

అవలిప్తో న శక్నోషి కృత్యం సర్వత్ర వేదితుమ్ 2||

న హి రాజా న జానీతే కుమ్భకర్ణ నయానయౌ|

త్వం తు కైశోరకా ధృష్టః కేవలం వక్తు మిచ్ఛసి 3||

స్థానమ్ వృద్ధిం చ హానిం చ దేశకాలవిభాగవితీ|

ఆత్మనశ్చ పరేషాం చ బుధ్యతే రాక్షసర్షభ 4||

య త్వశక్యం బలవతా కర్తుం ప్రాకృతబుద్ధినా|

అనుపాసితవృద్ధేన కః కుర్యాత్ తాదృశం బుధః 5||

యాంస్తు ధర్మార్థకామాంస్త్వం బ్రవీషి పృథగాఽశ్రయాన్|

అనుబోధ్యంస్వభావేన న హి లక్షణ మస్తి తే 6||

కర్త చైవ హి సర్వేషాం కారణానాం ప్రయోజకమ్|

శ్రేయః పాపీయసాం చాత్ర ఫలం భవతి కర్మణామ్ 7||

నిశ్చేయస ఫలా వేవ ధర్మార్థా వితరా వపి|

అధర్మానర్థయోః ప్రాప్తిః ఫలం చ ప్రత్యవాయికమ్ 8||

ఐహాలౌకికపారత్రం కర్మ పుష్టి ర్నిషేవ్యతే|

కర్మాణ్యపి తు కల్యాని లభతే కామ మాఽస్థితః 9||

తత్ర క్లుప్త మిదం రాజ్ఞా హృది కార్యం మతం చ నః|

శత్రౌ హి సాహసం యత్స్యాత్ కిమివాత్రాపనీయతాం|| 10||

ఏకస్యైవాభియానే తు హేతు ర్యః ప్రకృతస్త్వయా|

తత్రా ప్యనుపపన్నం తే వక్ష్యామి య దసాధు చ|| 11||

యేన పూర్వం జనస్థానే బహవోఽతిబలా హతాః|

రాక్షసా రాఘవం తం త్వం కథ మేకో జయిష్యసి|| 12||

యే పురా నిర్జితాస్తేన జనస్థానే మపశౌజసః|

రాక్షసాంస్తాన్ పురే సర్వాన్ భీతాన్ అద్యాపి పశ్యసి|| 13||

తం సింహ మివ సంక్రుద్ధం రామమ్ దశరథాఽత్మజమ్|

సర్పం సుప్త మివాబుద్ధ్యా ప్రబోధయితు మిచ్ఛసి|| 14||

జ్వలంతం తేజసా నిత్యం క్రోధేన చ దురాసదమ్|

కస్తం మృత్యు మివాసహ్యా మాఽసాదయితు మర్హతి|| 15||

సంశయస్థ మిదం సర్వం శత్రోః ప్రతిసమాసనే|

ఏకస్య గమనమ్ తత్ర న హి మే రోచతే భ్రుశం|| 16||

హీనార్థస్తు సమృద్ధార్థం కో లిపుం ప్రాకృతో యథా|

నిశ్చితం జీవితస్యైగే వశ మాఽనేతు మిచ్ఛతి|| 17||

యస్య నాస్తి మనుష్యేషు సద్యో రాక్షసోత్తమ|

కథ మాఽశంససే యోద్ధుం తుల్యేనేన్ద్రవివస్వతోః|| 18||

ఏవ ముక్త్యా తు సంరబ్ధం కుమ్భకర్ణం మహోదరః|

ఉవాచ రక్షసాం మధ్యే రావణో లోకరావణమ్|| 19||

లబ్ధ్యా పునస్త్వం వైదేహీం కిమర్థం సంప్రజల్పసి|

య దీచ్ఛసి తదా సీతా వశగా తే భవిష్యతి 20||

దృష్టః కశ్చి దుపాయో మే సీతోపస్థానకారకః|

రుచిరశ్చే త్వయా బుద్ధ్యా రాక్షసేశ్వర తం శృణు 21||

అహం ద్విజిహ్వాస్సంప్రోదీ కుమ్భకర్ణో వితర్దనః|

పంచ రామవధాయైతే నిర్యాన్తీ త్యవఘోషయ 22||

తతో గత్వా వయమ్ యుద్ధం దాస్యామస్తస్య యత్నతః|

జేష్యామో యది తే శత్రూన్ నోపాయైః కృత్య మస్తి నః 23||

అథ జీవతి న.శ్శత్రు ర్వయమ్ చ కృతసంయుగాః|

తత.స్త్వ దభిపత్స్యామో మనసా యత్ సమీక్షితమ్ 24||

వయమ్ యుద్ధా దిహైష్యామో రుభిరేణ సముక్షితాః|

విదార్యస్వతనుం బాణైః రామనామాంకితై.శ్శితైః 25||

భక్తితో రాఘవోఽస్త్వాభి ర్లక్షణశ్చేతి వాదినః|

తవ పాదౌ గ్రహీష్యామస్త్వం నః కామం ప్రపూరయ 26||

తతోఽవఘోషయ పురే గజస్కన్ధేన పార్థివ|

హతో రామ.స్సహ భ్రాత్రా ససైన్య ఇతి సర్వతః 27||

స్త్రీతో నామ తతో భూత్వా భృత్యానాం త్వ మలిందమ|

భోగాంశ్చ పరివారాంశ్చ కామాంశ్చ వసుదాపయ 28||

తతో మాల్యాని వాసాంసి వీరాణా.మనులేపనమ్|

పేయమ్ చ బహు యోధేభ్య.స్స్వయమ్ చ ముదితః పిబ 29||

తతోఽస్మిన్ బహులీ భూతే కౌలీనే సర్వతో గతే|

భక్తితః ససుహృ ద్రామో రాక్షసై రితి విశ్రుతే 30||

ప్రవిశ్యాన్ శ్వాస్య చాపి త్వం సీతాం రహసి సాన్త్యయః|

ధనధాన్యైశ్చ కామైశ్చ రత్నైశ్చైనాం ప్రలోభయ 31|

అనయా ఉపధయా రాజన్ భయశోకానుబన్ధయా|

అకామా త్వద్వశం సీతా నష్టనాథా గమిష్యతి 32||

రంజనీయమ్ హి భర్తారం వినష్ట మవగమ్య సా|

నైరాశ్యాత్స్తి లఘుత్వా చ్చ త్వద్వశం ప్రతిపత్స్యతే 33||

సా పురా సుఖసంవృద్ధా సుఖార్హా దుఃఖకర్షితా|

త్వ య్యభీనం సుఖం జ్ఞాత్వా సర్వభోపగమిష్యతి 34||

ఏత త్సునీతం మమ దర్శనేన|

రామమ్ హి దృష్ట్వై వ భవే దనర్థః|

ఇహైవ తే సేత్స్యతి మోత్సుకో భూః|

మహానయుద్ధేన సుఖస్య లాభః 35||

అనష్ట సైన్యో హ్యానవాప్తసంశయో|

లిపూ నయుద్ధేన జయ న్న రాభిప|

యశశ్చ పుణ్యం చ మహా న్తహీపతే|

శ్రియమ్ చ కీర్తిం చ చిరం సమశ్శుతే 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతు ష్షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 65 కుమ్భకర్ణాభిషేకనమ్

స తథోక్తస్తు నిర్భర్న్య కుమ్భకర్ణో మహోదరమ్।

అబ్రవీద్రాక్షసశ్రేష్ఠం భ్రాతరం రావణం తతః॥ 1॥

సోఽహం తవ భయమ్ ఘోరం వధాత్తస్య దురాత్మనః।

రామస్యాద్య ప్రమార్జామి నిర్వైరస్త్వం సుఖీభవ 2॥

గర్జన్తి న వృథా శూరాః నిర్జలా ఇవ తోయదాః।

పశ్య సంపాద్యమానమ్ తు గర్జితం యుధి కర్మణా 3॥

న మర్షయతి చాఽత్మానమ్ సంభావయతి నాఽత్మనా।

అదర్శయిత్వా శూరాస్తు కర్మ కుర్వన్తి దుష్కరమ్ 4॥

విక్లబానా.మబుద్ధీనాం రాజ్ఞాం పణ్డతమానినామ్।

శృణ్వతా సాదిత మిదం త్వద్విధానాం మహోదర 5॥

యుద్ధే కాపురుషై ర్నిత్యం భవద్భిః ప్రియవాదిభిః।

రాజాన మనుగచ్ఛద్భిః కృత్య మేత ద్ధి సాదితమ్ 6॥

రాజశేషా కృతా లంకా క్షీణః కోశో బలం హతమ్।

రాజాన మిమ మాఽసాద్య సుహృచ్చిహ్నామమిత్రకమ్ 7॥

ఏష నిర్యా మ్యహం యుద్ధ ముద్యత.శ్శత్రునిర్జయే।

దుర్షయమ్ భవతా.మద్య సమీకర్తుం మిహోఽహవే 8॥

ఏవమ్ ఉక్తవతో వాక్యం కుమ్భకర్ణస్య భీమతః|

ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం ప్రహసన్ రాక్షసాభిపః 9||

మహోదరోఽయమ్ రామా త్తు పరిత్రస్తో న సంశయః|

న హి రోచయతే తాత యుద్ధం యుద్ధవిశారద|| 10||

కశ్చిన్ మే త్వత్సమో నాస్తి సౌహృదేన బలేన చ|

గచ్ఛ శత్రువధాయ త్వం కుమ్భకర్ణజయాయ చ|| 11||

తస్మా త్తు భయ నాశార్థం భవాన్ సంబోధితో మయా|

అయమ్ హి కాలస్సహృదాం రాక్షసానా మరిందమ|| 12||

త ద్గచ్ఛ శూల మాయదాయ పాశ హస్త ఇవాంతకః|

వానరాన్ రాజ పుత్రౌ చ భక్ష యాఽబిత్వ తేజసా|| 13||

సమాఽలోక్య తు తే రూపం విద్రవిష్యంతి వానరాః|

రామ లక్ష్మణయోశ్చాపి హృదయే ప్రస్ఫుటిష్యతి|| 14||

ఏవ ముక్త్వా మహా రాజః కుమ్భకర్ణం మహా బలం|

పునరాజ్జత మివాఽత్మానమ్ మేనే రాక్షస పుంగవః|| 15||

కుంభకర్ణ బలాభిజ్ఞో జానన్తస్య పరాక్రమమ్|

బభూవ ముదితో రాజా శశాంక ఇవ నిర్మలః|| 16||

ఇత్యేవ ముక్త సంహృష్టో నిర్జగామ మహా బలః|

రాజ్ఞస్తు వచనంశ్రుత్వా కుంభకర్ణస్సముద్యతః॥ 17।

ఆదదే నిశితం శూలం వేగా చ్ఛత్తునిబర్హణమ్।

సర్వకాలాయసం దీప్తం తప్తకాంచన భూషణమ్॥ 18॥

ఇన్ద్రాశనిసమమ్ భీమమ్ వజ్రప్రతిమగౌరవమ్।

దేవదానవగన్ధర్వయక్ష కిన్నరసూదనమ్॥ 19॥

రక్తమాల్యం మహాదామస్వతశ్చోద్ధతపావకమ్।

ఆదాయ నిశితం శూలం శత్రుశోణితరంజితమ్ 20॥

కుంభకర్ణో మహాతేజా రావణం వాక్య మబ్రవీత్।

గమిష్యామ్యహమ్ ఏకాకీ తిష్ఠ త్విహ బలం మహాత్ 21॥

అద్య తాన్ క్షుభితా క్రుద్ధో భక్షయిష్యామి వానరాన్।

కుంభకర్ణ వచశ్శ్రుత్వా రావణో వాక్య మబ్రవీత్ 22॥

సైన్యైః పరివృతో గచ్ఛ శూలముద్గర పాణిభిః।

వానరా హి మహాత్మానశ్శీఘ్రాః సువ్యవసాయినః 23॥

ఏకాకినమ్ ప్రమత్తం వా నయేయు ర్దశనైః క్షయమ్।

తస్మా త్పరమదుర్ధర్షైస్సైన్యైః పరివృతో వ్రజ 24॥

రక్షసా ప్రహితం సర్వం శత్రు పక్షం నిషూదయ।

అథాసనా త్సముత్పత్యస్త్రజం మణిక్యతాన్తరామ్ 25॥

ఆబబన్ద మహాతేజాః కుమ్భకర్ణస్య రావణః|

అంగదాన్యంగులీ వేష్టాన్ వరా ణ్యాఽభరణాని చ 26||

హారం చ శశిసంకాశ.మాబబన్ద మహాత్మనః|

దివ్యాని చ సుగన్ధీని మాల్యదామాని రావణః 27||

శ్రోత్రే చాఽసంజయా మాసశ్రీమతీ చాస్య కుణ్డలే|

కాంచనాంగదకేయూరో నిష్కాఽభరణభూషితః|

కుమ్భకర్ణో బృహత్కర్ణ.స్సుహృతోఽగ్ని లివాబభౌ 28||

శ్రోణీసూత్రేణ మహతా మేచకేన వ్యరాజత|

అమృతోత్పాదనే నద్ధో భుజంగేనేవ మన్దరః 29||

స కాంచనమ్ భారసహం నివాతం|

విద్యు త్ప్రభం దీప్త మివాఽత్కభాసా|

ఆబధ్యమానః కవచం రరాజ|

సంధ్యాభ్రసంవీత ఇవాద్రిరాజః 30||

సర్వాఽభరణనద్ధాంగః శూలపాణి.స్స రాక్షసః|

త్రివిక్రమకృతోత్సాహో నారాయణ ఇవాబభౌ 31||

భ్రాతరం సంపరిష్వజ్య కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్|

ప్రణమ్య శిరసా తస్మై సంప్రతస్థే మహాబలః 32||

నిష్పతంతం మహా కాయమ్ మహా నాదం మహా బలం

త.మాశీర్భిః ప్రశస్తాభిః ప్రేషయా మాస రావణః 33||

శంఖ దున్దుభినిర్ఘోషైఃస్నిన్యైశ్చాపి వరా యుధైః|

తం గజైశ్చ తురంగైశ్చస్యన్దనైశ్చాముదస్వనైః|

అనుజగ్తు ర్మహాత్మానమ్ రథినో రథినాం వరమ్ 34||

సర్పైః ఉష్టైః ఖరైః అశ్వైఃస్సింహద్విపమ్మగద్విజైః|

అనుజగ్తుశ్చ తం ఘోరం కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్ 35||

స పుష్పవర్షై రవకీర్యమాణో|

ధృతాతపత్ర.శ్శితశూలపాణిః|

మదోత్కట.శ్శోణితగన్ధమత్తో|

వినిర్యయౌ దానవదేవశత్రుః 36||

పదాతయశ్చ బహవో మహానాదా మహాబలాః|

అన్వయా రాక్షసా భీమా భీమాక్షా.శ్శస్త్రపాణయః 37||

రక్తాక్షా.స్సుమహాకాయా నీలాంజనచయోపమాః|

శూలాన్ ఉద్యమ్య ఖడ్గాంశ్చ నిశితాంశ్చ పరశ్వధాన్ 38||

భిండిపాలాంశ్చ పరిఘాన్ గదాంశ్చ ముసలాని చ|

తాలస్కంధాంశ్చ విపులాన్ క్షేపణీయాన్ దురాసదాన్ 39||

అథాన్య ద్వపు రాఽదాయ దారుణం రోమహర్షణమ్।

నిష్పపాత మహాతేజాః కుమ్భకర్ణో మహాబలః 40॥

ధను.శ్శతపలీణాహ.స్స షట్కతసముచ్ఛితః।

రౌద్ర.శ్శకటచక్రాక్షో మహాపర్వత సన్నిభః 41॥

సన్నిపత్య చ రక్షాంసి దగ్ధశైలోపమో మహాన్।

కుమ్భకర్ణో మహా వక్త్రః ప్రహసన్ ఇద.మబ్రవీత్ 42॥

అద్య వానరముఖ్యానాం తాని యూథాని భాగశః।

నిర్దహిష్యామి సంక్రుద్ధ.శ్శలభాన్ ఇవ పావకః 43॥

నాపరాధ్యన్తి మే కామమ్ వానరా వనచారిణః।

జాతి రస్తద్విధానాం సా పురోద్యానవిభూషణమ్ 44॥

పురరోధస్య మూలం తు రాఘవ.స్సహలక్షణః।

హతే తస్మిన్ హతం సర్వం తం వధిష్యామి సంయుగే 45॥

ఏవం తస్య బ్రువాణస్య కుమ్భకర్ణస్య రాక్షసాః।

నాదం చక్రు ర్మహోఘోరం కమ్పయంత ఇవాఽర్ణవమ్ 46॥

తస్య నిష్పతతస్తూర్ణం కుమ్భకర్ణస్య భీమతః।

బభూవు ర్ఘోరరూపాణి నిమిత్తాని సమంతతః 47॥

ఉల్కాశనియుతా మేఘా బభూవు ర్గర్గభారుణాః।

ససాగరవనా చైవ వసుధా సమకమ్పత48||

ఘోరరూపా.శ్శివా నేదు.స్సజ్వాల కబలై ర్ముఖైః|

మణ్డలా న్యపసవ్యాని బబన్దుశ్చ విహంగమాః 49||

నిష్పపాత చ గృధ్రోస్య శూలే వై పథి గచ్ఛతః|

ప్రాస్ఫుర న్నయనమ్ చాస్య సవ్యో బాహుశ్చ కమ్పతే50||

నిష్పపాత తదా చో లాఙ్ జ్వలన్తి భీమనిస్వనా|

ఆదిత్యో నిష్పభశ్చ ఆసీ న్న ప్రవాతి సుభ్యో నిలః 51||

అచిన్తయ న్నహోత్పాతానుత్థితాన్ రోమహర్షణాన్|

నిర్యయౌ కుమ్భకర్ణస్తు కృతాన్తబలచోదితః 52||

స లంఘయిత్వా ప్రాకారం పద్భ్యాం పర్వత సన్నిభః|

దదర్శాభ్రఘనప్రఖ్యం వానరానీక మద్భుతమ్ 53||

తే దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం వానరాః పర్వతోపమమ్|

వాయు నున్నా ఇవ ఘనా యయు.స్సర్వా దిశస్తదా 54||

త ద్వానరానీక మతిప్రచణ్డం|

దిశో ద్రవ భిన్న మివాభ్రజాలమ్|

స కుమ్భకర్ణ.స్సమవేక్ష్య హర్షాత్|

ననాద భూయో ఘన వద్ధనాభః 55||

తే తస్య ఘోరం నినదం నిశమ్య|

యథా నినాదం దివి వారిదస్య|

పేతు ర్ధరణ్యాం బహవః ప్లవంగాః|

నికృతమూలా ఇవ సౌలవృక్షాః 56||

విపులపరిఘవాన్ స కుమ్భకర్ణో|

లిపు నిధనాయ వినిస్సృతో మహాత్మా|

కపి గణ భయ మాదద త్సుభీమమ్|

ప్రభు లివ కింకరదండవాన్ యుగాన్తే 57||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 66 వానరపర్యవస్థాపనమ్

స లంఘయిత్వా ప్రాకారం గిరి కూటోపమో మహాన్|

నిర్యయౌ నగరా త్తూర్ణం కుంభకర్ణో మహా బలః|| 1||

స ననాద మహానాదం సముద్ర మభినాదయన్|

జనయన్ ఇవ నిర్ఘాతాన్ విధమన్ ఇవ పర్వతాన్ 2||

త.మవధ్యం మఘవతా యమేన వరుణేన చ|

ప్రేక్ష్య భీమాక్ష.మాయాన్తం వానరా విప్రదుద్రువుః 3||

తాంస్తు విద్రవతో దృష్ట్వా వాలిపుత్రోఽంగదోఽబ్రవీత్ |
 నలం నీలం గవాక్షం చ కుముదం చ మహాబలమ్ 4||
 ఆత్మాన.మత్ర విస్త్తుత్య వీర్యాణ్యభిజనాని చ |
 క్వ గచ్ఛత భయత్రస్తాః ప్రాకృతా హరయో యథా 5||
 సాధు సామ్యా నివర్తధ్వం కిం ప్రాణాన్ పరిరక్షథ |
 నాలం యుద్ధాయ వై రక్షో మహ తీయమ్ విభీషికా 6||
 మహతీమ్ ఉత్థితామ్ ఏనాం రాక్షసానాం విభీషికామ్ |
 విక్రమా ద్విధమిష్యామో నివర్తధ్వం ప్లవంగమాః 7||
 కృచ్ఛేణ తు సమాఽశ్వాస్య సంగమ్య చ తతస్తతః |
 వృక్షాద్రిహస్తా హరయ.స్సంప్రతస్థూ రణాజిరమ్ 8||
 తే నివృత్య తు సంక్రుద్ధాః కుమ్భకర్ణం వనౌకసః |
 నిజఘ్నః పరమక్రుద్ధా.స్సమదా ఇవ కుంజరాః 9||
 ప్రాంశుభి ర్గిరిశృంగైశ్చ శిలాభిశ్చ మహాబలాః |
 పాదపైః పుష్పితాగ్రైశ్చ హన్యమానో న కమ్పతే || 10||
 తస్య గాత్రేషు పతితా భిద్యన్తే శతశ.శ్శిలాః |
 పాదపాః పుష్పితాగ్రాశ్చ భగ్నాః పేతుర్ మహీతలే || 11||
 సోఽపి సైన్యాని సంక్రుద్ధో వానరాణాం మహశౌజసామ్ |

మమన్త పరమాఽయతో వనా న్యగ్నిః ఇవోత్థితః॥ 12॥

లోహితాఽర్ధాస్తు బహవశ్శేరతే వానరర్షభాః॥

నిరస్తాః పతితా భూమౌ తామ్రపుష్పా ఇవ ద్రుమాః॥ 13॥

లంఘయన్తః ప్రధావన్తో వానరా నావలోకయన్॥

కేచిత్ సముద్రే పతితాః కేచి ధగన మాఽశ్రితాః॥ 14॥

వధ్యమానాస్తు తే వీరా రాక్షసేన బలీయసా॥

సాగరం యేన తే తీర్ణాః పథా తేనప్రదుద్రువుః॥ 15॥

తేస్థలాని తథా నిమ్నం విషణ్ణవదనా భయాత్॥

ఋక్షా వృక్షాన్ సమాఽరూఢాః కేచిత్ పర్వత మాఽశ్రితాః॥

16॥

మమజ్జు రర్ణవే కేచి ద్గుహః కేచిత్ సమాఽశ్రితాః॥

నిషేదుః ప్లవగాః కేచిత్ కేచిన్ నైవావతస్థిరే॥ 17॥

|

(కేచిత్ భూమౌ నిపతితాః కేచిత్ సుప్తా మృతా ఇవ)॥

తాన్ సమీక్ష్యాంగదో భగ్నాన్ వానరాన్ ఇద మబ్రవీత్॥ 18॥

అవతిష్ఠత యుధ్యామో నివర్తధ్వం ప్లవంగమాః॥

భగ్నానాం వో న పశ్యామి పరిగమ్య మహీ.మిమామ్॥ 19॥

స్థానమ్ సర్వే నివర్తధ్వం కిం ప్రాణాన్ పరిరక్షథ|

నిరాఽఽయుధానాం ద్రవతా.మసంగగతిపారుషాః 20||

దారా హ్యాపహసిష్యన్తి స వై ఘాతస్తు జీవితామ్|

కులేషు జాతా.స్సర్వేస్త్య విస్తీర్ణేషు మహత్సు చ 21||

క్వ గచ్ఛథ భయ త్రస్తా హరయః ప్రాకృతా యథా|

అనాఽఽర్యాః ఖలు య ధీతాస్త్యక్త్వా వీర్యం ప్రధావత 22||

వికత్థనాని వో యాని యదా వై జనసంసది|

తాని వః క్వ ణ యతాని సోదగ్రాణి మహాన్తి చ 23||

భీరు ప్రవాదా.శ్రూయన్తే యస్తు జీవతి ధిక్కృతః|

మార్గ.స్సత్పురుషై ర్జుష్ట.స్సేవ్యతాం త్యజ్యతాం భయమ్ 24||

శయామహేధనిహతాః పృథివ్యా మల్పజీవితాః|

దుష్ప్రాపం బ్రహ్మలోకం వా ప్రాప్నుమో యుధి సూదితాః 25||

సంప్రాప్నుయామః కీర్తిం వా నిహత్య శత్రు.మాహవే|

జీవితం వీరలోకస్య భోక్త్యామో వసు వానరాః 26||

న కుమ్భకర్ణః కాకుత్స్థం దృష్ట్వా జీవన్ గమిష్యతి|

దీప్యమాన.మివాఽఽసాద్య పతంగో జ్వలనమ్ యథా 27||

పలాయనేన చోద్దిష్టాః ప్రాణాన్ రక్షామహే వయమ్|

ఏకేన బహవో భగ్నా యశో నాశం గమిష్యతి 28॥

ఏవం బ్రువాణం తం శూర మంగదం కనకాంగదమ్|

ద్రవమాణాస్తతో వాక్య మూచు.శూరవిగల్హితమ్ 29॥

కృతం నః కదనమ్ ఘోరం కుంభకర్ణేన రక్షసా|

నస్థానకాలో గచ్ఛామో దయితం జీవితం హి నః 30॥

ఏతావ దుక్త్వా వచనమ్ సర్వే తే భేజిరే దిశః|

భీమమ్ భీమాక్ష మాఽయాంతం దృష్ట్వా వానరయాథపాః 31॥

ద్రవమాణాస్తు తే వీరా అంగదేన వలీముఖాః|

సాన్వైశ్చ బహుమానైశ్చ తత.స్సర్వే నివర్తితాః 32॥

ప్రహర్ష ముపనీతాశ్చ వాలి పుత్రేణ భీమతా|

అజ్ఞా ప్రతీక్షాస్తు సర్వే వానర యూథపాః 33|

ఋషభశరభమైన్దధామ్రునీలాః|

కుముదసుషేణగవాక్షరమ్భతారాః|

ద్వివిదపనసవాయుపుత్ర ముఖ్యాః|

త్వలితతరాభిముఖం రణం ప్రయాతాః 34॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షట్ షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 67 కుమ్భకర్ణవధః

తే నివృత్తా మహాకాయా.శ్చుత్వాంగద వచస్తదా |
 నైష్ఠికీం బుద్ధి.మాసాద్య సర్వే సంగ్రామకాంక్షిణః || 1 ||
 సముదీరితవీర్యాస్తే సమాఽరోపితవిక్రమాః |
 పర్యవస్థాపితా వాక్యైః అంగదేన వలీముఖాః 2 ||
 ప్రయాతాశ్చ గతా హర్షం మరణే కృతనిశ్చయాః |
 చక్రు.స్సుతుములం యుద్ధం వానరాస్త్యక్తజీవితాః 3 ||
 అథ వృక్షాన్ మహాకాయా.స్సానూని సుమహాన్తి చ |
 వానరాః తూర్ణమ్ ఉద్యమ్య కుమ్భకర్ణ.మభిద్రుతాః 4 ||
 స కుమ్భకర్ణ.స్సంక్రుద్ధో గదామ్ ఉద్యమ్య వీర్యవాన్ |
 అర్దయన్ సుమహాకాయ.స్సమన్తా ద్వాక్ష్విప త్రిపూన్ 5 ||
 శతాని సప్త చాష్టౌ చ సహస్రాణి చ వానరాః |
 ప్రకీర్ణా.శ్శేరతే భూమౌ కుమ్భకర్ణేన పోభితాః 6 ||
 షోడశాష్టౌ చ దశ చ వింశత్ త్రింశత్ తదైవ చ |
 పరిక్షిప్య చ బాహుభ్యాం ఖాదన్ విపరిధావతి 7 ||
 భక్షయన్ భృశ సంక్రుద్ధో గరుడః పన్న.గాన్ ఇవ |
 కృచ్ఛేణ చ సమాఽశ్వస్తా సంగమ్య చ తతస్తతః 8 ||

వృక్షాద్రి హస్తా హరయస్తస్థస్సంగ్రామ మూర్ధని|

తతః పర్వత ముత్పాట్య ద్వివిదః ప్లవగర్షభః 9||

దుద్రావ గిరి శృంగాభం విలంబ ఇవ తోయదః|

తం సముత్పత్య చిక్షేప కుమ్భకర్ణస్య వానరః|| 10||

తంప్రాప్తా మహా కాయమ్ తస్య సైన్యే అపత త్తదా|

మమర్దాశ్వ గజాంశ్చాపి రథాం చైవ నగోత్తమః|| 11||

తాని చాన్యాని రక్షాంసి పునశ్చాన్య భిరోశ్శిరః|

త చ్ఛైలశ్రుంగాభిహతం హతాశ్వం హత సారథిః|| 12||

రక్షసాం రుభిర క్లిన్నం బభూవాయోధనమ్ మహాత్|

రభిణో వానరేన్ద్రాణాం శరైః కాలాంతకోపమైః|| 13||

శిరాంసి నదతాం జప్రుః సహసా భీమ నిస్స్వనాః|

వానరాశ్చ మహాత్మానస్సముత్పాట్య మహా దృమాన్|| 14||

రథాన్ అశ్వాన్ గజాన్ ఉష్మాన్ రాక్షసాన్ అభ్యసూదయన్|

హనూమాన్ శైలశృంగాణి వృక్షాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్|

వవర్ష కుమ్భకర్ణస్య శిరసి అమ్బర మాఽస్థితః|| 15||

తాని పర్వతశృంగాణి శూలేన తు బిభేద హ|

బభృజ్ఞ వృక్షవర్షం చ కుమ్భకర్ణో మహాబలః|| 16||

తతో హరీణాం త దనీక ముగ్రం|
 దుద్రావ శూలం నిశితం ప్రగృహ్య|
 తస్థా తతోఽస్యాఽపతతః పురస్తాన్|
 మహీధరాగ్రం హనుమాన్ ప్రగృహ్య|| 17||

స కుమ్భకర్ణం కుపితో జఘాన|
 వేగేన శైలోత్తమభీమకాయమ్|
 స చుక్ష్మభే తేన తదాభిభూతో|
 మేదాఽర్ణగాత్రో రుధిరావసిక్తః|| 18||

స శూల.మావిధ్య తటిత్ప్రకాశం|
 గిరిం యథా ప్రజ్వలితాగ్రశృంగమ్|
 బాహ్వాంతరే మారుతి మాఽజఘాన|
 గుహోఽచలం క్రౌంచ.మివోగ్రశక్త్యా|| 19||

స శూలనిర్భిన్న మహాభుజాంతరః|
 ప్రవిహ్వల.శ్శోణిత ముద్వమన్తుఖాత్|
 ననాద భీమమ్ హనుమాన్ మహాఽహవే|
 యుగాంతమేఘస్తనితస్వనోపమమ్ 20||

తతో వినేదు.స్సహసా ప్రహృష్టా|

రక్షోగణాస్తు వ్యభితం సమీక్ష్య|

ప్లవంగమాస్తు వ్యభితా భయారాః|

ప్రదుద్రువు.స్సంయతి కుమ్భకర్ణాత్ 21||

తతస్తు నీలో బలవాన్ పర్యవస్థాపయన్ బలం |

ప్రవిచిక్షేప శైలాగ్రం కుమ్భకర్ణాయ భీమతే 22||

త.మాపతంతం సంప్రేక్ష్య ముష్టినాభిజఘాన హ|

ముష్టిప్రహారాభిహతం త చైలాగ్రం వ్యశీర్యత 23||

సవిస్ఫులింగం సజ్వాలం నిపపాత మహీతలే|

ఋషభ.శ్శరభో నీలో గవాక్షో గన్ధమాదనః 24||

పంచ వానరశార్దూలాః కుమ్భకర్ణమ్ ఉపాద్రవన్|

శైలై ర్స్వక్ష్మస్తలైః పాదై ర్ముష్టిభిశ్చ మహాబలాః 25||

కుమ్భకర్ణం మహాకాయమ్ సర్వతోఽభిప్రదుద్రువుః|

స్పర్శ్యాన్ ఇవ ప్రహారాంస్తాన్ వేదయానో న వివ్యథే 26||

ఋషభం తు మహావేగం బాహుభ్యాం పరిషస్వజే|

కుమ్భకర్ణభుజాభ్యాం తు పీడితో వానరర్షభః 27||

నిపపాతర్షభో భీమః ప్రముఖా ద్వాంతశోణితః|

ముష్టినా శరభం హత్వా జానునా నీల మాఽహవే 28||

ఆజఘాన గవాక్షం చ తలేనేన్దరిపుస్తదా|

పాదేనాభ్యహన త్క్రుద్ధస్తరసా గంధమాదనం 29||

దత్త ప్రహారవ్యభితా ముముపబ.శ్యోణితోక్షితాః|

నిపేతుస్తే తు మేదిన్యాం నికృతా ఇవ కింశుకాః 30||

తేషు వానరముఖ్యేషు పతితేషు మహాత్మసు|

వానరాణాం సహస్రాణి కుమ్భకర్ణం ప్రదుద్రువుః 31||

తం శైల మివ శైలాభా.స్సర్వే తే ప్లవగర్షభాః|

సమాఽరుహ్య సముత్పత్య దదంశుశ్చ మహాబలాః 32||

తం నఖై ర్దశనైశ్చాపి ముష్టిభి ర్జానుభిస్తథా|

కుమ్భకర్ణం మహాకాయమ్ తే జఘ్నుః ప్లవగర్షభాః 33||

స వానరసహస్రైస్తైః ఆచితః పర్వతోపమః|

రరాజ రాక్షసవ్యాఘ్రో గిరిః ఆత్మరుహౌ రివ 34||

బాపలభ్యాం వానరాన్ సర్వాన్ ప్రగృహ్య స మహాబలః|

భక్షయా మాస సంక్రుద్ధో గరుడః పన్నగా నివ 35||

ప్రక్షిప్తాః కుమ్భకర్ణేన వక్త్రే పాతాల సన్నిభే|

నాసా పుటాభ్యాం నిర్జగ్ముః కర్ణాభ్యాం చైవ వానరాః 36||

భక్షయన్ భృశసంక్రుద్ధో హలీన్ పర్వత సన్నిభః|

బభంజ వానరాన్ సర్వాన్ సంక్రుద్ధో రాక్షసోత్తమః 37||

మాంసశోణితసంక్లేదాం భూమిం కుర్వన్ స రాక్షసః|

చచార హరి సైన్యేషు కాలాగ్నిరివ మూర్ఛితః 38||

వజ్రహస్తో యథా శక్రః పాశహస్త ఇవాన్తకః|

శూలహస్తో బభౌ తస్మిన్ కుమ్భకర్ణో మహాబలః 39||

యథా శుషోః ణ్యరణ్యాని గ్రీష్మే దహతి పావకః|

తథా వానరసైన్యాని కుమ్భకర్ణో వినిర్దహత్ 40||

తతస్తే వధ్యమానాస్తు హతయూథా వినాయకాః|

వానరా భయసంవిగ్నా వినేదు ర్విస్వరం భృశమ్ 41||

అనేకశో వధ్యమానాః కుమ్భకర్ణేన వానరాః|

రాఘవం శరణం జగ్ము ర్వ్యభితాః ఖిన్నచేతసః 42||

ప్రభగ్నాన్ వానరాన్ దృష్ట్వా వజ్రహస్త సుతాఽత్తజః|

అభ్యథావత వేగేన కుంభకర్ణం మహాఽహవే 43||

శైల శృంగం మహద్ధృహ్య వినదంశ్చ ముపఖర్తుపః|

త్రాసయన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ కుంభకర్ణ పదానుగాన్ 44||

చిక్షేప శైల శిఖరం కుంభకర్ణస్య మూర్ధని|

స తేనాభిహతో త్యర్థం గిరి శృంగేణ మూర్ధని 45||

కుంభకర్ణః ప్రజజ్వాల కోపేన మహతా తదా|

సోభ్యధావత వేగేన వాలి పుత్ర మమర్షణః 46||

కుంభకర్ణో మహానాదస్త్రాసయన్ సర్వ వానరాన్|

శూలం ససర్జ వై రోషా దంగదే స మహా బలః47||

త మాఽపతంతం బుద్ధ్వా తు యుద్ధ మార్గ విశారదః|

లాఘవా న్శ్చోచయా మాస బలవాన్ వానరర్షభః 48||

ఉత్పత్య చైనమ్ సహసా తలే నోరస్య తాడయత్|

స తే నాభిహతః కోపా త్ప్రముమోహాచలోపమః 49||

స లబ్ధ సంజ్ఞో బలవాన్ ముష్టి మాఽవర్త్య రాక్షసః|

అపహస్తేన చిక్షేప విసంజ్ఞస్య పపాత హ 50||

తస్మిన్ ప్లవగ శార్దులే విసంజ్ఞే పతితే భువి |

త చ్చూలం సముపాదాయ సుగ్రీవ మభిదుద్రువే 51||

త మాఽపతంతం సంప్రేక్ష్య కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్|

ఉత్పపాత తదా వీర.సుగ్రీవో వానరాభిపః 52||

పర్వతాగ్రమ్ సముత్ క్షిప్య సమావిధ్య మహాకపిః|

అభిదుద్రావ వేగేన కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్ 53||

త.మాపతంతం సంప్రేక్ష్య కుమ్భకర్ణః ప్లవంగమమ్|

తస్మా వికృతసర్వాంగో వానరేన్ద్ర సమున్ముఖః 54॥

కపిశోణితదిగ్గాంగం భక్షయన్తం ప్లవంగమాన్।

కుంభకర్ణస్థితం దృష్ట్వా సుగ్రీవో వాక్యమబ్రవీత్ 55॥

పాతితాశ్చ త్వయా వీరాః కృతం కర్త సుదుష్కరమ్।

భక్తితాని చ సైన్యాని ప్రాప్తం తే పరమమ్ యశః 56॥

త్యజ త ద్వానరానీకం ప్రాకృతైః కిం కలిష్యసి।

సహస్వైక నిపాతం మే పర్వతస్యాస్య రాక్షస 57॥

త ద్వాక్యం హరిరాజస్య సత్త్వధైర్యసమన్వితమ్।

శ్రుత్వా రాక్షసశార్దులః కుంభకర్ణోఽబ్రవీ ద్వచః 58॥

ప్రజాపతేస్తు పౌత్రస్త్వం తథైవ ర్షరజ.స్సుతః।

శ్రుతపౌరుషసంపన్నస్తస్మా ద్గర్జసి వానర 59॥

స కుంభకర్ణస్య వచో నిశమ్య।

వ్యావిధ్య శైలం సహసా ముమోచ।

తేనాజఘానోరసి కుంభకర్ణం।

శైలేన వజ్రాశని సన్నిభేన 60॥

త చ్చైలశృంగం సహసా వికీర్ణం।

భుజాన్తరే తస్య తదా విశాలే।

తతో విషేదు.స్సహసా ప్లవంగా।

రక్షోగణాశ్చాపి ముదా వినేదుః 61॥

స శైలశృంగాభిహతశ్చకోప।

ననాద కోపా చ్చ వివృత్య వక్త్రమ్।

వ్యావిధ్య శూలం చ తటిత్ప్రకాశం।

చిక్షేప హర్యుక్షపతే ర్వధాయ 62॥

తత్ కుమ్భకర్ణస్య భుజప్రవిధం।

శూలం శితం కాంచనదామజుష్టమ్।

క్షిప్తం సముత్పత్య నిగృహ్య దోర్భ్యాం।

బభంజ వేగేన సుతోఽనిలస్య 63॥

కృతం భారసహస్రస్య శూలం కాలాఽయసం మహత్।

బభంజ జానున్యాఽఽరోప్య ప్రహృష్టః ప్లవగర్షభః 64॥

శూలం భగ్నం హనుమాతా దృష్ట్వా వానర వాహినీ।

హృష్టా నానాద బహుశస్సర్వతశ్చాపి దుద్రువే 65॥

(బభూవాథ పరిత్రస్తో రాక్షసో విముఖోభవత్)।

సింహ నాదం చ తే చక్రుః ప్రహృష్టా వన గోచరాః।

మారుతిం పూజయాం చక్రుః దృష్ట్వా శూలం తథాగతం 66॥

స తత్ తదా భగ్నమవేక్ష్య శూలం|

చుకోప రక్షోఽభిపతి ర్మహాత్మా|

ఉత్పాట్య లంకా మలయాత్ స శృంగం|

జఘాన సుగ్రీవమ్ ఉపేత్య తేన 67||

స శైలశృంగాభిహతో విసంజ్ఞః|

పపాత భూమౌ యుభి వానరేన్ద్రః|

తం ప్రేక్ష్య భూమౌ పతితం విసంజ్ఞం|

నేదుః ప్రహృష్టాస్త్యథ యాతుధానాః 68||

తమభ్యుపేత్త్యాద్భుతఘోరవీర్యం|

స కుమ్భకర్ణో యుభి వానరేన్ద్రమ్|

జహార సుగ్రీవ మభిప్రగృహ్య|

యథానిలో మేఘ మతిప్రచణ్డః 69||

స తం మహామేఘనికాశరూపమ్|

ఉత్పాట్య గచ్ఛన్ యుభి కుమ్భకర్ణః|

రరాజ మేరుప్రతిమానరూపో|

మేరు ర్యథాభ్యుచ్చితఘోరశృంగః 70|

తతస్త్వ ముత్పాట్య జగామ వీరః|

సంస్కారయమానో యుభి రాక్షసేనైః|

శృణ్వన్ నినాదం త్రిదశాఽలయానాం|

ప్లవంగరాజగ్రహవిస్మితానామ్ 71||

తతస్త మ్మాదాయ తదా స మేనే|

హలీన్ద్ర మిన్ద్రోపమ మిన్ద్రవీర్యః|

అస్మిన్ హృతే సర్వ మిదం హృతంస్యాత్|

సరాఘవం సైన్య మితీన్ద్రశత్రుః 72||

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా వానరాణాం తతస్తతః|

కుమ్భకర్ణేన సుగ్రీవం గృహీతం చాపి వానరమ్ 73||

హనూమాంశ్చిన్ద్రయా మాస మతిమాన్ మారుతాత్మజః|

ఏవం గృహీతే సుగ్రీవే కిం కర్తవ్యం మయా భవేత్ 74||

య ద్వై న్యాయ్యం మయా కర్తుం తత్ కలిష్యామి సర్వథా|

భూత్వా పర్వతసంకాశో నాశయిష్యామి రాక్షసం 75||

మయా హతే సంయతి కుమ్భకర్ణే|

మహాబలే ముష్టివిశీర్ణదేహే|

విమోచితే వానరపార్థివే చ|

భవన్తు హృష్టాః ప్లవగా.స్సమస్తాః 76||

అథ వాస్వయ మప్యేష మోక్షం ప్రాప్స్యతి పార్థివః।

గృహీతో యమ్ యది భవేత్ త్రిదశైఃసాసురోరగైః 77॥

మన్యే న తావ దా యత్కానమ్ బుధ్యతే వానరాభిపః।

శైలప్రహారా యభిహతః కుమ్భకర్ణేన సంయుగే 78॥

అయమ్ ముహూర్తాత్ సుగ్రీవో లబ్ధసంజ్ఞో మహా యహవే।

ఆత్మనో వానరాణాం చ యత్ పథ్యం తత్ కలిష్యతి 79॥

మయా తు మోక్షితస్యాస్య సుగ్రీవస్య మహాత్మనః।

అప్రీతశ్చ భవేత్ కష్టా కీర్తినాశశ్చ శాశ్వతః 80॥

తస్మా న్తుపహార్తం కాంక్షిష్యే విక్రమమ్ పార్థివస్య నః।

భిన్నం చ వానరానీకం తావ దా యశ్వాసయా మ్యహమ్ 81॥

ఇత్యేవం చింతయిత్వా తు హనూమాన్ మారుతా యత్తజః।

భూయఃస్సంస్తమ్భయా మాస వానరాణాం మహాచమూమ్ 82॥

స కుమ్భకర్ణో ధ వివేశ లంకాం।

స్ఫురంత మా యదాయ మహాహరిం తమ్।

విమానచర్యాగృహాగోపురస్టైః।

పుష్పార్కవర్షై రవకీర్యమాణః 83॥

లాజ గంధోద వర్షైస్తు సిచ్యమానశ్శనైశ్శనైః।

రాజ మార్గస్య శీతత్వా త్సంజ్ఞా మాప మహా బలః 84॥

తత.స్స సంజ్ఞా ముపలభ్య కృచ్ఛాత్|

బలీయసస్తస్య భుజాన్తరస్థః|

అవేక్షమాణః పురరాజమార్గం|

విచిన్తయా మాస ముపల ర్మహాత్మా 85|

ఏవం గృహీతేన కథం ను నామ|

శక్యం మయా సంప్రతి కర్తు మద్య|

తథా కలిష్యామి యథా హలీణాం|

భవిష్యతీష్టం చ హితం చ కార్యమ్ 86॥

తతః కరాగ్రై.స్సహసా సమేత్య|

రాజా హలీణా.మమరేన్ద్రశత్రోః|

నఖైశ్చ కర్ణౌ దశనైశ్చ నాసాం|

దదంశ పార్శ్వేషు చ కుమ్భకర్ణమ్ 87॥

స కుమ్భకర్ణౌ హృతకర్ణనాసోః|

విదారితస్తేన విమర్దితశ్చ|

రోషాభిభూతః క్షతజార్ణగాత్రః|

సుగ్రీవ మావిధ్య పిపేష భూమౌ 88॥

స భూతలే భీమబలాభిషిప్తః|

సురారిభిస్తై రభిహన్యమానః|

జగామ ఖం వేగవదభ్యుపేత్య|

పునశ్చ రామేణ సమాఽజగామ 89||

కర్ణనాసా విహీనస్య కుమ్భకర్ణో మహాబలః|

రరాజ శోణితో త్సిక్తో గిరిః ప్రస్తవణై రివ 90|

శోణి తాఽర్ధో మహా కాయో రాక్షసో భీమ విక్రమః|

యుద్ధాయాభిముఖో భూయో మనశ్చక్రే మహా బలః 91||

అమర్షా చ్ఛోణితోద్గాఠీ శుశుభే రావణానుజః|

నీలాంజన చయ ప్రఖ్యస్స సంధ్య ఇవ తోయదః 92||

గతే తు తస్మిన్ సుర రాజ శత్రుః|

క్రోధా త్ప్రదుద్రావ రణాయ భూయః|

అనాఽయుధోస్తీతి విచింత్య రౌద్రో|

ఘోరం తదా ముద్గర మాఽససాద 93||

తత.స్స పుర్యా.స్సహసా మపశౌజా|

నిష్క్రమ్య త ద్వానర సైన్య ముగ్రమ్|

(తే నైవ రూపేణ బభంజ రుష్టః|

ప్రహార ముష్ట్యా చ పదేన సద్యః) 94|

బభక్ష రక్షో యుభి కుమ్భకర్ణః|

ప్రజా యుగాంతాగ్నిలివ ప్రదీప్తః |

బుభుక్షిత.శ్శోణితమాంసగృధ్నః|

ప్రవిశ్య తద్వానరసైన్య ముగ్రమ్ 95|

చఖాద రక్షాంసి హలీన్ పిశాచాన్|

బుక్షాంశ్చ మోహో ద్యుభి కుంభకర్ణః|

యధైవ మృత్యు ర్హరతే యుగాన్తే|

భక్షయా మాస హలీన్శ్చ ముఖ్యాన్ 96|

ఏకం ద్వా త్రీన్ బహూన్ క్రుద్ధో వానరాన్ సహ రాక్షసైః|

సమాదాయైకహస్తేన ప్రచిక్షేప త్వరన్ ముఖే 97||

సంప్రసవంస్తదా మేద.శ్శోణితం చ మహాబలః|

వధ్యమానో నగేన్ద్రాగై ర్భక్షయా మాస వానరాన్ 98||

తే భక్షమాణా హరయో రామమ్ జగ్నుస్తదా గతిమ్|

కుంభకర్ణో భ్రుశం కృద్ధః కపీన్ ఖాదన్ ప్రధావతి 99||

శతాని సప్త చాష్టౌ చ వింశ త్రింశ త్తధైవ చ|

సంపలిష్యజ్య బాహుభ్యాం ఖాదన్ విపలిధావతి|| 100||

(మేదోవసాశ్రోణిత దిగ్గ గాత్రః|

కర్ణావసక్త ప్రథితాస్త్ర మాలాః|

వవర్ష శూలాని సతీక్ష్ణ దంష్ట్రః|

కాలే యుగాంతాగ్ని లివ ప్రవృద్ధః)॥ 101॥

తస్మిన్ కాలే సుమిత్రాయాః పుత్రః పరబలార్ద్రః|

చకార లక్ష్మణః క్రుద్ధో యుద్ధం పరపురంజయః॥ 102॥

స కుంభకర్ణస్య శరాన్ శరీరే సప్త వీర్యవాన్|

నిచఖానాఽదదే చాన్యాన్ విససర్జ చ లక్ష్మణః॥ 103॥

వీద్యమానస్తదస్త్రం తు విశేషం తత్ స రాక్షసః|

తతశ్చకోప బలవాన్ సుమిత్రాఽనంద వర్ధనః॥ 104॥

అతిక్రమ్య చ సౌమిత్రిం కుంభకర్ణో మహాబలః|

రామమ్ ఏవాభిదుద్రావ దారయన్ ఇవ మేదినీమ్॥ 105॥

అథ రామేణ విధ్వస్య సహసాభిప్రధావతః|

అంగార మిత్రాః క్రుద్ధస్య ముఖాన్ నిశ్చేరు రల్చిషః॥ 105॥

అథ దాశరథీ రామో రౌద్ర మస్త్రం ప్రయోజయన్|

కుంభకర్ణస్య హృదయే ససర్జ నిశితాన్ శరాన్॥ 106॥

రామాఽస్త్ర విద్ధో ఘోరం వై నదన్ రాక్షస పుంగవః|

అభ్యధావత సంక్రుద్ధో హలీన్ విద్రావయన్ రణే॥ 107॥

తసోశ్యరసి నిమగ్నాశ్చ శరా బర్హిణవాససః|

హస్తా చ్చాస్య పరిభ్రష్టా పపాతోర్వాం మహాగదా॥ 108॥

ఆయుధాని చ సర్వాణివిప్రకీర్యంత భూతలే|

స నిరాయుధ మాయత్మానమ్ యదా మేనే మహాబలః॥ 109॥

ముష్టిభ్యాం చరణాభ్యాం చ చకార కదనమ్ మహత్|

స బాణై రతివిద్ధాంగ క్షతజేన సముక్షితః॥ 110॥

రుభిరం పరిసుస్రావ గిరిః ప్రస్రవణాన్ ఇవ|

స తీవ్రేణ చ కోపేన రుభిరేణ చ మూర్ఛితః॥ 111॥

వానరాన్ రాక్షసాన్ ఋక్షాన్ ఖాదన్ విపరిధావతి|

అథ శృంగం సమావిధ్య భీమ భీమ పరాక్రమః॥ 112॥

చిక్షేప రామ ముద్దిశ్య బలవా నంతకోపమః|

అప్రాప్త మంతరా రామస్సప్తభిస్తై రజిహ్మగైః॥ 113॥

శరైః కాంచన చిత్రాంగైశ్చిచ్ఛేద పురుషర్షభః|

త న్నేరు శిఖరాయకారం ద్యోతమాన మివశ్రియా॥ 114॥

ద్వే శతే వానరేన్ద్రాణాం పతమాన మపాతయత్|

తస్మిన్ కాలే స ధర్మాత్మా లక్షణో రామ మబ్రవీత్॥ 115॥

కుమ్భకర్ణవధే యుక్తో యోగాన్ పరిమృశన్ బహూన్|

నైవాయమ్ వానరాన్ రాజన్ న విజానాతి రాక్షసాన్|| 116||

మత్తశోణితగన్ధేనస్వాన్ పరాంశ్చైవ ఖాదతి|

సాధ్వేన మభిరోహన్తు సర్వే తే వానరర్షభాః|| 117||

యూథపాశ్చ యథాముఖ్యాస్తిష్ఠ న్త్వస్య సమన్తతః|

అప్యయమ్ దుర్మతిః కాలే గురుభారప్రపీడితః|| 118||

ప్రపతన్ రాక్షసో భూమౌ నాన్యాన్ హన్యాత్ ప్లవంగమాన్|

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా రాజపుత్రస్య భీమతః|| 119||

తే సమాఽరురుపల ర్ష్వాః కుమ్భకర్ణం ప్లవంగమాః|

కుమ్భకర్ణస్తు సంక్రుద్ధస్సమాఽరూఢః ప్లవంగమైః|| 120||

వ్యధానయత్ తాన్ వేగేన దుష్టహస్తీవ హస్తిపాన్|

తాన్ దృష్ట్వా నిర్ధతాన్ రామో దుష్టోఽయ మి తి రాక్షసః||

121||

సముత్పాత వేగేన ధను రుత్తమ మాఽదదే|

క్రోధ తామ్రేక్షణో వీరో నిర్దహన్నివ చక్షుషా|| 122||

రాఘవం రాక్షసం రోషా దభిదుద్రావ వేగితః|

యూథపాన్ హర్షయన్సర్వాన్ కుంభకర్ణ భయార్దితాన్|| 123||

స చాప మాయ దాయ భుజంగకల్పం|

దృఢజ్య ముగ్రం తపనీయచిత్రమ్|

హలీన్ సమాయ శ్వాస్య సముత్పాత|

రామో నిబద్ధోత్తమతూణబాణః|| 124||

స వానరగణైస్తైస్తు వృతః పరమదుర్జయః|

లక్ష్మణానుచరో రామస్సంప్రతస్థే మహాబలః|| 125||

స దదర్శ మహాత్మానమ్ కిరీటిన మలిందమమ్|

శోణితాయ్ పుతసర్వాంగం కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్|| 126||

సర్వాన్ సమభిధావంతం యథారుష్టం దిశా గజమ్|

మార్గమాణం హలీన్ క్రుద్ధం రాక్షసైః పరివారితమ్|| 127||

విన్ధ్యమన్దరసంకాశం కాంచనాంగదభూషణమ్|

స్రవంతం రుభిరం వక్త్రా ద్వర్షమేఘ మివోత్థితమ్|| 128||

జిహ్వాయా పరిలిహ్వంతం శోణితం శోణితోక్తితమ్|

మృద్నంతం వానరానీకం కాలాన్తకయమోపమమ్|| 129||

తం దృష్ట్వా రాక్షసశ్రేష్ఠం ప్రదీప్తానలవర్షసం|

విస్ఫారయా మాస తదా కార్కుకం పురుషర్షభః|| 130||

స తస్య చాపనిర్ఘోషాత్ కుపితో నైర్మతర్షభః|

అమృష్యమాణస్తం ఘోష మభిదుద్రావ రాఘవమ్॥ 128॥

తతస్తు వాతోద్ధతమేఘకల్పం।

భుజంగరాజోత్తమభోగబాహుమ్।

త.మాపతంతం ధరణీధరాఽభమ్।

ఉవాచ రామో యుధి కుమ్భకర్ణమ్॥ 129॥

ఆగచ్ఛ రక్షోఽభిప మా విషాద।

అవస్థితోఽహం ప్రగృహీతచాపః।

అవేహి మాం రాక్షస వంశ నాశనమ్।

అయమ్ ముహూర్తా ధ్వవితా విచేతాః॥ 130॥

రామోఽయ.మితి విజ్ఞాయ జహాస వికృతస్వనమ్।

అభ్యధావత సంక్రుద్ధో హలీన్ విద్రావయన్ రణే।

పాతయన్ ఇవ సర్వేషాం హృదయాని వనౌకసామ్॥ 131॥

వ్రహస్య వికృతం భీమమ్ స మేఘస్వనితోపమమ్।

కుమ్భకర్ణో మహా తేజా రాఘవం వాక్య మబ్రవీత్॥ 132॥

నాహం విరాధో విజ్ఞేయో న కబన్ధః ఖరో న చ।

న వాలీ న చ మాలీచః కుమ్భకర్ణోఽహ మాఽగతః॥ 133॥

పశ్య మే ముద్గరం ఘోరం సర్వకాలాఽయసం మహత్।

అనేన నిర్జితా దేవా దానవాఞ్చ పురామయా॥ 134॥

వికర్ణనాస ఇతి మాం నావజ్ఞాతుం త్వ మర్హసి

స్వల్పాపి హి న మే పీడా కర్ణనాసావినాశనాత్॥ 135॥

దర్శయేక్ష్యాకుశార్దుల వీర్యం గాత్రేషు మే లఘు

తతస్త్వాం భక్షయిష్యామి దృష్టపౌరుషవిక్రమమ్॥ 136॥

స కుమ్భకర్ణస్య వచో నిశమ్య

రామ.స్సుపుంఖాన్ విససర్జ బాణాన్

తై రాహతో వజ్రసమ ప్రవేగైః

న చుక్షుభే న వ్యథతే సురారిః॥ 137॥

యై.స్సాయకై.స్సాలవరా నికృత్తా

వాలీ హతో వానరపుంగవఞ్చ

తే కుమ్భకర్ణస్య తదా శరీరం

వజ్రోపమా న వ్యథయాం ప్రచక్రుః॥ 138॥

స వారిధారా ఇవ సాయకాంస్తాన్

పిబన్ శరీరేణ మహేన్ద్రశత్రుః

జఘాన రామస్య శరప్రవేగం

వ్యావిధ్య తం ముద్గర ముగ్రవేగమ్॥ 139॥

తతస్తు రక్షః క్షతజానులిప్తం।

విత్రాసనమ్ దేవమహాచమూనామ్।

వ్యావిధ్య తం ముద్గర ముగ్రవేగం।

విద్రావయా మాస చమూం హలీణామ్॥ 140।

వాయవ్య మాఽదాయ తతో వరాస్తం।

రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ।

సముద్గరం తేన జహోర బాహుం।

స కృత్తబాహుస్తుములం ననాద॥ 141॥

స తస్య బాహు ల్లిశ్శంగ కల్పః।

సముద్గరో రాఘవబాణకృత్తః।

పపాత తస్మిన్ హారిరాజసైన్యే।

జఘాన తాం వానరవాహినీం చ॥ 142॥

తే వానరా భగ్నహతావశేషాః।

పర్యంత మాఽశ్రిత్య తదా విషణ్ణాః।

ప్రవేపితాంగం దద్యశుఃస్సుఘోరం।

నరేన్ద్రక్షోఽభిప సన్నిపాతమ్॥ 143॥

స కుమ్భకర్ణోఽస్త్ర నికృత్త బాహుః।

మహాన్ నికృత్తాగ్ర ఇవాచలేన్ద్రః|
ఉత్పాటయా మాస కరేణ వృక్షం|
తతోఽభిదుద్రావ రణే నరేన్ద్రమ్|| 144||

తం తస్య బాహుం సహ సౌలవృక్షం|
సముద్యతం పన్నగభోగకల్పమ్|
ఐన్ద్రాన్త్రయుక్తేన జహార రామో|
బాణేన జామ్బూనదచిత్రితేన|| 145||

స కుమ్భకర్ణస్య భుజో నికృత్తః|
పపాత భూమౌ గిరి సన్నికాశః|
వివేష్టమానోభిజఘాన వృక్షాన్|
శైలాన్ శిలావానరరాక్షసాన్శ్చ|| 146||

తం చిన్నబాహుం సమవేక్ష్య రామః|
సమాఽపతన్తం సహసౌ నదన్తమ్|
ద్వా వర్ధచన్ద్రౌ నిశితౌ ప్రగృహ్య|
చిచ్ఛేద పాదౌ యుభి రాక్షసస్య|| 147||

తౌ తస్య పాదౌ ప్రదిశో దిశశ్చ|
గిరీన్ గుహాశైవ మహార్ణవం చ|

లంకాం చ సేనాం కపి రాక్షసానాం।

వినాదయంతౌ వినిపేత తుశ్చ॥ 148॥

నికృతృబాపఱు ల్వినికృతృపాదోః।

విదార్య వక్త్రం బడబా ముఖాభమ్।

దుద్రావ రామమ్ సహసాభిగర్జన్।

రాపఱు ర్యథా చన్త్ర మివాన్తలిక్షే॥ 149॥

అపూరయత్ తస్య ముఖం శితాగ్రే।

రామ.శ్శరై ర్హేమపినద్ధపుంఖైః।

సంపూర్ణవక్త్రో న శశాక వక్తుం।

చుకూజ కృచ్ఛేణ ముమోహ చాపి॥ 150॥

అథాఽదదే సూర్యమలీచికల్పం।

స బ్రహ్మాదణ్డాన్తకకాలకల్పమ్।

అలిప్త మైన్ద్రం నిశితం సుపుంఖమ్।

రామ.శ్శరం మారుతతుల్యవేగమ్॥ 151॥

తం వజ్రజామ్బూనదచారుపుంఖమ్।

ప్రదీప్తసూర్యజ్వలనప్రకాశమ్।

మహేన్ద్రవజ్రాశనితుల్యవేగం।

రామః ప్రచిక్షేప నిశాచరాయ॥ 152॥

స సాయకో రాఘవబాహుచోదితో|

దిశ.స్వభాసా దశ సంప్రకాశయన్|

విధూమవైశ్వానరదీప్తదర్శనో|

జగామ శక్రాశని వీర్య విక్రమః॥ 153॥

స తన్ మహాపర్వతకూట సన్నిభం|

వివృత్తదంష్ట్రం చలచారుకుణ్డలమ్|

చకర్త రక్షోఽభిపతే.శ్శిరస్తదా|

యథైవ వృత్తస్య పురా పురందరః॥ 154॥

కుంభకర్ణ శిరో భాతి కుండలాలంకృతం మహత్|

ఆదిత్యేభ్యుదితే రాత్రౌ మధ్యస్థ ఇవ చంద్రమాః॥ 155॥

త ద్రామబాణాభిహతం పపాత|

రక్ష.శ్శిరః పర్వత సన్నికాశమ్|

బభంజ చర్యాగృహగోపురాణి|

ప్రాకార ముచ్చం త మపాతయ చ్చ॥ 156॥

న్యపతత్ కుంభకర్ణోధస్య కాయేన నిపాతయన్|

ప్లవంగమానాం కోట్యశ్చ పరితస్సంప్రధావతాం॥ 157॥

త చ్చాతికాయమ్ హిమవత్ప్రకాశం।
 రక్షస్తదా తోయనిధౌ పపాత।
 గ్రాహో న్వరాన్ మీనచయాన్ భుజంగమాన్।
 మమర్ద భూమిం చ తథా వివేశ॥ 158॥
 తస్మిన్ హతే బ్రాహ్మణదేవ శత్రోః।
 మహాబలే సంయతి కుమ్భకర్ణే।
 చచాల భూ ర్భూమిధరాశ్చ సర్వే।
 హర్షా చ్చ దేవాస్తుములం ప్రణేదుః॥ 159॥
 తతస్తు దేవర్షిమహర్షిపన్నగాః।
 సురాశ్చ భూతాని సుపర్ణగుహ్యాకాః।
 సయక్షగన్ధర్వగణా నభోగతాః।
 ప్రహర్షితా రామ పరాక్రమేణ॥ 160॥
 తతస్తు తే తస్య వధేన భూరిణా।
 మనస్వినో నైరృత రాజ బాంధవాః।
 వినేదు రుచై ర్వ్యధితా రఘూత్తమమ్।
 హరిం సమీక్ష్యైవ యథా సురార్థితాః॥ 161॥
 స దేవ లోకస్య తమో నిహత్య।

సూర్యో యథా రాపఱ ముఖా ద్విముక్తః|

తథా వ్యభాసీ ధ్రువి వానరౌఘే|

నిహత్య రామో యుధి కుంభకర్ణం|| 162||

ప్రహర్ష మీయు ర్భహవస్తు వానరాః|

ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమై రివాఽననైః|

అపూజయన్ రాఘవ మిష్టభాగినమ్|

హతే రిపౌ భీమబలే దురాసదే|| 163||

స కుమ్భకర్ణం సురసైన్యమర్దనమ్|

మహాత్సు యుద్ధే ష్యపరాజితశ్రమమ్|

ననన్ద హత్వా భరతాగ్రజో రణే|

మహాసురం వృత్ర మివామరాధిపః|| 164||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త షష్ఠితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 68 రావణానుశోకః

కుమ్భకర్ణం హతం దృష్ట్వా రాఘవేణ మహాత్మనా|

రాక్షసా రాక్షసేన్ద్రాయ రావణాయ న్యవేదయన్|| 1||

రాజన్ స కాల సంకాలస్సంయుక్తః కాల కర్తృణా|

విద్రావ్య వానరీం సేనాం భక్షయిత్వా చ వానరాన్ 2॥

ప్రతపిత్వా ముపహార్తం చ ప్రశాంతో రామ తేజసా|

కాయేనార్థ ప్రవిష్టేన సముద్రం భీమ దర్శనం 3॥

నికృత్త కంఠో రు భుజో విక్షరన్ రుభిరం బహు|

రుధ్వా ద్వారం శరీరేణ లంకాయాః పర్వతోపమః 4॥

కుంభకర్ణస్తవ భ్రాతా కాకుస్థ శర పీడితః|

లగండ భూతో వికృతో దావ దగ్ధ ఇవ ద్రుమః 5॥

తంశ్రుత్వా నిహతం సంఖ్యే కుమ్భకర్ణం మహాబలమ్|

రావణ.శ్శోకసంతప్తో ముమోహ చ పపాత చ 6॥

పితృవ్యం నిహతంశ్రుత్వా దేవాన్తకనరాన్తకౌ|

త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ రురుదు.శ్శోకపీడితాః 7॥

భ్రాతరం నిహతంశ్రుత్వా రామేణాక్లిష్టకర్మణా|

మహోదరమహాపార్శ్వా శోకాక్రాంతౌ బభూవతుః 8॥

తతః కృచ్ఛాత్ సమాసాద్య సంజ్ఞాం రాక్షసపుంగవః|

కుమ్భకర్ణవధా ద్దీనో విలలాప స రావణః 9॥

హో వీర లిపుదర్పఘ్న కుమ్భకర్ణ మహాబల|

త్వం మాం విహాయ వై దైవాద్యాః తోసి యమ సాదనమ్ 10॥

మమ శల్య మనుద్భృత్య బాన్ధవనానాం మహా బల|
 శత్రుసైన్యం ప్రతాప్యైకః క్వ మాం సంత్యజ్య గచ్ఛసి|| 11||
 ఇదానీం ఖ ల్వహం నాస్తి యస్య మే దక్షిణో భుజః|
 పతితోయమ్ సమాశ్రిత్య న బిభేమి సురాసురాన్|| 12||
 కథమ్ ఏవంవిధో వీరో దేవదానవదర్శహః|
 కాలాగ్ని రుద్ర ప్రతిమో రణే రామేణ వై హతః|| 13||
 యస్య తే వజ్రనిష్పేషో న కుర్యా ద్వ్యసనమ్ సదా|
 స కథం రామబాణాయుర్తః ప్రసుప్తోఽసి మహీతలే|| 14||
 ఏతే దేవగణా.స్సార్థమృషిభి ర్గగనేస్థితాః|
 నిహతం త్వాం రణే దృష్ట్వా నినదన్తి ప్రహర్షితాః|| 15||
 ధ్రువ.మద్వైవ సంహృష్టా లబ్ధలక్ష్మ్యాః ప్లవంగమాః|
 ఆరోక్ష్యన్తీహ దుర్గాణి లంకా ద్వారాణి సర్వశః|| 16||
 రాజ్యేన నాస్తి మే కార్యం కిం కలిష్యామి సీతయా|
 కుమ్భకర్ణవిహీనస్య జీవితే నాస్తి మే రతిః|| 17||
 య ద్యహం భ్రాతృహన్తారం న హన్తి యుభి రాఘవమ్|
 నను మే మరణంశ్రేయో న చేదం వ్యర్థజీవితమ్|| 18||
 అద్వైవ తం గమిష్యామి దేశం యత్రానుజో మమ|

న హి భ్రాతృన్ సముత్స్వజ్య క్షణం జీవిత ముత్సహే॥ 19॥

దేవా హి మాం హసిష్యన్తి దృష్ట్వా పూర్వాపకారిణమ్|

కథ.మిన్దం జయిష్యామి కుంభకర్ణహతే త్వయి 20॥

త దిదం మా మనుప్రాప్తం విభీషణవచ.శ్శుభమ్|

య దజ్ఞానా న్తయూ తస్య న గృహీతం మహాత్మనః 21॥

విభీషణవచో యావత్ కుంభకర్ణప్రహస్తయోః|

వినాశోఽయమ్ సముత్సన్నో మాం వ్రీడయతి దారుణః 22॥

తస్యాయమ్ కర్తవ్యః ప్రాప్తో విపాకో మమ శోకదః|

య న్తయూ ధార్మిక.శ్శుమాన్ స నిరస్తో విభీషణః 23॥

ఇతి బహు విధమాఽఽకులాన్తరాత్మా|

కృపణ మతీవ విలప్య కుంభకర్ణమ్|

న్యపత దధ దశాననో భృశాఽఽర్తః|

త మనుజ.మిన్దలిపుం హతం విదిత్వా 24॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టాషష్ఠితమస్కర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 69 నరాన్తకవధః

ఏవం విలపమానస్య రావణస్య దురాత్మనః|

శ్రుత్వా శోకాభితప్తస్య త్రిశిరా వాక్యమబ్రవీత్॥ 1॥

ఏవమ్ ఏవ మహా వీర్యో హతో నస్తాత మధ్యమః।

న తు సత్పురుషో రాజన్ విలపన్తి యథా భవాన్ 2॥

నూనమ్ త్రిభువనస్యాపి పర్యాప్తస్త్వమసి ప్రభో।

స కస్మాత్ ప్రాకృత ఇవ శోకస్యాఽత్మాన మీదృశమ్ 3॥

బ్రహ్మాదత్తాన్తి తే శక్తిః కవచస్సాయకో ధనుః।

సహస్రఖరసంయుక్తో రథో మేఘస్వనో మహాన్ 4॥

త్వయాసకృద్విశస్త్రేణ విశస్మా దేవదానవాః।

స సర్వాఽయుధ సంపన్నో రాఘవం శాస్తు మర్హసి 5॥

కామమ్ తిష్ఠ మహారాజనిర్గమిష్యా మ్యహం రణమ్।

ఉద్ధరిష్యామి తే శత్రూన్ గరుడః పన్నగా నివ 6॥

శమ్బరో దేవరాజేన నరకో విష్ణునా యథా।

తథాద్య శయితా రామో మయా యుధి నిపాతితః 7॥

శ్రుత్వా త్రిశిరసో వాక్యం రావణో రాక్షసాభిపః।

పున రాజతమివాఽత్మానమ్ మన్యతే కాలచోదితః 8॥

శ్రుత్వా త్రిశిరసో వాక్యం దేవాన్తకనరాన్తకౌ।

అతికాయశ్చ తేజస్వీ బభూవు ర్యుద్ధహర్షితాః 9॥

తతోఽహ మహ మి త్యేవం గర్జంతో నైర్వృతర్షభాః|

రావణస్య సుతా వీరా.శ్శక్రతుల్యపరాక్రమాః|| 10||

అన్తలిక్ష గతాః సర్వే సర్వే మాయా విశారదాః|

సర్వే త్రిదశదర్పఘ్నా.స్సర్వే చ రణదుర్జయాః|| 11||

సర్వే సుబలసంపన్నా.స్సర్వే విస్తీర్ణ కీర్తయః|

సర్వే సమర మాఽసాద్య నశ్రూయన్తే పరాజితాః|

దేవై రపి సగంధర్వైః సకిన్నర మహోరగైః|| 12||

సర్వేఽస్త్రవిదుషో వీరా.స్సర్వే యుద్ధవిశారదాః|

సర్వే ప్రవరవిజ్ఞానా.స్సర్వే లబ్ధవరాస్తథా|| 13||

స తైస్తథా భాస్కరతుల్యవర్చసైః|

సుతై ర్వృత.శ్శత్రుబలప్రమర్దనైః|

రరాజ రాజా మఘవా న్యథామరైః|

వృతో మహోదానవదర్పనాశనైః|| 14||

స పుత్రాన్ సంపరిష్వజ్య భూషయిత్వా చ భూషణైః|

ఆశీర్భిశ్చ ప్రశస్తాభిః ప్రేషయా మాస సంయుగే|| 15||

యుద్ధోన్మత్తం చ మత్తం చ భ్రాతరౌ చాపి రావణః|

రక్షణార్థం కుమారాణాం ప్రేషయా మాస సంయుగే|| 16||

తేఽభివాద్య మహాత్మానమ్ రావణం లిపురావణమ్।

కృత్వా ప్రదక్షిణం చైవ మహాకాయాః ప్రతస్థిరే॥ 17॥

సర్వాషభీభి ర్గన్జైశ్చ సమాలభ్య మహాబలాః।

నిర్జగ్ను ర్నైర్మతశ్రేష్ఠాః షడే తే యుద్ధకాంక్షిణః॥ 18॥

త్రిశిరాశ్చాతి కాయశ్చ దేవాంతక నరాంతకౌ।

మహోదర మహాపార్శ్వా నిర్జగ్నుః కాల చోదితాః॥ 19॥

తతఃస్ఫుదర్శనమ్ నామ నీలజీమాత సన్నిభమ్।

ఐరావతకులే జాత మారురోహ మహోదరః 20॥

సర్వాఽఽయుధసమాయుక్తం తూణీభిశ్చస్వలంకృతమ్।

రరాజ గజ మాఽస్థాయ సవితేవాస్తమూర్ధని 21॥

హయోత్తమసమాయుక్తం సర్వాఽఽయుధసమాకులమ్।

ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠం త్రిశిరా రావణాఽత్మజః 22॥

త్రిశిరా రథ మాఽస్థాయ విరరాజ ధనుర్ధరః।

సవిద్యుదుల్కశ్చైలాగ్రే సేన్ధ్రచాప ఇవామ్బుదః 23॥

త్రిభిః కిరీటై శుశుభే స్త్రిశిరాస్స రథోత్తమే।

హిమవా నివ శైలేన్ద్రస్త్రిభిః కాంచనపర్వతైః 24॥

అతికాయోఽపి తేజస్వీ రాక్షసేన్ద్రసుతస్తదా।

ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠంశ్రేష్ఠ.స్సర్వధనుష్ఠతామ్ 25||

సుచక్రాక్షం సుసంయుక్తంస్వనుకర్షం సుకూబరమ్|

తూణీబాణాఽసనై ర్ద్రిప్తం ప్రాసాసి పరిఘాకులమ్ 26||

స కాంచనవిచిత్రేణ కిరీటేన విరాజతా|

భూషణైశ్చ బభౌ మేరుః ప్రభాభి రివ భాస్వతః 27||

స రరాజ రథే తస్మిన్ రాజ సూను ర్మహాబలః|

వృతో నైరృతశార్దులై ర్వజ్రపాణి రివామరైః 28||

హయమ్ ఉచైత్యవః ప్రఖ్యంశ్వేతం కనకభూషణమ్|

మనోజవం మహాకాయ మాఽరురోహ నరాంతకః 29||

గృహీత్వా ప్రాసమ్ ఉల్కాభం విరరాజ నరాంతకః|

శక్తి మాఽసాద్య తేజస్వీ గుహ.శ్శిఖి గతోయథా 30||

దేవాంతక.స్సమాదాయ పరిఘం వజ్రభూషణమ్|

పరిగృహ్య గిరిం దోర్భ్యాం వపు ల్విష్ణో ల్విడమ్బయన్ 31||

మహాపార్శ్వో మహాతేజా గదా మాఽదాయ వీర్యవాన్|

విరరాజ గదాపాణిః కుబేర ఇవ సంయుగే 32||

వ్రతస్థురే మహాత్మానో బలై రప్రతిమై ర్స్వతాః|

సురా ఇవామరావత్యాం బలైరప్రతిమై ర్స్వతాః 33||

తాన్ గజైశ్చ తురంగైశ్చ రథైశ్చామ్బుదనిస్వనైః|

అనుజగ్ము ర్మహాత్మానో రాక్షసాః ప్రవరాఽయుధాః 34||

తే విరేజు ర్మహాత్మానో కుమారా.స్ఫూర్యవర్చసః|

కిరీటిన.శ్రియా జుష్టా గ్రహ దీప్తా ఇవామ్బురే 35||

ప్రగృహీతా బభౌ తేషాం ఛత్రాణా మాఽవలిః సితా|

శారదాభ్రప్రతీకాశా హంసాఽవలి లివాంమ్బురే 36||

మరణం వాపి నిశ్చిత్వ శత్రూణాం వా పరాజయమ్|

ఇతి కృత్వా మతిం వీరా నిర్జగ్ము.స్సంయుగార్థినః 37||

జగర్జుశ్చ ప్రణేదుశ్చ చిక్షిపుశ్చాపి సాయకాన్|

జగృహుశ్చాపితే వీరా నిర్యాన్తో యుద్ధదుర్మదాః 38||

క్ష్యేలితాఽస్ఫోటనినదై.స్సంచచాలేవ మేదినీ|

రక్షసాం సింహనాదైశ్చ పుస్ఫోటేవ తదామ్బురమ్ 39||

తేఽభినిప్రకమ్య ముదితా రాక్షసేన్ద్రా మహాబలాః|

దదృశు ర్వానరానీకం సముద్యతశిలానగమ్ 40||

హరయోఽపి మహాత్మానో దదృశు ర్నైరృతం బలమ్|

హస్త్యశ్వరథసంబాధం కింకిణీశతనాదితమ్ 41||

నీలజీమూతసంకాశం సముద్యతమహాఽయుధమ్|

దీప్తానలరవిప్రఖ్యైః సర్వతో నైర్పతై ర్షుతమ్ 42॥

త ద్ధృష్ట్యా బల మాయాంతం లబ్ధ లక్ష్మ్యాః ప్లవంగమాః।

సముద్యతమహాశైలా.స్సంప్రణేదు ర్ముపసు ర్ముపహః 43॥

అమృష్యమాణా రక్షాంసి ప్రతినర్దంతి వానరాః 44॥

తత.స్సముద్భుష్టరవం నిశమ్య।

రక్షోగణా వానరయూథపానామ్।

అమృష్యమాణాః పరహర్ష ముగ్రం।

మహాబలా భీమతరం వినేదుః 45॥

తే రాక్షసబలం ఘోరం ప్రవిశ్య హరియూథపాః।

విచేరు రుద్యతై.శ్చైలై ర్నగా.శ్శిఖరిణో యథా 46॥

కేచి దాఽకాశ మావిశ్య కేచి దుర్వాఽం ప్లవంగమాః।

రక్షస్సైన్యేషు సంక్రుద్ధాశ్చేరు ర్ముమశిలాఽయుధాః 47॥

ద్రుమాంశ్చ విపులస్కంధా న్నృహ్య వానర పుంగవాః।

త ద్యుద్ధ మభవ ధోరం రక్షో వానర సంకులం 48।

తే పాదపశిలాశైలైశ్చక్రు ర్షుష్టి మనుత్తమామ్।

బాణౌఘై ర్వార్యమాణాశ్చ హరయో భీమవిక్రమాః 49॥

సింహనాదా న్వివేదుశ్చ రణే రాక్షసవానరాః।

శిలాభిశ్చార్ణయా మాసు ర్యాతుధానాన్ ప్లవంగమాః50॥

నిజఘ్నుస్సంయుగే క్రుద్ధాః కవచాఽభరణావృతాన్।

కేచి ద్రథగతాన్ వీరాన్ గజవాజి గతా నపి 51॥

నిజఘ్నుస్సహసాఽఘ్నత్య యాతుధానాన్ ప్లవంగమాః।

శైలశృంగ నిపాతైశ్చ ముష్టిభి ర్వాన్తలోచనాః 52॥

చేరుః పేతుశ్చ నేదుశ్చ తత్ర రాక్షసపుంగవాః।

రాక్షసాశ్చ శరైస్తీక్ష్ణై ర్భిభిదుః కపి కుంజరాన్ 53॥

శూల ముద్గర ఖడ్గైశ్చ జఘ్నుః ప్రాసైశ్చ శక్తిభిః।

అన్యోన్యం పాతయా మాసుః పరస్పర జయైషిణః 54॥

లిపు శోణిత విగ్ధాంగాస్తత్ర వానర రాక్షసాః।

తతశ్చైలైశ్చ ఖడ్గైశ్చ విస్ఫుష్టై ర్హరిరాక్షసైః 55।

ముపహారేనాఽవృతా భూమి రభవ చ్ఛోణితాఽఘ్నతా।

వికీర్ణపర్వతాఽకారై రక్షోభి రలిమర్దనైః 56॥

ఆసీ ద్వసుమతీ పూర్ణా తదా యుద్ధ మదాన్వితైః।

ఆక్షిప్తాః క్షిప్యమాణాశ్చ భగ్నశూలాశ్చ వానరైః 57॥

పున రంగైస్తథా చక్రు రాఽసన్నా యుద్ధ మద్భుతం ।

వానరా న్వానరై రేవ జగ్నుస్తే రజనీచరాః 58॥

రాక్షసాన్ రాక్షసై రేవ జఘ్నుస్తే వానరా అపి|

ఆక్షిప్య చ శిలాస్తేషాం నిజఘ్నూ రాక్షసా హలీన్ 59||

తేషాం చాచ్ఛిద్య శస్త్రాణి జఘ్నూ రక్షాంసి వానరాః|

నిజఘ్నుశ్చైలశూలాస్తై ల్విభిదుశ్చ పరస్పరమ్ 60||

సింహనాదాన్ వినేదుశ్చ రణే వానరరాక్షసాః|

ఛిన్నవర్తతనుత్రాణా రాక్షసా వానరై ర్హతాః 61||

రుభిరం ప్రస్తుతాస్తత్ర రససార మివ ద్రుమాః|

రథేన చ రథం చాపి వారణేన చ వారణమ్ 62||

హయేన చ హయమ్ కేచిన్ నిజఘ్నూ ర్వానరా రణే|

ప్రహృష్ట మానసస్సర్వే ప్రగృహీత మనశ్శిలాః 63||

హరయో రాక్షసాన్ జఘ్నూ ర్ద్రుమైశ్చ బహు శాఖిభిః|

తద్యుద్ధ మభవత్ ఘోరం రక్షో వానర సంకులం 64||

క్షురపై రర్థచన్దైశ్చ భల్లైశ్చ నిశితైశ్శరైః|

రాక్షసా వానరేన్ద్రాణాం చిచ్ఛిదుః పాదపాన్ శిలాః 65||

విక్రీరైః పర్వతాగ్రైశ్చ ద్రుమైశ్చిన్నైశ్చ సంయుగే|

హతైశ్చ కపిరక్షోభి ర్దుర్గమా వసుధాభవత్ 66||

తే వానరా గల్విత హృష్ట చేష్టా|

సంగ్రామ మాఽసాద్య భయమ్ విముచ్య|

యుద్ధం తు సర్వే సహ రాక్షసైస్తైః|

నానాఽయుధాశ్చక్రు రదీన సత్త్వాః 67||

తస్మిన్ ప్రవృత్తే తుములే విమర్దే|

ప్రహృష్యమాణేషు వలీ ముఖేషు|

నిపాత్యమానేషు చ రాక్షసేషు|

మహర్షయో దేవగణాశ్చ నేదుః 68||

తతో హయమ్ మారుతతుల్యవేగమ్|

ఆరుహ్య శక్తిం నిశితాం ప్రగృహ్య|

నరాంతకో వానరరాజసైన్యం|

మహార్ణవం మీన ఇవాఽవివేశ 69||

స వానరాన్ సప్తశతాని వీరః|

ప్రాసేన దీప్తేన వినిర్భభేద|

ఏకః క్షణేనేన్ద్రలిపు ర్మహాత్మా|

జఘాన సైన్యం హలిపుంగవనామ్ 70|

దదృశుశ్చ మహాత్మానమ్ హయపుష్పే ప్రతిష్ఠితమ్|

చరంతం హలిసైన్యేషు విద్యాధరమహర్షయః 71||

స తస్య దదృశే మార్గో మాంసశోణితకర్దమః|

పతితైః పర్వతాఃకారై ర్వానరై రభిసంవృతః 72||

యావ ద్విక్రమితుం బుద్ధిం చక్రుః ప్లవగపుంగవాః|

తావ దేతా నతిక్రమ్య నిర్బిభేద నరాంతకః 73||

(తతో యతః సుసంక్రుద్ధఃప్రాస పాణి ర్నరాంతకః|

తతస్తతస్తే మన్యన్తే కాలోయ మితి వానరాః) 74||

జ్వలంతం ప్రాస ముద్యమ్య సంగ్రామాన్తే నరాంతకః|

దదాహ హరిసైన్యాని వనానీవ విభావసుః 75||

యావ దుత్పాటయా మాసు ర్వుక్షాన్ శైలాన్ వనౌకసః|

తావత్ ప్రాసహతాః పేతు ర్వజ్రకృత్తా ఇవాచలాః 76||

దిక్షు సర్వాసు బలవాన్ విచచార నరాంతకః|

ప్రమృద్షన్ సర్వతో యుద్ధే ప్రావృట్కాలే యథానిలః 77||

న శేకు ర్థావితుం వీరా నస్థాతుంస్పన్ధితుం భయాత్|

ఉత్పతంతస్థితం యాంతం సర్వాన్ వివ్యాధ వీర్యవాన్ 78|

ఏకేనాంతకల్పేన ప్రాసేనాఽదిత్యతేజసా|

భిన్నాని హరిసైన్యాని నిపేతు ర్ధరణీతలే 79||

వజ్రనిష్ఠేషసదృశం ప్రాసస్యాభినిపాతనమ్|

న శేకు ర్వానరా.స్నోఢుం తే వినేదు ర్మహాస్వనమ్ 80|

పతతాం హరివీరాణాం రూపాణి ప్రచకాశిరే|

వజ్రభిన్నాగ్రకూటానాం శైలానాం పతతా మివ 81||

యే తు పూర్వం మహాత్మానః కుమ్భకర్ణేన పాతితాః|

తేఽస్వస్థా వానరశ్రేష్ఠా.స్సుగ్రీవమ్ ఉపతస్థిరే 82||

విప్రేక్షమాణ.స్సుగ్రీవో దదర్శ హరివాహినీమ్|

నరాంతకభయత్రస్తాం విద్రవస్తీ.మితస్తతః 83||

విద్రుతాం వాహినీం దృష్ట్వా స దదర్శ నరాంతకమ్|

గృహీతప్రాస మాఽయాంతం హయపృష్ఠే ప్రతిష్ఠితమ్ 84||

అథోవాచ మహాతేజా.స్సుగ్రీవో వానరాభిపః|

కుమారమంగదం వీరం శక్రతుల్యపరాక్రమమ్ 85||

గచ్ఛ త్వం రాక్షసం వీరో యోఽసౌ తురగ మాఽస్థితః|

క్షోభయంతం హరిబలం క్షిప్రం ప్రాణై ల్వియోజయ 86||

స భర్తు ర్వచనంశ్రుత్వా నిష్పపాతాంగదస్తతః|

అనీకాన్ మేఘసంకాశాన్ మేఘానీకా దివాంశుమాన్ 87||

శైలసంఘాతసంకాశో హలీణా ముత్తమోఽంగదః|

రరాజాంగద సన్నద్ధ.స్సథాతు లివ పర్వతః 88||

నిరాఽఽయుధో మహాతేజాః కేవలం నఖదంష్ట్రవాన్|

నరాన్తక మభిక్రమ్య వాలిపుత్రోఽబ్రవీ ద్వచః 89||

తిష్ఠ కిం ప్రాకృతై రేభి ర్హరిభిస్త్వం కలిష్యసి|

అస్మిన్ వజ్ర సమస్పర్శం ప్రాసం క్షిప మమోరసి 90|

అంగదస్య వచ.శ్రుత్వా ప్రచుక్రోధ నరాన్తకః|

సందశ్య దశనైః ఓషం నిశ్వస్య చ భుజంగవత్|

అభిగమ్యాంగదమ్ క్రుద్ధో వాలి పుత్రం నరాన్తకః 91||

ప్రాసం సమాఽవిధ్య తదాంగదాయ|

సముజ్జ్వలన్తం సహసోత్ససర్జ|

స వాలిపుత్రోరసి వజ్రకల్పో|

బభూవ భగ్నో న్యపత చ్చ భూమౌ 92||

తం ప్రాస మాఽలోక్య తదా విభగ్నం|

సుపర్ణకృత్తోరగభోగకల్పమ్|

తలం సముద్యమ్య స వాలిపుత్రః|

తురంగమంతస్యజఘాన మూర్ధ్ని 93||

నిమగ్న తాలు.స్ఫుటితాక్షితాధరో|

నిప్రోన్తజిహ్వోఽచల సన్నికాశః|

స తస్య వాజీ నిపపాత భూమౌ|

తలప్రహారేణ వికీర్ణమూర్ధా 94||

నరాంతకః క్రోధవశం జగామ|

హతం తురగం పతితం నిలీక్ష్వ|

స ముష్టి ముద్యమ్య మహాప్రభావో|

జఘాన శీర్షే యుభి వాలిపుత్రమ్ 95||

అథాంగదో ముష్టివిభిన్నమూర్ధా|

సుస్రావ తీవ్రం రుధిరం భృశోష్ణమ్|

ముహు ర్విజిజ్జ్వల ముమోహ చాపి|

సంజ్ఞాం సమాస్సాద్య విసిష్క్వియే చ 96||

అథాంగదో వజ్రసమానవేగం|

సంవర్త్య ముష్టిం గిరిశృంగ కల్పమ్|

నిపాతయా మాస తదా మహాత్మా|

నరాంతకస్యోరసి వాలిపుత్రః 97||

స ముష్టినిష్పిష్టవిభిన్నవక్షా|

జ్వాలా వమన్ శోణితదిగ్గగాత్రః|

నరాంతకో భూమితలే పపాత|

యథాచలో వజ్రనిపాతభగ్నః 98॥

అథాన్తరిక్షే త్రిదశోత్తమానాం।

వనౌకసాం చైవ మహాప్రణాదః।

బభూవ తస్మిన్ నిహతేఽర్చ్యవీరే।

నరాన్తకే వాలిసుతేన సంఖ్యే 99॥

అథాంగదో రామమనః ప్రహర్షణం।

సుదుష్కరం తం కృతవాన్ హి విక్రమమ్।

విసిష్టియే సోఽప్యతివీర్య విక్రమః।

పునశ్చ యుద్ధే స బభూవ హర్షితః॥ 100॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన సప్తతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 70 దేవాన్తకాదివధః

నరాన్తకం హతం దృష్ట్వా చుక్రుశుర్నేరృతర్షభాః।

దేవాన్తకస్త్రిమూర్ధా చ పౌలస్త్యశ్చ మహోదరః॥ 1॥

ఆరూఢో మేఘసంకాశం వారణేన్ద్రం మహోదరః।

వాలిపుత్రం మహావీర్యమభిదుద్రావ వీర్యవాన్ 2॥

భ్రాతృవ్యసనసంతప్తస్తదా దేవాన్తకో బలీ।

ఆదాయ పరిఘం దీప్తమంగదం సమభిద్రవత్ 3॥

రథ.మాదిత్యసంకాశం యుక్తం పరమవాజిభిః।

ఆస్థాయ త్రిశిరా వీరో వాలిపుత్ర.మథాభ్యయాత్ 4॥

స త్రిభి ర్దేవదర్పఘ్నే ర్నై ర్నై రభిద్రుతః।

వృక్షమ్ ఉత్పాటయా మాస మహా విటప మంగదః 5॥

దేవాన్తకాయ తం వీరశ్చిక్షేప సహసాంగదః।

మహావృక్షం మహాశాఖం శక్రో దీప్త మివాశనిమ్ 6॥

త్రిశిరాస్తం ప్రచిచ్ఛేద శరై రాఽశీవిషోపమైః।

స వృక్షం కృత్త మాఽలోక్య ఉత్పపాత తతోఽంగదః 7॥

స వవర్ష తతో వృక్షాన్ శిలాశ్చ కపికుంజరః।

తాన్ ప్రచిచ్ఛేద సంక్రుద్ధస్త్రిశిశిరా నిశితై.శ్శరైః 8॥

పరిఘాగ్రేణ తాన్ వృక్షాన్ బభంజ చ సురాన్తకః।

త్రిశిరాశ్చాంగదం వీర.మభిదుద్రావ సాయకైః 9॥

గజేన సమభిద్రుత్య వాలిపుత్రం మహోదరః।

జఘానోరసి సంక్రుద్ధస్తోమరై ర్వజ్ర సన్నిభైః॥ 10॥

దేవాన్తకశ్చ సంక్రుద్ధః పరిఘేణ తదాంగదమ్।

ఉపగమ్యాభిహత్యాఽశు వ్యపచక్రామ వేగవాన్॥ 11॥

స త్రిభి ర్నైర్యతశ్రేష్ఠై ర్యుగపత్ సమభిద్రుతః|

న వివ్యథే మహాతేజా వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్|| 12||

స వేగవాన్ మహా వేగం కృత్వా పరమ దుర్జయః|

తలేన భృశమ్ ఉత్పత్య జఘానాస్య మహాగజమ్|| 13||

తస్య తేన ప్రహారేణ నాగ రాజస్య సంయుగే|

పేతతు ర్లోచనే తస్య విననాద స వారణః|| 14||

విషాణం చాస్య నిష్యుష్య వాలిపుత్రో మహాబలః|

దేవాన్తక.మభిద్రుత్య తాడయా మాస సంయుగే|| 15||

స విహ్వలితసర్వాంగో వాతోద్ధత ఇవ ద్రుమః|

లాక్షారససవర్ణం చ సుస్రావ రుభిరం ముఖాత్|| 16||

అథాఽశ్వాస్య మహాతేజాః కృచ్ఛా ద్దేవాన్తకో బలీ|

ఆవిధ్య పరిఘం ఘోర.మాజఘాన తదాంగదమ్|| 17||

పరిఘాభిహతశ్చాపి వానరేన్ద్రాఽత్కజస్తదా|

జానుభ్యాం పతితో భూమౌ పునరేవోత్పపాత హ|| 18||

సముత్పతన్తం త్రిశిరాస్త్రిభిః ఆశీవిషోపమైః|

ఘోరై ర్హరిపతేః పుత్రం లలాటేఽభిజఘాన హ|| 19||

తతోఽంగదం పరిక్షిప్తం త్రిభి ర్నైర్యతపుంగవైః|

హనూమాన్ అపి విజ్ఞాయ నీలశాపి ప్రతస్థతుః 20||

తతశ్చిక్షేప శైలాగ్రం నీలస్త్రిశిరసే తదా|

తద్రావణసుతో భీమాన్ బిభేద నిశితైశ్శరైః 21||

తద్బాణశతనిర్భిన్నం విదారితశిలాతలమ్|

సవిస్ఫులింగమ్ సజ్వాలం నిపపాత గిరేశ్శిరః 22||

తతో జృష్ణిత మాయలోక్య హర్షా ద్దేవాన్తకన్తదా|

పరిఘేణాభిదుద్రావ మారుతాయ త్తజ మాయహవే 23||

త మాయపతన్త ముత్స్ను త్య హనూమా న్మారుతాయ త్తజః|

ఆజఘాన తదా మూర్ధ్నా వజ్రవేగేన ముష్టినా 24||

శిరసి ప్రహర స్వీరన్తదా వాయు సుతో బలీ|

నాదే నాకంపయ చ్ఛైవ రాక్షసాన్ స మహా కపిః 25||

స ముష్టినిష్పిష్టవికీర్ణమూర్ధా|

నిర్వాన్తదన్తాక్ష్మివిలమ్బిజిహ్వాః|

దేవాన్తకో రాక్షసరాజ సూనుః|

గతాయసు రుర్వ్యాం సహసా పపాత 26||

తస్మిన్ హతే రాక్షసయోధముఖ్యే|

మహాబలే సంయతి దేవశత్రౌ|

క్రుద్ధస్త్రిమూర్ధా నిశితాగ్ర ముగ్రం।

వవర్ష నీలోరసి బాణవర్షమ్ 27॥

మహోదరస్తు సంక్రుద్ధః కుంజరం పర్వతోపమమ్।

భూయస్సమభిరుహ్యశు మందరం రశ్మిమా నివ 28॥

తతో బాణ మయమ్ వర్షం నీలస్యోరస్యపాతయత్।

గిరౌ వర్షం తటి చ్చక్ర చాపవా నివ తోయదః 29।

తతః శరౌఘైః అభివర్ష్యమాణో।

విభిన్నగాత్రః కపిసైన్యపాలః।

నీలో బభూవాథ విస్ఫుష్టగాత్రో।

విష్టమితస్తేన మహాబలేన 30॥

తతస్తు నీలః ప్రతిలభ్య సంజ్ఞాం।

శైలం సముత్పాట్య సవృక్షషణ్డమ్।

తతస్సముత్పత్య భృశోగ్రవేగో।

మహోదరం తేన జఘాన మూర్ధ్ని 31॥

తతస్స శై లేంద్ర నిపాతభగ్నో।

మహోదరస్తేన సహ ద్విపేన।

విపోభితో భూమితలే గతాసుః।

పపాత వజ్రాభిహతో యథాద్రిః 32||

పితృవ్యం నిహతం దృష్ట్వా త్రిశిరాశ్చాప.మాదదే|

హనూమంతం చ సంక్రుద్ధో వివ్యాధ నిశితై.శ్కరైః 33||

స వాయు సూనుః కుపితశ్చిక్షేప శిఖరం గిరే|

త్రిశిరాస్త చ్చరై తీక్ష్ణై ర్బభేద బహుదా బలీ 34||

త ద్వ్యర్థం శిఖరం దృష్ట్వా ద్రుమ వర్షం మహా కపిః|

విససర్జ రణే తస్మిన్ రావణస్య సుతం ప్రతి 35||

తమాఽపతంత మాఽకాశే ద్రుమ వర్షం ప్రతాపవాన్|

త్రిశిరా నిశితై ర్బాణై చిచ్ఛేద చ ననాద చ 36||

తతో హనూమా నుత్నుత్య హయాంస్త్రిశిరసస్తదా|

విదదార నఖైః క్రుద్ధో గజేన్ద్రం మృగరాడివ 37||

అథ శక్తిం సమాఽదాయ కాల రాత్రి మివాన్తకః|

చిక్షేపానిలపుత్రాయ త్రిశిరా రావణాఽత్మజః 38||

దివః క్షిప్తా మివోల్కాం తాం శక్తిం క్షిప్తా మసంగతామ్|

గృహీత్వా హరిశార్దులో బభంజ చ ననాద చ 39||

తాం దృష్ట్వా ఘోరసంకాశాం శక్తిం భగ్నాం హనూమతా|

ప్రహృష్టా వానరగణా వినేదు ర్జలదా ఇవ 40||

తతః ఖడ్గం సముద్యమ్య త్రిశిరా రాక్షసోత్తమః|

నిజఘాన తదా రోషా ద్వానరేన్ద్రస్య వక్షసి 41||

ఖడ్గప్రహారాభిహతో హనూమాన్ మారుతాఽత్తజః|

ఆజఘాన త్రిశిరసం తలేనోరసి వీర్యవాన్ 42||

స తలాభిహతస్తేనస్తస్తహస్తామ్బరో భువి|

నిపపాత మహాతేజాస్త్రిశిరాస్త్యక్తచేతనః 43||

స తస్య పతతః ఖడ్గం సమాచ్ఛిద్య మహాకపిః|

ననాద గిరిసంకాశస్త్రాసయన్ సర్వనైర్యతాన్ 44||

అమృష్యమాణస్తం ఘోష ముత్పపాత నిశాచరః|

ఉత్పత్య చ హనూమంతం తాడయా మాస ముష్టినా 45||

తేన ముష్టిప్రహారేణ సంచుకోప మహాకపిః|

కుపితశ్చ నిజగ్రాహ కిరీటే రాక్షసర్షభమ్ 46||

స తస్య శీర్షాణ్యసినా శితేన|

కిరీటజుష్టాని సకుణ్డలాని|

క్రుద్ధః ప్రచిచ్ఛేద సుతోఽనిలస్య|

త్వష్టు.స్సుతస్యేవ శిరాంసి శక్రః 47||

తాన్ ఆయతాక్షాణ్యగ సన్నిభాని|

ప్రదీప్తవైశ్వానరలోచనాని।

పేతు.శ్శిరాంసి ఇన్ద్రిపో ర్ధరణ్యాం।

జ్యోతీంషి ముక్తాని యథార్కమార్గాత్ 48॥

తస్మిన్ హతే దేవలిపా త్రిశీర్షే।

హనూమత శక్రపరాక్రమేణ।

నేదుః ప్లవంగాః ప్రచచాల భూమీ।

రక్షాంస్యథో దుద్రువిరే సమన్తాత్ 49॥

హతం త్రిశిరసం దృష్ట్వా తథైవ చ మహోదరమ్।

హతౌ ప్రేక్ష్య దురాధర్షౌ దేవాన్తకనరాన్తకౌ 50॥

చుకోప పరమామర్షీ మహోపార్శ్వో మహోబలః।

జగ్రాహోల్లిప్తతీం ఘోరాం గదాం సర్వాఽయసీం శుభామ్ 51॥

హేమపట్టపరిక్షిప్తాం మాంసశోణితలేపనామ్।

విరాజమానాం వపుషౌ శత్రుశోణితరంజితామ్ 52॥

తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రాం రక్తమాల్యవిభూషితామ్।

ఐరావతమహోపద్మసార్వభౌమ భయాఽవహామ్ 53॥

గదా మాఽదాయ సంక్రుద్ధో మత్తోరాక్షస పుంగవః।

హలీన్ సమభిదుద్రావ యుగాన్తాగ్ని లివ జ్వలన్ 54॥

అధర్షభః సముత్పత్య వానరో రావణాఽనుజమ్	
మహాపార్శ్వమ్ ఉపాగమ్య తస్థౌ తస్యాగ్రతో బలీ	55
తం పురస్తాత్స్థితం దృష్ట్వా వానరం పర్వతోపమమ్	
ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో గదయా వజ్రకల్పయా	56
స తయాభిహతస్తేన గదయా వానరర్షభః	
భిన్నవక్షా.స్సమాధూత.స్సుస్రావ రుభిరం బపఱు	57
స సంప్రాప్య చిరాత్ సంజ్ఞా.మృషభో వానరర్షభః	
క్రుద్ధో విస్ఫురమాణౌషో మహాపార్శ్వమ్ ఉదైక్షత	
అభిజగ్రాహ వేగేన గదాం తస్య మహాత్మనః	58
గృహీత్వా తాం గదాం భీమా.మావిధ్య చ పునః పునః	
మత్తానీకం మహాపార్శ్వం జఘాన రణమూర్ధని	59
సస్వయా గదయా భిగ్నో వికీర్ణదశనేక్షణః	
నిపపాత మహాపార్శ్వో వజ్రాహత ఇవాచలః	60
విశీర్ణ నయనే భూమౌ గత సత్వే గతాఽయుషి	
పతితే రాక్షసే తస్మిన్ విద్రుతం రాక్షసం బలం	61
ఉన్నత్తస్తు తతో దృష్ట్వా గతాసుం భ్రాతరం రణే	
చుకోప పరమ కృద్ధః ప్రలయాగ్ని సమ ప్రభః	62

తతస్సమాదాయ గదాం స వీరో|

విత్రాసయన్ వానర సైన్య ముగ్రం|

దుద్రావ వేగేన తు సైన్య మధ్యే|

దహాన్ యథా వహ్ని రతి ప్రచండః 63||

అపతంతం తదా దృష్ట్వా రాక్షసం భీమ విక్రమమ్|

శైల మాఽదాయ దుద్రావ గవాక్షః పర్వతోపమః 64||

జిఘాంసూ రాక్షసం భీమమ్ తం శైలేన మహా బలః|

ఆపతంతం తదా దృష్ట్వా ఉన్నతోపి మహా గిరిం 65||

చిచ్ఛేద గదయా వీరః శతథా తత్ర సంయుగే|

చూర్ణీ కృతం గిరి దృష్ట్వారక్షసా కపి కుంజరః 66||

విస్మితోభూంతహా బాహుర్ జగర్జ చ ముపా ర్షుపాః|

ఉన్నతస్తు సంక్రుద్ధో జ్వలంతీం రాక్షసోత్తమః 67||

గదా మాఽదాయ వేగేన కపే ర్షక్షస్య తాడయత్|

స తయా గదయా వీరస్తాడితః కపి కుంజరః 68||

పపాత భూమౌ నిస్సంజ్ఞః సుస్రావ రుభిరం బహు|

పునస్సంజ్ఞాంతథాఽస్థాయ వానరః స సముత్థితః 69||

తలేన తాడయా మాస తతస్తస్య శిరః కపిః|

తేన ప్రతాడితో వీరో రాక్షసః పర్వతోపమః 70I

విస్త్రస్త దంత నయనః నిపపాత మహీ తలేI

సుస్రావ రుభిరం సోష్ణం గతాసుశ్చ తతోభవత్ 71II

తస్మిన్ హతే భ్రాతరి రావణస్యI

త న్నైర్మతానాం బల.మర్ణవాభమ్I

త్యక్తాయుధం కేవలజీవితార్థంI

దుద్రావ భిన్నార్ణవ సన్నికాశమ్ 73II

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తతితమస్సర్గఃI

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 71 అతికాయవధః

స్వబలం వ్యభితం దృష్ట్వా తుములం రోమహర్షణమ్I

భ్రాత్ర్మాంశ్చ నిహతాన్ దృష్ట్వా శక్రతుల్యపరాక్రమాన్II 1II

పితృవ్యో చాపి సందృశ్య సమరే సన్నిషూదితౌI

మహోదరమహాపార్శ్వా భ్రాతరౌ రాక్షసర్షభౌ 2II

చుకోప చ మహాతేజాః బ్రహ్మాదత్తవరో యుభిI

అతికాయోఽబ్రిసంకాశో దేవదానవదర్పహా 3II

స భాస్కరసహస్రస్య సంఘాత మివ భాస్వరమ్I

రథమాస్థాయ శక్రారి రభిదుద్రావ వానరాన్ 4||

స విస్ఫోర్వ మహా చ్చాపం కిరీటీ మృష్టకుణ్డలః|

నామ విశ్రావయా మాస ననాద చ మహాస్వనమ్ 5||

తేన సింహప్రణాదేన నామవిశ్రావణేన చ|

జ్యా శబ్దేన చ భీమేన త్రాసయా మాస వానరాన్ 6||

తే దృష్ట్వా దేహా మాహాత్మ్యం కుమ్భకర్ణోయ ముత్థితః|

భయాఽర్తా వానరాస్సర్వే సంశ్రయన్తే పరస్పరం 7||

తే తస్య రూప.మాలోక్య యథా విష్ణోస్త్రివిక్రమే|

భయాఽర్తా వానరా.స్సర్వే విద్రవన్తి దిశో దశ 8||

తోఽతికాయమ్ సమాసాద్య వానరా మూఢచేతసః|

శరణ్యం శరణం జగ్ను ర్లక్షణాగ్రజమాఽహవే 9||

తతోఽతికాయమ్ కాకుతోస్థ్ని రథస్థం పర్వతోపమమ్|

దదర్శ ధన్వినమ్ దూరా ధర్జన్తం కాలమేఘవత్|| 10||

స తం దృష్ట్వా మహాత్మానమ్ రాఘవస్తు సువిస్థితః|

వానరాన్ సాన్త్వయిత్వా తు విభీషణ మువాచ హా|| 11||

కోఽసౌ పర్వతసంకాశో ధనుష్కాన్ హరిలోచనః|

యుక్తే హయసహస్రేణ విశాలేస్యన్దనేస్థితః|| 12||

య పష నిశితై.శూలై.స్సతీకైః ప్రాసతోమరైః|

అల్పిష్కద్భి ర్స్వతో భాతి భూతై లివ మహేశ్వరః|| 13||

కాలజిహ్వోప్రకాశాభి ర్య ఏషోఽభివిరాజతే|

ఆవృతో రథశక్తిభి ల్విద్యుద్భి లివ తోయదః|| 14||

ధనూంషి చాస్య సజ్యాని హేమపుష్పాని సర్వశః|

శోభయన్తి రథశ్రేష్ఠం శక్ర చాప మివామ్బరమ్|| 15||

క ఏష రక్ష.శ్శార్దూలో రణభూమిం విరాజయన్|

అభ్యేతి రథినాంశ్రేష్ఠో రథేనాఽదిత్యతేజసా|| 16||

ధ్వజశృంగ ప్రతిష్ఠేన రాపఋణాభివిరాజతే|

సూర్యరశ్మిప్రభై ర్బాణై ల్దశో దశ విరాజయన్|| 17||

త్రిణతం మేఘనిర్ద్వాదం హేమ పృష్ఠ మలంకృతమ్|

శతక్రతుధనుఃప్రఖ్యం ధనుశ్చాస్య విరాజతే|| 18||

సద్వజ.స్సపతాకశ్చ సానుకర్షో మహారథః|

చతుస్సాదిసమాయుక్తో మేఘస్తనితనిస్వనః|| 19||

వింశతి ర్దశ చాష్టౌ చ తూణీరరథ మాఽస్థితాః|

కార్ముకాణి చ భీమాని జ్యాశ్చ కాంచనపింగలాః 20||

ద్వౌ చ ఖడ్గౌ రథగతౌ పార్శ్వస్థౌ పార్శ్వశోభినౌ|

చతుర్హస్త త్సరు యుక్తౌ వ్యక్తహస్తదశాఽయతౌ 21॥

రక్తకణ్ఠగుణో భీరో మహాపర్వత సన్నిభః।

కాలః కాలమహావక్త్రో మేఘస్థ ఇవ భాస్కరః 22॥

కాంచనాంగదనద్ధాభ్యాం భుజాభ్యా మేష శోభతే।

శృంగాభ్యా మివ తుంగాభ్యాం హిమవాన్ పర్వతోత్తమః 23॥

కుణ్ఠలాభ్యాం తు యస్యైత ద్భాతి వక్త్రం శుభేక్షణమ్।

పునర్వస్వన్తరగతం పూర్ణబిమ్బ మివైన్దవమ్ 24॥

ఆచక్ష్య మే మహాబాహో త్వ మేనమ్ రాక్షసోత్తమమ్।

యమ్ దృష్ట్వా వానరా.స్సర్వే భయాఽర్తా విద్రుతా దిశః 25॥

స పృష్ఠో రాజపుత్రేణ రామేణామితతేజసా।

ఆచచక్షే మహాతేజా రాఘవాయ విభీషణః 26॥

దశగ్రీవో మహాతేజా రాజా వైశ్రవణానుజః।

భీమకర్మా మహోత్సాహో రావణో రాక్షసాభిపః 27॥

తస్యాఽసీ ద్వీర్యవాన్ పుత్రో రావణప్రతిమో రణే।

వృద్ధసేవీశ్రుతధర.స్సర్వాస్త్రవిదుషాం వరః 28॥

అశ్వపృష్ఠే రథే నాగే ఖడ్గే ధనుషి కర్షణే।

భేదే సాన్త్వే చ దానే చ నయే మన్తే చ సమ్మతః 29॥

యస్య బాహుం సమాశ్రీత్య లంకా భవతి నిర్భయా|

తనయమ్ ధాన్యమాలిన్యా అతికాయ మిమమ్ విదుః 30||

ఏతేనాశ్రాభితో బ్రహ్మ తపసా భావితాశ్చనా|

అస్మాణి చాప్యవాప్తాని రిపవశ్చ పరాజితాః 31||

సురాసురైః అవధ్యత్వం దత్త మస్తైస్వయమ్భువా|

ఏత చ్చ కవచం దివ్యం రథశ్చైషోఽర్కభాస్కరః 32||

ఏతేన శతశో దేవా దానవాశ్చ పరాజితాః|

రక్షితాని చ రక్షాంసి యక్షాశ్చాపి నిషాదితాః 33||

వజ్రం విష్టమ్భితం యేన బాణైః ఇన్ద్రస్య భీమతః|

పాశస్సలిలరాజస్య యుద్ధే ప్రతిహతస్తథా 34||

ఏషోఽతికాయో బలవాన్ రాక్షసానామధర్షభః|

రావణస్య సుతో భీమాన్ దేవ దానవ దర్పహా 35||

త దస్మిన్ క్రియతాం యత్నః క్షిప్రం పురుషపుంగవ|

పురా వానరసైన్యాని క్షయమ్ నయతి సాయకైః 36||

తతోఽతికాయో బలవాన్ ప్రవిశ్య హరివాహినీమ్|

విస్ఫారయా మాస ధను ర్ననాద చ పునః పునః 37||

తం భీమవపుషం దృష్ట్వా రథస్థం రథినాం వరమ్|

అభిపేతు ర్మహాత్మానో యే ప్రధానాః వనౌకసః 38||

కుముదో ద్వివిదో మైన్దో నీల.శ్శరభ ఏవ చ|

పాదపై ల్గరిశ్యంగైశ్చ యుగప త్సమభిద్రవన్ 39||

తేషాం వృక్షాంశ్చ శైలాంశ్చ శరైః కాంచనభూషణైః|

అతికాయో మహాతేజాశ్చిచ్ఛేదాస్త్రవిదాం వరః 40||

తాంశ్చైవ సర్వాన్ సహలీన్ శరైఃస్సర్వాః యస్మై ర్బలీ|

వివ్యాధాభిముఖ.స్సంఖ్యే భీమకాయో నిశాచరః 41||

తేఽర్దితా బాణ వర్షేణ భగ్నగాత్రాః ప్లవంగమాః|

న శేకు రతికాయస్య ప్రతికర్తుం మహారణే 42||

తత్ సైన్యం హరివీరాణాం త్రాసయా మాస రాక్షసః|

మృగయాథ మివ క్రుద్ధో హరి ర్యౌవన దర్పితః 43||

స రాక్షసేన్ద్రో హరిసైన్యమధ్యే|

నాయుధ్యమానమ్ నిజఘాన కంచితీ|

ఉపేత్య రామమ్ సధనుః కలాపీ|

సగర్వితం వాక్య మిదం బభాషే 44||

రథేస్థితోఽహం శరచాప పాణిః|

న ప్రాకృతం కంచన యోధయామి|

యస్యాస్తి శక్తి ర్వ్యవసాయ యుక్తా

దదాతుం మే క్షిప్ర మిహోద్య యుద్ధమ్ 45||

తత్ తస్య వాక్యం బ్రువతో నిశమ్య|

చుకోప సామిత్రి రమిత్రహంతా|

అమృష్యమాణశ్చ సముత్పపాత|

జగ్రాహ చాపం చ తత.స్నైయిత్వా 46||

క్రుద్ధస్సామిత్రి రుత్పత్య తూణా దాఽక్షిప్య సాయకమ్|

పురస్తా దతికాయస్య విచకర్ష మహా ధ్ధనుః 47||

పూరయన్ స మహీం శైలాన్ ఆకాశం సాగరం దిశః|

జ్యాశబ్ధో లక్షణస్యోగ్రస్త్రాసయన్ రజనీచరాన్ 48||

సామిత్రేశ్చాపనిర్ఘోషంశ్రుత్వా ప్రతిభయమ్ తదా|

విసిష్టియే మహాతేజా రాక్షసేన్ద్రాఽత్కజో బలీ 49||

అథాతికాయః కుపితో దృష్ట్వా లక్షణ ముత్థితమ్|

ఆదాయ నిశితం బాణ మిదం వచన మబ్రవీత్ 50||

బాలస్త్య మసి సామిత్రే విక్రమే ష్యవిచక్షణః|

గచ్ఛ కిం కాలసదృశం మాం యోధయితు మి చ్ఛసి 51||

న హి మద్బాపః సృష్టానా మస్త్రాణాం హిమవా నపి|

సోధు ము త్సహతే వేగ మస్తరిక్ష మథో మహీ 52||

సుఖప్రసుప్తం కాలాగ్నిం ప్రబోధయితు మిచ్ఛసి|

న్యస్య చాపం నివర్తస్య మా ప్రాణాన్ జహి మద్గతః 53||

అథ వా త్వం ప్రతిష్ఠబ్ధో న నివర్తితు మిచ్ఛసి|

తిష్ఠ ప్రాణాన్ పరిత్యజ్య గమిష్యసి యమక్షయమ్ 54||

పశ్య మే నిశితాన్ బాణాన్ అరిదర్పనిషూదనాన్|

ఈశ్వరాఽఽయుధ సంకాశాన్ తప్తకాంచనభూషణాన్ 55||

ఏష తే సర్పసంకాశో బాణః పాస్యతి శోణితమ్|

మృగరాజ ఇవ క్రుద్ధో నాగరాజస్య శోణితమ్|

ఇత్యేవ ముక్త్వా సంక్రుద్ధః శరం ధనుషి సందధే 56||

శ్రుత్వాతికాయస్య వచ.స్సరోషం|

సగర్వితం సంయతి రాజపుత్రః|

స సంచుకోపాతిబలో బృహ ధ్రీః|

ఉవాచ వాక్యం చ తతో మహార్థమ్ 57||

న వాక్యమాత్రేణ భవాన్ ప్రధానో|

న కత్థనాత్ సత్పురుషో భవన్తి|

మయిస్థితే ధన్విని బాణపాణౌ|

విదర్శయస్వాత్తబలం దురాత్తన్ 58||

కర్తణా సూచయాత్తానమ్ న వికత్థితు మర్హసి|

పౌరుషేణ తు యో యుక్తస్స తు శూర ఇతిస్త్భుతః 59||

సర్వాఽయుధసమాఽయుక్తో ధన్వీ త్వం రథ మాఽస్థితః|

శరై ర్వా యది వాప్యస్తైః దర్శయస్వ పరాక్రమమ్ 60|

తతఃశ్శిరస్తే నిశితైః పాతయిష్యా మ్యహం శరైః|

మారుతః కాలసంపక్వం వృంతాత్ తాల ఫలం యథా 61||

అద్య తే మామకా బాణాస్తప్తకాంచనభూషణాః|

పాస్యన్తి రుభిరం గాత్రా ద్బాణశల్యాన్తరోత్థితమ్ 62||

బాలోఽయ మితి విజ్ఞాయ న మావజ్ఞాతు మర్హసి|

బాలో వా యది వా వృద్ధో మృత్యుం జానీహి సంయుగే|

బాలేన విష్ణునా లోకాస్త్రయః క్రాంతాస్త్రిభిః క్రమైః 63|

ఇత్యేవ ముక్త్వా సంక్రుద్ధశ్శరాన్ ధనుషి సందధే|

లక్ష్మణస్య వచఃశ్చుత్వా హేతుమత్ పరమార్థవత్|

అతికాయః ప్రచుక్రోధ బాణం చోత్తమ మాఽదదే 64||

తతో విద్యాధరా భూతా దేవా దైత్యా మహర్షయః|

గుహ్యాకాశ్చ మహాత్తానస్త ద్యుద్ధం ద్రష్టు మాఽగమన్ 65||

తతోఽతికాయః కుపితశ్చాప మాయరోప్య సాయకమ్ |

లక్ష్మణాయ ప్రచిక్షేప సంక్షిపన్నివ చామ్బరమ్ 66 |

త మాయపతన్తం నిశితం శరమాశీవిషోపమమ్ |

అర్థచన్ద్రేణ చిచ్ఛేద లక్ష్మణః పరవీరహా 67 |

తం నికృత్తం శరం దృష్ట్వా కృత్తభోగ మివోరగమ్ |

అతికాయో భృశం క్రుద్ధః పంచ బాణాన్ సమాయదదే 68 |

తాన్ శరాన్ సంప్రచిక్షేప లక్ష్మణాయ నిశాచరః |

తాన్ అప్రాప్తాన్ శరైస్తీక్ష్ణైశ్చిచ్ఛేద భరతానుజః 69 |

స తాన్శ్చిత్త్వా శరైస్తీక్ష్ణైర్లక్ష్మణః పరవీరహా |

ఆదదే నిశితం బాణం జ్వలన్త మివ తేజసా 70 |

తమాయదాయ ధనుశ్చేష్ఠే యోజయా మాస లక్ష్మణః |

విచకర్ష చ వేగేన విససర్జ చ వీర్యవాన్ 71 |

పూర్ణాయత విస్ఫుట్టేన శరేణ నత పర్వణా |

లలాటే రాక్షసశ్రేష్ఠమాజఘాన స వీర్యవాన్ 72 |

స లలాటే శరో మగ్నస్తస్య భీమస్య రక్షసః |

దదృశే శోణితేనాక్తః పన్నగేన్ద్ర ఇవాచలే 73 |

రాక్షసః ప్రచకమ్పే చ లక్ష్మణ ఇషు ప్రకమ్పితః |

రుద్రబాణహతం భీమమ్ యథా త్రిపురగోపురమ్ 74||

చింతయా మాస చాఽశ్వస్య విమృశ్య చ మహాబలః|

సాధు బాణనిపాతేనశ్లాఘనీయోఽసి మే రిపుః 75||

విధా యైవం వినమ్యాస్యం నియమ్య చ భుజా వుభౌ|

స రథోపస్థ మాఽస్థాయ రథేన ప్రచచార హ 76||

ఏకం త్రీన్ పంచ సప్తేతి సాయకాన్ రాక్షసర్షభః|

ఆదదే సందధే చాపి విచకర్షోత్ససర్జ చ 77||

తే బాణాః కాలసంకాశా రాక్షసేన్ద్రధనుశ్చ్యుతాః|

హేమపుంఖా రవిప్రఖ్యాశ్చక్రు ర్ద్ధిప్త మివామ్బురమ్ 78||

తతస్తాన్ రాక్షసోత్స్పృష్టాన్ శరౌఘాన్ రాఘవానుజః|

అసంభ్రాంతః ప్రచిచ్ఛేద నిశితై ర్బహుభిశ్శరైః 79||

తాన్ శరాన్ యుధి సంప్రేక్ష్య నికృతాన్ రావణాఽత్కజః|

చుకోప త్రిదశేన్ద్ఘారి ర్జగ్రాహ నిశితం శరమ్ 80||

స సంధాయ మహాతేజాస్తం బాణం సహసోత్స్పృజత్|

తతస్సౌమిత్రి మాఽయాన్త మాఽజఘానస్తనాన్తరే 81||

అతికాయేన సౌమిత్రిస్తాడితో యుధి వక్షసి|

సుస్రావ రుభిరం తీవ్రం మదం మత్త ఇవ ద్విపః 82||

స చకార తదాఽత్నానమ్ విశల్యం సహసా విభుః|

జగ్రాహ చ శరం తీక్ష్ణ మస్తేణాపి సమాఽదధే 83||

ఆగ్నేయేన తదాస్తేణ యోజయా మాస సాయకమ్|

స జజ్వాల తదా బాణో ధనుశ్చాస్య మహాత్మనః 84||

అతికాయోఽపి తేజస్వీ సౌర మస్తం సమాఽదదే|

తేన బాణం భుజంగాభం హేమపుంఖ మయోజయత్ 85||

త దస్తం జ్వలితం ఘోరం లక్ష్మణశ్శర మాఽహితమ్|

అతికాయాయ చిక్షేప కాలదణ్ణ మివాంతకః 86||

ఆగ్నేయేనాభిసంయుక్తం దృష్ట్వా బాణం నిశాచరః|

ఉత్సర్జ తదా బాణం దీప్తం సూర్యాస్త్రయోజితమ్ 87||

తా వుభౌ అమ్బరే బాణా వన్యోన్య మభిజఘ్నుతుః|

తేజసా సంప్రదీప్తాగ్రౌ క్రుద్ధా వివ భుజంగమా 88|

తా వన్యోన్యం వినిర్దహ్యా పేతతుః పృథివీ తలే|

నిరర్చిషౌ భస్మకృతౌ న భ్రాజేతే శరోత్తమా 89||

తతోఽతికాయస్సంక్రుద్ధస్తస్వస్త్ర మైషీక ము త్స్సజత్|

త త్ప్రచిచ్ఛేద సౌమిత్రిః అస్త్రమ్ ఐన్ద్రేణ వీర్యవాన్ 90|

ఐషీకం నిహతం దృష్ట్వా కుమారో రావణాఽత్మజః|

యామ్యేనాస్త్రేణ సంక్రుద్ధో యోజయా మాస సాయకమ్ 91||

తతస్త దస్త్రం చిక్షేప లక్షణాయ నిశాచరః|

వాయవ్యేన త దస్త్రం తు నిజఘాన స లక్షణః 92||

అధైనమ్ శరధారాభి ర్ధారాభి రివ తోయదః|

అభ్యవర్షత సంక్రుద్ధో లక్షణో రావణాఽత్తజమ్ 93||

తేఽతికాయమ్ సమాఽసాద్య కవచే వజ్రభూషితే|

భగ్నాగ్ర శల్యాస్సహసా పేతు ర్బాణా మహీతలే 94||

తాన్ మోఘాన్ అభిసంప్రేక్ష్య లక్షణః పరవీరహా|

అభ్యవర్షత బాణానాం సహస్రేణ మహాయశాః 95||

స వర్ష్యమాణో బాణౌఘై రతికాయో మహాబలః|

అవధ్యకవచ.స్సంఖ్యే రాక్షసో నైవ వివ్యథే 96||

(శరం చాఽశీ విషాకారం లక్షణాయ వ్యపాస్పజత్|

స తేన విద్ధః సామిత్రిః మర్త దేశే శరేణ హ 97||

ముపహార్త మాత్రం నిస్సంజ్ఞో హ్యభవత్ ఛతృతాపనః|

తతః సంజ్ఞా ముపాలభ్య చతుర్భస్సాయకోత్తమైః 98||

నిజఘాన హయాన్ సంఖ్యే సారథిం చ మహా బలః|

ధ్వజసోఽన్యథనమ్ కృత్వా శర వర్షై రలిందమః 99||

అసంభ్రాంతస్స సౌమిత్రిస్తాన్ శరాన్ అభిలక్షితాన్|
 ముమోచ లక్ష్మణో బాణాన్ వధార్థం తస్య రక్షసః|| 100|
 న శశాక రుజం కర్తుం యుభి తస్య నరోత్తమః|
 అధైన మభ్యుపాగమ్య వాయు ర్వాక్య మువాచ హ|| 101||
 బ్రహ్మాదత్త వరో హ్యేష అవధ్య కవచావృతః|
 బ్రాహ్మేణాస్త్రేణ భిన్ద్య ఏనమ్ ఏష వధ్యో హి నాన్యథా|
 అవధ్య ఏష హ్యన్యేషా మస్త్రాణాం కవచీ బలీ|| 102||
 తత.స్తు వాయో ర్వచనమ్ నిశమ్య|
 సౌమిత్రి లిన్దప్రతిమానవీర్యః|
 సమాదధే బాణ మమోఘవేగం|
 త ద్రాహ్మ మస్త్రం సహసా నియోజ్య|| 103||
 తస్మిన్ వరాస్త్రే తు నియుజ్యమానే|
 సౌమిత్రిణా బాణవరే శితాగ్రే|
 దిశ.స్స చన్ద్రార్కమహాగ్రహాశ్చ|
 నభశ్చ తత్రాస రరాస చోల్వీ|| 104||
 తం బ్రహ్మణోస్త్రేణ నియుజ్య చాపే|
 శరం సుపుంఖం యమదూతకల్పమ్|

సౌమిత్రి లిన్దాలిసుతస్య తస్య|

ససర్జ బాణం యుభి వజ్రకల్పమ్|| 105||

తం లక్ష్మణోత్సృష్ట మమోఘవేగం|

సమాఽపతంతం జ్వలనప్రకాశమ్|

సువర్ణవజ్రోత్తమచిత్రపుంఖం|

తదాతికాయ.స్సమరే దదర్శ|| 106||

తం ప్రేక్షమాణ.స్సహసాతికాయో|

జఘాన బాణై ర్నిశితై రనేకైః|

స సాయకస్తస్య సుపర్ణవేగః|

తదాతివేగేన జగామ పార్శ్వమ్|| 107||

త మాఽగతం ప్రేక్ష్య తదాతికాయో|

బాణం ప్రదీప్తాంతకకాలకల్పమ్|

జఘాన శక్తుష్టిగదాకురారైః|

శూలైర్హులైశ్చాప్యవిపన్నచేతాః|| 108||

తాన్యాఽయుధా న్యద్భుతవిగ్రహాణి|

మోఘాని కృత్వా స శరోఽగ్నిదీప్తః|

ప్రగృహ్య తస్యైవ కిరీటజుష్టం|

తదాతికాయస్య శిరో జహార॥ 109॥

త చ్చిర.స్సశిరస్త్రాణం లక్ష్మణ ఇషుప్రపీడితమ్।

పపాత సహసా భూమౌ శృంగం హిమవతో యథా॥ 110।

తం తు భూమౌ నిపతితం దృష్ట్వా విక్షిప్త భూషణం।

బభూవు ర్వ్యధితాస్సర్వే హత శేషా నిశాచరాః॥ 111॥

తే విషణ్ణ ముఖా దీనాః ప్రహార జనితశ్రమాః।

వినేదు రుచ్ఛై ర్బహవస్సహసా విస్వరైస్సర్వరైః॥ 112॥

తతస్తే త్వలితం యాతా నిరపేక్షా నిశాచరాః।

పులీ మభిముఖా భీతాః ద్రవంతో నాయకే హతే॥ 113।

ప్రహర్షయుక్తా బహవస్తు వానరాః।

ప్రబుద్ధపద్మప్రతిమా ననాస్తదా।

అపూజయన్ లక్ష్మణ మిష్టభాగినమ్।

హతే రిషా భీమబలే దురాసదే॥ 114॥

(అతిబల మతికాయ మభ్ర కల్పం।

యుధి వినిపాత్య స లక్ష్మణః ప్రహృష్టః।

త్వలిత మథ తథా స రామ పార్శ్వం।

కపి నివహైశ్చ సుపూజితో జగామ)॥ 115॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక సప్తతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 72 రావణమన్యుశల్యావిష్కారః

అతికాయమ్ హతంశ్రుత్వా లక్ష్మణేన మహాజనా|

ఉద్వేగ మగమ ద్రాజా వచనమ్ చేద మబ్రవీత్|| 1||

ధూమ్రాక్షః పరమామర్షీ ధన్వీ శస్త్ర భృతాం వరః|

అకంపనః ప్రహస్తశ్చ కుంభకర్ణస్త దైవ చ 2||

ఏతే మహా బలా వీరా రాక్షసా యుద్ధ కాంక్షిణః|

జేతారః పర సైన్యానాం పరై ల్నిత్యాపరాజితాః 3||

నిహతాస్తే మహా వీర్యా రామేణాక్లిప్త కర్మణా|

రాక్షసాః సుమహా కాయా నానా శస్త్ర విశారదాః 4||

అన్యే చ బహవశ్శూరా మహాత్మానో నిపాతితాః|

ప్రఖ్యాత బల వీర్యేణ పుత్రేణేన్ద్రజితా మమ 5||

యా హి తౌ భ్రాతరౌ వీరౌ బద్ధౌ దత్త వరైశ్శరైః|

యన్నశక్యం సురైస్సర్వై రసురై ర్వా మహా బలైః 6||

మోక్తుం త ద్బంధనమ్ ఘోరం యక్ష గంధర్వ కిన్నరైః|

త న్న జానే ప్రభావై ర్వా మాయయా మోహనేన వా7||

శర బంధా ద్విముక్తౌ తౌ భ్రాతరౌ రామ లక్ష్మణౌ|

యే యోధా నిర్గతాశ్శూరా రాక్షసా మమ శాసనాత్ 8||

తే సర్వే నిహతా యుద్ధే వానరైస్సుమహా బలైః|

తం న పశ్యా మ్యహం యుద్ధే యోధ్య రామమ్ స లక్ష్మణం

9||

శాసయేత్ స బలం వీరం ససుగ్రీవ విభీషణం|

అహో ను బలవాన్ రామో మహా దస్త్ర బలం చ వై|| 10||

యస్య విక్రమ మాఽసాద్య రాక్షసా నిధనమ్ గతా|

తం మన్యే రాఘవం వీరం నారాయణ మనామయమ్|| 11||

తద్భయా భి పులీ లంకా పిహిత ద్వార తోరణా|

అప్రమత్తైశ్చ సర్వత్ర గుప్తైః రక్ష్యా పులీ త్వియమ్|| 12||

అశోక వనికాయాం చ యత్ర సీతాభి రక్ష్యతే|

నిష్క్రమో వా ప్రవేశో వా జ్ఞాతవ్యస్సర్వధైవ నః|| 13||

యత్ర యత్ర భవే ద్గుల్మస్తతస్తత్ర పునః పునః|

సర్వతశ్చాపి తిష్ఠధ్వంస్త్వైస్త్వైః పరివృతా బలైః|| 14||

ద్రష్టవ్యం చ పదం తేషాం వానరాణాం నిశాచరాః|

ప్రదోషేవార్థ రాత్రే వా ప్రత్యూషే వాపి సర్వతః|| 15||

నావజ్ఞా తత్ర కర్తవ్యా వానరేషు కదాచన।

ద్విషతాం బల ముద్యుక్త మాఽపతత్ కింస్థితం సదా॥ 16॥

తతస్తే రాక్షసాస్సర్వేశ్చైత్యా లంకాభిపస్యతత్।

వచనమ్ సర్వ మాతిష్ఠ న్యథావ త్తు మహా బలాః॥ 17॥

స తాన్ సర్వాన్ సమాఽదిశ్య రావణో రాక్షసాభిపః।

మన్యు శల్యం వహాన్ దీనః ప్రవివేశస్వమాఽలయమ్॥ 18॥

తతస్సంబీపిత కోప వహ్నిః।

నిశాచరాణా మభిపాో మహా బలః।

త దేవ పుత్ర వ్యసనమ్ విచింతయన్।

ముపఖ ర్షుపఖశ్చైవ తదా వ్యనిశ్వసత్॥ 19॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్విసప్తతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 73 ఇన్ద్రజిన్తాయాయుద్ధమ్

తతో హతాన్ రాక్షసపుంగవాంస్తాన్।

దేవాన్తకాఽదిత్రిశిరోఽతికాయాన్।

రక్షోగణాస్తత్ర హతావశిష్టాః।

తే రావణాయ త్వరితం శశంసుః॥ 1॥

తతో హతాంస్తాన్ సహసా నిశమ్య|

రాజా ముమోహోస్తుపలిపుతాక్షః|

పుత్రక్షయమ్ భ్రాతృవధం చ ఘోరం|

విచిన్త్య రాజా విపులం ప్రదధ్యౌ 2||

తతస్తు రాజాన ముదీక్ష్య దీనమ్|

శోకార్ణవే సంపలిపుష్లువానమ్|

అధర్షభో రాక్షస రాజసూనుః|

అధేన్ద్రజి ద్వాక్య మిదం బభాషే 3||

న తాత మోహం ప్రతిగన్తుమర్హసి|

యత్రేన్ద్రజి జీవతి రాక్షసేన్ద్ర|

నేన్ద్రాలిబాణాభిహతో హి కశ్చిత్|

ప్రాణాన్ సమర్థస్సమరేఽభిపాతుమ్ 4||

పశ్యాద్య రామమ్ సహలక్షణేన|

మద్బాణనిర్భిన్నవికీర్ణదేహమ్|

గతాఽయుషం భూమితలే శయానమ్|

శరైశ్శితైః ఆచితసర్వగాత్రమ్ 5||

ఇమాం ప్రతిజ్ఞాం శృణు శక్రశత్రోః|

సునిశ్చితాం పౌరుషదైవయుక్తామ్|

అద్వైవ రామమ్ సహలక్ష్మణేన|

సంతాపయిష్యామి శరైః అమోఘైః 6||

అద్యేన్ద్రవైవస్వతవిష్ణుమిత్ర|

సాధ్యాశ్వివైశ్వానరచన్ద్రసూర్యాః|

ద్రక్ష్యన్తు మే విక్రమ మప్రమేయమ్|

విష్ణో లివోగ్రం బలియజ్ఞవాటే 7||

స ఏవ ముక్త్యా త్రిదశేన్ద్రశత్రుః|

ఆపృచ్ఛ్య రాజాన మదీనసత్త్వః|

సమాఽరురోహానిలతుల్యవేగం|

రథం ఖరశ్రేష్ఠసమాభియుక్తమ్ 8||

త మాఽస్థాయ మహాతేజా రథం హారిరథోపమమ్|

జగామ సహసా తత్ర యత్ర యుద్ధ మలిందమః 9||

తం ప్రస్థితం మహాత్మాన.మనుజగ్ను ర్మహాబలాః|

సంహర్షమాణా బహవో ధను ప్రవరపాణయః|| 10||

గజస్కన్ధ గతాః కేచిత్ కేచిత్ పరమవాజిభిః|

(వ్యాఘ్ర వృశ్చిక మార్జారైః ఖరోష్ఠైశ్చ భుజంగమైః|

వరాహశ్వాపదైస్సింహై ర్జంబుకైః పర్వతోపమైః|

శశ హంస మయూరైశ్చ రాక్షసా పర్వతోపమైః|)

ప్రాసముద్గరనిస్త్రింశ పరశ్వధగదాధరాః|| 11||

స శంఖ నినదై పూర్ణైః భేరీణాం చాపినిస్స్వనైః|

జగామ త్రిదశేన్ద్రియ.స్త్వాయమానో నిశాచరైః|| 12||

స శంఖ శశివర్ణేన ఛత్రేణ లిపు సూదనః|

రరాజ ప్రతిపూర్ణేన నభశ్చన్ద్రమసా యథా|| 13||

అవీజ్యత తతో వీరో హైమై ర్హేమవిభూషితైః|

చారుచామరముఖ్యైశ్చ ముఖ్య.స్సర్వధనుష్కతామ్|| 14||

(స తు దృష్ట్వా వినిర్యాన్తం బలేన మహతా వృతమ్|

రాక్షసాభిపతి.స్త్వామాన్ రావణః పుత్ర మబ్రవీత్|

త్వ మప్రతిరథః పుత్ర త్వయా వై వాసవో జితః|

కిం పున ర్కానుషం ధృష్టం నిహనిష్యసి రాఘవమ్|

తథోక్తో రాక్షసేన్ద్రేణ ప్రతిగృహ్య మహాఽశిషః|)

తతస్విదన్ద్రజితా లంకా సూర్యప్రతిమతేజసా|

రరాజాప్రతివీర్యేణ ద్యౌ లివార్యేణ భాస్వతా|| 15||

స సంప్రాప్య మహాతేజా యుద్ధ భూమి మలిందమః|

స్థాపయా మాస రక్షాంసి రథం ప్రతి సమంతతః॥ 16॥

తతస్తు పశుతభోక్తారం పశుతభుక్ సదృశప్రభః।

జుహోవ రాక్షసశ్రేష్ఠో మన్తవ ద్విభివత్ తదా॥ 17॥

స హవి ర్లాజ సంసోరైః మాల్యగన్ధపురస్కృతైః।

జుహువే పావకం తత్ర రాక్షసేన్ద్రః ప్రతాపవాన్॥ 18॥

శస్త్రాణి శరపత్రాణి సమిధోఽథ విభీతకాః।

లోహితాని చ వాసాంసిస్రువం కార్షాయసం తథా॥ 19॥

స తత్రాగ్నిం సమాస్తీర్య శరపత్రైఃస్సతోమరైః।

ఛాగస్య సర్వ కృష్ణస్య గలం జగ్రాహ జీవతః 20॥

సకృ దేవ సమిధస్య విధూమస్య మహోల్లిషః।

బభూవుస్తాని లింగాని విజయమ్ యాన్యదర్శయన్ 21॥

ప్రదక్షిణాఽవర్తశిఖిస్తప్తకాంచన భూషణః।

హవిస్తత్ ప్రతిజగ్రాహ పావకస్స్వయ ముత్థితః 22॥

సోఽస్త్రమాహోరయా మాస బ్రాహ్మ మింద్రలిపుస్తదా।

ధనుశ్చాఽత్తరథం చైవ సర్వం తత్రాభ్యమన్తయత్ 23॥

తస్మిన్ ఆపఘాయమానేఽస్త్రే హఘాయమానే చ పావకే।

సార్కగ్రహేన్దు నక్షత్రం వితత్రాస నభస్థలమ్ 24॥

స పావకం పావకదీప్తతేజా|

పరుత్వా మహేంద్రప్రతిమప్రభావః|

స-చాపబాణాసిరథాశ్వసూతః|

ఖేఽన్తర్ధేఽత్తాన మచిన్త్యరూపః 25||

తతో హయ రథా కీర్ణం పతాకా ధ్వజ శోభితం|

నిర్యయౌ రాక్షస బలం నర్దమానమ్ యుయుత్సయా 26||

తే శరై ర్బహుభిశ్చిత్రైస్తీక్ష్ణ వేగై రలంకృతైః|

తోమరై రంకుశైశ్చాపి వానరాన్ జఘ్ను రాఽహవే 27||

రావణిస్తు తతః క్రుద్ధస్తా న్నిలీక్ష్వ నిశాచరాన్|

హృష్టా భవంతో యుద్ధ్యంతు వానరాణాం జిఘాంసయా 28||

తతస్తే రాక్షసాస్సర్వే నర్దంతో జయ కాంక్షిణః|

అభ్యవర్షంస్తతో ఘోరాన్ వానరాన్ శర వృష్టిభిః 29||

స తు నాలీక నారాచై ర్గదాభి ర్ముసలై రపి|

రక్షోభిస్సంవృతస్సంఖ్యై వానరా న్విచకర్త హ 30||

తం వధ్యమానాస్సమరే వానరాః పాదపాఽయుధాః|

అభ్యుద్ధ్రవంత సహితాః రావణిం రణ కర్కశం 31||

ఇంద్రజి త్తు తతః క్రుద్ధో మహా తేజా మహా బలః|

వానరాణాం శరీరాణి వ్యధమ ద్రావణాత్తజః 32||

శరే శైకేన చ హలీన్ నవ పంచ చ సప్త చ|

చిచ్ఛేద సమరే క్రుద్ధో రాక్షసాన్ సంప్రహర్షయన్ 33||

స శరైస్సూర్య సంకాశైశ్చాతకుంభ విభూషితైః|

వానరాన్ సమరే వీరః ప్రమమాథ సుదుర్జయః 34||

తే భిన్న గాత్రాస్సమరే వానరాశ్శర పీడితాః|

పేతు ర్మృత సంకల్పాస్సురై రివ మహాసురాః 35||

తం తపంత మివా దిత్యం ఘోరై ర్భాణ గభస్తిభిః|

అభ్యధావంత సంక్రుద్ధాస్సంయుగే వానరర్షభాః 36||

తతస్తు వానరాస్సర్వే భిన్న దేహా విచేతసః|

వ్యభితా విద్రవంతిస్తు రుభిరేణ సముక్షితాః 37||

రామస్యార్ధే పరాక్రమ్య వానరాస్త్యక్త జీవితాః|

నర్దంతస్తేభివృత్తాస్తు సమరే స శిలా యుధాః 38||

తే ద్రుమైః పర్వతాగ్రైశ్చ శిలాభిశ్చ ప్లవంగమాః|

అభ్యవర్షంత సమరే రావణిం పర్యవస్థితాః 39||

త ద్ధృమాణాం శిలానాం చ వర్షం ప్రాణ హరం మహత్|

వ్యపోహత మహా తేజా రావణిస్సమితిం జయః 40||

తతః పావక సంకాశైశ్శరై రాశీ విషోపమైః|

వానరాణా మనీకాని బభేద సమరే ప్రభుః 41||

అష్టాదశ శరైస్తీక్తైస్స విద్ధ్వా గంధమాదనమ్|

వివ్యాధ నవభిశ్చైవ నలం దూరా దవస్థితం 42||

సప్తభిస్తు మహా వీర్యో మైందం మర్త విదారణైః|

పంచభి ల్వశిఖైశ్చైవ గజం వివ్యాధ సంయుగే 43||

జామ్బవంతం తు దశభి ల్నీలం త్రింశద్భి రేవ చ|

సుగ్రీవ మృషభం చైవ సోంగదంద్వివిదం తదా 44||

ఘోరై ర్దత్త వరైస్తీక్తై ల్నిప్ప్రాణా నకరోత్తదా|

అన్యా నపి తదా ముఖ్యాన్ వానరాన్ బహుభిశ్శరైః 45||

అర్దయా మాస సంక్రుద్ధః కాలాగ్ని లివ మూర్ఛితః|

స శరైః సూర్య సంకాశైః సుముక్తైశ్శ్రీఘ్న గామిభిః 46||

వానరాణా మనీకాని నిర్మమంథ మహా రణే|

ఆకులానాం వానలీం సేనాం శర జాలేన మోహితాం 47||

హృష్టస్స పరయా ప్రీత్యా దదర్శ క్షతజోక్ష్మితాం|

పున రేవ మహా తేజా రాక్షసేన్ద్వాత్తజో బలీ 48||

సంస్సృజ్య బాణ వర్షం చ శస్త్ర వర్షం చ దారుణం|

మమర్థ వానరానీకం ఇంద్రజిత్వలితో బలీ 49||

స సైన్య ముత్సృజ్య సమేత్య తూర్ణం|

మహారణే వానరవాహినీషు|

అదృశ్యమాన.శ్శర జాల ముగ్రం|

వవర్ష నీలామ్బుధరో యథామ్బు 50||

తే శక్రజిద్బాణవిశీర్ణదేహా|

మాయా హతా విస్వర మున్నదంతః|

రణే నిపేతు ర్హరయోఽద్రికల్పా|

యథేన్ద్్రవజ్రాభిహతా నగేన్ద్్రాః 51||

తే కేవలం సందద్యశు.శ్శితాగ్రాన్|

బాణాన్ రణే వానరవాహినీషు|

మాయా నిగూఢం చ సురేన్ద్్రశత్రుం|

న చాత్ర తం రాక్షస మభ్యపశ్యన్ 52||

తతస్స రక్షోఽభిపతి ర్మహాత్మా|

సర్వా దిశో బాణగణై.శ్శితాగ్రైః|

ప్రచ్ఛాదయా మాస రవి ప్రకాశైః|

విషాదయా మాస చ వానరేన్ద్్రాన్ 53||

స శూలనిస్త్రీంశ పరశ్వధాని।

వ్యావిధ్య బీప్తానల సన్నిభాని।

సవిస్ఫులింగోజ్వలపావకాని।

వవర్ష తీవ్రం ప్లవగేన్ద్రసైన్యే 54॥

తతో జ్వలన సంకాశైశ్శితై ర్వానరయూథపాః।

తాడితాశ్శక్రజిద్భాణైః ప్రపుల్లా ఇవ కింశుకాః 55॥

తే అన్యోన్య మభిసర్పన్తో నినదన్తశ్చ విస్వరమ్।

రాక్షసేన్ద్రాస్త్రనిర్భిన్నా నిపేతు ర్వానరర్షభాః 56॥

ఉదీక్షమాణా గగనమ్ కేచి న్నేత్రేషు తాడితాః।

శరై ర్వివిశు రన్యోన్యం పేతుశ్చ జగతీతలే 57॥

హనూమన్తం చ సుగ్రీవ మంగదం గన్ధమాదనమ్।

జామ్బవన్తం సుషేణం చ వేగదర్శిన మేవ చ 58॥

మైన్దం చ ద్వివిదం నీలం గవాక్షం గజగోముఖౌ।

కేసరిం హరిలోమానమ్ విద్యుద్గంష్ఠం చ వానరమ్ 59॥

సూర్యాననమ్ జ్యోతిముఖం తథా దధిముఖం హరిమ్।

పావకాక్షం నలం చైవ కుముదం చైవ వానరమ్ 60।

ప్రాసైశ్శూలైశ్శితై ర్భాణై ర్నిన్ద్రజిన్ద్రస్త్రసంహితైః।

వివ్యాధ హరిశార్దులాన్ సర్వాంస్తాన్ రాక్షసోత్తమః 61॥

స వై గదాభి ర్హరియూథముఖ్యాన్|

నిర్భిద్య బాణైస్తపనీయపుంఖైః|

వవర్ష రామమ్ శరవృష్టిజాలైః|

సలక్షణం భాస్కరరశ్మికల్పైః 62॥

స బాణవర్షై రభివర్ష్యమాణో|

ధారానిపాతాన్ ఇవ తాన్ విచిన్త్య|

సమీక్షమాణః పరమాద్భుతశ్రీ|

రామస్తదా లక్షణ మిత్యువాచ 63॥

అసౌ పున ర్లక్షణ రాక్షసేన్ద్రి|

బ్రహ్మీస్త మాఽశ్రిత్య సురేన్ద్రశత్రుః|

నిపాతయిత్వా హరి సైన్య ముగ్రమ్|

అస్మాన్ శరైః అర్దయతి ప్రసక్తమ్ 64॥

స్వయంబువా దత్తవరో మహాత్మా|

ఖ మాఽస్థితోఽన్తర్హితభీమకాయః|

కథం ను శక్యో యుధి నష్టదేహో|

నిహన్తు మద్యేన్ద్రజి దుద్యతాన్త్రుః 65॥

మన్యేస్వయమ్భూ ర్భగవాన్ అచిన్తోఽ
యస్యై తదస్త్రం ప్రభవశ్చ యోఽస్య
బాణావపాతాంస్త్య మిహోద్య భీమన్

మయా సహోవ్యగ్రమనా.స్సహస్వ 66||

ప్రచ్ఛాదయ త్యేష హి రాక్షసేన్ద్రః
సర్వా దిశ.స్సాయకవృష్టిజాలైః

ఏత చ్చ సర్వం పతితాగ్ర్యశూరం

న భ్రాజతే వానరరాజసైన్యమ్ 67||

ఆవాం తు దృష్ట్వా పతితౌ విసంజ్ఞౌః

నివృత్తయుద్ధౌ హతరోషహర్షౌ

ధ్రువం ప్రవేక్ష్య త్యమరాలివాసం

అసౌ సమాదాయ రణాగ్రలక్ష్మీమ్ 68||

తతస్తు తా విన్దజిదస్త్రజాలైః

బభూవతుస్తత్ర తదా విశస్తౌ

స చాపి తౌ తత్ర విదర్శయిత్వా

ననాద హర్షా ద్యుభి రాక్షసేన్ద్రః 69||

స తత్ తదా వానర సైన్య మేవం

రామమ్ చ సంఖ్యే సహలక్షణేన|

విషాదయిత్వా సహసా వివేశ|

పులీం దశగ్రీవభుజాభిగుప్తామ్ 70|

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రిసప్తతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 74 ఔషధిపర్వతానయనమ్

తయోస్తదా సాదితయో రణాగ్రే|

ముమోహ సైన్యం హరియూథపానామ్|

సుగ్రీవనీలాంగదజామ్బవన్తో|

న చాపి కించిత్ ప్రతిపేదిరే తే|| 1||

తతో విషణ్ణం సమవేక్ష్య సైన్యం|

విభీషణో బుద్ధిమతాం వరిష్యః|

ఉవాచ శాఖామృగరాజవీరాన్|

ఆశ్వాసయన్ అప్రతిమై ర్వచోభిః 2||

మా బైష్ట నాస్త్యత్ర విషాదకాలో|

య దాఽఽర్య పుత్రోహ్యవశౌ విషణ్ణౌ|

స్వయమ్భువో వాక్య మథోద్వహన్తో|

య త్సాదితా విస్త్రజదస్త్రజాలైః 3॥

తస్మై తు దత్తం పరమాస్త్ర మేతత్|

స్వయమ్భువా బ్రాహ్మ మమోఘవేగమ్|

తన్ మానయన్తౌ యది రాజపుత్రౌ|

నిపాతితౌ కోఽత్ర విషాదకాలః 4॥

బ్రాహ్మ మస్త్రం తదా భీమాన్ మానయిత్వా తు మారుతిః|

విభీషణవచ.త్సుత్వా హనూమాంస్త మథాబ్రవీత్ 5॥

ఏతస్మిన్నిహతే సైన్యే వానరాణాం తరస్వినామ్|

యో యో ధారయతే ప్రాణాంస్తం త మాస్త్వాసయావహే 6॥

తా వుభౌ యుగప ద్వీరౌ హనూమ ద్రాక్షసోత్తమౌ|

ఉల్కాహస్తౌ తదా రాత్రౌ రణశీర్షే విచేరతుః 7॥

భిన్నలాంగూలహస్తోరుపాదాంగులి శిరో ధరైః|

స్రవద్భిః క్షతజం గాత్రైః ప్రస్రవద్భి.స్సమంతతః 8॥

పత్తితైః పర్వతాస్కారై ర్వానరై రభిసంకులామ్|

శస్త్రైశ్చ పత్తితై ర్దీప్తై ర్దదృశాతే వసుంధరామ్ 9॥

సుగ్రీవ మంగదం నీలం శరభం గన్ధమాదనమ్|

గవాక్షం చ సుషేణం చ వేగదల్కిన మాస్పాకమ్ 10॥

మైన్దం నలం జ్యోతిముఖం ద్వివిదం పనసం తథా
ఏతాంశ్చాన్యాంస్తతో వీరౌ దద్రుశాతే హతాన్ రణే॥ 11॥

సప్తషష్ఠి ర్వాతాః కోటిర్యో వానరాణాం తరస్వినామ్
అహ్నాః పంచమశేషేణ వల్లభేనస్వయమ్భువః॥ 12॥

సాగరౌఘనిభం భీమమ్ దృష్ట్వా బాణార్ద్రతం బలమ్
మార్గతే జామ్బవన్తంస్త హనూమాన్ సవిభీషణః॥ 13॥

స్వభావజరయా యుక్తం వృద్ధం శరశతైశ్చితమ్
ప్రజాపతిసుతం వీరం శామ్యన్త మివ పావకమ్॥ 14॥

దృష్ట్వా త ముపసంగమ్య పౌలస్త్యో వాక్య మబ్రవీత్
కచ్ఛి దాన్యశరైస్తీర్షై ర్న ప్రాణా ధ్వంసితాస్తవ॥ 15॥

విభీషణవచ.శ్రుత్వా జామ్బవాన్ ఋక్షపుంగవః
కృచ్ఛా దభ్యుద్గిరన్ వాక్య మిదం వచన మబ్రవీత్॥ 16॥

నైర్యతేన్ద్రమహావీర్యస్వరేణ త్వాభిలక్షయే
పీడ్యమాన.శ్శితై ర్బాణై ర్న త్వాం పశ్యామి చక్షుషా॥ 17॥

అంజనా సుప్రజా యేన మాతలిశ్వా చ నైర్యతా
హనూమాన్ వానరశ్రేష్ఠః ప్రాణాన్ ధారయతే క్వచిత్॥ 18॥

శ్రుత్వా జామ్బవతో వాక్యమ్ ఉవాచేదం విభీషణః

ఆర్యపుత్రా వతిక్రమ్య కస్మాత్ పృచ్ఛసి మారుతిమ్॥ 19॥

నైవ రాజని సుగ్రీవే నాంగదే నాపి రాఘవే

ఆర్య సందర్శిత.స్నేహాః యథా వాయుసుతే పరః 20॥

విభీషణవచ.శ్రుత్వా జామ్బవాన్ వాక్యమబ్రవీత్

శృణు నైరృతశార్దుల యస్మాత్ పృచ్ఛామి మారుతిమ్ 21॥

తస్మిన్ జీవతి వీరే తు హత మప్యహతం బలమ్

హనూమ త్యుజ్జితప్రాణే జీవన్తోఽపి వయమ్ హతాః 22॥

ధరతే మారుతిస్తాత మారుతప్రతిమో యది

వైశ్వానరసమో వీర్యే జీవితాఽశా తతో భవేత్ 23॥

తతో వృద్ధమ్ ఉపాగమ్య నియమేనాభ్యవాదయత్

గృహ్య జామ్బవతః పాదౌ హనూమాన్ మారుతాఽత్తజః 24॥

శ్రుత్వా హనుమతో వాక్యం తథాపి వ్యథితేన్ద్రియః

పునర్జాత.మివాఽత్మానమ్ స మేనే ఋక్షపుంగవః 25॥

తతోఽబ్రవీ న్నహోతేజా హనూమంతం స జామ్బవాన్

ఆగచ్ఛ హరిశార్దులవానరాంస్త్రాతు మర్హసి 26॥

నాన్యో విక్రమపర్యాప్తస్త్వ మేషాం పరమస్సఖా

త్వత్పరాక్రమకాలోఽయమ్ నాన్యం పశ్యామి కంచన 27॥

ఋక్షవానరవీరాణా మనీకాని ప్రహర్షయః।

విశల్యో కురు చాప్యేతౌ సాదితౌ రామలక్ష్మణౌ 28॥

గత్వా పరమ మధ్వానమ్ ఉపర్యుపరి సాగరమ్।

హిమవంతం నగశ్రేష్ఠం హనూమన్ గన్తు మర్షసి 29॥

తతః కాంచన మత్యుచ్ఛమృషభం పర్వతోత్తమమ్।

కైలాసశిఖరం చాపి ద్రక్ష్యస్యలినిషూదన 30॥

తయో.శ్శిఖరయో ర్మధ్యే ప్రదీప్త మతులప్రభమ్।

సర్వౌషధియుతం వీర ద్రక్ష్యసి ఔషధిపర్వతమ్ 31॥

తస్య వానరశార్దూలచతస్రౌ మూర్ధ్ని సంభవాః।

ద్రక్ష్యస్యౌషధయో దీప్తా దీపయన్త్యో దిశో దశ 32॥

మృతసంజీవనీం చైవ విశల్యకరణీ.మపి।

సావర్ణ్య కరణీం చైవ సంధాన కరణీంతథా 33॥

తా.స్సర్వా హనుమన్ గృహ్య క్షిప్ర మాఽగన్తు మర్షసి।

ఆశ్వాసయ హలీన్ ప్రాణై ర్యోజ్య గన్ధవహాఽత్తజ 34॥

శ్రుత్వా జామ్బవతో వాక్యం హనూమాన్ హరిపుంగవః।

ఆపూర్యత బలోద్ధర్షైస్తోయవేగై రివార్ణవః 35॥

స పర్వతతటాగ్రస్థః పీడయన్ పర్వతోత్తమమ్।

హనూమాన్ దృశ్యతే వీరో ద్వితీయ ఇవ పర్వతః 36||

హరిపాద వినిర్భగ్నో నిషసాద స పర్వతః|

న శశాక తదా యత్తానమ్ సోధుం భృశనిపీడితః 37||

తస్య పేతు ర్నగా భూమౌ హరివేగా చ్చ జజ్వలుః|

శృంగాణి చ వ్యశీర్యన్త పీడితస్య హనూమతా 38||

తస్మిన్ సంపీడ్యమానే తు భగ్నద్రుమశిలాతలే|

న శేకు ర్వానరా.స్నాతుం ఘూర్ణమానే నగోత్తమే 39||

స ఘూర్ణితమహాద్వారా ప్రభగ్నగృహగోపురా|

లంకా త్రాసా యకులా రాత్రౌ ప్రన్యత్తై వాభవత్ తదా 40||

ప్యథివీధరసంకాశో నిపీడ్య ధరణీధరమ్|

ప్యథివీం క్షోభయా మాస సార్ణవాం మారుతా యత్తజః 41||

ఆరురోహ తదా తస్మా ధ్ధరి ర్కలయ పర్వతం|

మేరు మందర సంకాశం నానా ప్రస్తవణా యకులం 42||

నానా ద్రుమ లతాకీర్ణం వికాసి కమలోత్పలం|

సేవితం దేవ గంధర్వైః షష్టి యోజన ముచ్చితం 43||

విద్యాధరై ర్చుని గణై రప్పరోభి ల్నిషేవితం|

నానా మృగ గణా కీర్ణం బహు కందర శోభితం 44||

సర్వా నాఽకులయంస్తత్ర యక్ష గంధర్వ కిన్నరాన్|
హనుమాన్ మేఘ సంకాశో వవృధే మారుతాఽత్తజః 45||

పద్భ్యాం తు శైల మాఽపీడ్య బడబాముఖవన్నుఖమ్|
వివృత్యోగ్రం ననాదోఽస్త్రాసయన్ ఇవ రాక్షసాన్ 46||

తస్య నానద్య మానస్యశ్రుత్వా నినద మద్భుతమ్|
లంకాస్థా రాక్షసా.స్సర్వే న శేకు.స్సన్ధితుం భయాత్ 47||

నమస్కృత్వాథ రామాయ మారుతి ల్భిమవిక్రమః|
రాఘవార్థే పరం కర్తృ సమీహత పరంతపః 48||

స పుచ్చ ముద్యమ్య భుజంగకల్పం|

వినమ్య పృష్ఠంశ్రవణే నికుంచ్య|
వివృత్య వక్త్రం బడబా ముఖాభమ్|

ఆపుష్లవే వ్యోమ్ని స చణ్డవేగః 49||

స వృక్షషణ్డాంస్తరసా జహార|

శైలాన్ శిలాః ప్రాకృతవానరాంశ్చ|

బాహూరువేగోద్ధత సంప్రణన్నాః|

తే క్షీణవేగా.స్సలిలే నిపేతుః 50||

స తౌ ప్రసార్యోరగభోగకల్పౌ|

భుజౌ భుజంగారినికాశవీర్యః|

జగామ మేరుం నగరాజ మగ్ర్యం|

దిశః ప్రకర్షన్ ఇవ వాయుసూనుః 51||

స సాగరం ఘూర్ణితవీచిమాలం|

తదా భృశం భ్రామితసర్వసత్త్వమ్|

సమీక్షమాణ.స్సహసా జగామ|

చక్రం యథా విష్ణుకరాగ్రముక్తమ్ 52||

స పర్వతాన్ వృక్షగణాన్ సరాంసి|

నదీస్తటాకాని పురోత్తమాని|

స్ఫీతాంజనాంతా నపి సంప్రపశ్యన్|

జగామ వేగాత్ పితృతుల్యవేగః 53||

ఆదిత్యపథ మాశ్రిత్య జగామ స గత క్షమః|

హనుమాంస్త్యలితో వీరః పితృ తుల్య పరాక్రమః 54||

జవేన మహతా యుక్తో మారుతి ర్నారుతో యథా|

జగామ హరి శార్దులో దిశః శబ్దేన పూరయన్ 55||

స్ఫురన్ జాఘ్నవతో వాక్యం మారుతి ర్వాత రంహసా|

దదర్శ సహసా చాపి హిమవంతం మహా కపిః 56||

నానాప్రసవణోపేతం బహుకందరనిర్ఘ్రమ్|

శ్వేతాభ్రచయసంకాశైశ్శిఖరైశ్చారుదర్శనైః|

శోభితం వివిధైర్వృక్షై రగమ త్పర్వతో త్తమం 57||

స తం సమాస్సాద్య మహానగేస్తమ్|

అతిప్రవృద్ధోత్తమఘోరశృంగమ్|

దదర్శ పుణ్యాని మహాస్రమాణి|

సురర్షిసంఘోత్తమసేవితాని 58||

స బ్రహ్మకోశం రజతాస్సలయమ్ చ|

శక్రాస్సలయమ్ రుద్రశరప్రమోక్షమ్|

హయాస్సననమ్ బ్రహ్మశిరశ్చ దీప్తం|

దదర్శ వైవస్వత కింకరాంశ్చ 59||

వజ్రాస్సలయమ్ వైశ్రవణాస్సలయమ్ చ|

సూర్యప్రభం సూర్యనిబన్ధనమ్ చ|

బ్రహ్మీస్సననమ్ శంకరకార్ముకం చ|

దదర్శ నాభిం చ వసుంధరాయాః 60|

కైలాస మగ్ర్యం హిమవచ్ఛిలాం చ|

తథర్షభం కాంచనశైల మగ్ర్యమ్|

స దీప్తసర్వోషధిసంప్రదీప్తం।

దదర్శ సర్వోషధిపర్వతేన్ద్రమ్ 61॥

స తం సమీక్ష్యానలరశ్చిదీప్తం।

విసిస్తియే వాసవదూతసూనుః।

ఆవృత్య తం చౌషధిపర్వతేన్ద్రం।

తత్రౌషధీనాం విచయమ్ చకార 62॥

స యోజనసహస్రాణి సమతీత్య మహాకపిః।

దివ్యోషధిధరం శైలం వ్యచరన్ మారుతాఽత్తజః 63॥

మహశౌషధ్యస్తు తా.స్సర్వాస్తస్త్రిన్ పర్వతసత్తమే।

విజ్ఞాయా అర్థిన మాఽయాన్తం తతో జగ్ము రదర్శనమ్ 64॥

స తా మహాత్మా హనుమా నపశ్యన్।

చుకోప కోపా చ్చ భృశం ననాద।

అమృష్యమాణోఽగ్నినికాశచక్షుః।

మహీధరేన్ద్రం త మువాచ వాక్యమ్ 65॥

కి మేత దేవం సువినిశ్చితం తే।

య ద్రాఘవే నాసి కృతానుకమ్పః।

పశ్యాద్య మద్భాపబలబలాభిభూతో।

విక్రీర్ణ మాయాత్మాన మథో నగేన్ద్ర 66॥

స తస్య శృంగం సనగం సనాగం।

సకాంచనమ్ ధాతుసహస్రజుష్టమ్।

విక్రీర్ణకూటం చలితాగ్రసానుం।

ప్రగృహ్యా వేగాత్ సహసోన్దమాథ 67॥

స తం సముత్పాట్య ఖ ముత్పపాత।

విత్రాస్య లోకాన్ ససురాన్ సురేన్ద్రాన్।

సంస్తూయమానః ఖచరైః అనేకైః।

జగామ వేగా ధ్రుడోగ్ర వేగః 69॥

స భాస్కరాధ్వాన మను ప్రపన్నః।

త ద్భాస్కరాభం శిఖరం ప్రగృహ్యా।

బభౌ తదా భాస్కర సన్నికాశో।

రవే.స్సమీపే ప్రతిభాస్కరాఽభః 70॥

స తేన శైలేన భృశం రరాజ।

శైలోపమో గన్ధవహాఽత్మజస్తు।

సహస్రధారేణ సపావకేన।

చక్రేణ ఖే విష్ణు రివాఽల్పితేన 71॥

తం వానరాః ప్రేక్ష్య వినేదు రుచ్చైః|

స తాన్ అపి ప్రేక్ష్య ముదా ననాద|

తేషాం సముద్భుష్టరవం నిశమ్య|

లంకాఽలయా భీమతరం వినేదుః 72||

తతో మహాత్మా నిపపాత తస్మిన్|

శైలోత్తమే వానరసైన్యమధ్యే|

హర్యుత్తమేభ్యఃశ్శిరసాభివాద్య|

విభీషణం తత్ర చ సస్వజే చ 73||

|

తా వప్యభౌ మానుషరాజపుత్రౌ|

తం గన్ధ మాఽఘ్రాయ మహకౌషధీనామ్|

బభూవతుస్తత్ర తదా విశల్యౌ|

ఉత్తస్థు రన్యే చ హరిప్రవీరాః 74||

సర్వే విశల్యా విరుజః క్షణేన|

హరి ప్రవీరా నిహతాశ్చ యేస్యః|

గంధేన తాసాం ప్రవరౌషధీనాం|

సుప్తా నిశాంతే ష్వివ సంప్రబుద్ధాః 75||

యదా ప్రభృతి లంకాయాం యుధ్యన్తే కపి రాక్షసాః|

తదా ప్రభృతి మానార్థ మాఽఽజ్ఞయా రావణస్య చ 76||

యే హన్యతే రణే తత్ర రాక్షసాః కపి కుంజరైః|

హతా హతాస్తు క్షిప్యంతే సర్వ ఏవ తు సాగరే 77||

తతో హరి ర్గన్ధ వహాఽత్తజస్తు|

త మోషభీ శైల ముదగ్ర వీర్యః|

నినాయ వేగా భిమవన్త మేవ|

పునశ్చ రామేణ సమాఽజగామ 78||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుస్సప్తతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 75 లజ్ఞాదాహః

తతోఽబ్రవీ న్నహతేజా.స్సుగ్రీవో వానరాభిపః|

అర్ధ్యం విజ్ఞాపయంశ్చాపి హనమన్తం మిదం వచః|| 1||

యతో హతః కుమ్భకర్ణః కుమారాశ్చ నిషూదితాః|

నేదానీ ముపనిర్వారం రావణో దాతు మర్హతి 2||

యే యే మహాబలా.స్సన్తి లఘువశ్చ ప్లవంగమాః|

లంకాం అభ్యుత్ప న్త్వాఽశు గృహ్యోల్కాః ప్లవగర్షభాః 3||

(హరయో హరి సంకాశాః ప్రదగ్ధం రావణాఽలయః)|

తతోఽస్తంగత ఆదిత్యే రౌద్రే తస్మిన్ నిశాముఖే |
లంకా మభిముఖా.సోఽస్మి లాఙ్కాః జగ్ముస్తే ప్లవగర్షభాః 4||

ఉలాహస్తై ర్వా లిగణై.స్సర్వత.స్సమభిద్రుతాః |
ఆరక్షస్థా విరూపాక్షా.స్సహసా విప్రదుద్రువుః 5||

గోపురాట్ట ప్రతోలీషు చర్యాసు వివిధాసు చ |
ప్రాసాదేషు చ సంహృష్టా.స్సస్మజుస్తే పఠతాశనమ్ 6||

తేషాం గృహసహస్రాణి దదాహ పఠతభుక్ తదా |
ప్రాసాదాః పర్వతాఽకారాః పతన్తి ధరణీ తలే 7||

అగరు ర్దహ్యతే తత్ర వరం చ హరి చందనమ్ |
మాక్తికా మణయస్నిగ్ధాః వజ్రం చాపి ప్రవాలకం 8||

క్షౌమమ్ చ దహ్యతే తత్ర కౌశేయమ్ చాపి శోభనమ్ |
ఆవికం వివిధం చౌర్ణం కాంచనమ్ భాండ మాఽయుధం 9||

నానా వికృత సంస్థానమ్ వాజి భాండ పరిచ్ఛదౌ |
గజ గ్రైవేయ కక్ష్యాశ్చ రథ భాండాశ్చ సంస్కృతాః || 10||

తను త్రాణి చ యోధానాం హస్త్యశ్వానాం చ వర్ష చ |
ఖడ్గా ధనూంషి జ్యా బాణాస్తోమరాంకుశ శక్తయః || 11||

రోమ జం వాల జం చర్ష వ్యాఘ్రు జం చాండ జం బహు |

ముక్తా మణి విచిత్రాంశ ప్రాసాదాంశ సమంతతః॥ 12॥

వివిధా నస్త్ర సంయోగా నగ్ని ర్దహతి తత్ర వై

నానా విధాన్ గృహ ఛందాన్ దదాహ పవత భుక్త దా॥ 13॥

ఆవాసాన్ రాక్షసానాం చ సర్వేషాం గృహమేభినామ్

హేమచిత్రతనుత్రాణాంస్త్రగ్దమామ్బరధారిణామ్॥ 14॥

శీఘ్రపానచలాక్షాణాం మదవిహ్వలగామినామ్

కాంతాఽలమ్బితవస్త్రాణాం శత్రుసంజాతమన్యునామ్॥ 15॥

గదాశూలాసి హస్తానాం ఖాదతాం పిబతా.మపి

శయనేషు మహోర్హేషు ప్రసుప్తానాం ప్రియై.స్సహ॥ 16॥

త్రస్తానాం గచ్ఛతాం తూర్ణం పుత్రాన్ ఆదాయ సర్వతః

తేషాం గృహసహస్రాణి తదా లంకా నివాసినామ్॥ 17॥

అదహ త్పావకస్తత్ర జిజ్వాల చ పునః పునః

సారవన్తి మహారాణి గమ్భీరగుణవన్తి చ॥ 18॥

హేమచన్దార్దచన్ద్రాణి చన్ద్రశాలోన్న తాని చ

రత్న చిత్రగవాక్షాణి సాభిష్టానాని సర్వశః॥ 19॥

మణివిద్రుమచిత్రాణిస్పృశన్తివ చ భాస్కరమ్

క్రౌంచ బర్హిణవీణానాం భూషణానాం చ నిస్సవైః 20॥

నాదితాన్ అచలాఽభాని వేశ్మాన్ అగ్ని ర్దదాహ సః|

జ్వలనేన పరీతాని తోరణాని చకాశిరే 21||

విద్యుద్భి లవ నద్ధాని మేఘజాలాని ఘర్తగే|

జ్వలనేన పరీతాని నిపేతు ర్భవనా న్యథ 22||

వజ్జి వజ్జ హతా నీవ శిఖరాణి మహా గిరే|

విమానేషు ప్రసుప్తాశ్చ దహ్యామానా వరాంగనాః 23|

త్యక్తాఽభరణసంయోగా హా హే త్యుచ్చై ర్విచుక్రుశుః|

తాని నిర్దహ్యామానాని దూరతః ప్రచకాశిరే 24||

హిమవచ్ఛిఖరాణీవ దీప్తాషభివనాని చ|

హర్ష్యాగై ర్దహ్యామానైశ్చ జ్వాలాప్రజ్వలితై రపి 25||

రాత్రౌ సా దృశ్యతే లంకా పుష్పితైః ఇవ కింశుకైః|

హస్త్యధ్వక్లేర్గజై ర్ముక్తై ర్ముక్తైశ్చ తురగై రపి 26||

బభూవ లంకా లోకాన్తే భ్రాన్తగ్రాహ ఇవాఽర్ణవః|

అశ్వం ముక్తం గజో దృష్ట్వా క్వచి త్రీతోఽపసర్పతి 27||

భీతో భీతం గజం దృష్ట్వా క్వచి దశోన్వ నివర్తతే|

లంకాయాం దహ్యామానాయాం శుశుభే స మహోర్ణవః 28||

ఛాయా సంసక్త సలిలో లోహితోద ఇవార్ణవః|

సా బభూవ ముహూర్తేన హరిభి ర్దీపితా పులి 29॥

లోకస్యాస్య క్షయే ఘోరే ప్రదీప్తేవ వసుంధరా|

నాలీ జనస్య ధూమేన వ్యాప్తస్యోచ్చై ల్వినేదుషః 30॥

స్వనో జ్వలనతప్తస్య శుశ్రువే దశయోజనమ్|

ప్రదగ్ధకాయాన్ అపరాన్ రాక్షసాన్ నిర్గతాన్ బహిః 31॥

సహసాభ్యుత్పతన్తిస్త హరయోఽథ యుయుత్పవః|

ఉద్దుష్టం వానరాణాం చ రాక్షసానాం చ నిస్వనః 32॥

దిశో దశ సముద్రం చ పృథివీం చాన్యనాదయత్|

విశల్యో తు మహాత్మానౌ తా పుభౌ రామలక్ష్మణౌ 33॥

అసంభ్రాంతౌ జగృహతుస్తౌ పుభౌ ధనుషీ వరే|

తతో విస్ఫారయానస్య రామస్య ధను రుత్తమమ్ 34॥

బభూవ తుములశ్శబ్దో రాక్షసానాం భయాఽవహః|

అశోభత తదా రామో ధను ల్విస్ఫారయన్ మహత్ 35॥

భగవాన్ ఇవ సంక్రుద్ధో భవో వేదమయమ్ ధనుః|

ఉద్దుష్టం వానరాణాం చ రాక్షసానాం చ నిస్వనమ్ 36॥

జ్యా శబ్దస్తౌ పుభౌ శబ్దావతి రామస్య శుశ్రువే|

వానరోద్దుష్ట ఘోషశ్చ రాక్షసానాం చ నిస్వనః 37॥

జ్యాశబ్దశ్చాపి రామస్య త్రయమ్ వ్యాప దిశో దశ|

తస్య కార్ముకముకైశ్చ శరైస్తత్పురగోపురమ్ 38||

కైలాసశృంగ ప్రతిమమ్ వికీర్ణ మపత ధ్భవి|

తతో రామశరాన్ దృష్ట్వా విమానేషు గృహేషు చ 39||

సన్నాహో రాక్షసేన్ద్రాణాం తుముల.స్సమపద్యత|

తేషాం సన్నహ్యామానానాం సింహనాదం చ కుర్వతామ్ 40||

శర్వలీ రాక్షసేన్ద్రాణాం రౌద్రీవ సమపద్యత|

ఆదిష్టా వానరేన్ద్రాస్తు సుగ్రీవేణ మహాత్మనా 41||

ఆసన్న ద్వార.మాసాద్య యుధ్యధ్వం ప్లవగర్షభాః|

యశ్చ వో వితథం కుర్యాత్ తత్ర తత్ర హ్యపస్థితః 42||

స హస్తవ్యో హి సంఘ్నత్య రాజశాసనదూషకః|

తేషు వానరముఖ్యేషు దీప్తాలోక్జ్వలపాణిషు 43||

స్థితేషు ద్వార.మాసాద్య రావణం మన్యు రాఽవిశత్|

తస్య జృమ్భితవిక్షేభా ద్వ్యామిత్రా వై దిశో దశ 44||

రూపవా నివ రుద్రస్య మన్యు రాగ్రే ష్వదృశ్యత|

స నికుమ్భం చ కుమ్భం చ కుమ్భకర్ణాఽత్తజా వుభౌ 45||

ప్రేషయా మాస సంక్రుద్ధో రాక్షసై ర్బహుభిస్సహ|

యూపాక్ష శోణితాక్షశ్చ ప్రజంఘః కంపనస్తథా 46॥

నిర్యయుః కౌమ్భకర్ణిభ్యాం సహ రావణ శాసనాత్ ।

శశాస చైవ తాన్ సర్వాన్ రాక్షసాన్ సుమహా బలాన్ 47॥

నాదయన్ గచ్ఛతాత్రైవ జయధ్వం శీఘ్ర మేవ చ।

తతస్తు చోదితాస్తేన రాక్షసా జ్వలితాఽయుధాః 48॥

లంకాయా నిర్యయు త్వీరాః ప్రణదన్తః పునః పునః।

రక్షసాం భూషణస్థాభి ర్భాభి.స్వాభిశ్చ సర్వశః49॥

చక్రుస్తే సప్రభం వ్యోమ హరయశ్చాగ్నిభిస్సహ।

తత్ర తారాభిపస్యాభా తారాణాం చ త ధైవ చ 50॥

తయోః ఆభరణస్థా చ బలయో ర్ద్దామభాసయన్।

చంద్రాఽభా భూషణాఽభా చ గృహాణాం జ్వలతాం చ భా 51॥

హరి రాక్షస సైన్యాని భ్రాజయా మాస సర్వతః।

తత్ర చోర్ధ్వం ప్రదీప్తానాం గృహాణాం సాగరః పునః 52॥

భాభిః సంసక్త పాతాలశ్చలోల్లిః శుశుభేభికం।

పతాకా ధ్వజ సంసక్త ముత్తమాసి పరశ్వధం 53॥

భీమాశ్వరథమాతంగం నానాపత్తి సమాకులమ్।

దీప్తశూలగదాఖడ్గప్రాసతోమరకార్ముకమ్ 54॥

త ద్రాక్షసబలం ఘోరం భీమవిక్రమపౌరుషమ్ |
 దదృశే జ్వలితప్రాసం కింకిణీశతనాదితమ్ 55 ||
 హేమజాలాచితభుజం వ్యావేష్టితపరశ్వధమ్ |
 వ్యాఘూర్ణితమహాశస్త్రం బాణసంసక్తకార్ముకమ్ 56 ||
 గన్ధమాల్యమధూత్సేక సమ్మోదిత మహానిలమ్ |
 ఘోరం శూరజనాఽకీర్ణం మహామ్బుధరనిస్వనమ్ 57 ||
 తద్దృష్ట్వా బలమాయాంతం రాక్షసానాం సుదారుణమ్ |
 సంచచాల ప్లవంగానాం బల ముచ్చై ర్ననాద చ 58 ||
 జవేనాఽఘ్నత్య చ పునస్త ద్రాక్షసబలం మహాత్ |
 అభ్యయా త్ప్రత్యలిబలం పతంగ ఇవ పావకమ్ 59 ||
 తేషాం భుజపరామర్శవ్యామృష్టపలిఘాశని |
 రాక్షసానాం బలంశ్రేష్ఠం భూయస్తర మశోభత 60 |
 త త్రోన్మత్తా ఇవో త్వేతు ర్హరయోథ యుయుత్సవః |
 తరు శైలై రభిఘ్నంతో ముష్టిభిశ్చ నిశాచరాన్ 61 ||
 త ధైవాఽపతతాం తేషాం కపీనా మసిభిశ్శితైః |
 శిరాంసి సహసా జవ్రూరా రాక్షసా భీమ దర్శనాః 62 ||
 దశనై ర్హుత కర్ణాశ్చ ముష్టి నిష్కీర్ణ మస్తాకాః |

శిలా ప్రహార భగ్నాంగా విచేరుస్తత్ర రాక్షసాః 63॥

త ధైవాప్యపరే తేషాం కపీనా మభిలక్ష్మితాః।

ప్రవీరాన్ అభితో జఘ్నూ రాక్షసానాం తరస్వినాం 64॥

త ధైవాప్యపరే తేషాం కపీనా మసిభి.శ్శితైః।

హరివీరా నిజఘ్నూశ్చ ఘోర రూపా నిశాచరాః65॥

ఘ్నంత మన్యం జఘానాన్యః పాతయంత మపాతయత్।

గర్హమాణం జగర్హన్యో దశంత మపరోఽదశత్ 66॥

దేహీ త్యన్యో దదాత్యన్యో దదామీ త్యపరః పునః।

కిం క్లేశయసి తిష్ఠేతి తత్రాన్యోన్యం బభాషిరే 67॥

విప్రలంభిత వస్త్రం చ విముక్త కవచాయుధం।

సముద్యతమహాప్రాసం ముష్టిశూలాసిసంకులమ్ 68॥

ప్రావర్తత మహారౌద్రం యుద్ధం వానరరక్షసామ్।

వానరాన్ దశ సప్తేతి రాక్షసా జఘ్నూ రాయహవే 69॥

రాక్షసాన్ దశసప్తేతి వానరాశ్చాభ్యపాతయన్।

విస్త్రస్తకేశ వసనమ్ విధ్వస్త కవచధ్వజమ్ 70॥

బలం రాక్షస.మాలమ్బ్య వానరాః పర్యవారయన్ 71॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ సప్తతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 76 కమ్పనాదివధః

ప్రవృత్తే సంకులే తస్మిన్ ఘోరే వీరజనక్షయే।

అంగదః కమ్పనమ్ వీర మాఽససాద రణోత్సుకః॥ 1॥

ఆపవాయ సోఽంగదం కోపాత్ తాడయా మాస వేగితః।

గదయా కమ్పనః పూర్వం స చచాల భృశాహతః 2॥

స సంజ్ఞాం ప్రాప్య తేజస్వీ చిక్షేప శిఖరం గిరేః।

అర్దితశ్చ ప్రహారేణ కమ్పనః పతితో భువి3॥

తతస్తు కంపనమ్ దృష్ట్వా శోణితాక్షో హతం రణే।

రథే నాభ్యపతత్ క్షిప్రం తత్రాంగద మభీతవత్ 4॥

సోఽంగదమ్ నిశితై ర్భ్రాణైస్తదా వివ్యాధ వేగితః।

శరీర దారణైస్తీక్ష్ణైః కాలాగ్ని సమ విగ్రహైః 5।

క్షుర క్షురప్ర రాఽరాచై ర్వత్స దంతైః శిలీ ముఖైః।

కర్ణి శల్య విపారైశ్చ బహుభి ర్నిశితైశ్శరైః 6॥

అంగదః ప్రతివిద్ధాంగో వాలి పుత్రః ప్రతాపవాన్।

ధనుర్యగ్రం రథం బాణాన్ మమర్ద తరసా బలీ 7॥

శోణితాక్షస్తతః క్షిప్రమసి చర్మ సమాఽదదే।

ఉత్పాత దివం క్రుద్ధో వేగవాన్ అవిచారయన్

8॥

తం క్షిప్రతర మాఽఘ్లత్య పరామృశ్యాంగదో బలీ|

కరోణ తస్య తం ఖడ్గం సమాచ్ఛిద్య నానాద చ9||

తస్యాంస ఫలకే ఖడ్గం నిజఘాన తతోంగదః|

యజ్ఞోపవీత వ చైనం చిచ్ఛేద కపి కుంజరః|| 10||

తం ప్రగృహ్య మహా ఖడ్గం వినద్య చ పునః పునః|

వాలి పుత్రోభి దుద్రావ రణ శీర్షే పరానలీన్|| 11||

ఆయసీం తు గదాం వీరః ప్రగృహ్య కనకాంగదః|

శోణితాక్షస్సమాశ్వాస్య త మేవానుపపాతః|| 12||

ప్రజంఘ సహితో వీరో యూపాక్షస్తు తతో బలీ|

రథే నాభియయౌ క్రుద్ధో వాలి పుత్రం మహా బలం|| 13||

తయో ర్మధ్యే కపిశ్రేష్ఠ శోణితాక్ష ప్రజంఘయోః|

విశాఖయో ర్మధ్య గతః పూర్ణ చంద్ర ఇవాభవత్|| 14||

అంగదం పరిరక్షంతౌ మైందో ద్వివిద ఏవ చ|

తస్య తస్థతు రభ్యాశే పరస్పర బిద్రుక్షయా|| 15||

అభిపేతు ర్మహా కాయాః ప్రతి యత్తా మహా బలాః|

రాక్షసా వానరాన్ రోషా దసి చర్మ గదా ధరాః|| 16||

త్రయాణాం వానరేన్ద్రానాం త్రిభీ రాక్షస పుంగవైః|

సంసక్తానాం మహా ద్యుద్ధ మభవ ద్రోమ హర్షణం॥ 17॥

తే తు వృక్షాన్ సమాదాయ సంప్రచిక్షుపు రాహవే॥

ఖడ్గేన ప్రతి చిచ్ఛేద తాన్ ప్రజంఘో మహా బలః॥ 18॥

రథా నశ్వాన్ ద్రుమైశ్చైలైస్తే ప్రచిక్షిపు రాహవే॥

శరౌఘైః ప్రతి చిచ్ఛేద తాన్ యూపాక్షో నిశాచరః॥ 19॥

సృష్టాన్ ద్వివిద మైన్దాభ్యాం ద్రుమా నుత్పాట్య వీర్యవాన్॥

బభంజ గదయా మధ్యే శోణితాక్ష ప్రతాపవాన్ 20॥

ఉద్యమ్య విపులం ఖడ్గం పర మర్త నిక్రంతనమ్॥

ప్రజంఘో వాలి పుత్రాయ అభిదుద్రావ వేగితః 21॥

త మభ్యాశ గతం దృష్ట్వా వానరేంద్రో మహా బలః॥

ఆజఘాన ఆశ్వకర్ణేన ద్రుమేణాతి బలస్తదా 22॥

బాహూం చాస్య సనిస్త్రీంశ మాజఘాన సముష్టినా॥

వాలి పుత్రస్య ఘాతేన స పపాత క్షితా వసిః 23॥

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ ఖడ్గ ముత్పల సన్నిభం॥

ముష్టిం సంవర్తయా మాస వజ్ర కల్పం మహా బలః 24॥

లలాటే మహా వీర్య మంగదం వానరర్షభం॥

ఆజఘాన మహా తేజాస్య ముహూర్తం చచాల హ 25॥

స సంజ్ఞా ప్రాప్య తేజస్వీ వాలి పుత్రః ప్రతాపవాన్ |

ప్రజంఘస్య శిరః కాయా త్స్వంగే నాపాతయత్ క్షితౌ 26||

స యూపాక్షోశ్రు పూర్ణాక్షః పితృవ్యే నిహతే రణే |

అవరుహ్య రథాత్ క్షిప్రం క్షీణేషుః ఖడ్గ మాయదదే 27||

తమాయపతంతం సంప్రేక్ష్య యూపాక్షం దివివిదస్త్వరన్ |

ఆజఘా నోరసి కృద్ధో జగ్రాహ చ బలా ధ్బలీ 28||

గృహీతం భ్రాతరం దృష్ట్వా శోణితాక్షో మహా బలః |

ఆజఘాన గదాగ్రేణ వక్షసి ద్వివిదం తతః 29||

స గదాభిహతస్తేన చచాల చ మహా బలః |

ఉద్యతాం చ పునస్తస్య జహార ద్వివిదో గదాం 30||

ఏతస్మి న్నంతరే వీరో మైందో వానర యూథపః |

యూపాక్షం తాడయా మాస తలే నోరసి వీర్యవాన్ 31||

తౌ శోణితాక్ష యూపాక్షౌ ప్లవంగాభ్యాం తరస్వినౌ |

చక్రతుస్సమరే తీవ్ర మాయకర్షోత్పాటనమ్ భ్రుశం 32||

ద్వివిద శోణితాక్షం తు విదదార నఖై ర్ముఖే |

నిష్పిపేష చ వేగేన క్షితా వావిధ్య వీర్యవాన్ 33||

యూపాక్ష మపి సంకృద్ధో మైందో వానర యూథపః |

పీడయా మాస బాహుభ్యాం స పపాత హత క్షితౌ 34||
 హతప్రవీరా వ్యభితా రాక్షసేన్ద్రచమూస్తదా|
 జగామాభిముఖే సా తు కుమ్భకర్ణసుతో యతః 35||
 ఆపతన్తిం చ వేగేన కుమ్భస్తాం సాన్త్వయ చ్చమూమ్|
 అథో త్కృష్టం మహా వీర్యై ర్లబ్ధ లక్ష్మైః ప్లవంగమైః 36||
 నిపాతిత మహా వీరాం దృష్ట్వా రక్షశ్చమూం తతః|
 కుంభః ప్రచక్రే తేజస్వీ రణే కర్త సుదుష్కరం 37||
 స ధను ర్ధన్వినాంశ్రేష్ఠః ప్రగృహ్య సుసమాహితః|
 ముమోచాఽశీవిషప్రఖ్యాన్ శరాన్ దేహవిదారణాన్ 38||
 తస్య త చ్ఛశుభే భూయస్సశరం ధను రుత్తమమ్|
 విద్యుదైరావతార్లిష్ట ద్ద్వితీయేన్ద్రధను ర్యథా 39||
 ఆకర్ణాఽకృష్టముక్తేన జఘాన ద్వివిదం తదా|
 తేన హాటకపుంభేన పత్రిణా పత్రవాససా 40||
 సహసాభిహతస్తేన విప్రముక్తపదస్ఫురన్|
 నిపపాతాద్రికూటాభో విహ్వలః ప్లవగోత్తమః 41||
 మైన్ద్రస్తు భ్రాతరం దృష్ట్వా భగ్నం తత్ర మహాఽహవే|
 అభిదుద్రావ వేగేన ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్ 42||

తాం శిలాం తు ప్రచిక్షేప రాక్షసాయ మహాబలః।
 బిభేద తాం శిలాం కుమ్భః ప్రసన్నైః పంచభిశ్శరైః 43॥
 సంధాయ చాన్యం సుముఖం శర మాశీవిషోపమమ్।
 ఆజఘాన మహాతేజా వక్షసి ద్వివిదాగ్రజమ్ 44॥
 స తు తేన ప్రహారేణ మైన్దో వానరయూథపః।
 మర్త్యణ్యభిహతస్తేన పపాత భువి మూర్ఛితః 45॥
 అంగదో మాతులౌ దృష్ట్వా పతితౌ తౌ మహాబలౌ।
 అభిదుద్రావ వేగేన కుమ్భమ్ ఉద్యతకార్ముకమ్ 46॥
 త.మాపతంతం వివ్యాధ కుమ్భః పంచభి రాన్యసైః।
 త్రిభిశ్చాన్యైశ్శితై ర్బాణై ర్కాతంగ మివ తోమరైః 47॥
 సోఽంగదం వివిధైర్బాణైః కుమ్భౌ వివ్యాధ వీర్యవాన్।
 అకుణ్ఠధారై ర్నిశితైస్తీక్ఠైః కనకభూషణైః 48॥
 అంగదః ప్రతివిద్ధాంగో వాలిపుత్రో న కమ్పతే।
 శిలాపాదపవర్షాణి తస్య మూర్ఛ్ని వవర్ష హా 49॥
 స ప్రచిచ్ఛేద తాన్ సర్వాన్ బిభేద చ పునశ్శిలాః।
 కుమ్భకర్ణాన్ త్తజ్జమాన్ వాలిపుత్రసమీరితాన్ 50।
 ఆపతంతం చ సంప్రేక్ష్య కుమ్భౌ వానరయూథపమ్।

లిరక్షిషన్తో భృపతన్ అంగదం వానరర్షభాః

జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ వేగదర్శీ చ వానరః 60

కుమ్భకర్ణాత్తజం వీరం క్రుద్ధాస్సమభిదుద్రువుః

సమీక్ష్యాత్పతతస్తాంస్తు వానరేన్ద్రాన్ మహాబలాన్ 61

ఆవవార శరౌఘేణ నగేనేవ జలాశయమ్

తస్య బాణ పథం ప్రాప్య న శేకుః అతివర్తితుమ్ 62

వానరేన్ద్రా మహాత్మానో వేలా.మివ మహోదభిః

తాంస్తు దృష్ట్వా హరిగణాన్ శరవృష్టిభి రర్థితాన్ 63

అంగదం పృష్ఠతః కృత్వా భ్రాతృజం ప్లవగేశ్వరః

అభిదుద్రావ వేగేన సుగ్రీవః కుమ్భ మాహవే 64

శైలసాను చరం నాగం వేగవాన్ ఇవ కేసరీ

ఉత్పాట్య చ మహాశైలాన్ అశ్వకర్ణాన్ ధవాన్ బహూన్ 65

అన్యాంశ్చ వివిధాన్ వృక్షాంశ్చిక్షేప చ మహాబలః

తాం ఛాదయన్తీ మాకాశం వృక్షవృష్టిం దురాసదామ్ 66

కుమ్భకర్ణాత్తజ.శ్శుశ్రుంశ్చిచ్ఛేద నిశితైశ్శరైః

అభిలక్ష్యేణ తీవ్రేణ కుమ్భేన నిశితైశ్శరైః 67

అర్థితాస్తే ద్రుమా రేజు ర్యథా ఘోరాశ్శతఘ్నయః

ద్రుమ వర్షం తు తచ్చిన్నం దృష్ట్వా కుమ్భేన వీర్యవాన్ 68||

వానరాభిపతిః శృమాన్ మహాసత్త్వో న వివ్యథే|

నిర్బిద్యమానఃస్సహసౌ సహమానశ్చ తాన్ శరాన్ 69||

కుమ్భస్య ధను రాక్షిప్య బభంజేన్ద్ర ధను ప్పుభమ్|

అవప్లుత్య తతఃశ్శీఘ్రం కృత్వా కర్త సుదుష్కరమ్ 70|

అబ్రవీత్ కుపితః కుమ్భం భగ్నశృంగ మివ ద్విపమ్|

నికుమ్భాగ్రజ వీర్యం తే బాణ వేగం తదద్భుతమ్ 71||

సన్నతిశ్చ ప్రభావశ్చ తవ వా రావణస్య వా|

ప్రహ్లాదబలివృత్తఘ్న కుబేరవరుణోపమ 72||

ఏకస్త్యమనుజాతోఽసి పితరం బలవృత్తతః|

త్వా మేవైకం మహాబాహుం చాప హస్త మలిందమమ్ 73||

త్రిదశా నాతివర్తన్తే జితేన్ద్రియ మివాధయః|

విక్రమస్య మహా బుద్ధే కర్మాణి మమ పశ్యతః 74||

వరదానాత్ పితృవ్యస్తే సహతే దేవదానవాన్|

కుమ్భకర్ణస్తు వీర్యేణ సహతే చ సురాసురాన్ 75||

ధనుషీన్ద్రజితస్తుల్యః ప్రతాపే రావణస్య చ|

త్వమద్య రక్షసాం లోకేత్రేష్టోఽసి బలవీర్యతః 76||

మహావిమర్దం సమరే మయా సహ తవాద్భుతమ్|

అద్య భూతాని పశ్యన్తు శక్రశమ్భరయో లివ 77||

కృతమప్రతిమమ్ కర్మ దర్శితం చాస్త్రకౌశలమ్|

పాతితా హరివీరాశ్చ త్వయా వై భీమవిక్రమాః 78||

ఉపాలమ్భభయా చ్ఛాపి నాసి వీర మయా హతః|

కృతకర్మా పరిశ్రాంతో విశ్రాంతః పశ్య మే బలమ్ 79||

తేన సుగ్రీవవాక్యేన సావమానేన మానితః|

అగ్నే రాఽఽజ్యహుతస్యేవ తేజస్తస్యాభ్యవర్ధత 80|

తతః కుమ్భస్తు సుగ్రీవమ్ బాహుభ్యాంజగృహే తదా|

గజా వివాతీత మదౌ నిశ్వసంతౌ ముహు ర్ముహుః 81||

అన్యోన్య గాత్ర గ్రభితౌ కర్షంతా వితరేతరం|

స ధూమాం ముఖతో జ్వాలాం విస్ఫుజంతౌ పరిశ్రమాత్ 82||

తయోః పాదాభిఘాతా చ్ఛ నిమగ్నా చాభవ న్తహీ|

వ్యాఘూర్ణిత తరంగశ్చ చుక్ష్మభే వరుణాఽలయః 83||

తతః కుంభం సముత్ క్షిప్య సుగ్రీవో లవణాంభసి|

పాతయా మాస వేగేన దర్శయన్నుదధేస్తలం 84||

తతః కుంభ నిపాతేన జల రాశిస్సముత్థితః|

వింధ్య మంధర సంకాశో విససర్ప సమంతతః 85॥

తతః కుంభస్సముత్పత్య సుగ్రీవ మభిపాత్య చ|

ఆజఘానోరసి క్రుద్ధో వజ్రవేగేన ముష్టినా 86॥

తస్య చర్మ చ పుసోఽట సంజజ్ఞే చాస్య శోణితమ్|

స చ ముష్టి ర్మహావేగః ప్రతిజఘ్నేఽస్థిమండలే 88॥

తదా వేగేన తత్రాస్సీత్ తేజః ప్రజ్వలితం ముపఘః|

వజ్రనిష్ఠేషసంజాతజ్వాలా మేరౌ యథా గిరౌ 89॥

స తత్రాభిహతస్తేన సుగ్రీవో వానరర్షభః|

ముష్టిం సంవర్తయా మాస వజ్రకల్పం మహాబలః 90|

అల్లిస్సహస్రవికచం రవిమణ్డలసప్రభమ్|

స ముష్టిం పాతయా మాస కుమ్భస్యోరసి వీర్యవాన్ 91॥

స తు తేన ప్రహారేణ విహ్వలో భ్రుశ తాడితః|

నిపపాత తదా కుంభో గతార్చి లివ పావకః 92॥

ముష్టినాభిహతస్తేన నిపపాతాశు రాక్షసః|

లోహితాంగ ఇవాశాకాశా ద్ధీప్తరశ్మి ర్యదృచ్ఛయా 93॥

కుమ్భస్య పతతో రూపం భగ్నస్యోరసి ముష్టినా|

బభౌ రుద్రాభిపన్నస్య యథారూపం గవాం పతేః 94॥

తస్మిన్ హతే భీమపరాక్రమేణ।

ప్లవంగమానా.మృషభేణ యుద్ధే।

మహీ సశైలా సవనా చచాల।

భయమ్ చ రక్షాంస్యధికం వివేశ 95॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షట్ సప్తతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 77 నికుమ్భవధః

నికుమ్భో భ్రాతరం దృష్ట్వా సుగ్రీవేణ నిపాతితమ్।

ప్రదహన్ ఇవ కోపేన వానరేష్ట.మవైక్షత॥ 1॥

తత.స్సృగ్దామ సన్నద్ధం దత్తపంచాంగులం శుభమ్।

ఆదదే పరిఘం వీరో నగేష్టశిఖరోపమమ్ 2॥

హేమపట్టపరిక్షిప్తం వజ్రవిద్రుమభూషితమ్।

యమదణోపమమ్ భీమమ్ రక్షసాం భయనాశనమ్ 3॥

త.మావిధ్య మహాతేజా.శ్శక్రధ్వజసమమ్ రణే।

విననాద వివృత్తాఽసోఽస్మి నికుమ్భో భీమవిక్రమః 4॥

ఉరోగతేన నిష్కేణ భుజస్థైః అంగదైః అపి।

కుండలాభ్యాం చ మృష్టాభ్యాం మాలయా చ విచిత్రయా 5॥

నికుమ్బో భూషణై ర్భాతి తేనస్స పరిఘేణ చ|
 యథేన్ద్ధధనుషా మేఘు.స్సవిద్యుత్ స్తనయిత్సుమాన్ 6||
 పరిఘాగ్రేణ పుసోఘ్ట వాతగ్రన్ధి ర్మహాత్మనః|
 ప్రజజ్వాల సఘోషశ్చ విధూమ ఇవ పావకః 7||
 నగర్యా విటపావత్యా గన్ధర్వభవనోత్తమైః|
 సహ చైవామరావత్యా సర్వైశ్చ భువనై.స్సహ 8||
 సతారాగణనక్షత్రం సచన్ద్రం సమహోగ్రహమ్|
 నికుమ్బపరిఘాఘూర్ణం భ్రమతీవ నభస్తలమ్ 9||
 దురాసదశ్చ సంజజ్ఞే పరిఘా ఽభరణప్రభః|
 కపీనాం స నికుమ్బాగ్ని ర్యుగాంతాగ్ని లివోత్థితః|| 10||
 రాక్షసా వానరాశ్చాపి న శేకు.స్సన్ధితుం భయాత్|
 హనూమంస్తు వివృ త్యోరస్తస్థా తస్యోగ్రతో బలీ|| 11||
 పరిఘోపమబాహుస్తు పరిఘం భాస్కరప్రభమ్|
 బలీ బలవత్స్తస్య పాతయా మాస వక్షసి|| 12||
 స్థిరే తస్యోరసి వ్యూఢే పరిఘు.శ్శతధా కృతః|
 విశీర్యమాణ.స్సహసా ఉల్కా శత మివామ్బరే|| 13||
 స తు తేన ప్రహారేణ చచాల చ మహాకపిః|

పరిఘేణ సమాధూతో యథా భూమిచలేఽచలః॥ 14॥

స తథాభిహతస్తేన హనూమాన్ ప్లవగోత్తమః।

ముష్టిం సంవర్తయా మాస బలేనాతిమహాబలః॥ 15॥

తమ్ ఉద్యమ్య మహాతేజా నికుమ్భోరసి వీర్యవాన్।

అభిచిక్షేప వేగేన వేగవాన్ వాయువిక్రమః॥ 16॥

తతః పుసోఘట చర్తాస్య ప్రసుస్రావ చ శోణితమ్।

ముష్టినా తేన సంజజ్ఞే జ్వాలా విద్యు దివోత్థితా॥ 17॥

స తు తేన ప్రహారేణ నికుమ్భో విచచాల హ।

స్వస్థశ్చాపి నిజగ్రాహ హనూమంతం మహాబలమ్॥ 18॥

విచుక్రుశుస్తదా సంఖ్యే భీమమ్ లంకా నివాసినః।

నికుమ్భేనోద్యతం దృష్ట్వా హనూమంతం మహాబలమ్॥ 19॥

స తథా హ్రీయమాణోఽపి కుమ్భకర్ణాఽత్తజేన హ।

ఆజఘానానిలసుతో వజ్రవేగేన ముష్టినా 20॥

ఆత్మానమ్ మోచయిత్వాథ క్షితా వభ్యవపద్యత।

హనూమా నున్తమథాఽశు నికుమ్భం మారుతాఽత్తజః 21॥

నిక్షిప్య పరమాఽయతో నికుమ్భం నిప్పిపేష హ।

ఉత్పత్య చాస్య వేగేన పపాతోరసి వీర్యవాన్ 22॥

పరిగృహ్య చ బాహుభ్యాం పరివృత్య శిరోధరామ్ |
ఉత్పాటయా మాస శిరో బైరవం నదతో మహాత్ 23||

అథ వినదతి సాదితే నికుమ్భే |
పవనసుతేన రణే బభూవ యుద్ధమ్ |
దశరథసుతరాక్షసేన్ద్ర నోః |

భృశత మాఽగతరోషయోఃస్ఫుభీమమ్ 24||

వ్యపేతే తు జీవే నికుమ్భస్య హృష్టా |

నినేదుః ప్లవంగా దిశః సస్వనుశ్చ |

చచా లేవ చోర్వీ పపాతేవ చ ద్యౌః |

భయమ్ రాక్షసానాం బలం చాఽవివేశ 25||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త సప్తతితమస్సర్గః |

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 78 మకరాక్షాభిషేణనమ్

నికుమ్భం చ హతం శృత్వా కుమ్భం చ వినిపాతితమ్ |

రావణః పరమామర్షీ ప్రజజ్వాలానలో యథా || 1 ||

నైరృతః క్రోధశోకాభ్యాం ద్వాభ్యాం తు పరిమూర్ఛితః |

ఖరపుత్రం విశాలాక్షం మకరాక్ష.మచోదయత్ 2||

గచ్చ పుత్ర మయాఽఽజ్ఞప్తో బలేనాభసమన్వితః।
 రాఘవం లక్ష్మణం చైవ జహి తౌ సవనౌకసః 3॥
 రావణస్య వచ.శ్రుత్వా శూర మానీ ఖరాఽత్మజః।
 బాధ.మిత్యబ్రవీ ధృష్టో మకరాక్షో నిశాచరః 4॥
 సోఽభివాద్య దశగ్రీవం కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్।
 నిర్జగామ గృహం చ్చుబ్రా ద్రావణస్యాఽఽజ్ఞయా బలీ 5॥
 సమీపస్థం బలాధ్యక్షం ఖరపుత్రోఽబ్రవీ బిదమ్।
 రథశ్చ ఆనీయతాం శీఘ్రం సైన్యం చ ఆనీయతాం త్వరాత్ 6।
 తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా బలాధ్యక్షో నిశాచరః।
 స్యన్దనమ్ చ బలం చైవ సమీపం ప్రత్యపాదయత్ 7॥
 ప్రదక్షిణం రథం కృత్వా ఆరురోహ నిశాచరః।
 సూతం సంఛోదయా మాస శీఘ్రం మే రథ.మావహ 8॥
 అథ తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ మకరాక్షోఽబ్రవీ బిదమ్।
 యూయమ్ సర్వే ప్రయుధ్యధ్వం పురస్తాన్ మమ రాక్షసాః 9॥
 అహం రాక్షసరాజేన రావణేన మహాత్మనా।
 ఆజ్ఞప్త.స్సమరే హన్తుం తా వుభౌ రామలక్ష్మణౌ॥ 10॥
 అద్య రామమ్ వభిష్యామి లక్ష్మణం చ నిశాచరాః।

శాఖామృగం చ సుగ్రీవం వానరాంశ్చ శరోత్తమైః॥ 11॥

అద్య శూలనిపాతైశ్చ వానరాణాం మహాచమూమ్|

ప్రదహిష్యామి సంప్రాప్తః శుష్కేన్దన మివానలః॥ 12॥

మకరాక్షస్య త చ్చృత్వా వచనమ్ తే నిశాచరాః|

సర్వే నానాఽఽయుధోపేతా బలవన్తస్సమాహితాః॥ 13॥

తే కామరూపిణస్సర్వే దంష్ట్రీణః పింగలేక్షణాః|

మాతంగా ఇవ నర్దన్తో ధ్వస్తకేశా భయానకాః॥ 14॥

పరివార్య మహాకాయా మహాకాయమ్ ఖరాఽత్తజమ్|

అభిజగ్నుస్తదా హృష్టాశ్చాలయన్తో వసుంధరామ్॥ 15॥

శంఖ భేరీసహస్ర్రాణా.మాహతానాం సమన్తతః|

క్ష్యేలితాఽఽస్ఫోటితానాం చ తత.శ్శబ్దో మహానభూత్॥ 16॥

ప్రభ్రష్టోఽథ కరా త్తస్య ప్రతోద.స్సారథేస్తదా|

పపాత సహసా చైవ ధ్వజస్తస్య చ రక్షసః॥ 17॥

తస్య తే రథయుక్తాశ్చ హయా విక్రమవర్జితాః|

చరణైః ఆకులైః గత్వా దీనా.స్సాస్రముఖా యయుః॥ 18॥

ప్రవాతి పవనస్తస్మిన్ సపాంసుః ఖరదారుణః|

నిర్యాణే తస్య రౌద్రస్య మకరాక్షస్య దుర్వతేః॥ 19॥

తాని దృష్ట్యా నిమిత్తాని రాక్షసా వీర్యవత్తమాః|
 అచిన్త్యనిర్గతా.స్సర్వే యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ 20||
 ఘనగజమహిషాంగ తుల్యవర్ణాః|
 సమరముఖే ష్యసకృ ద్గదాసిభిన్నాః|
 అహ మహ మితి యుద్ధకౌశలాస్తే|
 రజనిచరాః పరితః సమున్నదంతః 21||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టా సప్తతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 79 మకరాక్షవధః

నిర్గతం మకరాక్షం తే దృష్ట్వా వానరపుంగవాః|
 ఆఘ్రత్య సహసా సర్వే యోద్ధుకామా వ్యవస్థితాః|| 1||
 తతః ప్రవృత్తం సుమహ త్తద్ యుద్ధం రోమహర్షణమ్|
 నిశాచరైః ప్లవంగానాం దేవానాం దానవై రివ 2||
 వృక్షశూలనిపాతైశ్చ శిలాపరిఘపాతనైః|
 అన్యోన్యం మర్దయన్తిస్త తదా కపినిశాచరాః 3||
 శక్తిశూలగదాఖడ్గస్తోమరైశ్చ నిశాచరాః|
 పట్టసై ర్భిన్ద పాలైశ్చ బాణపాతై.స్సమంతతః 4||

పాశముద్గరదణ్డైశ నిర్ఘాతైశ్చాపరైస్తథా।

కదనమ్ కపిసింహానాం చక్రుస్తే రజనీచరాః 5॥

బాణౌఘై రర్థితాశ్చాపి ఖరపుత్రేణ వానరాః।

సంభ్రాంతమనస.స్సర్వే దుద్రువు ర్భయపీడితాః 6॥

తాన్ దృష్ట్వా రాక్షసా.స్సర్వే ద్రవమాణాన్ వలీముఖాన్।

నేదుస్తే సింహవ ద్ధృష్ట్వా రాక్షసా జితకాశినః 7॥

విద్రవత్సు తదా తేషు వానరేషు సమంతః।

రామస్తాన్ వారయా మాస శరవర్షేణ రాక్షసాన్ 8॥

వారితాన్ రాక్షసాన్ దృష్ట్వా మకరాక్షో నిశాచరః।

క్రోధానలసమాఽవిష్టో వచనమ్ చేద మబ్రవీత్ 9॥

క్వాసౌ రామః సుదుర్బుధ్యేన మే నిహతః పితా।

జనస్థాన గతః పూర్వం సానుగః సపరిచ్ఛదః॥ 10॥

అద్య గంతాస్మి వైరస్య పారం వై రజనీచరాః।

సుహృదాం చైవ సర్వేషాం నిహతానాం రణాజరే॥ 11॥

హత్వా రామమ్ సుదుర్బుద్ధిం లక్షణం చ స వానరం।

తేషాం శోణిత నిష్పందైః కలిష్యే సలిల క్రియాం॥ 12॥

ఏవ ముక్త్వా మహా బాహు ర్యుద్ధే స రజనీచరః।

వ్యలోకయత తత్సర్వం బలం రామ దిదృక్షయా॥ 13॥

ఆపలాయమానః కపిభి ర్బహుభి ర్బల శాలిభిః।

యుద్ధాయ స మహా తేజా రామా దన్యం న చేచ్ఛతి॥ 14॥

మార్గమాణస్తదా రామమ్ బలవాన్ రజనీచరః।

రథే నామ్బుద ఘోషేణ వ్యచర త్తా మనీకినీం॥ 15॥

దృష్ట్వా రామ మదూరస్థం లక్ష్మణం చ మహారథం।

స ఘోషం పాణి నాఽపలాయ తతో వచన మబ్రవీత్॥ 16॥

తిష్ఠ రామ మయా సార్థం ద్వన్ద్వయుద్ధం దదామి తే।

త్యాజయిష్యామి తే ప్రాణాన్ ధనుర్ముక్తేశ్శితైశ్శరైః॥ 17॥

య త్తదా దణ్డకారణ్యే పితరం హతవాన్ మమ।

మదగ్రతస్స్వకర్తస్థం దృష్ట్వా రోషోఽభివర్ధతే॥ 18॥

దహ్యాన్తే భృశ.మంగాని దురాత్మన్ మమ రాఘవ।

యన్ మయాసి న దృష్ట్వస్త్యం తస్మిన్ కాలే మహావనే॥ 19॥

దిష్ట్వాసి దర్శనమ్ రామ మమ త్వం ప్రాప్తవాన్ ఇహ।

కాంక్షితోఽసి క్షుధాఽర్తస్య సింహస్యేవేతరో మృగః 20॥

అద్య మద్బాణవేగేన ప్రేతరా డ్విషయమ్ గతః।

యే త్వయా నిహతావీరా.స్సహ తైశ్చ సమేష్యతి 21॥

బహునాత్ర కిమ్ ఉక్తేన శృణు రామ వచో మమ |
 పశ్యన్తు సకలా లోకాస్త్యాం మాం చైవ రణాజిరే 22 ||
 అస్మై ర్వా గదయా వాపి బాహుభ్యాం వా మహాహవే |
 అభ్యస్తం యేన వా రామ తేనైవ యుధి వర్తతాం 23 ||
 మకరాక్షవచ.శ్చుత్వా రామో దశరథాత్తజః |
 అబ్రవీత్ ప్రహసన్ వాక్యమ్ ఉత్తరోత్తరవాదినమ్ 24 ||
 కత్థసే కిం వృథా రక్షో బహూ న్యసద్యశాని తు |
 న రణే శక్యతే జేతుం వినా యుద్ధేన వాగ్బలాత్ 25 ||
 చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం త్వత్ప్రితా చ యః |
 త్రిశిరా దూషణశ్లాపి దణ్డకే నిహతా మయా 26 ||
 స్వాశితాస్తవ మాంసేన గృధ్రగోమాయువాయసాః |
 భవిష్య న్త్యద్య వై పాప తీక్ష్ణ తుణ్ణనఖాంకుశాః 27 ||
 ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ ఖరపుత్రో నిశాచరః |
 బాణౌఘాన్ అస్మజత్ తస్మై రాఘవాయ రణాజిరే 28 ||
 తాన్ శరాన్ శరవర్షేణ రామశ్చిచ్ఛేద నైకథా |
 నిపేతు ర్భువి తే చిన్నా రుక్మపుంఖాః సహస్రశః 29 ||
 త ద్యుద్ధ.మభవత్ తత్ర సమేత్యాన్యోన్య మోజసా |

ఖర రాక్షసపుత్రస్య సూనో ర్దశరథస్య చ 30||
 జీమూతయోః ఇవాఽకాశే శబ్దో జ్యోతిఃకలయోస్తదా|
 ధను ర్ముక్తస్యనోత్కృష్టశ్రూయతే చ రణాజరే 31||
 దేవదానవ గన్ధర్వాః కిన్నరాశ్చ మహోరగాః|
 అన్తరిక్షగతా.స్సర్వే ద్రష్టుకామాస్త దద్భుతమ్ 32||
 విధ.మనోన్యగాత్రేషు ద్విగుణం వర్ధతే పరమ్|
 కృతప్రతికృతాన్యోన్యం కురుతాం తౌ రణాజరే 33||
 రామ ముక్తాంస్తు బాణౌఘాన్ రాక్షసస్త్వచ్ఛిన ద్రణే|
 రక్షోముక్తాంస్తు రామో వై నైకథా ప్రాచ్ఛిన చ్ఛరైః 34||
 బాణౌఘై ర్వితతా.స్సర్వా దిశశ్చ ప్రదిశస్తథా|
 సంఛన్నా వసుధా ద్యౌశ్చ సమన్తా న్న ప్రకాశతే 35||
 తతః క్రుద్ధో మహాబాహు ర్ధనుశ్చిచ్ఛేద రక్షసః|
 అష్టాభిః అథ నారాచై.స్సూతం వివ్యాధ రాఘవః 36||
 భిత్త్వా శరై రథం రామో రథాశ్వాన్ సమపాతయత్|
 విరథో వసుధాం తిష్ఠన్ మకరాక్షో నిశాచరః 37||
 అతిష్ఠ ద్వసుధాం రక్ష.శూలం జగ్రాహ పాణినా|
 త్రాసనమ్ సర్వభూతానాం యుగాన్తాగ్ని సమప్రభమ్ 38||

విభ్రామ్య తు మహా చ్ఛాలం ప్రజ్వలంతం నిశాచరః|

స క్రోధాత్ ప్రాహిణో త్తస్మై రాఘవాయ మహోఽహవే 39||

త.మాపతంతం జ్వలితం ఖరపుత్ర కరాఛ్చ్యుతమ్|

బాణైస్తు త్రిభిః ఆకాశే శూలం చిచ్ఛేద రాఘవః 40||

సచ్ఛినో నైకథా శూలో దివ్యహాటకమణ్ణితః|

వ్యశీర్యత మహోల్కేవ రామబాణార్దితో భువి 41||

త చ్ఛాలం నిహతం దృష్ట్వా రామేణాద్భుతకర్తృణా|

సాధు సాధ్వితి భూతాని వ్యాహరన్తి నభోగతాః 42||

తం దృష్ట్వా నిహతం శూలం మకరాక్షో నిశాచరః|

ముష్టిమ్ ఉద్యమ్య కాకుత్స్థం తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాబ్రవీత్ 43||

స తం దృష్ట్వా పతంతం వై ప్రహస్య రఘునన్దనః|

పావకాస్తం తతో రామ.స్సందధేస్వశరాఽసనే 44||

తేనాస్త్రేణ హతం రక్షః కాకుత్స్థేన తదా రణే|

సంచిన్నహృదయమ్ తత్ర పపాత చమమార చ 45||

దృష్ట్వా తే రాక్షసా.స్సర్వే మకరాక్షస్య పాతనమ్|

లంకా మేవాభ్యధావన్త రామబాణార్దితాస్తదా 46||

దశరథన్యపపుత్రబాణవేగై|

రజనిచరం నిహతం ఖరాఽత్తజం తమ్|

దద్యశురథ సురా భ్రుశం ప్రహృష్టా|

గిరి.మివ వజ్రహతం యథా వికీర్ణమ్ 47||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకో నాశీతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 80 తిరోహితరావణీయుద్ధమ్

మకరాక్షం హతంశ్రుత్వా రావణ.స్సమితింజయః|

క్రోధేన మహతాఽవిష్టో దంతాన్ కటకటాపయన్|| 1||

కుపితశ్చ తదా తత్ర కిం కార్య మితి చింతయన్|

ఆదిదేశాథ సంక్రుద్ధో రణాయేన్ద్రజితం సుతమ్ 2||

జహి వీర మహావీర్యో భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|

అదృశ్యో దృశ్యమానో వా సర్వథా త్వం బలాధికః 3||

త్వ.మప్రతిమకర్తాణ.మిన్ద్రం జయసి సంయుగే|

కిం పునర్ మానుషౌ దృష్ట్వా న వధిష్యసి సంయుగే 4||

తథోక్తో రాక్షసేన్ద్రేణ ప్రతిగృహ్య పితు ర్వచః|

యజ్ఞభూమౌ స విధివత్ పావకం జుహువే న్ద్రజిత్ 5||

జుహ్వతశ్చాపి తత్రాగ్నిం రక్తోష్ఠీషధరా.స్త్రియః|

ఆజగ్నుస్తత్ర సంభ్రాంతా రాక్షసోఽయత్ర రావణిః 6||

శస్త్రాణి శరపత్రాణి సమిధోఽథ విభీతకాః|

లోహితాని చ వాసాంసిస్తువం కార్ష్యాయసం తథా 7||

సర్వతోఽగ్నిం సమాఽస్తీర్య శరపత్రైస్సమంతతః|

ఛాగస్య సర్వకృష్ణస్య గలం జగ్రాహ జీవతః 8||

సకృదేవ సమిధస్య విధూమస్య మహార్చిషః|

బభూవుస్తాని లింగాని విజయమ్ దర్శయన్తి చ 9||

ప్రదక్షిణాఽవర్తశిఖస్తప్తహాటక సన్నిభః|

హవిస్తత్ ప్రతిజగ్రాహ పావకస్స్వయ ముత్థితః|| 10||

పఠత్వాగ్నిం తర్పయిత్వాథ దేవదానవరాక్షసాన్|

ఆరురోహ రథశ్రేష్ఠమన్తర్థానగతం శుభమ్|| 11||

స వాజిభిశ్చతుర్భిశ్చ బాణైశ్చ నిశితై ర్యుతః|

ఆరోపితమహా చాపశ్శుశుభేస్యన్దనోత్తమః|| 12||

జాజ్వల్యమానో వపుషా తపనీయపరిచ్ఛదః|

మృగైశ్చన్దార్ధచన్దైశ్చ స రథస్సమలంకృతః|| 13||

జామ్బూనదమహాకమ్బు ర్ద్దిప్తపావక సన్నిభః|

బభూవేన్ద్రజితః కేతు ర్వేదూర్యసమలంకృతః|| 14||

తేన చాఽదిత్యకల్పేన బ్రహ్మస్తేణ చ పాలితః|

స బభూవ దురాధర్షో రావణి.స్సుమహాబలః|| 15||

సోఽభినిర్యాయ నగరా దిన్దజిత్ సమితింజయః|

పఠత్వాగ్నిం రాక్షసై ర్మన్తైః అన్తర్ధానగతోఽబ్రవీత్|| 16||

అద్య హత్వారణే యౌ తౌ మిథ్యా ప్రవ్రాజితౌ వనే|

జయమ్ పిత్రే ప్రదాస్యామి రావణాయ రణాఽర్జితమ్|| 17||

అద్య నిర్వానరా ముల్వీం హత్వా రామమ్ సలక్ష్మణమ్|

కలిష్యే పరమాం ప్రీతి మిత్యుక్త్వాఅన్తరభీయత|| 18||

ఆపపాతాథ సంక్రుద్ధో దశగ్రీవేణ చోదితః|

తీక్ష్ణ కార్ముకనారాచైస్తీక్ష్ణ స్త్విన్దలిపూ రణే|| 19||

స దదర్శ మహావీర్యౌ నాగౌ త్రిశిరసౌ వివ|

స్యజన్తా విషుజాలాని వీరౌ వానరమధ్యగౌ 20||

ఇమౌ తా వితి సంచిన్త్య సజ్యం కృత్వా చ కార్ముకమ్|

సంతతాన్ఇషుధారాభిః పర్జన్య ఇవ వృష్టిమాన్ 21||

స తు వైహాయసం ప్రాప్య సరథో రామలక్ష్మణౌ|

అచక్షు ర్విషయే తిష్ఠన్ వివ్యాధ నిశితై.శ్శరైః 22||

తౌ తస్య శరవేగేన పరీతౌ రామలక్ష్మణౌ|

ధనుషీ సశరే కృత్వా దివ్య మస్తం ప్రచక్రతుః 23||

ప్రచ్ఛాదయంతౌ గగనమ్ శరజాలై ర్మహాబలౌ|

త మస్తై.సూర్య సంకాశైర్నైవ పస్పృశతు.శ్శరైః 24||

స హి ధూమాన్థకారం చ చక్రే ప్రచ్ఛాదయన్ నభః|

దిశశ్చాన్తర్దధే శ్రీమాన్నీహారతమసాఽఽవృతః 25||

నైవ జ్యాతలనిర్హోషో న చ నేమిఖురస్వనః|

శుశ్రువే చరతస్తస్య న చ రూపం ప్రకాశతే 26||

ఘనాన్థకారే తిమిరే శరవర్ష మివాద్భుతమ్|

స వవర్ష మహాబాహు రాఽరాచశరవృష్టిభిః 27||

స రామమ్ సూర్యసంకాశై.శ్శరై ర్దత్తవరో భృశమ్|

వివ్యాధ సమరే క్రుద్ధ.స్సర్వగాత్రేషు రావణిః 28||

తౌ హన్యమానౌ నారాచై ర్ధారాభి రివ పర్వతౌ|

హేమపుంఖాన్ నర వ్యాఘ్రౌ తిక్తా న్ముముచతుశ్శరాన్ 29||

అన్తరిక్షే సమాసాద్య రావణిం కంకపత్రిణః|

నికృత్య పతగా భూమౌ పేతుస్తే శోణితోక్తితాః 30||

అతిమాత్రం శరౌఘేణ పీడ్యమానౌ నరోత్తమౌ|

తాన్ ఇషూన్ పతతో భల్లైః అనేకైః నిచక్యంతతుః 31||

యతో హి దద్యుశాతే తౌ శరాన్ నిపతితః శితాన్ |
 తతస్తు తౌ దాశరథీ సస్యజాతేస్త ముత్తమమ్ 32||
 రావణిస్తు దిశస్సర్వా రథేనాతిరథః పతన్ |
 వివ్యాధ తౌ దాశరథీ లఘుస్త్రి నిశితైశ్శరైః 33||
 తేనాతివిద్ధౌ తౌ వీరౌ రుక్మపుంఖైః సుసంహితైః |
 బభూవతు ర్దాశరథీ పుష్పితా వివ కింశుకౌ 34||
 నాస్య వేద గతిం కశ్చి న్న చ రూపం ధనుశ్శరాన్ |
 న చాన్య ద్విదితం కించిత్ సూర్యస్యేవాభ్రసంప్లవే 35||
 తేన విద్ధాశ్చ హరయౌ నిహతాశ్చ గతాసవః |
 బభూవుశ్శతశస్త్ర పతితా ధరణీతలే 36||
 లక్ష్మణస్తు సుసంక్రుద్ధో భ్రాతరం వాక్య మబ్రవీత్ |
 బ్రాహ్మ మస్తం ప్రయోక్త్యామి వధార్థం సర్వరక్షసామ్ 37||
 తమ్ ఉవాచ తతో రామో లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్ |
 నైకస్య హేతో రక్షాంసి పృథివ్యాం హన్తు మర్హసి 38||
 అయుధ్యమానమ్ ప్రచ్ఛన్నం ప్రాంజలిం శరణాఽగతమ్ |
 పలాయంతం ప్రమత్తం వా న త్వం హన్తుమిహార్హసి 39||
 అస్యైవ తు వధే యత్నం కలిష్యావో మహాబల |

ఆదేక్ష్యావో మహావేగాన్ అస్త్రాన్ ఆశీవిషోపమాన్ 40||

తమ్ ఏనమ్ మాయినమ్ క్షుద్ర.మన్తల్హితరథం బలాత్|

రాక్షసం నిహనిష్యన్తి దృష్ట్వా వానరయూథపాః 41||

య ద్యేష భూమిం విశతే దివం వా|

రసాతలం వాపి నభస్తలం వా|

ఏవం నిగూఢోఽపి మమాస్త్రదగ్ధః|

పతిష్యతే భూమితలే గతాసుః 42||

ఇత్యేవ ముక్త్యా వచనమ్ మహాత్మా|

రఘుప్రవీరః ప్లవగర్షభై ర్షృతః|

వధాయ రౌద్రస్య నృశంస కర్మణః|

తదా మహాత్మా త్వరితం నిరీక్షతే 43||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అశీతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 81 మాయాసీతావధః

విజ్ఞాయ తు మనస్తస్య రాఘవస్య మహాత్మనః|

సన్నివృత్యాఽహవాత్ తస్మాత్ ప్రవివేశ పురం తతః|| 1||

సోఽనుస్ఫుత్య వధం తేషాం రాక్షసానాం తరస్వినామ్|

క్రోధతామ్రేక్షణ.శూరో నిర్జగామ మహాద్యుతిః 2॥

స పశ్చిమేన ద్వారేణ నిర్యయౌ రాక్షసై ర్స్వతః|

ఇన్దజి త్తు మహావీర్యః పౌలస్త్యో దేవకంటకః 3॥

ఇన్దజి త్తు తతో దృష్ట్వా భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|

రణాయాభ్యుద్యతౌ వీరౌ మాయాం ప్రాదుష్కరోత్ తదా 4॥

ఇన్దజి త్తు రథేస్థాప్య సీతాం మాయామయీం తదా|

బలేన మహతాఽఽవృత్య తస్యా వధ మరోచయత్ 5॥

మోహనార్థం తు సర్వేషాం బుద్ధిం కృత్వా సుదుర్మతిః|

హన్తుం సీతాం వ్యవసితో వానరాభిముఖో యయా 6॥

తం దృష్ట్వా త్వభినిర్యాన్తం నగర్యాః కాననౌకసః|

ఉత్పేతు రభిసంక్రుద్ధాశ్శిలాహస్తా యుయుత్సవః 7॥

హనూమాన్ పురతస్తేషాం జగామ కపికుంజరః|

ప్రగృహ్య సుమహా చ్ఛృంగం పర్వతస్య దురాసదమ్ 8॥

స దదర్శ హతాఽనన్దాం సీతా మిన్దజితో రథే|

ఏకవేణీధరాం దీనా ముపవాసకృశాఽననామ్ 9॥

పరిక్లిష్టైక వసనా మమ్మజాం రాఘవప్రియామ్|

రజోమలాభ్యామాలిప్తైస్సర్వగాత్రై ర్వరస్త్రియమ్॥ 10॥

తాం నిలీక్ష్వ ముహూర్తం తు మైథిలీ త్యధ్యవస్య తు|
బభూవాచిర దృష్ట్వా హి తేన సా జనకాఽత్తజా|| 11||

తాం దీనాం మల దిగ్ధాంగీం రథస్థాం దృశ్య మైథిలీం|
బాష్పపర్యాకులముఖో హనూమాన్ వ్యథితోఽభవత్|| 12||

అబ్రవీత్ తాం తు శోకాఽర్తాం నిరానన్దాం తపస్వినీమ్|
సీతాం రథస్థితాం దృష్ట్వా రాక్షసేన్ద్ఘసుతాఽశ్రితామ్|| 13||

కిం సమర్థిత మస్యేతి చిన్తయన్ స మహాకపిః|
సహ తై ర్వానరశ్రేష్ఠై రభ్యధావత రావణిమ్|| 14||

త ద్వానరబలం దృష్ట్వా రావణిః క్రోధమూర్ఛితః|
కృత్వా వికోశం నిస్త్రింశం మూర్ఛ్న సీతాం పరామృశత్|| 15||

తంస్త్రియమ్ పశ్యతాం తేషాం తాడయా మాస రావణిః|
క్రోశన్తిం రామ రామేతి మాయయా యోజితాం రథే|| 16||

గృహీతమూర్ధజాం దృష్ట్వా హనూమాన్ దైన్య మాఽగతః|
శోక జం వారి నేత్రాభ్యామ్ ఉత్స్పజన్తారుతాఽత్తజః|| 17||

తం దృష్ట్వా చారు సర్వాంగీం రామస్య మహిషీం ప్రియాం|
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం క్రోధా ద్రక్షోఽభిపాఽత్తజమ్|| 18||

దురాత్మ న్నాఽత్తనాశాయ కేశపక్షే పరామృశః|

బ్రహ్మర్షీణాం కులే జాతో రాక్షసీం యోని మాఽశ్రితః॥ 19॥

భిక్ త్వాం పాప సమాచారం యస్య తే మతి రీద్యశీ।

న్యశంసానార్య దుర్వృత్త క్షుద్ర పాపపరాక్రమ 20॥

అనాఽర్యస్యేద్యశం కర్త ఘృణా తే నాస్తి నిర్ఘ్నా।

చ్యుతా గృహా చ్చ రాజ్యా చ్చ రామహస్తా చ్చ మైథిలీ 21॥

కిం తవై పాపరాధ్ధా హి య దేనాం హన్తు మిచ్ఛసి।

సీతాం చ హత్వా న చిరం జీవిష్యసి కథం చన 22॥

వధార్హకర్తృణానేన మమ హస్త గతో హ్యసి।

యే చస్త్రీఘాతినాం లోకా లోక వధ్యేషు కుత్సితాః 23॥

ఇహ జీవిత ముత్సృజ్య ప్రేత్య తాన్ ప్రతిపత్స్యసీ।

ఇతి బ్రువాణో హనుమాన్ సాయుధై ర్హరిభి ర్హృతః 24॥

అభ్యధావత సంక్రుద్ధో రాక్షసేన్ద్రసుతం ప్రతి।

ఆపతన్తం మహా వీర్యం త దనీకం వనౌకసామ్ 25॥

రక్షసాం భీమ వేగానా.మనీకం తు న్యవారయత్।

స తాం బాణసహస్రేణ విక్షోభ్య హరివాహినీమ్ 26॥

హరిశ్రేష్ఠం హనూమన్త.మిన్ద్రజిత్ ప్రత్యువాచ హ।

సుగ్రీవస్త్వం చ రామశ్చ యన్నిమిత్త మిహాఽగతాః 27॥

తాం హనిష్యామి వైదేహీ మద్వైవ తవ పశ్యతః|
 ఇమాం హత్వా తతో రామమ్ లక్ష్మణం త్వాం చ వానర 28||
 సుగ్రీవం చ వధిష్యామి తం చానార్యం విభీషణమ్|
 న హన్తవ్యాస్త్రియశ్చేతి య ద్భవీషి ప్లవంగమ 29||
 వీడా కర మమిత్రాణాం యత్స్యాత్ కర్తవ్య మేవ తత్|
 త మేవ ముక్త్యా రుదతీం సీతాం మాయామయీం తదా 30||
 శితధారేణ ఖడ్గేన నిజఘానేన్ద్రజిత్స్వయమ్|
 యజ్ఞోపవీతమార్గేణ భిన్నా తేన తపస్వినీ 31||
 సా పృథివ్యాం పృథుశ్రోణీ పపాత ప్రియదర్శనా|
 తా మిన్ద్రజిత్స్వయమ్ హత్వా హనూమన్త మువాచ హ 32||
 మయా రామస్య పశ్యేమాం కోపేన చ నిఘాదితామ్|
 ఏషా విశస్తా వైదేహీ విఫలో వః పరిశ్రమః 33||
 తతః ఖడ్గేన మహతా హత్వా తా మిన్ద్రజిత్స్వయమ్|
 హృష్టస్య రథ మాస్థాయ విననాద మహాస్వనమ్ 34||
 వానరాశ్చుక్రువుశ్చబ్దమదూరే ప్రత్యవస్థితాః|
 వ్యాదితాస్యస్య నదతస్త ద్దుర్గం సంశ్రితస్య చ 35||
 తథా తు సీతాం వినిహత్య దుర్మతిః|

ప్రహృష్టచేతా.స్స బభూవ రావణిః|

తం హృష్టరూపం సముదీక్ష్వ వానరా|

విషణ్ణరూపా.స్సహసా ప్రదుద్రువుః 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకా శీతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 82 హనూమదాదినిర్వేదః

శ్రుత్వా తం భీమనిర్వాదం శక్రాశనిసమస్వనమ్|

వీక్షమాణా దిశ.స్సర్వా దుద్రువు ర్వానరర్షభాః|| 1||

తా నువాచ తత.స్సర్వాన్ హనూమాన్ మారుతాఽత్మజః|

విషణ్ణవదనాన్ దీనాంస్తస్తాన్ విద్రవతః పృథక్ 2||

కస్యా ద్విషణ్ణవదనా విద్రవధ్వం ప్లవంగమాః|

త్వక్తయుద్ధసముత్సాహా.శ్చూరత్వం క్వ ను వో గతమ్ 3||

పృష్ఠతో అనువ్రజధ్వం మా.మగ్రతో యాస్త మాఽహవే|

శూరై రభిజనోపేతై రయుక్తం హి నివర్తితుమ్ 4||

ఏవ ముక్తా.స్సుసంక్రుద్ధా వాయుపుత్రేణ వానరాః|

శైలశృంగాన్ నగాంశైవ జగృహు ర్హృష్టమానసాః 5||

అభిపేతుశ్చ గర్జంతో రాక్షసాన్ వానరర్షభాః|

పరివార్య హనూమస్త.మన్వయుశ్చ మహాహవే 6||

స తై ర్వానరముఖ్యైస్తు హనూమాన్ సర్వతో వృతః|

పఠతాశన ఇవార్చిష్మాన్ అదహ చ్చత్రువాహినీమ్ 7||

స రాక్షసానాం కదనమ్ చకార సుమహాకపిః|

వృతో వానరసైన్యేన కాలాంతకయమోపమః 8||

స తు కోపేన చావిష్ట.శ్శోకేన చ మహాకపిః|

హనూమాన్ రావణి రథేపాతయ న్నహతీం శిలాం 9||

తా.మాపతంతీం దృష్ట్వైవ రథ.స్సారథినా తదా|

విధేయాశ్వ సమాయుక్త.స్సుదూర మపవాహితః|| 10||

త.మిన్దజిత మప్రాప్య రథస్థం సహసారథిమ్|

వివేశ ధరణీం భిత్త్వా సా శిలా వ్యర్థ ముద్యతా|| 11||

పాతితాయాం శిలాయాం తు రక్షసాం వ్యథితా చమూః|

నిపతంత్యా చ శిలాయా రాక్షసా మథితా భ్రుశం|| 12||

త మభ్యధావన్ శతశో నదన్తః కాననౌకసః|

తే ద్రుమాంశ్చ మహా వీర్యా గిరిశృంగాణి చోద్యతాః|| 13||

క్షిపతీన్దజితః సంఖ్యే వానరా భీమవిక్రమాః|

వృక్ష శైల మహా వర్షమ్ విస్ఫుజంతః ప్లవంగమాః|| 14||

శత్రూణాం కదనమ్ చక్రు ర్నేదుశ్చ వివిధైఃస్వరైః|

వానరైస్సై ర్మహావీర్యై ర్ఘోరయాపా నిశాచరాః|| 15||

వీర్యా దభిహతా వృక్షై ర్వ్యవేష్టంత రణాజిరే|

స్వసైన్య మభివీక్యాథ వానరార్దిత మిన్ద్రజిత్|| 16||

ప్రగృహీతాఽయుధః క్రుద్ధః పరాన్ అభిముఖో యయా|

స శరౌఘాన్ అవస్సృజన్స్వసైన్యేనాభిసంవృతః|| 17||

జఘాన కపిశార్దూలాన్ సుబహవాన్ దృష్టవిక్రమః|

శూలై రశనిభిః ఖడ్గైః పట్టసైః కూటముద్గరైః|| 18||

తే చాప్యనుచరాస్తస్య వానరా జఘ్నురోజసా|

స్కన్ధవిటపైస్సొలైశ్శిలాభిశ్చ మహాబలైః|| 19||

హనూమాన్ కదనమ్ చక్రే రక్షసాం భీమకర్తృణామ్|

స నివార్య పరానీకమబ్రవీ త్తాన్ వనౌకసః 20||

హనూమాన్ సన్నివర్తధ్వం న న.స్సాధ్య మిదం బలమ్|

త్యక్త్వా ప్రాణాన్ విచేష్టన్తో రామ ప్రియచికిర్షవః 21||

యన్నిమిత్తం హి యుధ్యామో హతా సా జనకాఽత్తజా|

ఇమ మర్ధం హి విజ్ఞాప్య రామమ్ సుగ్రీవ మేవ చ 22||

తౌ యత్ ప్రతివిధాస్యేతే తత్ కలిష్యామహే వయమ్|

ఇత్యుక్త్వా వానరశ్రేష్ఠో వారయన్ సర్వవానరాన్ 23||

శనై.శ్శనై రసంత్రస్త.స్సబల.స్సన్యవర్తత|

తతః ప్రేక్ష్య హనూమంతం వ్రజంతం యత్ర రాఘవః 24||

స హోతు కామో దుష్టాత్మా గత చైత్య నికుంభిలాం|

నికుమ్భిలా.మధిష్ఠాయ పావకం జుపఠవే న్నజిత్ 25||

యజ్ఞభూమ్యాం తు విధివ త్పావకస్తేన రక్షసా|

పఠాయమానః ప్రజజ్వాల మాంస శోణితభుక్ తదా 26||

సోఽర్చిః పినద్ధో దద్యుశే హోమశోణితతర్పితః|

సంధ్యాగత ఇవాఽదిత్య.స్స తీవ్రోగ్ని.స్సముత్థితః 27||

అథేన్ద్రజిద్రాక్షసభూతయే తు|

జుహోవ హవ్యం విధినా విధానవత్|

దృష్ట్వా వ్యతిష్ఠంత చ రాక్షసాస్తే|

మహోసమూహేషు నయానయజ్ఞాః 28||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వ్యశీతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 83 రామాశ్వాసనమ్

రాఘవశ్చాపి విపులం తం రాక్షసవనౌకసామ్|

శ్రుత్వా సంగ్రామనిర్ఘోషం జామ్బవంతమ్ ఉవాచ హా|| 1||

సౌమ్య నూనమ్ హనుమతా కృతం కర్త సుదుష్కరమ్|

శ్రూయతే హి యథా భీమ.స్సుమహాన్ ఆయుధస్వనః 2||

త ద్గచ్ఛ కురు సౌహాయ్యంస్వబలేనాభిసంవృతః|

క్షిప్ర.మృక్షపతే తస్య కపిశ్రేష్ఠస్య యుధ్యతః 3||

ఋక్షరాజస్తథే త్యు క్త్వాస్వేనానీకేన సంవృతః|

ఆగచ్ఛత్ పశ్చిమద్వారం హనూమాన్ యత్ర వానరః 4||

అథాఽఽయాంతం హనూమంతం దదర్శర్షపతిః పథి|

వానరైః కృతసంగ్రామై.శ్వసద్భిః అభిసంవృతమ్ 5||

దృష్ట్వా పథి హనూమాంశ్చ తత్ఋక్ష బల ముద్యతమ్|

నీలమేఘ నిభం భీమమ్ సన్నివార్య న్యవర్తత 6||

స తేన హరిసైన్యేన సన్నికర్షం మహాయశాః|

శీఘ్ర మాఽఽగమ్య రామాయ దుఃఖితో వాక్య మబ్రవీత్ 7||

సమరే యుధ్యమానానా.మస్మాకం ప్రేక్షతాం చ సః|

జఘాన రుదతీం సీతా.మిన్దజి ద్రావణాఽత్తజః 8||

ఉద్ధాంతచిత్తస్థాం దృష్ట్వా విషణ్ణోఽహ.మరిందమ|

త దహం భవతో వృత్తం విజ్ఞాపయితు మాఽఽగతః 9||

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా రాఘవ.శ్లోకమూర్ఛితః|

నిపపాత తదా భూమౌ ఛిన్నమూల ఇవ ద్రుమః|| 10||

తం భూమౌ దేవసంకాశం పతితం దృశ్య రాఘవమ్|

అభిపేతు.స్సముత్పత్య సర్వతః కపిసత్తమాః|| 11||

అసించన్ సలిలైశ్చైనమ్ పద్మోత్పలసుగన్ధిభిః|

ప్రదహన్త మనాఽసాధ్యం చ సహసాగ్నిమివోత్థితమ్|| 12||

తం లక్ష్మణోఽథ బాహుభ్యాం పరిష్వజ్య సుదుఃఖితః|

ఉవాచ రామ.మస్వస్థం వాక్యం హేత్వర్థసంహితమ్|| 13||

శుభే వర్తని తిష్ఠన్తం త్వా మాఽర్యవిజితేన్ద్రియమ్|

అనర్థేభ్యో న శక్నోతి త్రాతుం ధర్మో నిరర్థకః|| 14||

భూతానాంస్థావరాణాం చ జంగమానాం చ దర్శనమ్|

యథాస్తి న తథా ధర్మస్తేన నాస్తీతి మే మతిః|| 15||

యథైవస్థావరం వ్యక్తం జంగమమ్ చ తథావిధమ్|

నాయ.మర్థస్తథా యుక్తస్త్వద్విధో న విపద్యతే|| 16||

య ద్యధర్మో భవే ద్భూతో రావణో నరకం వ్రజేత్|

భవాంశ్చ ధర్మయుక్తో వై నైవం వ్యసన మాఽప్పుయాత్|| 17||

తస్య చ వ్యసనాభావా ద్వ్యసనమ్ చ గతే త్వయి|

ధర్మో భవత్యధర్మస్య పరస్పర విరోధినౌ॥ 18॥

ధర్మేణోపలభే ధర్మ.మధర్మం చాప్యధర్మతః।

యద్యధర్మేణ యుజ్యేయు ర్వేష్యధర్మః ప్రతిష్ఠిత॥ 19॥

యది ధర్మేణ యుజ్యేరన్ న ధర్మ రుచయో జనః।

ధర్మేణ చరతాం ధర్మస్తథా చైషాం ఫలం భవేత్ 20॥

యస్మా దర్థా వివర్ధన్తే యే ష్యధర్మః ప్రతిష్ఠితః।

క్లిశ్యన్తే ధర్మశీలాశ్చ తస్మా దేతౌ నిరర్థకౌ 21॥

వధ్యన్తే పాప కర్మాణో యద్యధర్మేణ రాఘవ।

వధకర్మహతో ధర్మ.స్స హతః కం వధిష్యతి 22॥

అథ వా విహితే నాఽయమ్ హన్యతే హన్తి వా పరమ్।

విధిః ఆలిప్యతే తేన న స పాపేన కర్మణా 23॥

అదృష్ట ప్రతికారేణ తు అవ్యక్తే నాసతా సతా।

కథం శక్యం పరం ప్రాప్తుం ధర్మేణాలి వికర్మన 24॥

యది సత్స్యాత్ సతాం ముఖ్య నాసత్స్యాత్ తవ కించన।

త్వయా యదీదృశం ప్రాప్తం తస్మాత్ త న్నోపపద్యతే 25॥

అథ వా దుర్బలః క్లిబో బలం ధర్మోఽనువర్తతే।

దుర్బలో హృత మర్యాదో న సేవ్య ఇతి మే మతిః 26॥

బలస్య యది చే ధర్మో గుణభూతః పరాక్రమే।
 ధర్మమ్ ఉత్సృజ్య వర్తస్వ యథా ధర్మే తథా బలే 27॥
 అథ చేత్ సత్యవచనమ్ ధర్మః కిల పరంతప।
 అన్యతస్త్వ య్యకరుణః కిం న బద్ధస్త్వయా పితా 28॥
 యది ధర్మో భవే ద్భూతో అధర్మో వా పరంతప।
 నస్య హత్వా మునిం వజ్రీ కుర్యా దిజ్యాం శతక్రతుః 29।
 అధర్మసంశ్రితో ధర్మో వినాశయతి రాఘవ।
 సర్వమ్ ఏతద్ యథాకామమ్ కాకుత్స్థ కురుతే నరః 30॥
 మమ చేదం మతం తాత ధర్మోఽయమితి రాఘవ।
 ధర్మమూలం త్వయా చిన్నం రాజ్య ముత్సృజతా తదా 31॥
 అర్థేభ్యో హి వివృద్ధేభ్యఃస్సంవృత్తేభ్యస్తతస్తతః।
 క్రియా.స్సర్వాః ప్రవర్తన్తే పర్వతేభ్య ఇవాఽపగాః 32॥
 అర్థేన హి వియుక్తస్య పురుషస్యాల్పతేజసః।
 వ్యుచ్ఛిద్యన్తే క్రియా.స్సర్వా గ్రీష్మే కుసలితో యథా 33॥
 సోఽయమర్థం పరిత్యజ్య సుఖికామ.స్సుఖైభితః।
 పాప.మారభతే కర్తుం తథా దోషః ప్రవర్తతే 34॥
 యస్యారాస్తస్య మిత్రాణి యస్యారాస్తస్య బాన్ధవః।

యస్యార్థాస్స పుమాన్ లోకే యస్యార్థాస్స చ పణ్డీతః 35||
 యస్యార్థాస్స చ విక్రాంతో యస్యార్థాస్స చ బుద్ధిమాన్|
 యస్యార్థాస్స మహాభాగో యస్యార్థాస్స మహాగుణః 36||
 అర్థస్యేతే పరిత్యాగే దోషాః ప్రవ్యాహృతా మయా|
 రాజ్యమ్ ఉత్సృజతా వీర యేన బుద్ధిస్త్వయా కృతా 37||
 యస్యార్థా ధర్మకామార్థాస్తస్య సర్వం ప్రదక్షిణమ్|
 అధనేనార్థకామేన నార్థశక్యో విచిన్వతా 38||
 హర్షః కామశ్చ దర్పశ్చ ధర్మః క్రోధశ్చమో దమః|
 అర్థా దేతాని సర్వాణి ప్రవర్తన్తే నరాభిప 39||
 యేషాం నశ్య త్యయమ్ లోకశ్చరతాం ధర్మచారిణామ్|
 తేఽర్థాస్త్వయి న దృశ్యన్తే దుర్దినేషు యథా గ్రహాః 40||
 త్వయి ప్రవ్రాజితే వీర గురోశ్చ వచనేస్థితే|
 రక్షసాపహృతా భార్యా ప్రాణైః ప్రియతరా తవ 41||
 త దద్య విపులం వీర దుఃఖ మిన్ద్రజితా కృతమ్|
 కర్మణా వ్యపనేష్యామి తస్మా దుత్తిష్ఠ రాఘవ 42||
 ఉత్తిష్ఠ నర శార్దులదీర్ఘ బాహో దృఢ వ్రత|
 కి మాఽత్మానమ్ మహాత్మాన మాత్మానమ్ నావబుద్ధ్యసే 43||

అయ మనఘ తవోదితః ప్రియార్థం।

జనకసుతా నిధనమ్ నిలీక్ష్వ రుప్షః।

సహయగజరథాం సరాక్షసేన్ద్రాం।

భృశం ఇషుభి ల్వినిపాతయామి లంకామ్ 44॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్మశీతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 84 ఇన్ద్రజిన్తాయావివరణమ్

రామ.మాశా సయానే తు లక్ష్మణే భ్రాతృవత్సలే।

నిక్షిప్య గుల్తాన్స్వస్థానే తత్రాఽగచ్ఛ ద్విభీషణః॥ 1॥

నానాప్రహరణై ర్వీరైశ్చతుర్భ.స్సచివై ర్స్వతః।

నీలాంజనచయాఽకారై ర్కాతంగై రివ యూథపః 2॥

సోఽభిగమ్య మహాత్మానమ్ రాఘవం శోకలాలసం।

వానరాంశ్చైవ దదృశే బాష్పపర్యాఽకులేక్షణాన్ 3॥

రాఘవం చ మహాత్మాన.మిక్ష్వాకుకులనన్దనమ్।

దదర్శ మోహ మ్మాపన్నం లక్ష్మణస్యాంక మ్మాశ్రితమ్ 4॥

వ్రీడితం శోకసంతప్తం దృష్ట్వా రామమ్ విభీషణః।

అన్త ర్ఘుఃఖేన దీనాత్మా కి మేత దితి సోఽబ్రవీత్ 5॥

విభీషణ ముఖం దృష్ట్వా సుగ్రీవం తాంశ్చ వానరాన్|

ఉవాచ లక్ష్మణో వాక్య మిదం బాష్పపరిఘ్నతః 6||

హతా.మిన్దజితా సీతా.మిహస్తుత్వైవ రాఘవః|

హనూమ ద్వచనాత్ సౌమ్య తతో మోహ ముపాగతః 7||

కథయంతం తు సౌమిత్రిం సన్నివార్య విభీషణః|

పుష్కలార్థ మిదం వాక్యం విసంజ్ఞం రామ మబ్రవీత్ 8||

మనుజేన్ద్రార్తరూపేణ య దుక్తస్త్వం హనూమతా|

త దయుక్త మహం మన్యే సౌగరస్యేవ శోషణమ్ 9||

అభిప్రాయమ్ తు జానామి రావణస్య దురాత్మనః|

సీతాం ప్రతి మహాబాహో న చ ఘాతం కరిష్యతి|| 10||

యాచ్యమాన.స్సుబహుశో మయా హితచిక్రీర్షుణా|

వైదేహీ ముత్స్నజస్వేతి న చ తత్ కృతవాన్ వచః|| 11||

నైవ సామ్నా న భేదేన న దానేన కుతో యుధా|

సౌ ద్రఘ్న మపి శక్యేత నైవ చాన్యేన కేనచిత్|| 12||

వానరాన్ మోహయిత్వా తు ప్రతియాత.స్స రాక్షసః|

చైత్యం నికుమ్భిలాం నామ యత్ర హోమమ్ కరిష్యతి|| 13||

హతవాన్ ఉపయాతో హి దేవై రపి సవాసవైః|

దురాధర్షోభవ త్యేష సంగ్రామే రావణాఽత్తజః॥ 14॥
 తేన మోహయతా నూనమ్ ఏషా మాయా ప్రయోజితా।
 విఘ్న మన్విచ్ఛతా తాత వానరాణాం పరాక్రమే॥ 15॥
 ససైన్యాస్తత్ర గచ్ఛామో యావత్ తన్ న సమాప్యతే।
 త్యజైనమ్ నరశార్దుల మిథ్యా సంతాప మాఽగతమ్॥ 16॥
 సీదతే హి బలం సర్వం దృష్ట్వా త్వాం శోకకల్మషమ్।
 ఇహ త్వంస్వస్థ హృదయస్తిష్ఠ సత్త్వసముచ్ఛితః॥ 17॥
 లక్ష్మణం ప్రేషయాస్తాభి.స్సహ సైన్యానుకల్పిభిః।
 ఏష తం నరశార్దులో రావణిం నిశితై.శ్శరైః।
 త్యాజయిష్యతి తత్ కర్మ తతో వధోఽభవిష్యతి॥ 18॥
 తస్యైతే నిశితాస్త్రీక్లాః పత్రిపత్రాంగ వాజినః।
 పతత్రిణ ఇవాసౌమ్యా.శ్శరాః పాస్యన్తి శోణితమ్॥ 19॥
 తం సందిశ మహాబాహో లక్ష్మణం శుభలక్ష్మణమ్।
 రాక్షసస్య వినాశాయ వజ్రం వజ్రధరో యథా 20॥
 మనుజవర న కాలవిప్రకర్షో।
 లిపునిధనమ్ ప్రతి యత్ క్షమోఽద్య కర్తుమ్।
 త్వ.మతిస్సృజ లిపో ర్వధాయ వాణీమ్।

అసురపురోన్మథనే యథా మహేష్ఠః 21॥

సమాప్తకర్తా హి స రాక్షసేన్ద్రో

భవత్యద్యశ్యస్సమరే సురాసురైః

యుయుత్యతా తేన సమాప్తకర్తృణా

భవేత్ సురాణా మపి సంశయో మహాన్ 22॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతురశీతితమస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 85 నికుమ్భిలాభియానమ్

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా రాఘవశ్శోకకల్పితః

నోపధారయతే వ్యక్తం య దుక్తం తేన రక్షసా॥ 1॥

తతో ధైర్యమవష్టభ్య రామః పరపురంజయః

విభీషణమ్ ఉపాసీనమ్ ఉవాచ కపి సన్నిధౌ 2॥

నైరృతాభిపతే వాక్యం య దుక్తం తే విభీషణ

భూయస్త ఛోతు మిచ్ఛామి బ్రూహి య త్తే వివక్షితమ్ 3॥

రాఘవస్య వచశ్శ్రుత్వా వాక్యం వాక్యవిశారదః

య త్తత్ పున లిదం వాక్యం బభాషే స విభీషణః 4॥

యథాఽఙ్జప్తం మహాబాహో త్వయా గుల్కనివేశనమ్

త త్తథానుష్ఠితం వీర త్వద్వాక్యసమనంతరమ్ 5॥

తా న్యనీకాని సర్వాణి విభక్తాని సమంతతః।

విన్యస్తా యూథపాశ్చైవ యథాన్యాయమ్ విభాగశః 6॥

భూయస్తు మమ విజ్ఞాప్యం త చ్ఛృణుష్వ మహాయశః।

త్వ య్యకారణసంతప్తే సంతప్తహృదయా వయమ్ 7॥

త్వజ రాజన్ ఇమమ్ శోకం మిథ్యా సంతాప మాఽగతమ్।

త దియమ్ త్యజ్యతాం చింతా శత్రుహర్షవివర్ధనీ 8॥

ఉద్యమః క్రియతాం వీర హర్షస్సముపసేవ్యతామ్।

ప్రాప్తవ్యా యది తే సీతా హస్తవ్యాఞ్చ నిశాచరాః 9॥

రఘునందన వక్ష్యామిశ్రూయతాం మే హితం వచః।

సాధ్యయమ్ యాతు సామిత్రి ర్బలేన మహతా వృతః॥ 10॥

నికుమ్భిలాయాం సంప్రాప్య హస్తుం రావణి మాఽహవే।

ధనుర్వణ్ణలనిర్ముక్తైః ఆశీవిషవిషోపమైః॥ 11॥

శరై ర్వాస్తుం మహేష్వాసో రావణిం సమితింజయః।

తేన వీరేణ తపసా వరదానాత్స్వయమ్భువః॥ 12॥

అస్తుం బ్రహ్మశిరః ప్రాప్తం కామగాశ్చతురంగమాః।

స ఏష సహ సైన్యేన ప్రాప్తః కిల నికుంభిలాం॥ 13॥

య ద్యుత్థిష్ఠేత్ కృతం కర్మ హతాన్ సర్వాంశ్చ విద్ధి నః|
 నికుమ్భిలా మసంప్రాప్తమహతాగ్నిం చ యో లిపుః|| 14||
 త్వామాతతాయినమ్ హన్యా దిన్ద్రశత్రోః స తే వధః|
 వరో దత్తో మహా బాహో సర్వ లోకేశ్వరేణ వై|| 15||
 ఇత్యేవం విహితో రాజన్ వధస్తస్యైవ భీమతః|
 వధా యేన్ద్రజితో రామసందిశస్వ మహాబలమ్|| 16||
 హతే తస్మిన్ హతం విద్ధి రావణం ససుహృజ్జనమ్|
 విభీషణవచ.శ్చుత్వా రామో వాక్య మథాబ్రవీత్|| 17||
 జానామి తస్య రౌద్రస్య మాయాం సత్యపరాక్రమ|
 స హి బ్రహ్మాస్త్రవిత్ ప్రాజ్ఞో మహామాయో మహాబలః|| 18||
 కరోత్యసంజ్ఞాన్ సంగ్రామే దేవాన్ సవరుణాన్ అపి|
 తస్యాన్తరిక్షే చరతో రథస్థస్య మహాయశః|| 19||
 న గతిర్ జ్ఞాయతే తస్య సూర్యస్యేవాభ్రసంప్లవే|
 రాఘవస్తు లిపోః జ్ఞాత్వా మాయావీర్యం దురాత్తనః 20||
 లక్షణం కీర్తిసంపన్న మిదం వచన మబ్రవీత్|
 య ద్వానరేన్ద్రస్య బలం తేన సర్వేణ సంవృతః 21||
 హనూమత్ప్రముఖైశ్చైవ యూథపై.స్సహలక్షణ|

జామ్బవేనర్క్షపతినా సహ సైన్యేన సంవృతః 22॥

జహి తం రాక్షససుతం మాయాబలవిశారదమ్।

అయమ్ త్వాం సచివైఃసార్థం మహాత్మా రజనీచరః 23॥

అభిజ్ఞస్తస్య దేశస్య పృష్ఠతోఽనుగమిష్యతి।

రాఘవస్య వచఃశ్రుత్వా లక్ష్మణఃసంవిభీషణః 24॥

జగ్రాహ కార్ముకంశ్రేష్ఠ మత్యద్భుత పరాక్రమః।

సన్నద్ధః కవచీ ఖడ్గీ స శరోవామచాపధృత్ 25॥

రామపాదా వుపస్పృశ్య హృష్టస్సౌమిత్రి రబ్రవీత్।

అద్య మత్కార్ముకోన్ముఖాశ్శరా నిల్బిద్య రావణిమ్ 26॥

లంకామభిపతిష్యన్తి హంసాః పుష్కలిణీ మివ।

అద్యైవ తస్య రౌద్రస్య శలీరం మామకాశ్శరాః 27॥

విధమిష్యన్తి భిత్వా తం మహాచాపగుణచ్యుతాః।

స ఏవ ముక్త్వా ద్యుతిమాన్ వచనమ్ భ్రాతు రగ్రతః 28॥

స రావణివధాఽకాంక్షీ లక్ష్మణస్త్వలితో యయౌ।

సోఽభివాద్య గురోః పాదౌ కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్ 29॥

నికుమ్భిలా మభియయౌ చైత్యం రావణిపాలితమ్।

విభీషణేన సహితో రాజపుత్రః ప్రతాపవాన్ 30॥

కృతస్వస్త్వయనో భ్రాత్రా లక్ష్మణస్త్వలితో యయా|

వానరాణాం సహస్రైస్తు హనూమాన్ బహుభిః వృతః 31||

విభీషణశ్చ సహమాత్యస్తదా లక్ష్మణ మన్వగాత్|

మహతా హరి సైన్యేన సవేగ మభిసంవృతః 32||

ఋక్షరాజబలం చైవ దదర్శ పథి విష్ణితమ్|

స గత్వా దూర మధ్వానమ్ సౌమిత్రి ర్మిత్రనన్దనః 33||

రాక్షసేన్ద్ర బలం దూరా దపశ్య ద్ద్వాపా మాస్థితమ్|

స సంప్రాప్య ధనుష్పాణి ర్కాయా యోగ మలిందమః|

తస్థౌ బ్రహ్మవిధానేన విజేతుం రఘునన్దనః 34||

విభీషణేన సహితో రాజ పుత్రః ప్రతాపవాన్|

అంగదేన చ వీరేణ తథానిల సుతేన చ 35|

వివిధ మమలశస్త్రభాస్వరం|

తద్ధ్వజగహనమ్ విపులం మహారఙ్ఘైశ్చ|

ప్రతిభయ తమ మప్రమేయవేగం|

తిమిర మివ ద్విషతాం బలం వివేశ 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచాశీతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 86 రావణిబలకథనమ్

అథ తస్యా.మవస్థాయాం లక్షణం రావణానుజః।

పరేషా.మహితం వాక్య.మర్థ సాధక మబ్రవీత్॥ 1॥

య దేత ద్రాక్షసానీకం మేఘశ్యామమ్ విలోక్యతే।

ఏత దాఽఽయోధ్యతాం శీఘ్రం కపిభిః పాదపాఽఽయుధైః 2॥

అస్యానీకస్య మహతో భేదనే యతలక్షణా।

రాక్షసేన్ద్రసుతోఽప్యత్ర భిన్నే దృశ్యో భవిష్యతి 3॥

స త్వ.మిన్ద్రాశనిప్రఖ్యై.శ్శరైః అవకిరన్ పరాన్।

అభద్రవాఽఽశు యావ ద్వై నైతత్ కర్మ సమాప్యతే 4॥

జహి వీరదురాత్మానమ్ మాయాపర.మధార్తికమ్।

రావణిం క్రూరకర్మాణం సర్వలోకభయావహమ్ 5॥

విభీషణవచ.శ్రుత్వా లక్షణ.శ్శుభలక్షణః।

వవర్ష శరవర్షాణి రాక్షసేన్ద్రసుతం ప్రతి 6॥

ఋక్షా.శ్శాఖామృగాశ్చైవ ద్రుమాద్రివరయోధినః।

అభ్యధావన్త సహితాస్త దనీక మవస్థితమ్ 7॥

రాక్షసాశ్చ శితై ర్బాణైః అసిభి.శ్శక్తితోమరైః।

ఉద్యతై.స్సమవర్తన్త కపిసైన్యజిఘాంసవః 8॥

స సంప్రహారస్తుముల.స్సంజజ్ఞే కపిరక్షసామ్|

శబ్దేన మహతా లంకాం నాదయన్ వై సమన్తతః 9||

శస్త్రైశ్చ బహుధా యకారై.శ్శితై ర్బాణైశ్చ పాదపైః|

ఉద్యతై ర్గిరిశృంగైశ్చ ఘోరైః ఆకాశ మావృతమ్|| 10||

తే రాక్షసా వానరేషు వికృతాననబాహవః|

నివేశయన్త.శ్యస్త్రాణి చక్రుస్తే సుమహా ధ్యయమ్|| 11||

తథైవ సకలై ర్షుక్తై ర్గిరిశృంగైశ్చ వానరాః|

అభిజఘ్ను ర్నిజఘ్నుశ్చ సమరే రాక్షసర్షభాన్|| 12||

ఋక్షవానరముఖ్యైశ్చ మహాకాయై ర్మహాబలైః|

రక్షసాం వధ్యమానానాం మహా ధ్యయ మజాయత|| 13||

స్వ మనీకం విషణ్ణం తుశ్రుత్వా శత్రుభి ర్దృతమ్|

ఉదతిష్ఠత దుర్ధర్షస్తత్ కర్కణ్యననుష్ఠితే|| 14||

వృక్షాన్ధకారా నిష్ప్రమ్య జాతక్రోధ.స్స రావణిః|

ఆరురోహ రథం సజ్జం పూర్వయుక్తం స రాక్షసః|| 15||

స భీమకార్ముక ధరః కాల మేఘ సమ ప్రభః|

రక్తాయస్య నయనః క్రూరో బభౌ మృత్యు రివాన్తకః|| 16||

దృష్ట్వైవ తు రథస్థం తం పర్యవర్తత త ద్బలమ్|

రక్షసాం భీమవేగానాం లక్ష్మణేన యుయుత్సతామ్॥ 17॥

తస్మిన్ కాలే తు హనుమాన్ ఉద్యమ్య సుదురాసదమ్|

ధరణీధరసంకాశీ మహా వృక్ష మలిందమః॥ 18॥

స రాక్షసానాం తత్ సైన్యం కాలాగ్ని లివ నిర్దహన్|

చకార బహుభి ర్స్వక్తైః నిస్సంజ్ఞం యుధి వానరః॥ 19॥

విధ్వంసయంతం తరసా దృష్ట్వైవ పవనాఽత్తజమ్|

రాక్షసానాం సహస్రాణి హనూమంత మవాకిరన్ 20॥

శితశూలధరా.శూలై రసిభిశ్చాసిపాణయః|

శక్తిభి.శక్తిహస్తాశ్చ పట్టసైః పట్టసాఽయుధాః 21॥

పరిమైశ్చ గదాభిశ్చ కున్దైశ్చ శుభదర్శనైః|

శతశ్చ శతఘ్నీభిః ఆయసై రపి ముద్గరైః 22॥

ఘోరైః పరశ్వధైశ్చైవ భణ్ణివాలైశ్చ రాక్షసాః|

ముష్టిభి ర్వజ్రవేగైశ్చ తలై రశని సన్నిభైః 23॥

అభిజఘ్ను.స్సమాఽసాద్య సమంతా త్పర్వతోపమమ్|

తేషా మపి చ సంక్రుద్ధశకార కదనమ్ మహత్ 24॥

స దదర్శ కపిశ్రేష్ఠ మచలోపమ మిన్ద్రజిత్|

సూదయంత మమిత్రఘ్ను మమిత్రాన్ పవనాఽత్తజమ్ 25॥

స సారథిమ్ ఉవాచేదం యాహి యత్రైష వానరః|
 క్షయ మేష హి నః కుర్యా ద్రాక్షసానామ్ ఉపేక్షితః 26||
 ఇత్సుక్తస్సారథిస్తేన యయౌ యత్ర స మారుతిః|
 వహాన్ పరమదుర్ధర్షంస్థిత.మిన్ద్రజితం రథే 27||
 సోఽభ్యుపేత్య శరాన్ ఖడ్గాన్ పట్టసాంశ్చ పరశ్వధాన్|
 అభ్యవర్షత దుర్ధర్షః కపిమూర్ధ్ని స రాక్షసః 28||
 తాని శస్త్రాణి ఘోరాణి ప్రతిగృహ్య స మారుతిః|
 రోషేణ మహతాఽవిప్రో వాక్యం చేద మువాచ హ 29||
 యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి రావణాఽత్తజ దుర్మతే|
 వాయుపుత్రం సమాసాద్య జీవన్న ప్రతియాస్వసి 30||
 బాహుభ్యాం ప్రతియుధ్యస్వ యది మే ద్వన్ద్వ మాఽహవే|
 వేగం సహస్వ దుర్బుద్ధే తతస్త్వం రక్షసాం వరః 31||
 హనూమంతం జిఘాంసంతం సముద్యతశరాఽసనమ్|
 రావణాఽత్తజ మాఽచప్తే లక్షణాయ విభిషణః 32||
 యస్తు వాసవనిర్జేతా రావణస్యాత్మసంభవః|
 స ఏష రథ మాఽస్థాయ హనూమంతం జిఘాంసతి 33||
 త మప్రతిమసంస్థానై.శ్వరై.శ్వత్రువిదారణైః|

జీవితాంతకరై ర్హై.సామిత్రే రావణిం జహి 34||

ఇత్యేవ ముక్తస్తు తదా మహాత్మా|

విభీషణేనారివిభీషణేన|

దదర్శ తం పర్వత సన్నికాశం|

రథస్థితం భీమబలం దురాసదమ్ 35||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షడశీతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 87 విభీషణరావణి పరస్పరనిన్దా

ఏవముక్త్వా తు సామిత్రం జాతహర్షో విభీషణః|

ధనుష్పోణిన మాదాయ త్వరమాణో జగామ హ|| 1||

అవిదూరం తతో గత్వా ప్రవిశ్య చ మహా ద్వనమ్|

దర్శయా మాస తత్ కర్త లక్ష్మణాయ విభీషణః 2|

నీలజీమూతసంకాశం న్యగ్రోధం భీమదర్శనమ్|

తేజస్వీ రావణబ్రాతా లక్ష్మణాయ న్యవేదయత్3||

ఇహోపహారం భూతానాం బలవాన్ రావణాత్తజః|

ఉపహృత్య తతః పశ్చాత్ సంగ్రామ మభివర్తతే4||

అదృశ్య.స్సర్వభూతానాం తతో భవతి రాక్షసః|

నిహన్తి సమరే శత్రూన్ బధ్నాతి చ శరోత్తమైః 5॥

త.మప్రవిష్టం న్యగ్రోధం బలినమ్ రావణాఽత్మజమ్।

విధ్వంసయ శరైస్తీక్ష్ణై.స్సరథం సాశ్వసారభిమ్ 6॥

తథే త్యుక్త్వా మహాతేజా.స్సామిత్రి ల్పితనన్దనః।

బభూవావస్థితస్తత్ర చిత్రం విస్ఫారయన్ ధనుః 7॥

స రథేనాగ్నివర్ణేన బలవాన్ రావణాఽత్మజః।

ఇన్ద్రజిత్ కవచీ ఖడ్గీ సధ్వజః ప్రత్యదృశ్యత 8॥

తమ్ ఉవాచ మహాతేజాః పౌలస్త్య.మపరాజితమ్।

సమాఽహ్వాయే త్వాం సమరే సమ్య గ్యుద్ధం ప్రయచ్ఛ మే 9॥

ఏవమ్ ఉక్తో మహాతేజా మనస్వీ రావణాఽత్మజః।

అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం తత్ర దృష్ట్వా విభీషణమ్॥ 10॥

ఇహ త్వం జాతసంవృద్ధ.స్సాక్షా ద్భ్రాతా పితు ర్మమ।

కథం ద్రుహ్యాసి పుత్రస్య పితృవోఽ మమ రాక్షస॥ 11॥

న జ్ఞాతిత్వం న సౌహార్దం న జాతిస్తవ దుర్మతే।

ప్రమాణం న చ సోదర్యం న ధర్మో ధర్మదూషణ॥ 12॥

శోచ్యస్త్య మసి దుర్బుద్ధే నిన్దనీయశ్చ సాధుభిః।

యస్త్యంస్వజన ముత్సృజ్య పర భృత్యత్వ మాఽగతః॥ 13॥

నైత చ్ఛిథిలయా బుద్ధ్యా త్వం వేత్సి మహా దన్తరమ్|

క్వ చ స్వజనసంవాసః క్వ చ నీచపరాఽశ్రయః|| 14||

గుణవాన్ వా పరజన.స్వజనో నిర్గుణోఽపి వా|

నిర్గుణ.స్వజన.శ్రేయాన్ యః పరః పర ఏవ సః|| 15||

య.స్వపక్షం పరిత్యజ్య పరపక్షం నిషేవతే|

సస్వపక్షే క్షయమ్ ప్రాప్తే పశ్చాత్ తై రేవ హన్యతే|| 16||

నిరనుక్రోశతా చేయమ్ యాద్యశీ తే నిశాచర|

స్వజనేన త్వయా శక్యం పరుషం రావణాఽనుజ|| 17||

ఇత్యుక్తో భ్రాతృపుత్రేణ ప్రత్యువాచ విభీషణః|

అజానన్ ఇవ మచ్ఛీలం కిం రాక్షస వికత్థసే|| 18||

రాక్షసేన్ద్రసుతాసాధో పారుష్యం త్యజ గౌరవాత్|

కులే యద్యప్యహం జాతో రక్షసాం క్రూరకర్తృణామ్|| 19||

గుణోఽయమ్ ప్రథమో న్మాణాం త న్నే శీలమరాక్షసం|

న రమే దారుణేనాహం న చాధర్మేణ వై రమే 20||

భ్రాత్రా విషమశీలేన కథం భ్రాత్రా నిరస్యతే|

ధర్మాత్ ప్రచ్యుత శీలం హి పురుషం పాప నిశ్చయమ్ 21||

త్యక్త్వా సుఖ మవాప్నోతి హస్తా దాఽశీ విషం యథా|

హింసా పరస్య హరణే పర దారాభిమర్శనం 22||

త్యాజ్య మాపవ ర్దురాచారం వేత్స ప్రజ్వలితం యథా|

పరస్యానాం చ హరణం పరదారాభిమర్శనమ్ 23||

సుహృదా మతిశంకాం చ త్రయో దోషాః క్షయావహాః|

మహర్షీణాం వధో ఘోర.స్సర్వదేవైశ్చ విగ్రహాః 24||

అభిమానశ్చ కోపశ్చ వైరిత్వం ప్రతికూలతా|

ఏతే దోషా మమ భ్రాతు ల్లివితైశ్వర్యనాశనాః 25||

గుణాన్ ప్రచ్ఛాదయా మాసుః పర్వతాన్ ఇవ తోయదాః|

దోషైః ఏతైః పరిత్యక్తో మయా భ్రాతా పితా తవ 26||

నేయ మస్తి పులీ లంకా న చ త్వం న చ తే పితా|

అతిమానీ చ బాలశ్చ దుర్వినీతశ్చ రాక్షస 27||

బద్ధస్త్వం కాల పాశేన బ్రూహి మాం యద్యదిచ్ఛసి|

అద్య తే వ్యసనమ్ ప్రాప్తం కిమ్ మాం త్వ మిహ వక్ష్యసి 28||

ప్రవేష్టుం న త్వయా శక్యో న్యగ్రోధో రాక్షసాధమ|

ధర్షయిత్వా తు కాకుత్స్థో న శక్యం జీవితుం త్వయా 29||

యుధ్యస్య నరదేవేన లక్ష్మణేన రణే సహ|

హతస్త్వం దేవతా కార్యం కలిష్యసి యమక్షయే 30||

నిదర్శయస్వాత్మబలం సముద్యతం।

కురుష్వ సర్వాఽయుధసాయకవ్యయమ్।

న లక్షణస్యైత్య హి బాణగోచరం।

త్వ మద్య జీవన్ సబలో గమిష్యసి 31॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తాశీతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 88 సౌమిత్రిరావణీయుద్ధమ్

విభీషణ వచ.శ్చుత్వా రావణిః క్రోధమూర్ఛితః।

అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం వేగేనాభ్యుత్పాత హ॥ 1॥

ఉద్యతాఽయుధనిస్త్రింశో రథే తు సమలంకృతే।

కాలాశ్వయుక్తే మహతిస్థితః కాలాంతకోపమః 2॥

మహాప్రమాణమ్ ఉద్యమ్యవిపులం వేగవ ద్ధృఢమ్।

ధను ర్భీమమ్ పరామృశ్య శరాంశ్చామిత్ర శాతనాన్ 3॥

తం దదర్శ మహేష్వాసో రథే సుసమలంకృతః।

అలంకృత మమిత్రఘ్నం రాఘవస్యానుజం బలీ 4॥

హనుమత్ప్రృష్ట మాఽసీనమ్ ఉదయస్థ రవి ప్రభం।

ఉవాచైనమ్ సమాఽరబ్ధ.స్సౌమిత్రిం సవిభీషణమ్ 5॥

తాంశ్చ వానరశార్దులాన్ పశ్యధ్వం మే పరాక్రమమ్|

అద్య మత్కార్కుకోతస్సృష్టం శరవర్షం దురాసదమ్ 6||

ముక్తం వర్ష మివాఽకాశే వారయిష్యథ సంయుగే|

అద్య వో మామకా బాణా మహా కార్కుక నిస్సృతాః 7||

విధమిష్యన్తి గాత్రాణి తూలరాశి.మివానలః|

తీక్ష్ణ సాయక నిర్భిన్నాన్ శూల శక్త్యుష్టితోమరైః 8||

అద్య వో గమయిష్యామి సర్వా.నేవ యమక్షయమ్|

క్షిపత.శ్వరవర్షాణి క్షిప్రహస్తస్య మే యుధి 9||

జీమూతస్యేవ నదతః క.స్నాస్యతి మమూగ్రతః|

రాత్రి యుద్ధే మయా పూర్వం వజ్రాశని సమైః శరైః|| 10||

శాయితౌస్థో మయా భూమౌ విసంజ్ఞౌ సపురస్సరౌ|

స్మృతి న తేస్థి వా మన్యే వ్యక్తం వా యమ సాదనమ్|| 11||

ఆశీ విష మివ క్రుద్ధం య న్నాం యోద్ధుం వ్యవస్థితః|

త ఛ్చుత్వా రాక్షసేన్ద్రస్య గర్జితం లక్ష్మణస్తదా|| 12||

అభీత వదనః క్రుద్ధో రావణిం వాక్య మబ్రవీత్|

ఉక్తశ్చ దుర్గమః పారః కార్యాణాం రాక్షస త్వయా|| 13||

కార్యాణాం కర్తృణా పారం యో గచ్ఛతి స బుద్ధిమాన్|

స త్వ.మర్థస్య హీనార్థో దురవాపస్య కేనచిత్॥ 14॥

వచో వ్యాహృత్య జానీషే కృతార్థోఽస్మీతి దుర్వతే।

అన్తర్థాన గతే నాజౌ యస్త్వయాచరితస్తదా॥ 15॥

తస్కరాఽచరితో మార్గో నైష వీరనిషేవితః।

యథా బాణపథం ప్రాప్యస్థితోఽహం తవ రాక్షస॥ 16॥

దర్శయస్వాద్య త త్తేజో వాచా త్వం కిం వికత్తసే।

ఏవమ్ ఉక్తో ధను ర్భీమమ్ పరామృశ్య మహాబలః॥ 17॥

ససర్జే నిశితాన్ బాణాన్ ఇన్ద్రజిత్ సమితింజయః।

తే నిస్సృష్టా మహావేగా.శ్శరా.స్సర్పవిషోపమాః॥ 18॥

సంప్రాప్య లక్షణం పేతు.శ్శ్వసన్త ఇవ పన్నగాః।

శరైః అతిమహావేగైః వేగవాన్ రావణాఽత్తజః॥ 19॥

సౌమిత్రి.మిన్ద్రజి ద్యుద్ధే వివ్యాధ శుభలక్షణమ్।

స శరైః అతివిద్ధాంగో రుభిరేణ సముక్షితః 20॥

శుశుభే లక్షణ.శ్శూమాన్ విధూమ ఇవ పావకః।

ఇన్ద్రజిత్ తు ఆత్మనః కర్త ప్రసమీక్ష్యాభిగమ్య చ 21॥

వినద్య సుమహా నాద.మిదం వచన మబ్రవీత్।

పత్రిణ.శ్శితధారాస్తే శరా మత్కార్ముకచ్యుతాః 22॥

ఆదాస్యన్తేఽద్య సౌమిత్రే జీవితం జీవితాన్తగాః|

అద్య గోమాయుసంఘాశ్చశ్యేన సంఘాశ్చ లక్షణ 23||

గృధ్రాశ్చ నిపతన్తు త్వాం గతాసుం నిహతం మయా|

అద్య యాస్యంతి సౌమిత్రే కర్ణ గోచరతాం తవ 24||

తర్జనమ్ యమ దూతానాం సర్వ భూత భయావహం|

క్షత్రబన్ధుస్సదానార్యో రామః పరమదుర్మతిః 25||

భక్తం భ్రాతర మద్వైవ త్వాం ద్రక్ష్యతి మయా హతమ్|

విశస్తకవచం భూమౌ వ్యపవిద్ధశరాఽసనమ్ 26||

హృతోత్తమాంగం సౌమిత్రే త్వా మద్య నిహతం మయా|

ఇతి బ్రువాణం సంరబ్ధం పరుషం రావణాఽత్తజమ్ 27||

హేతుమద్వాక్య మత్యర్థం లక్షణః ప్రత్యువాచ హ|

వాక్ష్లం త్యజ దుర్బుద్ధే క్రూర కర్మాసి రాక్షస 28||

అథ కస్మాద్వదస్యేతత్సంపాదయ సుకర్మణా|

అకృత్వా కత్థసే కర్మ కిమర్థమిహ రాక్షస 29|

కురు తత్ కర్మ యేనాహంశ్రద్ధధ్యాం తవ కత్థనమ్|

అనుక్త్వా పరుషం వాక్యం కించి దప్యనవక్షిపన్ 30||

అవికత్థన్ వభిష్యామి త్వాం పశ్య పురుషాధమ|

ఇత్యుక్త్వా పంచ నారాచాన్ ఆకర్ణ్యపూరితాన్ శరాన్ 31॥

నిచఘాన మహావేగాం లక్ష్మణో రాక్షసోరసి|

సుపత్ర వాజితా బాణాః జ్వలితా ఇవ పన్నగాః 32॥

నైర్యతోరస్యభాసంత సవితూ రశ్చయో యథా|

స శరైః ఆహతస్తేన సరోషో రావణాఽత్తజః 33॥

సుప్రయుక్తైస్త్రిభి ర్బాణైః ప్రతివివ్యాధ లక్ష్మణమ్|

స బభూవ మహాభీమో నరరాక్షససింహయోః 34॥

విమర్దస్తుములో యుద్ధే పరస్పర జయైషిణోః|

ఉభౌ హి బలసంపన్నా వుభౌ విక్రమశాలినౌ 35॥

ఉభా వపి సువిక్రాంతౌ సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదౌ|

ఉభౌ పరమదుర్జయా వతుల్యబలతేజసౌ 36॥

యుయుధాతే మహావీరౌ గ్రహా వివ నభో గతౌ|

బలవృత్రా వివాభీతౌ యుధి తౌ దుష్టుధర్షణౌ 37॥

యుయుధాతే మహాత్మానౌ తదా కేసరిణా వివ|

బహూన్ అవస్పృజంతౌ హి మార్గణౌఘాన్ అవస్థితౌ|

నరరాక్షస సింహౌ తౌ ప్రహృష్టౌ వభ్యయుధ్యతామ్ 38॥

సుసంప్రహృష్టౌ నరరాక్షసోత్తమౌ|

జయైషిణౌ మార్గణచాపధారిణౌ।

పరస్పరం తౌ ప్రవవర్షతు ర్భృశం।

శరౌఘవర్షేణ బలాహకా వివ 39॥

అభి ప్రవృద్ధౌ యుధి యుద్ధ కోవిదౌ।

శరాసి చండౌ శిత శస్త్ర ధారిణౌ।

అభీక్ష్ణ మాఽవివృధతు ర్మహా బలౌ।

మహాఽహవే శంబర వాసవా వివ 40॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టా శీతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 89 సౌమిత్రిసన్దుక్షణమ్

తత.శ్వరం దాశరథి.స్సంధాయామిత్రకర్మనః।

ససర్జ రాక్షసేన్ద్రాయ క్రుద్ధ.స్సర్ప ఇవశ్వసన్ ॥ 1॥

తస్య జ్యౌతలనిర్ఘోషం సశ్రుత్వా రావణాఽత్తజః।

వివర్ణవదనో భూత్వా లక్ష్మణం సముదైక్షత 2॥

తం విషణ్ణముఖం దృష్ట్వా రాక్షసం రావణాఽత్తజమ్।

సౌమిత్రిం యుద్ధసంసక్తం ప్రత్యువాచ విభీషణః 3॥

నిమిత్తా న్యనుపశ్యామి యాన్యస్త్రిన్ రావణాఽత్తజే।

త్వర తేన మహాబాహో భగ్న ఏష న సంశయః 4||

తత.స్సంధాయ సౌమిత్రి.శ్శరాన్ అగ్నిశిఖోపమాన్|

ముమోచ నిశితాంస్తస్మై సర్పాన్ ఇవ విషోల్బణాన్ 5||

శక్రాశనిసమస్పర్శై ర్లక్ష్మణేనాఽహత.శ్శరైః|

ముపహార్త.మభవన్ మూఢ.స్సర్వసంక్షుభితేన్ద్రియః 6||

ఉపలభ్య ముపహార్తేన సంజ్ఞాం ప్రత్యాఽగతేన్ద్రియః|

దదర్శావస్థితం వీరం వీరో దశరథాఽత్మజమ్ 7||

సోఽభిచక్రామ సౌమిత్రిం రోషాత్ సంరక్తలోచనః|

అబ్రవీ చ్చైన.మాసాద్య పున.స్స పరుషం వచః 8||

కిం నన్మరసి త ద్యుధే ప్రథమే మత్పరాక్రమమ్|

నిబద్ధస్త్వం సహ భ్రాత్రా యదా భువి విచేష్టసే 9||

యువా ఖలు మహాయుధే శక్రాశనిసమై.శ్శరైః|

శాయితౌ ప్రథమమ్ భూమౌ విసంజ్ఞా సపురస్సరౌ|| 10||

స్ఫుతి ర్వా నాస్తి తే మన్యే వ్యక్తం వా యమసాదనమ్|

గన్తు మిచ్ఛసి యస్మా త్త్వం మాం ధర్షయితు మిచ్ఛసి|| 11||

యది తే ప్రథమే యుధే న దృష్టో మత్పరాక్రమః|

అద్య తే దర్శయిష్యామి తిష్ఠేదానీం వ్యవస్థితః|| 12||

ఇత్యుక్త్వా సప్తభిర్బాణై రభివివ్యాధ లక్ష్మణమ్|

దశభిశ్చ హనూమంతం తీక్ష్ణ ధారైశ్శరోత్తమైః|| 13||

తతశ్శరశతేనైవ సుప్రయుక్తేన వీర్యవాన్|

క్రోధా ద్విగుణసంరబ్ధో నిర్బభేద విభీషణమ్|| 14||

త ద్ద్వష్టేన్ద్రజితః కర్మ కృతం రామానుజస్తదా|

అచిన్తయిత్వా ప్రహసన్ నైతత్ కించి దితి బ్రువన్|| 15||

ముమోచ స శరాన్ ఘోరాన్ సంగృహ్య నరపుంగవః|

అభీతవదనః క్రుద్ధో రావణిం లక్ష్మణో యుధి|| 16||

నైవం రణగతశ్శూరాః ప్రహరన్తి నిశాచర|

లఘువశ్శాల్పవీర్యాశ్చ సుఖా హేమే శరా స్తవ|| 17||

నైవం శూరాస్తు యుధ్యన్తే సమరే జయకాంక్షిణః|

ఇత్యేవం తం బ్రువాణస్తు శరవర్షైరవాకిరత్|| 18||

తస్య బాణైస్తు విధ్వస్తం కవచం హేమభూషితమ్|

వ్యశీర్యత రథోపస్థే తారాజాలమివామ్బరాత్|| 19||

విధూతవర్షా నారాచై ర్బభూవ స కృతవ్రణః|

ఇన్ద్రజిత్ సమరే శూరః ప్రత్యూషే భానుమా నివ 20||

తతః శర సహస్రేణ సంకృద్ధో రావణాఽత్తజః|

బిభేద సమరే వీరం లక్ష్మణం భీమ విక్రమః 21||

వ్యశీర్యత మహా దివ్యం కవచం లక్ష్మణస్య చ|

కృత ప్రతికృతాన్యోన్యం బభూవతుః అభిద్రుతౌ 22||

అభీక్ష్యం నిశ్వసంతౌ తౌ యుధ్యేతాం తుములం యుధి|

శరసంకృతసర్వాంగో సర్వతో రుభిరోక్షితౌ 23||

సుదీర్ఘ కాలం తౌ వీరా వన్యోన్యం నిశితైః శరైః|

తతక్షతు ర్మహాత్మానౌ రణ కర్మ విశారదౌ 24||

బభూవతుశ్చాత్మ జయే యతౌ భీమ పరాక్రమౌ|

తౌ శారౌఘైస్తుదా కీర్ణౌ నికృత కవచ ధ్వజౌ 25||

స్తవంతౌ రుభిరం చోష్ణం జలం ప్రస్తవణానివ|

శర వర్షం తతో ఘోరం ముంచతో ల్భీమ నిస్స్వనమ్ 26||

సాసారయౌ రివాఽకాశే నీలయౌః కాల మేఘయౌః|

తయౌ రథ మహాన్ కాలో వ్యత్యయా ద్యుధ్యమానయౌః 27||

న చ తౌ యుద్ధ వైముఖ్యంశ్రమమ్ వాప్యపజగ్మతుః|

అస్త్రి ణ్యస్త్రవిదాంశ్రేష్ఠౌ దర్శయంతౌ పునః పునః 28||

శరాన్ ఉచ్ఛావచాఽకారాన్ అన్తరిక్షే బబన్ధతుః|

వ్యపేతదోష మస్యంతౌ లఘుచిత్రం చ సుష్టు చ 29||

ఉభౌ తౌ తుములం ఘోరో చక్రతు ర్నర రాక్షసౌ|

తయోః పృథక్పృథ గ్భీమ.శ్శుశ్రువే తుములస్వనః 30||

ప్రకంపయ న్వనమ్ ఘోరో నిర్ఘాత ఇవ దారుణ ంః|

స తయో ర్భ్రాజతే శబ్దస్తదా సమర సక్తయోః 31||

సుఘోరయోర్నిష్టనతో ర్గగనే మేఘయో ర్యథా|

సువర్ణ పుంఖై ర్నారాచై ర్బలవంతౌ కృత వ్రణౌ 32||

ప్రసుస్మవాతే రుభిరం కీర్తిమంతౌ జయే ధృతౌ |

తే గాత్రయో ర్నిపతితా రుక్తపుంఖాః శరా యుధి 33|

అస్యజ్ఞద్ధా వినిష్ఠత్య వివిశు ర్ధరణీతలమ్|

అన్యే సునిశితై.శ్శస్త్రైః ఆకాశే సంజఘట్టిరే 34||

బభంజుశ్చిచ్ఛిదుశ్చాపి తయో ర్భాణా.స్సహస్రశః|

స బభూవ రణే ఘోరస్తయో ర్భాణమయశ్చయః 35||

అగ్నిభ్యా మివ దీప్తాభ్యాం సత్రే కుశమయశ్చయః|

తయోః కృతవ్రణౌ దేహశౌ శుశుభాతే మహాత్మనోః 36||

సపుష్పౌ వివ నిష్ఠత్రౌ వనే శాల్మలి కింశుకౌ|

చక్రతుస్తుములం ఘోరం సన్నిపాతం ముహు ర్ముహుః 37||

ఇన్ద్రజి ల్లక్ష్మణశ్చైవ పరస్పరజయైషిణౌ|

లక్షణో రావణిం యుద్ధే రావణిశ్చాపి లక్షణమ్ 38॥

అన్యోన్యం తా వభిఘ్నన్తా నశ్రమమ్ ప్రత్యపద్యతామ్|

బాణజాలైశ్శ్యలీరస్త్థై రవగాఢైస్తరస్వినౌ 39॥

శుశుభాతే మహావీర్యోప్రరూఢా వివ పర్వతౌ|

తయో రుభిరసిక్తాని సంవృతాని శరై ర్భృశమ్ 40॥

బభ్రాజుఃస్సర్వగాత్రాణి జ్వలన్త ఇవ పావకాః|

తయోః అథ మహాన్ కాలో వ్యత్యయాద్యుధ్యమానయోః|

న చ తౌ యుద్ధవైముఖ్యంశ్రమమ్ వా ప్పుపజగ్మతుః 41॥

అథ సమరపరిశ్రమమ్ నిహన్తుం|

సమరముఖే ష్వజితస్య లక్షణస్య|

ప్రియహితమ్ ఉపపాదయన్ మహశౌజాః|

సమర ముపేత్య విభీషణోఽవతస్థే 42॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకో నవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 90 సౌమిత్రిరావణియుద్ధమ్

యుధ్యమానౌ తు తౌ దృష్ట్వా ప్రసక్తౌ నరరాక్షసౌ|

ప్రభిన్నా వివ మాతంగౌ పరస్పర వదైషిణౌ॥ 1॥

తౌ ద్రష్టు కామస్సంగ్రామే పరస్పర గతౌ బలీ|
 శూర.స్స రావణబ్రాతా తస్థౌ సంగ్రామమూర్ధని 2|
 తతో విస్ఫారయా మాస మహా ధ్ధను రవస్థితః|
 ఉత్సర్జ చ తీక్ష్ణగ్రాన్ రాక్షసేషు మహాశరాన్ 3||
 తే శరా.శ్శిఖీసంకాశా నిపతన్త.స్సమాహితాః|
 రాక్షసాన్ దారయా మాసుః వజ్రాణీవ మహాగిరీన్ 4||
 విభీషణస్యానుచరాస్తేఽపి శూలాసిపట్టసైః|
 చిచ్ఛేదు.స్సమరే వీరాన్ రాక్షసాన్ రాక్షసోత్తమాః 5||
 రాక్షసైస్తైః పరివృత.స్స తదా తు విభీషణః|
 బభౌ మధ్యే ప్రహృష్టానాం కలభానా.మివ ద్విపః 6||
 తత.స్సంచోదయానో వై హరీన్ రక్షోరణప్రియాన్|
 ఉవాచ వచనమ్ కాలే కాలజ్ఞో రక్షసాం వరః 7||
 ఏకోఽయమ్ రాక్షసేన్ద్రస్య పరాయణ మివస్థితః|
 ఏత చ్ఛేషం బలం తస్య కిం తిష్ఠత హరీశ్వరాః 8||
 అస్మిన్ వినిహతే పాపే రాక్షసే రణమూర్ధని|
 రావణం వర్జయిత్వా తు శేష మస్య బలం హతమ్ 9||
 ప్రహస్తౌ నిహతో వీరో నికుమ్భశ్చ మహాబలః|

కుమ్భకర్ణశ్చ కుమ్భశ్చ ధూమ్రాక్షశ్చ నిశాచరః॥ 10॥

జంబుమాలీ మహామాలీ తీక్ష్ణ వేగాశనిప్రభః।

సుప్తఘ్నో యజ్ఞకోపశ్చ వజ్రదంష్ట్రస్య రాక్షసః॥ 11॥

సంహ్రాదీ వికటిలిఘ్నస్తపనో దమ ఏవ చ।

ప్రఘాసః ప్రఘసశ్చైవ ప్రజంఘో జంఘ ఏవ చ॥ 12॥

అగ్నికేతుశ్చ దుర్ధరోఽ రశ్మికేతుశ్చ వీర్యవాన్।

విద్యుజ్జిహ్వోఽ ద్విజిహ్వశ్చ సూర్యశత్రుశ్చ రాక్షసః॥ 13॥

అకమ్పన.స్సుపార్శ్వశ్చ చక్రమాలీ చ రాక్షసః।

కమ్పన.స్సత్త్వవనౌ తౌదేవాన్తకనరాన్తకౌ॥ 14॥

ఏతాన్ నిహత్యాతిబలాన్ బహూన్ రాక్షససత్తమాన్।

బాహుభ్యాం సాగరం తీర్త్వా లంఘ్యతాం గోష్పదం లఘు॥ 15॥

ఏతావ దేవ శేషం వో జేతవ్య మిహ వానరాః।

హతా.స్సర్వే సమాగమ్య రాక్షసా బలదల్పితాః॥ 16॥

అయుక్తం నిధనమ్ కర్తుం పుత్రస్య జనితు ర్మమ।

ఘృణాంఅపాస్య రామార్థే నిహన్యాం భ్రాతుఃఆత్మజమ్॥ 17॥

హన్తుకామస్య మే బాష్పం చక్షుశ్చైవ నిరుధ్యతి।

త మేవైష మహాబాహు ర్లక్ష్మణ.శ్శమయిష్యతి॥ 18॥

వానరా ఘ్నత సంభూయ భృత్యా నస్య సమీపగాన్|

ఇతి తేనాతియశసా రాక్షసేనాఽభిచోదితాః|| 19||

వానరేన్ద్రా జహృషిరే లాంగూలాని చ వివ్యధుః|

తతస్తే కపి శార్దులాః క్షేలన్తశ్చ ముహు ర్ముహుః 20||

ముముచు ల్వివిధాన్ నాదాన్ మేఘాన్ దృష్ట్వేవ బర్హిణః|

జామ్బవాన్ అపి తైస్సర్వైస్స్వయాధైః అభిసంవృతః21||

అశ్చభిస్తాడయా మాస నఖై ర్దన్తైశ్చ రాక్షసాన్|

నిఘ్నన్తమృక్షాభిపతిం రాక్షసాస్తే మహాబలాః 22||

పరివపు ర్భయమ్ త్యక్త్వా త.మనేకవిధాఽయుధాః|

శరైః పరశుభిస్తీక్ణైః పట్టసైః యష్టితోమరైః 23||

జామ్బవన్తం మృధే జఘ్ను ల్నిఘ్నన్తం రాక్షసీం చమూమ్|

స సంప్రహారస్తుముల.స్సంజజ్ఞే కపి రక్షసామ్ 24||

దేవాసురాణాం క్రుద్ధానాం యథా భీమో మహాస్వనః|

హనూమాన్ అపి సంక్రుద్ధస్సౌలమ్ ఉత్పాట్య వీర్యవాన్ 25||

రక్షసాం కదనమ్ చక్రే సమాసాద్య సహస్రశః|

స దత్త్వా తుములం యుద్ధం పితృవ్యస్యేన్ద్రజి ద్యుభి 26||

లక్ష్మణం పరవీరఘ్నం పునః ఏవాభ్యధావత|

తౌ ప్రయుద్ధౌ తదా వీరౌ మృధే లక్ష్మణరాక్షసౌ 27||

శరౌఘాన్ అభివర్షంతౌ జఘ్నుతుస్తౌ పరస్పరమ్|

అభీక్ష్ణ మన్తర్దధతు.శ్వరజాలైః మహాబలౌ 28||

చన్ద్రాఽదిత్యా వివోష్ణాన్తే యథా మేఘైస్తరస్వినౌ|

న హ్యేఽదానమ్ న సంధానమ్ ధనుషో వా పరిగ్రహాః 29||

న విప్రమోక్షో బాణానాం న వికర్షో న విగ్రహాః|

న ముష్టిప్రతిసంధానమ్ న లక్ష్మ్యప్రతిపాదనమ్ 30||

అదృశ్యత తయోస్తత్ర యుధ్యతోః పాణిలాఘవాత్|

చాపవేగ వినిర్ముక్త బాణజాలైః.స్సమన్తతః 31||

అన్తలిక్షే హి సంఛన్నే న రూపాణి చకాశిరే|

లక్ష్మణో రావణిం ప్రాప్య రావణిశ్చాపి లక్ష్మణం 32||

అవ్యవస్థా భవ త్యుగ్రాతాభ్యా మనోన్య విగ్రహే|

తాభ్యా ముభాభ్యాం తరసా విస్ఫుష్టై ర్విశిఖైశ్శితైః 33||

నిరంతర మివాఽకాశం బభూవ తమసాఽవృతం|

తైః పతన్భిశ్చబహుభిస్తయోశ్వర శతైశ్శితైః 34||

దిశశ్చ ప్రదిశశ్చైవ బభూవుశ్వర సంకులాః|

తమసా సంహృతం సర్వ మాఽసీ భీమతరం మహాత్ 35||

అస్తం గతే సహస్రాంశౌ సంవృత తమసేవ హి |
 రుభిరౌఘ మహా నద్యః ప్రావర్తంత సహస్రశః 36||
 క్రవ్యాదా దారుణా వాగ్భిశ్చిక్షిపు ల్భిమ నిస్వనమ్ |
 న తదానీం వమౌ వాయు ర్ష జజ్వాల చ పావకః 37||
 స్వస్త్వస్తు లోకేభ్య ఇతి జజల్పుశ్చ మహర్షయః |
 సంపేతుశ్చాత్ర సంప్రాప్తా గన్ధర్వా.స్సహ చారణైః 38||
 అథ రాక్షససింహస్య కృష్ణాన్ కనకభూషణాన్ |
 శరైశ్చతుర్భి.స్సామిత్రిః వివ్యాధ చతురో హయాన్ 39||
 తతోఽపరేణ భల్లీన శితేన నిశితేన చ |
 సంపూర్ణాఽయత ముక్తేన సుపత్రేణ సువర్ణసా 40||
 మహేంద్రాశని కల్పేన సూతస్య విచరిష్యతః |
 స తేన బాణాశనినా తలశబ్దానునాదినా 41||
 లాఘవా ద్రాఘవ.శ్శూమాన్ శిరః కాయా దపాహరత్ |
 స యంతరి మహా తేజా హతే మండోదరీ సుతః 42||
 స్వయమ్ సారథ్య మకరోత్ పునశ్చ ధనురస్పృశత్ |
 త దద్భుత మభూ త్తత్ర సామర్థ్యం పశ్యతాం యుధి 43||
 హయేఘ వ్యగ్ర హస్తం తం వివ్యాధ నిశితైశ్శరైః |

ధనుష్యధ పున ర్వ్యగ్రే హయేషు ముముచే శరాన్ 44||

భద్రేషు తేషు బాణేషు సౌమిత్రిశ్శీఘ్ర విక్రమాః|

అర్థయా మాస బాణౌఘై ర్విచరంత మభీత వత్ 45||

నిహతం సౌరభిం దృష్ట్వా సమరే రావణాఽత్తజః|

ప్రజపౌ సమరోద్ధర్షం విషణ్ణస్య బభూవ హ 46||

విషణ్ణవదనమ్ దృష్ట్వా రాక్షసం హరియూథపాః|

తతః పరమసంహృష్టో లక్ష్మణం చాభ్యపూజయన్ 47||

తతః ప్రమాథీ శరభో రభసో గన్ధమాదనః|

అమృష్యమాణాశ్చత్వారశ్చక్రు ర్వేగం హరీశ్వరాః 48||

తే చాస్య హయ ముఖ్యేషు తూర్ణ ముత్పత్య వానరాః|

చతుర్షు సుమహావీర్యా నిపేతు ల్భీమవిక్రమాః 49||

తేషామభిప్రితానాం తై ర్వానరైః పర్వతోపమైః|

ముఖేభ్యో రుభిరం వ్యక్తం హయానాం సమవర్తత 50||

తే హయా మభితా భగ్నా వ్యసవో ధరణీం గతాః|

తే నిహత్య హయాంస్తస్య ప్రమథ్య చ మహారథమ్|

పున రుత్పత్య వేగేన తస్థు ర్లక్ష్మణపార్శ్వతః 51||

స హతాశ్వా దవపుత్య రథా న్నభితసారథేః|

శరవర్షేణ సౌమిత్రి మభ్యధావత రావణిః 52||

తతో మహేష్ట ప్రతిమస్స లక్షణః|

పదాతినమ్ తం నిశితైశ్శరోత్తమైః|

సృజన్త మాజౌ నిశితాన్ శరోత్తమాన్|

భృశం తదా బాణగణై ర్ష్వవారయత్ 53||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే నవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 91 రావణివధః

స హతాశ్యో మహాతేజా భూమౌ తిష్ఠన్ నిశాచరః|

ఇన్ద్రజిత్ పరమక్రుద్ధస్సంప్రజజ్వాల తేజసా|| 1||

తౌ ధన్వినౌ జిఘాంసన్తా వన్యోన్యమిషుభి ర్భృశమ్|

విజయేనాభినిప్రాన్తౌ వనే గజవృషౌ వివ 2||

నిబర్హయన్తశ్చాన్యోన్యం తే రాక్షసవనౌకసః|

భర్తారం న జపఱ ర్యుద్ధే సంపతన్తస్తతస్తతః 3||

తతస్తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ హర్షయన్ రావణాఽత్తజః|

స్తువానో హర్షమాణశ్చ ఇదం వచన మబ్రవీత్ 4||

తమసౌ బహులే నేమాః సంసక్తాః సర్వతో దిశః|

నేహ విజ్ఞాయతేస్యా వా పరో వా రాక్షసోత్తమాః 5॥

ధృష్టం భవంతో యుద్ధ్యంతు హరీణాం మోహనాయ వై|

అహం తు రథ మాస్థాయ ఆగమిష్యామి సంయుగం 6॥

తథా భవంతః కుర్వంతు య థేమే కాననౌకసః|

న యుద్ధ్యేయ ర్దురాయ్ త్తానః ప్రవిష్టే నగరం మయి 7॥

ఇత్యుక్త్వా రావణ సుతో వంచయిత్వా వనౌకసః|

ప్రవివేశ పులీం లంకాం రథ హేతో రమిత్ర హా 8॥

స రథం భూషయిత్వా తు రుచిరం హేమ భూషితం|

ప్రాసాసి శర సంపూర్ణం యుక్తం పరమ వాజిభిః 9॥

అభిష్టితం హయజ్ఞేన సూతే నాస్య ప్రోపదేశినా|

ఆరురోహ మహా తేజా రావణిస్సమితింజయః॥ 10॥

స రాక్షస గణై ర్ముఖ్యై ర్స్వతో మండోదరీ సుతః|

నిర్యయౌ నగరా త్తూర్ణం కృతాంత బల చోదితః॥ 11॥

సోభనిప్రకమ్య నగరా బింద్రజి త్పర వీర హా|

అభ్యయా జ్జవనై ర్శ్వై ర్లక్షణం సవిభీషణం॥ 12॥

తతో రథస్థ మాస్యలోక్య సామిత్రి రావణాస్త్వజం|

వానరాశ్చ మహా వీర్యాః రక్షసశ్చ విభీషణః॥ 13॥

విస్మయమ్ పరమమ్ జగ్ముః లాఘవా త్తస్య భీమతః|

రావణిశ్చాపి సంక్రుద్ధో రణే వానర యూథపాన్|| 14||

పాతయా మాస బాణౌఘైశ్శతశోధ సహస్రశః|

స మండలీ కృత ధనుః రావణిస్సమితింజయః|| 15||

హలీ నభ్యహన త్కృద్ధః పరం లాఘవ మ్మాస్థిత|

తే వధ్యమానా హరయో నారాచై ల్భీమ విక్రమాః|| 16||

సౌమిత్రిం శరణం ప్రాప్తాః ప్రజాపతి మివ ప్రజాః|

తతస్సమర కోపేన జ్వలితో రఘు నందనః|| 17||

చిచ్ఛేద కార్ముకం తస్య దర్మయన్ పాణి లాఘవం|

సోన్యత్ కార్ముకమాదాయ సజ్యం చక్రే త్వర న్నివ|| 18||

త దప్యస్య త్రిభి ర్బాణై ర్లక్షణో నిరక్రుంత|

అఘైనమ్ చ్చిన్న ధన్వాన మ్మాశీ విషోపమైః|| 19||

వివ్యాధోరసి సౌమిత్రిః రావణిం పంచభిశ్శరైః|

తే తస్య కాయమ్ నిర్బిద్య మహా కార్ముక నిస్సృతాః 20||

నిపేతు ర్ధరణీం బాణా రక్తా ఇవ మహోరగాః|

స భిన్న వర్షా రుభిరం వమన్ వక్త్రేణ రావణిః 21||

జగ్రాహ కార్ముకశ్రేష్ఠం దృఢ జ్యం బలవత్తరం|

స లక్షణం సముద్భిశ్య పరం లాఘవ మాఽస్థితః 22॥

వవర్ష శరవర్షాణి వర్షాణీవ పురందరః।

ముక్త మింద్రజితా తత్తు శరవర్ష మలిందమః 23॥

అవారయ దసంభ్రాంతో లక్షణ.స్సుదురాసదమ్।

దర్శయా మాస చ తదా రావణిం రఘు నందనః 24॥

అసంభ్రాంతో మహా తేజాస్త దద్భుత మివాభవత్।

తతస్తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్స్త్రీభి రేకైక మాఽహవే 25॥

అవిధ్య త్పరమ కృద్ధః శీఘ్రాస్త్రం ప్రదర్శయన్।

రాక్షసేంద్ర సుతం చాపి బాణౌఘైః సమతాడయత్ 26॥

సోతివిధో బలవతా శత్రుణా శత్రు ఘాతినా।

అసక్తం ప్రేషయా మాస లక్షణాయ బహూన్ శరాన్ 27॥

తానప్రాప్తాన్ శితై ర్బాణైశ్చిచ్ఛేద రఘు నందనః।

సారథేరస్య చ రణే రథినో రథి సత్తమః 28॥

శిరో జహార ధర్మాత్కా భల్లే నాఽనత పర్వణా।

అసూతాస్తే హయాస్తత్ర రథ మూహురవిక్లబాః 29॥

మండలా న్యభిధావంతస్త దద్భుత మివాభవత్।

అమర్ష వశ మాపన్నస్సౌమిత్రి ర్పథ విక్రమః 30॥

ప్రత్యవిధ్ధత్ హయాం తస్య శరై ల్విత్రాసయన్ రణే|

అమృష్యమాణస్త త్కర్మ రావణస్య సుతో బలీ 31||

వివ్యాధ దశభి ర్బాణైస్సౌమిత్రిం త మమర్షణం|

తే తస్య వజ్ర ప్రతిమాశ్కరాస్సర్ప విషోపమాః 32||

విలయమ్ జగ్ను రాఽహత్య కవచం కాంచన ప్రభం|

అభేద్యకవచం మత్వా లక్షణం రావణాఽత్తజః 33||

లలాటే లక్షణం బాణై.స్సుపుంఖైస్త్రిభిః ఇన్ద్రజిత్|

అవిధ్యత్ పరమక్రుద్ధ.శ్శీఘ్రాస్తం ప్రదర్శయన్ 34||

తైః పృషత్కై ర్లలాటస్త్రి.శ్శుశుభే రఘునన్దనః|

రణార్గ్రే సమరశ్లాఘీ త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః 35||

స తథావ్యర్థితో బాణై రాక్షసేన మహామృధే|

త మాఽశు ప్రతివివ్యాధ లక్షణః పంచభి.శ్శరైః 36||

వికృ ష్యేంద్రజితో యుద్ధే వదనే శుభ కుండలే|

లక్షణేన్ద్రజితౌ వీరౌ మహాబలశరాఽసనౌ 37||

అన్యోన్యం జఘ్నుతు ర్బాణై ల్విశిఖై ర్భీమవిక్రమౌ|

తతస్యోణిత దిగ్దాంగౌ లక్షణేంద్రజితౌ ఉభౌ 38||

రణే తౌ రేజతు ర్వీరౌ పుష్పితా వివ కింశుకౌ|

తౌ పరస్పర.మభ్యేత్య సర్వగాత్రేషు ధన్వినౌ 39||

ఘోరై ల్వవ్యధతు ర్బాణైః కృతభావా ఉభౌ జయే|

తతః సమర కోపేన సంయుక్తో రావణాఽత్తజః 40||

విభీషణం త్రిభి ర్బాణై ల్వవ్యాధ వదనే శుభే|

అయోముఖైస్త్రిభి ల్వధ్వా రాక్షసేంద్రం విభీషణం 41||

ఏకైకే నాభివివ్యాధ తాన్ సర్వాన్ హరియూథపాన్|

తస్మై దృఢతరం క్రుద్ధో జఘాన గదయా హయాన్ 42||

విభీషణో మహా తేజా రావణే స దురాత్మనః|

స హతాశ్వా దవల్లుత్య రథాన్నిహత సారథేః 43||

అథ శక్తిం మహా తేజాః పితృవ్యాయ ముమోచ హ|

తా మాఽపతంతీం సంప్రేక్ష్య సుమిత్రాఽనంద వర్ధనః 44||

చిచ్ఛేద నిశితై ర్బాణై దశథా సౌపతత్బువి|

తస్మై దృఢ ధనుః కృద్ధో హతాశ్వాయ విభీషణః 45||

వజ్రస్పర్శసమాన్ పంచ ససర్జోరసి మార్గణాన్|

తే తస్య కాయమ్ నిర్బిద్య రుక్మపుంఖా నిమిత్తగాః 46||

బభూవుర్లోహితాదిగ్ధా రక్తా ఇవ మహోరగాః|

స పితృవ్యాయ సంక్రుద్ధ ఇన్ద్రజి చ్ఛర మాఽదదే 47||

ఉత్తమమ్ రక్షసాం మధ్యే యమదత్తం మహాబలః|

తం సమీక్ష్య మహాతేజా మహేషుం తేన సంహితమ్ 48||

లక్ష్మణోఽప్యాయదదే బాణమన్యం భీమపరాక్రమః|

కుబేరేణస్వయంస్వప్నే య ద్ధత్త మహాతాత్మనా 49||

దుర్జయమ్ దుర్విషహ్యం చ సేనై రపి సురాసురైః|

తయోస్తే ధనుషీశ్రేష్ఠే సంహితౌ సాయకోత్తమా 50||

వికృష్యమాణౌ వీరాభ్యాం భృశం జజ్వలతు.శ్రీయా|

తౌ భాసయంతా వాఽకాశం ధనుర్భ్యాం విశిఖౌ చ్యుతౌ 51||

ముఖేన ముఖమాహత్య సన్నిపేతతుః ఓజసా|

సన్నిపాతస్తయౌ రాఽసీ చ్ఛరయౌ ఘోర రూపయౌః 52||

స ధామ విస్ఫులింగశ్చ తజ్జోగ్ని దారుణోభవత్|

తౌ మహాగ్రహసంకాశా వన్యోన్యం సన్నిపత్య చ 53||

సంగ్రామే శతథా యాతౌ మేదిన్యాం వినిపేతతుః|

శరౌ ప్రతిహతౌ దృష్ట్వా తా వుభౌ రణమూర్ధని 54||

వ్రీడితౌ జాత రోషౌ చ లక్ష్మణేన్ద్రజితౌ తదా |

సుసంరబ్ధస్తు సౌమిత్రిః అస్త్రం వారుణమాఽదదే 55||

రౌద్రం మహేద్రజి ద్యుధ్దే వ్యసృజ ద్యుభి నిష్ఠితః|

తేన తద్విహతం త్వస్తం వారణం పరమాద్భుతం 56॥

తతః కృద్ధో మహా తేజా ఇంద్రజి త్సమితిం జయః।

ఆగ్నేయమ్ సందధే దీప్తం స లోకం సంక్షపన్నివ 57॥

సౌరేణాస్త్రేణ త ద్విరో లక్షణః ప్రత్యవారయత్।

అస్త్రం నివారితం దృష్ట్వా రావణిః క్రోధ మూర్ఛితః 58॥

ఆసురం శత్రు నాశాయ ఘోర మస్తం సమాదదే।

తస్మా చ్చాపా ద్వినిష్పేతు ర్భాస్వారాః కూట ముద్గరాః 59॥

శూలాని చ ముసున్యశ్చ గదాః ఖడ్గాః పరశ్వధాః।

త దృష్ట్వా లక్షణస్సంఖ్యే ఘోర మస్త్ర మథాసురం 60॥

అవార్యం సర్వ భూతానాం సర్వ శత్రు వినాశనమ్।

మాహేశ్వరేణ ద్యుతిమాంస్త దస్త్రం ప్రత్యవారయత్ 61॥

తయో.స్సుతుములం యుద్ధం సంబభూవాద్భుతోపమమ్।

గగనస్థాని భూతాని లక్షణం పర్యవారయన్ 62॥

భైరవాభిరుతే భీమే యుద్ధే వానరరాక్షసామ్।

భూతైః బహుభిః ఆకాశం విస్మితైః ఆవృతం బభౌ 63॥

ఋషయః పితరో దేవాః గన్ధర్వా గరుడోరగాః।

శతక్రతుం పురస్కృత్య రరక్షు ర్లక్షణం రణే 64॥

అథాన్యం మార్గణశ్రేష్ఠం సందధే రావణానుజః|

పఋతాశనసమస్పర్శం రావణాఽత్తజదారుణమ్ 65||

సుపత్ర.మనువృత్తాంగం సుపర్వాణం సుసంస్థితమ్|

సువర్ణవికృతం వీర.శృలీరాంతకరం శరమ్ 66||

దురావారం దుర్విషహ్యం రాక్షసానాం భయావహమ్|

ఆశీవిషవిషప్రఖ్యం దేవసంఘై.స్సమర్చితమ్ 67||

యేన శక్రో మహాతేజా దానవాన్ అజయత్ ప్రభుః|

పురా దైవాసురే యుద్ధే వీర్యవాన్ హరివాహనః 69||

తదైన్ద్ర.మస్త్రం సౌమిత్రి.స్సంయుగే ష్వపరాజితమ్|

శరశ్రేష్ఠం ధను.శ్రేష్ఠే నరశ్రేష్ఠోఽభిసందధే 70|

సంధాయామిత్రదలనమ్ విచకర్ష శరాఽసనమ్|

సజ్య మాఽయమ్య దుర్ధర్షం కాలో లోకక్షయే యథా 71||

సంధాయ ధనుషిశ్రేష్ఠే వికర్షన్ ఇదమబ్రవీత్|

లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణో వాక్య.మర్థసాధక మాఽత్తనః 72||

ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథి ర్యది|

పౌరుషే చాప్రతి ధ్వన్ద్వః శరైనమ్ జహి రావణిమ్ 73||

ఇత్యుక్త్వా బాణ మాఽకర్ణం వికృప్య తమజిహ్వాగమ్|

లక్షణ.స్నమరే వీర.స్నసర్జేన్ద్రజితం ప్రతి 74॥

విన్దాస్త్రేణ సమాయోజ్య లక్షణః పరవీరహః

త చ్ఛిర.స్నశిరస్త్రాణంశ్రీమజ్జ్వలితకుణ్డలమ్ 75॥

ప్రమధ్యేన్ద్రజితః కాయాత్ పాతయా మాసభూ తలే

తద్రాక్షసతనూజస్య చిన్నస్కన్ధం శిరో మహాత్ 76॥

తపనీయనిభం భూమౌ దద్యతే రుభిరోక్షితమ్

హతస్తు నిపపాతాయశు ధరణ్యాం రావణాయత్తజః 77॥

కవచీ సశిరస్త్రాణో విధ్వస్త.స్నశరాయసనః

చుక్రుశుస్తే తత.స్నర్వే వానరా.స్నవిభీషణాః 78॥

హృష్యన్తో నిహతే తస్మిన్ దేవా వృత్రవధే యథా

అథాన్తరిక్షే భూతానా.మృషీణాం చ మహాత్మనామ్ 79॥

అభిజజ్ఞే చ సన్నాదో గన్ధర్వాప్సరసా మపి

పతితం సమభిజ్ఞాయ రాక్షసీ సా మహాచమూః 80॥

వధ్యమానా దినో భేజే హరిభి ర్జితకాశిభిః

వానరై ర్వధ్యమానాస్తే శస్త్రాణ్యుత్సృజ్య రాక్షసాః 81॥

లంకా.మభిముఖా.స్నర్వే నప్తసంజ్ఞాః ప్రధావితాః

దుద్రువు ర్భవఋధా భీతా రాక్షసా.శ్యతనో దిశః 82॥

త్యక్త్వా ప్రహరణాన్ సర్వే పట్టసాసిపరశ్వథాన్।
 కేచి ల్లంకాం పరిత్రస్తాః ప్రవిష్టా వానరార్ద్రతాః 83॥
 సముద్రే పతితాః కేచిత్ కేచిత్ పర్వత మాయశ్రితాః।
 హత.మిన్లజితం దృష్ట్వా శయానమ్ సమరక్షితౌ 84॥
 రాక్షసానాం సహస్రేషు న కశ్చిత్ ప్రత్యదృశ్యత।
 యథాస్తం గత ఆదిత్యే నావతిష్ఠన్తి రశ్మయః 85॥
 తథా తస్మిన్నిపతితే రాక్షసాస్తే గతా దిశః।
 శాన్తరశ్మి రివాదిత్యో నిర్వాణ ఇవ పావకః 86॥
 స బభూవ మహాతేజాః వ్యపాస్త గతజీవితః।
 ప్రశాన్తపీడా బహులో వినష్టారిః ప్రహర్షవాన్ 87॥
 బభూవ లోకః పతితే రాక్షసేన్లసుతే తదా।
 హర్షం చ శక్రో భగవాన్ సహ సర్వైఃసురర్షభైః 88॥
 జగామ నిహతే తస్మిన్ రాక్షసే పాపకర్తణి।
 ఆకాశే చాపి దేవానాం శుశ్రువే దుందుభిస్వనః 89॥
 నృత్యుర్భి రప్సరసోభిశ్చ గంధర్వైశ్చ మహాత్ముభిః।
 వవృషుః పుష్ప వర్షాణి త దద్భుత మభూ త్తదా 90।
 ప్రశశంసు ర్షతే తస్మిన్ రాక్షసే క్రూర కర్తణి।

శుద్ధా ఆపో దిశశైవ జహ్ను రైత్యదానవాః 91॥

ఆజగ్నుః పతితే తస్మిన్ సర్వలోకభయావహే।

ఊచుశ్చ సహితా.స్సర్వే దేవగన్ధర్వదానవాః 92॥

విజ్వరా.శ్శాన్త కలుషా బ్రాహ్మణా విచరన్త్వతి।

తతోఽభ్యనన్దన్ సంహృష్టా.స్సమరే హరియూధపాః 93॥

త మప్రతిబలం దృష్ట్వా హతం నైరృతపుంగవమ్।

విభీషణో హనూమాంశ్చ జామ్బవాంశ్చరయూధపః 94॥

విజయేనాభినన్దన్తస్తుష్టువుశ్చాపి లక్ష్మణమ్।

క్ష్వేలన్తశ్చ నదన్తశ్చ గర్జన్తశ్చ ప్లవంగమాః 95॥

లబ్ధలక్ష్మ రఘుసుతం పరివార్యోపతస్థిరే।

లాంగూలాని ప్రవిధ్యన్త.స్సోస్ఫ టయన్తశ్చ వానరాః 96॥

లక్ష్మణో జయతీ త్యేవం వాక్యం విశ్రావయంస్తదా।

అన్యోన్యం చ సమాశ్లిష్య కపయో హృష్టమానసాః।

చక్రు రుచ్ఛావచగుణా రాఘవాఃశ్రయజాః కథాః 97॥

త దసుకర మథాభివీక్ష్వ హృష్టాః।

ప్రియసుహృదో యుధి లక్ష్మణస్య కర్తృ।

పరమ ముపలభన్ మనఃప్రహర్షం।

వినిహత.మిన్దలిపుం నిశమ్య దేవా: 98||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక నవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 92 రావణేశస్తహతచికిత్సా

రుభిరక్లిన్న గాత్రస్తు లక్ష్మణ.శ్శుభలక్షణః|

బభూవ హృష్టస్తం హత్వా శక్రజేతారమాయహవే|| 1||

తత.స్స జామ్బవంతం చ హనూమంతం చ వీర్యవాన్|

సన్నివర్త్య మహాతేజాస్తాంశ్చ సర్వాన్ వనౌకసః 2||

ఆజగామ తత.శ్శీఘ్రం యత్ర సుగ్రీవరాఘవౌ|

విభీషణ మవష్టభ్య హనూమంతం చ లక్ష్మణః 3||

తతో రామ.మభిక్రమ్య సౌమిత్రి రభివాద్య చ|

తస్థౌ భ్రాతృసమీపస్థ.శ్శక్రస్య ఇన్ద్రానుజో యథా 4||

నిష్ఠనన్నివ చాగమ్య రాఘవాయ మహాత్మనే|

ఆచచక్షే తదా వీరో ఘోర మిన్ద్రజితో వధమ్ 5||

రావణేస్తు శిరశ్చిన్నం లక్ష్మణేన మహాత్మనా|

న్యవేదయత రామాయ తదా హృష్యో విభీషణః 6||

శ్రుత్వైవ తత్తు మహా వీర్యో లక్ష్మణే నింద్రజి ద్వధం|

ప్రహర్ష మతులం లేభే రామో వాక్య మువాచ హ 7॥

సాధు లక్షణ తుష్టోస్తి కర్మణా సుకృతం కృతం।

రావణే ల్హా వినాశేన జితంశత్యపధారయ 8॥

స తం శిరస్యపాఽఽఘ్రాయ లక్షణం లక్ష్మీ వర్ధనమ్।

లజ్జ మానమ్ బలాత్స్నోహాత్ అంక మారోఽప్య వీర్యవాన్ 9॥

ఉపవేశ్య తమ్ ఉత్సంగే పరిష్వజ్యాఽవపీడితమ్।

భ్రాతరం లక్షణంస్నిగ్ధం పునః పునరుదైక్షత॥ 10॥

శల్య సంపీడితం శస్త్రం నిశ్వసంతం తు లక్షణం।

రామస్తు దుఃఖ సంతప్తస్తదా నిశ్వసితో భ్రుశం॥ 11॥

మూర్ధ్నా చైన ముపాఘ్రాయ భూయస్సంస్పృశ్య చ త్వరన్।

ఉవాచ లక్షణం వాక్యమాశ్వాస్య పురుషర్షభః॥ 12॥

కృతం పరమకల్యాణం కర్మ దుష్కర కర్మణా।

అద్య మన్యే హతే పుత్రే రావణిం నిహతం యుభి॥ 13॥

అద్యాహం విజయీ శత్రౌ హతే తస్మిన్ దురాత్మని।

రావణస్య నృశంసస్య దిష్ట్యా వీర త్వయా రణే॥ 14॥

చ్చిన్నో హి దక్షిణో బాహుస్స హి తస్య వ్యపాశ్రయః।

విభీషణ హనూమద్భ్యాం కృతం కర్మ మహద్రణే॥ 15॥

అహో రాత్రైస్త్రీభి ర్వీరః కథంచి ద్వినిపాతితః|

నిరమిత్రః కృతోఽన్యద్య నిర్యాస్యతి హి రావణః|| 16||

బలవ్యూహేన మహతాశ్రుత్వా పుత్రం నిపాతితమ్|

తం పుత్రవధసంతప్తం నిర్యాంతం రాక్షసాభిపమ్|| 17||

బలేనాఽవృత్య మహతా నిహనిష్యామి దుర్జయమ్|

త్వయా లక్ష్మణ నాథేన సీతా చ పృథివీ చ మే|| 18||

న దుష్ప్రాపా హతే త్వద్య శక్రజేతరి చాఽహవే|

స తం భ్రాతర.మాశ్వాస్య పరిష్వజ్య చ రాఘవః|| 19||

రామ.స్సుషేణం ముదిత.స్సమాఽభాష్యేద మబ్రవీత్|

సశల్యోఽయమ్ మహా ప్రాజ్ఞ సౌమిత్రి ల్పిత్రవత్సలః 20||

యథా భవతి సుస్వస్థస్తథా త్వం సముపాఽచర|

విశల్యః క్రియతాం క్షిప్రం సౌమిత్రి.స్సవిభీషణః21||

ఋక్ష వానరసైన్యానాం శూరాణాం ద్రుమయోభినామ్|

యే చాప్యన్యేఽత్ర చ యుధ్యంత.స్సశల్యా వ్రణినస్తథా 22||

తేఽపి సర్వే ప్రయత్నేన క్రియంతాం సుఖినస్త్వయా|

ఏవ ముక్త.స్స రామేణ మహాత్మా హరియూథపః 23||

లక్ష్మణాయ దదౌ నస్త.స్సుషేణః పరమౌషధిమ్|

స తస్య గన్ధ మాఽఘ్రాయ విశల్య.స్సమపద్యత 24||

తదా నిర్వేదనశ్చైవ సంరూఢవ్రణ ఏవ చ|

విభీషణ ముఖానాం చ సుహృదాం రాఘవాఽఙ్జయా|

సర్వవానరముఖ్యానాం చికిత్సాం స తదాకరోత్ 25||

తతః ప్రకృతి మాఽపన్నో హృతశల్యో గతవ్యధః|

సౌమిత్రి ర్ముదితస్తత్ర క్షణేన విగతజ్వరః 26||

తథైవ రామః ప్లవగాభిపస్తదా|

విభీషణశ్చరపత్తిశ్చ జామ్బవాన్|

అవేక్ష్య సౌమిత్రి మరోగ ముత్థితం|

ముదా ససైన్య.స్సుచిరం జహల్షిరే 27||

అపూజయత్ కర్మ స లక్షణస్య|

సుదుష్కరం దాశరథి ర్మహాత్మా|

హృష్టా బభూవు ర్యుభి యూథపేన్ద్రా|

నిపాతితమ్ శక్రజితం నిశమ్య 28||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వినవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 93 సీతాహననోద్యమనివృత్తిః

తతః పౌలస్త్య సచివా.శ్రుత్వా చేన్ద్రజితం హతమ్।
 ఆచచక్షు రభిజ్ఞాయ దశగ్రీవాయ సవ్యథాః॥ 1॥

యుద్ధే హతో మహారాజ లక్ష్మణేన తవాయత్తజః।
 విభీషణసహాయేన మిషతాం నో మహాద్యుతిః 2॥

శూర.శూరేణ సంగమ్య సంయుగే ష్వపరాజితః।
 లక్ష్మణేన హత.శూరః పుత్రస్తే విబుధేన్ద్రజిత్ 3॥

గతః స పరమాన్ లోకాన్ శరై సంతప్య లక్ష్మణం।
 స తం ప్రతిభయంశ్రుత్వా వధం పుత్రస్య దారుణం 4॥

ఘోర.మిన్ద్రజిత.స్సంఖ్యే కశ్శలం చావవిశ న్నహత్।
 ఉపలభ్య చిరాత్ సంజ్ఞాం రాజా రాక్షసపుంగవః 5॥

పుత్రశోకార్ద్రతో దీనో విలలాపాకులేన్ద్రియః।
 హో రాక్షసచమూముఖ్య మమ వత్స మహారథ 6॥

జిత్యేన్ద్రం కథ.మద్య త్వం లక్ష్మణస్య వశం గతః।
 నను త్వ.మిషుభిః క్రుద్ధో భిన్ద్యాః కాలాన్తకా వపి 7॥

మన్దరస్యాపి శృంగాణి కిం పున ర్లక్ష్మణం యుభి।
 అద్య వైవస్వతో రాజా భూయో బహుమతో మమ 8॥

యేనాద్య త్వం మహాబాహో సంయుక్తః కాలధర్మణా
 ఏష పన్థాస్సుయోధానాం సర్వామర గణేష్వపి 9॥
 యః కృతే హన్యతే భర్తుస్స పుమాన్స్వర్గ మృచ్ఛతి
 అద్య దేవగణాస్సర్వే లోకపాలాస్తథర్షయః॥ 10॥
 హత.మిన్దజితం శృత్వా సుఖంస్వప్స్యన్తి నిర్భయాః
 అద్య లోకాస్తయః కృత్స్నా పృథివీ చ సకాననా॥ 11॥
 ఏకేనేన్దజితా హీనా శూన్యేవ ప్రతిభాతి మే
 అద్య నైరృతకన్యానాంశ్రోష్యామ్యన్తఃపురే రవమ్॥ 12॥
 కరేణుసంఘస్య యథా నినాదం గిరిగహ్వరే
 యౌవరాజ్యం చ లంకాం చ రక్షాంసి చ పరంతప॥ 13॥
 మాతరం మాం చ భార్యాం చ క్వ గతోఽసి విహాయ నః
 మమ నామ త్వయా వీర గతస్య యమసాదనమ్॥ 14॥
 ప్రేతకార్యాణి కార్యాణి విపరీతే హి వర్తసే
 స త్వం జీవతి సుగ్రీవే సలక్షణే చ సరాఘవే ॥ 15॥
 మమ శల్య మనుద్భృత్య క్వ గతోఽసి విహాయ నః
 ఏవమాదివిలాపాఽర్తం రావణం రాక్షసాభిపమ్॥ 16॥
 ఆవివేశ మహాన్ కోపః పుత్రవ్యసనసంభవః

ప్రకృత్యా కోపనమ్ హ్యేనమ్ పుత్రస్య పునరాధయః॥ 17॥

దీప్తం సందీపయా మాసు ర్ఘ్నేర్క మివ రశ్మయః।

లలాటే భ్రుకుటీభిశ్చ సంగతాభి ర్వ్యరోచత॥ 18॥

యుగాన్తే సహ నక్తైస్తు మహోల్కాభి లివోదభిః।

కోపా ద్విజృమ్భ మాణస్య వక్త్రా ద్వ్యక్త మభిజ్వలన్॥ 19॥

ఉత్పాత స ధూమోగ్ని ర్ఘృతస్య వదనా దివ।

స పుత్ర వధ సంతప్తః శూరః క్రోధ వశం గతః 20॥

సమీక్ష్య రావణో బుధ్ధ్యా వైదేహ్య రోచయ ద్వధం।

తస్య ప్రకృత్యా రక్తే చ రక్తే క్రోధాగ్ని నాపి చ 21॥

రావణస్య మహా ఘోరే దీప్తే నేత్రే బభూవతుః।

ఘోరం ప్రకృత్యా రూపం తత్తస్య క్రోధాగ్ని మూర్ఛితం 22॥

బభూవ రూపం కృద్ధస్య రుద్రస్యేవ దురాసదమ్।

తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపతన్అస్రబిన్దవః 23॥

దీప్తాభ్యా మివ దీపాభ్యాం సార్ఛిష.స్నో హబిన్దవః।

దంతా న్విదశతస్తస్యత్రూయతే దశనస్వనః 24॥

యన్త్రస్యావేష్ట్యమానస్య మహతో దానవై లివ।

కాలాగ్ని లివ సంక్రుద్ధో యాం యాం దిశ మవైక్షత 25॥

తస్యాం తస్యాం భయత్రస్తా రాక్షసా.స్సంవిలివ్యరే।

త.మన్తక మివ క్రుద్ధం చరాచరచిఖాదిషుమ్ 26॥

వీక్షమాణం దిశ.స్సర్వా రాక్షసా నోపచక్రముః।

తతః పరమసంక్రుద్ధో రావణో రాక్షసాభిపః 27॥

అబ్రవీ ద్రక్షసాం మధ్యే సంస్తమ్భయిషు రాహవే।

మయా వర్షసహస్రాణి చరిత్వా దుశ్చరం తపః28॥

తేషు తే ష్వవకాశేషుస్వయమ్భూః పరితోషితః।

తస్యైవ తపసో వ్యుష్ట్యా ప్రసాదా చ్ఛస్వయమ్భువః 29॥

నాసురేభ్యో న దేవేభ్యో భయమ్ మమ కదాచన।

కవచం బ్రహ్మ దత్తం మే యదాదిత్యసమప్రభమ్ 30॥

దేవాసురవిమర్దేషు న భిన్నం వజ్రశక్తిభిః।

తేన మామద్య సంయుక్తం రథస్థ మిహ సంయుగే 31॥

ప్రతీయాత్ కోద్య మా.మాజౌ సాక్షా దపి పురందరః।

య త్తదాభిప్రసన్నేన సశరం కార్ముకం మహాత్ 32॥

దేవాసురవిమర్దేషు మమ దత్తంస్వయమ్భువా।

అద్య తూర్యశతై ల్భీమమ్ ధను రుత్థాప్యతాం మమ 33॥

రామలక్ష్మణయో రేవ వధాయ పరమాహవే।

స పుత్రవధసంతప్త.శూరః క్రోధవశం గతః 34||

సమీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా సీతాం హన్తుం వ్యవస్యత|

ప్రత్యవేక్ష్య తు తామ్రాక్ష.స్సఘోరో ఘోర దర్శనః 35||

దీనో దీనస్వరాన్ సర్వాన్స్తా నువాచ నిశాచరాన్|

మాయయా మమ వత్సేన వంచనార్థం వనౌకసామ్ 36||

కించిదేవ హతం తత్ర సీతేయ మితి దర్శితమ్|

త దిదం సత్య మేవాహం కలిష్యే ప్రియ మాయత్తనః 37||

వైదేహీం నాశయిష్యామి క్షత్ర బన్ధు మనువ్రతామ్|

ఇత్యేవ ముక్త్యా సచివాన్ ఖడ్గ మాయశు పరామృశత్ 38||

ఉద్ధృత్య గుణసంపన్నం విమలామ్బరవర్ణసం|

నిష్పపాత స వేగేన సభాయా.స్సచివై ర్వృతః 39||

రావణః పుత్రశోకేన భృశ మాయకులచేతనః|

సంకృద్ధః ఖడ్గ మాయదాయ సహసా యత్ర మైథిలీ 40||

వ్రజన్తం రాక్షసం ప్రేక్ష్య సింహనాదం ప్రచుక్రుశుః|

ఊచుశ్చాన్యోన్య మాయశ్లిష్య సంక్రుద్ధం ప్రేక్ష్య రాక్షసాః 41||

అద్యైనమ్ తా పుభౌ దృష్ట్వా భ్రాతరౌ ప్రవ్యభిష్యతః|

లోకపాలా హి చత్వారః క్రుద్ధేనానేన నిర్జితాః 42||

బహవ.శ్శత్రవశ్చాన్యే సంయుగేషు నిపాతితాః|

త్రిషు లోకేషు రత్నాని భుంక్తే చాహ్మత్వ రావణః 43||

విక్రమే చ బలే చైవ నాస్త్యస్య సదృశో భువి |

తేషాం సంజల్పమానానాం అశోకవనికాం గతామ్ 44||

అభిదుద్రావ వైదేహీం రావణః క్రోధమూర్ఛితః|

వార్యమాణ.స్సుసంక్రుద్ధ.స్సుహృద్భిఃహితబుద్ధిభిః 45||

అభ్యధావత సంక్రుద్ధః ఖే గ్రహో రోహిణీ మివ|

మైథిలీ రక్ష్యమాణా తు రాక్షసీభిః అనిన్దితా 46||

దదర్శ రాక్షసం క్రుద్ధం నిస్త్రింశవరధారిణమ్|

తం నిశామ్య సనిస్త్రింశం వ్యభితా జనకాహ్త్తజా 47||

నివార్యమాణం బహుశ.స్సుహృద్భి రనివర్తినమ్|

సీతా దుఃఖ సమాహ్విష్టా విలపం తీద మబ్రవీత్ 48||

యథాయమ్ మామభిక్రుద్ధ.స్సుమభిద్రవతిస్వయమ్|

వభిష్యతి సనాథాం మామనాథా మివ దుర్వతిః 49||

బహుశశ్చోదయా మాస భర్తారం మామనువ్రతామ్|

భార్యా భవ రమస్యేతి ప్రత్యాఖ్యాతో ధృవం మయా 50||

సోయమ్ మామనుపస్థానాద్వ్యక్తం నైరాశ్య మాగతః|

క్రోధమోహసమాఽవిచ్ఛో నిహస్తుం మాం సముద్యతః 51||

అథ వా తౌ నరవ్యాఘ్రౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ|

మన్నిమిత్త.మనార్యేణ సమరేఽద్య నిపాతితౌ 52||

అహో భిజ్యన్నిమిత్తోఽయమ్ వినాశో రాజపుత్రయోః|

అథ వా పుత్ర శోకేన అహత్యా రామ లక్ష్మణౌ 53||

విధమిష్యతి మాం రౌద్రో రాక్షసః పాప నిశ్చయః|

హనూమతో హి తద్వాక్యం న కృతం క్షుద్రయా మయా 54||

యద్యహం తస్య పృష్టేన తదా యాయా మనిన్దితా|

నాద్వైవ మనుశోచేయమ్ భర్తు రంక గతా సతీ 55||

మన్యే తు హృదయమ్ తస్యాః కౌసల్యాయాః ఫలిష్యతి|

ఏకపుత్రా యదా పుత్రం వినష్టంశ్రోష్యతే యుధి 56||

సా హి జన్తు చ బాల్యం చ యౌవనమ్ చ మహాత్మనః|

ధర్మకార్యాను రూపం చ రుదతీ సంస్కరిష్యతి 57||

నిరాశా నిహతే పుత్రే దత్త్వాశ్రాద్ధ మచేతనా|

అగ్ని.మారోక్ష్యతే నూన.మపా వాపి ప్రవేక్ష్యతి 58||

భిగస్తు కుబ్జా మసతీం మంథరాం పాపనిశ్చయామ్|

యన్నిమిత్త.మిదం దుఃఖం కౌసల్యా ప్రతిపత్స్యతే 59||

ఇత్యేవం మైథిలీం దృష్ట్వా విలపంతీం తపస్వినీమ్ |
 రోహిణీ.మివ చన్ద్రేణ వినా గ్రహవశం గతామ్ 60 |
 ఏతస్మిన్నంతరే తస్య అమాత్యో బుద్ధిమాన్ శుచిః |
 సుపార్యోస్య నామ మేధావీ రావణం రాక్షసేశ్వరమ్ 61 ||

నివార్యమాణం సచివైః ఇదం వచన మబ్రవీత్ |
 కథం నామ దశగ్రీవ సాక్షా ద్వైశ్రవణానుజ 62 ||

హస్తు.మిచ్ఛసి వైదేహీం క్రోధా ధర్మ మపాస్య హి |
 వేద విద్య వ్రతస్నాత.స్వధర్మనిరత.స్సదా 63 ||

స్త్రియాః కస్మా ద్వధం వీర మన్యసే రాక్షసేశ్వర |
 మైథిలీం రూపసంపన్నాం ప్రత్యవేక్షస్వ పార్థివ 64 ||

త్వ మేవ తు సహస్మాభీ రాఘవే క్రోధమ్ ఉత్సృజ |
 అభ్యుత్థానమ్ త్వమద్వైవ కృష్ణపక్షచతుర్దశీమ్ |
 కృత్వా నిర్యా హ్యమావాస్యాం విజయాయ బలై ర్ష్వతః 65 ||

శూరో భీమాన్ రభీ ఖడ్గీ రథ ప్రవర మాస్థితః |
 హత్వా దాశరథిం రామమ్ భవాన్ ప్రాప్స్యతి మైథిలీమ్ 66 ||

స తద్దురాత్మా సుహృదా నివేదితం |
 వచ.స్సుధర్మ్యం ప్రతిగృహ్య రావణః |

గృహం జగామాథ తతశ్చ వీర్యవాన్।

పునఃస్సభాం చ ప్రయయౌ సుహృద్వృతః 67॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రినవతితమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 94 గాంధర్వార్వాస్త్రమోహనమ్

స ప్రవిశ్య సభాం రాజా దీనః పరమదుఃఖితః।

నిషసాదాఽసనే ముఖ్యే సింహః క్రుద్ధ ఇవశ్వసన్॥ 1॥

అబ్రవీ చ్చ తదా సర్వాన్ బలముఖ్యాన్ మహాబలః।

రావణః ప్రాంజలి ర్వాక్యం పుత్రవ్యసనకల్కితః 2॥

సర్వే భవన్తఃస్సర్వేణ హస్త్యశ్వేన సమావృతాః।

నిర్యాన్తు రథసంఘైశ్చ పాదాతైశ్చోపశోభితాః 3॥

ఏకం రామమ్ పరిక్షిప్య సమరే హన్తు మర్హథ।

వర్షంతః శరవర్షేణ ప్రావృట్కాల ఇవామ్బుదాః 4॥

అథవాహం శరై ర్రిక్ష్ణైర్భన్నగాత్రం మహారణే।

భవద్భిశ్శ్వే నిహన్తాస్మి రామమ్ లోకస్య పశ్యతః 5॥

ఇత్యేత ద్రాక్షసేన్ద్రస్య వాక్య మాఽదాయ రాక్షసాః।

నిర్యయుస్తే రథైఃశ్శీఘ్రం నాగానీకైశ్చ సంవృతాః 6॥

పరిఘాన్ పట్టాసాంశైవ శర ఖడ్గ పరశ్వథాన్ |
 శరీరాంత కరాన్ సర్వే చిక్తిపు ర్వానరాన్ ప్రతి 7 ||
 వానరాశ్చ దృమాన్ శైలాన్ రాక్షసాన్ ప్రతి చిక్తిపుః |
 స సంగ్రామో మహాభీమ.స్ఫూర్యసోఽదయనమ్ ప్రతి 8 ||
 రక్షసాం వానరాణాం చ తుముల.స్సమపద్యత |
 తే గదాభి ల్విచిత్రాభిః ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వధైః 9 ||
 అన్యోన్యం సమరే జఘ్నుస్తదా వానరరాక్షసాః |
 ఏవం ప్రవృత్తే సంగ్రామే హ్యుద్భూతం సుమహా ద్రజః || 10 ||
 రక్షసాం వానరాణాం చ శాంతం శోణిత విస్తవైః |
 మాతంగరథకూలాశ్చ వాజిమత్స్యా ధ్వజద్రుమాః || 11 ||
 శరీరసంఘాటవహాః ప్రసస్రు.శోణితాపగాః |
 తతస్తే వానరాస్సర్వే శోణితౌఘ పరిఘ్నతాః || 12 ||
 ధ్వజవర్షరథాన్ అశ్వాన్ నానాప్రహరణాని చ |
 ఆఘ్లాత్యాఽఘ్లాత్య సమరే రాక్షసానాం బభంజిరే || 13 ||
 కేశాన్ కర్ణలలాటాంశ్చ నాసికాశ్చ ప్లవంగమాః |
 రక్షసాం దశనైస్తీక్ష్ణై ర్నఖైశ్చాపి న్యకర్తయన్ || 14 ||
 ఏకైకం రాక్షసం సంఖ్యే శతం వానరపుంగవాః |

అభ్యధావన్త ఫలినమ్ వృక్షం శకునయో యథా॥ 15॥

తథా గదాభిః గుల్ఫీభిః ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్వదైః

నిర్జఘ్ను ర్వానరాన్ ఫోరాన్ రాక్షసాః పర్వతోపమాః॥ 16॥

రాక్షసై ర్యుధ్యమానానాం వానరాణాం మహాచమూః

శరణ్యం శరణం యాతా రామమ్ దశరథాఽత్మజమ్॥ 17॥

తతో రామో మహా తేజా ధను రాఽదాయ వీర్యవాన్

ప్రవిశ్య రాక్షసం సైన్యం శరవర్షం వవర్ష హా॥ 18॥

ప్రవిష్టం తు తదా రామమ్ మేఘా.స్ఫూర్య మివామ్బరే

నాభిజగ్తు ర్మహాఘోరం నిర్దహన్తం శరాగ్నినా॥ 19॥

కృతా న్యేవ సుఘోరాణి రామేణ రజనీచరాః

రణే రామస్య దదృశుః కర్తా ణ్యసుకరాణి చ 20॥

చాలయన్తం మహానీకం విధమన్తం మహారథాన్

దదృశుస్తు న వై రామమ్ వాతం వనగతం యథా 21॥

భిన్నం భిన్నం శరైర్దగ్ధం ప్రభగ్నం శస్త్రపీడితమ్

బలం రామేణ దదృశు ర్ష రామమ్ శీఘ్రకారిణమ్ 22॥

ప్రహరన్తం శరీరేషు న తే పశ్యన్తి రాఘవమ్

ఇన్ద్రియార్థేషు తిష్ఠన్తం భూతాఽత్తాన మివ ప్రజాః 23॥

ఏష హన్తి గజానీకమ్ ఏష హన్తి మహారథాన్ |
 ఏష హన్తి శరైస్తీక్ణైః పదాతీన్ వాజిభిఃస్సహ 24||
 ఇతి తే రాక్షసాఃస్సర్వే రామస్య సదృశాన్ రణే |
 అన్యోన్యం కుపితా జఘ్నుఃస్సాదృశ్యా ద్రాఘవస్య తే 25||
 న తే దదృశిరే రామమ్ దహన్తఃమరివాహినీమ్ |
 మోహితాః పరమాస్త్రేణ గాన్ధర్వేణ మహాత్మనః 26||
 తే తు రామ సహస్రాణి రణే పశ్యన్తి రాక్షసాః |
 పునః పశ్యన్తి కాకుత్స్థమ్ ఏక మేవ మహాఽహవే 27||
 భ్రమన్తిం కాంచనీం కోటిం కార్ముకస్య మహాత్మనః |
 అలాతచక్రప్రతిమాం దదృశుస్తే న రాఘవమ్ 28||
 శరీరనాభిసత్త్వాల్లిశ్యరాఽరం నేమికార్ముకమ్ |
 జ్యాఘోషతలనిర్ఘోషం తేజోబుద్ధిగుణప్రభమ్ 29||
 దివ్యాస్త్రగుణపర్యన్తం నిఘ్నన్తం యుధి రాక్షసాన్ |
 దదృశూ రామచక్రం తత్ కాలచక్ర మివ ప్రజాః 30||
 అనీకం దశసాహస్రం రథానాం వాతరంహసామ్ |
 అష్టాదశసహస్రాణి కుంజరాణాం తరస్వినామ్ 31||
 చతుర్దశసహస్రాణి సాఽరోహణాం చ వాజినామ్ |

పూర్ణే శతసహస్రే ద్వే రాక్షసానాం పదాతినామ్ 32||
 దివసస్యాష్టమే భాగే శరైః అగ్నిశిఖోపమైః|
 హతా న్యేకేన రామేణ రక్షసాం కామరూపిణామ్ 33||
 తే హతాశ్వా హతరథాశ్చాన్తా విమథితధ్వజాః|
 అభిపేతుః పురీం లంకాం హతశేషా నిశాచరాః 34||
 హతై ర్గజపదా త్యశ్వైస్త ద్భభూవ రణాజిరమ్|
 ఆక్రీడ మివ రుద్రస్య క్రుద్ధస్య సుమహాత్మనః 35||
 తతో దేవాస్సగన్ధర్వాస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః|
 సాధు సాధ్వితి రామస్య తత్ కర్త సమపూజయన్ 36||
 అబ్రవీ చ్చ తదా రామస్సుగ్రీవం ప్రత్యనన్తరమ్|
 విభీషణం చ ధర్మాత్మా హనూమంతం చ వానరం 37||
 జామ్బవంతం హరిశ్రేష్ఠం మైందం ద్వివిద మేవ చ|
 ఏత దస్త్రబలం దివ్యం మమ వా త్ర్యమ్బకస్య వా|
 నిహత్య తాం రాక్షసవాహినీం తు|
 రామస్తదా శక్రసమో మహాత్మా|
 అస్త్రేషు శస్త్రేషు జితక్లమశ్చ|
 సంస్తూయతే దేవగణైః ప్రహృష్టైః 38||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుర్నవతితమస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 95 రాక్షసీవిలాపః

తాని నాగసహస్రాణి సాఽఽరోహణాం చ వాజినామ్ |

రథానాం చాగ్నివర్ణానాం సద్భజానాం సహస్రశః || 1 ||

రాక్షసానాం సహస్రాణి గదాపరిఘయోధినామ్ |

కాంచనద్భజచిత్రాణాం శూరాణాం కామరూపిణామ్ 2 ||

నిహతాని శరైస్తీక్ష్ణైస్తప్తకాంచనభూషణైః |

రావణేన ప్రయుక్తాని రామేణాక్లిష్టకర్షణా 3 ||

దృష్ట్వాశ్రుత్వా చ సంభ్రాంతా హతశేషా నిశాచరాః |

రాక్షస్యశ్చ సమాఽఽగమ్య దీనాశ్చింతాపరిఘ్నతాః 4 ||

విధవా హతపుత్రాశ్చ క్రోశన్తోఽహతబాన్ధవాః |

రాక్షస్యస్సహ సంగమ్య దుఃఖాఽఽర్తాః పర్యదేవయన్ 5 ||

కథం శూర్పణఖా వృద్ధా కరాలా నిర్ణతోదరీ |

ఆససాద వనే రామమ్ కన్దర్పమివ రూపిణమ్ 6 ||

సుకుమారం మహాసత్త్వం సర్వభూతహితే రతమ్ |

తం దృష్ట్వా లోకవధ్యా సా హీనరూపా ప్రకామితా 7 ||

కథం సర్వగుణై ర్హీనా గుణవంతం మహశౌజసం|

సుముఖం దుర్ముఖీ రామమ్ కామయా మాస రాక్షసీ

8||

జనస్యాస్యాల్ప భాగ్యత్వా ద్వలినీశ్వేతమూర్ధజా|

అకార్య మపహాస్యం చ సర్వలోకవిగర్హితమ్ 9||

రాక్షసానాం వినాశాయ దూషణస్య ఖరస్య చ|

చకారాప్రతిరూపా సా రాఘవస్య ప్రధర్షణమ్|| 10||

తన్నిమిత్తమిదం వైరం రావణేన కృతం మహతీ|

వధాయ సీతా సానీతా దశగ్రీవేణ రక్షసా|| 11||

న చ సీతాం దశగ్రీవః ప్రాప్నోతి జనకాత్మజామ్|

బద్ధం బలవతా వైరమక్షయమ్ రాఘవేణ చ|| 12||

వైదేహీం ప్రార్థయానమ్ తం విరాధం ప్రేక్ష్య రాక్షసం|

హత మేకేన రామేణ పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్|| 13||

చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణామ్|

నిహతాని జనస్థానే శరైః అగ్నిశిఖోపమైః|| 14||

ఖరశ్చ నిహతస్సంఖ్యే దూషణస్త్రిశిరాస్తథా|

శరైః ఆదిత్యసంకాశైః పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్|| 15||

హతో యోజనబాహుశ్చ కబన్ధో రుభిరాశనః|

క్రోధా న్నాదం నదన్ సోఽథ పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్॥ 16॥

జఘాన బలినమ్ రామ.స్సహస్రనయనాఽత్తజమ్।

వాలినమ్ మేఘసంకాశం పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్॥ 17॥

ఋశ్యమూకే వసన్ శైలే దీనో భగ్నమనోరథః।

సుగ్రీవ.స్సాఘ్నితో రాజ్యే పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్॥ 18॥

(ఏకో వాయు సుతః ప్రాప్య లంకాం హత్వా చ రాక్షసాన్।

దగ్ధ్వా తాం చ పునర్యాతః పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్॥ 19॥

నిగృహ్య సాగరం తస్మిన్ సేతుం బద్ధ్వా ప్లవంగమైః।

వృతోతర త్తం య ద్రామః పర్యాప్తం తన్నిదర్శనమ్ 20॥

ధర్మార్థసహితం వాక్యం సర్వేషాం రక్షసాం హితమ్।

యుక్తం విభీషణేనోక్తం మోహాత్ తస్య న రోచతే 21॥

విభీషణ వచః కుర్యా ద్యదిస్త్వ ధనదానుజః।

శ్వశానభూతా దుఃఖారా నేయమ్ లంకా పురీ భవేత్ 22॥

కుమ్భకర్ణం హతంశ్రత్వా రాఘవేణ మహాబలమ్।

అతికాయమ్ చ దుర్ధర్షం లక్ష్మణేన హతం పునః 23॥

ప్రియమ్ చేన్ద్రజితం పుత్రం రావణో నావబుధ్యతే।

మమ పుత్రో మమ భ్రాతా మమ భర్తా రణే హతః 24॥

ఇత్యేవంశ్రూయతే శబ్దో రాక్షసానాం కులే కులే।

రథాశ్లాశ్వాశ్చ నాగాశ్చ హతాశ్చ తసహస్రశః 25॥

రణే రామేణ శూరేణ రాక్షసాశ్చ పదాతయః।

రుద్రో వా యది వా విష్ణు ర్మహేన్ద్రో వా శతక్రతుః 26॥

హన్తి నో రామ రూపేణ యది వాస్వయ మన్తకః।

హతప్రవీరా రామేణ నిరాశా జీవితే వయమ్ 27॥

అపశ్యన్త్యో భయస్యాన్త మనాథా విలపామహే।

రామహస్తా ద్ధశగ్రీవ శూరో దత్త మహా వరః 28॥

ఇదం భయమ్ మహాఘోర ముత్పన్నం నావబుధ్యతే।

న దేవా న చ గన్ధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః 29॥

ఉపసృష్టం పరిత్రాతుం శక్తా రామేణ సంయుగే।

ఉత్పాతాశ్చాపి దృశ్యన్తే రావణస్య రణే రణే 30॥

కథయిష్యన్తి రామేణ రావణస్య నిబర్హణమ్।

పితామహేన ప్రీతేన దేవదానవరాక్షసైః 31॥

రావణస్యాభయమ్ దత్తం మానుషేభ్యో న యాచితమ్।

త దిదం మానుషం మన్యే ప్రాప్తం నిస్సంశయమ్ భయమ్ 32॥

జీవితాన్తకరం ఘోరం రాక్షసాం రావణస్య చ।

పీడ్యమానాస్తు బలినా వరదానేన రక్షసా 33||

దీప్తైస్తపోభి ల్వబుధాః పితామహ.మపూజయన్|

దేవతానాం హితార్థాయ మహాత్మా వై పితామహః 34||

ఉవాచ దేవతా.స్సర్వా ఇదం తుష్టో హ ద్వచః|

అద్య ప్రభృతి లోకాంస్త్రీన్ సర్వే దానవరాక్షసాః 35||

భయేన ప్రావృతా నిత్యం విచరిష్యన్తి శాశ్వతమ్|

దైవతైస్తు సమాగమ్య సర్వైశ్చేన్ద్రపురోగమైః 36||

వృషధ్వజస్త్రిపురహా మహాదేవః ప్రసాదితః|

ప్రసన్నస్తు మహాదేవో దేవా నేత ద్వచోఽబ్రవీత్ 37||

ఉత్పత్స్యతి హితార్థం వో నాలీ రక్షఃక్షయావహా|

ఏషా దేవైః ప్రయుక్తా తు క్షుద్యథా దానవాన్ పురా 38||

భక్షయిష్యతి న.స్సీతా రాక్షసఘ్నీ సరావణాన్|

రావణస్యాఽపనీతేన దుర్వినీతస్య దుర్వతేః 39||

అయమ్ నిష్ఠానకో ఘోర.శ్శోకేన సమభిఘ్నతః|

తం నః పశ్యామహే లోకే యో న.శ్శరణదో భవేత్ 40||

రాఘవేణోపసృష్టానాం కాలేనేవ యుగక్షయే|

నాస్తి నః శరణం కశ్చిద్భయే మహతి తిష్ఠతాం 41||

దావాగ్ని వేష్టితానాం హి కరేణా నాం యథా వనే 42॥

ప్రాప్త కాలం కృతం తేన పౌలస్త్యేన మహాత్మనా|

యత ఏవ భయమ్ దృష్టం తమేవ శరణం గతః 43॥

ఇతీవ సర్వా రజనీచరస్త్రియః|

పరస్పరం సంపరిరభ్య బాహుభిః|

విషేదుః ఆర్తాతిభయాభిపీడితా|

వినేదు రుచైశ్చ తదా సుదారుణమ్ 44॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ నవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 96 రావణాభిషేకనమ్

ఆర్తానాం రాక్షసీనాం తు లంకాయాం వై కులే కులే|

రావణః కరుణం శబ్దం శుశ్రావ పరివేదితమ్॥ 1॥

స తు దీర్ఘం వినిశ్చస్య ముహూర్తం ధ్యాన మ్నాస్థితః|

బభూవ పరమక్రుద్ధో రావణో భీమదర్శనః 2॥

సందశ్య దశనైః ఓషం క్రోధసంరక్తలోచనః|

రాక్షసైః అపి దుర్దర్శః కాలాగ్నిః ఇవ మూర్ఛితః3॥

ఉవాచ చ సమీపస్థాన్ రాక్షసాన్ రాక్షసేశ్వరః|

భయావ్యక్తకథాంస్తత్ర నిర్దహన్ ఇవ చక్షుషా 4॥

మహోదర మహాపార్శ్వా విరూపాక్షం చ రాక్షసం॥

శీఘ్రం వదత సైన్యాని నిర్యాతేతి మమాఽఙ్జయా 5॥

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా రాక్షసాస్తే భయార్థితాః॥

చోదయా మాసుః అవ్యగ్రా న్రాక్షసాంస్తా న్నృపాఽఙ్జయా 6॥

తే తు సర్వే తథే త్యుక్త్వా రాక్షసా ఘోరదర్శనాః॥

కృతస్వస్త్వయనా.స్సర్వే రావణాభిముఖా యయుః 7॥

ప్రతిపూజ్య యథాన్యాయమ్ రావణం తే నిశాచరాః॥

తస్థుః ప్రాంజలయ.స్సర్వే భర్తు ర్విజయకాంక్షిణః 8॥

అథోవాచ ప్రహస్యతాన్ రావణః క్రోధమూర్ఛితః॥

మహోదరమహాపార్శ్వా విరూపాక్షం చ రాక్షసం 9॥

అద్య బాణై ర్ధనుర్ముక్తై ర్యుగాంతాఽదిత్య సన్నిభైః॥

రాఘవం లక్ష్మణం చైవ నేష్యామి యమసాదనమ్॥ 10॥

ఖరస్య కుంభకర్ణస్య ప్రహస్తేన్ద్రజితోస్తథా॥

కలిష్యామి ప్రతీకార.మద్య శత్రువధా దహమ్॥ 11॥

నైవాన్తరిక్షం న దిశో న నద్యో నాపి సాగరః॥

ప్రకాశత్వం గమిష్యామి మద్బాణజలదాఽవృతాః॥ 12॥

అద్య వానర ముఖ్యానాం తాని యూథాని భాగశః|

ధనుషా శర జాలేన విధమిష్యామి పత్రిణా|| 13||

అద్య వానర సైన్యాని రథేన పవనౌజసా|

ధనుస్సముద్రా దుద్భూతై ర్మథిష్యామి శరోల్కభిః|| 14||

ఆకోశపద్మ వక్త్రాణి పద్మకేసరవర్చసామ్|

అద్య యూథతటాకాని గజవత్ ప్రమథా మ్యహామ్|| 15||

సశరైః అద్య వదనైస్సంఖ్యే వానరయూథపాః|

మండయిష్యన్తి వసుధాం సనాలై లివ పంకజైః|| 16||

అద్య యుద్ధప్రచణ్డానాం హలీణాం ద్రుమయోధినామ్|

ముక్తేనైకేషుణా యుద్ధే భేత్స్యామి చ శతంశతమ్|| 17||

హతో భర్తా హతో భ్రాతా యాసాం చ తనయా హతాః|

వధేనాద్య లిపోస్తాసాం కరో మ్యస్తప్రమార్జనమ్|| 18||

అద్య మద్బాణనిల్భన్నైః ప్రకీర్ణైర్గతచేతనైః|

కరోమి వానరైర్యుద్ధే యత్నాః సవేక్ష్య తలాం మహీమ్|| 19||

అద్య గోమాయవో గృధ్రా యే చ మాంసాశినోఽపరే|

సర్వాంస్తాంస్తర్పయిష్యామి శత్రుమాంసైశ్శరార్థితైః 20||

కల్పితాం మే రథశ్శీఘ్రం క్షిప్రమానీయతాం ధనుః|

అనుప్రయాన్తు మాం యుద్ధే యే⁵ వశిష్టా నిశాచరాః 21॥

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా మహాపార్శ్వో⁵ బ్రవీద్వచః।

బలాధ్యక్షాన్ని తాంస్తత్ర బలం సంత్వర్యతా మితి 22॥

బలాధ్యక్షాన్తు సంరబ్ధా రాక్షసాంస్తాన్ గృహాద్గృహాత్।

చోదయన్తః పరియయుర్లంకాం లఘుపరాక్రమాః 23॥

తతో ముహూర్తాన్ని ష్పేతూ రాక్షసా భీమవిక్రమాః।

నర్దన్తో భీమవదనా నానాప్రహరణైర్బుజైః 24॥

అసిభిః పట్టసైశ్చులైర్గదాభిర్ముసలైర్వలైః।

శక్తిభిస్తీక్ష్ణ ధారాభిర్మహాభిః కూటముద్గరైః 25॥

యష్టిభిర్విమలైశ్చక్రైర్శిశైశ్చ పరశ్వధైః।

భిణ్ణివాలైశ్చతఘ్నిభిః అన్యైశ్చాపి వరా⁵ యుధైః 26॥

అథానయ ధ్వలాధ్యక్షాశ్చత్వారో రావణా⁵ జ్జయా 27॥

ధ్రుతం సూతసమాయుక్తం యుక్తాష్టతురగం రథమ్।

ఆరురోహ రథం దివ్యం దీప్యమానంస్వతేజసా 28॥

తతః ప్రయాతః సహసా రాక్షసై ర్ముతః।

రావణస్సత్త్వగామ్భీర్యాద్దారయన్ ఇవ మేదినీమ్ 29॥

రావణేనాభ్యనుజ్ఞాతౌ మహాపార్శ్వమహోదరౌ।

- విరూపాక్షశ్చ దుర్ధర్షో రథాన్ ఆరురుపశుస్తదా 30||
- తే తు హృష్టా వినర్దంతో భిన్నత ఇవ మేదినీమ్|
- నాదం ఘోరం విముంచంతో నిర్యయుర్జయకాంక్షిణః 31||
- తతో యుద్ధాయ తేజస్వీ రక్షోగణబలైర్వృతః|
- నిర్యయా వుద్యతధనుః కాలాంతకయమోమపః 32||
- తతః ప్రజవనాశ్వేన రథేన స మహారథః|
- ద్వారేణ నిర్యయౌ తేన యత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ 33||
- తతో నష్టప్రభ.స్ఫూర్త్యో దిశశ్చ తిమిరాయవృతాః|
- ద్విజాశ్చ నేదుర్ఘోరాశ్చ సంచచాల చ మేదినీ 34||
- వవర్ష రుభిరం దేవశ్శస్థుశ్చ తురంగమాః|
- ధ్వజాగ్రే న్యపతద్గృథ్రో వినేదుశ్చాశివం శివాః 35||
- నయనమ్ చాస్ఫురద్వామమ్ సవ్యో బాహుః అకమ్పత|
- వివర్ణవదనశ్చాస్సీత్ కించి దభ్రశ్యతస్వరః 36||
- తతో నిష్పతతో యుధే దశగ్రీవస్య రక్షసః|
- రణే నిధనశంసీని రూపా శ్యేతాని జజ్జిరే 37||
- అంతరిక్షాత్ పపాతోల్కా నిర్ఘాతసమనిస్వనా|
- వినేదు రశివా గృథ్రా వాయసైః అనునాదితాః 38||

ఏతాన్ అచిన్తయన్ ఘోరాన్ ఉత్పాతాన్ సముపస్థితాన్|

నిర్యయౌ రావణో మోహోద్వధార్థీ కాలచోదితః 39||

తేషాం తు రథఘోషేణ రాక్షసానాం మహాత్మనామ్|

వానరాణామపిచమూర్యుద్ధాయైవాభ్యవర్తత 40||

తేషాం సుతుములం యుద్ధం బభూవ కపిరక్షసామ్|

అన్యోన్యమాహ్వాయానానాం క్రుద్ధానాం జయ మిచ్ఛతామ్ 41||

తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవశ్శరైః కాంచనభూషణైః|

వానరాణామనీకేషు చకార కదనమ్ మహాత్ 42||

నికృత్తశిరసః కేచిద్రావణేన వలీముఖాః|

కేచి ద్విచ్ఛిన్న హృదయాః కేచి చ్ఛోత్ర వివర్జితాః 43||

నిరుచ్ఛ్వాసా హతాః కేచిత్ కేచిత్ పార్శ్వేషు దారితాః|

కేచిద్విభిన్నశిరసః కేచిచ్ఛక్తుర్వివర్జితాః 44||

దశాననః క్రోధవివృత్తనేత్రో|

యతో యతోఽభ్యేతి రథేన సంఖ్యే|

తతస్తతస్తస్య శరప్రవేగం|

సోఢుం న శేకుర్హరియూథపాస్తే 45||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షణ్ణవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 97 విరూపాక్షవధః

తథా తైః కృత్తగాత్రైస్తు దశగ్రీవేణ మార్గణైః।

బభూవ వసుధా తత్ర ప్రకీర్ణా హరిభిర్వృతా॥ 1।

రావణస్యాప్రసహ్యం తం శర సంపాత మేకతః।

న శేకు.స్సహితుం దీప్తం పతంగా జ్వలనమ్ యథా 2॥

తేఽర్దితా నిశితైర్బాణైః క్రోశంతో విప్రదుద్రువుః।

పావకార్చి.స్సమావిష్టా దహ్యామానా యథా గజాః 3॥

ప్లవంగానా.మనీకాని మహాభ్రాణీవ మారుతః।

స యయౌ సమరే తస్మిన్ విధమన్ రావణ.శ్శరైః 4॥

కదనమ్ తరసా కృత్వా రాక్షసేన్ద్రో వనౌకసామ్।

ఆససాద తతో యుద్ధే రాఘవం త్వరితస్తదా 5॥

సుగ్రీవస్తాన్ కపీన్ దృష్ట్వా భగ్నాన్ విద్రవతో రణే।

గుల్నే సుషేణం నిక్షిప్య చక్రే యుద్ధే ద్రుతం మనః 6॥

ఆత్మన.స్సదృశం వీరః స తం నిక్షిప్య వానరమ్।

సుగ్రీవోఽభిముఖ.శ్శత్రుం ప్రతస్థే పాదపాఽయుధః 7॥

పార్శ్వతః పృష్ఠతశ్చాస్య సర్వే యూథాభిపా.స్స్వయమ్।

అనుజప్రసర్తహాశైలాన్ వివిధాంశ్చ మహాద్రుమాన్ 8॥

స నదన్ యుధి సుగ్రీవ.స్వరేణ మహతా మహాన్|
 పాతయన్ వివిధాంశ్చాన్యాన్ జఘానోత్తమరాక్షసాన్ 9||
 మమర్ద చ మహాకాయో రాక్షసాన్ వానరేశ్వరః|
 యుగాంతసమయే వాయుః ప్రవృద్ధాన్ అగమాన్ ఇవ|| 10||
 రాక్షసానా.మనీకేషు శైలవర్షం వవర్ష హ|
 అశ్చ వర్షం యథా మేఘః పక్షిసంఘేషు కాననే|| 11||
 కపిరాజవిముక్తైస్తై.శ్చైలవర్షైస్తు రాక్షసాః|
 వికీర్ణశిరసః పేతుర్నికృతా ఇవ పర్వతాః|| 12||
 అథ సంక్షీయమాణేషు రాక్షసేషు సమంతతః|
 సుగ్రీవేణ ప్రభగ్నేషు పతత్సు వినదత్సు చ|| 13||
 విరూపాక్ష.స్వకం నామ ధన్వీ విశ్రావ్య రాక్షసః|
 రథాత్ ఆఘ్రత్య దుర్ధర్షో గజస్కంధమ్ ఉపారుహత్|| 14||
 స తం ద్విరద.మారుహ్య విరూపాక్షో మహారథః|
 వినదన్ భీమనిర్వాదం వానరాన్ అభ్యధావత|| 15||
 సుగ్రీవే స శరాన్ ఘోరాన్ విససర్జ చమూముఖే|
 స్థాపయా మాస చోద్విగ్నాన్ రాక్షసాన్ సంప్రహర్షయన్|| 16||
 స తు విద్ధ.శ్చిత్రైర్బాణైః కపీన్దస్తేన రక్షసా|

చుక్రోధ చ మహాక్రోధో వధే చాస్య మనోదధే॥ 17॥

తతః పాదపమ్ ఉద్భృత్య శూర.స్సంప్రధనే హరిః।

అభిపత్య జఘానాస్య ప్రముఖే తం మహాగజమ్॥ 18॥

స తు ప్రహారాభిహత.స్సుగ్రీవేణ మహాగజః।

అపాసర్పద్ధనుర్కాత్రం నిషసాద ననాద చ॥ 19॥

గజాత్తు మభితాత్తుర్ణ.మపక్రమ్య స వీర్యవాన్।

రాక్షసోఽభిముఖ.శ్యతుం ప్రత్యుద్ధమ్య తతః కపిమ్ 20॥

ఆర్షభం చర్మఖడ్గం చ ప్రగృహ్య అఘువిక్రమః।

భర్త్యయన్ ఇవ సుగ్రీవ.మాససాద వ్యవస్థితమ్ 21॥

స హి తస్యాభిసంక్రుద్ధః ప్రగృహ్య మహతీం శిలామ్।

విరూపాక్షాయ చిక్షేప సుగ్రీవో జలదోపమామ్ 22॥

స తాం శిలా.మాపతన్తిం దృష్ట్వా రాక్షసపుంగవః।

అపక్రమ్య సువిక్రాంతః ఖడ్గేన ప్రాహరత్ తదా 23॥

తేన ఖడ్గ ప్రహారేణ రాక్షసా బలినా హతః।

ముహూర్త మభవ ద్వీరో విసంజ్ఞ ఇవ వానరః 24॥

స తదా సహసోత్పత్య రాక్షసస్య మహోఽహవే।

ముష్టిం సంవర్త్య వేగేన పాతయా మాస వక్షసి 25॥

ముష్టి ప్రహారాభిహతో విరూపాక్షో నిశాచరః |
తేన ఖడ్గేన సంక్రుద్ధస్సుగ్రీవస్య చమూముఖే 26 ||
కవచం పాతయా మాస స ఖడ్గాభిహతోఽపతత్ |
స సముత్థాయ పతితః కపిస్తస్య వ్యసర్జయత్ 27 ||
తలప్రహార.మశనే.స్సమానమ్ భీమనిస్వనమ్ |
తలప్రహారం తద్ రక్ష.స్సుగ్రీవేణ సముద్యతమ్ 28 ||
నైపుణ్యాన్ మోచయిత్వేనమ్ ముష్టి నోరస్య తాడయత్ |
తతస్తు సంక్రుద్ధతర.స్సుగ్రీవో వానరేశ్వరః 29 ||
మోక్షితం చాఽఽత్తనో దృష్ట్వా ప్రహారం తేన రక్షసా |
స దదర్శాంతరం తస్య విరూపాక్షస్య వానరః 30 ||
తతో న్యపాతయత్ క్రోధాచ్ఛంఖ దేశే మహత్తలమ్ |
మహేన్ద్రాశనికల్పేన తలేనాభిహతః క్షితౌ 31 ||
పపాత రుభిరక్లిన్న.శ్శోణితం స సముద్యమన్ |
స్రోతోభ్యస్తు విరూపాక్షో జలం ప్రస్తవణా దివ 32 ||
వివృత్తనయనమ్ క్రోధాత్ సఫేన రుభిరాఽఽఘ్రతమ్ |
దదృశుస్తే విరూపాక్షం విరూపాక్షతరం కృతమ్ 33 ||
స్ఫురంతం పరివర్తంతం పార్శ్వేన రుభిరోక్షితమ్ |

కరుణం చ వినర్దంతం దద్యశుః కపయో రిపుమ్ 34||

తథా తు తౌ సంయతి సంప్రయుక్తౌ|

తరస్వినౌ వానరరాక్షసానామ్|

బలార్ణవౌ సస్వనతు.స్సుభీమమ్|

మహార్ణవౌ ద్వా వివ భిన్నవేలౌ 35||

వినాశితం ప్రేక్ష్య విరూపనేత్రం|

మహాబలం తం హరిపార్థివేన|

బలం సమస్తం కపిరాక్షసానామ్|

ఉన్నత్త గంగా ప్రతిమమ్ బభూవ 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త నవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 98 మహోదరవధః

హన్యమానే బలే తూర్ణ.మనోన్యం తే మహామృధే|

సరసీవ మహాఘర్తే సూపక్షీణే బభూవతుః|| 1||

స్వబలస్య విఘాతేన విరూపాక్షవధేన చ|

బభూవ ద్విగుణం క్రుద్ధో రావణో రాక్షసాభిపః 2||

ప్రక్షీణం తు బలం దృష్ట్వా వధ్యమానమ్ వలీముఖైః|

బభూవాస్య వ్యథా యుద్ధే ప్రేక్ష్య దైవవిపర్యయమ్ 3||

ఉవాచ చ సమీపస్థం మహోదర మలిందమమ్|

అస్మిన్నాలే మహాబాహో జయాఽశా త్వయి మేస్థితా 4|

జహి శత్రుచమూం వీర దర్శయాద్య పరాక్రమమ్|

భర్తుపిణ్డస్య కాలోఽయమ్ నిర్దేష్టుం సాధు యుధ్యతామ్ 5||

ఏవ ముక్తస్తథే త్యుక్త్వా రాక్షసేన్ద్రం మహోదరః|

ప్రవివేశాలసేనాం స పతంగ ఇవ పావకమ్ 6||

తతస్స కదనమ్ చక్రే వానరాణాం మహాబలః|

భర్తువాక్యేన తేజస్వీస్వేన వీర్యేణ చోదితః 7||

వానరాశ్చ మహా సత్త్వాః ప్రగృహ్య విపులాశ్శిలాః|

ప్రవివ్యాధ బలం భీమమ్ జఘ్నుస్తే రజనీచరాన్ 8||

మహోదరస్తు సంక్రుద్ధః శరైః కాంచన భూషణైః|

చిచ్ఛేద పాణి పాదోరూన్ వానరాణాం మహోఽహవే 9||

తతస్తే వానరాస్సర్వే రాక్షసై రర్థితా భ్రుశం|

దిశో దశ ద్రుతాః కేచి త్కేచి త్సుగ్రీవ మాశ్రితాః|| 10||

ప్రభగ్నాం సమరే దృష్ట్వా వానరాణాం మహాచమూమ్|

అభిదుద్రావ సుగ్రీవో మహోదర మనన్తరమ్|| 11||

ప్రగృహ్య విపులాం ఘోరాం మహీధర సమాం శిలామ్|

చిక్షేప చ మహాతేజాస్తద్వధాయ హరిశ్వరః|| 12||

తా.మాపతన్తిం సహసా శిలాం దృష్ట్వా మహోదరః|

అసంభ్రాంతస్తతో బాణైర్నిర్భేద దురాసదామ్|| 13||

రక్షసా తేన బాణౌఘైర్నికృత్తా సా సహస్రధా|

నిపపాత శిలాభూమౌ గృధ్రచక్ర మివాఽఽకులమ్|| 14||

తాం తు భిన్నాం శిలాం దృష్ట్వా సుగ్రీవః క్రోధమూర్ఛితః|

సాలమ్ ఉత్పాట్య చిక్షేప రక్షసే రణమూర్ధని|| 15||

శరైశ్చ విదదారైనమ్ శూరః పరపురంజయః|

స దదర్శ తతః క్రుద్ధః పరిఘం పతీతం భువి|| 16||

ఆవిధ్య తు స తం దీప్తం పరిఘం తస్య దర్శయన్|

పరిఘాగ్రేణ వేగేన జఘానాస్య హయోత్తమాన్|| 17||

తస్మాద్ధతహయాద్వీర.స్యాఽవప్లుత్య మహారథాత్|

గదాం జగ్రాహ సంక్రుద్ధో రాక్షసోఽథ మహోదరః|| 18||

గదాపరిఘహస్తౌ తౌ యుభి వీరౌ సమీయతుః|

నర్దంతౌ గోవృషప్రఖ్యా ఘనా వివ సవిద్యుతౌ|| 19||

తతః క్రుద్ధో గదాం తస్మై చిక్షేప రజనీచరః|

జ్వలంతీం భాస్కరాఽఽభాసాం సుగీవాయ మహోదరః 20॥

గదాం తాం స సుమహా ఘోరా మాఽపతంతీం మహాబలః।

సుగ్రీవో రోష తామ్రాక్షః సముద్యమ్య మహోఽహవే 21॥

ఆజఘాన గదాం తస్య పరిఘేణ హలీశ్వరః।

పపాత స గదోద్భిన్నః పరిఘస్తస్య భూతలే 22॥

తతో జగ్రాహ తేజస్వీ సుగ్రీవో వసుధాతలాత్।

ఆయసం ముసలం ఘోరం సర్వతో హేమభూషితమ్ 23॥

స తముద్యమ్య చిక్షేప సోఽప్యన్యాం వ్యాక్షిపద్గదామ్।

భిన్నా వనోన్య మాఽసాద్య పేతతుర్ ధరణీతలే 24॥

తతో భగ్నప్రహరణౌ ముష్టిభ్యాం తౌ సమీయతుః।

తేజో బలసమావిష్టౌ దీప్తౌ వివ హుతాశనౌ 25॥

జఘ్నుతుస్తౌ తదానోన్యం నేదతుశ్చ పునః పునః।

తలైశ్చానోన్యమాహత్య పేతతుర్ ధరణీతలే 26॥

ఉత్పేతతుస్తతస్తూర్ణం జఘ్నుతుశ్చ పరస్పరమ్।

భుజైశ్చిక్షేపతుర్వీరా వనోన్యమపరాజితౌ 27॥

జగ్గుతుస్థౌశ్రమమ్ వీరౌ బాహు యుద్ధే పరంతపౌ।

ఆజహార తదా ఖడ్గమదూరపరివర్తినమ్ 28॥

రాక్షసశర్మణా సార్థం మహావేగో మహోదరః|

తద్దైవ చ మహాఖడ్గం చర్మణా పతితం సహ 29||

జగ్రాహ వానరశ్రేష్ఠ.స్సుగ్రీవో వేగవత్తరః|

తౌ తు రోషపలీతాంగౌ నర్దంతా వభ్యధావతామ్ 30||

ఉద్యతాసీ రణే హృష్టౌ యుధి శస్త్రవిశారదౌ|

దక్షిణం మణ్డలం చోభౌ తౌ తూర్ణం సంపలీయతుః 31||

అన్యోన్య.మభిసంక్రుద్ధౌ జయే ప్రణిహితా వుభౌ|

స తు శూరో మహావేగో వీర్యశ్లాఘీ మహోదరః 32||

మహాచర్మణి తం ఖడ్గం పాతయా మాస దుర్మతిః|

లగ్న ముత్కర్షతః ఖడ్గం ఖడ్గేన కపికుంజరః 33||

జహార సశిరస్త్రాణం కుణ్డలోపహితం శిరః|

నికృత్తశిరసస్తస్య పతితస్య మహీతలే 34||

తద్బలం రాక్షసేన్ద్రస్య దృష్ట్వా తత్ర న తిష్ఠతే|

హత్వా తం వానరై.స్సార్థం ననాద ముదితో హలిః 35||

చుక్రోధ చ దశగ్రీవో బభౌ హృష్టశ్చ రాఘవః|

విషణ్ణ వదనాః సర్వే రాక్షసా దీన చేతసః|

విద్రవంతి తతః సర్వే భయ విత్రస్త చేతసః 36||

మహోదరం తం వినిపాత్య భూమౌ|

మహా గిరేః కీర్ణ మివైక దేశం|

సూర్యాత్తజస్తత్ర రరాజ లక్ష్మ్యా|

సూర్యస్వతేజోభి రివా ప్రదుష్యః 37||

అథ విజయ మవాప్య వానరేంద్రః|

సమర ముఖే సుర యక్ష సిద్ధ సంఘైః|

అవని తల గతైశ్చ భూత సంఘైః|

హర్ష సమాకులితైస్తుతో మహాత్మా 38||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టానవతితమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 99 మహాపార్శ్వవధః

మహోదరే తు నిహతే మహాపార్శ్వో మహాబలః|

సుగ్రీవేణ సమీక్ష్యాథ క్రోధా త్సంరక్త లోచనః|| 1||

అంగదస్య చమూం భీమాం క్షోభయా మాస సాయకైః|

స వానరాణాం ముఖ్యానామ్ ఉత్తమాంగాని సర్వశః 2||

పాతయా మాస కాయేభ్యః ఫలం వృంతా దివానిలః|

కేషాంచి దిషుభిర్బాహునస్కన్ధాంశ్చిచ్ఛేద రాక్షసః 3||

వానరాణాం సుసంక్రుద్ధః పార్శ్వం కేషాం వ్యధారయత్|

తేఽర్దితా బాణవర్షేణ మహాపార్శ్వేన వానరాః 4||

విషాదవిముఖా.స్సర్వే బభూవుర్గతచేతసః|

నిలీక్ష్య బల ముద్విగ్న మంగదో రాక్షసార్దితమ్ 5||

వేగం చక్రే మహాబాహు.స్సముద్ర ఇవ పర్వణి|

ఆయసం పరిఘం గృహ్య సూర్యరశ్మిసమప్రభమ్ 6||

సమరే వానరశ్రేష్ఠో మహాపార్శ్వే న్యపాతయత్|

స తు తేన ప్రహారేణ మహాపార్శ్వో విచేతనః 7||

ససూత.స్సన్దనాత్ తస్మాద్విసంజ్ఞః ప్రాపతద్భువి|

సర్కరాజస్తు తేజస్వీ నీలాంజనచయోపమః 8||

నిష్పత్య సుమహావీర్య.స్స్వ యూథాన్ మేఘ సన్నిభాత్|

ప్రగృహ్య గిరిశృంగాభాం క్రుద్ధ.స్సు విపులాం శిలామ్ 9||

అశ్వాన్ జఘాన తరసాస్యన్దనమ్ చ బభంజ తమ్|

ముపహారాల్లబ్ధసంజ్ఞస్తు మహాపార్శ్వో మహాబలః|| 10||

అంగదం బహుభిర్బాణైర్భూయస్తం ప్రత్యవిధ్యత|

జామ్బవన్తం త్రిభిర్బాణైః ఆజఘానస్తనాన్తరే|| 11||

ఋక్షరాజం గవాక్షం చ జఘాన బహుభి.శ్శరైః|

జామ్బవంతం గవాక్షం చ స దృష్ట్వా శరపీడితౌ|| 12||

జగ్రాహ పరిఘం ఘోర మంగదః క్రోధమూర్ఛితః|

తస్యాంగదః ప్రకుపితో రాక్షసస్య త.మాయసం|| 13||

దూరస్థితస్య పరిఘం రవిరశ్శిసమప్రభమ్|

ద్వాభ్యాం భుజాభ్యాం సంగృహ్య భ్రామయిత్వా చ వేగవాన్||

14||

మహాపార్శ్వాయ చిక్షేప వధార్థం వాలిన.స్సృతః|

స తు క్షిప్తో బలవతా పరిఘస్తస్య రక్షసః|| 15||

ధనుశ్చ సశరం హస్తాచ్ఛిరస్త్మాణంచాప్యపాతయత్|

తం సమాసాద్య వేగేన వాలిపుత్రః ప్రతాపవాన్|| 16||

తలీనాభ్యహనత్ క్రుద్ధః కర్ణమూలే సకుణ్డలే|

స తు క్రుద్ధో మహావేగో మహాపార్శ్వో మహాద్యుతిః|| 17||

కరేణైకేన జగ్రాహ సుమహాంతం పరశ్వధమ్|

తం తైలధౌతం విమలం శైలసారమయమ్ దృఢమ్|| 18||

రాక్షసః పరమక్రుద్ధో వాలిపుత్రే న్యపాతయత్|

తేన వామాంసఫలకే భృశం ప్రత్యవపాతితమ్|| 19||

అంగదో మోక్షయా మాస సరోష.స్స పరశ్వధమ్|

స వీరో వజ్రసంకాశ మంగదో ముష్టి మాత్మనః 20||
 సంవర్తయన్ సుసంక్రుద్ధః పితుస్తుల్యపరాక్రమః|
 రాక్షసస్యస్తనాభ్యాశే మర్మజ్ఞో హృదయమ్ ప్రతి 21||
 ఇన్ద్రాశనిసమస్పర్శం స ముష్టిం విన్యపాతయత్|
 తేన తస్య నిపాతేన రాక్షసస్య మహామృధే 22||
 పఫాల హృదయమ్ చాశు స పపాత హతో భువి|
 తస్మిన్ నిపతితే భూమౌ తత్ సైన్యం సంప్రచుక్షుభే 23||
 అభవచ్ఛ మహాన్ క్రోధస్సమరే రావణస్య తు|
 వానరాణాం చ హృష్టానాం సింహ నాదస్య పుష్కలః 24||
 స్ఫోటయన్నివ శబ్దేన సౌట్టల గోపురాం|
 మహేన్ద్రేణేవ దేవానాం నాదః సమభవన్ మహాన్ 25||
 అథేంద్ర శత్రుస్త్రిదివాలయానాం|
 వనౌకసాం చైవ మహా ప్రణాదం|
 శ్రుత్వా సరోషం యుధి రాక్షసేంద్రః|
 పునశ్చ యుద్ధాభి ముఖోపతస్థే 26||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 100 రామరావణాస్త్రపరమ్పరా

మహోదరమహాపార్శ్వా హతౌ దృష్ట్వా తు రాక్షసౌ|

తస్మింశ్చ నిహతే వీరే విరూపాక్షే మహాబలే|| 1||

ఆవివేశ మహాన్ క్రోధో రావణం తు మహామృధే|

సూతం సంచోదయా మాస వాక్యం చేద మువాచ హ 2||

నిహతానా.మమాత్యానాం రుద్ధస్య నగరస్య చ|

దుఃఖ మేషోఽపనేష్యామి హత్వా తౌ రామలక్ష్మణౌ 3||

రామవృక్షం రణే హన్తి సీతాపుష్పఫలప్రదమ్|

ప్రశాఖా యస్య సుగ్రీవో జామ్బవాన్ కుముదో నలః 4||

మైన్దశ్చ ద్వివిదశ్చైవ హ్యాంగదో గంధమాదనః|

హనుమాంశ్చ సుషేణశ్చ సర్వే చ హరి యూథపాః 5||

స దిశో దశ ఘోషేణ రథస్యాతిరథో మహాన్|

నాదయన్ ప్రయయౌ తూర్ణం రాఘవం చాభ్యవర్తత 6||

పూరితా తేన శబ్దేన సనదీగిరికాననా|

సంచచాల మహీ సర్వా సవరాహమ్మృగద్విపా 7||

తామసం సుమహాఘోరం చకారాస్త్రం సుదారుణమ్|

నిర్దదాహ కపీన్ సర్వాంస్తే ప్రపేతు.స్సమంతతః 8||

ఉత్పాత రజో ఘోరం తై ర్భగ్నైః సంప్రధావితైః|

న హి తత్ సహితుం శేకు ర్భహ్మణా నిర్మితంస్వయమ్ 9||

తాని అనీకాని అనేకాని రావణస్య శరోత్తమైః|

దృష్ట్వా భగ్నాని శతశో రాఘవః పర్యవస్థితః|| 10||

తతో రాక్షస శార్దులో విద్రావ్య హరివాహినీం|

స దదర్శ తతో రామమ్ తిష్ఠన్త.మపరాజితమ్|| 11||

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విష్ణునా వాసవం యథా|

ఆలిఖన్త.మివాఽకాశ.మవష్టభ్య మహద్ధనుః|| 12||

పద్మపత్రవిశాలాక్షం దీర్ఘబాహు.మలిందమమ్|

తతో రామో మహా తేజాః సౌమిత్రి సహితో బలీ|| 13||

వానరాంశ్చ రణే భగ్నాన్ ఆపతన్తం చ రావణమ్|

సమీక్ష్య రాఘవో హృష్టో మధ్యే జగ్రాహ కార్ముకమ్|| 14||

విస్ఫారయితు.మారేభే తత.స్స ధను రుత్తమమ్|

మహావేగం మహానాదం నిర్భిన్త న్నివ మేదినీమ్|| 15||

రావణస్య చ బాణౌఘైః రామ విస్ఫారితేన చ|

శబ్దేన రాక్షసాస్తే చ పేతుశ్చ శతశస్తదా|| 16|

తయో.శ్శరపథం ప్రాప్తో రావణో రాజపుత్రయోః|

స బభౌచ యథా రావణ.స్సమీపే శశిసూర్యయోః॥ 17॥

త మిచ్ఛన్ ప్రథమమ్ యోద్ధుం లక్ష్మణో నిశితైః శరైః।

ముమోచ ధను రాఽయమ్య శరాన్ అగ్నిశిఖోపమాన్॥ 18॥

తాన్ ముక్తమాత్రాన్ ఆకాశే లక్ష్మణేన ధనుష్పతా।

బాణాన్ బాణైర్మహాతేజా రావణః ప్రత్యవారయత్॥ 19॥

ఏకమ్ ఏకేన బాణేన త్రిభిస్త్రీన్ దశభిర్దశ।

లక్ష్మణస్య ప్రచిచ్ఛేద దర్శయన్ పాణిలాఘవమ్ 20॥

అభ్యతిక్రమ్య సౌమిత్రం రావణ.స్సమితింజయః।

ఆససాద తతో రామంస్థితం శైల.మివాచలమ్ 21॥

స సంఖ్యే రామ.మాసాద్య క్రోధసంరక్తలోచనః।

వ్యసృజచ్ఛరవర్షాణి రావణో రాఘవోపలి 22॥

శరధారాస్తతో రామో రావణస్య ధనుశ్చ్యతాః।

దృష్ట్వైవాఽపతితా.శ్శీఘ్రం భల్లాన్ జగ్రాహ సత్వరమ్ 23॥

తాన్ శరౌఘాంస్తతో భలైస్తీక్ష్ణశ్చిచ్ఛేద రాఘవః।

దీప్యమానాన్ మహావేగాన్ క్రుద్ధాన్ ఆశీవిషాన్ ఇవ 24॥

రాఘవో రావణం తూర్ణం రావణో రాఘవం తథా।

అన్యోన్యం వివిధైస్తీక్ష్ణ.శ్యరైః అభివవర్షతుః 25॥

చేరతున్న చిరం చిత్రం మణ్ణలం సవ్యదక్షిణమ్|
 బాణవేగాన్ సముత్తిప్తా వన్యోన్య మపరాజితౌ 26||
 తయోర్భూతాని విత్రేసు ర్యుగపత్ సంప్రయుధ్యతోః|
 రౌద్రయో.స్నాయకముచోః యమాంతకనికాశయోః 27||
 సంతతం వివిధైర్బాణైర్బభూవ గగనమ్ తదా|
 ఘనైః ఇవాఽతపాపాయే విద్యున్నాలాసమాకులైః 28||
 గవాక్షిత.మివాఽకాశం బభూవ శరవృష్టిభిః|
 మహావేగై.స్సతీక్లాగైర్నృధ్రపత్రై.స్సవాజితైః 29||
 శరాంతకార మాఽకాశం చక్రతుః పరమమ్ తదా|
 గతేఽస్తు తపనే చాపి మహామేఘా వివోత్థితౌ 30||
 బభూవ తుములం యుద్ధ.మన్యోన్యవధకాంక్షిణోః|
 అనాసాద్య.మచిన్త్యం చ వృత్రవాసవయో లివ 31||
 ఉభౌ హి పరమేష్వాసావుభౌ శస్త్రవిశారదౌ|
 ఉభౌ చాస్త్రవిదాం ముఖ్యా వుభౌ యుద్ధే విచేరతుః 32||
 ఉభౌ హి యేన వ్రజతస్తేన తేన శరోర్తయః|
 ఊర్తయో వాయునా విద్ధా జగ్ము.స్నాగరయో లివ 33||
 తత.స్సంసక్తహస్తస్తు రావణో లోకరావణః|

నారాచమాలాం రామస్య లలాటే ప్రత్యముంచత 34||

రౌద్రచాపప్రయుక్తాం తాం నీలోత్పల దల ప్రభామ్|

శిరసా ధారయన్రామో న వ్యథాం ప్రత్యపద్యత 35||

అథ మన్త్రాన్ అభిజపన్ రౌద్రమస్త్ర ముదీరయన్|

శరాన్ భూయ.స్సమాదాయ రామః క్రోధసమన్వితః 36||

ముమోచ చ మహాతేజాశ్చాప.మాయమ్య వీర్యవాన్|

తే మహామేఘసంకాశే కవచే పతితా.శృరాః 37||

అవధ్యే రాక్షసేన్ద్రస్య న వ్యథాం జనయంస్తదా|

పునః ఏవాథ తం రామో రథస్థం రాక్షసాభిపమ్ 38||

లలాటే పరమాస్త్రేణ సర్వాస్త్రకుశలో రణే|

తే భిత్త్వా బాణరూపాణి పంచ శీర్షా ఇవోరగాః 39||

శ్వసంతో వివిశుర్భూమిం రావణప్రతికూలతాః|

నిహత్య రాఘవస్యాస్త్రం రావణః క్రోధమూర్ఛితః 40||

ఆసురం సుమహాఘోర.మన్య దస్త్రం సమాదదే|

సింహవ్యాఘ్రముఖాంశ్చాన్యాన్ కంక కాక ముఖా నపి 41||

గృధ్రశ్యేనముఖాంశ్చాపి సృగాలవదనాంస్తథా|

ఈహామృగముఖాంశ్చన్యాన్ వ్యాదితాస్సన్యాన్ భయానకాన్

42||

పంచాస్యాన్ లేలిహానాంశ్చ ససర్జ నిశితాన్ శరాన్|

శరాన్ ఖరముఖాంశ్చన్యాన్ వరాహముఖసంస్థితాన్ 43||

శ్వానకుక్కుటవక్త్రాంశ్చ మకరాస్సశీవిషాస్సననాన్|

ఏతా నన్యాంశ్చ మాయాభిస్ససర్జ నిశితాన్ శరాన్ 44||

రామమ్ ప్రతి మహాతేజాః క్రుద్ధస్సర్ప ఇవశ్వసన్|

ఆసురేణ సమావిష్టస్సోస్త్రీణ రఘునన్దనః 45||

ససర్జాస్త్రం మహోత్సాహః పావకం పావకోపమః|

అగ్నిదీప్తముఖాన్ బాణాంస్తథా సూర్యముఖాన్ అపి 46||

చన్దార్ధచన్ద్రవక్త్రాంశ్చ ధూమకేతుముఖాన్ అపి|

గ్రహనక్షత్రవర్ణాంశ్చ మహోల్కా ముఖసంస్థితాన్ 47||

విద్యుజ్జహోష్వోపమాంశ్చన్యాన్ ససర్జ నిశితాన్ శరాన్|

తే రావణశరా ఘోరా రాఘవాస్త్రసమాహతాః 48||

విలయమ్ జగ్ను రాస్కాశే జగ్నుశ్చైవ సహస్రశః|

త దస్త్రం నిహతం దృష్ట్వా రామేణాక్లిష్టకర్షణా 49||

హృష్టా నేదుస్తతస్సర్వే కపయః కామరూపిణః|

సుగ్రీవ ప్రముఖా వీరాః పరివార్య తు రాఘవం

50||

త దస్తం వినిహత్య రాఘవః|

ప్రసహ్య త ద్రావణ బాహు నిస్సృతం|

ముదాన్వితో దాశరథి ర్మహోఽహవే|

వినేదు రుచై ర్ముదితాః కపీశ్వరాః 51||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 101 లక్షణశక్తిక్షేపః

తస్మిన్ ప్రతిహతేఽస్త్రే తు రావణో రాక్షసాభిపః|

క్రోధం చ ద్విగుణం చక్రే క్రోధాచ్ఛాస్త్ర మనన్తరమ్|| 1||

మయేన విహితం రౌద్ర.మన్య దస్తం మహోద్యుతిః|

ఉత్సప్టుం రావణో ఘోరం రాఘవాయ ప్రచక్రమే 2||

తత.శూలాని నిశ్చేరుర్గదాశ్చ ముసలాని చ|

కార్ముకాద్బీప్యమానాని వజ్రసారాణి సర్వశః 3||

ముద్గరాః కూటపాశాశ్చ బీప్తాశ్లాశనయస్తథా|

నిష్పేతుర్వివిధాస్త్రీక్ష్ణా వాతా ఇవ యుగక్షయే 4||

త దస్తం రాఘవ.శ్శూమాన్ ఉత్తమాస్త్రవిదాం వరః|

జఘాన పరమాస్త్రేణ గాన్ధర్వేణ మహాద్యుతిః 5॥

తస్మిన్ ప్రతిహతే స్త్రీ తు రాఘవేణ మహాత్మనా|

రావణః క్రోధతామ్రాక్ష.స్సౌర మస్త్ర ముదీరయత్ 6॥

తతశ్చక్రాణి నిష్పేతుర్భాస్వరాణి మహాన్తి చ|

కార్ముకాట్టిమవేగస్య దశగ్రీవస్య భీమతః 7॥

తైః ఆసీద్గగనమ్ దీప్తం సంపతద్భిఃఇతస్తతః|

పతద్భిశ్చ దిశో దీప్తైశ్చన్ద్రసూర్యగ్రహైః ఇవ 8॥

తాని చిచ్ఛేద బాణౌఘైశ్చక్రాణి తు స రాఘవః|

ఆయుధాని విచిత్రాణి రావణస్య చమూముఖే 9॥

త దస్త్రం తు హతం దృష్ట్వా రావణో రాక్షసాభిపః|

వివ్యాధ దశభిర్బాణై రామమ్ సర్వేషు మర్తసు॥ 10॥

స విద్ధో దశభిర్బాణైర్మహాకార్ముక నిస్సృతైః|

రావణేన మహాతేజా న ప్రాకమ్పత రాఘవః॥ 11॥

తతో వివ్యాధ గాత్రేషు సర్వేషు సమితింజయః|

రాఘవస్తు సుసంక్రుద్ధో రావణం బహుభి.శ్శరైః॥ 12॥

ఏతస్మి న్నన్తరే క్రుద్ధో రాఘవస్యానుజో బలీ|

లక్ష్మణ.స్సౌయకాన్ సప్త జగ్రాహ పరవీరహా॥ 13॥

తై.స్నాయకైర్మహావేగై రావణస్య మహాద్యుతిః|

ధ్వజం మనుష్యశీర్షం తు తస్య చిచ్ఛేద నైకధా|| 14||

సారథేశ్చాపి బాణేన శిరో జ్వలితకుణ్డలమ్|

జహార లక్ష్మణః శృమాన్ నైర్మతస్య మహాబలః|| 15||

తస్య బాణైశ్చ చిచ్ఛేద ధనుర్గజకరోపమమ్|

లక్ష్మణో రాక్షసేన్ద్రస్య పంచభిర్నిశితైశ్శరైః|| 16||

నీలమేఘనిభాంశ్చాస్య సదశ్వాన్ పర్వతోపమాన్|

జఘానాఽఘ్నత్య గదయా రావణస్య విభీషణః|| 17||

హతాశ్వాద్వేగవాన్ వేగా దవఘ్నత్య మహారథాత్|

క్రోధ.మాహారయతీవ్రం భ్రాతరం ప్రతి రావణః|| 18||

తత.శ్శక్తిం మహాశక్తిర్ద్రిప్తాం దీప్తాశనీ.మివ|

విభీషణాయ చిక్షేప రాక్షసేన్ద్రః ప్రతాపవాన్|| 19||

అప్రాప్తామ్ ఏవ తాం బాణైస్త్రిభిశ్చిచ్ఛేద లక్ష్మణః|

అథ ఉదతిష్ఠత్ సన్నాదో వానరాణాం తదా రణే 20||

స పపాత త్రిధా చిన్నా శక్తిః కాంచనమాలినీ|

సవిస్ఫులింగా జ్వలితా మహోల్కేవ దివశ్చ్యుతా 21||

తత.స్సంభావిత తరాన్ కాలేనాపి దురాసదామ్|

జగ్రాహ విపులాం శక్తిం దీప్యమానాంస్వతేజసా 22||

సా వేగితా బలవతా రావణేన దురాసదా|

జజ్జ్వాల సుమహాఘోరా శక్రాశనిసమప్రభా 23||

ఏతస్మిన్ అన్తరే వీరో లక్ష్మణస్తం విభీషణమ్|

ప్రాణసంశయ మాయపన్నం తూర్ణ మేవాభ్యపద్యత 24||

తం విమోక్షయితుం వీరశ్చాప మాయయమ్య లక్ష్మణః|

రావణం శక్తిహస్తం తం శరవర్షై రయవాకిరత్ 25||

కీర్యమాణ.శ్వరౌఘేణ విస్ఫుష్టేన మహాత్మనా|

న ప్రహర్తుం మనశ్చక్రే విముఖీకృతవిక్రమః 26||

మోక్షితం భ్రాతరం దృష్ట్వా లక్ష్మణేన స రావణః|

లక్ష్మణాభిముఖస్తిష్ఠన్ ఇదం వచన మబ్రవీత్ 27||

మోక్షితస్తే బలశ్లాఘిన్ యస్మా దేవం విభీషణః|

విముచ్య రాక్షసం శక్తిస్త్యయాయమ్ వినిపాత్యతే 28||

ఏషా తే హృదయమ్ భిత్త్వా శక్తిరోహితలక్ష్మణా|

మద్భాపలపలిఘోత్స్పృష్టా ప్రాణాన్ ఆదాయ యాస్యతి 29||

ఇత్యేవమ్ ఉక్త్వా తాం శక్తి.మప్టఘణ్డాం మహాస్వనామ్|

మయేన మాయావిహితా.మమోఘాం శత్రుఘాతినీమ్ 30||

లక్షణాయ సముద్భిశ్య జ్వలన్తి.మివ తేజసా|

రావణః పరమక్రుద్ధశిక్షేప చ ననాద చ 31||

సా క్షిప్తా భీమవేగేన శక్రాశనిసమస్వనా|

శక్తి రభ్యపతద్వేగాల్లక్షణం రణమూర్ధని 32||

తా మనువ్యాహరచ్ఛక్తి.మాపతన్తిం స రాఘవః|

స్వస్త్వస్తు లక్షణాయేతి మోఘా భవ హతోద్యమా 33||

రావణేన రణే శక్తిఃక్రుద్ధే నాశీ విషోపమా|

ముక్తా శూరస్య భీతస్య లక్షణస్య మమజ్జ సా34||

న్యపతత్ సా మహావేగా లక్షణస్య మహోరసి|

జిహ్వోవోరగరాజస్య దీప్యమానా మహోద్యుతిః 35||

తతో రావణవేగేన సుదూర.మవగాఢయా|

శక్త్యా నిర్భిన్నహృదయః పపాత భువి లక్షణః 36||

తదవస్థం సమీపస్థో లక్షణం ప్రేక్ష్య రాఘవః|

భ్రాతృస్నేహాన్ మహాతేజా విషణ్ణహృదయోఽభవత్ 37||

స ముహూర్త.మనుధ్యాయ బాష్పవ్యాకులలోచనః|

బభూవ సంరబ్ధతరో యుగాన్త ఇవ పావకః 38||

న విషాదస్య కాలోఽయ.మితి సంచిన్త్య రాఘవః|

చక్రే సుతుములం యుద్ధం రావణస్య వధే ధృతః 39||

సర్వ యత్నేన మహతా లక్షణం సన్నిరీక్ష్య చ|

స దదర్శ తతో రామ.శృక్వా భిన్నం మహాహవే 40||

లక్షణం రుభిరాదిగ్ధం సపన్నగ మివాచలమ్|

తా మపి ప్రహితాం శక్తిం రావణేన బలీయసా 41||

యత్నతస్తే హరిశ్రేష్ఠా న శేకు రవమర్దితుమ్|

అర్దితాశ్చైవ బాణౌఘైః క్షిప్రహస్తేన రక్షసా 42||

సామిత్రం సా వినిర్భద్య ప్రవిష్టా ధరణీతలమ్|

తాం కరాభ్యాం పరామృశ్య రామ.శ్శక్తిం భయావహామ్ 43||

బభంజ సమరే క్రుద్ధో బలవద్విచకర్ష చ|

తస్య నిష్కర్షత.శ్శక్తిం రావణేన బలీయసా 44||

శరా.స్సర్వేషు గాత్రేషు పాతితా మర్త్యభేదినః|

అచింతయిత్వా తాన్ బాణాన్ సమాశ్లిష్య చ లక్షణమ్ 45||

అబ్రవీచ్ఛ హనూమంతం సుగ్రీవం చైవ రాఘవః|

లక్షణం పరివార్యేహ తిష్ఠద్ధ్వం వానరోత్తమాః 46||

పరాక్రమస్య కాలోయమ్ సంప్రాప్తా మే చిరేప్పితః|

పాపాత్మాయమ్ దశగ్రీవో వధ్యతాం పాపనిశ్చయః 47||

కాంక్షత.సోక్తకకస్యేవ ఘర్మాన్తే మేఘదర్శనమ్|

అస్మిన్ ముహూర్తే నచిరాత్ సత్యం ప్రతిశృణోమి వః 48||

అరావణ.మరామమ్ వా జగద్ధక్ష్యథ వానరాః|

రాజ్యనాశం వనే వాసం దణ్డకే పరిధావనమ్ 49||

వైదేహ్యశ్చ పరామర్శం రక్షోభిశ్చ సమాఽగమమ్|

ప్రాప్తం దుఃఖం మహద్ఘోరం క్లేశం చ నిరయోపమమ్ 50||

అద్య సర్వ.మహం త్యక్త్యే హత్వా తం రావణం రణే|

యదర్థం వానరం సైన్యం సమాఽనీత.మిదం మయా 51||

సుగ్రీవశ్చ కృతో రాజ్యే నిహత్వా వాలినమ్ రణే|

యదర్థం సాగరః క్రాంత.స్సేతుర్బద్ధశ్చ సాగరే 52||

సోఽయ.మద్య రణే పాపశ్చక్షు ల్విషయ మాఽగతః|

చక్షుల్విషయ మాఽగమ్య నాయమ్ జీవితు మర్హతి 53||

దృష్టిం దృష్టివిషస్యేవ సర్పస్య మమ రావణః|

స్వస్థాః పశ్యత దుర్ధర్షా యుద్ధం వానరపుంగవాః 54||

ఆసీనాః పర్వతాగ్రేషు మమేదం రావణస్య చ|

అద్య రామస్య రామత్వం పశ్యన్తు మమ సంయుగే 55||

త్రయో లోకా.స్సగన్ధర్వా.స్సదేవా.స్సల్పిచారణాః|

అద్య కర్త కలిష్యామి యల్లోకా.స్సచరాచరాః 56।

సదేవాః కథయిష్యన్తి యావద్భూమిర్ధరిష్యతి।

సమాగమ్య సదా లోకే యథా యుద్ధం ప్రవర్తితం 57।

ఏవ ముక్త్యా శితైర్బాణైస్తప్తకాంచనభూషణైః।

ఆజఘాన దశగ్రీవం రణే రామ.స్సమాహితః 58॥

అథ ప్రదీపైర్నారాచైర్ముసలైశ్చాపి రావణః।

అభ్యవర్షత్తదా రామమ్ ధారాభిః ఇవ తోయదః 59॥

రామరావణముక్తానా.మనోన్య మభినిఘ్నతామ్।

శరాణాం చ శరాణాం చ బభూవ తుముల.స్స్వనః 60।

తే భిన్నాశ్చ వికీర్ణాశ్చ రామరావణయో.శ్యరాః।

అంతరిక్షాత్ప్రదీప్తాగ్రా నిపేతుర్ధరణీతలే 61॥

తయోర్జ్యోతలనిర్ఘోషో రామరావణయోర్మహాన్।

త్రాసన.స్సర్వ భూతానాం స బభూవాద్భుతోపమః 62॥

స కీర్యమాణ.శ్యరజాల వృష్టిభిః।

మహాత్మనా దీప్తధనుష్కతార్దితః।

భయాత్ ప్రదుద్రావ సమేత్య రావణో।

యథానిలేనాభిహతో వలాహకః 63॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోత్తర శతతమస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 102 లక్ష్మణసజ్జీవనమ్

శక్త్యా వినిహితం దృష్ట్వా రావణేన బలీయసా|

లక్ష్మణం సమరే శూరం రుభిరౌఘ పరిఘ్నతం|| 1||

స దత్త్వా తుములం యుద్ధం రావణస్య దురాత్మనః|

విస్సృజనేవ బాణౌఘాన్ సుషేణం వాక్య మబ్రవీత్ 2||

ఏష రావణవీర్యేణ లక్ష్మణః పతితః క్షితౌ|

సర్పవద్వేష్టతే వీరో మమ శోక ముదీరయన్ 3||

శోణితార్ద్ర మిమమ్ వీరం ప్రాణైః ఇష్టతరం మమ|

పశ్యతో మమ కా శక్తిర్యోద్ధుం పర్యాఽఽకులాత్మనః 4||

అయమ్ స సమరశ్లాఘీ భ్రాతా మే శుభలక్షణః|

యది పంచత్వ మాఽపన్నః ప్రాణైర్వే కిం సుఖేన చ 5||

లజ్జతీవ హి మే వీర్యం భ్రశ్యతీవ కరాద్ధనుః|

సాయకా వ్యవసీదన్తి దృష్టిర్బాష్పవశం గతా 6||

అవసీదన్తి గాత్రాణిస్వప్న యానే నృణా మివ|

చిన్తా మే వర్ధతే తీవ్రా ముమూర్షా చోపజాయతే 7||

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా రావణేన దురాత్మనా|

వినిష్టనంతం దుఃఖాఽర్తం మర్త్యణ్యభిహితం భ్రుశం 8||

రాఘవో భ్రాతరం దృష్ట్వా ప్రియమ్ ప్రాణం బహిష్ఠరం|

దుఃఖేన మహతాఽవిష్టో ధ్యాన శోక పరాయణః 9||

పరం విషాద మాఽపనోఽ విలలాపాఽకులేన్ద్రియః|

న హి యుద్ధేన మే కార్యం నైవ ప్రాణైర్మ సీతయా|| 10||

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా లక్ష్మణం రణపాంసుషు|

కిం మే రాజ్యేన కిం ప్రాణైర్యదే కార్యం న విద్యతే|| 11||

యత్రాయమ్ నిహతశ్శతే రణమూర్ధని లక్ష్మణః|

దేశే దేశే కలత్రాణి దేశే దేశే చ బాంధవాః|| 12||

తం తు దేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః|

ఇత్యేవం విలపంతం తం శోక విహ్వలితేన్ద్రియం|| 13||

వివేష్టమానమ్ కరుణ ముచ్ఛ్వసంతం పునః పునః|

రామ.మాశ్వాసయన్ వీర.స్సుషేణో వాక్య మబ్రవీత్|| 14||

న మృతోఽయమ్ మహాబాహో లక్ష్మణో లక్ష్మీవర్ధనః|

న చాస్య వికృతం వక్త్రం నాపిశ్యామమ్ న నిష్ప్రభమ్|| 15||

సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ ముఖ.మస్యాభిలక్ష్యతే|

పద్మరక్తతలౌ హస్తౌ సుప్రసన్నే చ లోచనే॥ 16॥

ఏవం న విద్యతే రూపం గతాసూనాం విశాం పతే।

దీర్ఘాయుషస్తు యే మర్త్యాస్తేషాం తు ముఖ మీద్రుశం॥ 17॥

నాయమ్ ప్రేతత్వ మాపనోల్లక్షణో లక్ష్మి వర్ధనః।

మాం విషాదం కృథా వీర సప్రాణోయ మలిందమః॥ 18॥

ఆఖ్యాస్యతే ప్రసుప్తస్యస్తగత్రస్య భూతలే।

సోఽఛ్ఛాసం హృదయమ్ వీర కమ్పమానమ్ ముహుర్ముహుః॥

19॥

ఏవ ముక్త్యా తు వాక్యజ్ఞస్సుషేణో రాఘవం వచః।

హనుమంతమువాచేదం హనూమంత మభిత్వరన్ 20॥

సౌమ్య శీఘ్ర మితో గత్వా శైల మోషభిపర్వతమ్।

పూర్వం తే కథితో యోసౌ వీర జామ్బవతా శుభః 21॥

దక్షిణే శిఖరే తస్య జాతా మోషభి మానయ।

విశల్యకరణీ నామ విశల్యకరణీం శుభామ్ 22॥

సౌవర్ణకరణీం చాపి తథా సంజీవనీ మపి।

సంధానకరణీం చాపి గత్వా శీఘ్ర మిహానయ 23॥

సంజీవనార్థం వీరస్య లక్ష్మణస్య మహాత్మనః।

ఇత్యేవ ముక్తో హనుమాన్ గత్వా చౌషధిపర్వతమ్ 24||

చింతామభ్యగమచ్ఛ్రీమాన్ అజానంస్తాంమపశౌషధీం|

తస్య బుద్ధిస్సముత్పన్నా మారుతేః అమితౌజసః 25||

ఇద మేవ గమిష్యామి గృహీత్వా శిఖరం గిరేః|

అస్మిన్ హి శిఖరే జాతా మోషధీం తాం సుఖావహాం 26||

ప్రతర్కణాఽవగచ్ఛామి సుషేణోప్యేవ మబ్రవీత్|

అగృహ్యా యది గచ్ఛామి విశల్యకరణీ.మహమ్ 27||

కాలాత్యయేన దోష.స్యాద్వైక్లబ్యం చ మహద్భవేత్|

ఇతి సంచింత్య హనుమాన్ గత్వా క్షిప్రం మహాబలః 28||

ఆసాద్య పర్వతశ్రేష్ఠం త్రిః ప్రకంప్య గిరేశ్శిరః|

పుల్ల నానా తరు గణం సముత్పాట్య మహా బలః 29||

గృహీత్వా హరి శార్దూలో హస్తాభ్యాం సమతోలయత్|

స నీల మివ జీమూతం తోయ పూర్ణం నభస్థలాత్ 30||

ఆపపాత గృహీత్వా తు హనూమాన్ శిఖరం గిరేః|

సమాఽగమ్య మహా వేగః సంన్యస్య శిఖరం గిరేః 31||

|

విశ్రమ్య కించి ధ్ధనుమాన్ సుషేణ మిద మబ్రవీత్|

ఓషధీం నావగచ్ఛామి తా మహం హరిపుంగవ 32||

త దిదం శిఖరం కృత్స్నం గిరేస్తస్యాఽహృతం మయా|

ఏవం కథయమానమ్ తం ప్రశస్య పవనాఽత్తజమ్ 33||

సుషేణో వానరశ్రేష్ఠో జగ్రాహోత్పాట్య చౌషధీమ్|

విస్మితాస్తు బభూవుస్తే రణే వానర రాక్షసాః 34||

దృష్ట్వా హనుమతః కర్మ సురై రపి సుదుష్కరం|

తత.స్సంక్షోదయిత్వా తామ్ ఓషధీం వానరోత్తమః 35||

లక్ష్మణస్య దదౌ నస్త.స్సుషేణ.స్సుమహాద్యుతిః|

సశల్య.స్స సమాఽఘ్రాయ లక్ష్మణః పరవీరహా 36||

విశల్యో విరుజ.శ్శీఘ్రమ్ ఉదతిష్ఠన్ మహీతలాత్|

సముత్థితం తే హరయో భూతలాత్ ప్రేక్ష్య లక్ష్మణమ్ 37||

సాధు సాధ్వితి సుప్రీతా.స్సుషేణం ప్రత్యపూజయన్|

ఏహ్యో హీత్యబ్రవీద్రామో లక్ష్మణం పరవీరహా 38||

సస్వజేన్నేహగాఢం చ బాష్పపర్యాఽకులేక్షణః|

అబ్రవీచ్ఛ పరిష్వజ్య సౌమిత్రిం రాఘవస్తదా 39||

దిష్ట్వా త్వాం వీర పశ్యామి మరణాత్ పునరాఽగతమ్|

న హి మే జీవితేనార్థస్సీతయా చాపిలక్ష్మణ 40||

కో హి మే విజయేనార్థస్త్వయి పంచత్వ మాయగతే |
 ఇత్యేవం వదతస్తస్య రాఘవస్య మహాత్మనః 41||
 ఖిన్నశ్శిభిలయా వాచా లక్ష్మణో వాక్య మబ్రవీత్ |
 తాం ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిజ్ఞాయ పురా సత్యపరాక్రమ 42||
 లఘుః కశ్చ దివాసత్తో నైవం వక్తు మిహార్హసి |
 న ప్రతిజ్ఞాం హి కుర్వన్తి వితథాం సాధవోనఘ 43||
 లక్ష్మణం హి మహాత్వస్య ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనమ్ |
 నైరాశ్యమ్ ఉపగన్తుం తే త దలం మత్కృతేనఘ 44||
 వధేన రావణస్యాద్య ప్రతిజ్ఞా మనుపాలయ |
 న జీవన్ యాస్యతే శత్రుస్తవ బాణపథం గతః 45||
 నర్దతస్తీక్ష్ణ దంష్ట్రస్య సింహస్యేవ మహాగజః |
 అహం తు వధ మిచ్ఛామి శీఘ్ర మస్య దురాత్మనః |
 యావ దస్తం న యాత్యేష కృతకర్మా దివాకరః 46||
 యది వధ మిచ్ఛసి రావణస్య సంఖ్యే |
 యది చ కృతాం త్వమిహేచ్ఛసి ప్రతిజ్ఞాం |
 యది తవ రాజ వరాయత్తజాభిలాషః |
 కురు చ వచో మమ శీఘ్ర మద్య వీర 47||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వివ్యతర శతతమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 103 ఐన్ద్రరథకేతుపాతనమ్

లక్ష్మణేన తు తద్వాక్యమ్ ఉక్తంశ్రుత్వా స రాఘవః।

సందధే పర వీరఘ్నో ధనురాయదాయ వీర్యవాన్॥ 1॥

|

రావణాయ శరాన్ ఘోరాన్ విససర్జ చమూముఖే।

అథాన్యం రథ మాయరుహ్య రావణో రాక్షసాభిపః 2॥

అభ్యుద్రవత కాకుస్థంస్వర్భాను లివ భాస్కరం।

దశగ్రీవో రథస్థస్తు రామమ్ వజ్రోపమైశ్శరైః 3॥

ఆజఘాన మహాఘోరైర్ధారాభి లివ తోయదః।

దీప్తపావకసంకాశైశ్శరైః కాంచనభూషణైః 4॥

నిల్లిభేద రణే రామో దశగ్రీవం సమాహితం।

భూమౌస్థితస్య రామస్య రథస్థస్య చ రక్షసః 5॥

న సమమ్ యుద్ధ మిత్యాపఘర్దేవగన్ధర్వదానవాః।

తతః కాంచనచిత్రాంగః కింకిణీశతభూషితః 6॥

తరుణాయదిత్యసంకాశో వైడూర్యమయకూబరః।

సదశ్వేః కాంచనాపీడైర్ముక్తశ్శ్వేతప్రకీర్ణకైః 7॥

హలిభి.సూర్యసంకాశైర్హేమజాలవిభూషితైః।

రుక్తవేణుధ్వజ.శృమాన్ దేవరాజరథో వరః 8॥

|

దేవ రాజేన సందిష్టో రథ మాయరుహ్యా మాతలిః।

అభ్యవర్తత కాకుత్స్థ.మవతీర్య త్రివిష్టపాత్ 9॥

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామమ్ సప్రతోదో రథేస్థితః।

ప్రాంజలిర్కాతలిర్వాక్యం సహస్రాక్షస్య సారథిః॥ 10॥

సహస్రాక్షేణ కాకుత్స్థ రథోఽయమ్ విజయాయ తే।

దత్తస్తవ మహాసత్త్వశ్రీమాన్ శత్రునిబర్హణ॥ 11॥

ఇదమ్ ఐన్ద్రం మహాచ్ఛాపం కవచం చాగ్నిసన్నిభమ్।

శరాశ్చాఽదిత్యసంకాశా.శక్తిశ్చ విమలా శితాః॥ 12॥

ఆరుహ్యేమమ్ రథం వీర రాక్షసం జహి రావణమ్।

మయా సారథినా రామ మహేన్ద్ర ఇవ దానవాన్॥ 13॥

ఇత్యుక్త.స్సంపలిక్రమ్య రథం త.మభివాద్య చ।

ఆరురోహ తదా రామో లోకాన్ లక్ష్మ్యా విరాజయన్॥ 14॥

తద్భభూవాద్భుతం యుద్ధం తుములంరోమహర్షణమ్।

రామస్య చ మహాబాహో రావణస్య చ రక్షసః॥ 15॥

స గాన్ధర్వేణ గాన్ధర్వం దైవం దైవేన రాఘవః।

అస్తం రాక్షసరాజస్య జఘాన పరమాస్త్రవితీ॥ 16॥

అస్తం తు పరమమ్ ఘోరం రాక్షసం రాకసాధిపః।

ససర్జ పరమక్రుద్ధః పున రేవ నిశాచరః॥ 17॥

తే రావణధనుర్ముక్తాశ్శరాః కాంచనభూషణాః।

అభ్యవర్తంత కాకుత్స్థం సర్పా భూత్వా మహావిషాః॥ 18॥

తే దీప్తవదనా దీప్తం వమనో జ్వలనమ్ ముఖైః।

రామ మేవాభ్యవర్తంత వ్యాదితాస్సా భయానకాః॥ 19॥

తైర్వాసుకిసమస్పర్శైర్దీప్తభోగైర్మహావిషైః।

దిశశ్చ సంతతాస్సర్వాః ప్రదిశశ్చ సమావృతాః 20॥

తాన్ దృష్ట్వా పన్నగాన్ రామస్సమాపతత ఆహవే।

అస్తం గారుత్మతం ఘోరం ప్రాదుశ్చక్రే భయావహమ్ 21॥

తే రాఘవ శరా ముక్తా రుక్మపుంఖాః శిఖిప్రభాః।

సుపర్ణాః కాంచనా భూత్వా విచేరుస్సర్పశత్రవః 22॥

తే తాన్ సర్వాన్ శరాన్ జఘ్నుస్సర్పరూపాన్ మహాజవాన్।

సుపర్ణరూపా రామస్య విశిఖాః కామరూపిణః 23॥

అస్త్రే ప్రతిహతే క్రుద్ధో రావణో రాక్షసాభిపః|

అభ్యవర్షత్ తదా రామమ్ ఘోరాభి.శ్శరవృష్టిభిః 24||

తత.శ్శరసహస్రేణ రామ.మక్లిష్టకారిణమ్|

అర్దయిత్వా శరౌఘేణ మాతలిం ప్రత్యవిధ్యత 25||

చిచ్ఛేద కేతు ముద్దిశ్య శరే ణైకేన రావణః|

పాతయిత్వా రథోపస్థే రథాత్ కేతుం చ కాంచనమ్ 26||

ఐన్ద్రాన్ అభిజఘానాశ్వాన్ శరజాలేన రావణః|

త ద్ద్్రుష్ట్వా సుమహతకర్మ రావణస్య దురాత్మనః 27||

విషేదుర్దేవగన్ధర్వా దానవాశ్చారణైస్సహ|

రామ.మార్తం తదా దృష్ట్వా సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః 28||

వ్యభితా వానరేన్ద్రాశ్చ బభూవు.స్సవిభీషణాః|

రామచన్ద్రమసం దృష్ట్వా గ్రస్తం రావణరాపఋణా 29||

ప్రాజాపత్యం చ నక్షత్రం రోహిణీం శశినః ప్రియామ్|

సమాక్రమ్య బుధస్తస్థౌ ప్రజానా.మశుభావహాః 30||

సధామపరివృత్తోల్కః ప్రజ్వలన్ ఇవ సాగరః|

ఉత్పాత తదా క్రుద్ధ.స్స్పృశన్ ఇవ దివాకరమ్ 31||

శస్త్రవర్ణ.స్సుపరుషో మన్దరశ్శిర్దివాకరః|

అదృశ్యత కబన్దాంగః సంసక్తో ధూమకేతునా 32॥

కోసలనాం చ నక్షత్రం వ్యక్తమిన్ద్రాగ్నిదైవతమ్ |

ఆక్రమ్యాంగారకస్తస్థా విశాఖామపి చామ్బరే 33॥

దశాస్యో వింశతిభుజః ప్రగృహీతశరాయసనః |

అదృశ్యత దశగ్రీవో మైనాక ఇవ పర్వతః 34॥

|

నిరస్యమానో రామస్తు దశగ్రీవేణ రక్షసా |

నాశక దభిసంధాతుం సాయకాన్ రణమూర్ధని 35॥

స కృత్వా భ్రుకుటీం క్రుద్ధః కించిత్ సంరక్తలోచనః |

జగామ సుమహాక్రోధం నిర్దహాన్ ఇవ చక్షుషా 36॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్మృతర శతతమస్సర్గః |

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 104 రావణశూలభజ్జః

తస్య క్రుద్ధస్య వదనమ్ దృష్ట్వా రామస్య భీమతః |

సర్వభూతాని విత్రేషుః ప్రాకమ్పత చ మేదిన్ || 1॥

సింహశార్దులవాన్ శైలస్సంచచాలాచలద్రుమః |

బభూవ చాపి క్షుభితస్సముద్రస్సలితాం పతిః 2॥

ఖరాశ్చ ఖరనిర్ఘోషా గగనే పరుషస్వనాః|

ఔత్పాతికాని నర్దంత.స్సమంతాత్ పరిచక్రముః 3||

రామమ్ దృష్ట్వా సుసంక్రుద్ధమ్ ఉత్పాతాంశ్చ సుదారుణాన్|

విత్రేషు.స్సర్వభూతాని రావణస్యాభవ ద్భయమ్ 4||

విమానస్థాస్తదా దేవా గన్ధర్వాశ్చ మహోరగాః|

ఋషిదానవదైత్యాశ్చ గరుత్మన్తశ్చ ఖేచరాః 5||

దదృశుస్తే తదా యుద్ధం లోకసంవర్తసంస్థితమ్|

నానాప్రహరణైర్భీమై.శ్శూరయో.స్సంప్రయుధ్యతోః 6||

ఊచు.స్సురాసురా.స్సర్వే తదా విగ్రహ.మాగతాః|

ప్రేక్షమాణా మహాయుద్ధం వాక్యం భక్త్యా ప్రహృష్టవత్ 7||

దశగ్రీవం జయేత్కాశ్చపః రసురా.స్సమవస్థితాః|

దేవా రామ.మథోచుస్తే త్వం జయేతి పునః పునః 8||

ఏతస్మిన్ అన్తరే క్రోధాద్రాఘవస్య స రావణః|

ప్రహర్తుకామో దుష్టాత్కాస్పృశన్ ప్రహరణం మహాత్ 9||

వజ్రసారం మహానాదం సర్వశత్రునిబర్హ్నమ్|

శైలశృంగ నిభైః కూటైశ్చితం దృష్టిభయావహమ్|| 10||

సధూమ.మివ తీక్ష్ణాగ్రం యుగాంతాగ్ని చయోపమమ్|

అతిరౌద్ర.మనాసాద్యం కాలేనాపి దురాసదమ్॥ 11॥

త్రాసనమ్ సర్వభూతానాం దారణం భేదనమ్ తథా

ప్రదీప్త మివ రోషేణ శూలం జగ్రాహ రావణః॥ 12॥

తచ్ఛూలం పరమక్రుద్ధో మధ్యే జగ్రాహ వీర్యవాన్

అనేకై.స్సమరే శూరై రాక్షసైః పరివారితః॥ 13॥

సముద్యమ్య మహాకాయో ననాద యుభి బైరవమ్

సంరక్తనయనో రోషాత్స్వసైన్య.మభిహర్షయన్॥ 14॥

పృథివీం చాంతరిక్షం చ దిశశ్చ ప్రదిశస్తథా

ప్రాకమ్పయత్ తదా శబ్దో రాక్షసేన్ద్రస్య దారుణః॥ 15॥

అతినాదస్య నాదేన తేన తస్య దురాత్మనః

సర్వభూతాని విత్రేసుః సాగరశ్చ ప్రచుక్షుభే॥ 16॥

స గృహీత్వా మహావీర్య.శూలం తద్రావణో మహాత్

వినద్య సుమహానాదం రామమ్ పరుష.మబ్రవీత్॥ 17॥

శూలోఽయమ్ వజ్రసారస్తే రామ రోషాన్తయోద్యతః

తవ భ్రాతృసహాయస్య సద్యః ప్రాణాన్ హరిష్యతి॥ 18॥

రక్షసా.మద్య శూరాణాం నిహతానాం చమూముఖే

త్వాం నిహత్య రణశ్లాఘిన్ కరోమి తరసా సమమ్॥ 19॥

తిష్ఠేదానీం నిహన్తి త్వామ్ ఏష శూలేన రాఘవ|

ఏవమ్ ఉక్త్వా స చిక్షేప తచ్ఛూలం రాక్షసాభిపః 20||

త ద్రావణ కరా న్ముక్తం విద్యు జ్జ్వాలా సమాఽకులం|

అష్ట ఘంటం మహా నాదం వియద్గత మశోభత 21||

త చ్శూలం రాఘవో దృష్ట్వా జ్వలంతం ఘోర దర్శనమ్|

ససర్జ విశిఖాన్ రామశ్చాప మాఽయమ్య వీర్యవాన్ 22||

ఆపతంతం శరౌఘేణ వారయా మాస రాఘవః|

ఉత్పతంతం యుగాంతాగ్నిం జలౌఘైః ఇవ వాసవః 23||

నిర్దదాహ స తాన్ బాణాన్ రామకార్ముక నిస్సృతాన్|

రావణస్య మహాశూలః పతంగాన్ ఇవ పావకః 24||

తాన్ దృష్ట్వా భస్మసాదృభాతాన్ శూలసంస్పర్శచూర్ణితాన్|

సాయకాన్ అంతరిక్షస్థాన్ రాఘవః క్రోధ మాఽహరత్ 25||

స తాం మాతలినానీతాం శక్తిం వాసవనిర్మితామ్|

జగ్రాహ పరమక్రుద్ధో రాఘవో రఘునన్దనః 26||

స తాం మాతలినానీతాం శక్తిం వాసవ నిర్మితాం|

జగ్రాహ ప్రమ క్రుద్ధో రాఘవో రఘు నందనః 27|

సా తోలితా బలవతా శక్తిః ఘణ్ణాకృతస్వనా|

నభః ప్రజ్వాలయా మాస యుగాన్తో ల్కేన సప్రభా 28||

సా క్షిప్తా రాక్షసేన్ద్రస్య తస్మిన్ శూలే పపాత హా

భిన్నశ్శక్త్యా మహాన్ శూలో నిపపాత గతద్యుతిః 29||

నిల్బభేద తతో బాణైర్హయాన్ అస్య మహాజవాన్

రామస్తీక్ష్ణైర్మహావేగైర్వజ్రకల్పైశ్శితైశ్శరైః 30||

నిల్బభేదోరసి తదా రావణం నిశితైశ్శరైః

రాఘవః పరమాఽయతో లలాటే పత్రిభిస్త్రిభిః 31||

స శరైర్బిన్నసర్వాంగో గాత్రప్రస్తుత శోణితః

రాక్షసేన్ద్రస్సమూహస్థః పుల్లాశోక ఇవాఽబభౌ 32||

స రామబాణైః అతివిధగాత్రో

నిశాచరేన్ద్రః క్షతజాఽర్ణగాత్రః

జగామ ఖేదం చ సమాజమధ్యే

క్రోధం చ చక్రే సుభృశం తదానీమ్ 33||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతురుత్తర శతతమస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 105 దశగ్రీవవిఘ్నార్జునమ్

స తు తేన తదా క్రోధాత్ కాకుత్స్థేనార్దితో రణే

రావణ.స్సమరశ్లాఘీ మహాక్రోధ ముపాగమత్ ॥ 1॥
 స దీప్తనయనో రోషాచ్ఛాప.మాయమ్య వీర్యవాన్ |
 అభ్యర్థయత్సుసంక్రుద్ధో రాఘవం పరమాహవే 2॥
 బాణధారా సహస్రైస్తు స తోయద ఇవామ్బరాత్ |
 రాఘవం రావణో బాణైస్తటాక.మివ పూరయత్ 3॥
 పూరిత.శ్వరజాలేన ధనుర్ముక్తేన సంయుగే |
 మహాగిరిః ఇవాకమ్ప్యః కాకుస్థో న ప్రకమ్పతే 4॥
 స శరై.శ్వరజాలాని వారయన్ సమరేస్థితః |
 గభస్తీన్ ఇవ సూర్యస్య ప్రతిజగ్రాహ వీర్యవాన్ 5॥
 తత.శ్వరసహస్రాణి క్షిప్రహస్తా నిశాచరః |
 నిజఘానోరసి క్రుద్ధో రాఘవస్య మహాత్మనః 6॥
 స శోణిత సమాదిగ్ధ.స్సమరే లక్ష్మణాగ్రజః |
 దృష్టః పుల్ల ఇవారణ్యే సుమహాన్ కింశుకద్రుమః 7॥
 శరాభిఘాతసంరబ్ధ.స్థోఽపి జగ్రాహ సాయకాన్ |
 కాకుత్స్థ.స్సమహాతేజా యుగాంతాఽదిత్యవర్చసః 8॥
 తతోఽన్యోన్యం సుసంరబ్ధా వుభౌ తౌ రామరావణౌ |
 శరాన్ధకారే సమరే నోపాలక్షయతాం తదా 9॥

తతః క్రోధసమావిష్టో రామో దశరథాఽత్తజః|

ఉవాచ రావణం వీరః ప్రహస్య పరుషం వచః|| 10||

మమ భార్యా జనస్థానా దజ్ఞానాద్రాక్షసాధమ|

హృతా తే వివశా యస్మాత్ తస్మాత్ త్వం నాసి వీర్యవాన్|| 11||

మయా విరహితాం దీనాం వర్తమానాం మహావనే|

వైదేహీం ప్రసభం హృత్వా శూరోహ.మితి మన్యసే|| 12||

స్త్రీషు శూర వినాథాసు పరదారాభిమర్శక|

కృత్వా కాపురుషం కర్త శూరోహ.మితి మన్యసే|| 13||

భిన్నమర్యాద నిర్లజ్జ చారిత్రే ష్వనవస్థిత|

దర్పాన్ మృత్యుమ్ ఉపాదాయ శూరోహ.మితి మన్యసే|| 14||

శూరేణ ధనదభ్రాత్రా బలై.స్సముదితేన చ|

శ్లాఘనీయమ్ యశస్యం చ కృతం కర్త మహత్త్వయా|| 15||

ఉత్సేకేనాభిపన్నస్య గర్హితస్యాహితస్య చ|

కర్తణః ప్రాప్నుహీదానీం తస్యాద్య సుమహత్ ఫలమ్|| 16||

శూరోహ.మితి చాఽత్మాన.మవగచ్ఛసి దుర్వతే|

నైవ లజ్జాస్తి తే సీతాం చోరవద్వ్యపకర్షతః|| 17||

యది మత్సన్నిధౌ సీతా ధర్షితాస్యాత్త్వయా బలాత్|

భ్రాతరం తు ఖరం పశ్యేస్తదా మత్స్యాయకైర్హతః॥ 18॥

దిష్ట్యాసి మమ దుష్టాత్కంశ్చక్షు ల్విషయ మాఽగతః।

అద్య త్వాం సాయకైస్తీకైర్హయామి యమసాదనమ్॥ 19॥

అద్య తే మచ్ఛరైశ్చిన్నం శిరో జ్వలితకుణ్డలమ్।

క్రవ్యాదా వ్యపకర్షన్తు వికీర్ణం రణపాంసుషు 20॥

నిపత్యోరసి గృధ్రాస్తే క్షితౌ క్షిప్తస్య రావణ।

పిబన్తు రుభిరం తర్షా చ్ఛర శల్యాన్తరోత్థితమ్ 21॥

అద్య మద్బాణ భిన్నస్య గతాసోః పతితస్య తే।

కర్షం త్వాన్త్రాణి పతగాః గరుత్మన్త ఇవోరగాన్ 22॥

ఇత్యేవం స వదన్ వీరో రామ.శ్శత్రునిబర్హణః।

రాక్షసేన్ద్రం సమీపస్థం శర వర్షైః అవాకిరత్ 23॥

బభూవ ద్విగుణం వీర్యం బలం హర్షశ్చ సంయుగే।

రామస్యాన్త్రబలం చైవ శత్రోర్నిధనకాంక్షిణః 24॥

ప్రాదుర్బభూవుః అస్మాణి సర్వాణి విదితాత్మనః।

ప్రహర్షాచ్ఛ మహాతేజా.శ్శీఘ్రహస్తతరోఽభవత్ 25॥

శుభా.నేతాని చిహ్నాని విజ్ఞాయాఽత్కగతాని సః।

భూయ ఏవార్థయద్రామో రావణం రాక్షసాన్తకృత్ 26॥

హారీణాం చాశ్చనికరైశ్శరవర్షైశ్చ రాఘవాత్ |
 హన్యమానో దశగ్రీవో విఘ్నార్ణహృదయోఽభవత్ 27||
 యదా చ శస్త్రం నారేభే న వ్యకర్షచ్ఛరాఽసనమ్ |
 నాస్య ప్రత్యకరోద్వీర్యం విక్లబే నాన్తరాత్మనా 28||
 క్షిప్తాశ్చాపి శరాస్తేన శస్త్రాణి వివిధాని చ |
 న రణార్థాయ వర్తన్తే మృత్యుకాలేఽభివర్తతః 29||
 సూతస్తు రథనేతాస్య తదవస్థం నిలీక్ష్వ తమ్ |
 శనైర్యుద్ధాదసంభ్రాన్తో రథం తస్యాపవాహయత్ 30||
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచోత్తర శతతమస్సర్గః |

• **యుద్ధకాణ్డే సర్గః 106 సారథివిజ్ఞేయమ్**

స తు మోహాత్ సుసంక్రుద్ధః కృతాన్తబలచోదితః |
 క్రోధసంరక్తనయనో రావణో సూత మబ్రవీత్ || 1 ||
 హీనవీర్యమివాశక్తం పౌరుషేణ వివర్జితమ్ |
 భీరుం లఘు మివాసత్త్వం విహీనమివ తేజసా 2||
 విముక్తమివ మాయాభిఃఅస్తైః ఇవ బహిష్యతమ్ |
 మామవజ్ఞాయ దుర్బుద్ధేస్వయా బుద్ధ్యా విచేష్టసే 3||

కిమర్థం మా.మవజ్ఞాయ మచ్ఛన్ద.మనవేక్ష్య చ।

త్వయా శత్రుసమక్షం మే రథోఽయ.మపవాహితః 4॥

త్వయాద్య హి మమానాఽఽర్య చిరకాలసమాఽఽర్జితమ్।

యశో వీర్యం చ తేజశ్చ ప్రత్యయశ్చ వినాశితః 5॥

శత్రోః ప్రఖ్యాతవీర్యస్య రంజనీయస్య విక్రమైః।

పశ్యతో యుద్ధలుబ్ధోఽహం కృతః కాపురుషస్త్వయా 6॥

యస్త్వం రథ.మిమమ్ మోహన్న చోద్వహసి దుర్మతే।

సత్యోఽయమ్ ప్రతితరోఽమే పరేణ త్వమ్ ఉపస్కృతః 7॥

న హీదం విద్యతే కర్మ సుహృదో హితకాంక్షిణః।

లిపూణాం సదృశం చైతన్న త్వయైతత్స్వనుష్ఠితమ్ 8॥

నివర్తయ రథం శీఘ్రం యావన్నోపైతి మే లిపుః।

యది వాఘ్యుషితోఽసి త్వంస్కర్యన్తే యది వా గుణాః 9॥

ఏవం పరుషమ్ ఉక్తస్తు హిత బుద్ధి అబుద్ధినా।

అబ్రవీద్రావణం సూతో హితం సానునయమ్ వచః॥ 10॥

న భీతోఽస్మి న మూఢోఽస్మి నోపజప్తోఽస్మి శత్రుభిః।

న ప్రమత్తో న నిస్సేహో విస్ఫుతా న చ సత్క్రియా॥ 11॥

మయా తు హితకామేన యశశ్చ పలిరక్షతా।

స్నేహప్రస్కన్నమనసా ప్రియ మిత్యప్రియమ్ కృతమ్॥ 12॥

నాస్తి న్నర్థే మహారాజ త్వం మాం ప్రియహితే రతమ్।

కశ్చిల్లఘుః ఇవానాఽర్యో దోషతో గన్తు.మర్హసి॥ 13॥

శ్రూయతా.మభిధాస్యామి యన్నిమిత్తం మయా రథః।

నదీవేగ ఇవామోభి.స్సంయుగే వినివర్తితః॥ 14॥

శ్రమమ్ తవావగచ్ఛామి మహతా రణకర్తృణా।

న హి తే వీర సాముఖ్యం ప్రహర్షం వోపధారయే॥ 15॥

రథోద్వహనభిన్నాశ్చ త ఇమే రథవాజినః।

దీనా ఘర్మపరిశ్రాంతా గావో వర్షహతా ఇవ॥ 16॥

నిమిత్తాని చ భూయిష్ఠం యాని ప్రాదుర్భవన్తి నః।

తేషు తేషు అభిపన్నేషు లక్షయామి అప్రదక్షిణమ్॥ 17॥

దేశకాలౌ చ విజ్ఞేయౌ లక్షణానీంగీతాని చ।

దైన్యం హర్షశ్చ భేదశ్చ రథినశ్చ బలాబలమ్॥ 18॥

స్థలనిమ్నాని భూమేశ్చ సమాని విషమాణి చ।

యుద్ధకాలశ్చ విజ్ఞేయః పరస్యాన్తరదర్శనమ్॥ 19॥

ఉపాయానాపయానే చస్థానమ్ ప్రత్యపసర్పణమ్।

సర్వమ్ ఏతద్రథస్థేన జ్ఞేయమ్ రథకుటుమ్బినా 20॥

తవ విశ్రామహేతోస్తు తదైషాం రథవాజినామ్|

రౌద్రం వర్జయతా భేదం క్షమమ్ కృత మిదం మయా 21||

న మయాస్వేచ్ఛయా వీర రథోఽయ.మపవాహితః|

భర్తృస్నేహపలీతేన మయేదం యత్యతం విభో 22||

ఆజ్ఞాపయ యథాతత్త్వం వక్ష్యస్యరినిషూదన|

తత్ కలిష్యా మ్యహం వీరం గతాన్మణ్యేన చేతసా 23||

సంతుప్తః తేన వాక్యేన రావణస్తస్య సారథేః|

ప్రశస్యేనమ్ బహువిధం యుద్ధలుభ్ధోఽబ్రవీ దిదమ్ 24||

రథం శీఘ్రమిమమ్ సూత రాఘవాభిముఖం కురు|

నాహత్యా సమరే శత్రూన్ నివర్తిష్యతి రావణః 25||

ఏవమ్ ఉక్త్వా తతస్తుష్టో రావణో రాక్షసేశ్వరః|

దదౌ తస్మై శుభం హ్యేకం హస్తాఽభరణ ముత్తమమ్ 26||

తతో ద్రుతం రావణవాక్యచోదితః|

ప్రచోదయా మాస హయాన్ స సారథిః|

స రాక్షసేన్ద్రస్య తతో మహారథః|

క్షణేన రామస్య రణాగ్రతోఽభవత్ 27||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షడుత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 107 ఆదిత్యహృదయమ్

- తతో యుద్ధ పరిశ్రాంతం సమరే చింతయా స్థితమ్ |
 రావణం చాగ్రతో దృష్ట్వా యుద్ధాయ సముపస్థితమ్ 1 |
- దైవతైశ్చ సమాఽగమ్య ద్రష్టుమభ్యాఽగతో రణమ్ |
 ఉపాగమ్యాబ్రవీద్రామ.మగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః 2 |
- రామ రామ మహాబాహో శృణు గుహ్యం సనాతనమ్ |
 యేన సర్వానలీన్ వత్స సమరే విజయిష్యసి 3 |
- ఆదిత్య హృదయమ్ పుణ్యం సర్వశత్రు వినాశనమ్ |
 జయావహం జపేన్నిత్య.మక్షయ్యం పరమమ్ శివమ్ 4 |
- సర్వమంగల మాంగల్యం సర్వ పాప ప్రణాశనమ్ |
 చింతాశోక ప్రశమన.మాయుర్వర్ధన ముత్తమమ్ 5 |
- రశ్మిమంతం సముద్యంతం దేవాసుర నమస్కృతమ్ |
 పూజయస్వ వివస్వంతం భాస్కరం భువనేశ్వరమ్ 6 |
- సర్వదేవాత్మకో హ్యేష తేజస్వీ రశ్మిభావనః |
 ఏష దేవాసుర గణాన్ లోకాన్ పాతి గభస్తిభిః 7 |
- ఏష బ్రహ్మే చ విష్ణుశ్చ శివ.స్మందః ప్రజాపతిః |
 మహేంద్రో ధనదః కాలో యమ.సోమో హ్యపాం పతిః 8 |

పితరో వసవ.సాధ్యా హ్యశ్వినౌ మరుతో మనుః|

వాయుర్వహ్నిః ప్రజా ప్రాణ ఋతుకర్తా ప్రభాకరః

9|

(సూర్య నామావలి) ంః-|

ఆదిత్య.స్సవితా సూర్యః ఖగః పూషా గభస్తిమాన్|

సువర్ణసదృశో భానుః హిరణ్యరేతా దివాకరః

10|

హరిదశ్వ.స్సహస్రార్చి.స్సప్త సప్తి ర్శ్రీచిమాన్|

తిమిరోన్తధన.శృంభుః త్వష్టా మార్తాండఅంశుమాన్

11|

హిరణ్యగర్భ.శ్శిశిరః తపనో భాస్కరో రవిః|

అగ్నిగర్భోఽదితేః పుత్ర.శృంఖ.శ్శిశిరనాశనః

12|

వ్యోమనాథస్తమో భేదీ ఋగ్యజుస్సామపారగః|

ఘన వృష్టి రపాం మిత్రో వింధ్యవీధీ ప్లవంగమః

13|

ఆతపీ మండలీ మృత్యుః పింగల.స్సర్వతాపనః|

కవిర్విశ్వో మహాతేజా రక్త.స్సర్వభవోద్భవః

14|

నక్షత్ర గ్రహ తారాణా.మభిపో విశ్వభావనః|

తేజసామపి తేజస్వీ ద్వాదశాత్కన్నమోఽస్తు తే

15|

(సూర్య నమస్కారః) ంః-|

నమః పూర్వాయ గిరయే పశ్చిమే గిరయే నమః|

- జ్యోతిర్గణానాం పతయే దినాభిపతయే నమః 16|
- జయాయ జయభద్రాయ హర్యశ్వాయ నమో నమః|
- నమో నమ.స్సహస్రాంశో ఆదిత్యాయ నమో నమః 17|
- నమ ఉగ్రాయ వీరాయ సారంగాయ నమో నమః|
- నమః పద్మప్రబోధాయ మార్తాండాయ నమో నమః 18|
- బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ సూర్యాయాఽదిత్యవర్చసే|
- భాస్వతే సర్వభక్షాయ రౌద్రాయ వపుషే నమః|| 19|
- తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ శత్రుఘ్నాయామితాత్మనే|
- కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాం పతయే నమః 20|
- తప్త చామీకరాభాయ వహ్నాయే విశ్వకర్మణే|
- నమస్తమోలి_భి నిఘ్నాయ రుచయే లోకసాక్షిణే 21|
- నాశయత్యేష వై భూతం తదేవ సృజతి ప్రభుః|
- పాయత్యేష తపత్యేష వర్షత్యేష గభస్తిభిః 22|
- ఏష సుప్తేషు జాగర్తి భూతేషు పరినిష్ఠితః|
- ఏష ఏవాగ్నిహోత్రం చ ఫలం చైవాగ్ని హోత్రిణామ్ 23|
- వేదాశ్చ క్రతవశ్చైవ క్రతూనాం ఫలమేవ చ|
- యాని కృత్యాని లోకేషు సర్వ ఏష రవిః ప్రభుః 24|

(ఫలశ్రుతిః) ంః-|

ఏన మాస్పత్సు కృచ్ఛేషు కాంతారేషు భయేషు చ|

కీర్తయన్ పురుషః కశ్చిన్నావశీదతి రాఘవ 25|

పూజయస్వైన మేకాగ్రో దేవదేవం జగత్పతిమ్|

ఏత త్రిగుణితం జప్త్వా యుద్ధేషు విజయిష్యసి 26|

అస్మిన్ క్షణే మహాబాహో రావణం త్వం వధిష్యసి|

ఏవముక్త్వా తదాగస్త్యో జగామ చ యథాస్యగతమ్ 27|

ఏతచ్ఛ్రుత్వా మహా తేజా నష్టశోకోఽభవత్తదా|

ధారయామాస సుప్రీతో రాఘవః ప్రయతాత్మవాన్ 28|

ఆదిత్యం ప్రేక్ష్య జప్త్వా తు పరం హర్షమవాప్తవాన్|

త్రిరాస్చమ్య శుచిర్భూత్వా ధనురాస్దాయ వీర్యవాన్ 29|

రావణం ప్రేక్ష్య హృష్టాస్త్వా యుద్ధాయ సముపాగమత్|

సర్వయత్నేన మహతా వధే తస్య ధృతోఽభవత్ 30|

అథ రవిరవదన్ని లీక్ష్మ రామమ్|

ముదితమనాః పరమమ్ ప్రహృష్యమాణః|

నిశిచరపతి సంక్షయమ్ విదిత్వా|

సురగణ మధ్యగతో వచస్త్వరేతి 31|

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తాత్తర శతతమస్కంధః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 108 శుభాశుభనిమిత్తదర్శనమ్

స రథం సారథి ర్హృష్టః పర సైన్య ప్రధర్షణం

గంధర్వ నగరాకారం సముచ్చిత పతాకినమ్ 1॥

యుక్తం పరమ సంపన్నై ర్వాజిభి ర్హేమ మాలిభిః

యుద్ధోప కరణైః పూర్ణం పతాకా ధ్వజ మాలినమ్ 2॥

గ్రసంత మివ చాకాశం నాదయంతం వసుంధరాం

ప్రణాశం పర సైన్యానాంస్వ సైన్యానాం ప్రహర్షణం 3॥

రావణస్య రథం క్షిప్రం చోదయా మాస సారథిః

త.మాపతంతం సహసాస్వనవంతం మహోద్భజమ్ 4॥

రథం రాక్షసరాజస్య నరరాజో దదర్శ హా

కృష్ణవాజిసమాయుక్తం యుక్తం రౌద్రేణ వర్చసా 5॥

తటి త్పతాకాగహనమ్ దర్శితేన్ద్రాయ యుధాయుధమ్

శరధారా విముంచంతం ధారాసార మివాంబుదమ్ 6॥

తం దృష్ట్వా మేఘసంకాశ.మాపతంతం రథం లిపోః

గిరేర్వజ్రాభిమృష్టస్య దీర్యత.స్సదృశస్వనమ్ 7॥

విస్ఫారయన్ వై వేగేన బాల చంద్ర నతం ధనుః।
 ఉవాచ మాతలిం రామ.స్సహస్రాక్షస్య సారథిమ్ 8॥
 మాతలే పశ్య సంరబ్ధ.మాపతంతం రథం లిపోః।
 యథాపసవ్యం పతతా వేగేన మహతా పునః 9॥
 సమరే హన్తు.మాత్కానమ్ తథానేన కృతా మతిః।
 త దప్రమాద.మాతిష్ఠ ప్రత్యుద్గచ్ఛ రథం లిపోః॥ 10॥
 విధ్వంసయితుమ్ఇచ్ఛామి వాయుః మేఘ మివోత్థితమ్।
 అవిక్లబ.మసంభ్రాంత.మవ్యగ్రహృదయేక్షణమ్॥ 11॥
 రశ్మిసంచారనియతం ప్రచోదయ రథం ద్రుతమ్।
 కామమ్ న త్వం సమాఽధేయః పురందరరథోచితః॥ 12॥
 యుయుత్సు రహ మేకాగ్ర.స్సార్థయే త్వాం న శిక్షయే।
 పలితుష్ట.స్స రామస్య తేన వాక్యేన మాతలిః॥ 13॥
 ప్రచోదయా మాస రథం సురసారథిసత్తమః।
 అపసవ్యం తతః కుర్వన్ రావణస్య మహారథమ్॥ 14॥
 చక్రోత్థిష్టేన రజసా రావణం వ్యవధూనయత్।
 తతః క్రుద్ధో దశగ్రీవస్తామ్రవిస్ఫారితేక్షణః॥ 15॥
 రథప్రతిముఖం రామమ్ సాయకైః అవధూనయత్।

ధర్షణామర్షితో రామో ధైర్యం రోషేణ లంభయన్॥ 16॥

జగ్రాహ సుమహావేగమ్ ఐన్ద్రం యుభి శరాఽసనమ్।

శరాంశ్చ సుమహాతేజాఃసూర్యరశ్మిసమప్రభాన్॥ 17॥

తదోపోధం మహద్భుద్ధమనోన్యవధకాంక్షిణోః।

పరస్పరాభిముఖయోర్ద్వప్తయో లివ సింహయోః॥ 18॥

తతో దేవాఃస్సగన్ధర్వాఃస్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః।

సమీయర్వైరథం ద్రష్టుం రావణక్షయకాంక్షిణః॥ 19॥

సముత్పేతు రథోత్పాతా దారుణా రోమహర్షణాః।

రావణస్య వినాశాయ రాఘవస్య జయాయ చ 20॥

వవర్ష రుభిరం దేవో రావణస్య రథోపలి।

వాతా మణ్డలినస్తీక్ణాహ్యాపసవ్యం ప్రచక్రముః 21॥

మహద్భుద్ధకులం చాస్య భ్రమమాణం నభస్తలే।

యేన యేన రథో యాతి తేన తేన ప్రధావతి 22॥

సంధ్యయా చాఽవృతా లంకా జపాపుష్పనికాశయా।

దృశ్యతే సంప్రదీప్తేవ దివసేఽపి వసుంధరా 23॥

సనిర్ఘాతా మహోల్కాశ్చ సంప్రచేరు ర్మహాస్వనాః।

విషాదయంస్తే రక్షాంసి రావణస్య తదాహితాః24॥

రావణశ్చ యతస్తత్ర సంచచాల వసుంధరా|

రక్షసాం చ ప్రహరతాం గృహీతా ఇవ బాహవః 25||

తామ్రాః పీతా.స్నితా.శ్వేతాః పతితా.స్సూర్యరశ్మయః|

దృశ్యన్తే రావణస్యాంకే పర్వతస్యేవ ధాతవః 26||

గృధ్రైః అనుగతాశ్చాస్య వమన్త్యో జ్వలనమ్ ముఖైః|

ప్రణేదుర్ముఖ మీక్షన్త్య.స్సంరబ్ధ మశివం శివాః 27||

ప్రతికూలం వవౌ వాయూ రణే పాంసూన్ సమాకిరన్|

తస్య రాక్షసరాజస్య కుర్వన్ దృష్టివిలోపనమ్ 28||

నిపేతుః ఇన్ద్రాశనయ.స్సైన్యే చాస్య సమన్తతః|

దుర్విషహ్యాస్వనా ఘోరా వినా జలధరస్వనమ్ 29||

దిశశ్చ ప్రదిశ.స్సర్వా బభూవుస్తిమిరాఽవృతాః|

పాంసువర్షేణ మహతా దుర్దర్శం చ నభ్యోఽభవత్ 30||

కుర్వన్త్యః కలహం ఘోరం సారికాస్తద్రథం ప్రతి|

నిపేతు.శ్శతశస్త్ర దారుణం దారుణా రుతాః 31||

జఘనేభ్య.స్సులింగాంశ్చ నేత్రేభ్యోఽశ్రూణి సంతతమ్|

ముముచుస్తస్య తురగాస్తుల్య మగ్నిం చ వారి చ 32||

ఏవం ప్రకారా బహవ.స్సముత్పాతా భయావహాః|

రావణస్య వినాశాయ దారుణా.స్సంప్రజజ్జిరే 33॥

రామస్యాపి నిమిత్తాని సౌమ్యాని చ శివాని చ।

బభూవుర్జయశంసీని ప్రాదుర్భూతాని సర్వశః 34॥

నిమిత్తాని చ సౌమ్యాని రాఘవ.స్స్వజయాయ చ।

దృష్ట్వా పరమ సంహృష్టో హతం మేనే చ రావణం 35॥

తతో నిలీక్ష్వాఽఽత్తగతాని రాఘవో।

రణే నిమిత్తాని నిమిత్తకోవిదః।

జగామ హర్షం చ పరాం చ నిర్వృతిం।

చకార యుద్ధే హ్యాభికం చ విక్రమమ్ 36॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టోత్తర శతతమస్కంః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 109 రావణధ్వజోన్మథనమ్

తతః ప్రవృత్తం సుక్రూరం రామరావణయోస్తదా।

సుమహద్వైరథం యుద్ధం సర్వలోకభయావహమ్॥ 1॥

తతో రాక్షససైన్యం చ హలీణాం చ మహద్బలమ్।

ప్రగృహీతప్రహరణం నిచ్ఛేష్టం సమతిష్ఠత 2॥

సంప్రయుద్ధౌ తతో దృష్ట్వా బలవన్నరరాక్షసా।

వ్యాక్తిప్రహృదయా.స్సర్వే పరం విస్తయ మా యగతాః3||

నానాప్రహరణైర్ వ్యగ్రైర్భుజైర్విస్తితబుద్ధయః|

తస్యః ప్రేక్ష్య చ సంగ్రామమ్ నాభిజఘ్నుః పరస్పరమ్ 4||

రక్షసాం రావణం చాపి వానరాణాం చ రాఘవమ్|

పశ్యతాం విస్తితాక్షాణాం సైన్యం చిత్ర మివాబభౌ 5||

తౌ తు తత్ర నిమిత్తాని దృష్ట్వా రాఘవరావణౌ|

కృతబుద్ధీస్థిరామర్షో యుయుధాతే అభీతవత్ 6||

జేతవ్య మితి కాకుత్స్థో మర్తవ్య మితి రావణః|

ధృతౌస్వవీర్యసర్వస్వం యుద్ధే దర్శయతాం తదా 7||

తతః క్రోధాద్దశగ్రీవ.శ్యరాన్ సంధాయ వీర్యవాన్|

ముమోచ ధ్వజ ముద్దిశ్య రాఘవస్య రథేస్థితమ్ 8||

తే శరాస్త మనా యసాద్య పురందరరథధ్వజమ్|

రథ శక్తిం పరామృశ్య నిపేతుర్ధరణీతలే 9||

తతో రామో భిసంక్రుద్ధః చాప మా యమ్య వీర్యవాన్|

కృతప్రతికృతం కర్తుం మనసా సంప్రచక్రమే|| 10||

రావణధ్వజ ముద్దిశ్య ముమోచ నిశితం శరమ్|

మహాసర్ప మివాసహ్యం జ్వలంతంస్వేన తేజసా|| 11||

జగామ స మహీం ఛిత్వా దశగ్రీవధ్వజం శరః|

స నికృత్తోఽపతద్భూమౌ రావణస్య రథధ్వజః|| 12||

ధ్వజసోమ్యన్తథనమ్ దృష్ట్వా రావణ.స్సుమహాబలః|

సంప్రదీప్తాభవత్ క్రోధాత్ అమర్షాత్ ప్రదహన్నివ|| 13||

స రోషవశ మాఽపన్న.శ్శరవర్షం మహాద్వమన్|

రామస్య తురగాన్ దీప్తైః శరైర్వివ్యాధ రావణః|| 14||

తే విద్ధా హరయస్తత్ర నాస్థలన్నాపి బభ్రముః|

బభూవు.స్స్వస్థహృదయాః పద్మనాలైః ఇవాహతాః|| 15||

తేషా.మసంభ్రమమ్ దృష్ట్వా వాజినాం రావణస్తదా|

భూయ ఏవ సుసంక్రుద్ధ.శ్శరవర్షం ముమోచ హ|| 16||

గదాశ్చ పరిఘాంశ్చైవ చక్రాణి ముసలాని చ|

గిరిశృంగాణి వృక్షాంశ్చ తథా శూలపరశ్వధాన్|| 17||

మాయా విహిత మేతత్తు శస్త్రవర్ష మపాతయత్|

తుములం త్రాస జననమ్ భీమమ్ భీమ ప్రతిస్వనమ్|| 18||

త ద్వర్ష మభవ ద్యుద్ధే నైక శస్త్ర మయమ్ మహత్|

విముచ్య రాఘవ రథం సమంతా ద్వానరే బలే|| 19||

సాయకైః అన్తరిక్షం చ చకారాఽశు నిరన్తరమ్|

సహస్రశస్త్రతో బాణాన్ అశ్రాంతహృదయోద్యమః 20||

ముమోచ చ దశగ్రీవో నిస్సంగే నాన్తరాత్మనా|

వ్యాయచ్చమానమ్ తం దృష్ట్వా తత్పరం రావణం రణే 21||

ప్రహసన్నివ కాకుత్స్థస్సందధే సాయకాన్ శితాన్|

స ముమోచ తతో బాణాన్ రణే శతసహస్రశః 22||

తాన్ దృష్ట్వా రావణశ్చక్రేస్వశరైః ఖం నిరన్తరమ్|

తతస్తాభ్యాం ప్రయుక్తేన శరవర్షేణ భాస్వతా 23||

శరబద్ధ మివాభాతి ద్వితీయమ్ భాస్వ దమ్బరమ్|

నానిమిత్తోఽభవద్బాణో నాతిభేత్తా న నిష్ఫలః 24||

అన్యోన్య మభిసంహత్య నిపేతు ర్ధరణీ తలే|

తథా విస్మజతోర్బాణాన్ రామరావణయోర్ఘ్నధే 25||

ప్రాయుధ్యతా.మవిచ్ఛిన్న.మస్యన్తౌ సవ్యదక్షిణమ్|

చక్రతుశ్చ శరౌఘైస్తౌ నిరుచ్ఛ్వాస.మివామ్బరమ్ 26||

రావణస్య హయాన్ రామో హయాన్ రామస్య రావణః|

జఘ్నుతుస్తౌ తదాన్యోన్యం కృతానుకృతకారిణౌ 27||

ఏవం తు తౌ సుసంక్రుద్ధౌ చక్రతుర్యుద్ధ మద్భుతం|

ముహూర్త మభవ ద్యుద్ధం తుములం రోమ హర్షణం 28||

ప్రయుధ్యమానౌ సమరే మహా బలౌ|

శితైః శరై రావణ లక్ష్మణాగ్రజౌ|

ధ్వజావపాతేన స రాక్షసాభిపాః|

భ్రుశం ప్రచుక్రోధ తదా రఘూత్తమే 29||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే నవోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 110 రావణైకశతశిరశ్చేదనమ్

తౌ తథా యుధ్యమానౌ తు సమరే రామరావణౌ|

దదృశు.స్సర్వభూతాని విస్మితేనాన్తరాఽఽత్మనా|| 1|

అర్దయన్తౌ తు సమరే తయోస్తౌస్యన్దనోత్తమౌ|

పరస్పర మభి కృద్ధౌ పరస్పర మభిద్రుతౌ 2||

పరస్పర వధే యుక్తౌ ఘోర రూపౌ బభూవతుః|

మండలాని చ వీభీష్ణ గతప్రత్యాఽగతాని చ 3||

దర్శయన్తౌ బహువిధాం సూత సారధ్యజాం గతిమ్|

అర్దయన్ రావణం రామౌ రాఘవం చాపి రావణః 4||

గతివేగం సమాపన్నౌ ప్రవర్తన నివర్తనే|

క్షిపతో.శ్శరజాలాని తయోస్తౌస్యన్దనోత్తమౌ 5||

చేరతు.స్సంయుగమహీం సాసారౌ జలదౌ యథా|
 దర్శయిత్వా తదా తౌ తు గతిం బహువిధాం రణే 6||
 పరస్పరస్యాభిముఖౌ పున రే వావతస్థతుః|
 ధురం ధురేణ రథయోర్వక్త్రం వక్త్రేణ వాజినామ్ 7||
 పతాకాశ్చ పతాకాభి.స్సమేయు.స్సి తయోస్తదా|
 రావణస్య తతో రామౌ ధనుర్ముక్తై.శ్శితై.శ్శరైః 8||
 చతుర్భుజతురో దీప్తై ర్హయాన్ ప్రత్యపసర్పయత్|
 స క్రోధవశ మాఽపన్నో హయానా.మపసర్పణే 9||
 ముమోచ నిశితాన్ బాణాన్ రాఘవాయ నిశాచరః|
 సోఽతివిద్ధో బలవతా దశగ్రీవేణ రాఘవః|| 10||
 జగామ న వికారం చ న చాపి వ్యభితోఽభవత్|
 చిక్షేప చ పునర్బాణాన్ వజ్రపాతసమస్వనాన్|| 11||
 సారథిం వజ్రహస్తస్య సముద్దిశ్య నిశాచరః|
 మాతలేస్తు మహావేగా.శ్శలీరే పతితా.శ్శరాః|| 12||
 న సూక్ష్మమపి సమ్మోహం వ్యథాం వా ప్రదదుర్ముఖి|
 తయా ధర్షణయా కృద్ధో మాతలేర్నతథాఽత్తనః|| 13||
 చకార శరజాలేన రాఘవో విముఖం లిపుమ్|

వింశతిం త్రింశతం షష్టిం శతశోఽథ సహస్రశః॥ 14॥

ముమోచ రాఘవో వీర.స్నాయకాన్యన్దనే లిపాః|

రావణోపి తతః కృద్ధో రథస్థో రాక్షసేశ్వరః॥ 15॥

గదా ముసల వర్షేణ రామమ్ ప్రత్యర్దయ ద్రణే|

త త్ప్రవృత్తం మహ ద్యుద్ధం తుములం రోమ హర్షణం॥ 16॥

గదానాం ముసలానాం చ పరిఘాణాం చ నిస్వనైః|

శరాణాం పుంఖ వాతైశ్చ క్షుభితా.స్సప్తసాగరాః॥ 17॥

క్షుబ్ధానాం సాగరాణాం చ పాతాల తలవాసినః|

వృథితాః పన్నగా.స్సర్వే దానవాశ్చ సహస్రశః॥ 18॥

చకమ్పే మేదినీ కృత్స్నా సశైలవనకాననా|

భాస్కరో నిష్ప్రభశ్చాసీ న్న వమౌ చాపి మారుతః॥ 19॥

తతో దేవా.స్సగన్ధర్వా.స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః|

చిన్తామాపేదిరే సర్వే స కిన్నరమహోరగాః 20॥

స్వస్తి గోబ్రాహ్మణేభ్యోఽస్తు లోకాస్తిప్యన్తు శాశ్వతాః|

జయతాం రాఘవ.స్సంఖ్యే రావణం రాక్షసేశ్వరమ్ 21॥

ఏవం జపంతోపశ్యంస్తే దేవాస్సర్షి గణాస్తదా|

రామ రావణయో ర్యుద్ధం సుఘోరం రోమ హర్షణం॥22॥

గంధర్వాప్సరసాం సంఘా దృష్ట్వా యుద్ధ మనూపమమ్|

గగనమ్ గగనాఽకారం సాగరః సాగరోపమః 23||

రామ రావణయో ర్యుద్ధం రామ రావణయో లివ|

ఏవం బృవంతో దద్రుశు స్త ద్యుద్ధం రామ రావణం 24||

తతః క్రుద్ధో మహాబాహూ రఘూణాం కీర్తివర్ధనః|

సంధాయ ధనుషా రామః క్షుర మాఽశీవిషోపమమ్ 25||

రావణస్య శిరోఽఛ్చిన్ద్ర్చీమజ్జ్వలితకుణ్డలమ్|

తఛ్చిరః పతితం భూమౌ దృష్టం లోకైస్త్రిభిస్తదా 26||

తస్యైవ సదృశం చాన్యద్రావణస్యోత్థితం శిరః|

తత్క్షిప్రం క్షిప్రహస్తేన రామేణ క్షిప్రకారిణా 27||

ద్వితీయమ్ రావణశిరశ్చిన్నం సంయతి సాయకైః|

ఛిన్నమాత్రం చ తఛ్చీర్షం పున రన్యత్సూ దృశ్యతే 28||

త దప్యశనిసంకాశైశ్చిన్నం రామేణ సాయకైః|

ఏవ మేవ శతం ఛిన్నం శిరసాం తుల్యవర్చసామ్ 29||

న చైవ రావణస్యాన్తో దృశ్యతే జీవితక్షయే|

తతస్సర్వాస్త్రవిద్యీరః కౌసల్యాఽనన్దవర్ధనః 30||

మార్గణైర్బహుభిర్యుక్తశ్చిన్తయా మాస రాఘవః|

మారీచో నిహతో యైస్తు ఖరో యైస్తు సుదూషణః 31॥

క్రాంచారణ్యే విరాధస్తు కబన్ధో దణ్ణకా వనే|

త ఇమే సాయకా.స్సర్వే యుద్ధే ప్రత్యాయికా మమ 32॥

కిం ను తత్ కారణం యేన రావణే మన్దతేజసః|

ఇతి చిన్తాపరశ్చాస్మీ దప్రమత్తశ్చ సంయుగే 33॥

వవర్ష శరవర్షాణి రాఘవో రావణోరసి|

రావణోఽపి తతః క్రుద్ధో రథస్థో రాక్షసేశ్వరః 34॥

గదాముసలవర్షేణ రామమ్ ప్రత్యర్థయద్రణే|

త త్ప్రవృత్త మ్మహ ద్యుద్ధం తుములం రోమ హర్షణం 35॥

|

అన్తలిక్ష్ణే చ భూమౌ చ పునశ్చ గిరి మూర్ధని|

దేవదానవయక్షాణాం పిశాచోరగరక్షసామ్|

పశ్యతాం తన్మహద్్యుద్ధం సర్వరాత్ర.మవర్తత 36॥

నైవ రాత్రం న దివసం న ముహూర్తం న చక్షణమ్|

రామరావణయోర్్యుద్ధం విరామ ముపగచ్ఛతి 37॥

దశరథ సుత రాక్షసేంద్రయోః|

జయ మనవేక్ష్య రణే స రాఘవస్య|

సుర వర రథ సారథి ర్మహాన్|

రణగతమేన మువాచ వాక్య మాఽశు 38||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే దశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 111 పౌలస్త్యవధః

అథ సంస్కారయా మాస రాఘవం మాతలిస్తదా|

అజానన్నివ కిం వీర త్వ మేన మనువర్తసే|| 1||

విస్మజాస్మై వధాయ త్వ మస్తం పైతామహం ప్రభో|

వినాశకాలః కథితో య స్ఫురైస్సోఽద్య వర్తతే 2||

తతస్సంస్కారితో రామస్తేన వాక్యేన మాతలేః|

జగ్రాహ స శరం బీప్తం నిశ్వసంత మివోరగమ్ 3||

య మస్మై ప్రథమమ్ ప్రాదా దగస్త్యో భగవాన్ ఋషిః|

బ్రహ్మాదత్తం మహద్బాణ మమోఘం యుధి వీర్యవాన్ 4||

బ్రహ్మణా నిర్మితం పూర్వ మిన్దార్థ మమితౌజసా|

దత్తం సురపతేః పూర్వం త్రిలోకజయకాంక్షిణః 5||

యస్య వాజేఘ్న పవనః ఫలే పావకభాస్కరౌ|

శరీర మాఽకాశమయమ్ గౌరవే మేరుమన్దరౌ 6||

జాజ్వల్యమానమ్ వపుషా సుపుంఖం హేమభూషితమ్|

తేజసా సర్వభూతానాం కృతం భాస్కరవర్చసం 7||

సధూమ మివ కాలాగ్నిం దీప్త మాఽశీవిషం యథా|

పరనాగాశ్వ బృన్దానాం భేదనమ్ క్షిప్రకారిణమ్ 8||

ద్వారాణాం పరిఘాణాం చ గిరీణా మపి భేదనమ్|

నానారుభిరసిక్తాంగం మేదోబిగ్ధం సుదారుణమ్ 9||

వజ్రసారం మహానాదం నానాసమితిదారుణమ్|

సర్వవిత్రాసనమ్ భీమంశ్వసంత మివ పన్నగమ్|| 10||

కంక గృధ్ర వలానాం చ గోమాయుగణరక్షసామ్|

నిత్యం భక్ష్యప్రదం యుద్ధే యమరూపం భయావహమ్|| 11||

నన్దనమ్ వానరేన్ద్రాణాం రక్షసా.మవసాదనమ్|

వాజితం వివిధైః వాజైఃచారుచిత్రైఃగరుత్మతః|| 12||

త ముత్తమేషుం లోకానా మిక్ష్వాకుభయనాశనమ్|

ద్విషతాం కీర్తిహరణం ప్రహర్షకర మాఽత్మనః|| 13||

అభిమన్త్య తతో రామస్తం మహేషుం మహాబలః|

వేదప్రాక్తేన విధినా సందధే కార్ముకే బలీ|| 14||

తస్మిన్ సంధీయ మానే తు రాఘవేణ శరోత్తమే|

సర్వ భూతాని విత్రేసుశ్చచాల చ వసుంధరా॥ 15॥

స రావణాయ సంక్రుద్ధో భృశ మాఽయమ్య కార్ముకమ్॥

చిక్షేప పరమాయత్తస్తం శరం మర్మఘాతినమ్॥ 16॥

స వజ్ర ఇవ దుర్ధర్షో వజ్ర బాహువిసర్జితః॥

కృతాంత ఇవ చాఽవార్యో న్యపతద్రావణోరసి॥ 17॥

స విస్మయ్యో మహావేగశ్శరీరాంతకరశ్శరః॥

బిభేద హృదయమ్ తస్య రావణస్య దురాత్మనః॥ 18॥

రుధిరాక్తస్స వేగేన జీవితాంతకరశ్శరః॥

రావణస్య హరన్ప్రాణాన్ వివేశ ధరణీతలమ్॥ 19॥

స శరో రావణం హత్వా రుధిరాల్లీ కృతచ్ఛవిః॥

కృతకర్మా నిభృతవత్స్వతూణీం పునః ఆవిశత్ 20॥

తస్య హస్తాద్ధతస్యాఽశు కార్ముకం తత్ ససాయకమ్॥

నిపపాత సహ ప్రాణైర్లశ్యమానస్య జీవితాత్ 21॥

గతాసుల్భీమవేగస్తు నైర్యతేన్ద్రో మహోద్యుతిః॥

పపాతస్యన్దనాద్భూమౌ వృత్రో వజ్రహతో యథా 22॥

|

తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ హతశేషా నిశాచరాః॥

హతనాథా భయత్రస్తా.స్సర్వత.స్సంప్రదుద్రువుః 23||
 నర్దంతశ్చాభిపేతుస్తాన్ వానరా ద్రుమయోభినః|
 దశగ్రీవవధం దృష్ట్వా విజయమ్ రాఘవస్య చ 24||
 అర్దితా వానరైర్హృష్టైర్లంకా మభ్యపతన్భయాత్|
 గతాఽశ్రయత్వాత్ కరుణైర్బాష్పప్రస్రవణైర్ముఖైః 25||
 తతో వినేదు.స్సంహృష్టా వానరా జితకాశినః|
 వదంతో రాఘవజయమ్ రావణస్య చ త ద్వధమ్ 26||
 అథాన్తరిక్షే వ్యనదత్సోమ్యస్త్రీదశదున్దుభిః|
 దివ్యగన్ధవహస్తత్ర మారుత.స్సుసుఖో వవౌ 27||
 నిపపాతాన్తరిక్షాచ్ఛ పుష్పవృష్టిస్తదా భువి|
 కిరన్తీ రాఘవరథం దురవాపా మనోరమా 28||
 రాఘవస్తవ సంయుక్తా గగనే చ శుశ్రువే|
 సాధు సాద్భితి వాగగ్ర్యా దైవతానాం మహాత్మనామ్ 29||
 ఆవివేశ మహాహర్షో దేవానాం చారణైస్సహ|
 రావణే నిహతే రౌద్రే సర్వలోకభయంకరే 30||
 తత.స్సకామమ్ సుగ్రీవ మంగదం చ మహాబలమ్|
 చకార రాఘవః ప్రీతో హత్వా రాక్షసపుంగవమ్ 31||

తతః ప్రజగ్నుః ప్రశమమ్ మరుద్గణా

దిశః ప్రసేదుర్విమలం నభోభవత్

మహీ చకమ్పే న చ మారుతా వవౌ

స్థిరప్రభశ్చాప్యభవద్దివాకరః 32||

తతస్తు సుగ్రీవవిభీషణాఽదయః

సుహృద్విశేషా.స్సహలక్షణాస్తదా

సమేత్య హృష్టా విజయేన రాఘవం

రణేఽభిరామమ్ విధినా హ్యపూజయన్ 33||

స తు నిహతలిపు.స్థిరప్రతిజ్ఞః

స్వజనబలాభివృతో రణే రరాజ

రఘుకులన్యపనన్దనో మపశౌజాః

త్రిదశగణైః అభిసంవృతో యథేన్ద్రః 34||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకాదశోత్తర శతతమస్సర్గః

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 112 విభీషణవిలాపః

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా శయానం రామ నిర్జితమ్

శోక వేగ పరీతాత్మా విలలాప విభీషణః|| 1||

వీర విక్రాంత విఖ్యాత వినీత నయ కోవిద|

మహార్హ శయనోపేత కిం శేషేద్య హతో భువి 2||

విక్షిప్య దీర్ఘా నిశ్చేష్టా భుజౌ అంగద భూషితౌ|

మకుటే నాపవృత్తేన భాస్కరాఽఽకార వర్ణసౌ 3||

త దిదం వీర సంప్రాప్తం మయా పూర్వం సమీరితం|

కామ మోహ పరీతస్య య త్తే న రుచితం వచః 4||

య న్న దర్పాత్ ప్రహస్తో వా నేన్ద్రజి న్నాపరే జనాః|

న కుంభకరోత్తిరథో నాతికాయో నరాంతకః 5||

నస్వయమ్ త్వ మన్యేథాస్తస్యోదరోక్యేయ మాఽగతః|

గతః సేతుః సు నీతానాం గతో ధర్మస్య విగ్రహః 6||

గతః సత్త్వస్య సంక్షేపః సుహస్తానాం గతిర్గతా|

ఆదిత్యః పతితో భూమౌ భగ్నస్తమసి చంద్రమాః 7||

చిత్రభానుః ప్రశాంతాల్లి ర్వ్యవసాయో నిరుద్యమః|

అస్మి న్నిపతితే భూమౌ వీరే శస్త్ర భ్రుతాం వరే 8||

కిం శేష మివ లోకస్య హత వీరస్య సాంప్రతం|

రణే రాక్షస శార్దూలే ప్రసుప్త ఇవ పాంసుషు 9||

దృతి ప్రవాలః ప్రసహోగ్య పుష్పః|

తపో బలః శౌర్య నిబద్ధ మూలః|

రణే మహాన్ రాక్షస రాజ వృక్షః|

సమ్మర్దితో రాఘవ మారుతేన|| 10||

తేజో విషాణః కుల వంశ వంశః|

కోప ప్రసాదా పర గాత్ర హస్తః|

ఇక్ష్వాకు సింహావగృహీత దేహః|

సుప్తః క్షితౌ రావణ గంధ హస్తీ|| 11||

పరాక్రమోత్సాహ విజృంభితార్చిః|

నిశ్వాస ధూమస్స్వబల ప్రతాపః|

ప్రతాపవాన్ సంయతి రాక్షసాగ్నిః|

నిర్వాపితో రామ పయోధరేణ|| 12||

సింహ ర్క్ష లాంగూల కకుద్విషాణః|

పరాభిజి ధ్గంధన గంధ హస్తీ|

రక్షో వృషశ్చాపల కర్ణ చక్షుః|

క్షితీశ్వర వ్యాఘ్ర హతోవసన్నః|| 13||

వదంతం హేతుమ ద్వాక్యం పరిమృష్టార్థ నిశ్చయమ్|

రామః శోక సమావిష్ట మిత్యువాచ విభీషణం|| 14||

నాయమ్ వినప్పో నిశ్చేష్టస్సమరే చండ విక్రమః|
 అత్యున్నత మహోత్సాహః పతితోయ మశంకితః|| 15||
 నైవం వినప్పో శోచ్యంతే క్షత్ర ధర్మ మవస్థితా|
 వృద్ధి మాఽశంసమానా యే నిపతంతి రణాజిరే|| 16||
 యేన సేంద్రాస్త్రయో లోకాస్త్రాసితా యుధి భీమతా|
 తస్మిన్ కాల సమాయుక్తే న కాలః పరిశోచితుం|| 17||
 నైకాంత విజయో యుద్ధే భూత పూర్వః కదాచన|
 పరై ర్వా హన్యతే వీరః పరాన్ వా హంతి సంయుగే|| 18||
 ఇయమ్ హి పూర్వైః సందిష్టా గతిః క్షత్రియ సమ్మతా|
 క్షత్రియో నిహతస్సంఖ్యే న శోచ్య ఇతి నిశ్చయః|| 19||
 త దేవం నిశ్చయమ్ దృష్ట్వా తత్త్వ మాఽస్థాయ విజ్వరః|
 య దిహానంతరం కార్యం త దనుచింతయ 20||
 తం ఉక్త వాక్యం విక్రాంతం రాజ పుత్రం విభీషణం|
 ఉవాచ శోక సంతప్తో భ్రాతు ర్హిత మనంతరం 21||
 యోయమ్ విమర్దేషు న భగ్న పూర్వః|
 సురైః సమేతైః సహ వాసవేన|
 భవంత మాఽసాద్య రణే విభగ్నీ|

వేలా మివాఽసాద్య యథా సముద్రః 22||

అనేన దత్తాని సుపూజితాని|

భుక్తాశ్చ భోగా నిభృతాశ్చ భృత్యాః|

ధనాని మిత్రేషు సమర్పితాని|

వైరాణ్యమిత్రేషు చ యాపితాని 23||

ఏషో హితాగ్నిశ్చ మహా తపాశ్చ |

వేదాంతగః కర్మసు చాగ్ర్య వీర్యః|

ఏతస్య య త్రైత గతస్య కృత్యం|

తత్ కర్తు మిచ్ఛామి తవ ప్రసాదాత్ 24||

స తస్య వాక్యైః కరుణై ర్మహాత్మా|

సంబోధితః సాధు విభీషణే న|

ఆజ్ఞాపయా మాస నరేంద్ర సూనుః|

స్వల్గీయ మాఽధాన మదీన సత్త్వః 25||

మరణాంతాని వైరాణి నిర్వృత్తం నః ప్రయోజనమ్|

క్రియతా మస్య సంస్కారో మమాప్యేష యథా తవ 26||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వాదశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 113 రావణాంతఃపుర పరిదేవనమ్

రావణం నిహతంశ్రుత్వా రాఘవేణ మహాత్మనా|

అంతఃపురాద్వినిష్ఠేతూ రాక్షస్యశోకకల్మషాః|| 1|

వార్యమాణాస్సుబహుశో వృష్టన్త్యః క్షీతిపాంసుషు|

విముక్తకేశో దుఃఖారా గావో వత్సహతా యథా 2||

ఉత్తరేణ వినిష్క్రమ్య ద్వారేణ సహ రాక్షసైః|

ప్రవిశ్యాఽయోధనమ్ ఘోరం విచిన్వన్త్యో హతం పతిమ్ 3||

ఆర్యపుత్రేతి వాదిన్యో హ నాథేతి చ సర్వశః|

పరిపేతుః కబన్ధాంకాం మహీం శోణితకర్దమామ్ 4||

తా బాష్పపరిపూర్ణాక్ష్యో భర్త్యశోకపరాజితాః|

కరేణ్య ఇవ నర్దన్త్యో వినేదుర్హతయూథపాః 5||

దదృశుస్తా మహాకాయమ్ మహావీర్యం మహాద్యుతిమ్|

రావణం నిహతం భూమౌ నీలాంజనచయోపమమ్ 6||

తాః పతిం సహసా దృష్ట్వా శయానమ్ రణపాంసుషు|

నిపేతుస్తస్య గాత్రేషు చిన్నా వనలతా ఇవ 7||

బహుమానాత్ పరిష్వజ్య కాచి దేనమ్ రురోద హ|

చరణౌ కాచి దాఽలింగ్య కాచిత్కణ్ఠ్యో వలమ్బ్య చ 8||

ఉద్ధృత్య చ భుజౌ కాచిద్భూమౌస్త్వ పరివర్తతే|

హతస్య వదనమ్ దృష్ట్వా కాచిన్తోహ ముపాగమత్ 9||

కాచి దంకే శిరః కృత్వా రురోద ముఖ మీక్షతీ|

స్నాపయన్తీ ముఖం బాష్పిస్తుషారై లివ పంకజమ్|| 10||

ఏవ.మార్తాః పతిం దృష్ట్వా రావణం నిహతం భువి|

చుక్రుశుర్బహుధా శోకాద్భూయస్తాః పర్యదేవయన్|| 11||

యేన విత్రాసిత.శక్రో యేన విత్రాసితో యమః|

యేన వైశ్రవణో రాజా పుష్పకేణ వియోజితః|| 12||

గన్ధర్వాణా.మృషీణాం చ సురాణాం చ మహాత్మనామ్|

భయమ్ యేన మహద్దత్తం సోఽయమ్ శేతే రణే హతః|| 13||

అసురేభ్య.స్సురేభ్యో వా పన్నగేభ్యోఽపి వా తథా|

న భయమ్ యో విజానాతి తస్యేదం మానుషాద్భయమ్|| 14||

అవధ్యో దేవతానాం యస్తథా దానవరక్షసామ్|

హత.సోఽయమ్ రణే శేతే మానుషేణ పదాతినా|| 15||

యో న శక్య.స్సురైర్హన్తుం న యక్షైర్నాసురైస్తథా|

సోఽయమ్ కశ్చి దివాసత్తో మృత్యుం మర్త్యేన లబ్ధితః|| 16||

ఏవం వదన్తోఽ బహుధా రురుదుస్తస్య తా.స్త్రియః|

భూయ ఏవ చ దుఃఖాయైర్తా విలేపుశ్చ పునః పునః॥ 17॥

అశృణ్వతా తు సుహృదాం సతతం హితవాదినామ్|

మరణాయాహృతా సీతా ఘాతితాశ్చ నిశాచరాః॥ 18॥

ఏతా.స్సమ మిదానీం తే వయ మాత్మా చ పాతితాః|

బ్రువాణోఽపి హితం వాక్యమిష్టో భ్రాతా విభీషణః॥ 19॥

ధృష్టం పరుషితో మోహాత్ త్వయాత్తవధకాంక్షిణా|

యది నిర్యాతితా తేస్యాత్ సీతా రామాయ మైథిలీ 20॥

న న.స్సోద్వ్యసనమ్ ఘోరమిదం మూలహరం మహాత్|

వృత్తకామో భవేద్భ్రాతా రామో మిత్రకులం భవేత్ 21॥

వయమ్ చావిధవా.స్సర్వా.స్సకామా న చ శత్రవః|

త్వయా పునర్మృశంసేన సీతాం సంరున్ధతా బలాత్ 22॥

రాక్షసా వయ.మాత్మా చ త్రయమ్ తుల్యం నిపాతితమ్|

న కామకారః కామమ్ వా తవ రాక్షసపుంగవ 23॥

దైవం చేష్టయతే సర్వం హతం దైవేన హన్యతే|

వానరాణాం వినాశోఽయమ్ రక్షసానాం చ మహాహవే 24॥

తవ చైవ మహాబాహో దైవయోగా దుపాగతః|

నైవార్థేన న కామేన విక్రమేణ న చాజ్జయా|

శక్యా దైవగతిర్లోకే నివర్తయితుమ్ ఉద్యతా 25||

విలేపు రేవం దీనాస్తా రాక్షసాభిపయోషితః|

కురర్య ఇవ దుఃఖాఽర్తా బాష్పపర్యాకులేక్షణాః 26||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రయోదశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 114 మనోదరీవిలాపః

తాసాం విలపమానానాం తథా రాక్షసయోషితామ్|

జ్యేష్ఠా పత్నీ ప్రియా దీనా భర్తారం సముదైక్షత|| 1||

దశగ్రీవం హతం దృష్ట్వా రామేణాచిన్త్యకర్షణా|

పతిం మండోదరీ తత్ర కృపణా పర్యదేవయత్ 2||

నను నామ మహాబాహో తవ వైశ్రవణానుజ|

క్రుద్ధస్య ప్రముఖేస్థాతుం త్రస్యత్యపి పురందరః 3||

ఋషయశ్చ మహీదేవా గన్ధర్వాశ్చ యశస్వినః|

నను నామ తవోద్వేగాచ్చారణాశ్చ దిశో గతాః 4||

స త్వం మానుషమాత్రేణ రామేణ యుభి నిర్జితః|

న వ్యపత్రపసే రాజన్ కి.మిదం రాక్షసర్షభ 5||

కథం త్రైలోక్య.మాక్రమ్యశ్రియా వీర్యేణ చాన్వితమ్|

అవిషహ్యం జఘాన త్వం మానుషో వనగోచరః 6||
 మానుషాణా.మవిషయే చరతః కామరూపిణః|
 వినాశస్తవ రామేణ సంయుగే నోపపద్యతే 7||
 న చైతత్ కర్మ రామస్యశ్రద్ధధామి చమూముఖే|
 సర్వత.స్సముపేతస్య తవ తేనాభిమర్శనమ్ 8||
 య దైవ చ జనస్థానే రాక్షసై ర్భపఋభి ర్మృతః|
 ఖరస్తవ హతో భ్రాతా త దైవాసౌ న మానుషః 9||
 య దైవ నగరీం లంకాం దుష్ప్రవేశాం సురైరపి|
 ప్రవిష్టో హనుమాన్ వీర్యా త్త దైవ వ్యభితా వయమ్|| 10||
 య దైవ వానరై ర్ఘోరై ర్బద్ధస్సేతు ర్కహార్ణవే|
 త దైవ హృదయే నాహం శంకే రామ మమానుషం|| 11||
 అథ వా రామ రూపేణ కృతాంత.స్వయ మాఽగతః|
 మాయాం తవ వినాశాయ విధాయాప్రతి తర్కితాం|| 12||
 అథ వా వాసవేన త్వం ధర్మితోసి మహా బల|
 వాసవస్య కుతః శక్తి.స్త్వాం ద్రష్టు మపి సంయుగే|| 13||
 వ్యక్త మేష మహా యోగీ పరమాత్మా సనాతనః|
 అనాఽది మధ్య నిధనో మహతః పరమో మహాన్|| 14||

తమసః పరమో ధాతా శంఖ చక్ర గదా ధరః|

శ్రీవత్స వక్షా నిత్యశ్రీః అజయ్యః శాశ్వతో ధ్రువః|| 15||

మానుషం వపుః ఆస్థాయ విష్ణుః సత్య పరాక్రమః|

సర్వైః పరివృతో దేవైః వానరత్వ ముపాగతైః|| 16||

సర్వ లోకేశ్వరః సాక్షాత్ లోకానాం హిత కామ్యయా|

సరాక్షస పరీవారం హతవాంస్త్యాం మహా ద్యుతిః|| 17||

ఇన్ద్రియాణి పురా జిత్వా జితం త్రిభువనం త్వయా|

స్మరద్భిః ఇవ తద్వైర.మిన్ద్రియైః ఏవ నిర్జితః|| 18||

క్రియతా మవిరోధశ్చ రాఘవేణేతి యన్ మయా|

ఉచ్యమానో న గృహ్ణాసి తస్యేయమ్ వృష్టి రాగతా|| 19||

అకస్మాచ్ఛాభికామోఽసి సీతాం రాక్షసపుంగవ|

విశ్వర్యస్య వినాశాయ దేహస్యస్వజనస్య చ 20||

అరున్ధత్యావిశిష్టాం తాం రోహిణ్యాశ్లాపి దుర్మతే|

సీతాం ధర్షయతా మాన్యాం త్వయా హ్యసదృశం కృతమ్

21||

వసుధాయాశ్చ వసుధాంశ్రియ.౩౩౦ భర్తు వత్సలాం|

సీతాం సర్వానవద్యాంగీం అరణ్యే విజనే శుభాం 22||

ఆనయత్వా తాం దీనాం ఛద్దనాఽఽత్కస్య దూషణః|

అప్రాప్య చైవ తం కామమ్ మైథిలీ సంగమే కృతం 23||

పతివ్రతాయాస్తపసా నూనమ్ దగ్ధోసి మే ప్రభో|

త దైవ యత్న దగ్ధస్త్వం ధర్షయంస్తనుమధ్యమాం 24||

దేవా బిభ్యతి తే సర్వే సేంద్రా సాగ్ని పురోగమాః|

అవశ్య మేవ లభతే ఫలం పాపస్య కర్షణః 25||

ఘోరం పర్యాగతే కాలే కర్తా నాస్త్వత్ర సంశయః|

శుభ కృత్ శుభ మాఽఽప్నోతి పాప కృత్ పాప మశ్నుతే 26||

విభీషణస్సుఖం ప్రాప్తస్త్వం ప్రాప్తః పాప మీదృశం|

సంత్యన్యాః ప్రమదాః తుభ్యం రూపేణాభ్యభికాస్తతః 27||

అనంగ వశ మాఽఽపన్నస్త్వం తు మోహో న్న బుద్ధ్యసే|

న కులేన న రూపేణ న దాక్షిణ్యేన మైథిలీ 28||

మయాభికా వా తుల్యా వా త్వం తు మోహోన్న బుద్ధ్యసే|

సర్వథా సర్వభూతానాం నాస్తి మృత్యు రలక్షణః 29||

తవ తావ దయమ్ మృత్యుః మైథిలీకృతలక్షణః|

సీతా నిమిత్తజో మృత్యు త్వయా దూరా దుపాహృతః 30||

మైథిలీ సహ రామేణ విశోకా విహరిష్యతి|

అల్పపుణ్యా త్వహం ఘోరే పతితా శోకసాగరే 31||

కైలాసే మన్దరే మేరౌ తథా చైత్రరథే వనే|

దేవోద్ధ్యానేషు సర్వేషు విహృత్య సహితా త్వయా 32||

విమానేనానురూపేణ యా యామ్యతులయాశ్రియా|

పశ్యన్తి వివిధాన్ దేశాంస్తాంస్తాంశ్చిత్రస్రగమ్బరా 33||

భ్రంశితా కామభోగేభ్యస్తాస్తి వీరవధాత్ తవ|

సై వాన్యే వాస్తి సంవృత్తా భిక్ రాజ్ఞాం చంచలాశ్రియః 34||

హా రాజ సుకుమారం తే సుభ్రు సు త్వక్ సమున్నసం|

కాంతిశ్రీద్యుతిభిస్తుల్యః ఇందు పద్మ దివాకరైః 35||

కిరీట కూటోజ్జ్వలితం తామ్రాఽస్యం దీప్త కుండలం|

మద వ్యాకుల లోలాక్షం భూత్వా య త్పాన భూమిషు 36||

వివిధస్రగ్ధరం చారు వల్గుస్థిత కథం శుభం|

తదేవాద్య తవేదం హి వక్త్రం న భ్రాజతే ప్రభో 37||

రామ సాయక నిర్భిన్నం సిక్తం రుభిర విస్రవైః|

విశీర్ణ మేదో మస్తిష్కం రూక్షంస్యందన రేణుభిః 38||

హా పశ్చిమా మే సంప్రాప్తా దశా వైధవ్య కాలినీ|

యా మయాఽసీ న్న సంబుధ్ధా కదాచి దపి మందయా 39||

పితా దానవ రాజో మే భర్తా మే రాక్షసేశ్వరః|

పుత్రో మే శక్ర నిర్జేతా ఇత్యేవం గర్వితా భ్రుశం 40||

ద్రుప్తారి మర్దనాశూరాః ప్రఖ్యాత బల పౌరుషాః|

అకుతశ్చి త్తయా నాథా మమే త్వాఽసీర్కతి ర్ద్ధధా 41||

తేషా మేవం ప్రభావానాం యుష్మాకం రాక్షసర్షభ|

కథం భయ మసంబద్ధం మానుషా దిద మాఽగతం 42||

స్నిగ్ధేంద్ర నీల నీలం తు ప్రాంశు శైలోపమమ్ మహాత్|

కేయూర అంగద వైడూర్య ముక్తా దామస్రగుజ్జ్వలం 43||

కాంతం విహారే ష్యధికం దీప్తం సంగ్రామ భూమిషు|

భా త్వాఽభరణ అభాభి ర్యవిద్యుద్భి రివ తోయదః 44||

తదే వాద్య శరీరం తే తీక్ష్ణే ర్నైశ్శరైశ్చి|

పున ర్దుర్లభ సంస్పర్శం పరిష్వక్తుం న శక్యతే 45||

శ్వావిధశ్శలలైః యద్వత్ బాణై ర్లగ్నై ల్నిరంతరం|

స్వల్పితై ర్కర్కసు భ్రుశం సంఛిన్నస్నాయు బంధనమ్ 46||

క్షితౌ నిపతితం రాజన్యాయమమ్ రుభిర చ్చవి|

వజ్ర ప్రహారాభిహతో వికీర్ణా ఇవ పర్వతః 47||

హాస్వప్నస్సత్య మేవేదం త్వం రామేణ కథం హతః|

- త్వం మృత్యోరపి మృత్యుస్యాః కథం మృత్యు వశం గతః 48||
- త్రై లోక్య వసు భోక్తారం త్రై లోక్యో ద్వేగదం మహాత్|
జేతారం లోక పాలానాం క్షేప్తారం శంకరస్య చ 49||
- దృష్టానాం నిగృహీతార మాఽవిష్యుత పరాక్రమమ్|
లోక క్షోభయితారం చ నాదైః భూత విరావిణం 50||
- ఓజసా దృష్ట వాక్యానాం వక్తారం లిపు సన్నిధౌ|
స్వ యూథ భృత్య వర్గాణాం గోప్తారం భీమ కర్తణాం 51||
- హస్తారం దానవేన్ద్రాణాం యక్షాణాం చ సహస్రశః|
నివాతకవచానాం చ నిగృహీతార మాఽహవే 52||
- నైక యజ్ఞ విలోప్తారం త్రాతారంస్వజనస్య చ|
ధర్మ వ్యవస్థా భేత్తారం మాయాస్రష్టారమాఽహవే 53||
- దేవాసుర కన్యానాం ఆహర్తారం తతస్తతః|
శత్రుస్త్రీ శోక దాతారం నేతారం నిజ సైనికాన్ 54||
- లంకా ద్వీపస్య గోప్తారం కర్తారం భీమ కర్తణాం|
అస్మాకం కామ భోగానాం దాతారం రథినాం వరం 55||
- ఏవం ప్రభావం భార్తారం దృష్ట్వా రామేణ పాతితం|
స్థిరాస్తి యా దేహ మిమమ్ ధారయామి హత ప్రియ 56||

శయనేషు మహార్యేషు శాయిత్వా రాక్షసేశ్వర।
 ఇహ కస్మాత్ ప్రసుప్తాసి ధరణ్యాం రేణు పాటలః 57॥
 యథా మే తనయశ్శస్త్రో లక్షణే నేన్ద్రజి ద్యుభి।
 తదాస్త్వభిహితా తీవ్రం అద్య త్వం అస్మిన్ నిపాతితా 58॥
 నాహం బంధు జనై ర్హీనా హీనా నాథేన తు త్వయా।
 విహీనా కామ భోగైశ్చ శోచిష్యే శాశ్వతీః సమాః 59॥
 ప్రసన్నో దీర్ఘ మధ్వానమ్ రాజన్ అద్యాసి దుర్గమమ్।
 నయ మమాపి దుఃఖ ఆర్తాం న జీవిష్యే త్వయా వినా 60॥
 కస్మా త్వం మాం విహా యేహ కృపణాం గంతు మిచ్ఛసి।
 దీనాం విలపితై ర్నందాం కింవా మాం నాభిభాషసే 61॥
 దృష్ట్వా న ఖల్వసి కృద్ధో మా మిహా నవకుంలితాం।
 నిర్గతాం నగర ద్వారాత్ పద్భ్యా మేవాయగతాం ప్రభో 62॥
 పశ్యేష్ట దార దారాంస్తే భ్రష్ట లజ్జా వకుంలితాన్।
 బహి ర్నిష్పతితాన్ సర్వాన్ కథం దృష్ట్వా న కుప్యసి 63॥
 అయమ్ క్రీడా సహాయస్తేనాథో లాలప్యతే జనః।
 న చైన మాయశ్వాసయసే కింవా న బహు మన్యసే 64॥
 యస్త్వయా విధవా రాజన్ కృతా నైకాః కులస్త్రీయః।

పతివ్రతా ధర్మ పరా గురు శుశ్రూషణే రతాః 65||

తాభిః శోకాభి తప్తాభిః శప్తః పర వశం గతః|

త్వయా విప్రకృతాభి ర్య త్తదా శప్తం తదాగతం 66||

ప్రవాదః సత్య ఏవాయమ్ త్వాం ప్రతి ప్రాయశో నృప|

పతివ్రతానాం నాకస్మాత్ పతన్త్య శ్శాణి భూతలే 67||

కథం చ నామ తే రాజన్ లోకానాఽక్రమ్య తేజసా|

నాలీ చౌర్య మిదం క్షుద్రం కృతం శౌండీర్యమానినా 68||

అపనీయాఽశ్రమా ద్రామమ్ య న్నృగ చ్చద్మనా తవ|

ఆనీతా రామ పత్నీ సా త త్తే కాతర్య లక్షణం 69||

కాతర్యం చ న తే యుద్ధే కదాచి త్సంస్కరా మ్యహం|

తత్ తు భాగ్య విపర్యాసా న్నూనమ్ తే పక్వ లక్షణం 70|

అతీత అనాగత అర్థజ్ఞో వర్తమాన విచక్షణః|

మైథిలీమాఽహృతాం దృష్ట్వా ధ్యాత్వా నిశ్చస్య చాఽయతం

71||

సత్యవాక్ స మహాభాగో దేవరో మే య దబ్రవీత్|

సాయమ్ రాక్షసముఖ్యానాం వినాశః పర్యుపస్థితః 72||

కామక్రోధసముత్తేన వ్యసనేన ప్రసంగినా|

- నిర్వృత్తస్త్వ త్కృతేనర్థః సోయమ్ మూల హరో మహాన్ 73||
- త్వయా కృత.మిదం సర్వ.మనాథం రక్షసాం కులమ్|
- న హి త్వం శోచితవ్యో మే ప్రఖ్యాతబలపౌరుషః 74||
- స్త్రీస్వభావాత్ తు మే బుద్ధిః కారుణ్యే పరివర్తతే|
- సుకృతం దుష్కృతం చ త్వం గృహీత్వాస్వాం గతిం గతః 75||
- ఆత్మాన.మనుశోచామి త్వద్వియోగేన దుఃఖితా|
- సుహృదాం హిత కామానాం నశ్రుతం వచనమ్ త్వయా 76||
- భ్రాత్రూణాం చాపి కార్శ్నేన హిత ముక్తం త్వయానఘ|
- హేత్వర్థ యుక్తం విధివత్త్రేయస్కర మదారుణం 77||
- విభీషణే నాభిహితం న కృతం హేతుమత్ త్వయా|
- మాలీచ కుంభకర్ణాభ్యాం వాక్యం మమ పితుస్తదా 78||
- నశ్రుతం వీరమత్తేన తస్యేదం ఫల మీద్రుశం|
- నీలజీమూతసంకాశ పీతామ్బరశుభాంగదః 79||
- సర్వగాత్రాణి విక్షిప్య కిం శేషే రుభిరాఽఘ్రతః|
- ప్రసుప్త ఇవ శోకాఽర్తాం కిం మాం న ప్రతిభాషసే 80|
- మహావీర్యస్య దక్షస్య సంయుగే ష్వపలాయినః|
- యాతుధానస్య దౌహిత్రీ కిం త్వం మాం నాభ్యుదీక్షసే 81||

ఉత్తిష్ఠో త్తిష్ఠ కిం శేషే ప్రాప్తే పరిభవే నవే|

అద్య వై నిర్భయా లంకా ప్రవిష్టాః సూర్య రత్నయః 82||

యేన సూదయసే శత్రూన్ సమరే సూర్యవర్చసా|

వజ్రో వజ్రధరస్యేవ సోఽయమ్ తే సతతార్చితః 83||

రణే శత్రుప్రహరణో హేమజాలపరిష్కృతః|

పరిఘో వ్యవకీర్ణస్తే బాణైశ్చిన్న.స్సహస్రధా 84||

ప్రియా మివోపగూహ్య త్వం శేషే సమర మేదినీం|

అప్రియా మివ కస్మా చ్చ మాం నేచ్ఛస్యభిభాషితుం 85||

భిగస్తు హృదయమ్ యస్యా మమేదం న సహస్రధా|

త్వయి పంచత్వ మాఽపన్నే ఫలతే శోకపీడితమ్ 86||

ఇత్యేవం విలపం త్యేనమ్ బాష్ప వ్యాకుల లోచనా|

స్నేహోవస్కన్న హృదయా దేవీ మోహ ముపాగమత్ 87||

కశ్యలాభిహతా సన్నా బభౌ సా రావణోరసి|

సంధ్యానురక్తే జలదే దీప్తా విద్యుది వాసితే 88||

తథాగతాం సముత్పత్య సపత్న్యస్తా భ్రుశాఽతురాః|

పర్యవస్థాపయా మాసూ రుదంత్యో రుదతీం భ్రుశం 89||

న తే సువిదితా దేవి లోకానాంస్థితి రధృవా |

దశా విభాగ పర్యాయే రాజ్ఞాం చంచలయాశ్రియా 90|

ఇత్యేవ ముచ్యమానా సా స శబ్దం ప్రరురోద హా|

స్నాపయన్తీ త్వభిముఖౌస్తనా వస్త్రాంబు విస్త్రవైః 91||

ఏతస్మి న్నన్తరే రామో విభీషణ మువాచ హా|

సంస్కారః క్రియతాం భ్రాతుస్త్రియశ్చైతా నివర్తయ 92||

తం ప్రశ్రితస్తతో రామంశ్రుతవాక్యో విభీషణః|

విమృశ్య బుద్ధ్యా ధర్మజ్ఞో ధర్మార్థసహితం వచః 93||

రామస్యైవానువృత్త్యర్థమ్ ఉత్తరం ప్రత్యభాషత|

త్యక్తధర్మవ్రతం క్రూరం నృశంస.మన్యతం తథా 94||

నాహ.మర్హోస్మి సంస్కర్తుం పరదారాభిమల్నినమ్|

భ్రాతృరూపో హి మే శత్రుః ఏష సర్వాహితే రతః 95||

రావణో నార్హతే పూజాం పూజ్యోపి గురుగౌరవాత్|

నృశంస ఇతి మాం కామం వక్ష్యన్తి మనుజా భువి 96||

శ్రుత్వా తస్య గుణాన్ సర్వే వక్ష్యన్తి సుకృతం పునః|

తచ్ఛ్రుత్వా పరమప్రీతో రామో ధర్మభృతాం వరః 97||

విభీషణమ్ ఉవాచేదం వాక్యజ్ఞో వాక్యకోవిదమ్|

తవాపి మే ప్రియమ్ కార్యం త్వత్ప్రభావాచ్చ మే జితమ్ 98||

అవశ్యం తు క్షమమ్ వాచ్యో మయా త్వం రాక్షసేశ్వర!

అధర్మాన్యతసంయుక్తః కామమ్ తు ఏష నిశాచరః 99॥

తేజస్వీ బలవాన్ శూర.స్సంగ్రామేషు చ నిత్యశః!

శతక్రతు ముఖ్యై ర్దేవై.శ్శూయతే న పరాజితః॥ 100॥

మహాత్మా బలసంపన్నో రావణో లోకరావణః!

మరణాంతాని వైరాణి నిర్ష్పృతం నః ప్రయోజనమ్॥ 101॥

క్రియతా.మస్య సంస్కారో మమాప్యేష యథా తవ!

త్వత్సకాశా ద్దశగ్రీవః సంస్కారం విధిపూర్వకమ్॥ 102॥

ప్రాప్తు.మర్త్వతి ధర్మజ్ఞ త్వం యశోభాగ్భవిష్యసి!

రాఘవస్య వచ.శ్శ్రుత్వా త్వరమాణో విభీషణః॥ 103॥

సంస్కారేణానురూపేణ యోజయా మాస రావణమ్!

చితాం చందన కాష్ఠానాం పద్మ కోశీర సంవృతాం॥ 104॥

బ్రాహ్మ్యే సంవేశయాం చక్రూ రాంకవాస్తరణా వృతాం!

వర్తతే వేదవిహితో రాజ్ఞో వై పశ్చిమ క్రతుః॥ 105॥

ప్రచక్మా రాక్షసేన్ద్రస్య పితృమేధ మనుక్రమమ్!

వేదిం చ దక్షిణ ప్రాచ్యాం యథాస్థానమ్ చ పావకం॥ 106॥

ప్రషడాఽఽజ్యేన సంపూర్ణం సృవంస్కంధే ప్రతిక్షిపుః!

పాదయోః శకటం ప్రాదు రంతరూర్వో రులూఖలం॥ 107॥

దారు పాత్రాణి సర్వాణి అరణిం చోత్తరారణిం।

దత్వా తు ముసలం చాన్య ద్యధాస్థానమ్ విచక్షణాః॥ 108॥

శాస్త్ర దృష్టేన విధినా మహర్షి విహితేన చ।

తత్ర మేధ్యం పశుం హత్వా రాక్షసేన్ద్రస్య రాక్షసాః॥ 109॥

పరిస్తరణికాం రాజ్ఞో ఘ్రుతాక్తాం సమవేశయన్।

గంధై ర్శాల్యై రలంకృత్య రావణం దీన మానసాః॥ 110॥

విభీషణ సహాయాస్తే వస్తైశ్చ వివిధై రపి ।

లాజైశ్చావకిరంతిన్సు బాష్ప పూర్ణ ముఖాన్తుదా॥ 111॥

దదౌ చ పావకం తస్య విధి యుక్తం విభీషణః।

స్నాత్వా చై వార్ష వస్త్రేణ తిలాన్ దూర్వాభి మిశ్రితాన్॥ 112॥

ఉదకేన చ సమ్మిశ్రాన్ ప్రదాయ విధి పూర్వకం।

ప్రదాయ చోదకం తస్మై మూర్ధ్నా చైనమ్ నమస్య చ॥ 113॥

తాస్త్రియోఽనునయా మాస సాన్త్వ ముక్త్యా పునః పునః।

గమ్యతా మితి తాః సర్వా వివిశు ర్నగరం తదా॥ 114॥

ప్రవిష్టాసు చ సర్వాసు రాక్షసీషు విభీషణః।

రామపార్శ్వ ముపాగమ్య తదాతిష్ఠద్విసీతవత్॥ 115॥

రామోఽపి సహ సైన్యేన ససుగ్రీవ.స్సలక్షణః|

హర్షం లేభే లిపుం హత్వా యథా వృత్రం శతక్రతుః|| 116||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతుర్దశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 115 విభీషణాభిషేకః

తే రావణవధం దృష్ట్వా దేవగన్ధర్వదానవాః|

జగ్ముస్త్వై.స్త్వై లిప్మానై.స్త్వై కథయన్త.శ్శుభాః కథాః|| 1||

రావణస్య వధం ఘోరం రాఘవస్య పరాక్రమమ్|

సుయుద్ధం వానరాణాం చ సుగ్రీవస్య చ మన్త్రితమ్ 2||

అనురాగం చ వీర్యం చ సౌమిత్రేర్లక్షణస్య చ|

కథయన్తో మహాభాగా జగ్ముర్హృష్టా యథాఽగతమ్ 3||

రాఘవస్తు రథం దివ్య.మిన్దదత్తం శిఖిప్రభమ్|

అనుజ్ఞాయ మహాభాగో మాతలిం ప్రత్యపూజయత్ 4||

రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞాతో మాతలి.శ్శక్రసారథిః|

దివ్యం తం రథ మాఽస్థాయ దివ మేవాఽరురోహ సః 5||

తస్మిన్స్తు దివ.మారూఢే సురసారథిసత్తమే|

రాఘవః పరమప్రీత.స్సుగ్రీవం పరిషస్వజే 6||

పరిష్కరణ చ సుగ్రీవం లక్ష్మణేన ప్రచోదితః|

పూజ్యమానో హరిశ్రేష్ఠః ఆజగామ బలాఽలయమ్ 7||

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామ.స్సమీపపరివర్తనమ్|

సౌమిత్రిం సత్త్వసంపన్నం లక్ష్మణం దీప్తతేజసం 8||

విభీషణ.మిమమ్ సౌమ్య లంకాయా.మభిషేచయ|

అనురక్తం చ భక్తం చ మమ చైవోపకారిణమ్ 9||

ఏష మే పరమః కామో యదిమమ్ రావణానుజమ్|

లంకాయాం సౌమ్య పశ్యేయ.మభిషిక్తం విభీషణమ్|| 10||

ఏవమ్ ఉక్తస్తు సౌమిత్రి రాఘవేణ మహాత్మనా|

తథే త్యుక్త్వా తు సంహృష్ట.స్సౌవర్ణం ఘట.మాదదే|| 11||

తం ఘటం వానరేంద్రాణాం హస్తే దత్త్వా మనో జవాన్|

ఆదిదేశ మహా సత్త్వాన్ సముద్ర సలిలాఽనయే|| 12||

అతి శీఘ్రం తతో గత్త్వా వానరాస్తే మహా బలాః|

ఆగతాస్త జలం గృహ్య సముద్రా ద్వానరోత్తమాః|| 13||

తతస్త్వీకం ఘటం గృహ్య సంస్థాప్య పరమాఽసనే|

ఘటేన తేన సౌమిత్రిః అభ్యషించ ద్విభీషణమ్|| 14||

లంకాయాం రక్షసాం మధ్యే రాజానమ్ రామశాసనాత్|

విధినా మంత్ర దృష్టేన సుహృద్గణ సమా వృతం॥ 15॥

అభ్యషించత్ స ధర్మాత్మా శుద్ధాత్మానమ్ విభీషణమ్।

తస్యాఽమాత్యా జహృషిరే భక్తాయే చాస్య రాక్షసాః॥ 16॥

దృష్ట్వాభిషిక్తం లంకాయాం రాక్షసేంద్రం విభీషణమ్।

స త ద్రాజ్యం మహా త్రాప్య రామ దత్తం విభీషణః॥ 17॥

ప్రకృతీ.స్సాన్త్యయిత్వా చ తతో రామమ్ ఉపాగమత్।

అక్షతాన్ మోదకాన్ లాజాన్ దివ్యా.స్సుమనసస్తదా॥ 18॥

ఆజప్రూః అథ సంహృష్టాః పౌరాస్తస్త్వై నిశాచరాః।

స తాన్ గృహీత్వా దుర్ధర్షో రాఘవాయ న్యవేదయత్॥ 19॥

మంగల్యం మంగలం సర్వం లక్షణాయ చ వీర్యవాన్।

కృతకార్యం సమృద్ధార్థం దృష్ట్వా రామో విభీషణమ్ 20॥

ప్రతిజగ్రాహ తత్ సర్వం తస్యైవ ప్రియకామ్యయా।

తత.శ్చైలోపమమ్ వీరం ప్రాంజలిం పార్శ్వత.స్సింధ తమ్ 21॥

అబ్రవీద్రాఘవో వాక్యం హనూమంతం ప్లవంగమమ్।

అనుమాన్య మహారాజ.మిమమ్ సౌమ్య విభీషణమ్ 22॥

గచ్ఛ సౌమ్య పులీం లంకా మనుజ్ఞాప్య యథా విధి।

ప్రవిశ్య రావణగృహం విజయే నాభినంద్య చ 23॥

వైదేహ్య మాం కుశలినమ్ ససుగ్రీవం సలక్ష్మణమ్ |
ఆచక్ష్వ వదతాంశ్రేష్ఠ రావణం చ మయా హతమ్ 24||

ప్రియ మేత దుదాహృత్య మైథిల్యాస్త్యం హలీశ్వర |
ప్రతిగృహ్య చ సందేశమ్ ఉపావర్తితు మర్హసి 25||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ దశోత్తర శతతమస్సర్గః |

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 116 మైథిలీప్రియనివేదనమ్

ఇతి ప్రతిసమాదిప్యో హనూమాన్ మారుతాఽఽత్తజః |

ప్రవివేశ పులీం లంకాం పూజ్యమానో నిశాచరైః || 1 ||

ప్రవిశ్య తు మహాతేజా రావణస్య నివేశనమ్ |

దదర్శ మృజయా హీనాం సాతంకా.మివ రోహిణీమ్ 2 ||

వృక్ష మూలే నిరాఽనందాం రాక్షసీభిః సమావృతాం |

నిభృతః ప్రణతః ప్రహ్వ.స్సోఽభిగమ్యాభివాద్య చ 3 ||

దృష్ట్వా తం ఆగతం దేవీ హనుమంత మహా బలం |

తూష్ఠీ మాఽస్త తదా దృష్ట్వాస్తృత్వా ప్రముదితాభవత్ 4 ||

సౌమ్యం దృష్ట్వా ముఖం తస్యాః హనుమాన్ ప్లవగోత్తమః |

రామస్య వచనమ్ సర్వ.మాఖ్యాతుమ్ ఉపచక్రమే 5 ||

వైదేహి కుశలీ రామ.స్ససుగ్రీవ.స్సలక్ష్మణః।

విభీషణ సహాయశ్చ హలీణాం సహితో బలైః 6॥

కుశలం చాఽహ సిద్ధార్థో హతశత్రుః అలిందమః।

విభీషణసహాయేన రామేణ హరిభి.స్సహ 7॥

నిహతో రావణో దేవి లక్ష్మణస్య నయేన చ।

పృష్ట్యా తు కుశలం రామో వీరస్త్వాం రఘునన్దనః 8॥

అబ్రవీత్ పరమప్రీతః కృతార్థేనాన్తరాత్మనా।

ప్రియ మాఽఖ్యామి తే దేవి త్వాం తు భూయ.స్సభాజయే 9॥

దిష్ట్యా జీవసి ధర్మజ్ఞే జయేన మమ సంయుగే।

లబ్ధో నో విజయ.స్సీతేస్వస్థా భవ గతవ్యథా॥ 10॥

రావణశ్చ హత.శ్శత్రుః లంకా చేయమ్ వశేస్థితా।

మయా హ్యలబ్ధనిద్రేణ ధృతేన తవ నిర్జయే॥ 11॥

వ్రతిజ్ఞైషా వినిస్తీర్ణా బద్ధ్యా సేతుం మహోదధౌ।

సంభ్రమశ్చ న గంతవ్యో వర్తన్త్యా రావణాఽలయే॥ 12॥

విభీషణ విధేయమ్ హి లంకైశ్వర్య.మిదం కృతమ్।

త దాఽశ్వసిహి విశ్వస్త్వాస్వగృహే పరివర్తసే॥ 13॥

అయమ్ చాభ్యేతి సంహృష్టస్త్వద్ధర్మనసముత్సుకః।

ఏవ ముక్తా సముత్పత్య సీతా శశినిభాననా॥ 14॥

ప్రహర్షేణావరుద్ధా సా వ్యాజహార న కించన॥

అబ్రవీచ్ఛ హరిశ్రేష్ఠ.స్సీతా.మప్రతిజల్పతీమ్॥ 15॥

కిం ను చింతయసే దేవి కిం ను మాం నాభిభాషసే॥

ఏవమ్ ఉక్తా హనుమతా సీతా ధర్మే వ్యవస్థితా॥ 16॥

అబ్రవీత్ పరమప్రీతా హర్షగద్గదయా గీరా॥

ప్రియమ్ ఏత దుపశ్రుత్య భర్తుర్విజయసంశ్రితమ్॥ 17॥

ప్రహర్షవశ.మాపన్నా నిర్వాక్యాస్తి క్షణాంతరమ్॥

న హి పశ్యామి సదృశం చింతయన్తీ ప్లవంగమ॥ 18॥

మత్ప్రియా యఖ్యానకస్యేహ తవ ప్రత్యభినందనమ్॥

న హి పశ్యామి తత్ సౌమ్య పృథివ్యా.మపి వానర॥ 19॥

సదృశం మత్ప్రియా యఖ్యానే తవ దాతుం భవేత్ సమమ్॥

హిరణ్యం వా సువర్ణం వా రత్నాని వివిధాని చ 20॥

రాజ్యం వా త్రిషు లోకేషు నైత దర్శ్వాతి భాషితుమ్॥

ఏవమ్ ఉక్తస్తు వైదేహ్య ప్రత్యువాచ ప్లవంగమః 21॥

గృహీత ప్రాంజలిర్వాక్యం సీతాయాః ప్రముఖేస్థితః॥

భర్తుః ప్రియహితే యుక్తే భర్తుర్విజయకాంక్షిణి 22॥

స్నిగ్ధమ్ ఏవంవిధం వాక్యం త్వమ్ ఏవార్హసి భాషితుమ్|

తవైతద్వచనమ్ సౌమ్యే సారవత్స్నిగ్ధ మేవ చ 23||

రత్నౌఘాద్వివిధాచ్ఛాపి దేవరాజ్యాద్విశిష్యతే|

అర్థతశ్చ మయా ప్రాప్తౌ దేవరాజ్యాఽదయో గుణాః 24||

హతశత్రుం విజయినమ్ రామమ్ పశ్యామి సుస్థితమ్|

తస్య త ద్వచనమ్ శ్రుత్వా మైథిలీ జనకాఽత్తజా 25||

తతః శుభతరం వాక్యం ఉవాచ పవనాఽత్తజం|

అతి లక్షణ సంపన్నం మాధుర్య గుణ భూషితం 26||

బుద్ధ్యా హ్యష్టాంగయా యుక్తం త్వమేవార్హసి భాషితుం|

శ్లాఘనీయోనిలస్య త్వం పుత్రః పరమ ధార్మికః 27||

బలం శౌర్యంశ్రుతం సత్త్వం విక్రమో దాక్ష్య ముత్తమమ్|

తేజః క్షమా దృతిః ధైర్యం వినీతత్వం న సంశయః 28||

ఏతే చాన్యే చ బహవో గుణాస్త్యయ్యేవ శోభనాః|

అథోవాచ పునస్సీతా మసంభ్రాంతో వినీతవత్ 29||

ప్రగృహీతాంజలి ర్హర్షా త్సీతాయాః ప్రముఖేస్థితః|

ఇమాస్తు ఖలు రాక్షసోఽయది త్వ.మనుమన్యసే 30||

హన్తు మిచ్ఛామ్యహం సర్వా యాభిస్త్యం తల్జితా పురా|

క్లిశ్యంతీం పతిదేవాం త్వా.మశోకవనికాం గతామ్ 31||
 ఘోరరూపసమాచారాః క్రూరాః క్రూరతరేక్షణాః|
 రాక్షసోఽ దారుణకథా వర మేతత్ ప్రయచ్ఛ మే 32||
 ముష్టిభిః పాణిభిః సర్వాశ్చరణైశ్చైవ శోభనే|
 ఇచ్ఛామి వివిధైర్భ్రాతైః హన్తు మేతా.స్సుదారుణాః 33||
 ఘోరైర్జానుప్రహరైశ్చ దశనానాం చ పాతనైః|
 భక్షణైః కర్ణనాసానాం కేశానాం లుంచనైస్తథా 34||
 నఖైః శుష్క ముఖీభిశ్చ దారణై లంఘనై ర్హతైః|
 నిపాత్య హంతు మిచ్ఛామి తవ విప్రియ కారిణీః 35||
 ఏవంప్రకారైర్బహుభిర్విప్రకారైర్యశస్విని|
 హన్తు మిచ్ఛా మ్యహం దేవి తవేమాః కృతకిల్బిషాః 36||
 ఏవ ముక్తా హనుమతా వైదేహీ జనకాఽత్తజా|
 ఉవాచ ధర్మసహితం హనూమన్తం యశస్వినీ 37||
 రాజసంశ్రయవశ్యానాం కుర్వతీనాం పరాఽఽజ్ఞయా|
 విధేయానాం చ దాసీనాం కః కుప్యేద్వానరోత్తమ 38||
 భాగ్యవైషమ్య యోగేన పురా దుశ్చరితేన చ|
 మ యైతత్ ప్రాప్యతే సర్వంస్వకృతం హ్యపభుజ్యతే 39||

ప్రాప్తవ్యం తు దశా యోగాన్ మయైతదితి నిశ్చితమ్ |
 దాసీనాం రావణస్యాహం మర్షయామీహ దుర్బలా 40 ||
 ఆజ్ఞప్తా రావణేనైతా రాక్షస్యో మా.మతర్జయన్ |
 హతే తస్మిన్ న కుర్యూర్ హి తర్జనమ్ వానరోత్తమ 41 ||
 అయమ్ వ్యాఘ్రసమీపే తు పురాణో ధర్మసంహితః |
 ఋక్షేణ గీత.శ్లోకో మే తన్నిబోధి ప్లవంగమ 42 ||
 న పరః పాప.మాదత్తే పరేషాం పాపకర్తృణామ్ |
 సమయో రక్షితవ్యస్తు సంతశ్చాలిత్రభూషణాః 43 ||
 పాపానాం వా శుభానాం వా వధార్వాణాం ప్లవంగమ |
 కార్యం కరుణ.మార్యేణ న కశ్చిన్ నాపరాధ్యతి 44 ||
 లోకహింసావిహారాణాం రక్షసాం కామరూపిణమ్ |
 కుర్వతా.మపి పాపాని నైవ కార్య.మశోభనమ్ 45 ||
 ఏవమ్ ఉక్తస్తు హనుమాన్ సీతయా వాక్యకోవిదః |
 ప్రత్యువాచ తత.స్సీతాం రామపత్నీం యశస్వినీమ్ 46 ||
 యుక్తా రామస్య భవతీ ధర్మపత్నీ యశస్వినీ |
 ప్రతిసందిశ మాం దేవి గమిష్యే యత్ర రాఘవః 47 ||
 ఏవమ్ ఉక్తా హనుమతా వైదేహీ జనకాఽత్తజా |

అబ్రవీర్ణఘ్న మిచ్ఛామి భర్తారం వానరోత్తమ 48॥

తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వా హనుమాన్ పవనాఽత్తజః|

హర్షయన్ మైథిలీం వాక్యమ్ ఉవాచేదం మహోద్యుతిః 49॥

పూర్ణచన్ద్రాఽననమ్ రామమ్ ద్రక్ష్యస్యాఽర్యే సలక్షణమ్|

స్థిరమిత్రం హతామిత్రం శచీవ త్రిదశేశ్వరమ్ 50॥

తా మేవ ముక్త్యా రాజన్తిం సీతాం సాక్షా బివశ్రియమ్|

ఆజగామ మహావేగో హనుమాన్ యత్ర రాఘవః 51॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షోడశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 117 సీతాభర్తృముఖోబీక్షణమ్

స ఉవాచ మహాప్రాజ్ఞమభిగమ్య ప్లవంగమః|

రామమ్ వచనమర్థజ్ఞో వరం సర్వధనుష్పతామ్॥ 1॥

యన్నిమిత్తోఽయమారమ్భః కర్తృణాం చ ఫలోదయః|

తాం దేవీం శోకసంతప్తాం మైథిలీం ద్రఘ్ణమర్హసి 2॥

సా హి శోకసమాఽవిష్టా బాష్పపర్యాఽకులేక్షణా|

మైథిలీ విజయంశ్రుత్వా తవ హర్షమ్ ఉపాగమత్ 3॥

పూర్వకాత్ ప్రత్యయాచ్ఛాహమ్ ఉక్తో విశ్వస్తయా తయా|

భర్తారం ద్రష్టు.మిచ్ఛామి కృతార్థం సహలక్షణమ్ 4||

ఏవమ్ ఉక్తో హనుమతా రామో ధర్మభృతాం వరః|

అగచ్ఛత్ సహసా ధ్యాన మీష ద్భాష్టపలిప్లుతః 5||

దీర్ఘమ్ ఉష్ణం వినిశ్వస్య మేదినీ.మవలోకయన్|

ఉవాచ మేఘసంకాశం విభీషణమ్ ఉపస్థితమ్ 6||

దివ్యాంగరాగాం వైదేహీం దివ్యాఽఽభరణభూషితామ్|

ఇహ సీతాం శిర.స్సోత్సామ్ ఉపస్థాపయ మాచిరమ్ 7||

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ త్వరమాణో విభీషణః|

ప్రవిశ్యాంతఃపురం సీతాంస్వాభి.స్త్రిభిః అచోదయత్ 8||

దివ్యాంగ రాగా వైదేహీ దివ్యాఽఽభరణభూషితా|

యాన.మారోహ భద్రం తే భర్తా త్వాం ద్రష్టు.మిచ్ఛతి 9||

ఏవమ్ ఉక్తా తు వైదేహీ ప్రత్యువాచ విభీషణమ్ 10||

అస్నోతా ద్రష్టు.మిచ్ఛామి భర్తారం రాక్షసాభిప|| 10||

తస్యాస్తద్వచనంశ్రుత్వా ప్రత్యువాచ విభీషణః|

య దాఽఽహ రాజా భర్తా తే తత్తథా కర్తు.మర్హసి|| 11||

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా మైథిలీ భర్తృదేవతా|

భర్తృభక్తివ్రతా సాధ్వీ తథేతి ప్రత్యభాషత|| 12||

తత.సీతాం శిర.స్నాతాం యువతీభిః అలంకృతామ్|

మహారాష్ట్రభరణోపేతాం మహారాష్ట్రామ్బరధారిణీమ్|| 13||

ఆరోప్య శిబికాం దీప్తాం పరార్థ్యామ్బరసంవృతామ్|

రక్షోభిర్బహుభిర్గుప్తా.మాజహార విభీషణః|| 14||

సోఽభిగమ్య మహాత్మానమ్ జ్ఞాత్వాభిధ్యాన మాఽస్థితమ్|

ప్రణతశ్చ ప్రహృష్టశ్చ ప్రాప్తాం సీతాం న్యవేదయత్|| 15||

తా.మాగతామ్ ఉపశ్రుత్య రక్షోగృహచిరోషితామ్|

హరోష్ఠి దైన్యం చ రోషశ్చ త్రయమ్ రాఘవ మాఽవిశత్|| 16||

తతః పార్శ్వగతం దృష్ట్వా సవిమర్శం విచారయన్|

విభీషణ.మిదం వాక్య.మహ్యౌ రాఘవోఽబ్రవీత్|| 17||

రాక్షసాభిపతే సౌమ్య నిత్యం మద్విజయే రత|

వైదేహీ సన్నికర్షం మే శీఘ్రం సముపగచ్ఛతు|| 18||

స తద్వచన.మాజ్ఞాయ రాఘవస్య విభీషణః|

తూర్ణమ్ ఉత్సారణే యత్నం కారయా మాస సర్వతః|| 19||

కంచుకోష్ఠీషిణస్తత్ర వేత్రఝర్షరపాణయః|

ఉత్సారయంతః పురుషా.స్సమంతాత్ పరిచక్రముః 20||

ఋక్షాణాం వానరాణాం చ రాక్షసానాం చ సర్వశః|

బృన్దాన్ ఉత్సార్వమాణాని దూరమ్ ఉత్సస్పృజస్తదా 21॥

తేషామ్ ఉత్సార్వమాణానాం సర్వేషాం ధ్వని రుత్థితః|

వాయునోద్వర్తమానస్య సాగరస్యేవ నిస్వనః 22॥

ఉత్సార్వమాణాంస్తాన్ దృష్ట్వా సమన్తాజ్జాతసంభ్రమాన్|

దాక్షిణ్యాత్ తదమర్షాచ్ఛ వారయా మాస రాఘవః 23॥

సంరబ్ధశ్చాబ్రవీద్రామశ్చక్షుషా ప్రదహన్ ఇవ|

విభీషణం మహాప్రాజ్ఞం సోపాలమ్భ మిదం వచః 24॥

కిమర్థం మా.మనాదృత్య క్లిశ్యతేఽయమ్ త్వయా జనః|

నివర్తయైనమ్ ఉద్యోగం జనోఽయంస్వజనో మమ 25॥

న గృహాణి న వస్త్రాణి న ప్రాకారాస్తిరస్త్రియాః|

నేదృశా రాజసత్కారా వృత్త.మావరణంస్త్రియాః 26॥

వ్యసనేషు న కృచ్ఛేషు న యుద్ధే నస్వయమ్ వరే|

న క్రతా నో వివాహే చ దర్శనమ్ దుష్యతిస్త్రియాః 27॥

సైషా యుద్ధగతా చైవ కృచ్ఛే మహతి చస్థితా|

దర్శనేఽస్యా న దోష.స్యాన్తత్సమీపే విశేషతః 28॥

త దాఽనయ సమీపం మే శీఘ్ర మేనాం విభీషణ|

సీతా పశ్యతు మామ్ ఏషా సుహృద్గణవృతంస్థితమ్ 29॥

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ సవిమర్శో విభీషణః|

రామస్యోపానయత్ సీతాం సన్నికర్షం వినీతవత్ 30||

తతో లక్ష్మణసుగ్రీవౌ హనూమాంశ్చ ప్లవంగమః|

నిశమ్య వాక్యం రామస్య బభూవుర్వ్యథితా భృశమ్ 31||

కలత్రనిరపేక్షైశ్చ ఇంగితై రస్య దారుణైః|

అప్రీత.మివ సీతాయాం తర్కయన్తిస్త్వ రాఘవమ్ 32||

లజ్జయా త్వవలీయన్తీస్వేషు గాత్రేషు మైథిలీ|

విభీషణేనానుగతా భర్తారం సాభ్యవర్తత 33||

సా వస్తుసంరుద్ధముఖీ లజ్జయా జనసంసది|

రురోదాఽసాద్య భర్తార.మార్కపుత్రేతి భాషిణీ 34||

విస్మయాచ్ఛ ప్రహర్షాచ్ఛస్నేహోచ్ఛ పరిదేవతా|

ఉదైక్షత ముఖం భర్తు.స్సౌమ్యం సౌమ్యతరాఽననా 35||

అథ సమపనుదన్ మనఃక్లమమ్ సా|

సుచిర మదృష్ట ముదీక్ష్య వై ప్రియస్య|

వదన ముదితపూర్ణచన్ద్రకాన్తం|

విమలశశాంక నిభాఽననా తదానీం 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్తదశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 118 సీతాప్రత్యాదేశః

తాం తు పార్శ్వస్థితాం ప్రహ్వం రామ.స్సంప్రేక్ష్య మైథిలీమ్ |

హృదయాన్తరతక్రోధో వ్యాహర్తుమ్ ఉపచక్రమ్ || 1 ||

ఏషాసి నిర్జితా భద్రే శత్రుం జిత్వా మయా రణే |

పౌరుషాద్యదనుష్ఠేయమ్ తదేత దుపపాదితమ్ 2 ||

గతోఽస్యన్త.మమర్షస్య ధర్షణా సంప్రమార్జితా |

అవమానశ్చ శత్రుశ్చ మయా యుగపత్ ఉద్భృతౌ 3 ||

అద్య మే పౌరుషం దృష్ట.మద్య మే సఫల.శ్రమః |

అద్య తీర్ణప్రతిజ్ఞత్వాత్ ప్రభవామీహ చాఽత్తనః 4 ||

యా త్వం విరహితా నీతా చలచిత్తేన రక్షసా |

దైవసంపాదితో దోషో మానుషేణ మయా జితః 5 ||

సంప్రాప్త.మవమానమ్ యస్తేజసా న ప్రమార్జతి |

కస్తస్య పురుషార్థోఽస్తి పురుషస్యాలృతేజసః 6 ||

లంఘనమ్ చ సముద్రస్య లంకాయాశ్చావమర్దనమ్ |

సఫలం తస్య తత్క్లాఘ్య.మద్య కర్తృ హనూమతః 7 ||

యుద్ధే విక్రమతశ్చైవ హితం మన్తయతశ్చ మే |

సుగ్రీవస్య ససైన్యస్య సఫలోఽద్య పరిశ్రమః 8 ||

నిర్గుణం భ్రాతరం త్యక్త్వా యో మాంస్వయమ్ ఉపస్థితః।

విభీషణస్య భక్తస్య సఫలోఽద్య పరిశ్రమః 9॥

ఇత్యేవం బ్రువతస్తస్య సీతా రామస్య తద్వచః।

మృగీవోత్ఫుల్లనయనా బభూవాశ్రుపరిఘ్నతా॥ 10॥

పశ్యతస్మాం తు రామస్య భూయః క్రోధోఽభ్యవర్తత।

ప్రభూత ఆజ్ఞావసిక్తస్య పావకస్యేవ దీప్యతః॥ 11॥

స బద్ధ్వా భ్రుకుటిం వక్త్రే తిర్యక్ప్రేక్షితలోచనః।

అబ్రవీత్ పరుషం సీతాం మధ్యే వానరరక్షసామ్॥ 13॥

యత్ కర్తవ్యం మనుష్యేణ ధర్షణాం పరిమార్జతా।

తత్ కృతం సకలం సీతే శత్రుహస్తాత్ అమర్షణాత్॥ 14॥

నిర్జితా జీవలోకస్య తపసా భావితాత్మనా।

అగస్త్యేన దురాధర్షా మునినా దక్షిణేవ దిక్॥ 15॥

విదితశ్చాస్తు తే భద్రే యోఽయమ్ రణపరిశ్రమః।

స తీర్ణస్సుహృదాం వీర్యాన్ న త్వదర్థం మయా కృతః॥ 16॥

రక్షతా తు మయా వృత్తమపవాదం చ సర్వశః।

ప్రఖ్యాతస్యాఽఽత్మవంశస్య న్యంగం చ పరిరక్షితా॥ 17॥

ప్రాప్తచాలిత్రసందేహో మమ ప్రతిముఖేస్థితా।

దీపో నేత్రాఽతురస్యేవ ప్రతికూలాసి మే దృఢమ్॥ 18॥

తద్గచ్ఛ హ్యాభ్యనుజ్ఞాతా యథేష్టం జనకాఽత్మజే।

ఏతా దశ దిశో భద్రే కార్య మస్తి న మే త్వయా॥ 19॥

కః పుమాన్త్వి కులే జాతస్త్వియమ్ పరగృహోషితామ్।

తేజస్వీపునః ఆదద్యాత్ సుహృల్లభ్యేన చేతసా 20॥

రావణాంక పరిభ్రష్టాం దృష్టాం దుష్టేన చక్షుషా।

కథం త్వాం పునరాఽదద్యాం కులం వ్యపదిశన్ మహాత్ 21॥

తదర్థం నిర్జితా మే త్వం యశః ప్రత్యాహృతం మయా।

నాస్తి మే త్వ య్యభిష్టంగో యథేష్టం గమ్యతా.మితః 22॥

ఇతి ప్రవ్యాహృతం భద్రే మయైతత్ కృతబుద్ధినా।

లక్ష్మణే భరతే వా త్వం కురు బుద్ధిం యథాసుఖమ్ 23॥

సుగ్రీవే వానరేన్ద్రే వా రాక్షసేన్ద్రే విభిషణే।

నివేశయ మన.స్నోతే యథా వా సుఖ.మాత్మనః 24॥

న హి త్వాం రావణో దృష్ట్వా దివ్యరూపాం మనోరమామ్।

మర్షయేత చిరం సీతేస్వగృహే పరివర్తనీమ్ 25॥

తతః ప్రియార్హశ్రవణా త దప్రియమ్।

ప్రియ దుపశ్రుత్య చిరస్య మైథిలీ।

ముమోచ బాష్పం సుభృశం ప్రవేపితా|

గజేంద్రహస్తాభిహతేవ సల్లకీ 26||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టా దశోత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 119 పలుతాశనప్రవేశః|

ఏవమ్ ఉక్తా తు వైదేహీ పరుషం రోమహర్షణమ్|

రాఘవేణ సరోషేణ భృశం ప్రవృథితాభవత్|| 1||

సా త దశ్రుతపూర్వం హి జనే మహతి మైథిలీ|

శ్రుత్వా భర్తృవచో రూక్షం లజ్జయా వ్రీడితాభవత్ 2||

ప్రవిశంతీవ గాత్రాణిస్వాన్యేవ జనకాయత్తజా|

వాక్యల్యైస్తైస్సశల్యేవ భృశమ్ ప్రవృథితాభవత్ 3||

తతో బాష్పపలిక్లిష్టం ప్రమార్జన్తిస్వ మాననమ్|

శనైర్గద్గదయా వాచా భర్తార.మిద.మబ్రవీత్ 4||

కిం మామ్అసదృశం వాక్య మీదృశంశ్రోత్రదారుణమ్|

రూక్షంశ్రావయసే వీర ప్రాకృతః ప్రాకృతా.మివ 5||

న తథాస్తి మహాబాహో యథా త్వ.మవగచ్ఛసి|

ప్రత్యయమ్ గచ్ఛ మే యేన చారిత్రేణైవ తే శపే 6||

పృథక్స్థానాం ప్రచారేణ జాతిం త్వం పరిశంకసే।

పరిత్యజ ఇమాం శంకాం తు యది తేహం పరీక్షితా 7॥

య ద్యహం గాత్రసంస్పర్శం గతాస్తి వివశా ప్రభో।

కామకారో న మే తత్ర దైవం తత్రాపరాధ్యతి 8॥

మదభీనమ్ తు యత్తన్నేహృదయమ్ త్వయి వర్తతే।

పరాభీనేషు గాత్రేషు కిం కలిష్యా మ్యనీశ్వరా 9॥

సహసంవృద్ధభావాచ్చ సంసర్గేణ చ మానద।

య ద్యహం తే న విజ్ఞాతా హతా తేనాస్తి శాశ్వతమ్॥ 10॥

ప్రేషితస్తే యదా వీరో హనూమాన్ అవలోకకః।

లంకాస్థాహం త్వయా వీర కిం తదా న విసర్జితా॥ 11॥

ప్రత్యక్షం వానరేన్ద్రస్య త్వద్వాక్యసమనన్తరమ్।

త్వయా సంత్యక్తయా వీర త్యక్తంస్యాజ్జీవితం మయా॥ 12॥

న వృథా తేశ్రమోయంస్యాత్ సంశయే న్యస్య జీవితమ్।

సుహృజ్ఞనపరిక్లేశో న చాయమ్ నిష్ఫలస్తవ॥ 13॥

త్వయా తు నరశార్దుల క్రోధ మేవానువర్తతా।

లఘునేవ మనుష్యేణస్త్రీత్వ మేవ పురస్కృతమ్॥ 14॥

అపదేశేన జనకాన్తోత్పత్తిర్వసుధాతలాత్।

మమ వృత్తం చ వృత్తజ్ఞ బహు తేన పురస్కృతమ్॥ 15॥

న ప్రమాణీకృతః పాణిః బాల్యే బాలేన వీడితః।

మమ భక్తిశ్చ శీలం చ సర్వం తే పృష్ఠతః కృతమ్॥ 16॥

ఏవం బ్రువాణా రుదతీ బాష్పగద్గదభాషిణీ।

అబ్రవీల్లక్షణం సీతా దీనమ్ ధ్యానపరంస్థితమ్॥ 17॥

చితాం మే కురు సౌమిత్రే వ్యసనస్యాస్య భేషజమ్।

మిథ్యోప ఘాతోపహతా నాహం జీవితమ్ ఉత్సహే॥ 18॥

అప్రీతస్య గుణైర్భర్తుస్త్వక్తయా జనసంసది।

యా క్షమా మే గతిర్గన్తుం ప్రవేక్ష్యే హవ్యవాహనమ్॥ 19॥

ఏవమ్ ఉక్తస్తు వైదేహ్యో లక్షణః పరవీరహా।

అమర్షవశ.మాపన్నో రాఘవాఽననమ్ ఐక్షత 20॥

స విజ్ఞాయ మనశ్చన్దం రామస్యాఽకారసూచితమ్।

చితాం చకార సౌమిత్రః మతే రామస్య వీర్యవాన్ 21॥

అధోముఖం తదా రామమ్ శనైః కృత్వా ప్రదక్షిణమ్।

ఉపాసర్పత వైదేహీ దీప్యమానమ్ హుతాశనమ్ 22॥

ప్రణమ్య దేవతాభ్యశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ మైథిలీ।

బద్ధాంజలిపుటా చేదమ్ ఉవాచాగ్నిసమీపతః 23॥

యథా మే హృదయమ్ నిత్యం నాపసర్పతి రాఘవాత్|
తథా లోకస్య సాక్షీ మాం సర్వతః పాతు పావకః 24||

యథా మాం శుద్ధ చారిత్రాం దుష్టాం జానాతి రాఘవః|
తథా లోకస్య సాక్షీ మాం సర్వతః పాతు పావకః 25||

కర్తృణా మనసా వాచా యథా నాతి చరామ్యహం|
రాఘవం సర్వ ధర్మజ్ఞం యథా మాం పాతు పావకః 26||

ఆదిత్యో భగవాన్ వాయుః దిశశ్చంద్రస్తథైవ చ|
అహశ్చాపి తథా సంధ్యే రాత్రిశ్చ పృథివీ తథా 27||

యథాన్యేపి విజానంతి తథా చారిత్ర సంయుతామ్|
ఏవ ముక్త్యా తు వైదేహీ పరిక్రమ్య పఠతాశనమ్ 28||

వివేశ జ్వలనమ్ దీప్తం నిస్సంగేనాంతరాత్తనా|
జన.స్స సుమహాం స్తస్తో బాలవృద్ధసమాక్కులః 29||

దదర్శ మైథిలీం తత్ర ప్రవిశన్తీం పఠతాశనమ్|
సా తప్త నవ హేమాభా తప్త కాంచన భూషణా 30||

పపాత జ్వలనమ్ దీప్తం సర్వ లోకస్య సన్నిధౌ|
దదృశుస్తాం మహాభాగాం ప్రవిశన్తీం పఠతాశనం 31||

సీతాం కృత్వాస్త్రయో లోకాః పూర్ణా మాజ్యాపఠతీ మివ|

ప్రచుక్రుశు.స్త్రియః సర్వాస్తాం దృష్ట్వా హవ్యవాహనే 32||

పతంతీం సంస్కృతం మంత్రైః వసో ర్ధారా మివాధ్వరే|

దద్రుశుస్తాం త్రయో లోకా దేవ గంధర్వ దానవాః|

శస్తాం పతంతీం నిరయే త్రిదివా ద్దేవతా మివ 33||

తస్యా.మగ్నిం విశన్త్యాం తు హోహేతి విపుల.స్వనః|

రక్షసాం వానరాణాం చ సంబభూవాద్భుతోపమః 34||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 120 బ్రహ్మకృతరామస్తవః

తతో హి దుర్జనా రామ.శ్చుత్స్వేవ వదతాం గిరః|

దధౌః ముహూర్తం ధర్మాత్మా బాష్ప వ్యాకుల లోచనః|| 1||

తతో వైశ్రవణో రాజా యమశ్చామిత్రకర్షణః|

సహస్రాక్షో మహేన్ద్రశ్చ వరుణశ్చ జలేశ్వరః 2||

షడర్ధనయన.శ్చమాన్ మహాదేవో వృషధ్వజః|

కర్తా సర్వస్య లోకస్య బ్రహ్మే బ్రహ్మవిదాం వరః 3||

ఏతే సర్వే సమాకమ్య విమానై.సూర్య సన్నిభైః|

ఆగమ్య నగరీం లంకా.మభిజగ్నుశ్చ రాఘవమ్ 4||

తత.స్సహస్తాఽఽభరణాన్ ప్రగృహ్య విపులాన్ భుజాన్|

అబ్రువంస్త్రిదశశ్రేష్ఠాః ప్రాఙ్జలిం రాఘవంస్థితమ్ 5||

కర్తా సర్వస్య లోకస్యశ్రేష్ఠో జ్ఞానవతాం వరః|

ఉపేక్షసే కథం సీతాం పతన్తీం హవ్యవాహనే 6||

కథం దేవగణశ్రేష్ఠ.మాత్మానమ్ నావబుధ్యసే|

ఋతథామా వసుః పూర్వం వసూనాం చ ప్రజాపతిః 7||

త్రయాణాం త్వం హి లోకానా.మాదికర్తాస్వయంప్రభుః|

రుద్రాణా.మష్టమో రుద్ర.స్సాధ్యానామసి పంచమః 8||

అశ్వినౌ చాపి తే కర్ణౌ చన్ద్రసూర్యా చ చక్షుషీ|

అన్తే చాఽదౌ చ లోకానాం దృశ్యసే త్వం పరంతప9||

ఉపేక్షసే చ వైదేహీం మానుషః ప్రాకృతో యథా|

ఇత్యుక్తో లోకపాలైస్త్వై.స్సాస్వమీ లోకస్య రాఘవః|| 10||

అబ్రవీత్ త్రిదశశ్రేష్ఠాన్ రామో ధర్మభృతాం వరః|

ఆత్మానమ్ మానుషం మన్యే రామమ్ దశరథాఽత్మజమ్|| 11||

యోఽహం యస్య యతశ్చాహం భగవాన్స్తద్భవీతు మే|

ఇతి బ్రువన్తం కాకుత్స్థం బ్రహ్మే బ్రహ్మవిదాం వరః|| 12||

అబ్రవీచ్ఛణు మే రామ సత్యం సత్యపరాక్రమ|

భవాన్ నారాయణో దేవ.౩౩మాంశ్చక్రాఽఽయుధో విభుః|| 13||

ఏకశృంగో వరాహస్త్వం భూతభవ్యసపత్నజితీ|

అక్షరం బ్రహ్మసత్యం చ మధ్యే చాన్తే చ రాఘవ|| 14||

లోకానాం త్వం పరో ధర్మో విష్వక్సేనశ్చతుర్భుజః|

శార్ఙ్గ ధన్వా హృషీకేశః పురుషః పురుషోత్తమః|| 15||

అజితః ఖడ్గధృద్విష్ణుః కృష్ణశైవ బృహద్బలః|

సేనానీర్లామణీశ్చ త్వం బుద్ధిస్సత్యం క్షమా దమః|| 16||

ప్రభవశ్చాప్యయశ్చ త్వమ్ ఉపేన్ద్రో మధుసూదనః|

ఇన్ద్రకర్మా మహేన్ద్రస్త్వం పద్మనాభో రణాన్తకృత్|| 17||

శరణ్యం శరణం చ త్వా.మాపబుద్ధివ్యా మహార్షయః|

సహస్రశృంగో వేదాత్మా శతజిహ్వో మహార్షభః|| 18||

త్వం త్రయాణాం హి లోకానా మాఽఽది కర్తాస్వయమ్ ప్రభుః|

సిద్ధానా మపి సాధ్యానా.మాశ్రయశ్చాసి పూర్వజః|| 19||

త్వం యజ్ఞస్త్వం వషటాకరస్త్వమ్ ఓంకారః పరంతప|

ప్రభవం నిధనమ్ వా తే న విదుః కో భవాన్ ఇతి 20||

దృశ్యసే సర్వభూతేషు బ్రాహ్మణేషు చ గోషు చ|

దిక్షు సర్వాసు గగనే పర్వతేషు వనేషు చ 21||

సహస్రచరణః శ్శమాన్ శతశీర్షః సహస్రదృక్|

త్వం ధారయసి భూతాని వసుధాం చ సపర్వతామ్ 22||

అస్తే పృథివ్యాః సులిలే దృశ్యసే త్వం మహోరగః|

త్రీన్ లోకాన్ ధారయన్ రామ దేవగన్ధర్వదానవాన్ 23||

అహం తే హృదయమ్ రామ జిహ్వో దేవీ సరస్వతీ|

దేవా గాత్రేషు రోమాణి నిర్మితా బ్రహ్మణః ప్రభో 24||

నిమేషస్తే భవే ద్రాత్రిః ఉన్మేషస్తే భవద్భివా|

సంస్కారాస్తేభవే న్వేదా న త దస్తి త్వయా వినా 25||

జగత్ సర్వం శరీరం తేస్థైర్వమ్ తే వసుధాతలమ్|

అగ్నిః కోపః ప్రసాదస్తే సోమః శ్శవత్సలక్షణ 26||

త్వయా లోకాస్తయః క్రాంతాః పురాణే విక్రమైస్త్రిభిః|

మహేన్ద్్రశ్చ కృతో రాజా బలిం బద్ధ్వా మహోసురమ్ 27||

సీతా లక్ష్మీర్భవాన్ విష్ణుః దేవః కృష్ణః ప్రజాపతిః|

వధార్థం రావణస్యేహ ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్ 28||

త దిదం నః కృతం కార్యం త్వయా ధర్మభృతాం వర|

నిహతో రావణో రామ ప్రహృష్టో దివ మా క్రమ 29||

అమోఘం బలవీర్యం తే అమోఘస్తే పరాక్రమః।
 అమోఘం దర్శనమ్ రామ న చ మోఘ.స్త్వవస్తవః 30॥
 అమోఘాస్తే భవిష్యన్తి భక్తిమన్తశ్చ యే నరాః।
 యే త్వాం దేవం ధ్రువం భక్తాః పురాణం పురుషోత్తమమ్ 31॥
 ప్రాప్నువంతి సదా కామాన్ఇహ లోకే పరత్ర చ 32॥
 ఇమా మాఽర్షస్తవం నిత్య మితిహాసం పురాతనమ్।
 యే నరాః కీర్తయిష్యన్తి నాస్తి తేషాం పరాభవః 33॥
 శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే వింశ త్యుత్తర శతతమస్సర్గః।

• **యుద్ధకాణ్డే సర్గః 121 సీతావ్రతిగ్రహః**

ఏతచ్ఛ్రాత్వా శుభం వాక్యం పితామహసమీరితమ్।
 అంకే నాఽదాయ వైదేహీమ్ ఉత్పపాత విభావసుః॥ 1॥
 స విధూయ చితాం తాం తు వైదేహీం హవ్యవాహనః।
 ఉ త్తస్థా మూర్తిమానాఽశు గృహీత్వా జనకాఽత్మజాం 2॥
 తరుణాఽదిత్యసంకాశాం తప్తకాంచనభూషణామ్।
 రక్తామ్బరధరాం బాలాం నీలకుంచితమూర్ధజామ్ 3॥
 అక్లిష్టమాల్యాఽభరణాం తథా రూపాం మనస్వినీమ్।

దదౌ రామాయ వైదేహీ.మంకే కృత్వా విభావసుః 4||

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామమ్ సాక్షీ లోకస్య పావకః|

ఏషా తే రామ వైదేహీ పాప.మస్యాం న విద్యతే 5||

నైవ వాచా న మనసా నైవ బుధ్యాన చక్షుషా|

సువృత్తా వృత్తశౌణ్డీరా న త్వా.మతిచచార హ 6||

రావణేనాపనీతైషా వీర్యోత్సిక్తేన రక్షసా|

త్వయా విరహితా దీనా వివశా నిర్జనాద్వనాత్ 7||

రుద్ధా చాంతఃపురే గుప్తా త్వ చ్ఛిత్రా త్వత్పరాయణా|

రక్షితా రాక్షసీ సంఘైర్వికృతైర్ఘోరదర్శనైః 8||

ప్రలోభ్యమానా వివిధం భర్తస్యమానా చ మైథిలీ|

నాచింతయత తద్రక్షస్త్వద్గతేనాంతరాఽత్తనా 9||

విశుద్ధభావాం నిష్పాపాం ప్రతిగృహ్ణీష్వ రాఘవ|

న కించి దభిధాతవ్య.మహ మాఽఙ్గాపయామి తే|| 10||

తతః ప్రీత మనా రామ.శ్చు త్వైత ద్వదతాం వరః|

దధ్యౌ ముహూర్తం ధర్మాత్కా బాష్ప వ్యాకుల లోచనః|| 11||

ఏవ ముక్తో మహాతేజా ధృతిమాన్ దృఢవిక్రమః|

అబ్రవీత్ త్రిదశశ్రేష్ఠం రామో ధర్మభృతాం వరః|| 12||

అవశ్యం త్రిషు లోకేషు న సీతా పాప మర్హతి|

దీర్ఘకాలోషితా చేయమ్ రావణాంతఃపురే శుభా|| 13||

బాలిశః ఖలు కామాత్మా రామో దశరథాత్మజః|

ఇతి వక్ష్యన్తి మాం సంతో జానకీ మవిశోధ్య హి|| 14||

అనన్యహృదయాం భక్తాం మచ్ఛిత్తపరివర్తినీమ్|

అహ మప్యవగచ్ఛామి మైథిలీం జనకాఽత్మజామ్|| 15||

ప్రత్యయార్థం తు లోకానాం త్రయాణాం సత్యసంశ్రయః|

ఉపేక్షే చాపి వైదేహీం ప్రవిశన్తిం హుతాశనమ్|| 16||

ఇమా మపి విశాలాక్షీం రక్షితాంస్వేన తేజసా|

రావణో నాతివర్తేత వేలా.మివ మహోదభః|| 17||

న హి శక్తస్య దుష్టాత్మా మనసాపి హి మైథిలీమ్|

ప్రధర్షయితు మప్రాప్తాం దీప్తా.మగ్నీశిఖా.మివ|| 18||

నేయ.మర్హతి చ విశ్వర్యం రావణాంతఃపురే శుభా|

అనన్యా హి మయా సీతాం భాస్కరేణ ప్రభా యథా|| 19||

విశుద్ధా త్రిషు లోకేషు మైథిలీ జనకాఽత్మజా|

న హి హాతు.మియమ్ శక్యా కీర్తిః ఆత్మవతా యథా 20||

అవశ్యం తు మయా కార్యం సర్వేషాం వో వచ.శ్శుభమ్|

స్నిగ్ధానాం లోకనాథానామ్ ఏవం చ బ్రువతాం హితమ్ 21||

ఇతీద ముక్త్యా విజయీ మహో బలః|

ప్రశస్యమానస్స్వకృతేన కర్తృణా|

సమేత్య రామః ప్రియయా మహోబలః|

సుఖం సుఖార్హో⁵నుబభూవ రాఘవః 22||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 122 దశరథప్రతీసమాదేశః

ఏతచ్ఛ్చత్వా శుభం వాక్యం రాఘవేణ సుభాషితమ్|

ఇదం శుభతరం వాక్యం వ్యాజపాఠ మహేశ్వరః|| 1||

పుష్కరాక్ష మహాబాహో మహావక్తః పరంతప|

దిష్ట్యా కృతమిదం కర్తృ త్వయా శస్త్రభృతాం వరః 2||

దిష్ట్యా సర్వస్య లోకస్య ప్రవృద్ధం దారుణం తమః|

అపావృత్తం త్వయా సంఖ్యే రామ రావణజం భయమ్ 3||

ఆశ్వాస్య భరతం దీనమ్ కౌసల్యాం చ యశస్వినీమ్|

కైకేయాం చ సుమిత్రాం చ దృష్ట్వా లక్ష్మణమాతరమ్ 4||

ప్రాప్య రాజ్యమయోధ్యాయాం నన్దయిత్యా సుహృజ్జనమ్|

ఇక్ష్వాకూణాం కులే వంశంస్థాపయిత్యా మహాబల 5||

ఇష్ట్యా తురగమేధేన ప్రాప్య చానుత్తమమ్ యశః|

బ్రాహ్మణేభ్యో ధనమ్ దత్త్వా త్రిదివం గన్తుమర్హసి 6||

ఏష రాజా విమానస్థః పితా దశరథస్తవ|

కాకుత్స్థ మానుషే లోకే గురుస్తవ మహాయశాః 7||

ఇన్ద్రలోకం గతః శ్రామాంస్త్వయా పుత్రేణ తారితః|

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా త్వమ్ ఏనమభివాదయ 8||

మహాదేవవచః శ్రుత్వా కాకుత్స్థ సహలక్ష్మణః|

విమానశిఖరస్థస్య ప్రణామమకరోత్ పితుః 9||

దీప్యమానంస్వయా లక్ష్మ్యా విరజోఽమ్బరధారిణమ్|

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా దదర్శ పితరం విభుః|| 10||

హర్షేణ మహతాఽవిష్టో విమానస్థో మహీపతిః|

ప్రాణైః ప్రియతరం దృష్ట్వా పుత్రం దశరథస్తదా|| 11||

ఆరోప్యాంకం మహాబాహుర్వరాఽసనగతః ప్రభుః|

బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య తతో వాక్యం సమాఽదదే|| 12||

న మేస్వర్గో బహుమతస్సంమానశ్చ సురల్పిభిః|

త్వయా రామ విహీనస్య సత్యం ప్రతిశ్యణోమి తే॥ 13॥

కైకేయ్యా యాని చోక్తాని వాక్యాని వదతాం వర॥

తవ ప్రవ్రాజనార్థానిస్థితాని హృదయే మమ॥ 14॥

త్వాం తు దృష్ట్వా కుశలినమ్ పరిష్వజ్య సలక్షణమ్॥

అద్య దుఃఖాద్విముక్తోఽస్మి నీహారా దివ భాస్కరః॥ 15॥

తారితోఽహం త్వయా పుత్ర సుపుత్రేణ మహాత్మనా॥

అప్యౌవక్రేణ ధర్మాత్మా తారితో బ్రాహ్మణో యథా॥ 16॥

ఇదానీం చ విజానామి యథా సౌమ్య సురేశ్వరైః॥

వధార్థం రావణస్యేహ విహితం పురుషోత్తమ॥ 17॥

సిద్ధార్థా ఖలు కౌసల్యా యాత్వాం రామ గృహం గతమ్॥

వనాన్నివృత్తం సంహృష్టౌ ద్రక్ష్యతే శత్రుసూదన॥ 18॥

సిద్ధార్థాః ఖలు తే రామ నరా యే త్వాం పురీం గతమ్॥

జలాఽర్థమభిషిక్తం చ ద్రక్ష్యన్తి వసుధాభిపమ్॥ 19॥

అనురక్తేన బలినా శుచినా ధర్మచారిణా॥

ఇచ్ఛేయమ్ త్వామహం ద్రష్టుం భరతేన సమాగతమ్ 20॥

చతుర్దశసమాస్సౌమ్య వనే నిర్యాపితాస్త్యయా॥

వసతా సీతయా సార్థం లక్షణేన చ భీమతా 21॥

అభిగమ్య మహాత్మాన.మర్చన్తి పురుషోత్తమమ్ 30||

ఏతత్త దుక్త.మవ్యక్త.మక్షరం బ్రహ్మనిర్మితమ్|

దేవానాం హృదయమ్ సౌమ్య గుహ్యం రామః పరంతపః 31||

అవాప్తం ధర్మచరణం యశశ్చ విపులం త్వయా|

రామమ్ శుశ్రూషతా భక్త్యా వైదేహ్య సహ సీతయా 32||

స తథోక్త్యా మహాబాపవర్లక్షణం ప్రాంజలింస్థితమ్|

ఉవాచ రాజా ధర్మాత్మా వైదేహీం వచనమ్ శుభమ్ 33||

కర్తవ్యో న తు వైదేహి మన్యుస్త్యాగ.మిమమ్ ప్రతి|

రామేణ త్వద్విశుద్ధ్యర్థం కృత మేతద్దితైషిణా 34||

న త్వం సుభ్రు సమాఽధేయా పతిశుశ్రూషణం ప్రతి|

అవశ్యం తు మయా వాచ్యమ్ ఏష తే దైవతం పరమ్ 35||

ఇతి ప్రతిసమాఽదిశ్య పుత్రౌ సీతాం తథాస్నుషామ్|

ఇన్ద్రియోకం విమానేన యయౌ దశరథో జ్వలన్ 36||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ద్వా వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 123 ఇన్ద్రవరదానమ్

ప్రతిప్రయాతే కాకుత్స్థే మహేన్ద్రః పాకశాసనః।

అబ్రవీత్ పరమప్రీతో రాఘవం ప్రాంజలింస్థితమ్॥ 1॥

అమోఘం దర్శనమ్ రామ తవాస్మాకం పరంతప।

ప్రీతియుక్తాస్త తేన త్వం బ్రూహి యన్తనసేచ్ఛసి 2॥

ఏవమ్ ఉక్తస్తు కాకుత్స్థః ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః।

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా సీతయా చాపి భార్యయా 3॥

యది ప్రీతి.స్సముత్పన్నా మయి సర్వసురేశ్వర।

వక్ష్యామి కురు మే సత్యం వచనమ్ వదతాం వర 4॥

మమ హేతోః పరాక్రాంతా యే గతా యమసాదనమ్।

తే సర్వే జీవితం ప్రాప్య సముత్తిష్ఠన్తు వానరాః 5॥

మత్యతే విప్రయుక్తా యే పుత్రై ర్దారైశ్చ వానరాః।

మత్ప్రియేషు అభిరక్తాశ్చ న మృత్యుం గణయన్తి చ 6॥

త్వత్ప్రసాదాత్ సమేయుస్తే వర మేత దహం వృణే।

నీరుజో నిర్వణాంశ్చైవ సంపన్నబలపౌరుషాన్ 7॥

గోలాంగూలాంస్తథైవర్షాన్ ద్రష్టు.మిచ్ఛామి మానద।

అకాలే చాపి ముఖ్యాని మూలాని చ ఫలాని చ 8॥

నద్యశ్చ విమలాస్తత్ర తిష్ఠేయ్యుర్యత్ర వానరాః|

శ్రుత్వా తు వచనమ్ తస్య రాఘవస్య మహాత్మనః 9||

మహేన్ద్రః ప్రత్యువాచేదం వచనమ్ ప్రీతిలక్షణమ్|

మహాన్ అయమ్ వరస్మాత త్వయోక్తో రఘునన్దన|| 10||

ద్వి ర్తయా నోక్త పూర్వం హి తస్మా దేత ధ్భవిష్యతి|

సముత్థాస్యన్తి హరయోయే హతా యుభి రాక్షసైః|| 11||

ఋక్షాశ్చ సహ గోపుచ్ఛా నిక్రుత్వానన బాహవః|

నీరుజో నిర్వణాశ్చైవ సంపన్న బల పౌరుషాః|| 12||

సముత్థాస్యంతి హరయః సుప్తా నిద్రా క్షయే యథా|

సుహృద్భిఃబాన్ధవైశ్చైవ జ్ఞాతిభిఃస్వజనైరపి|| 13||

సర్వ ఏవ సమేష్యన్తి సంయుక్తాః పరయా ముదా|

అకాలే పుష్పశబలాః ఫలవన్తశ్చ పాదపాః|| 14||

భవిష్యన్తి మహేష్వాస నద్యశ్చ సలిలాయుతాః|

సవ్రణైః ప్రథమమ్ గాత్రైఃస్సంవృతైర్నిర్వణైః పునః|| 15||

తతః సముత్థితాః సర్వే సుప్తే వ హరి పుంగవాః|

బభూవుర్వానరా.స్సర్వే కి మేత దితి విస్మితాః|| 16||

తే సర్వే వానరాస్తస్మై రాఘవాభ్యవాదయన్|

కాకుస్థం పరిపూర్ణార్థం దృష్ట్వా సర్వే సురోత్తమాః॥ 17॥

ఊచుస్తే ప్రథమంస్తుత్వాస్తవార్హం సహలక్షణమ్|

గచ్ఛాయోధ్యా.మితో వీర విసర్జయ చ వానరాన్॥ 18॥

మైథిలీం సాన్త్యయస్వైనా.మనురక్తాం తపస్వినీమ్|

శత్రుఘ్నం చ మహాత్మానమ్ మాత్రాః సర్వాః పరంతపః॥ 19॥

భ్రాతరం పశ్య భరతం త్వచ్ఛోకాద్వ్యతచారిణమ్|

అభిషేచయ చాత్మానమ్ పౌరాన్ గత్వా ప్రహర్షయ 20॥

ఏవమ్ ఉక్త్వా త.మామన్త్య రామమ్ సౌమిత్రిణా సహ|

విమానై.సూర్యసంకాశైః హృష్ట్యా జగ్ము.స్సూరా దివమ్ 21॥

అభివాద్య చ కాకుస్థః సర్వాంస్తాన్స్త్రీదశోత్తమాన్|

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వాస.మాజ్ఞాపయత్తదా 22॥

తతస్తు సౌ లక్ష్మణరామపాలితా|

మహాచమూర్హృష్టజనా యశస్వినీ|

శ్రియా జ్వలన్తీ విరరాజ సర్వతో|

నిశాప్రణీతేవ హి శీత రశ్మినా 23॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రయో వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 124 పుష్పకోపస్థాపనమ్

తాం రాత్రిమ్ ఉషితం రామమ్ సుఖోత్థిత.మరిందమమ్|

అబ్రవీత్ ప్రాజ్ఞలిర్వాక్యం జయమ్ పృష్ట్యా విభీషణః|| 1||

స్నానాని చాంగరాగాణి వస్త్రాణ్యాఽభరణాని చ|

చందనాని చ దివ్యాని మాల్యాని వివిధాని చ 2||

అలంకారవిదశ్చేమా నార్యః పద్మనిభేక్షణాః|

ఉపస్థితాస్త్యాం విభివత్స్నాపయిష్యన్తి రాఘవ 3||

ప్రతిగృహీష్టాప్య త త్సర్వం మ దనుగ్రహ కామ్యయా|

ఏవమ్ ఉక్తస్తు కాకుత్స్థః ప్రత్యువాచ విభీషణమ్ 4||

హలీన్ సుగ్రీవముఖ్యాంస్త్యంస్నానేనోపనిమన్తయ|

స తు తామ్యతి ధర్మాత్మా మమహేతో.స్సుఖోచితః 5||

సుకుమారో మహాబాహుః కుమార.స్సత్యసంశ్రవః|

తం వినా కైకేయీపుత్రం భరతం ధర్మచారిణమ్ 6||

న మేస్నానమ్ బహుమతం వస్త్రాణి ఆభరణాని చ|

ఇత ఏవ పథా క్షిప్రం ప్రతిగచ్ఛామ తాం పులీమ్ 7||

అయోధ్యా.మాగతో హ్యేష పన్థాః పరమదుర్గమః|

ఏవమ్ ఉక్తస్తు కాకుత్స్థం ప్రత్యువాచ విభీషణః 8||

అహ్నో త్వాం ప్రాపయిష్యామి తాం పులిం పార్థివాఽత్తజః
 పుష్పకం నామ భద్రం తే విమానమ్ సూర్య సన్నిభమ్ 9॥
 మమ భ్రాతుః కుబేరస్య రావణేనాఽహృతం బలాత్
 హృతం నిర్జిత్య సంగ్రామే కామగం దివ్య ముత్తమమ్॥ 10॥
 త్వ దర్థే పాలితం చైత త్తిష్ఠ త్యతుల విక్రమః
 త దిదం మేఘసంకాశం విమాన.మిహ తిష్ఠతి॥ 11॥
 తేన యాస్యసి యానేన త్వ.మయోధ్యాం గత జ్వరః
 అహం తే య ద్యనుగ్రాహ్యో యదిస్మరసి మే గుణాన్॥ 12॥
 వస తావ దిహ ప్రాజ్ఞ య ద్యస్తి మయి సౌహృదమ్
 లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా వైదేహ్యో చాపి భార్యయా॥ 13॥
 అర్చిత.స్సర్వకామైస్త్యం తతో రామ గమిష్యసి
 ప్రీతియుక్తస్తు మే రామ ససైన్య.స్ససుహృద్గణః॥ 14॥
 సత్త్రియా విహితాం తావద్ధృహణ త్వం మయోద్యతామ్
 ప్రణయాద్భహుమానాచ్చ సౌహృదేన చ రాఘవ॥ 15॥
 ప్రసాదయామి ప్రేష్యోహం న ఖల్వాఽజ్ఞాపయామి తే
 ఏవమ్ ఉక్తస్తతో రామః ప్రత్యువాచ విభీషణమ్॥ 16॥
 రక్షసాం వానరాణాం చ సర్వేషాం చోపశృణ్వతామ్

పూజితోఽహం త్వయా వీర సాచివ్యేన పరంతప॥ 17॥

సర్వాత్మనా చ చేష్టిభి.స్సాహృదేనోత్తమేన చ।

న ఖల్వేతన్న కుర్యాం తే వచనమ్ రాక్షసేశ్వర॥ 18॥

తం తు మే భ్రాతరం ద్రష్టుం భరతం త్వరతే మనః।

మాం నివర్తయితుం యోఽసౌ చిత్రకూటమ్ ఉపాగతః॥ 19॥

శిరసా యాచతో యస్య వచనమ్ న కృతం మయా।

కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ కైకేయాం చ యశస్వినీమ్ 20॥

గురూంశ్చ సుహృదశ్చైవ పౌరాంశ్చ తనయై.స్సహ।

ఉపస్థాపయ మే క్షిప్రం విమానమ్ రాక్షసేశ్వర 21॥

కృతకార్యస్య మే వాసః కథంస్విదిహ సమ్మతః।

అనుజానీహి మాం సౌమ్య పూజితోఽస్మి విభీషణ 22॥

మన్యుర్న ఖలు కర్తవ్యస్త్వరితం త్వానుమానయే।

రాఘవస్య వచ.శ్రుత్వా రాక్షసేంద్రో విభీషణః 23॥

తం విమానమ్ సమాఽదాయ తూర్ణం ప్రతినివర్తత।

తతః కాంచనచిత్రాంగం వైడూర్యమణివేదికమ్ 24॥

కూటాగారైః పరిక్షిప్తం సర్వతో రజతప్రభమ్।

పాణ్డురాభిః పతాకాభిర్వజైశ్చ సమలంకృతమ్ 25॥

శోభితం కాంచనైర్వార్యైర్మపద్మవిభూషితమ్|

ప్రకీర్ణం కింకిణీజాలైర్ముక్తామణిగవాక్షితమ్ 26|

ఘంటా జాలైః పరిక్షిప్తం సర్వతో మధురస్వనమ్|

యన్ మేరుశిఖరాయకారం నిర్మితం విశ్వకర్తృణా 27||

బహుభిర్భూషితం హర్ష్యైర్ముక్తారజత సన్నిభైః|

తలైస్స్ఫటికచిత్రాంగైర్వేదూర్వైశ్చ వరాయసనైః|

మహార్వాయస్తరణోపేతైః ఉపపన్నం మహాధనైః 28||

ఉపస్థితమనాధృష్యం తద్విమానమ్ మనోజవమ్|

నివేదయిత్వా రామాయ తస్థౌ తత్ర విభీషణః 29||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే చతు ర్వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 125 పుష్పకోత్పతనమ్

ఉపస్థితం తు తం దృష్ట్వా పుష్పకం పుష్పభూషితమ్|

అవిదూరస్థితం రామమ్ ప్రత్యువాచ విభీషణః|| 1||

స తు బద్ధాంజలిః ప్రహోస్వి వినీతో రాక్షసేశ్వరః|

అబ్రవీత్ త్వరయోపేతః కిం కరోమీతి రాఘవమ్ 2||

త.మబ్రవీన్ మహాతేజా లక్ష్మణసోమ్యపశ్యణ్యతః|

విమృశ్య రాఘవో వాక్య.మిదంస్నేహపురస్కృతమ్ 3||

కృతప్రయత్న కర్మాణో విభీషణ వనౌకసః|

రత్నైః అరైశ్చ వివిధై ర్భాషణైశ్చాభిపూజయ 4||

సహైభి రజితా లంకా నిర్జితా రాక్షసేశ్వర|

హృష్టైః ప్రాణభయమ్ త్యక్త్వా సంగ్రామేషు అనివర్తిభిః 5||

త ఇమే కృత కర్మాణః పూజ్యంతాం సర్వ వానరాః|

ఘన రత్న ప్రదానేన కర్తృషాం సఫలం కురు 6||

ఏవం సమ్మానితాశ్చేమే మానార్హా మానద త్వయా|

భవిష్యన్తి కృతజ్ఞేన నిర్వృతా హరియూథపాః 7||

త్యాగినమ్ సంగ్రహీతారం సానుక్రోశం యశస్వినమ్|

సర్వే త్వా.మవగచ్ఛన్తి తత.స్సంబోధయామ్యహం 8||

హీనమ్ రతి గుణై సర్వైః అభిహంతార మాహవే|

త్యజంతి నృపతిం సైన్యాః సంవిగ్నాస్తం నరేశ్వరం 9||

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ వానరాంస్తాన్ విభీషణః|

రత్నార్ణై.స్సంవిభాగేన సర్వా.నేవాన్వపూజయత్|| 10||

తతస్తాన్ పూజితాన్ దృష్ట్వా రత్నైః అరైశ్చ యూథపాన్|

ఆరురోహ తతో రామస్తద్ విమాన.మనుత్తమమ్॥ 11॥

అంకే నా యదాయ వైదేహీం లజ్జమానాం యశస్వినీమ్|

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విక్రాంతేన ధనుష్షతా॥ 12॥

|

అబ్రవీచ్ఛ విమానస్థః కాకుత్స్థః పూజయన్ సర్వవానరాన్|

సుగ్రీవం చ మహావీర్యం కాకుత్స్థ.స్సవిభీషణమ్॥ 13|

మిత్రకార్యం కృత.మిదం భవద్భిర్వానరోత్తమాః|

అనుజ్ఞాతా మయా సర్వే యథేష్టం ప్రతిగచ్ఛత॥ 14॥

యత్తు కార్యంవయస్యేనస్నిఘ్నేన చ హితేన చ|

కృతం సుగ్రీవ తత్ సర్వం భవతా ధర్మభీరుణా॥ 15॥

కిష్కిన్దాం ప్రతియాహ్యా ఆశుస్వసైన్యేనాభిసంవృతః|

స్వరాజ్యే వస లంకాయాం మయా దత్తే విభీషణ॥ 16॥

న త్వాం ధర్షయితుం శక్తా.స్సేన్ద్రా అపి దివౌకసః|

అయోధ్యాం ప్రతియాస్యామి రాజధానీం పితుర్దమ॥ 17॥

అభ్యనుజ్ఞాతు.మిచ్ఛామి సర్వాన్ ఆమస్త్రయామి వః|

ఏవమ్ ఉక్తాస్తు రామేణ వానరాస్తే మహాబలాః॥ 18॥

ఉచుః ప్రాంజలయో రామమ్ రాక్షసశ్చ విభీషణః|

అయోధ్యాం గన్తు.మిచ్ఛామ.స్సర్వాన్ నయతు నో భవాన్॥ 19॥

ఉద్యుక్తా విచరియిష్యామో వనాని నగరాణి చ|

దృష్ట్వా త్వా.మభిషేకార్థం కౌసల్యా.మభివాద్య చ 20॥

అచిరేణాఽగమిష్యామ.స్సాన్వన్ గృహాన్ నృపతే.స్సుత|

ఏవమ్ ఉక్తస్తు ధర్మాత్మా వానరై.స్సవిభీషణైః 21॥

అబ్రవీద్రాఘవ.శ్శూమాన్ ససుగ్రీవవిభీషణాన్|

ప్రియాత్ ప్రియతరం లబ్ధం య దహం ససుహృజ్జనః 22॥

సర్వైర్భవద్భి.స్సహితః ప్రీతిం లప్స్యే పులిం గతః|

క్షిప్ర.మారోహ సుగ్రీవ విమానమ్ వానరై.స్సహ 23॥

త్వ.మధ్యారోహ సామాత్యో రాక్షసేన్ద్రవిభీషణ|

తతస్తత్ పుష్పకం దివ్యం సుగ్రీవ.స్సహ సేనయా 24॥

ఆరురోహ ముదా యుక్తః సామాత్యశ్చ విభీషణః|

తేషు ఆరూఢేషు సర్వేషు కౌబేరం పరమాసనమ్ 25॥

రాఘవేణాభ్యనుజ్ఞాతమ్ ఉత్పాత విహాయసం|

యయా తేన విమానేన హంసయుక్తేన భాస్వతా 26॥

ప్రహృష్టశ్చ ప్రతీతశ్చ బభౌ రామః కుబేరవత్|

తే సర్వే వానరా హృష్టా రాక్షసాశ్చ మహా బలాః|

యథా సుఖ మసంబాధం దివ్యే తస్మి న్నుపావిశన్ 27||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే పంచ వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 126 ప్రత్యావృత్తిపథవర్ణనమ్

అనుజ్ఞాతం తు రామేణ తద్విమానమనుత్తమమ్|

ఉత్పాత మహామేఘ.శ్వసనేనోద్ధతో యథా|| 1||

పాతయిత్వా తతశ్చక్షు.స్సర్వతో రఘునన్దనః|

అబ్రవీన్ మైథిలీం సీతాం రామ.శ్యశినిభాఽననామ్ 2||

కైలాసశిఖరాఽకారే త్రికూటశిఖరేస్థితామ్|

లంకామ్ ఈక్షస్వ వైదేహి నిర్మితాం విశ్వకర్మణా 3||

ఏత దాఽయోధనమ్ పశ్య మాంసశోణితకర్దమమ్|

హలీణాం రాక్షసానాం చ సీతే విశసనమ్ మహాత్ 4||

అత్ర దత్త వరః శేతే ప్రమాతీ రాక్షసేశ్వరః|

తవహేతోర్విశాలాక్షి రావణో నిహతో మయా 5||

కుమ్భకర్ణోఽత్ర నిహతః ప్రహస్తశ్చ నిశాచరః|

ధూమ్రాక్షాశ్చాత్ర నిహతో వానరేణ హనూమతా 6||

విద్యున్నాలీ హతశ్చాత్ర సుషేణేన మహాత్మనా|

లక్ష్మణేనేన్ద్రజిచ్చాత్ర రావణిర్నిహతో రణే 7||

అంగదే నాత్ర నిహతో వికటో నామ రాక్షసః|

విరూపాక్షశ్చ దుర్ధరో మహాపార్శ్వమహోదరౌ 8||

అకమ్పనశ్చ నిహతో బలినోన్యే చ రాక్షసాః|

అత్ర మండోదరీ నామ భార్యా తం పర్యదేవయత్ 9||

సపత్నీనాం సహస్రేణ సాగ్రేణ పరివారితా|

ఏత త్తు దృశ్యతే తీర్థం సముద్రస్య వరాననే || 10||

యత్ర సాగర ముత్తీర్య తాం రాత్రి ముషితా వయమ్|

ఏష సేతుర్వయా బద్ధస్సాగరే సలిలార్ణవే|| 11||

తవహేతోర్విశాలాక్షి నల సేతు.స్సుదుష్కరః|

పశ్య సాగర.మక్షోభ్యం వైదేహి వరుణానలయమ్|| 12||

అపార.మభిగర్జంతం శంఖ శుక్తినిషేవితమ్|

హిరణ్యనాభం శైలేన్ద్రం కాంచనమ్ పశ్య మైథిలి|| 13||

విశ్రమార్థం హనుమతో భిత్త్వా సాగర ముత్థితమ్|

ఏతత్ కుక్షౌ సముద్రస్యస్కంధావార నివేశనమ్|| 14||

ఏత త్తు దృశ్యతే తీర్థం సాగరస్య మహాత్మనః|

సేతు బంధ ఇతి ఖ్యాతం త్రై లోక్యేనాభి పూజితం॥ 15॥

ఏతత్ పవిత్రం పరమమ్ మహా పాతక నాశనమ్|

అత్ర పూర్వం మహా దేవః ప్రసాద మకరోత్ ప్రభుః॥ 16॥

అత్ర రాక్షసరాజోఽయ.మాజగామ విభీషణః|

ఏషా సా దృశ్యతే సీతే కిష్కిన్దా చిత్రకాననా॥ 17॥

సుగ్రీవస్య పురీ రమ్యా యత్ర వాలీ మయా హతః|

అథ దృష్ట్వా పురీం సీతా కిష్కింధాం వాలి పాలితాం॥ 18॥

అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం రామమ్ ప్రణయ సాధ్వసా|

సుగ్రీవ ప్రియ భార్యాభిస్తారా ప్రముఖతో నృప॥ 19॥

అన్యేషాం వానరేన్ద్రాణాంస్త్రీభిః పరివృతా హ్యహం|

గంతు మిచ్ఛే సహాయోధ్యాం రాజధానీం త్వయానఘ 20॥

ఏవ ముక్తోఽథ వైదేహ్య రాఘవః ప్రత్యువాచ తాం|

ఏవ మస్త్వితి కిష్కింధాం ప్రాప్య సంస్థాప్య రాఘవః 21॥

విమానమ్ ప్రేక్ష్య సుగ్రీవం వాక్య మేత దువాచ హా|

బ్రూహి వానర శార్దుల సర్వా న్వానర పుంగవాన్ 22॥

స్వ దార సహితాః సర్వే హ్యయోధ్యాం యాంతు సీతయా|

తథా త్వ మపి సర్వాభి.స్త్రీభిః సహ మహా బల 23॥

అభిత్వరస్య సుగ్రీవ గచ్ఛామః ప్లవగేశ్వరః।

ఏవ ముక్తస్తు సుగ్రీవో రామేణామిత తేజసా 24॥

వానరాభిపతిః॥ శ్యామాన్వైశ్చ సర్వైః సమా వృతః।

ప్రవిశ్యాంతః పురం శీఘ్రం తారా ముద్వీక్ష్య భాషత 25॥

ప్రియే త్వం సహ నారీభి ర్వానరాణాం మహాత్మనాం।

రాఘవే ణాభ్యనుజ్ఞాతా మైథిలీ ప్రియ కామ్యయా 26॥

త్వర త్వమభి గచ్ఛామో గృహ్య వానర యోషితః।

అయోధ్యాం దర్శయిష్యామః సర్వా దశరథస్త్రియః 27॥

సుగ్రీవస్య వచశ్చుత్వా తారా సర్వాంగ శోభనా।

ఆపఠాయ చాబ్రవీ త్సర్వా వానరాణాం తు యోషితః 28॥

సుగ్రీవేణాభ్యనుజ్ఞాతా గంతుం సర్వైశ్చ వానరైః।

మమ చాపి ప్రియమ్ కార్య మయోధ్యా దర్శనేన చ 29॥

ప్రవేశం చాపి రామస్య పౌర జానపదైః సహ।

విభూతిం చైవ సర్వాసాంస్త్రీణాం దశరథస్య చ 30॥

తారయా చాభ్యనుజ్ఞాతా సర్వా వానర యోషితః।

నేపథ్యం విధి పూర్వేణ కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణం 31॥

అధ్యారోహన్ విమానమ్ త త్సీతా దర్శన కాంక్షయా।

తాభిః సహోత్థితం శీఘ్రం విమానమ్ ప్రేక్ష్య రాఘవః	32
ఋశ్యమూకస్య సమీపే తు వైదేహీం పునరబ్రవీత్	
దృశ్యత్ సౌ మహాన్ సీతే సవిద్యు దివ తోయదః	33
ఋశ్యమూకో గిరిశ్రేష్ఠః కాంచనైర్ధాతుభిర్వృతః	
అత్రాహం వానరేన్ద్రేణ సుగ్రీవేణ సమాగతః	34
సమయశ్చ కృత.స్సీతే వధార్థం వాలినో మయా	
ఏషా సౌ దృశ్యతే పంపా నలినీ చిత్రకాననా	35
త్వయా విహీనో యత్రాహం విలలాప సుదుఃఖీతః	
అస్యాస్తీరే మయా దృష్ట్వా శబరీ ధర్మచారిణీ	36
అత్ర యోజనబాహుశ్చ కబంధో నిహతో మయా	
దృశ్యత్ సౌ జనస్థానే సీతేశ్రీమాన్ వనస్పతిః	37
యత్ర యుద్ధం మహద్దత్తం తవహేతోర్విలాసిని	
రావణస్య నృశంసస్య జటాయోశ్చ మహాత్మనః	38
ఖరశ్చ నిహతో యత్ర దూషణశ్చ నిపాతితః	
త్రిశిరాశ్చ మహావీర్యో మయా బాణైః అజిహ్మాగైః	39
ఏతత్ తదా యశ్రమ మస్మాకం వర వల్లిని	
పర్ణశాలా తథా చిత్రా దృశ్యతే శుభదర్శనా	40

- యత్ర త్వం రాక్షసేన్ద్రేణ రావణేన హృతా బలాత్ |
 ఏషా గోదావరీ రమ్యా ప్రసన్నసలిలా శివా 41||
- అగస్త్య ఆశ్రమో హ్యేష దృశ్యతే పశ్య మైథిలి |
 దీప్త శైవాఽశ్రమో హ్యేష సుతీక్ష్ణస్య మహాత్మనః 42||
- వైదేహి దృశ్యతే చాత్ర శరభంగాఽశ్రమో మహాన్ |
 ఉపయాత.స్సహస్రాక్షో యత్ర శక్రః పురందరః 43||
- అస్మిన్ దేశే మహాకాయో విరాధో నిహతో మయా |
 ఏతే తే తాపసాఽవాసా దృశ్యంతే తనుమధ్యమే 44||
- అత్రిః కులపతిర్యత్ర సూర్యవైశ్వానరప్రభః |
 అత్ర సీతే త్వయా దృష్టా తాపసీ ధర్మచారిణీ 45||
- అసౌ సుతనుశైలేన్ద్రశ్చిత్రకూటః ప్రకాశతే |
 యత్ర మాం కైకయీపుత్రః ప్రసాదయితు.మాగతః 46||
- ఏషా సా యమునా దూరాద్దృశ్యతే చిత్రకాననా |
 భరద్వాజాఽశ్రమో యత్రశ్రీమా.నేష ప్రకాశతే 47||
- ఏషా త్రిపథగా గంగా దృశ్యతే వరవర్ణిని |
 నానా ద్విజ గణాఽకీర్ణా సంప్రపుష్పిత కాననా 48||
- శృంగీబేరపురం చైతద్గుహో యత్ర సమాఽగతః |

ఏషా సా దృశ్యతే సీతే సరయూ రూప మాలినీ

49||

నానా తరు శతాఽఽకీర్ణా సంప్రపుష్పిత కాననా|

ఏషా సా దృశ్యతేఽయోధ్యా రాజధానీ పితుర్మమ 50||

అయోధ్యాం కురు వైదేహి ప్రణామమ్ పున రాఽఽగతా|

తతస్తే వానరా.స్సర్వే రాక్షసశ్చ విభీషణః|

ఉత్పత్యోత్పత్య దదృశుస్తాం పులీం శుభదర్శనామ్ 51||

తతస్తు తాం పాణ్డురహర్ష్యమాలినీం|

విశాలకక్ష్యాం గజవాజిసంకులామ్|

పులీ.మయోధ్యాం దదృశుః ప్లవంగమాః|

పులీం మహేన్ద్రస్య యథామరావతీమ్ 52||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే షడ్వింశత్యుత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 127 భరద్వాజామన్త్రణమ్

పూర్ణే చతుర్దశే వర్షే పంచభ్యాం లక్ష్మణాగ్రజః|

భరద్వాజాఽశ్రమమ్ ప్రాప్య వవన్దే నియతో మునిమ్|| 1||

సోఽపృచ్ఛ దభివాద్యైనమ్ భరద్వాజం తపోధనమ్|

శృణోషి కచ్ఛిద్భగవన్ సుభిక్షానామయమ్ పురే 2||

కచ్చిచ్చ యుక్తో భరతో జీవన్త్యపి చ మాతరః|

ఏవమ్ ఉక్తస్తు రామేణ భరద్వాజో మహామునిః 3||

ప్రత్యువాచ రఘుశ్రేష్ఠంస్థితపూర్వం ప్రహృష్టవత్|

పంక దిగ్గస్తు భరతో జటిలస్త్వాం ప్రతీక్షతే 4||

పాదుకే తే పురస్కృత్య సర్వం చ కుశలం గృహే|

త్వాం పురా చీరవసనమ్ ప్రవిశంతం మహావనమ్ 5||

స్త్రీతృతీయమ్ చ్యుతం రాజ్యాధర్మకామమ్ చ కేవలమ్|

పదాతిం త్యక్తసర్వస్వం పితుర్వచనకారిణమ్ 6||

సర్వ భోగైః పరిత్యక్తంస్వర్గచ్యుత.మివామరమ్|

దృష్ట్వా తు కరుణా పూర్వం మమాఽసీత్ సమితింజయ 7||

కైకేయీవచనే యుక్తం వన్యమూలఫలాశినమ్|

సామ్రుతం సుసమ్మదార్థం సమిత్రగణబాన్ధవమ్ 8||

సమీక్ష్య విజితారిం త్వాం మమ ప్రీతి రనుత్తమా|

సర్వం చ సుఖదుఃఖం తే విదితం మమ రాఘవ 9||

యత్త్వయా విపులం ప్రాప్తం జనస్థానవధాఽదికమ్|

బ్రాహ్మణార్థే నియుక్తస్య రక్షత.స్సర్వతాపసాన్|| 10||

రావణేన హృతా భార్యా బభూ వేమానిన్దితా|

మారీచదర్శనమ్ చైవ సీతోన్మథన మేవ చ॥ 11॥

కబన్ధదర్శనమ్ చైవ పమ్పాభిగమనమ్ తథా॥

సుగ్రీవేణ చ తే సఖ్యం యచ్ఛ వాలీ హతస్త్వయా॥ 12॥

మార్గణం చైవ వైదేహ్యః కర్మ వాతాఽత్తజస్య చ॥

విదితాయాం చ వైదేహ్యం నల సేతుర్యథా కృతః॥ 13॥

యథా వా దీపితా లంకా ప్రహృష్టైర్హరియూథపైః॥

సపుత్రబాన్ధవామాత్య.స్సబల.స్సహ వాహనః॥ 14॥

యథా వినిహత.స్సంఖ్యే రావణో దేవకంటకః॥

సమాగమశ్చ త్రిదశైర్యథాదత్తశ్చ తే వరః॥ 15॥

సర్వం మమైతద్విదితం తపసా ధర్మవత్సల॥

అహ మప్యత్ర తే దద్మి వరం శస్త్రభృతాం వర॥ 16॥

అర్ఘ్యం అద్య గృహాణేద.మయోధ్యాంశ్వో గమిష్యసి॥

తస్య తచ్చిరసా వాక్యం ప్రతిగృహ్య నృపాఽత్తజః॥ 17॥

బాధ.మిత్యేవ సంహృష్టోశ్రీమాన్ వర మయాచత॥

అకాలే ఫలినో వృక్షా.స్సర్వే చాపి మధుస్రవాః॥ 18॥

ఫలా న్యమృత కల్పాని బహూని వివిధాని చ॥

భవన్తు మార్గే భగవ న్నయోధ్యాం ప్రతి గచ్ఛతః॥ 19॥

తథేతి చ ప్రజ్ఞాతే వచనా త్సమనంతరం।

అభవన్ పాదపాస్తత్రస్వర్గ పాదప సన్నిభాః 20॥

నిష్ఫలాః ఫలినశ్చాసన్ విపుష్పాః పుష్పశాలినః।

శుష్కా.స్సమగ్రపత్రాస్తే నగాశ్చైవ మధుస్రవాః।

సర్వతో యోజానా త్రీణి గచ్ఛతా మభవంస్తదా 21॥

తతః ప్రహృష్టాః ప్లవగర్షభాస్తే।

బహూని దివ్యాని ఫలాని చైవ।

కామా దుపాశ్నంతి సహస్రశస్తే।

ముదాన్వితా.స్స్వర్గ జితో యథైవ 22॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే సప్త వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః।

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 128 భరతప్రియాఖ్యానమ్

అయోధ్యాం తు సమాలోక్య చింతయా మాస రాఘవః।

చింతయిత్వా హనూమంతం ఉవాచప్లవగేశ్వరం॥ 1॥

జానీహి కచ్ఛిత్ కుశలీ జనో నృపతిమన్దిరే।

శృంగిబేరపురం ప్రాప్య గుహం గహనగోచరమ్ 2॥

నిషాదాభిపతిం బ్రూహి కుశలం వచనాన్ మమ।

శ్రుత్వా తు మాం కుశలినం అరోగం విగతజ్వరమ్ 3||

భవిష్యతి గుహః ప్రీతస్స మమాఽత్మసమస్సఖా|

అయోధ్యాయాశ్చ తే మార్గం ప్రవృత్తిం భరతస్య చ 4||

నివేదయిష్యతి ప్రీతో నిషాదాభిపతిర్గుహః|

భరతస్తు త్వయా వాచ్యః కుశలం వచనాన్ మమ 5||

సిద్ధార్థం శంస మాం తస్మై సభార్యం సహలక్షణమ్|

హరణం చాపి వైదేహ్య రావణేన బలీయసా 6||

సుగ్రీవేణ చ సంసర్గమ్ వాలినశ్చ వధం రణే|

మైథిల్యన్వేషణం చైవ యథా చాభిగతా త్వయా 7||

లంఘయిత్వా మహాతోయ.మాపగాపతి.మవ్యయమ్|

ఉపయానమ్ సముద్రస్య సాగరస్య చ దర్శనమ్ 8||

యథా చ కారిత.స్నేతూ రావణశ్చ యథా హతః|

వరదానమ్ మహేన్ద్రేణ బ్రహ్మణా వరుణేన చ 9||

మహాదేవప్రసాదాచ్ఛ పిత్రా మమ సమాఽగమమ్|

ఉపయాంతం చ మాం సౌమ్యం భరతస్య నివేదయ|| 10||

సహ రాక్షస రాజేన హలీణాం ప్రవరేణ చ|

ఏతత్ప్రత్యాయమాఽకారం భజతే భరతస్తదా|| 11||

స చ తే వేదితవ్య.స్యాత్ సర్వం యచ్ఛాపి మాం ప్రతి|

జిత్వా శత్రుగణాన్ రామః ప్రాప్య చానుత్తమమ్ యశః|| 12||

ఉపయాతి సమృద్ధార్థ.స్సహ మిత్రైర్మహా బలైః|

జ్ఞేయాశ్చ సర్వే వృత్తాంతా భరతస్యేంగితాని చ|| 13||

తత్త్వేన ముఖవర్ణేన దృష్ట్వా వ్యాభాషణేన చ|

సర్వకామసమృద్ధం హి హస్త్యశ్వరథసంకులమ్|| 14||

పితృపైతామహం రాజ్యం కస్య నాఽవర్తయేన్ మనః|

సంగత్యా భరత.శ్చమాన్ రాజ్యేనార్థీ చేత్స్వయమ్ భజేత్|| 15||

ప్రశాన్తు వసుధాం సర్వా.మఖిలాం రఘునందనః|

తస్య బుద్ధిం చ విజ్ఞాయ వ్యవసాయమ్ చ వానర|| 16||

యావన్న దూరం యాతా.స్సౌ క్షిప్ర.మాగన్తు.మర్హసి|

ఇతి ప్రతిసమాఽదిష్టో హనూమాన్ మారుతాఽత్తజః|| 17||

మానుషం ధారయన్ రూప.మయోధ్యాం త్వలితో యయా|

అథో తృపాత వేగేన హనుమాన్ మారుతాఽత్తజః|| 18||

గరుత్మా నివ వేగేన జిఘృక్షన్ భుజగోత్తమమ్|

లంఘయిత్వా పితృపథం విహగేన్ద్రాఽలయమ్ శుభమ్|| 19||

గంగా యమునయోర్మధ్యం సన్నిపాత.మతీత్య చ|

శృంగిబేరపురం ప్రాప్య గుహ.మాసాద్య వీర్యవాన్ 20||

స వాచా శుభయా హృష్టో హనూమాన్ ఇద.మబ్రవీత్|

సఖా తు తవ కాకుత్స్థో రామ.స్సత్యపరాక్రమః 21||

సహ సీత.స్ససౌమిత్రి.స్స త్వాం కుశల.మబ్రవీత్|

పఞ్చమీ.మద్య రజనీమ్ ఉషిత్యా వచనాన్ మునేః 22||

భరద్వాజాభ్యనుజ్ఞాతం ద్రక్ష్యస్యద్వైవ రాఘవమ్|

ఏవమ్ ఉక్త్వా మహాతేజా.స్సంప్రహృష్టతనూరుహః 23||

ఉత్పాత మహావేగో వేగవాన్ అవిచారయన్|

సోఽపశ్యద్రామతీర్థం చ నదీం వాలుకినీం తథా 24||

గోమతీం తాం చ సోఽపశ్యద్భీమమ్ సాలవనమ్ తథా|

ప్రజాశ్చ బహు సాహస్రా.స్సీతాన్ జన పథా నపి 25||

స గత్వా దూర.మధ్వానమ్ త్వరితః కపికుంజరః|

ఆససాద ద్రుమాన్ ఫుల్లాన్ నన్దిగ్రామసమీపజాన్ 26||

స్త్రీభిః సపుత్రైః వృద్దైశ్చ రమ మాణైః అలంకృతాన్|

సురాధిపసోఽపవనే యథా చైత్రరథే దృమాన్ 27||

క్రోశమాత్రే తు అయోధ్యాయాశ్చీరకృష్ణాజినామ్బరమ్|

దదర్శ భరతం దీనమ్ కృశ.మాశ్రమవాసినమ్ 28||

జటిలం మలదిగ్ధాంగం భ్రాతృవ్యసనకల్పితమ్ |
 ఫలమూలాశినమ్ దాంతం తాపసం ధర్మచారిణమ్ 29||
 సమున్నతజటాభారం వల్కలాజినవాససం |
 నియతం భావితాత్మానమ్ బ్రహ్మర్షిసమతేజసం 30||
 పాదుకే తే పురస్కృత్య శాసంతం వై వసుంధరామ్ |
 చతుర్వర్ణస్య లోకస్య త్రాతారం సర్వతో భయాత్ 31||
 ఉపస్థితమమాత్మైశ్చ శుచిభిశ్చ పురోహితైః |
 బలముఖ్యైశ్చ యుక్తైశ్చ కాషాయామ్బరధారిభిః 32||
 న హి తే రాజపుత్రం తం చీరకృష్ణాజినామ్బరమ్ |
 పరిభోక్తుం వ్యవస్యన్తి పౌరా వై ధర్మవత్సలమ్ 33||
 తం ధర్మమివ ధర్మజ్ఞం దేహవన్తమివాపరమ్ |
 ఉవాచ ప్రాంజలిర్వాక్యం హనూమాన్ మారుతాః త్తజః 34||
 వసన్తం దణ్డకారణ్యే యమ్ త్వం చీరజటాధరమ్ |
 అనుశోచసి కాకుత్స్థం స త్వా కుశలమబ్రవీత్ 35||
 ప్రియమాఖ్యామి తే దేవ శోకం త్యజసుదారుణమ్ |
 అస్మిన్ ముహూర్తే భ్రాత్రా త్వం రామేణ సహ సంగతః 36||
 నిహత్య రావణం రామః ప్రతిలభ్య చ మైథిలీమ్ |

ఉపయాతి సమృద్ధార్థస్సహ మిత్రైర్మహాబలైః 37॥

లక్ష్మణశ్చ మహాతేజా వైదేహీ చ యశస్వినీ|

సీతా సమగ్రా రామేణ మహేష్టేణ యథా శచీ 38॥

ఏవమ్ ఉక్తో హనుమతా భరతోభ్రాతృ వత్సలః|

పపాత సహసా హృష్టో హర్షాన్ మోహం జగామ హ 39॥

తతో ముహూర్తా దుత్థాయ ప్రత్యాశ్వస్య చ రాఘవః|

హనుమంతమ్ ఉవాచేదం భరతః ప్రియవాదినమ్ 40॥

అశోకజైః ప్రీతిమయైః కపి.మాలింగ్య సంభ్రమాత్|

సిషేచ భరత.శ్చమాన్ విపులైః అశ్రుబిన్దుభిః 41॥

దేవో వా మానుషో వా త్వ.మనుక్రోశాత్ ఇహోఽగతః|

ప్రియాఖ్యానస్య తే సౌమ్య దదామి బ్రువతః ప్రియమ్ 42॥

గవాం శతసహస్రం చ గ్రామాణాం చ శతం పరమ్|

సకుణ్డలా.శ్చుభాఽచారా భార్యాః కన్యాశ్చ షోడశ 43॥

హేమవర్ణా.స్సనాసోరూ.శ్శశిసౌమ్యాఽననా.స్త్రియః|

సర్వాఽభరణసంపన్నా సంపన్నాః కులజాతిభిః 44॥

నిశమ్య రామాఽగమనమ్ నృపాత్తజః|

కపిప్రవీరస్య తదాద్భుతోపమమ్|

ప్రహర్షితో రామదిద్మక్షయాభవత్|

పునశ్చ హర్షా ద మబ్రవీద్వచః 45||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే అష్టా వింశ త్యుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 129 హనూమద్భరత

సమ్భాషణమ్

బహూని నామ వర్షాణి గతస్య సుమహద్వనమ్|

శృణోమ్యహం ప్రీతికరం మమ నాథస్య కీర్తనమ్|| 1||

కల్యాణీ బత గాథేయమ్ లౌకికీ ప్రతిభాతి మే|

ఏతి జీవంతమానన్దో నరం వర్ష శతా దపి 2||

రాఘవస్య హరీణాం చ కథ.మాసీ సమాగమః|

కస్మిన్ దేశే కి.మాశ్రిత్య తత్ త్వ.మాఖ్యాహి పృచ్ఛతః 3||

స పృష్టో రాజపుత్రేణ బృస్యాం సముపవేశితః|

ఆచచక్షే తత.స్సర్వం రామస్య చరితం వనే 4||

యథా ప్రవ్రాజితో రామో మాతుర్దత్తోవరః తవ|

యథా చ పుత్రసోకేన రాజా దశరథో మృతః 5||

యథా దూతైస్తస్వ.మానీతస్తూర్ణం రాజగృహాత్ ప్రభోః |
 త్వయా యోధ్యాం ప్రవిష్టేన యథా రాజ్యం న చేప్పితమ్ 6||
 చిత్రకూటం గిరిం గత్వా రాజ్యేనామిత్రకర్షణః |
 నిమన్త్రితస్త్యయా భ్రాతా ధర్మ.మాచరతా సతామ్ 7||
 స్థితేన రాజ్ఞో వచనే యథా రాజ్యం విసర్జితమ్ |
 ఆర్యస్య పాదుకే గృహ్యా యథాసి పునః ఆగతః 8||
 సర్వమ్ ఏతన్ మహాబాహో యథావద్విదితం తవ |
 త్వయి ప్రతిప్రయాతే తు యద్వృత్తం తన్నిబోధ మే 9||
 అపయాతే త్వయి తదా సముద్భాంతమృగద్విజమ్ |
 పరిద్యూన మివ అత్యర్థం త ద్వనమ్ సమపద్యత || 10||
 త ద్ధస్తి మృదితం ఘోరం సింహ వ్యాఘ్ర మృగా యుతం |
 ప్రవివేశాథ విజనమ్ సుమహద్దణ్ణకావనమ్ || 11 |
 తేషాం పురస్తాద్బలవాన్ గచ్ఛతాం గహనే వనే |
 వినదన్ సుమహానాదం విరాధః ప్రత్యదృశ్యత || 12 ||
 తమ్ ఉత్తిప్య మహానాదమ్ ఊర్ధ్వబాహు.మధోముఖమ్ |
 నిఖాతే ప్రక్షిపన్తిస్త్వ నదన్త.మివ కుంజరమ్ || 13 ||
 తత్ కృత్వా దుష్కరం కర్తృ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ |

సాయాహ్నా శరభంగస్య రమ్యమాశ్రమమ్ ఈయతుః॥ 14॥

శరభంగే దివం ప్రాప్తే రామస్సత్యపరాక్రమః|

అభివాద్య మునీన్ సర్వాన్ జనస్థానమ్ ఉపాగమత్॥ 15॥

తతః పశ్చా చ్చార్పణఖా రామ పార్శ్వమ్ ఉపాగతా|

తతో రామేణ సందిష్టో లక్ష్మణస్సహసోత్థితః॥ 16॥

ప్రగృహ్య ఖడ్గం చిచ్ఛేద కర్ణనాసే మహాబలః|

చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్తృణామ్॥ 17॥

హతాని వసతా తత్ర రాఘవేణ మహాత్మనా|

ఏకేన సహ సంగమ్య రణే రామేణ సంగతాః॥ 18॥

అహ్నా చతుర్థ భాగేన నిశ్శేషా రాక్షసాః కృతాః|

మహా బలా మహా వీర్యాస్తపసో విఘ్న కారిణః॥ 19॥

నిహతా రాఘవేణాజౌ దండకారణ్య వాసినః|

రాక్షసా వినిష్ఠిష్టాః ఖరశ్చ నిహతో రణే 20॥

తతస్తేనార్జితా బాలా రావణం సముపాగతా|

రావణానుచరో ఘోరో మాలీచో నామ రాక్షసః 21॥

లోభయా మాస వైదేహీం భూత్వా రత్నమయో మృగః|

అథైనమబ్రవీద్రామమ్ దృష్ట్వా వైదేహీ గృహ్యతా.మితి 22॥

అహో మనోహరః కాంత ఆశ్రమో నో భవిష్యతి |
 తతో రామో ధనుష్పాణిర్ధావంత మనుధావతి 23||
 స తం జఘాన ధావంతం శరేణానతపర్వణా |
 అథ సౌమ్య దశగ్రీవో మృగం యాతే తు రాఘవే 24||
 లక్ష్మణే చాపి నిష్క్రాంతే ప్రవివేశాశ్రమమ్ తదా |
 జగ్రాహ తరసా సీతాం గ్రహః ఖే రోహిణీమివ 25||
 త్రాతుకామమ్ తతో యుద్ధే హత్వా గృధ్రం జటాయుషమ్ |
 ప్రగృహ్య సీతాం సహసా జగామాశు స రావణః 26||
 తతస్తు అద్భుతసంకాశాస్థితాః పర్వతమూర్ధని |
 సీతాం గృహీత్వా గచ్ఛంతం వానరాః పర్వతోపమాః 27||
 దదృశుర్విస్మితాస్తత్ర రావణం రాక్షసాభిపమ్ |
 ప్రవివేశ తదా లంకాం రావణో లోకరావణః 28||
 తాం సువర్ణపరిక్రాంతే శుభే మహతి వేశ్యని |
 ప్రవేశ్య మైథిలీం వాక్యైస్సాన్త్వయా మాస రావణః 29||
 తృణ వ ద్భాషితం తస్య తం చ నైరుత పుంగవం |
 అచింతయన్తి వైదేహీ అశోక వనికాం గతా 30||
 నివర్తత తతో రామో మృగం హత్వా మహా వనే |

- నివర్తమానః కాకుత్స్థో దృష్ట్వా గృధ్రం ప్రవివ్యథే 31||
- గృధ్రం హతం తతో దగ్ధ్వా రామః ప్రియసఖం పితుః|
- మార్గమాణస్తు వైదేహీం రాఘవః సహ లక్ష్మణః 32||
- గోదావరీ.మన్వచర ద్వనోద్దేశాంశ్చ పుష్పితాన్|
- ఆసేదతుర్మహారణ్యే కబన్ధం నామ రాక్షసం 33||
- తతః కబన్ధవచనాద్రామ.స్సత్యపరాక్రమః|
- ఋశ్యమూకం గిరిం గత్వా సుగ్రీవేణ సమాగతః 34||
- తయో.స్సమాగమః పూర్వం ప్రీత్యా హారో వ్యజాయత|
- భ్రాత్రా నిరస్తః కృద్దేన సుగ్రీవో వాలినా పురా 35||
- ఇతరేతర సంవాదాత్ ప్రగాఢః ప్రణయస్తయోః|
- రామస్య బాహువీర్యేణస్వరాజ్యం ప్రత్యపాదయత్ 36||
- వాలినమ్ సమరే హత్వా మహాకాయమ్ మహాబలమ్|
- సుగ్రీవ.స్సాస్థా పితో రాజ్యే సహిత.స్సర్వవానరైః 37||
- రామాయ ప్రతిజానీతే రాజపుత్ర్యాశ్చ మార్గణమ్|
- ఆదిష్టా వానరేన్ద్రేణ సుగ్రీవేణ మహాత్మనా 38||
- దశకోట్యః ప్లవంగానాం సర్వాః ప్రస్థాపితా దిశః|
- తేషాం నో విప్రకృష్టానాం విన్ద్యే పర్వతసత్తమే 39||

భృశం శోకాభితప్తానాం మహాన్ కాలోఽత్యవర్తత |
 భ్రూతా తు గృధ్రరాజస్య సంపాతిర్నామ వీర్యవాన్ 40 ||
 సమాఖ్యాతిస్త వసతిం సీతాయా రావణాఽలయే |
 సోఽహం శోక పరీతానాం దుఃఖం తజ్జాతినాం నుదన్ 41 ||
 ఆత్మవీర్యం సమాఽస్థాయ యోజనానాం శతం ఫ్లుతః |
 తత్ర అహమ్ ఏకా.మద్రాక్ష.మశోకవనికాం గతామ్ 42 ||
 కౌశేయవస్త్రాం మలినాం నిరాఽనన్దాం దృఢవ్రతామ్ |
 తయా సమేత్య విధివత్ పృష్ట్యా సర్వ.మనిన్దితామ్ 43 ||
 అభిజ్ఞానమ్ చ మే దత్త మల్లిష్ఠాన్ స మహా మణిః |
 అభిజ్ఞానమ్ మణిం లబ్ధ్వా చరితార్థోఽహ మాఽగతః 44 ||
 మయా చ పున రాఽగమ్య రామస్యాక్లిష్టకర్తృణః |
 అభిజ్ఞానమ్ మయా దత్త మల్లిష్ఠాన్ స మహామణిః 45 ||
 శ్రుత్వా తాం మైథిలీం హృష్టస్త్వాఽశశంసే చ జీవితమ్ |
 జీవితాన్త.మనుప్రాప్తః పీత్వామృత మివాఽతురః 46 ||
 ఉద్యోజయిష్యన్ ఉద్యోగం దధ్రే కామమ్ వధే మనః |
 జిఘాంసుః ఇవ లోకాన్తేసర్వాన్లోకాన్ విభావసుః 47 ||
 తత.స్సముద్ర.మాసాద్య నలం సేతు.మకారయత్ |

అతరత్ కపివీరాణాం వాహినీ తేన సేతునా 48||

ప్రహస్త.మవధీన్ నీలః కుమ్భకర్ణం తు రాఘవః|

లక్ష్మణో రావణసుతంస్వయమ్ రామస్తు రావణమ్ 49||

స శక్రేణ సమాగమ్య యమేన వరుణేన చ|

మహేశ్వరస్వయంభూభ్యాం తథా దశరథేన చ 50||

తైశ్చ దత్త వర.శ్యమాన్ ఋషిభిశ్చ సమాగతః|

సురర్షిభిశ్చ కాకుత్స్థో వరాణ్లేభే పరంతపః 51||

స తు దత్తవరః ప్రీత్యా వానరైశ్చ సమాగతః|

పుష్పకేణ విమానేన కిష్కిన్దామభ్యుపాగమత్ 52||

తం గంగాంపునః ఆసాద్య వసంతం ముని సన్నిధౌ|

అవిఘ్నం పుష్యయోగేనశ్వో రామమ్ ద్రష్టు మర్హసి 53||

తతస్తు సత్యం హనుమద్వచో మహాన్|

నిశమ్య హృష్యో భరతః కృతాంజలిః|

ఉవాచ వాణీం మనసః ప్రహర్షిణీం|

చిరస్య పూర్ణః ఖలు మే మనోరథః 54||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏకోన త్రింశ దుత్తర

శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 130 భరతసమాగమః

శ్రుత్వా తు పర.మానన్దం భరత.స్సత్వవిక్రమః।

హృష్ట.మాజ్ఞాపయా మాస శత్రుఘ్నం పరవీరహా॥ 1॥

దైవతాని చ సర్వాణి చైత్యాని నగరస్య చ।

సుగన్ధమాల్యైర్వాదితైః అర్చన్తు శుచయో నరాః॥ 2॥

సూతా.స్సుతి పురాణజ్ఞాః సర్వే వైతాలికాస్తదా।

సర్వే వాదిత్ర కుశలా గణికాశ్చాపి సంఘశః 3॥

అభినిర్యాంతు రామస్య ద్రష్టుం శశినిభం ముఖం।

భరతస్య వచః శృత్వా శత్రుఘ్నః పర వీర హా 4॥

విష్ణీ రనేక సాహస్రాశ్చోదయా మాస వీర్యవాన్।

సమీ కురుత నిమ్నాని విషమాణి సమాని చ 5॥

స్థలాని చ నిరస్యన్తాం నన్దిగ్రామాత్ ఇతః పరమ్।

సించన్తు పృథివీం కృత్స్నాం హిమశీతేన వారిణా 6॥

తతోఽభ్యవకిరంత్యన్యే లాజైః పుష్పిశ్చ సర్వశః।

సముచ్ఛితపతాకాస్తు రథ్యాః పురవరోత్తమే 7॥

శోభయన్తు చ వేశ్యాని సూర్యసోఽదయనమ్ ప్రతి।

స్రగ్ధామభి ర్ముక్తపుష్పిశ్చ సుగన్ధైః పంచ వర్ణకైః 8॥

రాజమార్గమసంబాధం కిరన్తు శతశో నరాః|

రాజదారాస్తథామాత్యాస్సైన్యాస్సేనాగణాం గణాః 9||

బ్రాహ్మణాశ్చ సరాజన్యాశ్చేణీ ముఖ్యాస్తథా గణాః|

దృష్టి ర్జయంతో విజయః సిద్ధార్థో హ్యర్థ సాధకః|| 10||

అశోకో మంత్ర పాలాశ్చ సుమంత్రశ్చాపి నిర్యయుః|

మత్తైర్నాగసహస్రైశ్చ శాతకుంభ విభూషితైః|| 11||

అపరే హేమకక్యాభిస్సగజాభిః కరేణుభిః|

నిర్యయుస్తురగాః క్రాంతౌ రథైశ్చ సుమహారథాః|| 12||

శక్తుష్టి ప్రాస హస్తానాం సద్వజానాం పతాకినాం|

తురగాణాం సహస్రైశ్చ ముఖ్యై ర్ముఖ్య నరాన్వితైః|| 13||

పదాతీనాం సహస్రైశ్చ వీరాః పరివృతా యయుః|

తతో యానా న్యుపాః సర్వా దశరథస్త్రియః|| 14||

కౌసల్యాం ప్రముఖే కృత్వా సుమిత్రాం చాపి నిర్యయుః|

కైకేయ్యా సహితాః సర్వా నందిగ్రామ ముపాగమన్|| 15||

కృత్స్నం చ నగరం తత్ తు నన్దిగ్రామమ్ ఉపాగమత్|

అశ్వానాం ఖురశబ్దేన రథనేమిస్సనేన చ|| 16||

శంఖ దుందుభినాదేన సంచచాలేవ మేదిన్|

ద్విజాతిముఖైర్ధర్మాత్మాశ్రేణీముఖై.స్సనైగమైః॥ 17॥

మాల్యమోదక హస్తైశ్చ మన్త్రిభిఃభరతో వృతః|

శంఖ భేరీనినాదైశ్చ వన్ద్రిభిశ్చాభివన్ద్రితః॥ 18॥

ఆర్యపాదౌ గృహీత్వా తు శిరసా ధర్మకోవిదః|

పాణ్డ్రురం ఛత్ర.మాదాయ శుక్లమాల్యోపశోభితమ్॥ 19॥

శుక్లే చ వాలవ్యజనే రాజార్హే హేమభూషితే|

ఉపవాసకృశో దీనశ్చీరకృష్ణాజినామ్బరః 20॥

భ్రాతు రాఽగమనంశ్రుత్వా తత్ పూర్వం హర్ష మాఽగతః|

వ్రత్యుద్యయౌ తదా రామమ్ మహాత్మా సచివై.స్సహ 21॥

సమీక్ష్య భరతో వాక్యమ్ ఉవాచ పవనాఽత్తజమ్|

కచ్ఛిన్న ఖలు కాపేయీ సేవ్యతే చలచిత్తతా 22॥

న హి పశ్యామి కాకుత్స్థం రామ.మూర్యం పరంతపమ్|

కచ్ఛిన్న ఖలు దృశ్యంతే వానరాః కామ రూపిణః 23॥

అథైవ ముక్తే వచనే హనూమాన్ ఇద మబ్రవీత్|

అర్థం విజ్ఞాపయ.నేవ భరతం సత్యవిక్రమమ్ 24॥

సదా ఫలాన్ కుసుమితాన్ వృక్షాన్ ప్రాప్య మధుస్రవాన్|

భరద్వాజప్రసాదేన మత్తభ్రమరనాదితాన్ 25॥

తస్య చైష వరో దత్తో వాసవేన పరంతప|

ససైన్యస్య తదాఽఽతిధ్యం కృతం సర్వగుణాన్వితమ్ 26||

నిస్వన.శ్రూయతే భీమః ప్రహృష్టానాం వనౌకసామ్|

మన్యే వానరసేనా సా నదీం తరతి గోమతీమ్ 27||

రజోవర్షం సముద్భూతం పశ్య వాలుకినీం ప్రతి|

మన్యే సాలవనమ్ రమ్యం లోలయన్తి ప్లవంగమాః 28||

త దేతద్దృశ్యతే దూరాద్విమలం చన్త సన్నిభమ్|

విమానమ్ పుష్పకం దివ్యం మనసా బ్రహ్మానిర్మితమ్ 29||

రావణం బాన్ధవై.స్సార్థం హత్వా లబ్ధం మహాత్మనా|

తరుణాఽఽదిత్య సంకాశం విమానమ్ రామ వాహనమ్ 30||

ధనదస్య ప్రసాదేన దివ్య మేతన్ మనోజవమ్|

ఏతస్మిన్ భ్రాతరౌ వీరౌ వైదేహ్య సహ రాఘవౌ 31||

సుగ్రీవశ్చ మహాతేజా రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః|

తతో హర్షసముద్భూతో నిస్వనో దివ.మస్పృశత్ 32||

స్త్రీబాలయువవృద్ధానాం రామోఽయ.మితి కీర్తితః|

రథకుంజరవాజిభ్యస్తేఽవతీర్య మహీం గతాః 33||

దదృశుస్తం విమానస్థం నరా.స్సోమ మివామ్బరే|

- ప్రాంజలిర్బరతో భూత్వా ప్రహృష్టో రాఘవోన్ముఖః 34||
- స్వాగతేన యథార్థేన తతో రామ.మపూజయత్|
- మనసా బ్రహ్మణా సృష్టే విమానే లక్ష్మణాగ్రజః 35||
- రరాజ పృథుదీర్ఘాక్షో వజ్రపాణి రివాపరః|
- తతో విమానాగ్రగతం భరతో భ్రాతరం తదా 36||
- వవన్దే ప్రణతో రామమ్ మేరుస్థ మివ భాస్కరమ్|
- తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం త ద్విమాన మనుత్తమమ్ 37||
- హంస యుక్తం మహా వేగం నిష్పపాత మహీ తలే|
- ఆరోపితో విమానమ్ తద్భరత.స్సత్యవిక్రమః 38||
- రామ.మాసాద్య ముదితః పున రేవాభ్యవాదయత్|
- తం సముత్థాప్య కాకుస్థశ్చిరస్యాక్షిపథం గతమ్ 39||
- అంకే భరత మాఽఽరోప్య ముదితః పరిషష్వజే|
- తతో లక్ష్మణ మాఽఽసాద్య వైదేహీం చ పరంతపః 40||
- అథాభ్యవాదయ త్ప్రీతో భరతో నామ చాబ్రవీత్|
- సుగ్రీవం కైకయా పుత్రో జామ్బవంతం తథాంగదమ్ 41||
- మైన్దం చ ద్వివిదం నీల.మృషభం పరిషస్వజే|
- సుషేణం చైవ నలం చైవ గవాక్షం గంధమాదనం 42||

శరభం పనసం చైవ భరతః పరిషస్వజే|

తే కృత్వా మానుషం రూపం వానరాః కామరూపిణః43||

కుశలం పర్యప్యచ్ఛంస్తే ప్రహృష్టౌ భరతం తదా|

అథాబ్రవీత్ రాజ పుత్రః సుగ్రీవం వానరర్షభం 44||

పరిష్వజ్య మహా తేజా భరతో ధర్మిణాం వరః|

త్వ మస్మాకం చతుర్ణాం తు భ్రాతా సుగ్రీవ పంచమః45||

సౌహృదా జ్ఞాయతే మిత్ర మపకారోరి లక్షణం|

విభీషణం చ భరత.స్సాన్త్వవాక్య మథాబ్రవీత్ 46||

దిష్ట్యా త్వయా సహాయేన కృతం కర్మ సుదుష్కరమ్|

శత్రుఘ్నశ్చ తదా రామ.మభివాద్య సలక్షణమ్47||

సీతాయాశ్చరణౌ పశ్చాద్వవన్దే వినయాన్వితః|

రామో మాతర మాస్సాద్య విషణ్ణం శోకకల్మతామ్ 48||

జగ్రాహ ప్రణతః పాదౌ మనో మాతుః ప్రసాదయన్|

అభివాద్య సుమిత్రాం చ కైకేయాం చ యశస్వినీమ్ 49||

స మాత్మాశ్చ తదా సర్వాః పురోహిత ముపాగమత్|

స్వాగతం తే మహాబాహో కౌసల్యాన్నన్దవర్ధన 50||

ఇతి ప్రాంజలయ.స్సర్వే నాగరా రామ మబ్రువన్|

తాన్యంజలిసహస్రాణి ప్రగృహీతాని నాగరైః 51॥

వ్యాకోశానీవ పద్మాని దదర్శ భరతాగ్రజః|

పాదుకే తే తు రామస్య గృహీత్వా భరతస్స్వయమ్ 52॥

చరణాభ్యాం నరేన్ద్రస్య యోజయా మాస ధర్మవిత్|

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామమ్ భరతస్స కృతాంజలిః 53॥

ఏతత్తే సకలం రాజ్యం న్యాసం నిర్యాతితం మయా|

అద్య జన్త కృతార్థం మే సంవృత్తశ్చ మనోరథః 54॥

యస్త్వాం పశ్యామి రాజాన మయోధ్యాం పునరాఽగతమ్|

అవేక్షతాం భవాన్ కోశం కోష్ఠాఽగారం పురం బలమ్ 55॥

భవతస్తేజసా సర్వం కృతం దశగుణం మయా|

తథా బ్రువాణం భరతం దృష్ట్వా తం భ్రాతృవత్సలమ్ 56॥

ముముచుర్వానరా బాష్పం రాక్షసశ్చ విభీషణః|

తతః ప్రహర్షాద్భరత మంక.మారోప్య రాఘవః 57॥

యయౌ తేన విమానేన ససైన్యో భరతాఽశ్రమమ్|

భరతాఽశ్రమ మాఽసౌద్య ససైన్యో రాఘవస్తదా 58॥

అవతీర్య విమానాగ్రా దవతస్థే మహీతలే|

అబ్రవీచ్ఛ తదా రామస్తద్విమాన.మనుత్తమమ్ 59॥

వహ వైశ్రవణం దేవ.మనుజానామి గమ్యతామ్|
తతో రామాభ్యనుజ్ఞాతం తద్విమాన.మనుత్తమమ్|
ఉత్తరాం దిశ మాఽగమ్య జగామ ధనదాఽలయమ్ 60||

పురోహితస్యాఽత్మసమస్య రాఘవో|

బృహస్పతే.శ్శక్త ఇవామరాధిపః|

నిపీడ్య పాదౌ పృథ గాఽసనే శుభే|

సహైవ తేనోపవివేశ రాఘవః 61||

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే త్రింశ దుత్తర శతతమస్సర్గః|

• యుద్ధకాణ్డే సర్గః 131 శ్రీరామపట్టాభిషేకః|

శిరస్యంజలి.మాదాయ కైకేయ్యాఽనన్ద వర్ధనః|

బభాషే భరతో జ్యేష్ఠం రామమ్ సత్యపరాక్రమమ్|| 1||

పూజితా మామికా మాతా దత్తం రాజ్య.మిదం మమ|

తద్దదామి పునస్తుభ్యం యథా త్వ.మదదా మమ 2||

ధుర మేకాకినా న్యస్తా.మృషభేణ బలీయసా|

కిశోరవత్సరుం భారం న వోఢు మహా ముత్యహే 3||

వారివేగేన మహతా భిన్న.స్నేతు లివ క్షరన్|

దుర్బన్ధన.మిదం మన్యే రాజ్యచ్ఛిద్ర.మసంవృతమ్ 4||
 గతిం ఖర ఇవాశ్వస్య హంసస్యేవ చ వాయసః|
 నాన్యేతుమ్ ఉత్సహే దేవ తవ మార్గ మలిందమ 5||
 యథా చాఽరోపితో వృక్షో జాతశ్చాన్తర్నివేశనే|
 మహాంశ్చ సుదురాఽరోహో మహాస్కన్ధః ప్రశాఖవాన్ 6||
 శీర్యేత పుష్పితో భూత్వా న ఫలాని ప్రదర్శయన్|
 తస్య నానుభవే దర్థం యస్య హేతో.స్స రోప్యతే 7||
 ఏషోపమా మహాబాహో త్వ దర్థం వేత్తు మర్హసి|
 య ద్యస్మాన్ మనుజేన్ద్ర త్వం భక్తాన్ భృత్యాన్ శాధి హి 8||
 జగదద్యాభిషిక్తం త్వా.మనుపశ్యతు సర్వతః|
 ప్రతపన్త.మివాఽదిత్యం మధ్యాహ్నే దీప్తతేజసం 9||
 తూర్యసంఘాతనిర్ఘోషైః కాంచీనూపురనిస్వనైః|
 మధురైర్లీతశబ్దైశ్చ ప్రతిబుధ్యస్వ రాఘవ|| 10||
 యావ దాఽవర్తతే చక్రం యావతీ చ వసుంధరా|
 తావత్ త్వ.మిహ సర్వస్యస్వామిత్వ.మభివర్తయ|| 11||
 భరతస్య వచ.శ్చృత్వా రామః పరపురంజయః|
 తథేతి ప్రతిజగ్రాహ నిషసాదాఽసనే శుభే|| 12||

తత.శ్శత్రుఘ్నవచనాన్నిపుణా.శ్శత్రువర్ధకాః|

సుఖహస్తా.స్సుశీఘ్రాశ్చ రాఘవం పర్యుపాసత|| 13||

పూర్వం తు భరతేన్నాతే లక్షణే చ మహాబలే|

సుగ్రీవే వానరేన్ద్రే చ రాక్షసేన్ద్రే విభీషణే|| 14||

విశోభితజట.స్నాత్తశ్చిత్రమాల్యానులేపనః|

మహార్హవసనోపేతస్తస్థా తత్రశ్రియా జ్వలన్|| 15||

ప్రతికర్తృ చ రామస్య కారయా మాస వీర్యవాన్|

లక్షణస్య చ లక్ష్మీవాన్ ఇక్ష్వాకుకులవర్ధనః|| 16||

ప్రతికర్తృ చ సీతాయా.స్సర్వా దశరథస్త్రియః|

ఆత్మనైవ తదా చక్రుర్ననస్విన్యో మనోహరమ్|| 17||

తతో వానర పత్నీనాం సర్వాసా మేవ శోభనమ్|

చకార యత్నాత్కౌసల్యా ప్రహృష్టా పుత్రలాలాసా|| 18||

తత.శ్శత్రుఘ్నవచనాత్ సుమన్తో నామ సారథిః|

యోజయిత్వాభిచక్రామ రథం సర్వాంగ శోభనమ్|| 19|

అర్కమండలసంకాశం దివ్యం దృష్ట్వా రథోత్తమమ్|

ఆరురోహ మహాబాహూ రామ.స్సత్యపరాక్రమః

20||

సుగ్రీవో హనుమాన్దైవ మహేంద్ర సదృశ ద్యుతీ|

- స్నాతౌ దివ్య నిభై ర్వస్తై ర్జగ్గుతుః శుభ కుండలౌ 21||
- వరాఽభరణ సంపన్నా యయుస్తాః శుభ కుండలాః|
- సుగ్రీవ పత్నయః సీతా చ ద్రష్టుం నాగర ముత్సుకాః 22||
- అయోధ్యాయాం తు సచివా రాజ్ఞో దశరథస్య యే|
- పురోహితం పురస్కృత్య మన్తయా మాసుః అర్థవత్ 23||
- అశోకో విజయశైవ సుమంత్రశ్చ సమాగతాః|
- మన్తయన్ రామవృద్ధ్యర్థం వృత్త్యర్థం నగరస్య చ 24||
- సర్వ మేవాఽభిషేకార్థం జయార్హస్య మహాత్మనః|
- కర్తు మర్హథ రామస్య యద్యన్ మంగల పూర్వకమ్ 25||
- ఇతి తే మన్త్రిణస్సర్వే సందిశ్య తు పురోహితమ్|
- నగరాన్నిర్యయుస్తూర్ణం రామదర్శనబుద్ధయః 26||
- హరియుక్తం సహస్రాక్షో రథ మిన్ద్ర ఇవానఘః|
- వ్రయయౌ రథ మాఽస్థాయ రామౌ నగర ముత్తమమ్ 27||
- జగ్రాహ భరతో రశ్మీన్ శత్రుఘ్నశ్చత్ర మాఽదదే|
- లక్ష్మణో వ్యజనమ్ తస్య మూర్ధ్ని సంపర్యవీజయత్ 28||
- శ్వేతం చ వాలవ్యజనమ్ జగ్రాహ పురతస్థితః|
- అపరం చన్ద్రసంకాశం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః 29||

ఋషిసంఘైః తదా యకాశే దేవైశ్చ సమరుద్ధజైః |
 స్తూయమానస్య రామస్య శుశ్రువే మధురధ్వనిః 30 ||
 తతఃశృత్రుంజయమ్ నామ కుంజరం పర్వతోపమమ్ |
 ఆరురోహ మహాతేజాఃస్ఫుగ్రీవఃప్లవగర్షభః 31 ||
 నవనాగసహస్రాణి యయు రాస్సస్థాయ వానరాః |
 మానుషం విగ్రహం కృత్వా సర్వాభరణభూషితాః 32 ||
 శంఖ శబ్దప్రణాదైశ్చ దున్దుభీనాం చ నిస్వనైః |
 ప్రయయా పురుషవ్యాఘ్రస్తాం పులీం హర్ష్యమాలినీమ్ 33 ||
 దదృశుస్తే సమా యాంతం రాఘవం సపురస్సరమ్ |
 విరాజమానమ్ వపుషా రథేనాతిరథం తదా 34 ||
 తే వర్షయిత్వా కాకుత్స్థం రామేణ ప్రతినన్దితాః |
 అనుజగ్గుర్మహాత్మానమ్ భ్రాతృభిః పరివారితమ్ 35 ||
 అమాత్యైః బ్రాహ్మణైశ్చైవ తథా ప్రకృతిభిర్వృతః |
 శ్రియా విరురుచే రామో నక్షత్రైః ఇవ చన్ద్రమాః 36 ||
 స పురోగామిభిస్తూర్యైస్తాలస్వస్తికపాణిభిః |
 ప్రవ్యాహరద్భిర్బుద్ధితైర్కంగలాని వృతో యయుః 37 ||
 అక్షతం జాతరూపం చ గావః కన్యాస్తథా ద్విజాః |

నరా మోదకహస్తాశ్చ రామస్య పురతో యయుః 38||

సఖ్యం చ రామ.స్సుగ్రీవే ప్రభావం చానిలాఽత్తజే|

వానరాణాం చ తత్ కర్త రాక్షసానాం చ త ద్భలం 39||

విభీషణస్య సంయోగ మాఽచచక్షే చ మంత్రిణాం|

శ్రుత్వా తు విస్తయమ్ జగ్ముః అయోధ్యాపురవాసినః 40||

ద్యుతిమా నేత దాఽఖ్యాయ రామో వానరసంవృతః|

హృష్టపుష్టజనాఽకీర్ణా.మయోధ్యాం ప్రవివేశ హ 41||

తతో హ్యభ్యుచ్చయన్ పారాః పతాకాస్తే గృహే గృహే|

విక్ష్వాకాఽధ్యుషితం రమ్య.మాససాద పితుర్బహమ్ 42||

అథాబ్రవీ ద్రాజ పుత్రో భరతం ధర్మిణాం వరమ్|

అర్థోపహితయా వాచా మధురం రఘు నన్దనః 43||

పితుర్భవన.మాసాద్య ప్రవిశ్య చ మహాత్మనః|

కౌసల్యాం చ సుమిత్రాం చ కైకేయాం చాభ్యవాదయత్ 44||

యచ్చ మద్భవనంశ్రేష్ఠం సాశోకవనికం మహత్|

ముక్తావైడూర్యసంకీర్ణం సుగ్రీవస్య నివేదయ 45||

తస్య తద్వచనంశ్రుత్వా భరత.స్సత్యవిక్రమః|

పాణౌ గృహీత్వా సుగ్రీవం ప్రవివేశ త.మాలయమ్ 46||

- తతస్థైలప్రదీపాంశ్చ పర్యంకాయస్తరణాని చ।
 గృహీత్వా వివిశుః క్షిప్రం శత్రుఘ్నోన ప్రచోదితాః 47||
- ఉవాచ చ మహాతేజాఃసుగ్రీవం రాఘవానుజః।
 అభిషేకాయ రామస్య దూతాన్ ఆజ్ఞాపయ ప్రభో 48||
- సౌవర్ణాన్ వానరేన్ద్రాణాం చతుర్ణాం చతురో ఘటాన్।
 దదౌ క్షిప్రం స సుగ్రీవస్సర్వరత్నవిభూషితాన్ 49||
- యథా ప్రత్యూషసమయే చతుర్ణాం సాగరామ్భసామ్।
 పూరైరటైః ప్రతీక్షధ్వం తథా కురుత వానరాః 50||
- ఏవ ముక్తా మహాత్మానో వానరా వారణోపమాః।
 ఉత్పేతుర్గనమ్ శీఘ్రం గరుడా ఇవ శీఘ్రగాః 51||
- జామ్బవాంశ్చ సుషేణశ్చ వేగదర్శి చ వానరాః।
 ఋషభశ్చైవ కలశాన్ జలపూర్ణాన్ అథానయన్ 52||
- నదీశతానాం పంచానాం జలంకుమ్భేషుచాహరన్।
 పూర్వాత్ సముద్రాత్ కలశం జలపూర్ణమథానయత్ 53||
- సుషేణస్సత్త్వసంపన్నస్సర్వరత్నవిభూషితమ్।
 ఋషభో దక్షిణాత్ తూర్ణం సముద్రాజ్జలమాహరత్ 54||
- రక్తచన్దనకర్పూరైస్సంవృతం కాంచనమ్ ఘటమ్।

గవయః పశ్చిమాత్ తోయ.మాజహార మహార్ణవాత్ 55।

రత్నకుమ్భేన మహతా శీతం మారుతవిక్రమః।

ఉత్తరాచ్చ జలం శీఘ్రం గరుడానిలవిక్రమః 56॥

ఆజహార స ధర్మాత్మా నలః సర్వ గుణాన్వితః।

తతస్మై ర్వానరశ్రేష్ఠైః ఆనీతం ప్రేక్ష్య త జ్వలం 57॥

అభిషేకాయ రామస్య శత్రుఘ్న.స్సచివై.స్సహ।

పురోహితాయశ్రేష్ఠాయ సుహృద్భ్యశ్చ న్యవేదయత్ 58॥

తత.స్స ప్రయతో వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణై.స్సహ।

రామమ్ రత్నమయే పీఠే సహసీతం న్యవేశయత్ 59॥

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలిః అథ కాశ్యపః।

కాత్యాయన.స్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయస్తథా 60॥

అభ్యషించన్ నరవ్యాఘ్రం ప్రసన్నేన సుగన్ధినా।

సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా 61॥

ఋత్విగ్భిః బ్రాహ్మణైః పూర్వం కన్యాభిః మన్త్రిభిస్తథా।

యోధైశ్చైవాభ్యషించస్తే సంప్రహృష్ట్యా.స్సనైగమైః 62॥

సర్వౌషధిరస్మిన్ శ్చాపి దైవతైర్నభసిస్థితైః।

చతుర్భు ర్లోకపాలైశ్చ సర్వైర్దేవైశ్చ సంగతైః 63॥

కిరీటేన తతః పశ్చా ద్వశిషేన మహాత్మనా|

ఋత్విగ్భి ర్భూషణ శైవ సమయోక్త్యత రాఘవః 64||

ఛత్రం తస్య చ జగ్రాహ శత్రుఘ్నః పాణ్డురం శుభమ్|

శ్వేతం చ వాలవ్యజనమ్ సుగ్రీవో వానరేశ్వరః 65||

అపరం చన్ద్రసంకాశం రాక్షసేన్ద్రో విభీషణః|

మాలాం జ్వలన్తిం వపుషా కాంచనీం శతపుష్కరామ్ 66||

రాఘవాయ దదౌ వాయుర్వాసవేన ప్రచోదితః|

సర్వరత్నసమాయుక్తం మణిరత్నవిభూషితమ్ 67||

ముక్తాహారం నరేన్ద్రాయ దదౌ శక్రప్రచోదితః|

ప్రజగుర్దేవగన్ధర్వా నన్మతుశ్చ అప్పరో గణాః 68||

అభిషేకే త దర్హస్య తదా రామస్య భీమతః|

భూమి.స్సస్యవతీ చైవ ఫలవన్తశ్చ పాదపాః 69||

గన్ధవన్తి చ పుష్పాణి బభూవూ రాఘవోత్సవే|

సహస్రశత మశ్వానాం ధేనూనాం చ గవాం తథా 70|

దదౌ శతం వృషాన్ పూర్వం ద్విజేభ్యో మనుజర్షభః|

త్రింశతోఽఠీర్హి రణ్యస్య బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ పునః 71||

నానాఽభరణవస్త్రాణి మహారాణి చ రాఘవః|

అర్కరశ్మిప్రతీకాశాం కాంచనీం మణివిగ్రహమ్	72
సుగ్రీవాయస్త్రజం దివ్యాం ప్రాయచ్చన్ మనుజుర్షభః	
వైడూర్యమణిచిత్రే చ వజ్రరత్నవిభూషితే	73
వాలిపుత్రాయ ధృతిమాన్ అంగదాయాంగదే దదౌ	
మణిప్రవరజుష్టం చ ముక్తాహార.మనుత్తమమ్	74
సీతాయై ప్రదదౌ రామశ్చన్ద్రరశ్మిసమప్రభమ్	
అరజే వాససీ దివ్యే శుభాని ఆభరణాని చ	75
అవేక్షమాణా వైదేహీ ప్రదదౌ వాయుసూనవే	
అవముచ్యాఽఽత్తనః కంతా ధారం జనకనన్దినీ	76
అవైక్షత హలీన్ సర్వాన్ భర్తారం చ ముపవర్షుపః	
తా.మింగితజ్ఞస్సంప్రేక్ష్య బభాషే జనకాఽఽత్తజామ్	77
ప్రదేహి సుభగే హారం యస్య తుష్టాసి భామిని	
పౌరుషం విక్రమో బుద్ధిర్యస్మి న్నేతాని సర్వశః	78
దదౌ సౌ వాయుపుత్రాయ తం హార.మసితేక్షణా	
హనూమాంస్తేన హారేణ శుశుభే వానరర్షభః	79
చన్ద్రాంశుచయగౌరేణశ్వేతాభ్రేణ యథాచలః	
తతో ద్వివిద మైన్దాభ్యాం నీలాయ చ పరంతపః	80

సర్వాన్ కామగుణాన్ వీక్ష్య ప్రదదౌ వసుధాభిషః|

సర్వే వానరవృద్ధాశ్చ యే చాన్యే వానరేశ్వరాః 81||

వాసోభిర్భూషణైశ్చైవ యథార్హం ప్రతిపూజితాః|

విభీషణోధ సుగ్రీవో హనుమాన్ జామ్బవాంస్తథా 82||

సర్వాన్ వానర ముఖ్యాంశ్చ రామేణాక్లిప్త కర్మణా|

యథార్హం పూజితా.స్సర్వే కామై రత్నైశ్చ పుష్కలైః 83||

ప్రహృష్టమనస.స్సర్వే జగ్తు రేవ యథాఽగతమ్|

నత్వా సర్వే మహాత్మానమ్ తతస్తే ప్లవగర్షభాః 84||

విస్మయ్యాః పార్థివేంద్రేణ కిష్కింధా మప్యపాగమన్|

సుగ్రీవో వానరశ్రేష్ఠో దృష్ట్వా రామాభిషేచనః 85||

(పూజితశ్చైవ రామేణ కిష్కింధాం ప్రావిశత్ పులీం)|

విభీషణోపి ధర్మాత్మా సహ తై నైఋతర్షభైః 86||

లబ్ధ్వా కుల ధనమ్ రాజా లంకాం ప్రాయాన్తృహో యశాః|

స రాజ్య మఖిలం శాసన్నిహతాలి ర్తృహో యశాః 87||

రాఘవః పరమోదారో శశాస పరయా ముదా|

ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలః 88||

ఆతిష్ఠ ధర్మజ్ఞ మయా సహేమాం|

గాం పూర్వరాజాధ్యుషితాం బలేన|

తుల్యం మయా త్వం పితృభిర్భూతా యా|

తాం యౌవరాజ్యే ధుర ముద్వహస్వ 89||

సర్వాత్మనా పర్యనునీయమానో|

యదా న సౌమిత్రి రుపైతి యోగమ్|

నియుజ్యమానో భువి యౌవరాజ్యే|

తతోఽభ్యషించ ధరతం మహాత్మా 90|

పౌణ్డ్రలీకాశ్వమేధాభ్యాం వాజపేయేన చాసకృత్|

అన్యైశ్చ వివిధైర్యజ్ఞైః అయజత్ పార్థివాః త్వజః 91||

రాజ్యం దశసహస్రాణి ప్రాప్య వర్షాణి రాఘవః|

శతాశ్వమేధాన్ ఆజహ్రే సదశ్వాన్ భూరిదక్షిణాన్ 92|

ఆజాను లమ్బ బాహుశ్చ మహాస్కంధః ప్రతాపవాన్|

లక్ష్మణానుచరో రామః పృథివీ.మన్వపాలయత్ 93||

రాఘవశ్చాపి ధర్మాత్మా ప్రాప్య రాజ్య.మనుత్తమమ్|

ఈజే బహు విధై ర్యజ్ఞై.స్సనుహృ ద్భాతృ బాన్ధవః 94||

న పర్యదేవన్ విధవా న చ వ్యాల కృతం భయమ్|

న వ్యాభిజం భయమ్ వాపి రామే రాజ్యం ప్రశాసతి 95||

నిర్దస్య రభవల్లోకో నానర్థం కంచి దస్పశత్|

న చన్దు వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే 96||

సర్వం ముదిత మేవాఽసీత్ సర్వో ధర్మపరోఽభవత్|

రామమ్ ఏవానుపశ్యంతో నాభ్యహింసన్ పరస్పరమ్ 97||

ఆసన్ వర్షసహస్రాణి తథా పుత్రసహస్రిణః|

నిరామయా విశోకాశ్చ రామే రాజ్యం ప్రశాసతి 98||

రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానా మభవన్ కథాః|

రామభూతం జగదభూ ద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి 99||

నిత్యపుష్పా నిత్యఫలాస్తరవ.స్కన్ధవిస్తృతాః|

కాలే వర్షీ చ పర్జన్య.స్సుఖస్పర్శశ్చ మారుతః|| 100|

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రా లోభ వర్జితాః|

స్వకర్మసు ప్రవర్తన్తే తుష్ట్యా.స్నైవ రేవ కర్మభిః|| 101||

ఆసన్ ప్రజా ధర్మరతా రామే శాసతి నాన్యతాః|

సర్వే లక్షణసంపన్నా.స్సర్వే ధర్మపరాయణాః|| 102||

దశవర్షసహస్రాణి దశ వర్ష శతాని చ|

భ్రాతృభిః సహిత.శృమాన్ రామో రాజ్య మకారయత్|| 103||

ఫల శృతిః|

ధన్యం యశస్య మాయయుష్యం రాజ్ఞాం చ విజయావహం।

ఆది కావ్య మిదం త్వాఽఽర్షం పురా వాల్మీకినా కృతం॥ 104॥

యః పఠే చ్ఛృణుయా ల్లోకే నరః పాపా ద్విముచ్యతే।

పుత్ర కామస్తు పుత్రా న్స్వే ధన కామో ధనా నపి॥ 105॥

లభతే మనుజో లోకేశ్రుత్వా రామాభిషేచనమ్।

మహీం విజయతే రాజా లిపూంశ్చాప్యభి తిష్ఠతి॥ 106॥

రాఘవేణ యథా మాతా సుమిత్రా లక్ష్మణే న చ।

భరతేన చ కైకేయీ జీవ పుత్రాస్తథాస్త్రియః॥ 107॥

(భవిష్యంతి సదా నందాః పుత్ర పౌత్ర సమన్వితాః) ।

శ్రుత్వా రామాయణ మిదం దీర్ఘ మాయుశ్చ విందతి॥ 108॥

రామస్య విజయమ్ చైవ సర్వమక్లిష్ట కర్తవ్యః।

శ్రుణోతి య ఇదం కావ్య మాయఽర్షం వాల్మీకినా కృతం॥ 109॥

శ్రద్ధదానో జిత క్రోధో దుర్గాణ్యతితరత్యసౌ।

సమాయగమమ్ ప్రవాసాన్తే లభతే చాపి బాన్ధవైః॥ 110॥

ప్రార్థితాంశ్చ వరా న్సర్వా న్ప్రాప్నుయా దిహ రాఘవాత్।

శ్రవణేన సురాః సర్వే ప్రీయంతే సంప్రశ్రుణ్వతాం॥ 111॥

వినాయకశ్చ శామ్యంతి గృహే తిష్ఠంతి యస్య వై।

ఆఖ్యాన మోజస్కర మృద్ధికామైః॥ 11 8॥

ఏవ మేతత్ పురా వృత్త మాఖ్యానమ్ భద్రమస్తు వః।

ప్రవ్యాహరత విస్రబ్ధం బలం విష్ణోః ప్రవర్ధతాం॥ 119॥

దేవాశ్చ సర్వే తుష్యంతి గ్రహణా చ్ఛవణా త్తథా।

రామాయణస్యశ్రవణా త్తుష్యంతి పితరస్తథా॥ 120॥

భక్త్యా రామస్య యే చేమాం సంహితాం ఋషిణా కృతాం।

లేఖయమ్ తీహ చ నరాస్తేషాం వాసస్త్రివిష్టపే॥ 121॥

శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధ కాండే ఏక త్రింశ దుత్తర శతతమస్సర్గః।

• పారాయణ సమాపనే అనుసంధేయశ్లోకాః।

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం।

న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః।

గో బ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం।

లోకాః సమస్తాః సుఖినో భవంతు॥ 1॥

కాలే వర్ష తు పర్జన్యః పృథివీ సస్య శాలినీ।

దేశోయంక్షోభ రహితో బ్రాహ్మణాః సంతు నిర్భయాః 2॥

అపుత్రాః పుత్రిణః సంతు పుత్రిణః సంతు పౌత్రిణః।

అధనాస్సధనాస్సంతు జీవంతు శరదాం శతం 3||

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరం|

ఏకైక మక్షరం ప్రోక్తం మహా పాతక నాశనమ్ 4||

శ్రుణ్వన్ రామాయణం భక్త్యా యః పాదం పదమేవవా|

స యాతి బ్రహ్మణస్థానమ్ బ్రహ్మణా పూజ్యతే సదా 5||

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే|

రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః 6||

మంగలం కోసలేంద్రాయ మహనీయ గుణాబ్ధయే|

చక్రవర్తి తనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగలం 7||

య న్మంగలం సహస్రాక్షే సర్వ దేవ నమస్కృతే|

వృత్త నాశే సమభవ త్తతే భవతు మంగలం 8||

య న్మంగలంసుపర్ణస్య వినతాకల్పయత్ పురా|

అమృతం ప్రార్థయానస్య త్తతే భవతు మంగలం 9||

అమృతోత్పాదనే దైత్యాన్ ఘ్నతో వజ్ర ధరస్య యత్|

అదితి ర్మంగలం ప్రాదా త్తతే భవతు మంగలం|| 10||

శ్రీన్ విక్రమాన్ ప్రక్రమతో విష్ణోరమిత తేజసః|

య దాఽసీ న్మంగలం రామ త్తతే భవతు మంగలం|| 11||

ఋతవస్సాగరా ద్వీపా వేదా లోకా దిశశ్చ తే|

మంగలాని మహా బాహో దిశంతు తవ సర్వదా|| 12||

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా|

బుద్ధ్యాఽఽత్మనా వాప్రకృతే.స్వభావాత్|

కరోమి యద్యత్ సకలం పరస్మై|

శ్రీరాఘవా యేతి సమర్పయామి|| 13||

యదక్షర పద భ్రష్టం మాత్రా హీనమ్ చ యద్భవేత్|

తత్సర్వ క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తుతే|| 14||

ఆత్మా త్వాం క్షితిజా మతిః పరిజనాః ప్రాణాశ్శరీరం|

గృహం పూజా తే విషయోపభోగ రచనా నిద్రా సమాభిస్థితిః|

సంచారః పదయోః ప్రదక్షిణ విభి.స్సోత్తాణి సర్వా గిరో|

య ద్యత్కర్మకరోమి తత్త దఖిలం రామాస్తు తే పూజనమ్|| 15||

అనేనశ్రీ రామాయణ పారాయణేన భగవాన్ సర్వ దేవతాత్మకః

సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రః

సుప్రీతః సుప్రసన్నో వరదో భవతు||